This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

Digitized by Google

110.9.7
111.
1070

137 g

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

MNEMOSYNE.

BIBLIOTHECA PHILOLOGICA BATAVA.

SCRIPSERUNT ET COLLEGERUNT

C. G. COBET, T. J. HALBERTSMA, H. G. HAMAKER, H. VAN HERWERDEN, E. J. KIEHL, E. MEHLER, S. A. NABER, W. N. DU RIEU, S. H. RINKES.

VOLUMEN SEPTIMUM.

1858.

LUGDUNI BATAVORUM,
E. J. BRILL.

1858.

Digitized by Google

Digitized by Google

INDEX

VOLUMINIS SEPTIMI.

DISPUTATIONES.

Variae Lectiones. Scr. C. G. Cobet. Continuantur e *Mnem.* VI. 420. . . . . Pag. 1, 125, 249, 385.
Emendatur liber tertius Ciceronis de *Oratore.* Scr. I. Bake. Pag. 97.
Lectiones Tullianae. Scr. W. G. Pluygers. Caput VI—VIII. Continuantur e *Mnem.* VI. 382. . . . . P. 197, 340, 361.
Annotationes Criticae in Aristophanis *Aves* et *Plutum.* Scr. I. M. van Gent. . . . . Pag. 211.
Miscellanea Critica. Scr. I. M. van Gent. . . . . » 219.
Observationes Criticae in Ciceronis Epistolas ad Familiares. Scr. H. A. Kleyn. . . . . » 225.
Disputatur de lege Comitiorum apud Aeschinem *Timarch.* § 35. Scr. I. Bake. . . . . » 329.
Observationes Criticae in Aeschinis Orationes. Scr. H. G. Hamaker. . . . . » 451.

MISCELLANEA.

Tragici versus apud Aelianum latens. Scr. C. G. C. . . » 224.
Aeliani locus correctus. Scr. C. G. C. . . . . » 340.
Charitonis loci aliquot emendati. Scr. C. G. C. . . . . » 123.
Ciceronis locus emendatus. Scr. C. G. C. . . . . » 218.

Digitized by Google

Quid sit *διαβαπτίζεσθαι*. Scr. C. G. C. . . . . » 339.
Dio Chrysostomus hic illic emendatus. Scr. C. G. C. . . » 449.
Ἐσχατόγηρως corruptum. *ἐσχατογηροῦν* verbum nihili. Scr. C. G. C. . . . . Pag. 210.
Longi *Pastoralia* locis nonnullis emendata. Scr. C. G. C. . » 383.
Miscellanea Critica. Scr. C. G. C. . . . . » 246.
Ad Photii Lexicon. Scr. C. G. C. . . . . » 475.

Digitized by Google

VARIAE LECTIONES.

SCRIPSIT C. G. COBET.

(*Continuantur e* VII. *pag.* 420).

Articulus perperam adhaesit § 37. τῇ δ' ὑστεραίᾳ [δ] Κοιρατάδης μέν, nam sic ὁ μὲν Κοιρατάδης fuerat scribendum. Semel occurrit in Graecorum libris vocabulum δάσμευσις, quo Xenophon in eadem § utitur καταθέμενος ὡς ἐπὶ δάσμευσιν. Hesychius Δάσμευσις: διαίρεσις, quod ex hoc ipso loco sumtum. Melius pro διαίρεσις dixisset διανομή, namque δαίομαι est διανέμω, διαμερίζω, unde τὸ δάσμα, quod apud solum Hesychium exstat Δάσματα: διαμερίσματα. Hinc δασμεύειν, quod nusquam comparet, et δάσμευσις. Hoc quoque vocabulum Atticis inusitatum ab Ionibus aut Doribus sumsit Xenophon.

Delenda est molesta copula minime coniungenda coniungens in § 41. ἀναλαβὼν τὰ ἱερεῖα ἀπῆει [καὶ] τὴν στρατηγίαν ἀπειπών, id est ἀπεῖπε τὴν στρατηγίαν καὶ ἀπῆει. Sine vitio legitur I. I. 7. ὑπολαβὼν τοὺς φεύγοντας συλλέξας στράτευμα ἐπολιόρκει Μίλητον, id est ὑπολαβὼν συνέλεξε — καὶ ἐπολιόρκει. Saepissime vidi καί praeter sententiam a scribis interpolatum.

In VII. II. 3. οἱ μὲν τὰ ὅπλα ἀποδιδόμενοι ἀπέπλεον, rescribe ἀποδόμενοι, proficiscebantur enim, ut opinor, armis venditis, non *arma vendentes*. Praeterea in aoristo forma ἀπεδόμην utuntur boni scriptores, in perfecto πέπρακα, in praesenti et futuro πωλῶ et πωλήσω. In § 6. legitur ἐπιξέλλει — ἀποδόσθαι. ὁ δὲ Κλέανδρος οὐδένα ἐπεπράκει, et VII. III. 3. οὔτε

Digitized by Google

πωλήσειν ἔτι ὑμᾶς φησὶν ὥσπερ ἐν Βυζαντίῳ, et sic passim eam rationem constare videbis.

Idem error commissus est in § 25. ὑπισχνούμενος εἰ ἄγοιμι τὸ στράτευμα πρὸς σέ, τἄλλα τέ σε φίλῳ μοι χρήσεσθαι κτἑ. ubi aoristus ἀγάγοιμι restituendus est, compara § 24. ὑπισχνούμενός μοι εἰ ταῦτα πράξαιμι εὖ ποιήσειν, et alibi passim.

Contra futurum pro praesenti vitiose legitur VII. III. 10. ὁπόσα δ' ἂν ἁλίσκηται ἀξιώσω αὐτὸς ἔχειν, ubi ἀξιῶ dixisse regem, non ἀξιώσω, perspicuum est. Quidquid esset bello captum ut ad se referatur nunc maxime *postulat*, quum de conditionibus agit, quibus Graecis sit stipendium daturus. Rectissime autem in vicinis futura leguntur, ubi aut novis sociis pollicetur aliquid § 10. τιμήσω — ἕξετε, aut quomodo eorum opera usurus sit declarat § 11. πειρασόμεθα et § 12. ἀξιώσεις. Haec ipsa scribas oscitantes impulerunt ut pro ἀξιῶ futurum ἀξιώσω substituerent.

In § 14. εἴ τις ἀντιλέγει λεγέτω, εἰ δὲ μή, ἐπιψηφιζέτω ταῦτα. Ridicula lectio est ἐπιψηφιζέτω, quasi vero quilibet ἐπιψηφίζειν, *in suffragium mittere*, potuisset. Ipsius Xenophontis hoc erat, idque se facturum dicit si nemo contra diceret: εἰ δὲ μή, ἐπιψηφιῶ ἐγὼ ταῦτα, atque ita factum est: ἐπεὶ δὲ οὐδεὶς ἀντέλεγεν ἐπεψήφισε καὶ ἔδοξε ταῦτα. Compara V. I. 14. ὁ δὲ (Xenophon) — ἐπεψήφισε μὲν οὐδέν, et V. VI. 35. ἔγνωσαν ὅτι — Ξενοφῶν αὐτὸς ἐπεψηφικὼς εἴη. Deinde pronomen ταῦτα male abundans et auribus molestissimum expunge in verbis: εὐθὺς δὲ Σεύθη εἶπε [ταῦτα] ὅτι συστρατεύσοιντο αὐτῷ.

In § 24. ἐπεὶ παρ' αὐτὸν φέρων τὸ κέρας ὁ οἰνοχόος — ἠρώτα τὸν οἰνοχόον τί λέγοι· ὁ δὲ οἰνοχόος εἶπεν. Multum placet et arridet Pluygersii coniectura, qui bis ὁ οἰνοχόος a sciolis interpolatum esse putat et ipsum Xenophontem sic scripsisse: ἐπεὶ παρ' αὐτὸν ὁ φέρων τὸ κέρας ἦκεν, et ἤρετο τὸν οἰνοχόον τί λέγοι· ὁ δὲ εἶπεν, quae certe multo digniora Xenophonte sunt quam vulgata scriptura.

In § 27. ἄλλος παῖδα εἰσαγαγὼν οὕτως ἐδωρήσατο [προπίνων] καὶ ἄλλος ἱμάτια τῇ γυναικί, καὶ Τιμασίων [προπίνων ἐδωρήσατο] φιάλην τε ἀργυρᾶν καὶ τάπιδα ἀξίαν δέκα μνῶν. In his προπίνων inseruit nescio quis οὕτως ἐδωρήσατο quid esset interpretans, quod interprete non egebat: deinde ἐδωρήσατο omit-

Digitized by Google

tit Athenaeus p. 151 C. hunc locum afferens, neque hoc solum sed προπίνων quoque insiticium esse Porsonus dudum perspexit. Nempe uno tenore haec fuerant a Xenophonte continuata ἄλλος — παῖδα ἐδωρήσατο καὶ ἄλλος ἱμάτια τῇ γυναικὶ καὶ Τιμασίων φιάλην. Quum haec perperam in partes dissecta essent orationi fulcra supposita sunt.

In § 33. αὐτὸς Σεύθης ἀναςὰς ἀνέκραγέ τε πολεμικόν lubens a Pluygersio repertum accipio τὸ πολεμικόν, quo nomine *classicum* Graece dici sciunt omnes.

In § 44. tralaticio errore ὅπως ἀλέξησθε in libris est pro ἀλέξεσθε.

In VII. IV. 1. ὅπως φόβον ἐνθείη καὶ τοῖς ἄλλοις οἷα πείσονται, speciosa admodum et probabilis mihi videtur Naberi coniectura φόβον ἐνείη, nam *terrorem incutere* optime dicitur φόβον ἐνιέναι, nou ἐντιθέναι, quo verbo utuntur de iis, quae animo firmiter inhaereant et non elabantur, ἐντιθέναι νοῦν, φρένας, ἐπιςήμην, λόγον, ψυχήν, sim. In quibus autem *celeritatis* quaedam notio inest, quae repentino impetu animum feriat, in iis ἐνιέναι poni solet. Μένος καὶ θάρσος ἐνιέναι, et sic φόβον ἐνιέναι dicitur, quemadmodum venenatae bestiae ἰὸν ἐνιᾶσιν. Apud Charitonem pag. 135, 23. Dorville edidit: τοσοῦτον ἵμερον πᾶσιν ἀνέθηκε, sed in unico Codice ἐνέθηκε scriptum est, quod in ἐνῆκε mutandum. Apud Plutarchum de defectu Oracul. p. 436 F. τὰ μὲν ἐνιέντας ἐν καιρῷ, τὰ δ' ἐπιτείνοντας vitiosum est: requiritur ἀνιέντας, perpetuo enim ἀνιέναι et ἐπιτείνειν, ἄνεσις et ἐπίτασις inter se opponuntur. Quod autem in Aeschyli fragmento apud Plutarchum T. II. p. 1087 E.

οὐ γὰρ δράκων ἀνῆκεν, ἀλλ' ἐνῴκισε
δεινὴν ςομωτὸν ἔκφυσιν,

Valckenaerius reponebat ἐνῆκεν longe postponendum Hirschigii coniecturae οὐ γὰρ δακὼν ἀνῆκεν feliciter emendantis.

In VII. IV. 3. δῆλον ἐγένετο οὗ ἕνεκα οἱ Θρᾷκες τὰς ἀλωπεκίδας ἐπὶ ταῖς κεφαλαῖς φοροῦσι καὶ τοῖς ὠσίν. Corruptum est ἀλωπεκίδας. Ἀλωπεκίδες sunt *vulpeculae* et Xenophon *pelles vulpinas* dixerat, τὰς ἀλωπεκᾶς, notissima analogia formatum vocabulum, ut παρδαλῆ, κυνῆ, λυκῆ, λεοντῆ, et de humana pelle ἀνθρωπῆ. Pollux V. 16. τὸ μὲν τοῦ λέοντος δέρμα λεοντῆ καλεῖται καὶ δορὰ λέοντος, ἡ δὲ τῆς παρδάλεως παρδαλῆ, ἡ δὲ

Digitized by Google

τῆς ἄρκτου ἀρκτῆ, καὶ ἀλωπεκῆ ἡ τῆς ἀλώπεκος, καὶ λυκῆ ἡ τοῦ λύκου, καὶ μοσχῆ ἡ τοῦ μόσχου, ὡς Ἀναξανδρίδης εἴρηκεν·

ἀρκτῆ, λεοντῆ, παρδαλῆ, μοσχῆ, κυνῆ.

et apud Homerum βοέη, et βοείη, παρδαλέη, κυνέη. Ἀνθρωπέη Herodoto reddendum V. 25. ἀπέδειρε πᾶσαν τὴν ἀνθρωπηΐην, σπαδίξας δὲ αὐτοῦ τὸ δέρμα ἰμάντας ἐξ αὐτοῦ ἔταμε καὶ ἐνέτεινε τὸν θρόνον ἐς τὸν ἵζων ἐδίκαζε, quod enim Pollux II. 5. hinc affert τὸ δὲ ἀνθρώπου δέρμα ἀνθρωπῆν Ἡρόδοτος καλεῖ ad Ionicae dialecti rationem revocandum erat et ἀνθρωπέην utrobique rescribendum. Apposui plura Herodoti ut obiter Diodori Siculi locum de simili re scribentis emendare liceret. Editur apud Diod. XV. 10. δικασαὶ δόξαντες κακῶς κρίνειν ζῶντες ἐξεδάρησαν καὶ ὑπὲρ τῶν δικασικῶν δίφρων περιτεθέντων τῶν δερμάτων ἐπὶ τούτων ἐδίκαζον οἱ δικασαί, etiam hic ut nonnumquam alibi ταθῆναι in τεθῆναι depravatum est emendandumque περιταθέντων τῶν δερμάτων. Ἀλωπεκῆ, quod Xenophonti reddendum esse censemus, notissimum est vel ob Lysandri dictum: ὅπου μὴ ἐφικνεῖται ἡ λεοντῆ προσραπτέον εἶναι τὴν ἀλωπεκῆν, et illud ipsum vocabulum usurpat Herodotus eadem de Thracibus referens VII. 75. Θρῄϊκες ἐπὶ μὲν τῇσι κεφαλῇσι ἀλωπεκέας ἔχοντες ἐστρατεύοντο, περὶ δὲ τὸ σῶμα κιθῶνας, ἐπὶ δὲ ζειρὰς περιβεβλημένοι ποικίλας, quae Xenophonteis simillima sunt. Itaque aut statuendum est ἀλωπεκίδας pro ἀλωπεκᾶς recte dici posse (quod neminem facile probaturum opinor), aut proclivi errore haec inter se confusa fuisse, ut λέοντα et λεοντῆν, λεοντᾶς et λέοντας apud Lucianum confusa esse ostendimus. Idem error in Demosthene commissus p. 1377, 11, ubi Codex S. exhibet: οἱ τὰς κοινας τὰς βοιωτίας ἔχοντες, caeteri τὰς κύνας servant, unde tandem τὰς κυνᾶς elicuit Taylorus.

In § 5. ἔλεγεν ὅτι, εἰ μὴ καταβήσονται οἰκήσοντες καὶ πείσονται, [ὅτι] κατακαύσει καὶ τούτων τὰς κώμας, non potest ὅτι sic iterari, sed frequentem hunc scribarum errorem esse saepius declaravimus.

In VII. IV. 15. iterum zeugma interpolationem peperit in verbis: καὶ Ξενοφῶντα ὀνομασὶ καλοῦντες ἐξιόντα ἐκέλευον ἀποθνήσκειν ἢ αὐτοῦ [ἔφασαν] κατακαυθήσεσθαι [αὐτόν]. Nempe isti ita dicebant: ὦ Ξενοφῶν, ἐξιὼν ἀπόθνησκε ἢ αὐτοῦ κατακαυθή-

Digitized by Google

σει, quae in orationem indirectam ab Attico scriptore sic conversuntur ut neque αὐτόν addatur, neque ἔφασαν, quod in ἐκέλευον iam inest. Mendosum est in vicinia § 16. ἐτῶν ἤδη ὡς ὀκτωκαίδεκα ὤν, quasi haec inter adolescentulos gererentur, quorum unus *iam* decimum octavum aetatis annum ageret. Vera scriptura indaganda erit ex optimo Codice Vaticano H. μακέσιος ἐκ τῶν ἤδη ὡς ὀκτωκαίδεκα σημαίνει, in quibus quid lateat non perspicio, hoc unum video nil facere ad rem, quot annos tum Silanus natus fuerit. Tum ὄπισθεν περιβαλόμενοι τὰς πέλτας rescribe pro περιβαλλόμενοι.

Manifesta imprimis est antiquae lectionis interpolatio VII. v. 2. ἐξαγαγὼν ζεύγη ἡμιονικὰ τρία, nempe sic sequiores Graeculi loquebantur, non Veteres, qui summa constantia ὁρικὰ ζεύγη pro ἡμιονικά dicebant. Verissime Moeris p. 273. Ὁρικὸν ζεῦγος Ἀττικῶς. ἡμιονικόν Ἑλληνικῶς.

Eximium usum in re Critica habet et Moeridis Ἀττικιστής, (quod *libri* nomen est, non *scriptoris*) et caeteri libelli id genus, si quis iis sollerter utatur ad deprehendendum et demonstrandum, quomodo passim vitiosae scripturae natae sint et in Veterum monumenta invectae. Moeridem ipsum minimi facio neque doctum neque acutum hominem, qui plurima levissima et futilissima corrasit, multa falsa tradidit, saepius in errores se implicans, quorum nonnulli turpissimi sunt. *Praeterea in* minutioribus et singularibus haerere solitus quum *totum* dicendi genus et late patentem analogiam certam aperire debuisset, unum exemplum ponit, quasi in hoc uno vocabulo Atticae dialecti proprietas cerneretur. Hinc factum est ut passim eiusdem rei observatio diversis locis alibi alio exemplo inutiliter annotaretur. Praeterea librorum corruptis scripturis nonnumquam iocularem in modum deceptus est, ut acutioribus debeat risum. Nova ei vitia librarii affricuerunt, quae nimis saepe Piersonus intacta reliquit aut libris nimium tribuens aut ad eximias et aureas suas animadversiones expromendas properans. Confirmabo primum haec veluti crimina paucis quibusdam argumentis et exemplis, deinde quid sit in Moeride praesidii ad scriptores Atticos emendandos et vitiosas Codicum nostrorum lectiones arguendas aperiam.

Ante omnia indicabo scripturas vitiosas, quibus Moeridis

Digitized by Google

observationes commaculantur, quarum pleraeque scribis imputandae sunt hallucinantibus, nonnullae ipsi Grammatico. P. 21. Ἀχθέσεται emenda pro ἀχθήσεται. p. 23. Ἀείνων pro ἀεὶ νῶν. p. 28. Ἀποκτιννύναι pro ἀποκτεινυύναι. p. 36. Αἰέλουρος pro αἰαίλουρος. p. 50. corrige: Ἀμμγέπη καὶ ἀμωσγέπως, Ἀττικῶς. ὁπήποτε καὶ ὁπώσποτε Ἑλληνικῶς. p. 72. scribe Ἀγαθοῦ δαίμονος πῶμα pro πόμα. p. 77. Ἀνάκειον pro ἀνάκιον. p. 86. Ἀνοκωχή pro ἀνακωχή. p. 88. Αὔλειος θύρα pro αὐλία. p. 93. Βλαβεῖμεν κτἑ. pro βαλεῖμεν. p. 111. Γήτεια pro γήτη. p. 122. Δῶ pro δέω et δεσμεύω pro δεσμῶ. p. 161. Ἐλινύων pro ἐλιννύων, p. 171. Ἠιδησθα pro ᾔδεισθα, p. 172. Ἧ pro ἦν, p. 182. δφον (quod quid esset nescire se Piersonus fatetur) est pervulgatum scribendi compendium pro δίφθογγον. p. 211. scribe κρούει δέ pro κροτεῖ δέ, p. 220. Κατοκώχιμα pro κατακώχιμα, p. 226. Κεκλήσεται pro κεκλείσεται, p. 234. Κνῆν pro κνεῖν, p. 272. scribe: Ὀμόσε, ὁμοῦ, ὁμόθεν τόπου δηλωτικά. τὸ μὲν γὰρ ὁμοῦ ἐν τῷ αὐτῷ δηλοῖ κτἑ., p. 285. corrige Ὄσρεια pro ὀσρία, p. 318. Πρανές pro πρανεύς, p. 326. Περιδέραια pro περιδέρρεα, p. 360. Σχινδάλαμος pro σχινδαλμός, p. 381. Ὑδρορρόη pro ὑδρορόη, p. 397. Φερσέφαττα pro Φερέφαττα, p. 419 scribe ψωρᾶν et ψωριᾶν pro ψῶραν et ψωρίαν et p. 426. Ὤφλε δίκην pro ὤφειλε. In his nonnullos inesse ipsius Moeridis errores facile credet qui hominem bene noverit. Tenemus eum p. 171 Ζώσαντες ἀντὶ τοῦ ζήσαντες Πλάτων Νόμων β', quamquam Piersono imposuit, qui hinc in Platonis locum de Legg. II. p. 793 D. εἰσί τινες ἄνθρωποι πονηροὶ μὲν ἡδέως δὲ ζῶντες invehere ζώσαντες volebat. Ζώσαντες est, ut pueri sciunt, a ζώννυμι, et in Platonis loco ζῶντες sanissimum est. Eiusdem monetae est annotatio p. 148 Ἔζην Ἀττικῶς, ἔζων Ἑλληνικῶς. Graeculorum formae sunt ἔζην, ζῆθι et ζῆναι vitio natae ex probis et antiquis ἔζης, ἔζη et ἐζῆτε quae sunt imperfecti ἔζων, ut praesentis ζῶ sunt ζῇς, ζῇ et ζῆτε. Infinitivi forma apud vetères est ζῆν et imperativi ζῆ. Aoristo et perfecto Veteres abstinent, quibus ἐβίων et βεβίωκα substituebant, unde τὰ βεβιωμένα sunt τὰ ἐν τῷ βίῳ πεπραγμένα. De eadem re plura infra dicam. Istiusmodi autem erroribus scatere Moeridem videbis. De ingenti copia hos mihi locos inspice v. Αἴτιαι,

Digitized by Google

'Αγνιᾶ, 'Αντίγραφα, 'Ανακοινῶσαι, 'Ανασχήσεται, 'Απεῖπα, 'Απόλλω, 'Απέδραν, "Αξομαι, 'Απαγέσθω, 'Ανύσας λέγε, Βλαφθέντες, Γραψάμενος, Διωκάθειν, Διέφθορεν, Εἰκάθοιμεν, 'Επιτηδείους, 'Ιέρεια, Κνισσᾶν, Κάθησο, Μονομάχης, Μάντεων, Μασχάλη, Μέταυλος, Πεπραγώς, Παρασχήσομαι, Τιμώρια, Τέρα, Φθῶσιν, alia. In his omnibus certos et manifestos hominis errores statim deprehendes alios aliis foediores. Quid eo magistro facias, ut hoc utar, qui serio doceat: Γραψάμενος 'Αττικῶς, γράψας 'Ελληνικῶς, aut 'Απεῖπα 'Αττικῶς, ἀπεῖπον 'Ελληνικῶς, aut 'Ανύσας λέγε 'Αττικῶς. συνελὼν λέγε 'Ελληνικῶς, aut Γήτεια 'Αττικῶς, κρόμμυα 'Ελληνικῶς, aut Διωκάθειν κοινὸν Δωριέων καὶ 'Ιώνων· διώκειν 'Ελληνικῶς, aut Διέφθορεν 'Αττικῶς. διέφθαρκεν 'Ελληνικῶς. Nihil scire apparet eum qui Atticum et communem dicendi usum sic distinguit. Omnia haec Atticis perinde usitata sunt, sed pleraque certo discrimine diremta. 'Ανύσας λέγε est παραχρῆμα λέγε, sed συνελὼν λέγε significat λέγε διὰ βραχέων. Διώκειν praesens est, διωκαθεῖν aoristus Atticorum, cui similes sunt aoristi ἀμυναθεῖν, εἰργαθεῖν, εἰκαθεῖν (ὑπεικαθεῖν, παρεικαθεῖν) et ἀλκαθεῖν, quarum formarum veram rationem acutissime perspexit Elmsleius ad Medeam vs. 186. Memor antiqui moris Iulianus scripsit p. 237 A. μὴ ὑπεικάθῃς. In Platonis Sophista p. 254 D. libri omnes conspirant in ἐὰν ἄρα ἡμῖν τις παρεικασθῇ, unde veterem scripturam παρεικάθῃ feliciter Boeckhius eruit.

Dicebant Athenienses ἀπεῖπον et ἀπεῖπε et ἀπείπομεν, sed in secunda persona ἀπεῖπας et ἀπείπατε, quemadmodum ἤνεγκον sed ἤνεγκας, ut supra ostendimus. Γράψασθαι autem et γράψαι confundere quantae imperitiae est! Praeterea vide quam futilia magister doceat: Βήττειν 'Αττικῶς. βήσσειν 'Ελληνικῶς. Poterat spissum librum scribere si talia cumulare voluisset, cuiusmodi sunt:

Ξυμφώνως 'Αττικῶς. συμφώνως 'Ελληνικῶς καὶ κοινῶς.

Ξυνωρίς 'Αττικῶς, συνωρίς 'Ελληνικῶς.

Ξύμμαχοι * 'Ελληνικῶς καὶ κοινῶς.

ubi palam est excidisse 'Αττικῶς, σύμμαχοι. Turpiter labitur in seqq.

Ξυρὸν μακρῶς 'Αττικῶς. βραχέως 'Ελληνικῶς.

Digitized by Google

nam satis constat ξυρόν apud omnes Graecos penultimam perpetuo corripere. Quod autem dicebam eum eandem observationem compluribus exemplis iterare, quum certam perpetuamque in omnibus analogiam demonstrare debuisset, uno exemplo defungar. Athenienses non utuntur futuris in — ἑσω exeuntibus praeterquam in disyllabis ξέσω et σβέσω, κατασβέσω, aut si syllaba longa praecedit ἀρκέσω, αἰνέσω, αἰδέσομαι et ἀχθέσομαι, in caeteris omnibus elisa sibilante formas contrahunt καλῶ, τελῶ, ἁλῶ, γαμῶ, ὀλῶ, κορῶ, μαχοῦμαι. Eadem ratione dicebant σπάσω et πάσω et βασάσω, ἁρπάσομαι sed ἑλῶ, βιβῶ, κρεμῶ, πετῶ, ἀναπετῶ, κερῶ, διασκεδῶ, alia. Non animadverterunt Veteres magistri hanc analogiam et singula exempla afferunt: vide Moeridem v. Ἁλεῖς, Διαβιβῶ, Ἑλῶ, Καλῶ.

Quam faceret operae pretium si quis Moeridem ad severum Critices tribunal vocatum ita cogeret singularum observationum rationes reddere, ut omnes optimi scriptores soli testimonia dicerent, recusatis aut in aliud tempus reiectis sequioribus omnibus testibus, qui Atticos imitari sategerunt, in quo genere etsi alius alio felicius versatus est, tamen isti omnes aequalium et popularium sordes et errores cum Attica oratione negligenter permiscuerunt. Sic enim in quaque annotatione primum definiri poterit verane an falsa sit, certane et utilis an levis et futilis, sitne loquendi usus stabilis et perpetuus an lapsu temporis mutatus novatusque. Describentur certae quaedam aetates et certi denique fines constituentur, quibus vocabuli cuiusque forma et significatio et usus contineantur. Apparebit quemadmodum sensim loquendi ratio antiquior et sincerior in negligentiorem et mendosiorem sequiorum συνήθειαν abierit, et eadem opera cognoscetur, qui factum sit ut Veterum litterarum monumenta paulatim infecta sit mendis erroribusque e novitia Graecorum lingua susceptis. In eam rem praeclarum est in Moeridis Ἀττικισῇ praesidium et adiumentum, ubi incorruptus Veterum sermo cum vitiosa Graeculorum συνηθείᾳ componitur. Ἀπηλάθη, inquit, Ἀττικῶς, ἀπηλάσθη Ἑλληνικῶς. Quis nesciebat ἐλήλαμαι et ἠλάθην Attica esse, idque et ratione et analogia et usu confirmari? Sed Graeculi ἀπηλάσθην dicebant fallacem analogiam indocte secuti in ἐπλάσθην, ἠράσθην, ἐσπά-

Digitized by Google

σθην, ἐγελάσθην, ὠνομάσθην et aliis sexcentis obviam. Ergo hinc factum est ut toties in Codd. ἀπηλάσθη occurrat. Quod dicebant ipsi proclivi errore in libros transferebant. Itaque sicubi ἀπηλάσθην scriptum est revocabimus antiquam formam, quae quo pacto sit depravata veluti oculis cernimus. Ἀιδόντων Ἀττικῶς, Moeris inquit, ᾠδέτωσαν Ἑλληνικῶς. Nihil novi addiscimus, sed nunc perspicuum fit, cur forma novicia tam saepe legatur apud eos, quos ea numquam usos esse liquido constet. Ἀκροᾷ Ἀττικῶς, inquit, ἀκροᾶσαι Ἑλληνικῶς, non eramus docendi αἰτιᾷ et ἀμιλλᾷ et πειρᾷ et sim. dici, sed nunc intelligimus cur istiusmodi formae ineptae, qualis est ἀκροᾶσαι, in Codd. legantur, de qua re ad Alciphronem nonnulla diximus. Sequitur Ἄπεισιν — ἀπελεύσεται, Ἀλεῖς — ἀλέσεις, et post pauca Ἀχθέσεται — ἀχθεσθήσεται, quam saepe vidimus haec inter se male permisceri, et Ἀπόδυθι — ἀπόδυσαι, Ἄχρι — ἄχρις. Moeris Ἀπέδραν et ἀπέδρων componit. Non memini me legere ἀπέδρων, sed in libris passim confunduntur ἀπέδραν et ἀπέδρασα, ἀποδρᾶναι et ἀποδρᾶσαι, saepissime ἀποδράς et ἀποδράσας, nonnumquam ἀποδραίη et ἀποδρᾷη. Nempe Graeculi ἀπέδρασα dicebant. Deinde Ἄισομαι ostendit in ᾄσω depravatum esse, et Βοήσομαι — βοήσω, et Δοίημεν — δῴημεν, et Δέκετες — δεκαετές, Ἕλξει — ἑλκύσει, Εἴξασιν — ἐοίκασιν, Εἰκώς — ἐοικώς, Ἰσάναι — ἰσάνειν, Καλῶ — καλέσω, Κατεκαύθη — κατεκαύσθη, Κατορώρυκται — κατώρυκται, Λῆμα — λῆμμα, Λοῦται — λούεται, Λογιεῖται — λογίσεται, Ξενοδοκῶ — ξενοδοχῶ, Ὀσφρόμενος — ὀσφρησάμενος, Πεπραγώς — πεπραχώς, Πέτομαι — πέταμαι, Ποῖ — ποῦ, Πεντετηρίς, Πεντέκλινον et alia — πενταετηρίς, πεντάκλινον, Πίομαι — πιοῦμαι, Ῥιγῶντος — ῥιγοῦντος et Ῥιγῶν — ῥιγοῦν, Σᾶ — σῶα, Τιμήσεται — τιμηθήσεται, Ὑγιᾶ — ὑγιῆ, Ὑγίεια — ὑγεία, Χαλκοῦς — χάλκεος, Χαμᾶθεν — χαμόθεν, Ψυχῆναι — ψυγῆναι, aliaque permulta, quae in omnibus Codd. inter se confundi permiscerique sciunt omnes, et in multis ipsi saepe demonstravimus, veluti in ἀχθέσομαι, δέκετες, καλῶ, λοῦται, ξενοδοκῶ, ποῖ, πεντετηρίς, ῥιγῶντος, ὑγίεια, χαλκοῦς, χαμᾶθεν. Quam saepe in Codd. leguntur formae, qualis est λογίσεται, veluti ψηφίσεσθε, χαρίσεται, quas tamen sequiorum sordes esse constat inter omnes.

Digitized by Google

Verba disyllaba sola σ retinent, κτίσω, σχίσω. Sic et βλίττειν habet βλίσω et πτίττειν πτίσω, caetera omnia -ιῶ habent et -ιοῦμαι. In fragmento Platonis Comici apud Photium v. Φάλαγξ scribitur: ἐοίκασιν ἡμῖν οἱ νόμοι τουτοισὶ τοῖσι λεπτοῖσιν ἀραχνίοις ἃ τοῖσι τοίχοισιν ἡ φάλαγξ ὑφαίνει, sed poëta dederat:

Εἴξασιν ἡμῖν οἱ νόμοι τούτοισι τοῖσι λεπτοῖς
ἀραχνίοις, ἂν τοῖσι τοίχοις ἡ φάλαγξ ὑφαίνει.

intelligisne unde ἐοίκασιν ἡμῖν sit natum? Emenda obiter Aristophanis versiculum in Nubibus 151.

κἄτα ψυγείσῃ περιέφυσαν Περσικαί.

quum ψυγῆναι sit Ἑλληνικόν reponemus Atticam formam ψυχείσῃ, dicebant enim ἐψύχην et παραψυχή penultima brevi, ut ἐτρίβην et διατριβή. Itaque eodem indicio fraus apud Xenophontem deprehenditur. Ὀρικὸν ζεῦγος, inquit, Ἀττικῶς. ἡμιονικὸν Ἑλληνικῶς. Verissimam hanc observationem esse communi Atticorum scriptorum consensu constat. Itaque simul ipsam Xenophontis scripturam recuperabimus et unde vulgata orta sit intelligemus.

In eodem loco Anab. VII. v. 2. καλέσας Ξενοφῶντα ἐκέλευε λαβεῖν, τὰ δὲ ἄλλα διανεῖμαι τοῖς στρατηγοῖς, suspicor legendum esse ἐκέλευεν ἓν λαβεῖν. Saepius sic ἕν periisse vidi.

In § 6 cuius aures non offendit haec compositio: οἱ μὲν δὴ στρατιῶται Ξενοφῶντι ἐνεκάλουν ὅτι οὐκ εἶχον τὸν μισθόν. Σεύθης δὲ ἤχθετο αὐτῷ ὅτι ἐντόνως τοῖς στρατιώταις ἀπήτει [τὸν μισθόν]?

Ibid. VII. v. 13 οἱ Θρᾷκες οἱ κατὰ ταῦτα οἰκοῦντες σήλας ὁρισάμενοι τὰ καθ' αὑτοὺς ἐκπίπτοντα ἕκαστοι λήζονται. τέως δὲ ἔλεγον [πρὶν ὁρίσασθαι] ἁρπάζοντας πολλοὺς ὑπ' ἀλλήλων ἀποθνήσκειν, emendandum est σήλαις ὁρισάμενοι, utebantur enim columellis (σήλαις) ad fines constituendos, idque σήλαις ὁρίζεσθαι dicitur. Praeterea ita inter se opponuntur σήλαις ὁρισάμενοι et τέως δέ, ut puerile additamentum πρὶν ὁρίσασθαι facile sentias ludimagistro reddi oportere.

Memorabilis est scripturae varietas in § 9. ὅτι οὐδὲν ἂν ἧττον σφεῖς ἀγάγοιεν τὴν στρατιὰν ἢ Ξενοφῶν, in Cod. H uno omnium optimo est σφᾶς ἀγάγοιεν turpi soloecismo, sed vides novo exemplo quam temere σφεῖς ab indoctis Graeculis contrectari corrumpique soleat.

In § 16 πρὸς δὲ τὸν Ξενοφῶντα οἱ στρατιῶται παγχαλέπως εἶχον

Digitized by Google

ex tribus tantum sed optimis libris παγχαλέπως servatum est. Nempe in vetustis libris ΠΑΝΧΑΛΕΠΩΣ scribi solet, unde πάνυ χαλεπῶς imperiti correctores dederunt. Παγχάλεπον in Thucydide reprehendit Marcellinus in vita Thucyd. § 52, quae forma adhuc in aliqua corruptela delitescit. In Anab. V. II. 20 revocandum est ἄλλως δὲ παγχάλεπον ἔδόκει εἶναι ἀπελθεῖν pro πάνυ χαλεπόν. Differunt haec ut πάγχρηστον et πάνυ χρηστόν, πάνδεινον et πάνυ δεινόν, similiaque. Tenemus sciolos in VII. v. 16, ubi pro ΠΑΝΧΑΛΕΠΩΣ de suo πάντες χαλεπῶς substituerunt.

Ex eo scribendi more, qui in antiquis Codd. et lapidibus solemnis est ut N pro Γ scribatur et contra, multi errores suscepti sunt, sed nullus foedior quam apud Flavium Josephum contra Apionem Vol. VI. p. 210 Bekkeri, ubi legitur ὅπως ἐργάζοιντο καὶ τῶν ἄλλων Αἰγυπτίων οἱ ἐγκεχωρισμένοι, sed sine controversia verum est εἶεν κεχωρισμένοι. Vulgata nata est ex scriptura ΕΙΕΓΚεχωρισμένοι. Sed levi brachio in Flavio Iosepho recognoscendo profligavit negotium Bekkerus, in quem nunc quidem ea fere conveniunt, quae de Bothii *diligentia et celeritate* scripsit Peerlkampius in Bibl. Crit. Nova I. p. 131. Summa ope properans et alia multa menda intacta reliquit et vol. VI. p. 211 ineptissimam παραδιόρθωσιν retinuit χειρίσην φαίνεσθαι pro optima lectione librorum omnium χρυσὸν φαίνεσθαι. Sed *plura de his* alias per otium proferam.

Scriptores ipsos nonnumquam, non scribas, in talibus N pro Γ ponere declarat locus Artemidori, qui in Onirocr. III. 34. ἰσόψηφα quaedam componens (vid. Mureti Var. Lect. XIV. 13) docet ΑΝΓΕΛΙΑ et ἑκατόν esse ἰσόψηφα: non erunt si ἀγγελία scripseris. Ex eodem indicio colligitur Artemidorum πεζῇ non πεζῇ scribere, quia ἑκατόν et πεζῇ quoque ἰσόψηφα esse affirmat.

In VII. VI. 2. λέγει τῷ Σεύθῃ ὅτι κάλλιγον γεγένηται, emenda κάλλιγα. Scimus enim omnes quid sit ἔγαι καλῶς, γίγνεται καλῶς et sim., sed quis umquam καλόν in talibus pro καλῶς positum vidit?

In Anab. VII. VI. 3 tandem καλεῖ τε αὐτοὺς ἐπὶ ξένια receptum est pro ἐπὶ ξενίᾳ, quo vitio nihil est in libris frequentius. Ad eandem rationem omnes omnium Veterum locos, ubi

Digitized by Google

ἐπὶ ξενίαν aut ἐπὶ ξενίᾳ legitur, emendandos esse saepius iam demonstravimus.

In § 7. ἢν οὖν ἴητε σὺν ἡμῖν τόν τε ἐχθρὸν τιμωρήσεσθε καὶ δαρεικὸν ἕκαστος οἴσει τοῦ μηνὸς ὑμῶν. Mirificum hoc est hyperbaton pro ἕκαστος ὑμῶν οἴσει τοῦ μηνός, et quis inducet in animum ita haec a Xenophonte formata esse? Levis error in ΟΙΣΕΤΕ commissus ab iis qui ἕκαστος οἴσετε mirabantur futile additamentum peperit. Emenda: καὶ δαρεικὸν ἕκαστος οἴσετε τοῦ μηνός expuncto emblemate ὑμῶν, cui iam nullus locus superest.

In § 9. στρατευόμενοι — οὐδὲν πεπαύμεθα, recte asseruit Dindorfius οὐδὲν παύομαι et οὐδὲν πέπαυμαι. Saepissime haec apud Athenienses leguntur: οὐ παύεται et οὐδὲν παύεται sic differunt ut Latine: *finem* non *facit* et *finem* nullum *facit*. Aristophanes in Vesp. 1478.

ὀρχούμενος τῆς νυκτὸς οὐδὲν παύεται.

Ad haec etiam melius patet fraus scioli apud Lysiam Orat. XVI. 20. τῶν προγόνων ἐνθυμούμενος ὅτι οὐδὲν πέπαυνται τῶν τῆς πόλεως πράττοντες, apparet enim τὰ τῆς πόλεως esse emendandum et simul apparet quid homuncionem in errorem impulerit. Apposite Dindorfius laudat Anab. IV. II. 4, ubi correctores antiquam lectionem: οὐδὲν ἐπαύσαντο δι' ὅλης τῆς νυκτὸς κυλινδοῦντες (κυλίνδοντες) τοὺς λίθους, quam servant quatuor optimi testes, ultro depravarunt in οὐδ' ἐπαύσαντο.

Inepte abundat μέν VII. VI. 10: ὥςε ὅ γε πρῶτος λέγων ἐγὼ[μὲν], εἰ τοῦτον ἴδοιμι καταλευσθέντα καὶ δόντα δίκην ὧν ἡμᾶς περιεῖλκε — τὸν μισθὸν ἄν μοι δοκῶ ἔχειν.

In § 11 ἐγὼ νῦν ὑΦ' ὑμῶν αἰτίας ἔχω revocandum est αἰτίαν, coll. § 15 πῶς ἂν ἔτι δικαίως ὑΦ' ὑμῶν αἰτίαν ἔχοιμι; et passim αἰτίαν ἔχειν legitur, ubi verbi αἰτιᾶσθαι forma passiva requiritur. Αἰτίαν ἔχειν enim dicitur ut ἔπαινον ἔχειν pro ἐπαινεῖσθαι, ψόγον ἔχειν pro ψέγεσθαι, τιμὴν ἔχειν pro τιμᾶσθαι, ὄνομα ἔχειν pro ὀνομάζεσθαι, ut apud Comicum Anaxandridem Athen. p. 255 A:

τὸ γὰρ κολακεύειν νῦν ἀρέσκειν ὄνομ' ἔχει.

et multa alia sunt huiusmodi. Luculentum imprimis exemplum est apud Demosthenem in Orat. XL. § 51 ὥςε πολὺ μᾶλλον προσήκειν ἐμὲ τούτοις ἐγκαλεῖν ἢ αὐτὸν ἐγκλήματ' ἔχειν

Digitized by Google

ὑπὸ τούτων. Hinc factum est ut αἰτίαν ἔχειν ὑπό τινος diceretur. Plato Rep. VIII. 565 B. αἰτίαν δὴ ἔσχον ὑπὸ τῶν ἑτέρων — ὡς ἐπιβουλεύουσι τῷ δήμῳ, et passim. Quemadmodum autem τιμὴν ἔχειν ὑπό τινος et τιμὰς ἔχειν dicitur pro *in* honore *esse apud aliquem* et *ab aliquo* honoribus *affici*, sic αἰτίαν ἔχειν et ἔχειν αἰτίας differre putaveris prout quis aut uno crimine aut *pluribus* urgeatur. Sed neque αἰτίας ἔχειν dici solet et uno tantum crimine Xenophontem insimulabant, ita ut αἰτίας ἔχω quamquam est in libris melioribus tamen appareat esse deterius.

In § 16 revocandum est οὐκοῦν δῆλον τοῦτό γε ὅτι, ubi Dindorfius perperam pro ὅτι ex libris melioribus ἐστὶν recepit, praeterea in verbis: ἀλλ', οἶμαι, εἰ ἐδίδου ἐπὶ τούτῳ ἂν ἐδίδου ὅπως ἐμοὶ δοὺς μεῖον μὴ ἀποδοίη ὑμῖν τὸ πλεῖον. Adversis frontibus concurrunt εἰ ἐδίδου — ἐδίδου ἄν, neque aliter haec possunt in concordiam redigi nisi ut importunum ἄν removeatur, ut paulo ante rectissime dicitur: δῆλον τοῦτό γε ὅτι εἴπερ ἐμοὶ ἐτέλει τι Σεύθης οὐχ οὕτως ἐτέλει δήπου κτἑ. Adde ἄν et absurda erit oratio οὐχ οὕτως ἂν ἐτέλει δήπου. Non est tamen ἄν resecandum sed emendandum. Factum est enim hoc loco quod tam saepe alibi ut ΔΗ a scribis in ΑΝ refingeretur, itaque emendandum est: εἰ ἐδίδου ἐπὶ τούτῳ δὴ ἐδίδου. Quis est in hoc genere studiorum aliquamdiu versatus, qui non crebro viderit ἄν in libris esse scriptum, ubi δή requiratur: etiam contra peccatur sed rarissime. In Euripidis Phaëthonte pro:

Ἀλλ' ὅδε γὰρ δὴ βασιλεὺς πρὸ δόμων
κήρυξ θ' ἱερὸς καὶ παῖς Φαέθων
βαίνουσι τριπλοῦν ζεῦγος· ἔχειν χρὴ
σόμ' ἐν ἡσυχίᾳ.

in vetustissimo Codice palimpsesto, unde pars fabulae servata est, diserte scriptum est:

ΑΛΛΟΔΕΓΑΡΑΝΒΑΣΙΛΕΤΣ.

Idem mendum in Herodoto inveteravit VI. 124. οὕτω οὐδὲ λόγος αἱρέει ἀναδεχθῆναι ἔκ γε ἂν τούτων ἀσπίδα, tu corrige ἔκ γε δὴ τούτων. Addam duos locos ex Platonis Symposio: p. 199 A. editur: ὅπως ἂν φαίνηται ὡς κάλλιστος καὶ ἄριστος, δῆλον ὅτι τοῖς μὴ γιγνώσκουσιν· οὐ γὰρ ἄν που τοῖς γε εἰδόσι, dubitasne

Digitized by Google

an οὐ γὰρ δήπου verum sit? Similiter p. 221 E. τοιαῦτα καὶ ὀνόματα καὶ ῥήματα ἔξωθεν περιαμπέχονται Σατύρου ἄν τινα ὑβριστοῦ δοράν, qui Platonem bene novit statim amplectetur Σατύρου δή τινα ὑβριστοῦ δοράν.

Notabilis lectionis discrepantia in libris est VII. vi. 17, nam praeter tres optimos exhibent omnes: ἐὰν μὴ βεβαιῶ τὴν πρᾶξιν αὐτῷ, ἐφ' ᾗ ἐδωροδοκούμην. Tenemus ἐπ' αὐτοφώρῳ sciolos, qui antiquam scripturam ἐδωροδόκουν sic depravarunt, quoniam ipsi δωροδοκεῖν dicebant pro δεκάζειν sive χρήμασι διαφθείρειν et locos Veterum, ubi δωροδοκεῖν significabat δῶρα δέχεσθαι non διδόναι δῶρα mirabantur primum, deinde interpolabant, de qua re multa in priore parte notavimus.

Ostendimus sequiores omnes turpi errore verbum δωροδοκεῖν usurpare pro χρήμασι διαφθείρειν, unde factum est ut δωροδοκεῖσθαι dicerentur οἱ χρήμασι διαφθειρόμενοι. Diodorus Sic. XVI. 33. καὶ μάλιστα τοὺς προεσηκότας ἐδωροδόκει, eoque sensu διὰ τῆς δωροδοκίας, largiendo, legitur XVI. 54, et XIX. 19 τούτους πεῖσαι ἢ δωροδοκεῖν ἀγεννὲς ἡγεῖτο. Δωροδοκεῖσθαι pro διαφθείρεσθαι χρήμασιν et alibi legitur et apud Polybium VI. 56. (παρὰ δὲ τοῖς Ῥωμαίοις) οὐδὲν αἴσχιον τοῦ δωροδοκεῖσθαι. Sic igitur factum est, ut quod olim δωροδοκεῖν dicebatur postea diceretur δωροδοκεῖσθαι, et deprehendimus indoctos correctores in re manifesta, ubi ἐδωροδοκούμην pro ἐδωροδόκουν conspicitur.

In § 18 ἀλλὰ πολλοῦ μοι δοκῶ δεῖν τὰ ὑμέτερα ἔχειν editur, sed non est haec sana oratio. Δοκῶ μοι ab huiusmodi negotio prorsus abhorret, quae verba tum demum recte ponuntur ubi quis *opinari* se aliquid dicit aut *suspicari*, ita ut eum ea opinio aut suspicio fallere possit. Ponitur etiam ironice si quis quod certo sciat nolit certo scire videri. Nihil horum cadit in hunc locum. Bonum factum quod optimi Codices ferunt opem. Egregius liber H. et F. omittunt μοι δοκῶ, itaque uno vocabulo correcto hanc esse Xenophontis manum arbitror: ἀλλὰ πολλοῦ δέω τὰ ὑμέτερα ἔχειν, pro ἀλλὰ πολλοῦ δεῖν. Similiter δέω in δεῖ abiisse videtur in Platonis Apologia p. 35 D. κατηγοροίην ἂν ἐμαυτοῦ ὡς θεοὺς οὐ νομίζω. ἀλλὰ πολλοῦ δεῖ οὕτως ἔχειν. νομίζω τε γὰρ ὡς οὐδεὶς τῶν κατηγόρων, quoties hunc locum relego πολλοῦ δέω οὕτως ἔχειν vera mihi lectio esse videtur.

Digitized by Google

In iis quae statim sequuntur: *ὀμνύω γὰρ ὑμῖν θεοὺς ἅπαντας καὶ πάσας* emendandum est *πάντας καὶ πάσας*, sive aurem consules sive constantem omnium usum respicies sive ipsius rei naturam. Genus tantum non formam quoque mutari oportet ut *Dii deaeque omnes* recte Graece dicatur. Deinde expellenda copula est in verbis: *πάρεσι δὲ [καὶ] αὐτός*, ex duobus libris calidius recepta. Etiam in vicinia § 20 magna auctoritas quatuor optimorum Codicum effecit ut deterior scriptura longe meliori anteponeretur, nempe *ὥμην — ὅσῳ μᾶλλον συμφέροιμι τούτῳ τὴν τότε πενίαν τοσούτῳ μᾶλλον αὐτὸν φίλον ποιήσεσθαι ὁπότε δυνασθείη*, ubi etiam sine libris emendari potuisset *αὐτὸν φίλον μοι ἔσεσθαι ὁπότε δυνασθείη*, sed *id* ipsum est in libris omnibus, praeterquam quod quatuor meliores *φίλον ποιήσεσθαι* vitiose exhibent, ut multae aliae scripturae manifesto mendosae in iisdem libris solis feruntur. Additum *ὁπότε δυνασθείη* satis demonstrat *φίλον μοι ἔσεσθαι* verum esse. Dici optime potest *ὥμην αὐτὸν ὁπότε δυνασθείη φίλον ἕξειν*, sed non *ποιήσεσθαι φίλον ὁπότε δυνασθείη*.

In § 20. *Ναὶ μὰ Δία, ἠσχυνόμην μέντοι*, imo vero *puderet me*, *ἠσχυνόμην μέντἄν*. Duplex mendum inficit § 22. *ἐπεὶ, εἴγε πρὸς Φίλους ἐστὶ Φυλακή, πᾶσαν οἶδα ὑμᾶς Φυλαξαμένους ὡς μὴ παρασχεῖν τούτῳ πρόφασιν δικαίαν μὴ ἀποδιδόναι ὑμῖν ἃ ὑπέσχετο.* Emendandum est *ἤ γε πρὸς Φίλους ἐστὶ Φυλακή* pro *εἴ γε*, deinde expuncto *ὡς* legendum *πᾶσαν οἶδα ὑμᾶς Φυλαξαμένους μὴ παρασχεῖν τούτῳ πρόφασιν*, nam Graecum est *Φυλάττομαι μὴ παρασχεῖν* et *πᾶσαν Φυλακὴν Φυλάττομαι μὴ παρασχεῖν*, ubi quomodo *ὡς* inseri possit nemo docebit. Cur *ἤγε* scribendum sit pro *εἴγε* perspicuum est: non ambigitur enim ecqua sit *Φυλακὴ πρὸς Φίλους*, sed haec ipsa esse *πρὸς Φίλους Φυλακή* rectissime dicitur impigre officio fungi et in nulla re amicis deesse. In § 23 *ὡς μηδ' εἰ ἐβούλετο ἐδύνατο ἐξαπατᾶν* non cepit huius loci rationem Corrector, qui *ἐδύνατο ἂν ταῦτα ἐξαπατᾶν* restituit scilicet et Codicem Etonensem interpolavit. Saepe *ἄν* in talibus a Graeculis inseri solere alibi ostendimus. In § 24 inextricabilis est mihi difficultas in verbis *οὐκ εἰς μὲν Πέρινθον προσίητε πόλιν, Ἀρίσαρχος δ' ὑμᾶς — οὐκ εἶα εἰσιέναι*, ex hac scriptura optimi Codicis H. eliciant alii Xenophontis manum. Hoc solum video nihil esse sani in

Digitized by Google

coniecturis Interpretum et Editorum. Novum mendum conspicitur in § 24 σπάνια μὲν ὁρῶντες τὰ ὤνια, σπάνια δ' ἔχοντες ὅτων ὠνήσεσθε, Stephani coniectura infelix admodum est ὅτων, quam tamen omnes probatam receperunt. In libris melioribus est ὅταν ὠνῆσθε, in deterioribus ὅτου ὠνήσεσθε, quod unice verum est. Quod demonstrant docti homines ὅτων Atticam formam esse, nihil facit ad rem, sed ὅτων ὠνήσεσθε pro ὅτου dici posse nemo demonstrabit umquam. Non aliter Graece dici potest quam ὅτου ὠνήσομαι et ὁπόθεν ὠνήσομαι. Latet alibi vitium, quod sic eximendum est ut scribatur σπάνια μὲν ὁρῶντες τὰ ὤνια, σπάνιοι δ' ἔχοντες ὅτου ὠνήσεσθε, et rerum venalium erat penuria et eorum qui unde emerent haberent. Simillimus locus est III. I. 20: ὅτου δ' ὠνησόμεθα ἥδειν ἔτι ὀλίγους ἔχοντας. Cur maluerit nostro loco σπάνιοι quam ὀλίγοι dicere perspicuum est, neque obscurum quomodo factum sit ut vulgata lectio nasceretur.

Evidens emblema est in § 30 εἰ δὲ δὴ ὁ συμπαρέχων ὑμῖν ταύτην τὴν ἀσφάλειαν μὴ πάνυ πολὺν μισθὸν προσετέλει [τῆς ἀσφαλείας], absurde enim dicitur μισθὸς τῆς ἀσφαλείας, et si τῇ ἀσφαλείᾳ emendaveris et insulse admodum additum erit neque id ipsum bene Graecum est μισθὸν προστελεῖν τῇ ἀσφαλείᾳ pro τῇ ἀσφαλείᾳ καὶ μισθὸν προσθεῖναι. Recte dicitur ἀργύριον τελεῖν καὶ χάριν πρὸς εἰδέναι, ubi τῷ ἀργυρίῳ addi non potest, quoniam εἰδέναι ἀργύριον tam absurdum est atque τελεῖν ἀσφάλειαν. Praeterea suspicor Xenophontem pro πάνυ πολύν scripsisse εἰ — μὴ πάμπολυν μισθὸν προσετέλει, quod vocabulum εἰρωνευομένῳ optime convenit. Vidimus supra quam facile παγχάλεπος, πάγχρησος et sim. in πάνυ χαλεπός cet. depravarentur. Et persaepe πάμπολυς in Anabasi legitur, v. c. VII. VII. 35. Ἡρακλείδῃ πάμπολυ δοκεῖ τοῦτο τὸ ἀργύριον εἶναι. Post pauca novas turbas scribae dederunt in verbis: καὶ διὰ τοῦτο οὐδαμῇ οἴεσθε χρῆναι ζῶντα ἐμὲ ἐᾶν εἶναι, alii ζῶντά μ' ἂν εἶναι, ἐμὲ ἂν εἶναι, ἐμὲ ἀνιέναι, ἐμὲ ἀνεῖναι, unus H. ἐμὲ ἐᾶν εἶναι, quod Dindorfius recepit. Sed Graeci dicebant ἐῶ ζῆν, πατέρα δ' ἔα ζῆν, non ζῶντ' εἶναι. Melius est aliquanto ζῶντ' ἐμὲ ἀνεῖναι nisi quod ἀνεῖναι non satis certam habet fidem pro ἀφεῖναι positum. Unus tantum est locus in Hellen. II. III. 51. εἰ ἀνήσομεν ἄνδρα pro ἀφήσομεν, cuius usus

Digitized by Google

nusquam alibi volam aut vestigium vidi, quum ἀφιέναι et ζῶντ' ἀφιέναι passim legatur, unde est etiam illud ioculariter dictum in garrulos odio aliquem enecantes ζῶντ' ἄφες pro μὴ ἀποκτείνῃς, μὴ ἀποκναίσῃς λαλῶν καὶ φλυαρῶν, apud Theocritum V. 78.

Εἶα λέγ', εἴ τι λέγεις, καὶ τὸν ξένον ἐς πόλιν αὖθις
ζῶντ' ἄφες. ὦ Παιάν, ἦ τωμύλος ἦσθα, Κομάτα.

Itaque Xenophontem suspicor dedisse οὐδαμῇ οἴεσθε χρῆναι ζῶντά μ' ἀφεῖναι, id est πάντως οἴεσθε δεῖν μ' ἀποκτεῖναι. Quod in hoc loco confusa sunt ἄν, ἐάν et ἐᾶν admonet me loci apud Strabonem, quem Critici ita curaverunt ut malum auxerint. Editur nunc XIII. p. 623 Casaub. σκώπτεται δὲ καὶ ὁ Ἔφορος διότι τῆς πατρίδος ἔργα οὐκ ἔχων φράζειν ἐν τῇ διαριθμήσει τῶν ἄλλων πράξεων οὐ μὴν οὐδ' ἀμνημόνευτον αὐτὴν εἶναι θέλων οὕτως ἐπιφωνεῖ· κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν καιρὸν Κυμαῖοι τὰς ἡσυχίας ἦγον. In libris est: οὐ μὴν οὐδ' ἂν ἀμνημόνευτον αὐτὴν εἶναι θέλων, latet in οὐδ' ἂν, οὐδὲ ἂν nihil aliud quam οὐδ' ἐᾶν quo recepto ultro excidet εἶναι, quod Graeculus olim ruenti orationi fulcrum supposuerat et haec est vera scriptura: οὐ μὴν οὐδ' ἐᾶν ἀμνημόνευτον αὐτὴν θέλων. Quid est in tali re usitatius quam ἐᾶν ἀμνημόνευτον et sim.?

Ex alia quadam corruptela εἶναι natum est apud Diodorum Sic. XII. 6. ἠναγκάσθησαν ἀφεῖναι τὰς πόλεις ἁπάσας τὰς κατὰ τὴν Βοιωτίαν αὐτονόμους εἶναι ἐὰν τοὺς αἰχμαλώτους ἀπολάβωσιν, in EINAI tres mediae litterae continent veram lectionem et expuncto ἐάν corrigendum est ἀφεῖναι — αὐτονόμους, ἵνα τοὺς αἰχμαλώτους ἀπολάβωσιν.

Iuvat ὁδοῦ πάρεργον Strabonem alio immani scribarum vitio liberare I. p. 65 Cas. Ἐρατοσθένης οὐχ ὁρᾶν φησι πῶς ἂν εἰς πράγματα καταφρέφοι ἡ ζήτησις αὕτη ἀλλὰ μόνον ἔριν διαιτάντων μᾶλλον κατὰ Δημόκριτον εἶναι. Insanabile fuisset vitium nisi aliunde lux affulsisset, cuiusmodi multae sunt emendationes palmariae, in quas nemo umquam potuisset incidere aut numquam cuiquam probasset, nisi aliqua huiusmodi πειθανάγκη accessisset. Quis non ambabus manibus arripiat in Themistii Orat. XV. p. 196: πολλὴ ῥᾳδώνη βαίνοντι διαφόρους κελεύθους κατὰ δίκην τὰ θνητῶν ἄγειν emendationem Toupii ad Suidam v. Δίκης ὀφθαλμός corrigentis βαίνοντι δι' ἀψόφου

Digitized by Google

κελεύθου ex Euripidis Troad. 887. unde et τὰ θνήτ' ἄγειν pro τὰ θνητῶν reposuerim. Eodem modo quid Strabo scripserit colligemus ex Plutarchi Symposiac. I. 1. 5. § 2. τὰς ψυχὰς αἱ μὲν ἐλαφραὶ ζητήσεις ἐμμελῶς καὶ ὠφελίμως κινοῦσιν, ἐριδαντέων δὲ κατὰ Δημόκριτον καὶ ἱμαντελικτέων λόγους ἀφετέον. Nonne luce clarius est apud Strabonem in ἔριν διαιτώντων latere ἐριδαντέων? Quod qui certissimum esse videt facile intelliget Eratosthenem plane eadem Democriti verba, quae Plutarchus attulit, usurpasse et ita scripsisse: ἀλλὰ μόνον ἐριδαντέων καὶ ἱμαντελικτέων κατὰ Δημόκριτον εἶναι, et in praecedentibus πῶς ἂν εἰς πρᾶγμά τι (non πράγματα) καταρρέφοι. Immani errore in his ipsis Democriti verbis Clemens Alexandrinus et ipse lapsus est et alios secum traxit quum scriberet in Stromatum libr. I. p. 279 D. Sylb. οἱ δέ τινες σφᾶς αὐτοὺς ἐπαίροντες διαβολὰς τοῖς λόγοις ἐξευρίσκειν βιάζονται ζητήσεις ἐριστικὰς ἐκπορίζοντες »λεξειδίων θηρητῆρες, ζηλωταὶ τεχνυδρίων, ἐριδαντέες καὶ ἱμαντελικτέες," ὡς ὁ Ἀβδηρίτης ἐκεῖνός φησιν. Hinc homines docti, si Musis placet, monstra et portenta vocabulorum ἐριδαντεύς et ἱμαντελικτεύς in Graecitatis gazam incautissime receperunt. Quid enim erit barbarum umquam si ἐριδαντεύς non erit? Ex prisca forma ἐριδαίνω nascitur ἐριδάντης, ut ἱεροφάντης et συκοφάντης ex φαίνω, ὑφάντης ex ὑφαίνω, aliaque multa. Utitur forma ἐριδάντης pro ἐριστικός Timon in Sillis apud Diogenem Laërt. II. 107.

Ἀλλ' οὔ μοι τούτων φλεδόνων μέλει — οὐδ' ἐριδάντεω
Εὐκλείδου, Μεγαρεῦσιν ὃς ἔμβαλε λύσσαν ἐρισμοῦ.

nec debebat dubitare Dindorfius, quin apud Hesychium pro Ἐριδανάτας Ἡρακλῆς παρὰ Ταραντίνοις emendandum esset Ἐριδάντας. Decepit Clementem forma ἐριδαντέων et ἱμαντελικτέων: non animadvertit Ionica esse ἐριδάντης, ἐριδάντεω et ἐριδάνται, ἐριδαντέων et similiter ἱμαντελίκτης, ἱμαντελίκται, ἱμαντελικτέων, et aliud agens ex illis genitivis elicuit ἐριδαντέες et ἱμαντελικτέες, pessime, ut vides. Ἱμαντελίκτης optime comparari potest cum Φοινικελίκτης, quod servavit Hesychius in v. integrum senarium describens, qui mihi quidem colorem Archilochicum habere videtur:

Φοινικελίκτην καὶ λόγων ἀλαζόνα.

Digitized by Google

Pervulgato errore in Plutarchi loco Codices exhibent *ἐριδαν-ταίων* et *ἰμαντελικταίων*, quae olim emendata sunt. Exturbabis igitur ex Lexicis Ἐριδαντεύς et Ἰμαντελικτεύς et notabis etiam in talibus Graecos pereruditos gravissime impingere posse, cuius rei quum mihi compluscula exempla in promtu sint uno utar ex Bekkeri Anecd. 347, 8 ubi Grammaticus in verbis Comici incerti:

γλῶττάν τέ σοι δίδωσιν ἐν δήμῳ Φορεῖν
καλῶν λόγων ἀείνων,

coniunxit *γλῶτταν ἀείνων* et annotavit: *τὸ δὲ γλῶττα ἀείνως πάνυ καινὸν καὶ ἐναργῶς εἴρηται*, et est illud quidem hercle *πάνυ καινόν*, ab illo ipso demum magistro excogitatum; *ἀείνων* genitivus est cum *λόγων* coniungendus. Notum est quam immani errore lapsus sit Stephanus *περὶ πόλεων* in verbis Herodoti I. 125 *ἔϛι δὲ τάδε, ἐξ ὧν ὤλλοι πάντες ἀρτέαται Πέρ-ϛαι· Πασαργάδαι, Μαράφιοι, Μάσπιοι*, qui ex ΑΡΤΕΑΤΑΙ elicuit *Ἀρτεᾶται, γένος Περσικόν*. *Ἡρόδοτος πρώτῳ*, eundem errorem repetens v. *Ἀρταία* et *Μάσπιοι*. Similia quaedam et ab aliis peccata sunt, sed ad Anabasin revertendi tempus est.

In Anab. VII. VI. 33 pro *ἀπῆρα οἴκαδε* ex optimis libris *ἀπῆα* revocandum. ΑΠΗΙΑ in *ἀπῆρα* abiit, quemadmodum ΗΙΞΑ (*ἧξα*) nonnumquam in *ἦρξα* corrumpitur, aliique errores ex I adscripto nasci solent. Imperfectum non aoristum flagitat sententia et inter se opponuntur *ὅτε μὲν πρότερον ἀπῆα* et *νῦν δὲ ἀπέρχομαι*.

In § 37 *ἡγεμόνες δὲ ἧκουσιν* [*Λακεδαιμόνιοι*] *οἱ κράτιϛοι νομιζόμενοι εἶναι*, non est difficile ad intelligendum non Xenophontem sed sciolum aliquem *Λακεδαιμόνιοι* addidisse.

In VII. VII. 7. *ἐξελαύνετε ἡμᾶς ἐκ τῆσδε τῆς χώρας ἣν παρ' ἡμῶν ἐχόντων κατὰ κράτος παρελάβετε*, emenda *ἑλόντων κατὰ κράτος*. Quid sit *ἔχειν κατὰ κράτος* scire arbitror neminem, *κατὰ κράτος αἱρεῖν* novimus omnes, idque huic loco unice convenire palam est.

In § 10. pro *ὦ θαυμαστότατοι* Atheniensium more *ὦ θαυμα-ϛιώτατοι* est rescribendum. Qui vulgatam concoquere possunt etiam *ὦ θαυμαστέ* pro *ὦ θαυμάϛιε* Graece dici posse debent concedere: quod quidem concedet nemo.

In eadem § aliud mendum inveteravit in verbis *οὐδὲν ἐμὲ*

Digitized by Google

παρακαλέσαντες — ὅπως ὥσπερ ἀπηχθανόμην αὐτοῖς ὅτε πρὸς ὑμᾶς ἦγον οὕτω καὶ χαρισαίμην νῦν ἀποδιδούς, nempe requiritur indicativus οὕτω καὶ ἐχαρισάμην. Loquitur enim Xenophon de ea re quae *facta fuisset*, si Thraces erga se servassent fidem: ἔδει γὰρ ὑμᾶς δι' ἐμοῦ παραδοῦναι τὸ στράτευμα τοῖς Λακεδαιμονίοις, ὅπως ἐχαρισάμην ἀποδιδοὺς ὥσπερ τότε ἀπηχθανόμην πρὸς ὑμᾶς ἄγων τοὺς ἄνδρας. Nemo dubitabit quin in hac forma orationis ὅπως ἐχαρισάμην legitima et necessaria constructio sit, et ὅπως χαρισαίμην vitiosa et soloeca. Sed prorsus idem alia loquendi forma dicere Xenophontem manifestum est. Continent enim verba οὐδὲν ἐμὲ παρακαλέσαντες hanc ipsam exprobrationem neglecti erga se officii fideique violatae, et significationem illius rei quam fieri debuisse ait ὅπως ἐχαρίσατο τοῖς Λακεδαιμονίοις, ut gratificari Lacedaemoniis potuisset. Quam saepe ὅπως, ἵνα et ὡς cum indicativis coniuncta ab indoctis Graeculis corrupta aut interpolata fuerint multis exemplis alibi demonstravimus.

Expunxerim articulum in § 11 κατὰ [τῆς] γῆς καταδύομαι ex dittographia natum, ut saepe, et in § 18 ἐπειδὴ Φίλους Φατὲ εἶναι ὑμῖν revocaverim pro ἔφατε, et post pauca ubi editur εἶθ' ὑμᾶς προσῆκεν ἐκ τῆς χώρας ἀπιέναι εἴτε ἡμᾶς emendandum esse censeo προσήκει, nullus enim in talibus imperfecto locus est, sed χρή, δεῖ, προσήκει in huiusmodi controversia aut optione poni solent.

Iterum futurum in praesentis formam abiit VII. VII. 31. ἐὰν οἱ μὲν στρατιῶται ὑπισχνῶνται προθυμότερον συστρατεύεσθαι, imo vero συστρατεύσεσθαι.

Emblema inest in § 36 τὰ παρόντα πάντα [ἃ ἐκέκτησο], adscripsit sciolus quoniam rariore usu dictum est τὰ παρόντα pro τὰ ὑπάρχοντα. Eodem modo παρουσία ab Atticis usurpabatur. Harpocration v. Παρουσία e Cratete affert:

ἔχοντες εὐπαθῆ βίον | παρουσίαν τε χρημάτων.

et e Platone Comico Photius v. Παρουσία.

ὡς καὶ νῦν ἔχομεν παρουσίας.

unde optime Dindorfius antiquam scripturam ὡς ἑκάτερος χρείας καὶ παρουσίας ἔχουσιν intellexit fuisse apud Demosth. p. 166, 11 non καὶ περιουσίας. Simili sensu ἐκ τῶν παρόντων pro ἐκ

Digitized by Google

τῶν ὑπαρχόντων dicunt omnes, et Xenophon dixit τὰ πρόντα πάντα pro πάντα ἃ ἐκέκτησο.

In VII. VIII. 3 ἰδὼν δὲ τὰ ἱερεῖα ὁ Εὐκλείδης εἶπεν ὅτι πείθοιτο αὐτῷ μὴ εἶναι χρήματα, obscurarunt Graeculi Atticam loquendi consuetudinem quam non satis intelligebant: ὅτι πείθοιτο αὐτῷ μὴ ἔχειν χρήματα. Πείθομαί σοι μὴ ἔχειν χρήματα significat πείθομαί σοι ὅτι χρήματα οὐκ ἔχεις. Sequiores aut λέγοντι addebant aut alio modo talia omnia formabant. Antiquioribus solis usitatum est sic dicere, ut Xenophontem dixisse suspicamur. Exempla pauca de multis proferam. Axionicus apud Athen. p. 442 A.

γυναικὶ δὴ πίσευε μὴ πίνειν ὕδωρ.

Xenophon Hellen. V. II. 1 λέγοντες ὅτι οὐκ ἂν πισεύσειαν ἄλλως αὐτοῖς μὴ σὺν τοῖς πολεμίοις γενέσθαι. In Demosthenis quae fertur Epistola II. 22 εἰκότως δ' ἄν μοι πισεύοιτε ταύτην τὴν διάνοιαν ἔχειν καὶ μὴ νῦν μάτην θρασύνεσθαι. Lysias XIX. 54 καὶ πισεύετε τούτοις ἀληθῆ λέγειν, οἳ ἂν — ἐν ἅπαντι τῷ βίῳ παρέχωσι σώφρονας σφᾶς αὐτούς. Eadem dicendi forma Lysiae reddenda esse mihi videtur XXXI. 34 ubi editur: ἀλλὰ πισεύω ὑμᾶς καὶ ἄνευ τούτων αὐτοὺς τὰ συμφέροντα τῇ πόλει γνώσεσθαι, edendum est, ut ego arbitror, ἀλλὰ πισεύω ὑμῖν, quod quam facile ob sequens αὐτούς corrumpi potuerit satis perspicuum est.

In § 18 ὅπως τὰ ὅπλα ἔχοιεν πρὸ τῶν τοξευμάτων vera lectio esse videtur πρὸς τῶν τοξευμάτων, id est *in eam partem obversa unde tela coniiciebantur.* Saepissime πρός eo sensu usurpatum in πρό depravari solet. Sic in Aristophanis Vespis 1236 in optimo libro Ravennate legitur πρὸ ποδῶν κατακείμενος iugulato metro et contra sententiam, quae πρὸς ποδῶν postulant.

Unus denique locus in Anabasi superest, cuius scriptura nondum satis stabilita est in § 23 ἐνταῦθα τὸν θεὸν οὐκ ἠτιάσατο Ξενοφῶν, in libris est τὸν θεὸν ἠσπάσατο aut τὸν θεὸν ἠτιάσατο. Editores aut ἠσπάσατο interpretari nituntur, aut (οὐκ) ἠτιάσατο coniecerunt esse emendandum. Qui ἠσπάσατο sanum esse iudicant ei verbo significationem affingunt inauditam et commenticiam, quod et Dindorfius fecit, qui: »*non de* salutando *deo*, inquit, *sed de* laudando *dictum*" quasi vero

Digitized by Google

ἀσπάζεσθαι esset ἐπαινεῖν. Deinde attulit ex Charitone locum, quasi Xenophontis oratio ex tam inepto scriptore illustrari posset. Ἀσπάζομαι est δέχομαι ἄσμενος, pro quo olim ἀσπάσιος dicebant, et sic Euripides dixit τὴν μὲν συμφορὰν ἀσπάζομαι πατέρα σ' ἀνευρών, et ipse Chariton τὴν μετάνοιαν ἠσπάζετο et multi passim sic loquuntur. Sed quid, quaeso, est τὸν θεὸν ἄσμενος ἐδέξατο in loco, de quo dicimus? Requiritur id ipsum quod Dindorfius volebat ἐπῄνεσε τὸν θεόν, sed bene Graece et Attico more dictum. Sunt autem inter se contraria ἐπαινῶ et μέμφομαι sive αἰτιῶμαι: itaque οὐκ ἐπαινῶ urbane et clementer dicitur pro μέμφομαι et contra οὐ μέμφομαι et οὐκ αἰτιῶμαι pro ἐπαινῶ ponuntur, praesertim in futuro οὐ μέμψει, οὐκ αἰτιάσει, contentus eris, quo sensu dicitur δῶρον δ' ὅ τι δῷ τις ἐπαίνει pro contentus esto. Xenophon igitur quum ἐπῄνεσε τὸν θεόν vellet dicere eleganter dixit τὸν θεὸν οὐκ ἠτιάσατο, deinde ΗΙΤΙΑΣΑΤΟ in ἠσπάσατο corruptum est et οὐκ, ut saepe, negligentia periit. Itaque revocanda est vetus emendatio ἐνταῦθα τὸν θεὸν οὐκ ἠτιάσατο Ξενοφῶν, quippe qui opimam praedae partem abstulerit.

Saepius factum est ut οὐκ excideret et sententia sic absurda fieret. Dedimus aliquot exempla et alibi, quibus unum addam ex Demetrio περὶ ἑρμηνείας § 288 τοὺς μὲν ἀμφὶ τὸν Ἀρίσιππον λοιδορῆσαι ἴσως ἀκινδύνου ὄντος ἐν σχήματι ὁ Πλάτων ἐλοιδόρησε, sentisne οὐκ ἀκινδύνου ὄντος requiri?

Ad finem Anabaseos pervenimus sed nondum eximium librum de manibus ponere iuvat. Semel etiam relegam ut et spicas pauculas colligam et, quemadmodum subinde feci, ex Anabaseos locis quibusdam incorruptis opem et medicinam depravatis aliorum locis afferam.

Quod in Anabasi legitur I. i. 8. ἀμφὶ τὰ στρατεύματα δαπανᾶν sine Xenophontis nomine descripsit Phrynichus in Bekkeri Anecd. I. p. 27, 32. Ἀμφὶ τὰ στρατεύματα δαπανᾶν: εἴποις δ' ἂν καὶ περὶ ἀθλητὰς δαπανᾶν καὶ περὶ ἵππους. Dicendi genus est rarum et exquisitum: ἀμφί pro περί positum est more Ionum, quo Xenophon plurimum utitur, et usitatum est plerisque omnibus dicere δαπανᾶν εἴς τι. Eodem modo scriptum est in Rep. Athen. IV. 8. οἱ ἄνδρες — ἀμφὶ ὅπλα τε

Digitized by Google

καλὰ καὶ ἵππους ἀγαθοὺς — βούλονται δαπανᾶν, et ἡ περὶ τὸ τεῖχος δαπάνη in Hellen. VI. v. 5.

Alterius Grammatici indicio manus Xenophontis nonnusquam restitui poterit; duae sunt locutiones ἀνὰ κράτος et κατὰ κράτος a scribis permisceri solitae, ab ipsis scriptoribus certo discrimine perpetuo distinctae. Ἀνὰ κράτος est *omnibus viribus, summa ope*, imprimis φεύγειν et διώκειν, saepe θεῖν et ἐλαύνειν ἀνὰ κράτος apud Xenophontem legitur. Κατὰ κράτος est *vi, pugnando* v. c. *urbem capere* πόλιν αἱρεῖν κατὰ κράτος, cui contrarium est καθ' ὁμολογίαν. Reddidimus Xenophonti ἐλόντων κατὰ κράτος in Anab. VII. vii. 4. Sciolorum fraude ea verba irrepserunt in Demosthenis orationem de F. L. § 61 ἔτι τοίνυν τὸ μηδεμίαν τῶν πόλεων τῶν ἐν Φωκεῦσιν ἁλῶναι πολιορκίᾳ μηδ' ἐκ προσβολῆς [κατὰ κράτος], ἀλλ' ἐκ τοῦ σπείσασθαι κτέ. Nil enim nisi interpretamentum est verborum, quae praecedunt, ἐκ προσβολῆς, ut tu vides. Non possunt igitur haec inter se permutari quin statim sententia verborum absurda fiat. Itaque in Anab. I. viii. 1 recte nunc editur ex quatuor optimis libris et Suida ἐλαύνων ἀνὰ κράτος ἱδροῦντι τῷ ἵππῳ, pro κατὰ κράτος, quod exhibent caeteri omnes. Eiusdem confusionis plura exempla collegit Schneiderus ad Cyrop. I. iv. 25, quo minus dubitabis in Anab. I. viii. 19 rescribere ἐδίωκον μὲν ἀνὰ κράτος οἱ Ἕλληνες pro librorum omnium lectione κατὰ κράτος, similiterque *in Agesilao* II. 3 διώκειν ἀνὰ κράτος. Iam vero Xenophon *etiam in* illa locutione Ionicam et veterem quamdam dicendi formam retinuisse videtur, cuius rei indicium certum faciunt reliquiae veterum λέξεων, quibus utimur. In Bekk. Anecd. p. 529, 15 legitur Ἀκρατῶς ἐλαύνοντα: Ξενοφῶν, ἀντὶ τοῦ πάνυ ἐλαύνοντα, corruptissime: emendate p. 337, 27 Ἀγκράτος ἐλαύνω εἶπε Ξενοφῶν κατὰ συγκοπὴν ἀντὶ τοῦ ἀνὰ κράτος, quae sumta sunt e Xenophontis Hipparchico VIII. 10 δεῖ τὸν ἵππον ἀνὰ κράτος ἐλαύνοντα ἔποχον εἶναι, ubi apparet olim in libris ἀγκράτος scriptum fuisse, eamque ipsam esse Xenophontis manum mihi quidem admodum videtur simile veri.

Comparari potest ἄγκαθεν apud Aeschylum ex ἀνέκαθεν collisum, quod immani vitio apud Hesychium in ΑΓΡΙΑΘΕΝ corruptum est. Emendata scriptura est in Bekk. Anecd. p. 337, 25.

In Anabas. I. ii. 22 propter librorum consensum Dindorfius

Digitized by Google

recepit δένδρων παντοδαπῶν σύμπλεων pro ἔμπλεων, et illam vitiosam scripturam munivit scilicet Hippocratis loco, et (si Musis placet) Theophylacti Simocattae, utroque depravato. Graeca sunt πλέως, ἔμπλεως, ἀνάπλεως, ἔκπλεως, κατάπλεως, διάπλεως cet., quae respondent verbis πίμπλημι, ἐμπίμπλημι, ἀναπίμπλημι cet. Sed neque συμπίμπλημι Graecum est pro συμπληρῶ, neque adeo σύμπλεως, nisi ubi pervulgato scribarum errore ἐμ — in συμ — abiit, quod sexcenties fieri solet. Nempe scribuntur in libris plerisque, quibus utimur, ἐν et σύν tam simili forma, ut distingui nequeant, nisi hoc agas et quid sit Graecum quid non sit certo scias. Librarii neque solebant ita facere neque poterant, itaque innumerabiles loci sunt, praesertim in compositis, ubi ἐν — σύν, ἐμ- et συμ- oscitanter et stulte sunt inter se permutata. *Caput obvolvere*, ut hoc utar, dicitur Atticis ἐγκαλύπτεσθαι tritissimo omnium usu: sunt tamen loci complures ubi συγκαλύπτομαι, quamquam manifesto mendosum, nullius umquam suspicionem movit, ut in Cyrop. VIII. VII. 28 πάντας δεξιωσάμενος συνεκαλύψατο καὶ οὕτως ἐτελεύτησεν, vera scriptura, ne dicam e constanti omnium usu, elici poterat ex VIII. VII. 26 ὅταν δ' ἐγὼ ἐγκαλύψωμαι. In Aristophanis Pluto vs. 707.

μετὰ ταῦτ' ἐγὼ μὲν εὐθὺς συνεκαλυψάμην,

quamquam metrum misere iugulat tamen plerosque omnes libros praeter duos optimos obsidet: rem acu tetigit, ut solet, Dawesius in Miscell. Crit. p. 378 Kidd., cui temere, ut solet, obloquitur D'Orvillius ad Charit. p. 275. Recte Dawesius in Avibus vs. 1496 pro τίς ὁ συγκαλυμμός reposuit τίς οὐγκαλυμμός, neque facile poenitebit quemquam, si in Xenophontis Symposio I. 14 restituerit παυσάμενος τοῦ δείπνου ἐγκαλυψάμενος κατέκειτο pro vulgata συγκαλυψάμενος. Duplex erroris causa est, et sequiorum usus, qui verbum συγκαλύπτομαι saepe usurpabant, et quae oculos describentium fallebat scripturae similitudo, quam mihi inspicito aliquis apud Bastium in Comment. Palaeogr. Tab. I. 10 et legat quae ab eo annotata sunt huius confusionis exempla ad Gregor. Corinth. p. 21 sq. et 494. Semel admonitus passim lectiones ex eo errore propagatas et agnoscere disces et agnitas contemnere, quale est illud ipsum σύμπλεων, nihili vocabulum et explodendum, etiam Theophy-

Digitized by Google

lacto vindice. Nemo diu haerebit utrum apud Demosthenem p. 801, 16 ἅπασι τοῖς ἐμπλέουσι legendum sit an συμπλέουσι, neque anceps optio est p. 884, 11 inter τοῦ παρ' ἡμῶν συμπλέοντος ἐναντιωθέντος et ἐμπλέοντος. In talibus omnibus librorum discrepantiae nauci non sunt, et nostri ubique arbitrii est quid sit verum constituere. Confirmabo illam observationem paucis quibusdam exemplis ex Plutarcho sumtis. De Solone scribit in vita cap. III τῶν πολιτικῶν πολλὰ συγκατέπλεκε τοῖς ποιήμασιν, tu subridens ἐγκατέπλεκε repones. In libro de Stoicorum repugnantiis p. 1035 C. editur: ὧν οὐθὲν ἔξι πεισθῆναι μὴ διὰ βάθους ἐγκραθέντα τοῖς Φυσικοῖς λόγοις, imo vero συγκραθέντα, quod est pervulgatum in tali re, in qua ἐγκεκρᾶσθαι risum movet. Sed in paucis ridicula est scriptura in vita Alexandri cap. XVIII de nodo Gordiano: παραλαβὼν τὴν θρυλουμένην ἅμαξαν εἶδε φλοιῷ κρανίας ἐνδεδεμένην, quis non statim intelligit quam sit hoc absurdum pro συνδεδεμένην? Ad huius compositi mentionem iuvat obiter scitos Menandri aut alius cuiusdam Comici versiculos emendatos ex tenebris protrahere, in quibus latitant apud Plutarchum in Symposiacis I. V. 1. § 2 Φειδωλὸς ἀνήρ τε καὶ μικρολόγος ἐμπεσὼν εἰς ἔρωτα καθάπερ εἰς πῦρ σίδηρος ἀνεθεὶς καὶ μαλαχθεὶς ἁπαλὸς καὶ ὑγρὸς καὶ ἡδίων (γίγνεται), ὥστε τοῦτ' τὸ παιζόμενον μὴ πάνυ φαίνεσθαι γελοῖον, ὅτι πράσου φύλλῳ τὸ τῶν ἐρώντων δέδεται βαλλάντιον, in quibus haec verba Comici insunt:

Φύλλῳ πράσου
τὸ τῶν ἐρώντων συνδέδεται βαλλάντιον.

Contra peccatum est in vita Demosthenis cap. V: Ἑρμιππος δέ φησιν ἀδεσπότοις ὑπομνήμασιν ἐντυχεῖν, ἐν οἷς ἐγέγραπτο τὸν Δημοσθένην συνεσχολακέναι Πλάτωνι, Demosthenes Platonis *auditor* certe potest fuisse, sed *condiscipulus* omnino non potest, emenda igitur ἐσχολακέναι Πλάτωνι. Vitiosa esse suspicor apud Plutarchum συγκεκαλυμμένην (in Numa c. X), et συγκεκαλυμμένον (in Pericle c. XVI et in Timoleonte cap. IV), et συγκεκαλυμμένου (in Demosthene duobus locis c. VII et XXIX.) Recte ἐγκαλυψάμενος scriptum est in Othone cap. IX.

Idem vitium mirifice turbat Eunapii locum in Vit. Sophist. p. 115: τῶν γοῦν γραφόντων τὰ ἄκρα (τῶν adde) δακτύλων ὑπὸ τῆς ἀλήκτου μελέτης καὶ χρήσεως ἐνεκέκαπτο. Risum movet

Digitized by Google

in ea re verbum ἐγκάπτω. Repone συνεκέκαμπτο. Idem mendum p. 4 in verbis ἅτε μηδενὸς ἐγγεγραφότος inerat, ubi optime συγγεγραφότος est repositum. Iocularis quoque error est commissus apud Plutarchum *de Sollert. Animal.* p. 970 D. ubi editur: τοῖς δ' ἄλλοις (ὁ Βουκεφάλας) ἐναντίος ἐπιτρέχων ἐχρεμέτιζε μέγα καὶ συνήλλετο καὶ κατεπάτει τοὺς μὴ πρόσω ἴεσθαι φθάσαντας, at tu sodes ἐνήλλετο rescribe.

Notabilis est lectionis varietas in Anab. I. III. 11 in verbis σκεπτέον — ὅπως ἀσφαλέσατα μένωμεν — ὅπως ἀσφαλέσατα ἄπιμεν καὶ ὅπως τὰ ἐπιτήδεια ἕξομεν, pro ἄπιμεν enim in omnibus praeterquam in quinque melioribus legitur ἀπίωμεν. Nempe Graeculi quum nescirent ἔρχομαι apud Veteres non aliud futurum habere quam εἶμι, ἀπέρχομαι ἄπειμι, ἐξέρχομαι ἔξειμι, ἐπεξέρχομαι ἐπέξειμι et eadem ratione in caeteris compositis ad unum omnibus, et formas εἶμι, ἄπειμι, ἔξειμι, ἐπέξειμι cet. numquam apud Veteres futuri significationem deponere, neque in Syntaxi umquam futuri naturam exuere, Graeculi igitur huius rei prorsus ignari si quando futurum huiusmodi occurrit mirantes id quod non intelligunt variis modis depravare aggrediuntur. Mirantur isti et turbas dare solent si quando ὅστις vel οἵτινες vel ὅπως futurum postulans, vel οὐ μή vel οὐ cum futuro acriter aut imperiose iubentis coniunctum est cum futuro εἶ, ἄπει, ἔξει, ἐπέξει, ἄπιμεν, ἀπίασιν, aut alio quodam eiusdemmodi. Est autem operae pretium videre quemadmodum proba et antiqua lectio ab homuncionibus istis soleat mulcari. Dabo pauca quaedam exempla. In Demosthenis Midiana p. 583, 23 populus eum ad reum peragendum his clamoribus incitasse dicitur: ὅπως ἐπέξει τῷ μιαρῷ καὶ μὴ διαλύσει, θεάσονταί σε τί ποιήσεις Ἀθηναῖοι. nemo mirabitur ἐπέξει in multis libris vitiose scriptum esse επεξηι, ἐπέξη, ἐπεξῇ, sed agnoscemus Graeculos ΕΠΕΞΕΙ quod non concoquebant temerariis manibus contrectantes. Apud Isaeum περὶ τοῦ Κίρωνος κλήρου VIII. 24. haec verba sunt aliquem foribus excludentis: σὺ δὲ τίς εἶ; σοὶ δὲ τί προσήκει θάπτειν; οὐ γιγνώσκω σε. οὐ μὴ εἰσίῃς τὴν οἰκίαν. Ultima verba duplici mendo manifesto infecta sunt. Graecum est εἰσέρχομαι εἰς τὴν οἰκίαν, non εἰσέρχομαι τὴν οἰκίαν, et οὐ μή necessario futurum requirunt. Emicat igitur vera scriptura οὐ μὴ εἴσει εἰς τὴν οἰκίαν, quod olim emendasse video

Digitized by Google

Dobraeum. Tu vides cur ΕΙΣΕΙΕΙΣ in *εἰσίῃς* abierit. Idem genus mendi conspicitur in Demosthenis Aristocratea p. 634, 7. *εἰ μὲν ἐάσομεν — διατρίψομεν, εἰ δ' ἐπέξιμεν — ἀναγκασθησόμεθα.* Futurum *ἐπέξιμεν* in aliis videbis in *ἐπεξίωμεν* depravatum et *ἐπεξίομεν* et *ἐπεξίοιμεν*, qui sunt duo soloecismi cum uno barbarismo. Similiter in Timocratea p. 753, 2. *ὅπως ὃν ἂν ὑμεῖς καταγνῶτε ἄδετοι περίασιν*, bona pars librorum etiam optimorum *περιίωσιν* exhibet, quod nemo probabit. Proclives enim sunt Graeculi omnes in hanc partem, ut futuris cum *ὅπως* coniunctis subiunctivi formas substituant, mutata vocali turpissimos barbarismos invehentes ut saepius multis demonstravimus. In illo ipso loco Anabaseos, unde hanc annotationem orsi sumus, luculentum rei exemplum est. Servarunt optimi testes *ὅπως — ἄπιμεν καὶ ὅπως — ἔξομεν* sed peccarunt iidem omnes in *ὅπως μένωμεν* pro *μενοῦμεν*. Si quis autem ex his perspexerit lectionem *ἀπίωμεν* nauci non esse, is eadem opera in locis compluscullis veram scripturam statim protrahet in lucem. Praeibo ipse duobus exemplis. Fraus perpluit in Demosthenis oratione *περὶ τοῦ στεφάνου* p. 236, 8 *ἐπειδὴ γὰρ ὡμολόγησε τὴν εἰρήνην ὁ Φίλιππος — πάλιν ὠνεῖται παρ' αὐτῶν ὅπως μὴ ἀπίωμεν ἐκ Μακεδονίας.* Antiqua et vera scriptura est ΟΠΩΣΜΗΑΠΙΜΕΝ, *ὅπως μὴ ἄπιμεν*, quam homunciones duplici modo contemerarunt. Alii enim *ἀπίωμεν* dederunt, alii propter *αὐτῶν* correxerunt scilicet *ἀπίωσιν*. Praeterea inconsulto Dindorfius recepit *ὡμολόγησε τὴν εἰρήνην*, quod prorsus absurdum est, namque *ὁμολογεῖν τὴν εἰρήνην* nihil prorsus significat, et satis constat ex iis quae praecedunt *ὅτι ὁ Φίλιππος ὤμοσε τὴν εἰρήνην* eaque ipsa de causa missi legati sunt *ληψόμενοι τοὺς ὅρκους παρὰ τοῦ Φιλίππου* sive *ὁρκιοῦντες αὐτόν*, inspice modo locum vicinum p. 235, 27. Sed, inquiet, *ὡμολόγησε* servant optimi testes omnes, *ὤμοσε* in deterioribus est de nescio cuius coniectura, ut apparet, invectum. Quasi vero non sexcenties etiam in praestantissimo Codice S Parisino absurdae lectiones compareant et manum ipsam Oratoris sollers et acuta coniectura revocaverit. Sunt qui in Codicis S fide et auctoritate aestimanda ridiculum in modum (ut dicam libere quod sentiam) a vero aberrent. Vidi adeo qui Codicem S »*additamentis prorsus liberum*" asseveraret esse. Alii nihil fere »*male*" omissum esse

Digitized by Google

opinantur. Equidem excussa diligenter omni farragine scripturarum, quae ex Cod. S excerptae sunt, maneo in vetere sententia illum Codicem longe longeque omnium qui nunc exstent optimum et fidelissimum testem esse, sed ex ea re melius confici quam sint caeteri omnes vitiosi quam ipsius S integritatem et fidem per se spectatam laudari. Non est peccandi genus quo S non deformetur, et in his complura sunt unde scribarum stulta et indocta temeritas potius quam socordia et incuria pelluceant, qui *θάτερος θατέρῳ* nil mali suspicantes dederunt, et *τέως* passim pro *ἕως*, et *δημήτραν*, *ἐξομνύεσθαι*, *καθεσαμένοις*, *δεδέχατε*, similiaque alia, in quibus est frequens illud ipsum mendum, de quo agimus. Nempe ubi Demosthenes *ὤμοσα* vel *ὠμοσάμην* dixerat, isti saepius *ὠμολόγησα* et *ὠμολογησάμην* stulte substituunt, ut ipse Dindorfius primus omnium animadvertit et paucis exemplis ostendit ad pag. 1170, 14 *μάρτυρας ἐποιησάμεθα — τοὺς θεούς, οὓς ὠμόσαμεν ἀλλήλοις*, ubi nemo, ut opinor, ex Cod. S. *ὡμολογήσαμεν* recipiet, aut 1170, 24 aut 1032, 18 *ὁμολογήσαντας* pro *ὁμόσαντας*, aut 1269, 26 *ὁμολογῆσαι* pro *ὁμόσαι*, aut 378, 19 *ἐξωμολογησάμην* pro *ἐξωμοσάμην*. Ad hanc lucem facile perspicies quanti sit facienda scriptura *ὡμολόγησε τὴν εἰρήνην* pro *ὤμοσε*. Simul intelliges apud Diogenem Laërt. II. 40: *ἡ δ' ἀντωμοσία τῆς δίκης τοῦτον εἶχε τὸν τρόπον. ἀνάκειται γὰρ ἔτι καὶ νῦν (φησὶ Φαβωρῖνος) ἐν τῷ Μητρῴῳ. Τάδε ἐγράψατο καὶ ἀνθωμολογήσατο Μέλητος Μελήτου Πιτθεὺς κτἑ.* sine ulla dubitatione *ἀντωμόσατο* pro ridicula lectione *ἀνθωμολογήσατο* esse substituendum. Adscripsi et reliqua ut obiter admonerem corrigendum esse: *Κεῖται γὰρ ἔτι καὶ νῦν ἐν τῷ Μητρῴῳ*, non *ἀνάκειται*, nisi forte *ἀνάθημα* fuisse putabis *τὴν ἀντωμοσίαν*.

Sed addam alterum exemplum futuri *ἄπειμι* ex inscitia depravati. Legitur in libello, qui *Γυναικῶν Ἀρεταί* inscribitur et in Plutarcheis circumfertur, sed scriptus est oratione et stilo multo nitidiore et elegantiore quam qua Plutarchus uti solet. In eo libro p. 252. A. editur *προσέταττε πέμπειν καὶ γράφειν αὐτὰς τοῖς ἀνδράσιν ὅπως ἀπίωσιν ἐκ τῆς χώρας*, sed *ὅπως ἀπίασιν* arbitror esse emendandum.

Multis etiam nunc mendis erroribusque scribarum suavissimus ille liber commaculatus est, de quibus nunc dicere non

Digitized by Google

est satis opportunum. Sed nihil impedit quo minus paucis aperiam vitia, quibus infectum est caput XV, unde sumtus locus est, quem modo correximus. Nempe p. 251. C. *ἀποσφάττει τὴν παρθένον, ὡς ἔτυχεν, ἐν τοῖς κόλποις τοῦ πατρὸς ἔχουσαν τὸ πρόσωπον*, corrige: *ὡς ἔτυχεν ἐν τοῖς κόλποις τοῦ πατρὸς ἔχουσα τὸ πρόσωπον*, post pauca lege *πολλοὶ ἐπεφαίνοντο* pro *ἐπεφέροντο*, et p. 252 C. *αἰκισάμενος καὶ προανελών* pro *προανελῶν*, deinde scribendum *φειδόμενοι παιδαρίων καὶ γυναίων* non *γυναικῶν*, nam contemtim ista dici apparet. Tum p. 252. F. pro *τί πέπονθας, ὦ πάτερ, καθεύδων; αὔριον δέ σε δεῖ τῆς πατρίδος στρατηγεῖν*, et lectio et interpunctio emendanda est in hunc modum: *τί πέπονθας, ὦ πάτερ; καθεύδεις, αὔριον δέ σε κτέ. quid agis, mi pater? dormis* —. Exprobratio haec est, in qua non est interrogandi locus. Continuo post rescribe *παρεκάλει τοὺς ἑταίρους*, pro *τοὺς ἑτέρους*, et post pauca ubi editur: *οὐ μὴν ἔφθασάν γε πολλοὶ τὰς γυναῖκας* repone *πολύ* pro *πολλοί*. Deinde in verbis: *ἐβόα δεινὰ ποιεῖν αὐτοὺς εἰ δῆμος ἀξιοῦντες εἶναι ταῦτα τολμῶσι καὶ ἀσελγαίνουσι τοῖς τυράννοις ὅμοια*, corrige *ταὐτὰ τολμῶσι* quo facto statim intelliges *ὅμοια* a sciolo post corruptelam de suo additum; deinde *Μοιρώ* scribe pro *Μυρώ*, et *ὅπως οὖν — καταστρέψομεν* pro *ἄν — καταστρέψωμεν*. Denique *οὐδ' ἄλλο πώποτε* pro *οὐδὲν ἄλλο* restituendum.

Caetera alio tempore persequar, nunc me Anabasis revocat, ubi I. IV. 4 pro *ἐφεισήκεσαν πύλαι* verisimillimum est *ἐφέσασαν πύλαι* a Xenophonte scriptum esse. Vidimus supra quam constanter Graeculi formas antiquas *ἔσασαν, παρέσατε, ἀφέσασαν* et *ὑφέσασαν* corruperint. Cf. ea quae annotavimus ad Anab. I. VIII. 5 et V. VII. 21. et mecum, ut opinor, *ἐφέσασαν* unice probabis.

Verba Xenophontis II. II. 11. *ὑπάρχει γὰρ νῦν ἡμῖν οὐδὲν τῶν ἐπιτηδείων*, quibus similia leguntur VII. II. 15. *τῶν δ' ἐπιτηδείων οὐδὲν ἔμελλεν ἕξειν τὸ στράτευμα* facient percommode ad firmiter constituendam veram lectionem loci Lysiaci in Orat. I. § 22 *εἰδὼς δ' ἐγὼ ὅτι τηνικαῦτα ἀφιγμένος οὐδὲν ἂν καταλήψοιτο οἴκοι τῶν ἐπιτηδείων ἐκέλευον συνδειπνεῖν*, ubi Bekkerus *οὐδένα καταλήψοιτο* rescripsit, quasi *τῶν ἐπιτηδείων* esset *familiarium*, prorsus contra loci sententiam et

Digitized by Google

naturam rei. Alii servant *οὐδὲν ἂν καταλήψοιτο* foedissimum soloecismum. *Ἄν* expungendum est et *οὐδὲν τῶν ἐπιτηδείων nihil cibi* significat, et sic locus ad intelligendum apertus et omni mendo vacuus est.

Duo vocabula insiticia sunt in Anab. II. IV. 18. *ὁ δὲ Κλέαρχος ἀκούσας ἐταράχθη σφόδρα* [*καὶ ἐφοβεῖτο*], in aliis mutato ordine *ἐταράχθη καὶ ἐφοβεῖτο σφόδρα*, quo ipso indicio facillime emblemata deprehenduntur. Quid sibi vult autem in tali loco imperfectum *ἐφοβεῖτο* post *ἐταράχθη*? et quid omnino iis verbis erat opus?

Multi controversiam movent scripturae in Anab. II. II. 12 *οὐκέτι μὴ δύνηται* et *δυνήσεται* reponendum esse censent, quibus nuperrime se adiunxit Dindorfius ad Cyropaed. VIII. I. 5. *εὖ εἰδέναι χρὴ ὅτι οὐ μὴ δύνηται* (*δυνήσεται*) *Κῦρος εὑρεῖν κτἑ.* eadem opera emendans locum in Hierone XI. 15 *οὐκέτι μὴ δύνωνται*, quae mihi quoque recte emendata videntur; sed quod Dindorfius et alii duos alios ex Anabasi locos tentarunt hosce IV. VIII. 13 *οὐδεὶς μηκέτι μείνῃ*, et VII. III. 26 *οὐ μὴ δείσῃς τὸν πολέμιον*, non assentior et genuinam lectionem ultro depravari ab eo arbitror, quum *μενεῖ* et *δείσει* iubet reponi. Nempe tenetur in *δείσει* eodem certo refragantis Graecitatis indicio, quo illi, qui in Sophoclis Philocteta 381.

οὐ μήποτ' εἰς τὴν Σκῦρον ἐκπλεύσῃς ἔχων.

et in Aiace vs. 560.

οὗτοι σ' Ἀχαιῶν, οἶδα, μή τις ὑβρίσῃ.

formas *barbaras ἐκπλεύσεις* et *ὑβρίσει* incauti reponere volebant. Forma *δείσομαι* a Grammaticis ficta est, neque usquam in Graecorum libris legitur, cuiusmodi sunt aliae complusculae formae, quas nemo vidit et nemo videbit, sed in Grammaticorum cerebris natas esse indagantibus apparebit. Itaque *οὐ μὴ δείσῃς* unice verum est et frustra in Xenophonte et Platone ea compositione offendimur. Perdiderunt operam, qui verba Platonis de Rep. X. p. 609 B. *οὐ γὰρ τό γε ἀγαθόν μήποτέ τι ἀπολέσῃ* ad praeceptum Dawesianum per vim accommodare voluerunt. Non facile enim *ἀπολεῖ* in *ἀπολέσῃ* abiisset. Sed in Platonis Phaedone p. 29 B. scribendum arbitror *οὐ μήποτε κτησόμεθα*, quamquam *κτησώμεθα* habent libri omnes. Scribae enim ut in *ὅπως* sic in *οὐ μὴ* cum futuro coniunctis *εὐε-*

Digitized by Google

πίφορα sunt admodum in coniunctivi formas vel cum barbarismo aut metri ruina substituendas. Nemo dubitabit umquam, quin Dawesio obtemperandum sit in Sophoclis Trachiniis vs. 980.

οὐ μὴ 'ξεγείρῃς τὸν ὕπνῳ κάτοχον,

rescribere iubenti οὐ μὴ 'ξεγερεῖς, est enim metri πειθανάγκη. Nauseam parit omnibus putidissimus barbarismus in Euripidis Hippol. 611. οὐ μὴ προσοίσῃς χεῖρα pro προσοίσεις. Nec dubitaverim in Platonis Politico p. 308 D. unice probare futurum: οὐδὲ — μήποτε συςήσεται πόλιν τινά, pro συςήσηται.

Est in eodem libro Anabaseos locus, quo non est alius accommodatior ad emendandum locum Demosthenis, de quo adhuc Critici certant sine fructu. Editur in oratione περὶ τῆς Ῥοδίων ἐλευθερίας p. 200, 17 τῶν μὲν συμμάχων τοὺς τὸν αὐτὸν ἐχθρὸν καὶ φίλον ὑμῖν ὁμωμοκότας νομίζετε εὐνουςάτους, quae est omnium librorum scriptura a Wolfio sic correcta ut ἔξειν de suo insereret: ὑμῖν (ἔξειν) ὁμωμοκότας, Dindorfius, in Oxoniensi Editione ἔξειν removit, cuius rei poenitere se scripsit in Lipsiensi; et est hercle illud quidem satis certum huiusmodi futurum infinitivi necessario requiri. Suspicor in vetustissimis libris veram lectionem exaratam fuisse in hunc modum: ΤΜΕΙΝΟΜΙΕΙΝΟΜΩΜΟΚΟΤΑΣ et scribae oculos ab ΕΙΝ ad proximum ΕΙΝ aberrasse: itaque sic ὑμεῖν (ὑμῖν) ὁμωμοκότας natum esse pro ὑμῖν νομιεῖν ὁμωμοκότας, quam ipsam locutionem constans dicendi usus in ea re postulat: ut in Anab. II. v. 39. ὁμόσαντες ἡμῖν τοὺς αὐτοὺς φίλους καὶ ἐχθροὺς νομιεῖν, et videbis passim in foederibus eam legem iisdem verbis solemnibus conceptam apud Historicos et Oratores. Satis erit inspexisse Thucydidem I. 44. ξυμμαχίαν — ποιήσασθαι ὥςε τοὺς αὐτοὺς ἐχθροὺς καὶ φίλους νομίζειν, et III. 70 et 75. Leve mendum in ea re Aeschini adhaesit in Ctesiphontea § 100 πρέσβεις οἵτινες δεήσονται τὸν αὐτὸν Ἀθηναίοις φίλον καὶ ἐχθρὸν νομίζειν [εἶναι], ubi εἶναι spurium est et expungendum. Νομίζω εἶναι nil nisi *opinionem* significat *sine actione*. In Anabasi III. II. 28 ἢν δὲ κρατῶμεν καὶ τοὺς πολεμίους δεῖ σκευοφόρους νομίζειν. Putasne εἶναι addi potuisse, ut in iis quae statim sequuntur: λοιπόν μοι εἰπεῖν ὅπερ καὶ μέγιςον νομίζω εἶναι?

Digitized by Google

Eadem ratio est in verbo ἡγοῦμαι: qui apud Menandrum ita dicit:

ἠγεῖταί μ' ὅλως | ἐπικόπανόν τι,

multis verberibus a nescio quo contusus ita dixit. Itaque neque apud Aeschinem id ferri potest neque apud alios veteres, sicubi idem mendum conspicitur.

Quod emendate scriptum est in Anabasi II. VI. 11 ἐν μὲν οὖν τοῖς δεινοῖς ἤθελον αὐτοῦ ἀκούειν σφόδρα καὶ οὐκ ἄλλον ἠροῦντο οἱ στρατιῶται, et III. v. 16 τούτους δὲ ἔφασαν — πολεμικοὺς εἶναι καὶ βασιλέως οὐκ ἀκούειν, et alibi, saepe aliis locis Graeculorum socordia depravatum est et ad huiusmodi exempla corrigendum. Quid velim optime apparebit et simul sententiae meae plurimum fidei accedet ex loco Demosthenis p. 158, 9: Ἀθηναίους δὲ, οἷς πάτριόν ἐστι μηδενὸς ἀκούειν, ἁπάντων δὲ κρατεῖν ἐν τοῖς πολέμοις, ubi testes omnes fideli concordia ad nos propagarunt scripturam μηδενὸς ὑπακούειν, unus tantum ex omnibus sed caeteris omnibus fide et auctoritate praestans plurimum Parisinus S. pro ὑπακούειν veram lectionem ἀκούειν servavit. Recepta statim est propter auctorem, debebat et ex se spectata sine mora recipi. Quid causae autem fuisse putemus, cur in ὑπακούειν caeteri omnes conspirent? Ἀκούειν τινός pro *alicui dicto audientem esse* vel *parere alicuius imperio* antiquioris Graecitatis est, qui usus quum dudum obsolevisset pro ἀκούειν omnes ὑπακούειν constanter coeperunt dicere, et (ut sexcenties vidimus) suam loquendi consuetudinem in Antiquitatis monumenta temere transferre. Est autem id propterea tam vitiosum quia ἀκούειν eo sensu suapte natura *genitivum*, sed ὑπακούειν *dativum* requirit, quod quum sequiores nescirent foedissimis maculis Veterum scripta inquinarunt, cuiusmodi est μηδενὸς ὑπακούειν pro μηδενί. Quis non hisce admonitus fraudem nobis factam esse suspicetur in Cyrop. VIII. I. 4 εὑρήσετε (τὴν πόλιν) τὴν μάλιστα τοῖς ἄρχουσιν ἐθέλουσαν πείθεσθαι ταύτην ἥκιστα τῶν πολεμίων ἀναγκαζομένην ὑπακούειν et verum esse ἀναγκαζομένην ἀκούειν? Multa passim occurrunt vitia eiusdemmodi, quae ad Graecitatis *certum* usum ad unum omnia sunt revocanda, in qua re ne peccatorum multitudo alicui scrupulum iniiciat novo exemplo confirmare lubet quam lubrica, quam futilis sit in talibus Codicum

Digitized by Google

Mss. fides per Graeculorum temerarias manus ad nos propagatorum. Nempe in plerisque omnibus libris ἐπακούειν et ὑπακούειν ineptissimum in modum permiscentur quamquam haec verba et significationis et constructionis certo constantique discrimine diremta sunt. Ἐπακούειν τινός dicitur is qui diligenter et attente aliquid et lubenter audit, et sic Dii qui mortalium precibus praebent aurem dicuntur τῶν εὐχῶν ἐπακούειν. Contra ὑπακούειν τινί is dicitur, qui ad vocantis vocem respondet obtemperatque, ut ianitor dicitur τῷ κόψαντι τὴν θύραν ὑπακούειν. Et vel sic tamen haec passim confunduntur et in Codicibus et in emendatissima quaque editione. Turpe est in Herodoto aequissimis animis tulisse omnes Editores IV. 141. τοῦτον τὸν ἄνδρα ἐκέλευε Δαρεῖος καλέειν Ἰσιαῖον. — Ἰσιαῖος δὲ ἐπακούσας τῷ πρώτῳ κελεύσματι κτέ. nam quid certius est quam ὑπακούσας ab Herodoto scriptum esse? Satin certum est ἐπακούειν cum dativo nullo pacto umquam iungi potuisse?

Hinc fit ut saepissime καλεῖν et ὑπακούειν sibi inter se respondeant et καλούμενος ὑπήκουσεν et sim. legantur. Emenda igitur obiter Plutarchum περὶ τῆς Ἀλεξάνδρου τύχης ἢ ἀρετῆς p. 338 B. Κλεῖτος — Ποσειδῶν ἀνηγορεύθη —. Δημήτριος δὲ — καταιβάτης καλούμενος ἐπήκουε, imo vero ὑπήκουε. Conferri meretur Plutarchi locus *de defectu Oraculorum* p. 419 B. δὶς μὲν οὖν κληθέντα σιωπῆσαι, τὸ δὲ τρίτον ὑπακοῦσαι τῷ καλοῦντι. *In* eiusdem vita Sertorii cap. XI. ποιησάμενος τιθασὸν οὕτω καὶ φιλάνθρωπον (τὴν νεβρὸν) ὥσε καὶ καλοῦντος ἀκούειν requiritur ὑπακούειν et καλοῦντος absolute est positum *quum vocaret*. Comparasse iuvabit duos alios Plutarchi locos e libro *de sollertia animalium* p. 976 A. ubi refert multis locis esse ἰχθῦς ὑπακούοντας τοῖς αὐτῶν ὀνόμασιν, ut Crassi muraenam, et p. 969 F. ἐπεὶ μηδεὶς ὑλακτοῦντι τῶν νεωκόρων ὑπήκουσεν αὐτῷ.

Turpe est, ut redeat unde digressa est oratio, in Aristophanis Nubibus vs. 263 tolerari scripturam καὶ τῆς εὐχῆς ὑπακούειν, praesertim quum ἐπακούειν in melioribus libris diserte legatur. Non minus turpis error inveteravit in Aeschinis Ctesiphontea § 56: τῶν Ἑλλήνων ὅσοις ἐπιμελὲς γέγονεν ὑπακούειν τῆσδε τῆς κρίσεως pro necessario ἐπακούειν. Neque ulla est in Platonis Gorgia p. 487 C. dubitatio, quin vera lectio sit: καί ποθ' ὑμῶν ἐγὼ ἐπήκουσα βουλευομένων pro

Digitized by Google

ὑπήκουσα, quod et in deterioribus libris legitur et ipsum est deterrimum. Contra peccatum est et saepe alibi et in Nubibus vs. 274.

ἔλθετε δῆτ', ὦ πολυτίμητοι Νεφέλαι,
ἐπακούσατε δεξάμεναι θυσίαν καὶ τοῖς ἱεροῖσι χαρεῖσαι,

ubi ὑπακούσατε unice verum et plane necessarium est. Ut *vocatae veniant ad sese* rogat Nubes, non ut *praebeant aurem*. Similia complura mihi in aliis animadversa et notata sunt, sed de his nunc quidem hactenus. Redeundum est enim paucis ad ipsum Xenophontis locum, a quo hanc animadversionem instituimus, quoniam in extrema parte vitium concepisse videtur: καὶ οὐκ ἄλλον ᾑροῦντο, inquit, ἐν τοῖς δεινοῖς. Facile credimus: difficile est in ipso discrimine pugnae mutare ducem aut potiorem deligere et acceptiorem. Excidit particula, quae tam saepe solet, scribendumque καὶ οὐκ ἂν ἄλλον ᾑροῦντο.

Describentium error commaculat acrem Xenophontis orationem III. I. 25. εἰ μὲν ὑμεῖς ἐβέλετε ἐξορμᾶν ἐπὶ ταῦτα ἕπεσθαι ὑμῖν βούλομαι, εἰ δ' ὑμεῖς τάττετέ με ἡγεῖσθαι οὐδὲν προφασίζομαι τὴν ἡλικίαν, non est in his epanaphora, ut § 37. ὑμεῖς γάρ ἐσε στρατηγοί, ὑμεῖς ταξίαρχοι καὶ λοχαγοί, et quae sequuntur, sed oppositio manifesto requiritur inter ὑμεῖς et ἐμέ. Nihil offensionis superesset si legeretur· εἰ δ' ἐμὲ τάττετε ἡγεῖσθαι κτέ. Sed difficile dictu est unde haec tam aperta et plana sententiae forma in illam abierit. Illud ipsum postulari tamen concedendum esse mihi arbitror.

Confusa sunt παρά et περί, ut passim alibi, in Anab. IV. IV. 11 ἀλεεινὸν ἦν ἡ χιὼν ἐπιπεπτωκυῖα, ὅτῳ μὴ παραρρυείη, nam nix quae de corpore undique defluit περιρρεῖν Graece dicitur, quamobrem περιρρυείη genuinum esse videtur.

Desidero vocabulum ad sententiam necessarium IV. v. 12 τὰ μὴ δυνάμενα τῶν ὑποζυγίων ἥρπαζον καὶ ἀλλήλοις ἐμάχοντο περὶ αὐτῶν. Suppleverim: τὰ μὴ δυνάμενα (πορεύεσθαι) τῶν ὑποζυγίων. Cf. § 16.

Periit praepositio V. IV. 17 in verbis καὶ ἅμα ἐχόρευον νόμῳ τινὶ ᾄδοντες, non est enim difficile ad intelligendum et (ἐν) νόμῳ τινί requiri et quid praepositionem exemerit. Conf. § 14, et VI. I. § 8 et 11.

Digitized by Google

Contra male abundat praepositio V. v. 7. *Φοβούμενοι περὶ τῶν Κοτυωριτῶν τῆς τε πόλεως — καὶ [περὶ] τῆς χώρας*, namque haec verba sic conformata sunt ut *περί* iterari non possit.

Ἄγειν et *ἀγαγεῖν* quam frequenter inter se permutentur nemo nescit. Novum exemplum est in V. VII. 8. *πῶς ἂν οὖν ἐγὼ ἢ βιασαίμην ὑμᾶς — ἢ ἐξαπατήσας ἄγοιμι*, tu vero *ἀγάγοιμι* rescribe, quod *βιασαίμην* requirit.

Emendate scriptus locus V. VIII. 6. *ἦ σὺ εἶ ὁ τὸν κάμνοντα ἀπαγαγών*; facem nobis praeferet ad inveniendam emendationem loci in Symposio Xenophonteo depravati VI. 6. *Ἆρα σὺ, ὦ Σώκρατες, ὁ Φροντιστὴς ἐπικαλούμενος*; Nempe sic scribendum est: *ἆρα σὺ εἶ Σωκράτης ὁ Φροντιστὴς ἐπικαλούμενος*;

Eodem modo prodesse poterit locus in vicinia V. VIII. 24. *ἢν οὖν σωφρονῆτε, τοῦτον τἀναντία ποιήσετε ἢ τοὺς κύνας ποιοῦσι*, qua forma loquendi nihil est apud Athenienses usitatius; *ἢν σωφρονῆτε, εἴπερ εὖ φρονεῖτε, ἐὰν ἔχητε νοῦν*, et similia, cum futuris coniunguntur. Anab. VII. III. 17. *ἢν οὖν σωφρονῆτε τούτῳ δώσετε ὅ τι ἂν ἔχητε*, et VII. VI. 41. *ἢν οὖν σωφρονῶμεν ἐξόμεθα αὐτοῦ*, et § 42. *ἡμεῖς ἢν σωφρονῶμεν ἄπιμεν ἐντεῦθεν*, et passim aliis locis. Ex his igitur certa emendatio peti potest loco incerti scriptoris, qui secundam orationem *κατ' Ἀριστογείτονος* composuit inter Demosthenicas edi solitam p. 807. § 23: *ὧν ἐὰν ἔχητε νοῦν ἐνθυμούμενοι τοὺς μὲν φάσκοντας τούτους τῷ λόγῳ Φιλεῖν ὑμᾶς χαίρειν ἐάσατε, αὐτοὶ δὲ τοῦτ' ἐκ παντὸς τρόπου παραφυλάξατε, ὅπως κτέ.* Nihil enim esse potest certius quam *ἐάσετε* et *παραφυλάξετε* ab auctore orationis, quicumque tandem est, scriptum fuisse. In Minoë, qui in Platonicis circumfertur, p. 320 E. vide quid turbaverint scribae, deinde Editores, priusquam vera lectio reperta esset: *διὸ καὶ σὺ, ὦ βέλτιστε, ἐὰν σωφρονῇς, εὐλαβήσει.* In iis, quae illic continuo sequuntur: *καὶ ἄλλος πᾶς ἀνὴρ ὅτῳ μέλει τοῦ εὐδόκιμον εἶναι*, gratum incerto scriptori facies si ei *εὐδόκιμος εἶναι* volueris reddere.

Eodem modo uti iuvat Xenophontis verbis ex Anab. VI. I. 1. ad redarguendum turpem errorem, quem Demostheni indocti Graeculi temere affricuerunt et nullus adhuc Criticus deprehendit. In Timocratea p. 701, 28. sic legitur: *εἰ κατώρθωσεν*

Digitized by Google

ἐκεῖνος ἦν ἐπ' ἔμ' ἦλθεν ὄδον, οὐχ ὅτι τῶν ὄντων ἂν ἀπεστερήμην ἀλλ' οὐδ' ἂν ἔζην. Antiqua est in eo loco scripturae diversitas quum alii ἀπεστερήμην, alii ἀπεστερήθην legerent, sed nulla nisi apud Graeculos utra sit verior lectio poterat esse controversia. Iidem ex eodem opinionis errore *barbaram* formam, barbaram, inquam, et Graecis plane incognitam ἔζην invexerunt de suo, quum satis sit perspicuum certumque ἔζων ab Oratore esse scriptum. Requiritur enim imperfectum, et *aoristus* ἔζην ficta est a sequioribus forma eadem stultitia et levitate, qua καθέσαμαι, κατέαγμαι, ἀπέσβεσμαι dicebant pro καθέσηκα, κατέαγα, ἀπέσβηκα aliaque, ubi fallacem analogiam contra certum usum dicendi sequebantur. Ex formis genuinis ζῆτε, ἐζῆτε, ζῇς, ζῇ, et ἔζης, ἔζη collegerunt ἔζην Graecum esse, ut ἔβην, ἔσην, ἀπέσβην, κατέσκλην. Itaque ut ἔζην pro ἐβίων sic ζῆθι dicebant pro ζῇ, ζῆναι pro ζῆν ad exemplum formarum ϛῆθι et ϛῆναι similiumque. Semel et iterum ostendimus quam stolide ζώην et ζώης et ζώη depravare soleant. Non minus ridiculum est ἔζην apud Demosthenem quam ζώοις et ζώοι apud Euripidem aliosque. Graeculi, qui ζῆθι solebant dicere, (cuius rei non est aptius exemplum quam in Epigrammate XVII in Lucianeis, ubi poëtaster in numerorum notis ludens ita dicit:

ἓξ ὧραι μόχθοις ἱκανώτατοι, αἱ δὲ μετ' αὐτὰς
γράμμασι δεικνύμεναι ζῆθι λέγουσι βροτοῖς,

id est post sex primas numerorum notas ά — ϛ' sequuntur hae Z, H, Θ, I, id est ζῆθι q. d. εὐφραίνου, quoniam ζῆν pro ἡδέως ζῆν dictitabant isti, quibus vita sine voluptatibus non esse vita videbatur) Graeculi igitur notabant locos Veterum, ubi imperativus ζῇ legebatur: vide Etymol. Magn. v. Ζῆθι p. 410, 43 et Anecd. Bekk. p. 97, 29. In Sophoclis Antigone vs. 1169.

πλούτει τε γὰρ κατ' οἶκον, εἰ βούλει, μέγα
καὶ ζῇ τύραννον σχῆμ' ἔχων.

videbis Scholiastam annotare: ζῇ] ἀντὶ τοῦ ζῆθι, προσακτικῶς. Etiam in Euripidem homunciones vitiosam formam ἔζην temere invexerunt: nempe in Alcestidem vs. 295 et 651: illo loco plerique libri exhibent:

κἀγώ τ' ἂν ἔζην καὶ σὺ τὸν λοιπὸν χρόνον,

Digitized by Google

contra vs. 651 in plurimis est:

κἀγώ τ' ἂν ἔζων χἥδε τὸν λοιπὸν χρόνον,

in paucis quibusdam ἂν ἔζην. Decepit Piersonum ad Moeridem p. 149 (Ἔζην: Ἀττικῶς. ἔζων: Ἑλληνικῶς) locus Etymologi M. p. 415. 8. afferentis:

κἄγωγ' ἂν ἔζην καὶ σὺ τὸν λοιπὸν χρόνον,

ex quo collegit ἔζην probum esse et Euripidi reddendum et aliis quoque. Equidem ne Moeridem quidem aut Herodianum tam turpiter erravisse arbitror, sed eorum annotationes suspicor sic olim scriptas fuisse, ut ἔζων unice probarent, ἔζην ex errore natum reiicerent. Etymologi quoque locus male habitus et mutilatus est. Rectissime enim iudicasse incertum Grammaticum apparet ex errore natam esse formam ἔζην, quoniam ἔζης et ἔζη erant in usu. Sic enim accipio verba: πλάνης οὖν γενομένης ἐγένετο πρῶτον πρόσωπον ἔζην προσθέσει τοῦ ν ἀπὸ τοῦ τρίτου προσώπου, quae satis sunt, ut opinor, perspicua. Sed est ille error (πλάνη) sequiorum, qui indocte et oscitanter ex ἔζη primam personam ἔζην elicuerunt, unde postea ζῆθι et ζῆναι propullularunt. Itaque neque in Demosthenem ista cadunt neque in Euripidem, nihilque praeter ἔζων antiquis est usitatum. Aoristi loco utebantur forma ἐβίων ut perfecti βεβίωκα et τὰ βεβιωμένα, ut supra verbo attigimus, dicebantque Attici omnes ζῆν βίον, ut ἰέναι ὁδόν. Praesens βιῶ pro ζῶ Ionicum est, et contra ζωή pro βίος. Qui aliud discrimen inter βίος et ζωή excogitarunt perdiderunt operam: vid. Ammon. de D. V. v. Βίος ζωῆς διαφέρει. κτἑ.

Caeterum in Alcestide interpolatus mihi esse videtur vs. 295, quem facile est videre e vs. 651 ineleganter esse repetitum. Quanto enim melius et Euripide dignius legetur:

— σοῦ κατθανόντος ἄλλα φιτύσειν τέκνα.
κοὐκ ἂν μονωθεὶς σῆς δάμαρτος ἔσενες κτἑ.

quum rectissime habeat vs. 651:

κἀγώ τ' ἂν ἔζων χἥδε τὸν λοιπὸν χρόνον
κοὐκ ἂν μονωθεὶς ἔσενον κακοῖς ἐμοῖς.

Nunc ad Xenophontem me recipio.

In Anabasi VI. 1. 17 εἰσῄει αὐτοὺς ὅπως ἂν καὶ ἔχοντές τι οἴκαδε ἀφίκωνται, pro ἀφίκωνται, quod soloecum est, requiritur ἀφίκοιντο. Subibat militum animos cogitatio: πῶς ἂν οἴκαδε

Digitized by Google

ἀφικοίμεθα, quemadmodum ille Apollinem rogabat:

πῶς ἂν πλουτήσαιμι, Διὸς καὶ Λητοῦς υἱέ;

sed res est perspicua nec verbis opus.

Ibid. VI. III. 22 naturalis verborum ordo nescio quomodo in Codd. perturbatus est in his: καὶ οὐχ ὁρῶσιν οὔτε φίλιον στράτευμα οὔτε πολέμιον, καὶ ταῦτα ἀπαγγέλλουσι πρὸς τὸν Ξενοφῶντα καὶ τὸ στράτευμα, γράδια δὲ καὶ γερόντια καὶ πρόβατα ὀλίγα καὶ βοῦς καταλελειμμένους. Quis non agnoscit naturae veritatem restituto sic verborum ordine, ut Pluygersius me admonuit: — οὔτε πολέμιον, γράδια δὲ καὶ γερόντια — καταλελειμμένους, καὶ ταῦτα ἀπαγγέλλουσι πρὸς τὸν Ξενοφῶντα καὶ τὸ στράτευμα. Verba casu prius omissa, deinde in margine adscripta in alienam sedem, ut saepe fit, irrepserunt.

In Anab. VI. VI. 18 συμπέμψατέ μοι — οἵτινες, ἄν τι ἐγὼ παραλείπω, λέξουσιν ὑπὲρ ἐμοῦ. Quod est in Codice optimo A. apud Dind. παραλείψω nemo recipiet. Coniectura est Graeculi semibarbari, cui ut plerisque librariis forma ἔλειψα nihil offensionis habebat. Et tamen recte intellexit homo aoristum requiri, non intellexit quam leni medicina παραλίπω emendari posset ac deberet. Idem mendum e Demosthene tollendum est Orat. XLIV. 34 ἵνα τὰ πλεῖστα παραλείπω, imo vero παραλίπω, ut in Orat. XLV. 5. ἵνα δὲ συντέμω ταῦτα, et alibi. Λείπειν et λιπεῖν sexcenties confunduntur. In eadem Demosthenis oratione XLIV. 64 pessime editur υἱὸν γνήσιον ἐγκαταλείποντα ἐπανιέναι, quod unice verum est emendate scriptum videbis in § 68. Manifestius etiam mendum tenemus in Isocratis Euagora § 33. εἰ καὶ μηδενὸς ἄλλου μνησθείην ἀλλ' ἐνταῦθα καταλείποιμι τὸν λόγον, nemo tamen adhuc καταλίποιμι restituit.

Plane gemellum vitium est in Anab. VII. IV. 17. οἱ δὲ Θρᾷκες φεύγουσιν — ὄπισθεν περιβαλλόμενοι τὰς πέλτας. Sitne λιπών an λείπων legendum, βαλών an βάλλων non Codices, sed sana ratio ubique sola demonstrat. Res ipsa clamat περιβαλόμενοι esse corrigendum.

Quum diu frustra quaesivissem quae esset vera scriptura loci manifesto corrupti VI. VI. 25. tandem mihi quod quaerebam feliciter videor reperisse. Dindorfius edidit: οὐ μέντοι ἔφη νομίζειν οὐδ' εἰ παμπόνηρος ἦν Δέξιππος βίαν χρῆναι πάσχειν αὐτόν. Βίαν πάσχειν non est Graecum: emendandum est

Digitized by Google

βίαια χρῆναι πάσχειν αὐτόν. Habet enim πάσχειν suapte natura praeter certa quaedam adverbia secum adiectiva: πάσχω γελοῖα et γελοῖόν τι πάσχω Graecum est, non πάσχω γέλωτα. Παρέχω γέλωτα rectissime habet, cui scribae nonnumquam πάσχω γέλωτα substituerunt sed fraude manifesta. Eodem modo δεινὰ πάσχειν, οἰκτρὰ, αἰσχρὰ, ὅμοια πάσχειν dicitur, sic τερπνὰ παθεῖν et τερπνόν εἴ τί που πάθοι, sic igitur et βίαια πάσχω et βίαιόν τι πάσχω. Thucydides III. 39. ἀπόστασις μέν γε τῶν βίαιόν τι πασχόντων ἐστίν. Plutarchus in Pericle cap. 29. Αἰγινῆται δὲ κακοῦσθαι δοκοῦντες καὶ βίαια πάσχειν. Praeterea vide quam commendetur ea emendatio librorum scripturis. In optimis est βία χρῆναι, in duobus βίαν χρῆναι, quae futilis illius scripturae correctiuncula est, in caeteris omnibus δίκαια χρῆναι πάσχειν. Est autem satis notum quam saepe βίαιος in βέβαιος corrumpi soleat. Confundi in libris βίαιος et δίκαιος bene docuit Dindorfius ad Steph. Th. v. Δίκαιος apposite afferens et alia et e Dionysio Halic. A. R. IV. 32. παρεσκεύασμαι γὰρ καὶ τὰ δίκαια ἐρῶν καὶ εἰ μὴ πείθοιο τὰ δίκαια πράξων, ubi Codex Urbinas servavit veram lectionem τὰ βίαια πράξων.

Quod modo dicebam πάσχειν et παρασχεῖν confundi nusquam est manifestius quam apud Iulianum p. 287. ὅ τι ἂν ᾖ τοῖς θεοῖς φίλον παρασχεῖν ἢ πράττειν, ubi πάσχειν ἢ πράττειν unusquisque videt requiri. In Demosthenis quae feruntur Προοιμίοις XXI. in fine: οὕτω γὰρ οὐκέτι τοῦ λοιποῦ σχοῖμεν ἂν κακῶς receptam oportuit verissimam lectionem τοῦ λοιποῦ πάσχοιμεν ἂν κακῶς.

Verba Xenophontis in Anab. VII. vi. 57. νῦν ὑμῖν ἔξεστιν ἀνεπιλήπτως πορεύεσθαι ὅπῃ ἂν ἕλησθε semper mihi visa sunt manu ducere ad emendationem loci Thucydidei I. 92. οἵ τε πρέσβεις ἑκατέρων ἀπῆλθον ἐπ' οἴκου ἀνεπικλήτως, namque vitiosum esse hoc adverbium nec rei conveniens. Quis est in tali re ἐπικλήσει locus? Abire volentem retinere per vim et non dimittere est ἐπιλαμβάνεσθαί τινος et nihil aptius est Thucydidis loco quam ἀνεπιλήπτως, ut apud Xenophontem exstat.

In iis, quae continuo apud Xenophontem sequuntur: καὶ πλεῖτε ἔνθα δὴ ἐπεθυμεῖτε πάλαι optimi testes inferunt foe-

Digitized by Google

dum vitium ex aequalium sordibus natum πλέετε pro πλεῖτε de quo genere mendorum pauca quaedam annotare iuvat. Satis constat recentiores Graeculos resolvisse formas quasdam quibus Attici olim *numquam* nisi contractis utebantur. Dicebant isti χρύσεος, ἀργύρεος, χάλκεος cet. quibus formis *numquam* quemquam Atticorum usum fuisse certum est. Reprehendit hoc aequalium vitium Phrynichus p. 207, ubi multa congessit Lobeck ex scriptoribus non optimis, duos tantum locos ex antiquis probatisque. Et de Aeschinis quidem loco in Ctesiphontea § 166. pridem diximus, ubi ὦ σιδηροῖ pro σιδήρεοι reponendum. In Agesilai Encomio, quamquam non est Xenophontis, tamen nulla est controversia quin V. 5. legendum sit: ἢ πάντα μοι, ὅσα ὁρῶ, χρυσᾶ γενέσθαι, non χρύσεα. Alterum Graeculorum vitium committitur in verbis disyllabis in -έω exeuntibus, quorum formas non contrahebant omnino, neque tantum Veterum exemplo πλέω, πλέομεν et πλέουσι dicebant, sed πλέεις quoque et πλέει et πλέετε. Saepissime apud sequiores et minus probatos scriptores occurrunt formae ζέει, ῥέει, πνέει, χέει, sim. et δέεις et δέεται, ἐδέετο, ἐδέεσθε, alia. Perstringit eos Phrynichus p. 220, ubi larga manu exempla huius erroris profundit Lobeckius, quae sexcentis aliis augeri possent, sed est ea inutilis diligentia. Utilius multo ex illius rei observatione emendabimus locos Atticorum, ubi vitiosa Graeculorum συνήθεια suas sordes affricuit et simul error deprehenditur cum causa errandi. Turpe est ad hunc diem in Isocratis Busiride § 5. ferri potuisse τοσούτου δέεις οὕτω κεχρῆσθαι τοῖς λόγοις pro δεῖς, nam quid potest esse certius quam δεῖς summa constantia dixisse Athenienses, sed Graeculos suum δέεις temere substituisse? Omnino in Attica locutione τοσούτου δεῖς, πολλοῦ δεῖς, sim. scribarum et sciolorum temeritas manifesta est. Pro τοσούτου substituunt τοσοῦτο, τοσοῦτον et τοσούτῳ, quae omnia sunt Graecitatis consenescentis et ΔΕΙΣ depravant in δέεις, δεῖ σε et sim. In Platonis Lyside p. 204 E. ὅτι πολλοῦ δεῖς τὸ εἶδος ἀγνοεῖν τοῦ παιδός, optimus omnium Bodleianus δεῖς σε habet, caeteri δεῖ σε, unus tantum Vindobonensis nescio quis veram scripturam servat acutioris alicuius coniectura repertam, ut probabile est. Apud Demosthenem XXXVII. 49. καίτοι τοσούτου

Digitized by Google

δεῖς ἐλέου τινὸς ἄξιος εἶναι in duobus optimis S. et F. τοσοῦτ' οὐδεὶς scriptum est, unde de illorum peritia Graecitatis iudicari potest. In Orat. XL. 22. καὶ τοσούτου ἐδέησε περιγενέσθαι τι, alii τοσοῦτον habent et est haec solemnis in talibus scripturae diversitas. Ad hanc lucem statim certa emendatio subnascetur omnibus quum legent apud Demosthenem in Orat. XXIX. 17. νῦν δὲ τοσοῦτο τοῦ ποιῆσαί τι τούτων ἐδέησεν, apparet enim τοσούτου ποιῆσαί τι esse corrigendum. Dittographia τοσοῦτο — τοσούτου peperit vulgatam, quum του suprascriptum esset ad τοσοῦτο emendandum. In nullo autem verbo licentius Graeculi grassati sunt quam in verbo δεῖν *ligare*. Satis constat Atticos illud verbum per omnes formas contraxisse: itaque δῶν dicebant non δέων, δοῦσα non δέουσα, δοῦν non δέον, δοῦσι non δέουσι cet. ἔδουν, κατέδουν, συνέδουν non ἔδεον cet. et δοῦμαι, ὑποδοῦμαι, διαδοῦμαι ceteraque omnia. Reddidimus ὑποδῶν Platoni in Protagora p. 321 A. pro ὑπὸ ποδῶν, comparantes ἀναδῶν in Aristoph. Pluto vs. 589. Συνδοῦντες est apud Antiphanem Athen. p. 700 C.

τῶν δ' ἀκοντίων
συνδοῦντες ὀρθὰ τρία λυχνείῳ χρώμεθα.

et similia complura inter legendum occurrent. Sed saepe scribae contractas formas resolverunt et ad aequalium consuetudinem accommodarunt. Δοῦσι Veterem Atticam formam in δέουσι mutarunt apud Demosthenem in Orat. LI. 11. τῶν ναυτῶν τοὺς ἀπολειπομένους δέουσι καὶ κολάζουσιν: est autem δέουσι non minus vitiosum quam δέονται, διαδέονται, ὑποδέονται, pro δοῦνται, διαδοῦνται, ὑποδοῦνται, itaque confidenter δοῦσι revoca. Animum addent dubitanti Moeris p. 130. Δοῦσιν: Ἀττικῶς. δεσμεύουσιν: Ἑλληνικῶς et Hesychius: Δοῦσι: δεσμεύουσι. Etiam simplex δῶν in lucem vitamque revocandum est apud Demosthenem in Orat. XXII. 68. ὁμοῦ μετοίκους, Ἀθηναίους δέων, ἀπάγων, imo vero δῶν, quemadmodum δοῦσαν pro δεσμεύουσαν e Dinarcho affert Pollux VIII. 72. et δοῦν pro δεσμεῦον in Cratylo legitur p. 419 A. 421 C. Illud ipsum δῶν certa auctoritate fulciet Hesychius:

Δῶν: δεσμεύων.
Δώομεν: ἀποδῶμεν.

Ex his igitur quid sit statuendum de caeteris formis non con-

Digitized by Google

tractis sicubi in Atticorum scriptis comparent facile est ad intelligendum neque debebant Editores in Dione Chrysostomo Orat. XIV. p. 458. πολλάκις οἱ τοῦ νοσοῦντος οἰκέται αὐτοὶ καταδοῦσι τὸν δεσπότην commemorare indoctam Reiskii suspicionem καταδέουσι. Dicam nunc de alio quodam vitiorum genere quod huic affine est: nempe sequiores per omnia Xenophontis scripta obscurarunt formas antiquiores in -ῆς et saepissime accusativos in -έας eadem labe affecerunt: utramque enim terminationem in -εῖς solent corrumpere, τοὺς γονεῖς dicentes et τοὺς νομεῖς, aliaque sexcenta. Xenophon enim, ut hoc utar, non scripsit Anab. V. v. 13. ὦ ἄνδρες Σινωπεῖς, sed Σινωπῆς, ad eam rationem, quam in Aristophane et Thucydide et antiquioribus diligenter servandam esse nunc quidem satis constat inter omnes, sed in Xenophonte quoque et Oratoribus eandem eadem constantia servari oportere nescio quomodo nullus Editorum animadvertisse videtur. Scilicet librorum omnium consensus scrupulum iniicit: sed ubique videmus quantum sibi sumant sequiores in iis, quae lapsu temporis formam mutaverunt. Nihil est in hoc genere utilius quam pervetusti scribarum errores, in quibus antiqua lectio tuto delitescit ab omni nova corruptela tuta donec acutior aliquis verum extundat. Reperi huiusmodi vitium in oratione κατὰ Νεαίρας p. 1357, 8. πολυτελὴς δ' ἦν, οἱ Μεγαρεῖς δ' ἀνελεύθεροι καὶ μικρολόγοι, ubi praestantissimus liber S. cum duobus perbonae notae B. Q. hanc scripturam exhibent: μὲν γὰρ ἦσαν ἐλεύθεροι quae unde nata sit in aprico est. Nempe ΜΕ̄ΓΑΡΗΣΑΝΕΛΕΤΘΕΡΟΙ id est Μεγαρῆς (δ') ἀνελεύθεροι perfacile in μὲν γὰρ ἦσαν ἐλεύθεροι abire potuit, quoniam lineola in ΜΕ̄ΓΑΡΗΣ supra secundam literam ducta, quae nomen proprium esse denotat, scribis visa est (ut passim factum est) omissam literam ν significare. Neminem autem nescire opinor in Codicibus solere nominibus propriis lineolam superimponi, eandemque in aliis literae ν omissae vicem supplere, olim in versuum exitu tantum, deinde ubique in quovis vocabulorum genere. Hinc factum est ut toties ν necessarium interciderit quum scribae tenuem lineolam et vix apparentem prorsus negligerent. Hinc μέν (ΜΕ̄) in με toties abiit et alii errores innumerabiles suscipiuntur. Unde nasci potuit inepta

Digitized by Google

scriptura in Antiphanis versiculo apud Athen. p. 339 A. *ἀνδρωτάριστον* nisi ex ΑΝΔΡΩΤΑΡΙCΤΟΝ id est *ἀνδρῶν τ' ἄριστον?* et passim talia occurrunt.

Non tempero mihi, quin palmariam loci Euripidei emendationem nunc communicem cum iis qui philosopho in scena delectantur. In Alcestide vs. 1117. dicenti Herculi:

τόλμα προτεῖναι χεῖρα καὶ θιγεῖν κόρης.

Admetus respondet:

καὶ δὴ προτείνω, Γοργόν' ὡς καρατόμῳ.

nihil opus est temerarias et male sanas interpretationes exagitare post repertam veram lectionem certa et evidenti correctione, quam ab amico suo factam iure Badhamus admirabatur. Perspexit enim is tam acute quam feliciter hanc fuisse olim librorum scripturam: ΓΟΡΓΟΝΩΣΚΑΡΑΤΟΜΩ̄, quam perperam sic esse descriptam: *Γοργόν' ὡς καρατόμῳ* quum significaret: *Γοργόν' ὡς καρατομῶν*, i. e. *ἀποστραφείς*, *averso vultu*, quemadmodum Perseus olim Medusae caput abscidit, quae est hercle eximia in paucis emendatio.

Apud Polyaenum V. 8. 2. in verbis *τὴν ἰδίαν στολὴν ἀποθέμενος καὶ λαβὼν αὐτοῦ σκεύη* nulla est dubitatio quin verum sit *καὶ λαβὼν ναύτου σκευήν*. Peperit duplex vitium vetus scriptura ΛΑΒΩ̄ΝΑΥΤΟΥΣΚΕΥΗ̄ et magna passim talium copia est. Eadem causa depravavit locum Demosthenis p. 1210, 9. *ἀντὶ μὲν τῶν ἀπολιπόντων με ναυτῶν ἑτέρους ἐμισθωσάμην ναύτας*, ubi quod est in S *με αὐτῶν* natum est ex ΜΕ̄ΑΥΤΩΝ, quod quum negligenter esset descriptum *με αὐτῶν* corrector supervenit, qui de suo *ναύτας* addidit. Recepta igitur vera lectione *με ναυτῶν* emblema *ναύτας* sine mora erat expungendum. Contrario errore saepius videbis litteram *ν* perperam nominibus propriis additam. *Ἀτέας* apud Lucianum LXII. 10. *Ἀντέας* audit in libris, qui LXVII. 9. 2. *Τιριδάταν* appellant *τιρινδάταν*. Apud Aelian. H. A. p. 380, 9. *ἀνδρίαν* reperies pro *Ἀδρίαν*. In Euripidis Phoenissis 581 ex libris *ἄνδρασε* afferunt pro *Ἄδρασε*, et in Troadibus 230 *κράνθις* pro *Κρᾶθις*. Sic in Aristophanis Vespis vs. 1191. *Ἐφουδίων* appellatur in Veneto Codice *ἐφουνδίων*. Sic in Hellenicis IV. v. 19. nata est lectio *σινδοῦντι* pro *Σιδοῦντι*, et ne plura addam apud Demo-

Digitized by Google

sthenem p. 1310. pro Ἀμυθέων, Ἀμυθέωνος, Ἀμυθέωνι in Codice S. ἀμυνθεων legitur et ἀμυνθεωνος et ἀμυνθεωνι. Nempe in his omnibus una atque eadem causa peperit errorem: ĀΤΕΑΣ non erat ἀντέας legendum, sed lineola nomen proprium esse significabat, similiterque in ΤΙΡΙΔΑΤΑΝ, ĀΔΡΙΑΝ, ĀΔΡΑΣΤΕ, ΚΡĀΘΙΣ, caeterisque omnibus. Itaque sic ΜĒΓΑΡΗΣΑΝΕΛΕΤΘΕΡΟΙ in μὲν γὰρ ἦσαν ἐλεύθεροι corruptum antiquae et genuinae lectionis Μεγαρῆς certa et indubitata vestigia impressa reliquit. Non erat igitur spernendum quod in eadem oratione p. 1377, 4. pro πλαταιεῖς eximius liber S. πλαταιης obtulit, sed ex his similibusque indiciis antiquae formae Oratori fuerant restituendae, idemque et in caeteris Oratoribus et in Xenophonte diligenter faciendum.

De accusativorum formis in -εῖς pro -έας exeuntibus prudenter Dindorfii ambo iudicaverunt corruptas esse et undique eiiciendas, Ludovicus in praef. ad Anab. p. IX. Guilielmus in praefat. ad Demosthenis editionem Lipsiensem pag. XXVIII. ad locum Oratoris p. 352, 17. ubi libri αλεις, ἀλεῖς et ἀλεῖς servant, sed Ἀλέας apud Harpocrationem tulit aetatem.

In Anabasi VII. VII. 18. ἐθέλοιτε δ' ἂν τούτοις ἐπιτρέψαι — ὁπότερ' ἂν ψηφίσωνται εἴθ' ὑμᾶς προσῆκεν ἐκ τῆς χώρας ἀπιέναι εἴτε (εἴθ') ἡμᾶς, ex optimis libris prodiit προσῆκεν, quum in caeteris omnibus sine sensu πρόσθεν legeretur. Sed προσῆκεν quoque leviter corruptum est. Sententia loci et Graecitatis usus requirunt praesens προσήκει. Certus hic est loquendi usus, ubi status controversiae constituitur εἰ χρή, εἰ προσήκει et sim. Lubenter hanc rem commemoro, ut per eam occasionem vetus mendum e Lysia eluam. Praemittam locos quosdam ubi emendate legitur. Demosthenes p. 473, 14. Ἀθηναῖοι σκοποῦσιν εἰ χρὴ τοὺς εὐεργέτας ἐᾶν τὰ δοθέντ' ἔχειν, et p. 690, 22. ἡ πόλις — Χαρίδημον εἰ χρὴ Φρουρεῖν βουλεύεται. Andocides IV. 2. ὁ μὲν οὖν ἀγὼν ὁ παρὼν οὐ στεφανηφόρος, ἀλλ' εἰ χρὴ μηδὲν ἀδικήσαντα τὴν πόλιν δέκα ἔτη φεύγειν. Isocrates XVI. 46. καὶ τὸ μὲν ἔγκλημά ἐστι περὶ χρημάτων, ἀγωνίζομαι, δ' εἰ χρὴ μετεῖναί μοι τῆς πόλεως. Ex his facile est deprehendere fraudem in Lysiae Orat. XVIII. 1. οὐ γὰρ μόνον περὶ τῆς οὐσίας ἀγωνιζόμεθα ἀλλὰ καὶ [περὶ τῆς πολιτείας] εἰ

Digitized by Google

χρὴ δημοκρατουμένης τῆς πόλεως ἡμῖν μετεῖναι, expunge emblema περὶ τῆς πολιτείας et habebis eandem sententiam nitide et Attice expressam. Contra verba ὡς χρή male irrepserunt in Lysiae orationem XXX. 32. τούτου μὲν — οὐκ ἐπεχείρησαν δεῖσθαι [ὡς χρὴ] παύσασθαι εἰς ὑμᾶς ἐξαμαρτάνοντα, nullo modo enim verbum δέομαι illa verba admittere potest, sed nil praeter infinitivum παύσασθαι recipit. Mirum est quam saepe προσήκει et προσῆκεν et προσῆκον in libris confundantur: cuius rei quae causa sit non est mihi satis perspicuum, sed factum esse saepe video, ut apud Lysiam XVIII. 11. οὐ τοὺς πονηροτάτους τῶν πολιτῶν ἀπέκτεινον, ἀλλ' οἷς μάλιστα προσῆκον καὶ διὰ γένος καὶ διὰ πλοῦτον καὶ διὰ τὴν ἄλλην ἀρετὴν τιμᾶσθαι, ubi requiritur προσῆκεν, ut vides. In Euripidis Ione vs. 434. libri omnes foede corrupti exhibent:

ἀτὰρ θυγατρὸς τῆς Ἐρεχθέως τί μοι
μέλει προσήκει τ' οὔδας;

quem locum laudans Iustinus Martyr προσῆκέ μ' οὐθέν exhibet. Vera lectio a Dobraeo reperta est προσῆκον οὐδέν, quae in προσῆκεν οὐδέν, προσῆκέ μ' οὐδέν, προσήκει τ' οὔδας turpiter corrupta est. Προσήκει et προσῆκεν in Demosthenis Codd. passim video permutari. Cf. p. 104, 23. ubi S. male προσῆκεν habet pro προσήκει, et 473, 16. et alibi. Gravius etiam erratum in Demosth. Orat. XLVIII. 1. ἐπειδὰν ὑπό τινος ἀδικῶνται ἄλλως τε καὶ ὑφ' ὧν ἧκιστα προσήκει ἀδικεῖσθαι, ubi et προσῆκε legendum et inducendum ἀδικεῖσθαι. Solemnis est in talibus Ellipsis: ὑφ' ὧν ἧκις' ἐχρῆν et ὑφ' ὧν ἧκιστα προσῆκεν. Imitantur Romani et alii et Livius XXXIX. 11. *miserari casum adolescentis coepit, qui spoliatus fortunis*, a quibus minime oporteret, *apud se tunc esset*. In Isocratis oratione πρὸς Νικοκλέα § 5. pro ὁρῶσι τοὺς μὲν ὑφ' ὧν ἧκιστα χρῆν διεφθαρμένους restituendum est ὑφ' ὧν ἧκις' ἐχρῆν, et apud Antiphontem in Orat. I. § 22. ὑμεῖς δ' οὐ τῶν ἀποκτεινάντων ἐστὲ βοηθοί, ἀλλὰ τῶν ἐκ προνοίας ἀποθνησκόντων καὶ ταῦτα ὑφ' ὧν ἧκιστα ἐχρῆν [αὐτοὺς ἀποθνήσκειν], manifestum additamentum resecandum esse censeo. Utiliter his addi poterit locus, ubi in simplici verbo apud Demosthenem cum insigni sententiae detrimento sic est erratum. In oratione περὶ τοῦ στεφάνου p. 237. § 35. ἀκούσεσθε δυοῖν ἢ τριῶν ἡμερῶν οἷς μὲν ἐχθρὸς ἦκει Φίλον αὐτὸν

Digitized by Google

γεγενημένον, οἷς δὲ φίλος τοὐναντίον ἐχθρόν, si quis **hoc** agit facile sentiet pro ἥκει necessario requiri ἥκε, cui **hostis** *venisset*, ei amicum esse factum. Eodem modo ἥκε — ἥκει confusa sunt p. 674, 26. Mirum est in talibus non sentire homines doctos, quam sit incongrua temporum ratio. Magis etiam mirabile est in Lysiae Orat. XXVIII. 4. εἰ ὑμῖν Θρασύβουλος ἐπηγγέλλετο τριήρεις ἔχων ἐκπλεύσεσθαι tamdiu absurdum ἐπηγγέλλετο tolerari potuisse: si vobis Thrasybulus *pollicereture*, quum sit luce clarius *pollicitus esset* requiri, ἐπήγγελτο, de quo errorum genere multa supra annotavimus, quibus adde novum exemplum προσερράπτετο pro προσέρραπτο apud Moerid. Att. v. Κατωνάκη: vide et ibi Pierson. p. 225. Sed non semper, opinor, inter legendum hoc agimus, et si perspicuum est quid dicatur non semper attendimus an sit oratio bene Graeca, unde eam sententiam collegerimus. In unico Codice Lysiae legitur in Orat. XXIV. 8. νῦν δ' ἐπειδὴ καὶ γῆρας καὶ νόσοι καὶ τὰ τούτοις ἐχόμενα κακὰ προσγίγνεται. Quis est qui haec verba non statim optime intelligat? Sed inest in his immanis soloecismus, quem Bekkerus tacitus sustulit, alii revocarunt. Quis nescit τὰ τούτοις ἐχόμενα dici non posse pro τὰ τούτων ἐχόμενα? Non erat tamen vitium in pronomine sed in participio: tu vero revoca Bekkeri emendationem καὶ τὰ τούτοις ἑπόμενα, ut apud Platonem de Rep. III. p. 406 D. πιλίδιά τε περὶ τὴν κεφαλὴν περιτιθεὶς καὶ τὰ τούτοις ἑπόμενα, et alibi. In Platonis Politico p. 271 B. ἐχόμενον male scriptum est pro ἑπόμενον in verbis: ἐχόμενον γάρ ἐστι τῷ τοὺς πρεσβύτας ἐπὶ τὴν τοῦ παιδὸς ἰέναι Φύσιν κτἑ. et post pauca p. 271 E. ἑπόμενα vitiose pro ἐχόμενα in his: ἄλλα θ' ὅσα τῆς τοιαύτης ἐστὶ κατακοσμήσεως ἑπόμενα, vidit utrobique verum sed per transennam Stallbaumius et sibi ipse diffidens. Quamdiu ἕπομαι dativum et ἔχομαι genitivum habere constabit non dubitabitur quin utraque correctio sit necessaria. Obiter veram lectionem restitue apud Pausaniam X. 25. 9. ubi editur: γέγραπται μὲν Ἀνδρομάχῃ καὶ ὁ παῖς οἱ προέσηκεν ἑλόμενος τοῦ μασοῦ, ubi ἐχόμενος τοῦ ἱματίου legendum.

Priusquam Anabasin de manibus deponam ex caeteris scriptis Xenophonteis nonnullos locos tractaturus lubet diversi generis quaestionem et controversiam attingere, quae quum non

Digitized by Google

aliunde melius quam ex ipsa Anabasi componi dirimique possit nunc difficultatibus quibusdam impedita est et tenebris involuta, quoniam levibus et corruptis testibus temere et inconsulto habetur fides. Si quaerimus ab iis, qui Anabasin edunt et interpretantur, quo gradu aetatis esset Xenophon quum illas res gereret, utrum in flore aetatis an maturior, fervidus iuventa an rerum hominumque usu exercitatus magno consensu ita respondent ut eum tum »*quadraginta duos minimum annos natum*" dicant fuisse. Vide quos laudat ad Anab. III. 1. 14. L. Dindorfius, qui illorum auctoritatem securus sequitur. Sed equidem omnes appello, qui Anabasin ipsam animo eruditis opinionibus vacuo diligenter lectitarunt, ut mihi ex suo ipsorum sensu, quo animus in toto opere inter legendum afficitur, testimonium dicant fieri non posse ut Xenophon ille, quem in Anabasi vigentem et spirantem cernimus, quadraginta duos minimum annos natus fuerit, quum illa ab eo sic gererentur. In omnibus, quae Xenophontem aut agentem videmus aut audimus loquentem, spirat ardor quidam et aestus animi iuveniliter effervescentis et, ut Graece optime dici potest, σφριγῶντος, in ipso robore et flore ineuntis aetatis, cum illo candore et illa modestia, quae optimas artes in iuvene generoso et strenuo comitari solet et condecorare. Ridiculum est, ut dicam quod sentiam, existimare illa fuisse in viro quadragesimum tertium aetatis annum agente et maturo et multarum rerum hominumque longo usu probe exercitato, qui quum per tres et viginti annos stipendia fecisset et equo publico meruisset peritiam acerrimo bello collectam sic ad Cyrum attulerit, ut sine imperio ac paene privatus illius castra et fortunam sequeretur, nemini praeter Proxenum notus nisi nomine tantum, ut Chirisophus dicere potuerit III. 1. 45. ἀλλὰ πρόσθεν μὲν, ὦ Ξενοφῶν, τοσοῦτον μόνον σε ἐγίγνωσκον ὅσον ἤκουον Ἀθηναῖον εἶναι. Nempe Xenophon οὔτε στρατηγὸς οὔτε λοχαγὸς οὔτε στρατιώτης ὢν συνηκολούθει III. 1. 4. sed a vetere hospite Proxeno invitatus per epistolam Cyri amicitiam pollicente, quam ille spem tam lubenter et ardenter amplectitur, ut Socratem caute et prudenter admonentem prorsus iuveniliter eluserit. Legat mihi aliquis III. 1. 6. quo pacto Xenophon et Socratem et ipsum Apollinem Pythium lepide circumvene-

Digitized by Google

rit et cogitet apud animum suum an illa cadant in virum quadraginta duos annos natum, qui plurima stipendia in bello Peloponnesiaco fecisset et viginti tribus abhinc annis in infelici expeditione ad Delium ex praesenti capitis periculo a Socrate ereptus fuisset. Absurda haec sunt, inquam, et ridicula. Xenophon adolescentulus quum in Socratis amicitiam et familiaritatem esset receptus, qui aetate et ingenio fervidiorem amicum et ἐρωτικόν consiliis et auctoritate coercebat (vide Memorab. I. III. 10.) a Proxeno ei spes facta est fore, ut si cum Cyro esse vellet praeclaris rebus gestis et gloriam magnam et potestatem et opes consequeretur, quemadmodum ipse Cyrum sibi patria et rebus omnibus potiorem esse duceret. Satis perspicuum est autem Proxenum, qui ex Cyri amicitia ᾤετο κτήσεσθαι ὄνομα μέγα καὶ δύναμιν μεγάλην καὶ χρήματα πολλά (Anab. II. VI. 17.) eadem spe inflammasse Xenophontis animum quum eum Athenis ad sese in communionem rerum suarum fortunaeque vocaret. Ea ipsa res declarat et Proxenum nondum ad aetatis maturitatem pervenisse sed in ipso flore, id quod generosae indolis iuvenes assolent, magna omnia et vasta animo concepisse, et Xenophontem amicum et earumdum rerum socium futurum aetatis gradu etiam inferiorem Proxeno aut certe parem et aequalem fuisse. Et de Proxeni quidem aetate disertissimum exstat ipsius Xenophontis testimonium Anab. II. VI. 20. ὅτε δὲ ἀπέθνησκεν (ὁ Πρόξενος) ἦν ἐτῶν ὡς τριάκοντα, Xenophontem autem ipsum nondum id aetatis fuisse sed paucis etiam annis iuniorem ex complusculis Anabaseos locis perspexisse mihi videor. Quam vehementer eius animum commoverint Proxeni promissa, quam ardenter illam spem laudis et potestatis et divitiarum amplexus fuerit demonstrat iam statim lepida fallacia et prorsus iuvenilis, qua circumvenit Apollinem, ne iter suum moraretur. Deinde quum in illa omnium rerum desperatione somnum capere non potest et anxius apud animum suum cogitat quid sit sibi faciendum, retinet eum aetatis suae cogitatio et scrupulum iniicit, quem tandem sibi ipse ita evellit III. I. 14. ποίαν δ' ἡλικίαν ἐμαυτῷ ἐλθεῖν ἀναμένω; οὐ γὰρ ἔγωγ' ἔτι πρεσβύτερος ἔσομαι ἐὰν τήμερον προδῶ ἐμαυτὸν τοῖς πολεμίοις, quae si non sunt iuvenis aetati suae diffidentis nihil habeo quod dicam. Haeccine tu pu-

Digitized by Google

tas animum viri subire potuisse quadraginta duos minimum annos nati? Fieri non potest ut hoc quisquam in animum inducat suum. Deinde convocatis Proxeni centurionibus quum omnium animos verbis inflammasset fortem ac strenuam orationem modestissime his verbis concludit: *εἰ μὲν ὑμεῖς ἐθέλετε ἐξορμᾶν ἐπὶ ταῦτα ἕπεσθαι ὑμῖν βούλομαι, εἰ δ' ἐμὲ τάττετε ἡγεῖσθαι οὐδὲν προφασίζομαι τὴν ἡλικίαν ἀλλὰ καὶ ἀκμάζειν ἡγοῦμαι ἐρύκειν ἀπ' ἐμαυτοῦ τὰ κακά.* Luce clarius est hanc esse orationem *τοῦ οὔπω ἐν ἡλικίᾳ ὄντος, τοῦ οὔπω ἀκμάζοντος.* Crede nunc, si potes, haec virum dicere quadraginta duos annos natum. Apparet eum qui ita loquatur omnibus ad quos dicat aetate esse inferiorem neque per aetatem iam cum imperio esse posse videri. Praeterea illi ipsi centuriones Proxenum ducem habuerant *ὄντα ἐτῶν ὡς τριάκοντα* eumque non acrem aut strenuum imperatorem, sed ingenio et natura mitiorem, *οὔτ' αἰδῶ τοῖς στρατιώταις ἑαυτοῦ οὔτε φόβον ἱκανὸν ἐμποιῆσαι* II. II. 19, ex qua ipsa re colligo illam Xenophontis verecundiam *οὔπω ἀκμάζειν ὁμολογοῦντος* cadere in aetatem annis quibusdam Proxeno inferiorem. Ridiculum est existimare illum virum, qui nunc ita dicat putare se ut *mala ab sese depellat satis sibi esse annorum*, quatuor et viginti annis antea pugnasse ad Delium caeteraque per reliquam *partem* belli Peloponnesiaci stipendia fecisse. Atque eum *id aetatis* dixisse credemus: *οὐδὲν προφασίζομαι τὴν ἡλικίαν.* *Apage* ineptias. Paene cernimus oculis in illa parte Anabaseos Xenophontem, fervidum iuventa, nondum maturum, nondum longo usu rerum hominumque exercitatum sed optima indole ad belli pacisque artes praeditum rei bellicae peritiam in ipso bello colligentem, consilio promtum, manu etiam promtiorem. Passim eum talem in Anabasi cognosces: ne tangam caetera vide VII. II. 29. quomodo Xenophon apud Seuthen in re ancipiti *ὑποπεπωκὼς* sumat animum bonum, et sese scite lepideque expediat. Satis erit denique indicare locos quosdam, quibus paene dixerim disertis verbis aetas Xenophontis significatur. Ubi *iuniores*, *οἱ μέχρι τριάκοντα ἐτῶν, οἱ εἰς τριάκοντα ἔτη* extra ordines evocantur aut in hostem immittuntur, videbis illi agmini Xenophontem praeesse solere. Legitur VII. III. 46. *Ξενοφῶν δὲ παρηγγύησε τοὺς εἰς τριάκοντα ἔτη παριέναι ἀπὸ τῶν*

Digitized by Google

λόχων εὐζώνους καὶ αὐτὸς μὲν ἐτρόχαζε τούτους ἔχων. Dices fortasse ex hoc loco et aliis similibus non plane confici posse quod volumus, namque nihil impedire quo minus iunioribus dux aetate provectior praeficeretur, sed quid facies illo loco, qui legitur VI. IV. 25. ὁ Ξενοφῶν — ἐβοήθει καὶ οἱ ἄλλοι οἱ μέχρι τριάκοντα ἐτῶν ἅπαντες. Videturne tibi dubitari posse, quin Xenophon quoque ipse in eorum numero fuerit qui μέχρι τριάκοντα ἐτῶν esse dicuntur, et aetatis annum trigesimum nondum egressus? Equidem non video quomodo haec verba aliter accipi intelligique possint. Ex his igitur similibusque indiciis ex ipsa Anabasi collectis, quibus et singulis satis est ponderis et universa omnem dubitationem ex animis eximere debent, ita tuto licet statuere Xenophontem, qualem eum in Anabasi conspicimus, nondum trigesimum aetatis annum egisse, sed potius uno alteroque anno hac aetate fuisse inferiorem.

Non est plane silentio praetereundum Xenophonti nullos tum fuisse liberos sed eum de liberis, quos sibi aliquanto speret esse nascituros, ut de re probabili et facile eventura dicere VII. VI. 34. (τὸν Σεύθην) ἤλπιζον εὖ ποιήσας μεθ' ὑμῶν ἀποσροφὴν καὶ ἐμοὶ καλὴν καὶ παισὶν, εἴ γένοιντο, καταθήσεσθαι, quae utrum melius conveniant viro quadragesimum tertium aetatis annum agenti an vicesimum octavum nonumve iudicium cuilibet lubens permitto.

Verum undenam tandem ista opinio nata est de Xenophonte quadraginta duos minimum annos nato quum ad Cyrum proficisceretur? Est operae pretium de ea re paucis dicere. Nempe Diogenes Laërtius et Strabo memoriae prodiderunt Xenophontem interfuisse proelio infelici ad Delium et in illa clade ex equo delapsum a Socrate praesenti exitio fuisse ereptum. Audiamus utriusque testimonium. Diogenes ita dicit in vita Socratis II. 22. ὁ Σωκράτης ἐστρατεύσατο εἰς Ἀμφίπολιν καὶ Ξενοφῶντα ἀφ' ἵππου πεσόντα ἐν τῇ κατὰ Δήλιον μάχῃ διέσωσεν ὑπολαβών. Perspicuum sane est et disertum testimonium. Nihil tamen huiusmodi in vita Xenophontis refert nisi quod alibi se reperisse scribit floruisse Xenophontem circa octogesimam nonam Olympiadem: εὗρον δὲ ἀλλαχόθι ἀκμάσαι αὐτὸν περὶ τὴν ἐνάτην καὶ ὀγδοηκοστὴν Ὀλυμπιάδα II. 59. id est circa

Digitized by Google

annum 424, quo ad Delium Athenienses victi sunt. Pluribus etiam Strabo IX. p. 403. Casaub. ἐν δὲ τῇ (περὶ Δήλιον) φυγῇ πεσόντα ἀφ' ἵππου ξενοφῶντα ἰδὼν κείμενον τὸν Γρύλλου Σωκράτης ὁ φιλόσοφος ἀνέλαβε τοῖς ὤμοις αὐτὸν καὶ ἔσωσεν ἐπὶ πολλοὺς σταδίους ἕως ἐπαύσατο ἡ φυγή. Bonum factum quod habemus testem meliorem oculatum, qui quo pacto Socrates ex illa clade se receperit suavissime narrat in Platonis Symposio p. 221 A. Alcibiades enim ipse, quem Socrates ad Potidaeam vulneratum ex periculo servaverat, equo insidens Socratem et Lachetem comitatus in locum tutum perduxit. Ex hoc ipso Platonis loco hausit Plutarchus omnia, quae de iisdem rebus scripsit in vita Alcibiadis cap. VII. caetera satis accurate, sed quod Socratem Alcibiadi narrat fuisse tum σύσκηνον καὶ παραστάτην ἐν τοῖς ἀγῶσι negligenter et inconsulto loquitur, si quidem Alcibiades ἵππευεν et Socrates ὡπλίτευεν, ut res ipsa docet et Platonis narratio confirmat. Sed minutiora haec sunt prae istorum levitate, qui Xenophontem tum quartum an quintum aetatis annum agentem in illo bello narrant equo publico meruisse. Ex quo apud Graecos omnes in honore esse coepit illa

πουλυμαθημοσύνη, τῆς οὐ κενεώτερον οὐδέν,

multa figmenta commentaque cupide in libros recepta sunt, quae neque auctorem certum neque fidem ullam haberent. Haerebant ista potissimum circa nobilium virorum personas, quibus et dicta multa et facta temere affingebantur, impuneque fere ea fraus solebat committi quoniam nemo propemodum aut dubitandi salubritatem adhibebat aut auctorem idoneum ac locupletem requirebat. Si quis quid redarguebat et περὶ κατεψευσμένης ἱστορίας conscribebat aliquid, parum proficiebat apud illos qui etiam falsa et ficta malebant de claris et illustribus viris lectitare, quam contenti esse paucis illis, quae ab incorruptis testibus memoriae prodita certam fidem habebant. Memorabilis in eam rem locus est apud scriptorem de *Puerorum Educatione* inter Plutarchea edi solitum pag. 6 E. qui quum Demosthenis dictum quoddam commemorasset addidit: καὶ ταῦτα μὲν ἴσως ἀδέσποτός ἐστι καὶ πεπλασμένη παράδοσις, ἐν δὲ τῷ κατὰ Μειδίου τὴν τῆς σκέψεως ὠφέλειαν ἐναργῶς παρίστησι κτἑ. rectissime opponens ipsius De-

Digitized by Google

mosthenis disertum testimonium narratiunculae, cuius neque auctor ullus constaret neque fides. Haec autem ipsa ἀδέσποτος καὶ πεπλασμένη παράδοσις incredibile dictu est quantum pepererit commentorum et fabellarum, quae non tantum inanes et falsae sunt, sed plane ineptae et absurdae neque temporibus sat commode divisae neque moribus aut ingenio satis convenientes eorum, quibus tribuerentur, neque adeo rerum naturae aut veritati congruae, quae veluti sordes quaedam principum virorum personis adhaerescebant. Quantum fabularum nullius pretii conquisivit undique Diogenes Laërtius, homo multae et diffusae lectionis, sed tam nullius iudicii ingeniique homo ut eius interpres Menagius, quamquam et ipse naturae non dissimilis, prae eo acutus et ingeniosus esse videatur. Diogenes nullo delectu, nullo ordine, nullo prorsus iudicio, quidquid ubique legisset temere in chartam coniecit, in quibus quamplurima sunt manifesto commenticia et plane absurda ex levissimis futilissimisque scriptoribus sumta, Favorino, Pamphila, Idomeneo, Demetrio Byzantino, Iusto Tiberiensi, aliis; praeterea alia multa sine ullo teste refert plane ἀδέσποτον καὶ πεπλασμένην παράδοσιν. Iuvat pauca de his ex vita Socratis, Platonis et Xenophontis indicare, ut unicuique appareat quid sit istiusmodi testi tribuendum.

II. 19. Socratem facit Anaxagorae auditorem. Quam malum et ingratum discipulum Anaxagoras sic habuerit vide apud Xenophontem Memor. IV. VII. 6 sqq.

20. Socrates una cum Aeschine ῥητορεύειν ἐδίδαξεν. Crito Socratem ἐπαίδευσε τῆς κατὰ ψυχὴν χάριτος ἐρασθείς.

21. Solebat Socrates ἐν ταῖς ζητήσεσι κονδυλίζεσθαι καὶ παρατίλλεσθαι τὸ πλέον τε γελᾶσθαι καταφρονούμενος.

24. Socrates μόνος ἀπεψηφίσατο τῶν δέκα στρατηγῶν. Inaudivisse aliquid vides hominem, quod cuiusmodi esset neque accurate intellexit neque verbis apte dicere potuit. Quam negligenter enim in ea re posuit verbum ἀπεψηφίσατο.

24. Alcibiades Socrati dedit χώραν μεγάλην, ἵνα οἰκοδομήσηται οἰκίαν. Lepidus erat Alcibiades, qui homini pauperi magnam dedit aream in urbe, ubi sibi domum aedificaret. Poteratne inutilius munus et ineptius excogitare?

Digitized by Google

25. Socrates πολλάκις Ἀθήνησι λοιμῶν γενομένων μόνος οὐκ ἐνόσησεν. Hoc vero est ἐκ μυίας ἐλέφαντα ποιεῖν. Pestilentiam semel in urbe grassatam constat, in qua praeter unum Socratem caeteros omnes aegrotasse ne Diogeni Laërtio quidem, si hoc agere voluisset, non potuit non absurdum videri.

26. Suavissimum commemorat Atheniensium inventum ad remp. nova sobole augendam: διὰ τὸ λιπανδρεῖν ἐψηφίσαντο γαμεῖν μὲν ἀσὴν μίαν, παιδοποιεῖσθαι δὲ καὶ ἐξ ἑτέρας. Si Athenienses bene novi, nihil erat iis ut id facerent eo psephismate opus. Sed omisit, credo, Diogenes addere liberos sic natos ex illo psephismate optimo iure cives Atticos fuisse. Qui talibus habet fidem ab antiquis Graecis μακάριος τῶν φρενῶν appellatur.

28. Lepidissimus est locus de Socrate, qui nonnumquam πρὸς τοὺς καιροὺς ἁρμοττόμενος λαμπρὰ ἠμπίσχετο. Compone cum his Platonis locum in Symposio, unde haec se haurire scribit, et subridebis. Eadem cernitur fides et cura in iis quae sequuntur de Euthyphrone et Lyside § 29. et facile intelliges eiusdem farinae esse quae § 30. de Iphicrate referuntur.

38. Anytus Socrati ἐπήλειψε τοὺς περὶ τὸν Ἀριστοφάνην. Omnia mirifica sunt quae de Socratis iudicio conscribillavit. Anytus primum omnium Aristophanem in eum subornavit, deinde Μέλητον συνέπεισεν ἀπενέγκασθαι κατ' αὐτοῦ γραφὴν ἀσεβείας. Itaque Meletus Socratem in iudicium adduxit, εἶπε δὲ τὴν δίκην Πολύευκτος, συνέγραψε δὲ τὸν λόγον Πολυκράτης ὁ σοφιστὴς ἢ Ἄνυτος, ὥς τινες. Anytus postquam poëtam Comicum ut Socratem ludos iocosque faceret clam instigavit, accusatorem ei comparavit Meletum, qui accusandi negotium improbo Oratori mandavit Polyeucto, qui et ipse accusationis conscribendae negotium dedit Sophistae Polycrati, vel, ut alii auctores sunt, ipsi Anyto, qui plurimum operae compendifacere potuisset. Nondum satis est: προηγτοίμασε δὲ πάντα, inquit, Λύκων ὁ δημαγωγός. Difficile est excogitare quae partes Lyconis fuerint et quid tandem fuerit praeparandum. Post pauca § 39. Polycratis orationem in Socratem scriptam non esse vere habitam demonstrat: ἐν αὐτῷ γὰρ μνημονεύει τῶν

Digitized by Google

ὑπὸ Κόνωνος τειχῶν ἀναϛαθέντων, ἃ (lege ὃ) γέγονεν ἔτεσιν ἓξ τῆς Σωκράτους τελευτῆς ὕϛερον, quibus docte addit: καὶ ἔϛιν οὕτως ἔχον. Deinde Platonem refert § 41. pro Socrate in iudicio coepisse dicere: Νεώτατος ὢν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τῶν ἐπὶ τὸ βῆμα ἀναβάντων —, iudices autem statim κατάβα, κατάβα occlamasse, quo ille strepitu perturbatus obmutuit. Bonus Iustus Tiberiensis, cui huius rei notitiam soli debemus, aliquid ex Aristophanis Vespis vs. 979. profecisse videtur. Quid diceres si quid de Socratis iudicio non alium testem et auctorem haberet quam Flavium Iosephum? et esse Iustum Tiberiensem ipso Iosepho in tali re testem futiliorem, qui utrumque novit nullo negotio crediturus est.

Tum damnatum Socratem scribit διακοσίαις ὀγδοήκοντα μιᾷ πλείοσι ψήφοις τῶν ἀπολυουσῶν § 41. Itaque iudicarunt iudices mille et unus, quorum 641 condemnarunt, absolverunt 360, aut quingenti et unus, ut centum et decem absolverint, trecenti nonaginta et unus damnaverint. Quam nihil sit in his veri demonstrabit Platonis locus in Apologia p. 36 A. εἰ τρεῖς μόναι μετέπεσον τῶν ψήφων ἀπεπεφεύγη ἄν, ubi τριάκοντα pro τρεῖς in melioribus libris est, sed perperam. Tum pergit falsa omnia narrare. Socrates πέντε καὶ εἴκοσιν ἔφη δραχμὰς ἀποτίσειν. Εὐβουλίδης — φησὶν ἑκατὸν ὁμολογῆσαι. Apologia Platonis p. 38 B. docebit quid verum sit. Socrates § 42. μετ' οὐ πολλὰς ἡμέρας ἔπιε τὸ κώνειον, ubi quod reponunt μετὰ πολλὰς ἡμέρας Graece non dicitur et est Diogeni suus error relinquendus. Nullius pretii sunt et plane commenticia quae § 43. scribit de Atheniensium ob necatum Socratem poenitentia: quidquid commemorat, clausas tota urbe palaestras et gymnasia omnia, caeteros accusatores exilio, Meletum morte mulcatum, Socrati statuam ex aere positam Lysippi opus, omnia haec falsissima sunt et de nihilo ficta. De Lysippi aetate non videtur homo cogitasse. Cumulum his addit § 44. Euripidem referens Atheniensibus necem Socratis exprobrasse. Sed malum factum quod Euripides annis sex ante Socratem diem obiit suum. Lepida etiam imprimis est et acuta Diogenis animadversio § 45. δοκεῖ δέ μοι καὶ περὶ τῶν φυσικῶν ὁ Σωκράτης διειλέχθαι, ὅπου γε καὶ περὶ προνοίας τινὰ διαλέγεται, καθά φησι καὶ Ξενοφῶν. Xenophontis locus est Memorab. I. IV,

Digitized by Google

sed si talia disserere, qualia istic Socrates de providentia disputat, est περὶ φυσικῶν διαλέγεσθαι, omnes, ut opinor, homines in Physicorum numerum erimus referendi.

Ex Platonis vita unam tantum narratiunculam attingam, quoniam sine exemplo iocularis est et una omnium optime incredibilem hominis ἀκρισίαν et stuporem arguit. Legitur III. 21. (ὁ Πλάτων) πρὸς τὸν νεώτερον ἦκε Διονύσιον αἰτῶν γῆν καὶ ἀνθρώπους τοὺς κατὰ τὴν Πολιτείαν αὐτοῦ ζησομένους. ὁ δὲ καίπερ ὑποσχόμενος οὐκ ἐποίησεν. Haec ille bona fide et serio in Commentarios retulit. Sunt haec huiusmodi, ut verbum non amplius sit addendum.

In vita Xenophontis primum risum movet quod II. 48 sq. narrat de Xenophonte Cliniam depereunte ex Aristippi nescio cuius libello περὶ παλαιᾶς τρυφῆς, unde et alia multa non minus levia subinde sumsit. Compone mihi verba Xenophontis in Sympos. IV. 12. cum Aristippi narratione, et isti homini quidquam credere desines. In iis quae ex Anabasi sumsit multa sunt levitatis et oscitantiae documenta, veluti II. 50. καὶ τοῦ Προξένου φίλος οὐχ ἧττον ἦν αὐτῷ, et quod de Apollonide narrat, cui Xenophon ὀνειδίζει τετρῆσθαι τὰ ὦτα, et quas commemorat παρασπονδήσεις Σεύθου, et quod ei dicitur Xenophon venisse εἰς Ἀσίαν πρὸς Ἀγησίλαον τὸν Λακεδαιμονίων βασιλέα μισθοῦ τοὺς Κύρου στρατιώτας αὐτῷ παρασχών, et quod scribit II. 51. καὶ αὐτῷ (Xenophonti) προξενίαν ἔδοσαν οἱ Λακεδαιμόνιοι, quae omnia quam negligenter dicta aut falso tradita sint pauci sunt qui non statim animadvertant. Iam vero quis est qui in tanta turba errorum et mendaciorum et futilium narratiuncularum aliquid tribuendum esse putet fabellae de Xenophonte apud Delium a Socrate servato, cuius fabulae nullus testis producitur, quae cum iis quae Plato de iisdem rebus scribit in Symposio apertissime pugnat, quae disertissimis ipsius Xenophontis testimoniis redarguitur? Citius credendum erit Platonem a Dionysio petiisse agros et homines, in quibus Reipublicae suae faceret experimentum.

Ne Strabonis quidem testimonio quidquam tribuendum est, quamquam egregie doctus homo est et gravis auctor habetur. Est enim Strabo φιλόμυθος et non anxie testium fidem ponde-

Digitized by Google

rare solitus si quid obiter animi causa suaviter et iucunde narrare potest. Dominabatur illis temporibus in eruditorum libris παράδοσις illa ἀδέσποτος καὶ πεπλασμένη, quae historiam rerum gestarum et magnorum virorum vitas impune corrumpebat. Perspicuum est Strabonem sua ex eodem fonte hausisse unde Diogenem, sed de suo, ut narratores solent, adiecisse nonnihil, quo auditorum animi magis commoverentur. Socrates Xenophontem vulneratum, ex equo delapsum, suis ipse humeris e periculo extulit καὶ ἔσωσεν ἐπὶ πολλοὺς σαδίους ἕως ἐπαύσατο ἡ φυγή, quorum quum oculati testes nihil omnino viderint, et ipsa rei natura et Thucydidis testimonium IV. 96 potiora nobis erunt quam Strabonis auctoritas obiter ista attingentis et, ut in re non magna, inconsideratius incertam famam sequentis.

Iam olim Graeci et omnium maxime Athenienses in talibus erant λογοποιοί ad eum modum, quem Theophrastus cap. VIII. tam lepide traducit et Plutarchus in dulcissimo libello περὶ ἀδολεσχίας. Vestigia huius ingeniosae levitatis ubique obvia, ex qua copia quoniam ad ipsum Xenophontem ea res pertinet, unum delibare iuvat. Constat Xenophontis filium Gryllum in proelio Mantinensi anno 362 fortissime pugnantem occubuisse. Cf. Pausan. VIII. IX. 10. Ea viri gloria celebratissima fuit. Certarunt in Grylli laudibus extollendis capitalia ingenia, in his, ut fama est, ipse Isocrates, τὸ δέ τι καὶ πατρὶ χαριζόμενοι, quem necesse est octogenarium tum fuisse si quid Straboni ac Diogeni credimus: at ratio evincit sexaginta sex aut septem annos tum fuisse natum. In Euphranoris nobilissima tabula, qua pugnam equestrem ad Mantineam depinxerat, erant γνωριμώτατοι Γρύλλος τε ὁ Ξενοφῶντος — καὶ Ἐπαμεινώνδας, Pausan. I. III. 4. Nobile Grylli prope Mantineam monumentum stabat: σήλη τε καὶ ἀνὴρ ἱππεὺς ἐπειργασμένος ἐστὶν ἐπὶ τῇ σήλῃ Γρύλλος ὁ Ξενοφῶντος Pausan. VIII. IX. 5. et VIII. XI. 6. Mendax autem posterorum λογοποιία famam peperit ab ipso Gryllo Epaminondam letale vulnus accepisse. Arripuerunt hanc famam cupide Athenienses et Thebani, καὶ Ἀθήνησιν ἐν ἵππων μάχῃ (recte ἱππέων correxit Dindorf. ad Hellen. VII. v. 15) τὸν Ἐπαμεινώνδαν γέγραπται φονεύων Γρύλλος ὁ Ξενοφῶντος, ut loquitur oculatus testis Pausanias IX. XV. 5, quem confer VIII. XI. 5 et 6. Veriora Mantinenses et Lacedaemonii perhibebant,

Digitized by Google

sed praevalebat nobile nomen et disertorum hominum facundia. *Nihil* de ea re Xenophon ipse scribit, nihil Ephorus scripserat, vincebant tamen οἱ πρὸς χάριν λέγοντες. Atque haec quidem res est eiusmodi ut, quamquam vera non est, tamen per rerum naturam et ordinem et temporum rationem vera esse posset. Quam multae sunt aliae in historiam receptae, in quibus horum omnium nihil est. Quid est apertius ad intelligendum quam quibus de causis bellum Peloponnesiacum eruperit, et quid esse potest disertius iis, quae de illo argumento scripsit Thucydides? Compara mihi cum illis ea quae Diodorus scriptitavit XII. 38, ubi Pericles narratur pecunias publicas in privatum usum convertisse, itaque quum rationes poscerentur, quas nullo modo posset reddere, aegritudine animi in morbum esse implicitum (εἰς ἀῤῥωστίαν ἐνέπεσεν), sed convaluisse pueri Alcibiadis consilio, videret potius quo pacto rationes nullas redderet: itaque quaesivisse δι' οὗ τρόπου τοὺς Ἀθηναίους δύναιτ' ἂν ἐμβαλεῖν εἰς μέγαν πόλεμον. Eandem absurdam fabellam Plutarchus in Alcib. cap. VII ita narrat ac si cum ianitore Alcibiades de tanta re fuerit confabulatus: Thucydidis autem similis vivebat nemo, qui Plutarchi similes erant scribebant complusculi, Diodori Siculi Diogenesque magno numero propullulabant et nondum ea soboles defecit.

Etiam apud Romanos passim eiusdemmodi ἀδέσποτος καὶ πεπλασμένη παράδοσις et rerum gestarum fidem et virorum principum vitas perinde inquinat. Suetonius in vita Augusti c. 94 refert »*ante paucos quam nasceretur* (Augustus) *menses prodigium Romae factum publice, quo denunciabatur regem populo Romano naturam parturire:* Senatum exterritum censuisse ne quis illo anno genitus educaretur: *eos qui gravidas uxores haberent quo ad se quisque spem traheret, curasse ne Senatusconsultum ad aerarium deferretur.*" Quam miraretur Cicero, si Sctum huiusmodi se Consule factum esse audiret. Bene sit iis, qui nescio quomodo veluti surripuerunt pestiferum decretum multis hominum millibus certam perniciem allaturum. Sed quae est, quaeso, anus tam inepta ut in istis quidquam veri inesse possit in animum inducere? Suetonius tamen ipsius Augusti libertum auctorem habet, qui de patroni vita scripserat. Νᾶφε καὶ μέμνασ' ἀπιστεῖν.

Digitized by Google

Ad ipsam Anabasin reversus hoc unum addo non videri ex certo dicendi usu, quem communis Graecorum mos confirmat, eum qui annos triginta non minus natus sit (ὃς ἂν γεγόνῃ οὐκ ἔλαττον ἢ τριάκοντ' ἔτη, ut ipsi loquuntur) posse προφασίζεσθαι τὴν ἡλικίαν, aut negare sese ἀκμάζειν et rebus gerendis per aetatem esse se idoneum. Si quis in Graecia triginta annos natus μὴ φαίη πω ἀκμάζειν non minus ridicula res foret ac si quis apud nos ita diceret quadragesimum tertium aetatis annum agens. Quid animi futurum fuisse putes centurionibus Graecis, si quis se id aetatis nondum ἀκμάζειν dixisset, quum plerique omnes solerent παρακμάζειν. Sub illo coelo annus trigesimus eam maturitatem afferre solebat, ut ea esset et honoribus gerendis legitima aetas et iudicialis et senatoria tota Graecia Italiaque. Quae si quis omnia diligenter perpenderit haud difficulter concedet mihi Xenophontem, quum sic de sua aetate loqueretur, a senatoria aetate et iudiciali aliquantum abfuisse: quod et mihi ipse verum esse penitus persuasi et ut aliis persuaderem haec copiosius quam soleo perscripsi.

Dindorfius Anabasi a se editae adiecit Scholia quaedam Graeca e variis Codicibus nunc primum edita. Quam vellem istas ineptias numquam protulisset in lucem. Nihil prorsus inest quod cuiquam prodesse possit; si quid forte inest boni non est novum, si quid novi non est bonum. Non esse genus hominum futilius et magis nugatorium quam sequiores Graeculos saepe declaravimus. Homunciones numquam fere recte cogitantes, et rerum antiquarum et verborum perinde ignari, conscribillant et comminiscuntur temere de suo aliquid quod nihil faciat ad rem, quod nullum usum habeat: cur igitur ista proferimus e tenebris, quibus melius in aeternum prementur? Satis mehercule est hominum ineptorum, ut nihil opus sit intermortuas ineptias veluti ex Orco in lucem vitamque revocare. Iocosum est videre quales sint isti interpretes: Ad Anab. I. IX. 13 annotavit homuncio: ἀδικοῦντι: ἐνεργητικὸν ἀντὶ παθητικοῦ, ἀντὶ τοῦ ἀδικουμένῳ. Hoc demum est sapere! Ἀφιππεύει I. v. 12 istis significat ἄνευ ἵππου ἐπορεύετο. Ad VI. I. 11 adscribunt: αὐλούμενοι: ὅ ἐστιν αὐλοῦντες. Πεπαμένον VI. I. 12, si istis credimus, significat συνετὸν ἄγαν παρὰ τὸ πεπαίνεσθαι (!) καὶ ἐν πείρᾳ πραγμάτων γεγονέναι πολλῇ. Ad IV. v. 32 εἶλκεν

Digitized by Google

ἐπὶ τὴν κρατῆρα, ἔνθεν ἐπικύψαντα ἔδει ῥοφοῦντα πίνειν ὥσπερ βοῦν legitur mirifica annotatio haec: ὥσπερ βοῦν: ὃ ἐστι δαψιλῶς. τὸ γὰρ τοῦ βοὸς ὄνομα ἐπὶ τοῦ μεγάλου λαμβάνεται. ἔνθεν καὶ βούπαις καὶ βούλιμος. Hinc nata est bellissima verbi ἐβουλιμίασαν interpretatio IV. v. 7. Magna gravitate docent ὅτι ἡ ἀτέλεια ἐστὶ πολυτέλεια, τὸ γὰρ α καὶ στερητικὸν καὶ ἐπιτατικόν. ὦ male sanam eruditionem! Vide quomodo isti interpretentur II. II. 16. εὐθύωρον, et II. v. 10. ἔφεδρον, et IV. VI. 14. ὅσοι ἐστὲ τῶν ὁμοίων, et IV. VII. 6. ξυήλη, et multum valere nugatores iubebis. Ad Anab. I. II. 20. τὰ Λύκαια ἔθυσεν annotarunt: Λύκειον γυμνάσιον Ἀθήνησιν ὅπου πρὸ τοῦ πολέμου ἐγυμνάζοντο, quae egregie ad rem faciunt, ut vides.

At, dixerit aliquis, ista scholia aliquem usum criticum possunt habere. Est fortasse operae pretium videre quas isti in suis libris lectiones repererint. Non est: nam quod expungunt emblema I. v. 5. ad ὄνους ἀλέτας in nonnullis libris adscriptum [οὓς ἡμεῖς μύλους, οἱ δὲ Ἀττικοὶ μύλας] his verbis: οὕτως εὕρηται ἐν δυσὶν ἀντιγράφοις, ἔστι δὲ τοῦ ἀλέτου ὄνου ἐξηγητικὰ ὑπό τινος ἴσως τῶν μεταγραψαμένων ἀμαθέστερον παρεμβληθέντα, et in melioribus libris ista leguntur in margine appicta et tam manifestum est additamentum ut vel pueri videant esse resecandum. In caeteris vel absurdissimas scripturas securi interpretantur, veluti III. II. 26. κλήρους pro ἀκλήρους, et III. IV. 23. ἐπεὶ παρῆεσαν pro ἐπιπαρῆσαν, et IV. V. 33. νέοις pro ἐνεοῖς, aliaque id genus.

Scholia ipsa passim mendosa sunt et indiligenter ex Codd. descripta, ut I. IV. 18. ση· ὅτι βατὸς ὁ Εὐφράτης pro σημείωσαι, ὅτι —, et similiter lege I. VII. 18: σημείωσαι, ὅτι οἱ δισχίλιοι δαρεικοὶ κτἑ. pro ση) ὅτι. Turpius multo mendum est VII. VIII. 23. τὸν ἐν λέγει pro τὸν θεὸν λέγει, confusis EN et ΘΝ. et sunt alia plura, sed satius est neque in legendis neque in corrigendis istiusmodi quisquiliis bonas horas perdere, quas et a Dindorfio nollem ex situ et tenebris protractas et pervelim a novo Xenophontis Editore cum contemtu praeteriri et abiici.

Accedo nunc ad venustissimum Xenophontis libellum, qui Ἱέρων ἢ τυραννικός inscribitur. In nullo alio libro Xenophontis, si *Rempublicam Atheniensium* et *Lacedaemoniorum* excepe-

Digitized by Google

ris scribae peius grassati sunt quam in Hierone, qui passim pessimis exemplis corruptus et interpolatus in Codicibus perexigui pretii circumfertur. Fieri potest ut aliquando meliores libri in Italia adhuc latentes excutiantur et sic pars mendorum tollatur. Nunc quam vehementer corrupta sint pleraque et inter legendum facili negotio cognoscitur, si quis hoc agit et quam ista et ab Attico nitore et a Xenophontea scribendi venustate abhorreant diuturna Atticorum et Xenophontis lectione et meditatione agnoscere et sentire didicit. Idem animadvertet bonam partem mendosarum lectionum sic esse comparatam, ut Criticorum acumine et sollertia in integrum restitui nequeat: non enim ἐπιπολῆς sunt et leviora vulnera a scribarum oscitantia, ut fere fit, profecta, sed ὕπουλα sciolorum temeritate et prava correctorum sedulitate penitus inflicta. Interciderunt subinde complura, alia perperam adhaeserunt, suntque multa menda huiusmodi ut fraudem subesse perspicuum sit, sed quae sit genuina et sana scriptura, quae ipsa Xenophontis manus sit etiam harum rerum intelligentibus evidenter demonstrari non possit. Bonam partem ex eo libello Stobaeus ex multo melioribus libris descriptam in Florilegium recepit XLIX. 30—46. ab initio usque ad cap. VI. § 6. sed multis subinde omissis. Praeterea in Floril. XLVI. 109. recepit cap. IX. 1—10. Athenaeus ex Hierone tres locos longiores descripsit III. p. 121 D, IV. p. 144 C. et IV. p. 171 E. Caeterum λέξεων consarcinatores et Atticistae ex Hierone, quod sciam, unam tantum λέξιν notaverunt, de qua eximia est annotatio apud Suidam ex nescio quo pererudito grammatico descripta: Ἀγλευκὲς τὸ ἀηδὲς Ξενοφῶν εἴρηκεν ἐν τῷ Οἰκονομικῷ. Δοκεῖ δὲ ξενικὸν τὸ ὄνομα, Σικελικόν. πολὺ γοῦν ἐστι πάλιν (dele πάλιν) παρὰ τῷ Ῥίνθωνι. Καὶ ἀγλευκέστερον ἀντὶ τοῦ ἀηδέστερον Ξενοφῶν Ἱέρωνι. Locus est I. 21, ubi ἀγλυκέστερον in libris est, quemadmodum in Longini Rhetorica p. 139. Bak. in verbis: οὐ γὰρ ὅμοιον — τὸ ἀηδὲς ἀγλευκὲς εἰπεῖν — καὶ τὸ καλὸν περικαλλές, nonnulli libri ἀγλυκές exhibent. Ἀγλευκές in Oeconomici Codicibus, qui exstant, in ἀτερπές abiit cap. VIII. § 3. Est in Hierone alius locus, ubi vocabulum priscum et ab Atticorum aetate et usu alienissimum legitur XI. 3. ὅπλοις τοῖς ἐκπαγλοτάτοις αὐτὸς κατακεκοσ-

Digitized by Google

μημένος, sed vehementer de mendo suspecta haec scriptura est et perridicula mihi quidem videtur esse. Quae sunt enim ὅπλα δεινότατα, quaeso? Ἐκπάγλως, quo Hippocratem novissimum omnium veterum usum esse scimus, nihil aliud quam δεινῶς significat. Ἐκπαγλεῖσθαι apud poëtas significat ὑπερθαυμάζειν. De armis λαμπρότατα aut simile quid in tali re recte dicitur, sed nihil statuere licet in libris tam male habitis et omni mendorum genere inquinatis. Legitur I. 23. ἐπεὶ εὖ οἶδ' ἔγωγε ὅτι οἱ ἡδέως ἐσθίοντες καὶ σύ που οἶσθα ὅτι οὐδὲν προσδέονται τούτων τῶν σοφισμάτων, quae est ista scabrities orationis et quis ab ipso Xenophonte istam compositionem profectam esse credet? Veram lectionem servavit Athenaeus p. 121 E. ἐπεὶ οἵ γε ἡδέως ἐσθίοντες (vitiose Cod. unicus Marcianus ἔσθοντες) καὶ σύ που οἶσθα ὅτι οὐδὲν προσδέονται τούτων τῶν σοφισμάτων. Apud Stobaeum XLIV. 34. mendosa lectio est eadem, quae in editis. In iis, quae statim praecedunt: ἄλλο τι οὖν οἴει, ἔφη ὁ Ἱέρων, ταῦτα [τὰ] ἐδέσματα εἶναι ἢ μαλακῆς καὶ ἀσθενούσης τρυφῇ ψυχῆς ἐπιθυμήματα; admonitus unusquisque satis sentiet τά esse vitio natum et legendum ταῦτα ἐδέσματα εἶναι ἢ — ἐπιθυμήματα; Poterat alia forma orationis usus idem sic dicere: οὐκ ἐδέσματα ταῦτ' ἐστίν, ἀλλ' ἐπιθυμήματα. Vera lectio est in Codice Marciano ταῦτα ἐδέσματα εἶναι, sed neglecta ab iis, qui Codicem excusserunt. Apud Stobaeum legitur: — οἴει ταῦτα ζητήματα εἶναι, absurde, sed ζητήματα suppletum est a nescio quo, qui lacunas antiquioris Codicis summa temeritate et impudentia sarcivit, ut alio loco diligenter ostendimus. Pro ἢ μαλακῆς in Marciano Codice est ἡμηδιακακῆς: apud Stobaeum ἢ ἅμα κακῆς, vitiose utrumque. Sed iuvat ordine dialogum percurrere et paucis locos quosdam aut ex Athenaeo Stobaeoque, aut ex coniectura in integriorem statum restituere. In ipso limine Codices Xenophontei mendosi sunt: I. 1. καὶ ποῖα ταῦτ' ἐστίν — ὁποῖα δὴ ἐγὼ βέλτιον ἂν εἰδείην σοῦ οὕτως ὄντος σοφοῦ ἀνδρός; In his ΔΗ ex ΑΝ natum est et obscurata sic particula quum desideraretur a nescio quo correctore in alienum locum inserta est. Genuinum est igitur: ὁποῖ' ἂν ἐγὼ βέλτιον εἰδείην κτἑ. quae lectio totidem litteris apud Stobaeum superest. Notum est quoties ΑΝ et ΔΗ confundantur et ipsi su-

Digitized by Google

pra nonnulla exempla dedimus. Apud Demosthenem pag. 100 12. *πρῶτον μὲν δὴ τοῦτο δεῖ* Codex S *μὲν ἄν* exhibet, sicut p. 615, 14. pro *ὡς δὴ δίκαιος ὤν* dedit *ὡς ἄν*, perperam utro bique. Recte idem p. 1147, 16. pro *ὥσε τολμῆσαι δή ποτε* servavit *ἄν ποτε*. Ex his facile est ad intelligendum quid rescriptum oporteat in Midiana p. 585, 26. *ἐάν τε διακοσίους ἐάν τε χιλίους ἐάν θ' ὁπόσους ἂν ἡ πόλις καθίσῃ*, nempe *ὁποσουςδή*.

In § 2. *καὶ* male abundat in verbis: *εἰκὸς οὖν — [καὶ] εἰδέναι σε μᾶλλον ἐμοῦ*. Similiter abundat ibid. vocula *τε* in *πῇ διαφέρει ὁ τυραννικὸς [τε] καὶ ἰδιωτικὸς βίος*, et item post pauca *καί* et *γε* in hisce: *τί οὖν οὐχὶ [καὶ] σύ* et *ἐπεὶ νῦν [γε] ἔτι ἰδιώτης εἶ*. Apud Stobaeum sana sunt omnia: in optimo Codice Parisino A *τε* et *καί* et *γε* non comparent. Codicis Parisini B, qui ubique frivolis Graeculi correctiunculis inquinatus est et in hac parte passim e Xenophontis libris interpolatus, nulla ratio habenda est. In § 5. verum est quod Stobaeus habet *δι' αὐτῆς τῆς ψυχῆς μοι δοκοῦμεν ἥδεσθαί τε καὶ λυπεῖσθαι* et post pauca *κοινῇ διά τε τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος*, nisi quod *τε* male abest. In § 7. *οὐκ οἶδα εἴ τινι διαφέρει ὁ τυραννικὸς βίος τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου* pro *εἴ τινι* reponendum est *ὅ τι, οὐκ οἶδ' ὅ τι διαφέρει*, quod Stobaeus confirmat, et *βίου* expungendum. Stobaeus perperam *βίος* omittit. Gravius peccatum in § 8. *ἐν τοῖσδε διαφέρει, πολλαπλάσια μὲν δι' ἑκάστου τούτων εὐφραίνεται κτἑ.* Stobaeus: *ἐν μὲν τοῖσδε διαφέροι ἂν εἰ πολλαπλάσια κτἑ.* in quibus latere suspicor hanc scripturam: *ἓν μέντοι τόδε διαφέροι ἄν*. Insanabile ulcus est in § 11. *ἐν τοῖς διὰ τῆς ὄψεως θεάμασι*, quasi vero praeter haec alia quaedam *θεάματα* esse possent, neque minus absurdum est *θεαμάτων ἕνεκα* additum verbis *ἐπὶ δὲ τούτων ἔκαστα*, et mendosissima sunt in eadem § *ἔνθα τὰ ἀξιοθεατότατα δοκεῖ εἶναι ἀνθρώποις συναγείρεσθαι*, ubi complura excidisse suspicor. In § 13. *ἀλλ' ἆρα ἔρχεται αὐτοῖς τὰ τοιαῦτα καὶ οἴκοι μένουσιν* vocula *ἆρα* concludentis est et prorsus ab huius loci sententia abhorret. Ex dittographia natum arbitror et inducendum, ut Simonides dixerit: *ἀλλ' ἔρχεται αὐτοῖς τὰ τοιαῦτα*. Contra excidit *ἆρα* in § 26. *κινδυνεύουσιν, ἔφη ὁ Σιμωνίδης, αἱ τῶν ἀφροδισίων μόνον ὑμῖν ἀπολαύσεις τοῦ τυραννεῖν τὰς ἐπιθυμίας παρέ-*

Digitized by Google

χειν. Deesse aliquid viri docti senserunt, sed quod de Heindorfii coniectura οὖν inseruerunt non est id quod perierat, sed ἄρα, scribendumque κινδυνεύουσιν ἄρα, ἔφη ὁ Σιμωνίδης. Est in Codicibus antiquioribus sigla quaedam pro ἄρα poni solita, quae saepe non intellecta errores peperit. In Scholiis ad Aesch. Ctesiph. 127. p. 91. Dind. εἰ μὴ πρὸς τὴν ἀντίλεξιν νοήσομεν τὸ κῶλον annotavit Dindorf. »*inter* μὴ *et* πρὸς *in F. vocabulum legitur compendio expressum*" et addidit compendii formam. Est autem ἄρα, εἰ μὴ ἄρα πρὸς τὴν ἀντίλεξιν κτέ. In iis quae continuo sequuntur: ναὶ μὰ Δία — ὀλίγα τε τῶν πολλῶν manifestum est ὀλίγα γε requiri, idque habet Stobaeus. Nota est omnibus Porsoni de talibus annotatio in Adversar. p. 53 sqq. unde et alii loci multi corrigendi supersunt et Demosthenis in Orat. XIII. 16. καὶ νὴ Δία γε — ἕτεροι λόγοι παρερρυήκασι πρὸς ὑμᾶς ψευδεῖς, ubi vocula transposita legendum νὴ Δία — ἕτεροί γε λόγοι.

Inepta exaggeratio inest in sqq. ἢ ὅσα ἐν παντὶ τῷ βίῳ παρὰ πάντων τῶν ἄλλων ἀνθρώπων κτῶνται. In § 14. ἀλλ' εἰ τοῖς θεάμασι μειονεκτεῖτε Stobaeus servavit necessariam praepositionem εἰ ἐν τοῖς θεάμασι. Deinde notandus librorum solemnis error in ὅσα ἐὰν λέγητε καὶ ὅσα ἐὰν ποιήσητε: nempe in Codd. antiquissimis sexcenties in talibus EAN pro AN scribi solet vitiosissime: ὃς ἐὰν pro ὃς ἄν et sim., quae nimis saepe ab Editoribus retinentur. Xenophontis est ὅσ' ἄν scribere, librarii ὅσα ἄν et ὅσα ἐάν dare solent.

Quis non animadvertit errorem in sqq. λοιδορίας ἀνήκοοί ἐσε. οὐδείς γὰρ ἐθέλει τυράννου κατ' ὀφθαλμοὺς κατηγορεῖν? Non est hoc recte cogitatum, nam multum distant λοιδορία et κατηγορία: vide Demosthenis locum περὶ τοῦ στεφάνου § 123. Una litera mutata κακηγορεῖν scribendum est τύραννον κατ' ὀφθαλμοὺς κακηγορεῖν, quae forma pro κακῶς λέγειν sive λοιδορεῖν nonnumquam usurpatur ab iis, qui exquisitius loquuntur. Plato in Gorgia p. 522 B. ἐάν τίς με φῇ τοὺς πρεσβυτέρους κακηγορεῖν, ubi bona pars Codicum κατηγορεῖν exhibet, ut aliis apud Platonem locis.

In § 15. οἱ σιωπῶντες οὗτοι πάντες κακὰ νοοῦσι τῷ τυράννῳ, Stobaeus πάντα pro πάντες habet solemni confusione:

Digitized by Google

scribitur enim saepe in libris πάν. Nihil igitur agunt qui πάντες κακὰ νοοῦσι reposuerunt. Suspicor dedisse Xenophontem οὗτοι πάντες κακόνοι εἰσὶ τῷ τυράννῳ. Opponuntur enim inter se εὔνοι εἶναι, εὐνοεῖν, et κακόνοι εἶναι, non κακὰ νοεῖν aut κακονοεῖν. Et κακονοεῖν quidem scribarum socordia irrepsit in Lysiae Orat. XXIX. 10. οὐδέποτε παύσονται ὑμῖν κακονοοῦντες, ubi me numquam poenituit emendasse κακόνοι ὄντες. Praeterquam hoc uno loco nusquam verbum κακονοεῖν comparet. Κακόνοι ἐγένοντο legitur apud Lysiam XX. 20. et κακόνουν εἶναι τῷ πλήθει τῷ ὑμετέρῳ XXV. 7. Κακὰ νοεῖν τινι, quo sensu apud Homerum τῷ δὲ κακὰ φρονέων legitur, et apud Hesiodum σοὶ δ' ἐγὼ ἐσθλὰ νοέων ἐρέω, uno tantum nititur loco Xenophontis in Memorab. II. II. 9. οὐδὲν κακὸν νοοῦσα λέγει, ubi statim sequitur ἢ νομίζεις κακόνουν τὴν μητέρα σοι εἶναι; cuius loci diversa aliquantum ratio est. Κακόνους εἶναι et in Anabasi bis legitur II. v. 16 et 27. et est in tali re tam appositum ut mihi quidem sine cunctatione restituendum esse videatur. Confusa videbis εὔνους ὢν τῇ πόλει et εὐνοῶν apud Demosthenem p. 1457, 9.

Verba quae leguntur § 17—20. καὶ οἶδά γε, ἔφη — τῶν τὰ εὐτελέσερα παρατιθεμένων exscripsit Athenaeus IV. p. 144 C. ubi mendose legitur in Marciano: τὸ ἡμῖν παρατιθέμενον δεῖπνον ἢ τούτοις pro ἢ τὸ ἑαυτοῖς, et τὸ γὰρ τὰ εἰωθότα ὑπερβάλλειν pro ὑπερβάλλον. Rectius contra πλὴν οὐχ οἱ τύραννοι et verbis melius ordinatis οὐδεμίαν ἐν ταῖς ἑορταῖς ἐπίδοσιν ἔχουσιν αὐτῶν αἱ τράπεζαι, pro ἔχουσιν αἱ τράπεζαι αὐτῶν ἐπίδοσιν. Deinde idem vitium in Athenaeo est quod in Xenophontis Codd. ἐκεῖνο εὖ οἶδ' ὅτι καὶ σὺ ἔμπειρος εἶ, pro ἐκείνου, quod bene servavit Stobaeus. Tum in Marciano est: ὅσωι ἄν τις πλέων τις παραθῆται, apud Stobaeum: ὅσῳ ἂν πλείω παραθῆτε, verum est ὅσῳ ἄν τις πλείω παραθῆται, deinde Athenaeus τοσούτωι καὶ θᾶσσον μᾶλλον κόρος ἐμπίπτει, et sic Stobaeus nisi quod μᾶλλον recte omittit: viri docti θᾶττον reposuerunt. Denique Athenaeus εὐτελέσατα habet pro εὐτελέσερα, quo genere mendi nihil est frequentius, ut nihil opus sit Codicum opem implorare ubi ipsa loci sententia laborat et illo auxilio indiget.

Digitized by Google

In § 21. inducenda sunt verba inficete et putide repetita ἢ τοὺς ἰδιώτας [ἐπὶ τὴν ἑαυτῶν]. In § 24. τῶν γε πολυτελῶν ὀσμῶν τούτων, melius Stobaeus πολυτελῶν τούτων ὀσμῶν. Praefertur in seqq. deterior lectio τῶν ἀχαρίστων ὀσμῶν verae lectioni ἀχαρίτων. Ὀσμή non est ἀχάριστος sed ἄχαρις. De harum formarum confusione in superioribus nonnulla diximus.

In § 27. νῦν δὴ — εἴρηκας, ἐν ᾧ σάφ' ἴσθι πλεῖστον μειονεκτοῦμεν τῶν ἰδιωτῶν, in his πλεῖστον ex Stobaeo additum qui σάφ' ἴσθι omittit. Dicam breviter quid mihi de hoc loco videatur. De suo πλεῖστον addidit sedulus corrector, quo abiecto in σάφ' ἴσθι latentem veram lectionem indagare et elicere debemus. Est ea: ἐν ᾧ σαφέστατα μειονεκτοῦμεν τῶν ἰδιωτῶν, quod dictum est notissima brachylogia pro ἐν ᾧ σαφέστατόν ἐστιν ὅτι μειονεκτοῦμεν.

In § 28. αἱ θεραπεῖαι αἱ ἀπὸ τῶν μέγιστον φρονουσῶν γυναικῶν εὐφραίνουσι μάλιστα aperte mendosum est pro ὑπὸ τῶν μ. φ. γυναικῶν. Continuo emendata lectio conspicitur in verbis αἱ δ' ὑπὸ τῶν δούλων. In §. 31. conclamatus locus est ὥσπερ οὖν εἴτις ἄπειρος ὢν δίψους κτἑ. nam nihil proficimus Stephani coniectura οὐκ ἄν de suo inserentis. Excidisse potius complura probabile est.

In cap. II. § 2. e Stobaeo recipiendum: ταχὺ δὲ (ταῦτα) κατεργάζεσθε, contra inutile et ineleganter repetitum κέκτησθε expungendum, eodem auctore, in verbis: ἔτι δὲ πλήθει τε καὶ ἐπιστήμαις θεράποντας ἀρίστους [κέκτησθε]. Vehementer suspectum est πλήθει — ἀρίστους, absurde dictum, sed duo vocabula intercidisse suspicor θεράποντας (πλείστους καὶ) ἀρίστους. Notum est omnibus quam saepe in tali re πλεῖστοι καὶ ἄριστοι coniungantur. Pro κακῶσαι μὲν ἐχθροὺς, ὀνῆσαι δὲ φίλους longe usitatiore et meliore ordine apud Stobaeum est ὀνῆσαι (μὲν) φίλους, κακῶσαι δὲ ἐχθρούς.

Manifestum in paucis emblema est in § 4. τὰ μὲν δοκοῦντα πολλοῦ ἄξια κτήματα εἶναι ἀνεπτυγμένα θεᾶσθαι [φανερὰ] πᾶσι παρέχεται. Miror quomodo quisquam ab Ernestio potuerit dissentire qui pulchre sensit φανερά nil nisi participii ἀνεπτυγμένα interpretamentum esse, quod ex margine libri irrepserit. Tam meticulosi sunt multi homines docti ut maluerint legere ἀνεπτυγμένα θεᾶσθαι καὶ φανερὰ et duo vocabula spuria ad-

Digitized by Google

mittere quam expellere unum. In § 6. *οἱ τύραννοι τῶν μεγίστων ἀγαθῶν ἐλάχιστα μετέχουσιν* certa emendatione *ἐλάχιστον* corrigendum est; in talibus *μέρος* arbitratu Graecorum aut additur aut omittitur, sed necessarium perinde est neutrum singulare ponere *πλεῖστον μετέχειν*, *ἐλάχιστον μετέχειν* similiaque omnia. In § 7. *τούτου πλεῖστον μέρος οἱ τύραννοι μετέχουσιν.* Stobaeus omisso *μέρος* habet *τούτου πλεῖστον μετέχομεν οἱ τύραννοι.* Vitiosa scriptura *ἐλάχιστα* nata est ex iis quae opponuntur *πλεῖστα κέκτηνται.* Emendate scriptum est IV. 1. *πίστεως ὅσις ἐλάχιστον μετέχει*, et aliis locis bene multis, de qua re in superioribus iam nonnulla annotavimus, quibus addere iuvat emendationem suavissimi fragmenti Euripidei apud Athenaeum XIII. p. 561 A.

Παίδευμα δ' Ἔρως σοφίας ἀρετῆς
πλεῖστον ὑπάρχει καὶ προσομιλεῖν
οὗτος ὁ δαίμων
πάντων ἥδιστος ἔφυ θνητοῖς.

Retineat hanc lectionem qui sibi intelligere videtur: equidem sic demum locum intelligam si *ἀρετῆς πλεῖστον μετέχει* emendatum erit. Duplex mendum est in § 7. *εἰ μὲν εἰρήνη δοκεῖ μέγα ἀγαθὸν τοῖς ἀνθρώποις εἶναι, — εἰ δὲ πόλεμος μέγα κακόν*, emenda *ἡ μὲν εἰρήνη — ὁ δὲ πόλεμος.* Confirmat Stobaeus, apud quem *ὁ δὲ πόλεμος* emendate scriptum est, *interciderunt autem ἡ μέν* in (*ἡ μὲν*) *εἰρήνη δοκεῖ κτἑ.* In § 10. corrige *στρατεύωσιν ἐπὶ τὴν πόλιν* pro *εἰς τὴν πόλιν*, tum *ἐν ἀσφαλεῖ πάντες νομίζουσι καθεσάναι* pro *ἐν ἀσφαλείᾳ.* Frequens hoc est in libris vitium. Ut Latine *in tuto esse* sic Graece non aliter dicitur quam *ἐν ἀσφαλεῖ εἶναι*, quemadmodum *ἐν ἀκινδύνῳ εἶναι* dicunt, quod statim sequitur. Quoties *ἐν ἀσφαλεῖ* fuerit depravatum in *ἐν ἀσφαλείᾳ* est operae pretium paucis notare. In antiquissimo Codice papyraceo, in quo Hyperidis oratiuncula *ὑπὲρ Εὐξενίππου* exstat, mendose legitur Col. 45. ΕΝΑΣΦΑΛΕΙΑΙΚΑΤΕΣΤΗΣΑΝ pro *ἐν ἀσφαλεῖ κατέσησαν*, ad quem locum indicavimus vitium in libris Thucydideis II. 75. ubi *ἐν ἀσφαλεῖ τε εἶναι* pro *ἐν ἀσφαλείᾳ* legendum. Sine vitio legitur apud Demosthenem de F. L. 152. *ἅπαντ' ἐν ἀσφαλεῖ τὰ πράγματ' ὑμῖν ἔσεσθαι*, et § 262.

Digitized by Google

ἕως οὖν ἔτ' ἐν ἀσφαλεῖ φυλάξασθε, et apud Antiphanem Athenaei III. p. 103 F.

τοῦτ' ἐν ἀσφαλεῖ νόμιζε τῶν ὑπαρχόντων μόνον,

sed vitiose apud Isocratem editur in Euagora § 30. τὸ σῶμα ἐν ἀσφαλείᾳ καταςήσας pro ἐν ἀσφαλεῖ. Tenentur scribae manifesti apud Dionysium Halicarn. A. R. IX. 20. ὡς ἐν ἀσφαλείᾳ δὴ ὄντες, ubi Vaticanus liber optime ἐν ἀσφαλεῖ servavit, et conspirant libri omnes ibid. IX. 24. in τότε δὴ ἐν τῷ ἀσφαλεῖ νομίσαντες εἶναι.

In § eadem circa finem necessarium pronomen periit in verbis: ἀλλ' ἐνταῦθα δὴ καὶ μάλιςα φυλακτέον οἴεται εἶναι, imo vero φυλακτέον (οἷ) οἴεται εἶναι.

In § 15. ὡς δὲ δόξαν λαμπρὰν ἀναλαμβάνουσιν, corrige λαμβάνουσιν: praepositionem peperit praecedens syllaba, ut saepe alibi. Λαμβάνω δόξαν est ἔνδοξος γίγνομαι, ἀναλαμβάνειν δόξαν is recte dicitur qui amissam veterem gloriam *recuperat*. Euripides Helen. 847.

πῶς οὖν θανούμεθ', ὥςε καὶ δόξαν λαβεῖν;

Xenophon Cyrop. I. VI. 22. ὅπως δόξαν λάβῃς. Plato in Politico p. 290 D. τὸ τῶν ἱερέων σχῆμα — δόξαν σεμνὴν λαμβάνει. Contra in Demosthenis quae fertur epistola III. 5. φαύλην δόξαν ἡ πόλις λαμβάνει, et aliis aliorum locis.

In § 16. χαλεπὸν δὲ εὑρεῖν ὅπου οὐχὶ καὶ ἐπιψεύδονται πλέονας φάσκοντες ἀπεκτονέναι, supplendum est ἐπιψεύδονταί (τι), vides quid pronomen absorpserit. In § 17. ἀνήκεςα quaedam apparent: laborat Graecitas in ἀντιπραττομένους barbare pro ἀντιπράττοντας, compositio dura et impedita est, sana sententia nulla extundi potest. Ostenderunt difficultates Interpretes: sanandi spes nisi ex integrioribus libris nulla est. Pro ἀντιπραττομένους, quae foeda est barbaries, suspicari possis ἀντιτατταμένους verum esse, quod verbum et alibi video in ἀντιπράττομαι depravari. Nempe apud Iulianum in Orat. III. p. 112 A. καθάπερ, οἶμαι, φασὶ τὸν Μυρμηκίδην ἀντιπραττόμενον τῇ Φειδίου τέχνῃ nulla est dubitatio quin ἀντιτατταμένον sit corrigendum. Sed quoniam ἀντιτάττεσθαι sit φανερῶς ἐναντιοῦσθαι et Hieronem de occultis inimicorum consiliis insidiisque appareat dicere, quas aut suspicaretur aut animadverteret tyrannus (ὑποπτεύσῃ — αἰσθανόμενος) nihil sic proficimus. In

Digitized by Google

§ 18. recte viri docti ἕνεκα abesse senserunt scribendumque: οὐδέν τι μᾶλλον τούτου (ἕνεκα) θαρρεῖ, et in fine corrigendum τοιοῦτον — οἷον ἐγὼ δηλῶ pro ὃν ἐγὼ δηλῶ.

In cap. III. 2. ποθοῦσι δὲ ἄν που ἀπίῃ, ἥδιστα δὲ πάλιν προσιόντα δέχονται, diximus supra ἀπῇ esse corrigendum. Peperit autem errorem vicinum προσιόντα et passim εἶναι et ἰέναι, ὤν et ἰών confunduntur, praesertim in compositis. Sunt adeo qui propter fidem librorum εἶναι in compositis pro ἰέναι scribi posse faciles credant. Turbarunt librarii § 3. in νηποινὶ ἀποκτείνειν, afferuntur e libris νηποινεὶ, νηποινῇ et νηποινά. Vera scriptura est νηποινί, quae in vetustis libris NHΠOINEI scribi solet. Apud Dionysium Halic. A. R. X. 35. in omnibus libris est (οἱ νόμοι) κελεύουσιν ἢ ποιεῖν ἢ τεθνάναι τοὺς ὑβρίσαντας (εἰς addendum) τὰ τῶν δημάρχων σώματα. Vides quo abierit antiqua scriptura κελεύουσINHΠOINITεθνάναι, quam revocavit Casaubonus κελεύουσι νηποινὶ τεθνάναι, ut recte legitur II. 10. ὅσους ἠβούλοντο νηποινὶ τεθνάναι, et aliis locis.

In § 8. pro εὑρήσεις μὲν τοὺς ἰδιώτας Stobaeus rectissime τοὺς μέν transponit et πάντων addit in sqq. ὑπὸ τούτων (πάντων) μάλιστα φιλουμένους. Apparet in vicinia monstrum vocabuli ἀπεκτονηκότας, quam barbaram formam eo turpius est nondum esse castigatam, quum emendata scriptura ἀπεκτονότας apud Stobaeum optime servata sit. Post pauca Graeculi de suo τυράννους putide inseruerunt, in verbis πολλοὺς δὲ καὶ ὑπὸ γυναικῶν τῶν ἑαυτῶν [τυράννους] διεφθαρμένους, ubi emblema ipsa sedes arguit. In § 9. ὑπὸ τῶν φύσει πεφυκότων μάλιστα φιλεῖν lectio φιλεῖν a Codicibus auctoritatem habet nullam, sed a sana ratione et sententia loci satis habet commendationis: tum scribi debet οἴεσθαι χρή, ut assolet, non χρῆν.

In cap IV. 2. vehementer suspecta sunt verba [τοῦ πιστῶς πρός τινας ἔχειν], quae et frigent et non satis rei convenire videntur, quoniam πιστῶς ἔχειν est πιστὸς εἶναι, neque hoc tyrannus expetit ut ipse erga alios servet fidem, ὅπως αὐτὸς πιστὸς ἔσαι, sed ut habeat quibus tuto credere possit. In § 5. εἰκόνας ἱστᾶσιν αἱ πόλεις τῶν τοιοῦτο ποιησάντων, ferri potest Stobaei lectio τῶν τοῦτο ποιησάντων, sed vulgata scriptura ferri

Digitized by Google

non potest nisi suppleveris τῶν τοιοῦτό τι ποιησάντων.

In § 6. εἰ δὲ σὺ οἴει — οὐδὲ τοῦθ' οὕτως ἔχει, coniunctio εἰ perperam posita est. Requirit usus Graecis Romanisque communis et utrisque certus in tali re pronomen: *quod* autem tu putas —, itaque corrigendum: ὃ δὲ σὺ οἴει. Exempla in re nota multa apponere nihil attinet. Proferam unum e vicinia, ut obiter emendem. Legitur VI. 12. ὃ δ' ἐζήλωσας ἡμᾶς — οὐδὲ ταῦθ' οὕτως ἔχει, sed necessarium est οὐδὲ τοῦθ' οὕτως ἔχει. Quomodo natus sit error perspicere mihi videor. Littera initialis O a scriba omittitur a rubricatore supplenda: at isti subinde supplent οὐδὲν πρὸς ἔπος, ut abunde demonstravimus in Stobaei Appendice Florentina. Itaque quum ὃ deberet addere oscitanter εἰ addidit. Eodem modo natum errorem in Lycurgi Leocratea mihi deprehendisse videor, ubi legitur § 88. Ὁρᾶτε, ὁμοίως ἐφίλουν τὴν πατρίδα Λεωκράτει οἱ τότε βασιλεύοντες; sed vera scriptura est: Ἆρά γε ὁμοίως ἐφίλουν κτέ.: Nempe quum * ΡΑΓΕΟΜΟΙΩΣ in antiquo libro esset, supervenit nescio quis qui omissam litterulam male explevit et Γ in Τ mutavit. In § 9. τὸ δὲ τούτων συντέμνειν quod requirebam τούτων τι συντέμνειν Stobaeus ultro obtulit. In § 10. pro νομίζοι Dindorf. καλοῖ recepit: recte fortasse, sed ut καλοίη scribatur: καλοῖς et καλοῖ populo Attico non minus inusitata sunt quam καλοῖμι. Iones καλέοιμι dicebant, Attici non aliter quam καλοίην. Confundunt omnia scribae, praesertim *in Platone*, sed nostri officii est istos in ordinem cogere.

In cap. V. 1. pro τοὺς κοσμίους Stobaeus τοὺς ἀλκίμους habet, quod verum videtur. Eosdem mox ἀνδρείους appellat. In § 2. malim πάντων ὅ τι χαλεπὸν ἐν ἀνθρωπίνῳ βίῳ pro πάντων εἴ τι, quae non recte copulantur. Πάντα ὅ τι iniuria nonnumquam et aliis et mihi de mendo suspectum et alibi occurrit et apud Xenophontem. Sub finem § gratus accipio a Weiskio εὐθυμίας pro ἐπιθυμίας. Egregia item est lectio a Stobaeo servata § 5. ψυχῆς ὑπὸ φόβων παραπεπληγμένης pro καταπεπληγμένης, *dementis* enim animi haec argumenta esse rectissime dicit. Non est difficilis optio in § 6. utrum παρακολουθῶν λυμεὼν γίγνεται ac συμπαρομαρτῶν λυμαντὴρ γίγνεται sit Xenophontis manus. Hanc lectionem unice veram Stobaeus servavit. In § 8. οἷα μέντοι σοὶ τότ' ἦν τὰ λυπηρὰ

Digitized by Google

τοιαῦτ' ἐϛὶ τὰ τῶν τυράννων, in Editt. Vett. est τοιαῦτα εἰσί in quo manifesta vestigia sunt lectionis, τοιαῦτ' ἀεί ἐϛι τὰ τῶν τυράννων, quam loci sententia requirit: τότε enim et ἀεί inter se opponenda sunt. Non est ulla dubitatio quin in § 9. pro ὕπνου τυγχάνομεν ambabus manibus amplectenda sit scriptura ὕπνου λαγχάνομεν. Saepius vidi Atticum ὕπνου λαγχάνειν et λαχεῖν a Graeculis in alia omnia refingi, cuius rei iuvat exempla quaedam apponere. In Theophrasti Charact. cap. 25. sic legitur in optimo omnium Codice Palatino: καὶ τοῦ σαλπιϛοῦ δὲ τὸ πολεμικὸν σημαίνοντος καθήμενος ἐν τῇ σκηνῇ »ἄπαγ' ἐς κόρακας. οὐκ ἐάσει τὸν ἄνθρωπον ὕπνου λαβεῖν πυκνὰ σημαίνων." Fuit qui ὕπνου λαχεῖν coniecit sed hanc certam emendationem ipse ultro repudiavit et abiecit. Non fecisset si melius Graece scivisset: neque enim ὕπνον λαμβάνω Graece dici potest neque adeo λαμβάνω ὕπνου. Graecis, qui accurate cogitabant et rerum naturam verbis accurate referebant, usitatum est dicere ὕπνος με λαμβάνει *somnus me capit* pro *obdormisco*, non ut Romani *somnum capio* pro *dormio*. Vide ipsum Theophrastum cap. 7. λαλεῖν τι ἡμῖν, ὅπως ἂν ἡμᾶς ὕπνος λάβῃ. Eodem modo ὕπνος dicitur αἱρεῖν τινα, et ὕπνος ἔχει με pro καθεύδω, et ὕπνος ἀνῆκέ με pro ἐξηγρόμην. Dicitur ὕπνος apud poëtas ἱκάνειν τινά, ὅτε μιν γλυκὺς ὕπνος ἱκάνοι, et μάρπτειν τινά et πεδᾶν τινα, aliaque multa similia, sed nemo recte dicitur ipse ὕπνον λαμβάνειν. In Platonis Symposio circa finem p. 223 B. haec est vera scriptura: τὸν μὲν οὖν Ἐρυξίμαχον καὶ τὸν Φαῖδρον καὶ ἄλλους τινὰς ἔφη ὁ Ἀριϛόδημος οἴχεσθαι ἀπιόντας, ἢ δὲ ὕπνον λαβεῖν καὶ καταδαρθεῖν πάνυ πολύ. Ipse sic dixerat: ἐμὲ δὲ ὕπνος ἔλαβε καὶ κατέδαρθον πάνυ πολύ (non ἐγὼ δὲ ὕπνον ἔλαβον), ut apud Sophoclem dicit Philocteta vs. 767. λαμβάνει γὰρ οὖν ὕπνος με, et apud Antiphanem Athen. p. 23 C.

ὡς ἔϛι κατακεῖσθαι πρὸ δείπνου συμφορά.
οὔτε γὰρ ὕπνος δήπουθεν οὐδέν' ἂν λάβοι,
οὔθ' ἂν λέγῃ τις οὐδαμῶς μάθοιμεν ἄν.

Vide autem quid scribae designaverint quum non caperent inepti quid tandem esset ΑΠΙΟΝΤΑΣΕΔΕΤΙΗΝΟΝΛΑΒΕΙΝ. Nempe ΕΔΕ stulte mutarunt in ἔα δέ, ἔαδε, ἐμὲ δέ et in οἴκαδε denique, unde haec est nata vulgata lectio οἴχεσθαι ἀπιόντας

Digitized by Google

οἰκὰδε ὕπνον λαβεῖν. Itaque quum οὐκ ἐάσει τὸν ἄνθρωπον ὕπνου λαβεῖν manifesto sit mendosum et sententia loci postulet *somnum capere*, sequitur nihil aliud quam ὕπνου λαχεῖν a Theophrasto scribi potuisse. Dicebant enim Athenienses antiquiores ὕπνου λαγχάνειν eodem sensu, quo ὕπνου τυγχάνειν et olim et postea omnes dicebant, sed λαγχάνειν ὕπνου antiquius etiam dicendi genus est adeoque exquisitius. Herodotus iam dixit III. 180. ὕπνου τέ μιν λαγχάνειν ἐποίεε, et Cratinus in Bekk. Anecd. p. 358, 2.

οὐ σῖτον ἄρασθ', οὐχ ὕπνου λαχεῖν μέρος.

et Xenophon in Anabasi III. 1. 9. μικρὸν ὕπνου λαχὼν εἶδεν ὄναρ. Nonnumquam autem in Codd. ὕπνου λαγχάνειν et τυγχάνειν inter se permutantur, ut appareat verbum Ἀττικώτερον et exquisitius λαγχάνειν mutatum esse a scribis in κοινότερον et usitatum omnibus τυγχάνειν, quemadmodum in Hierone ὕπνου λαγχάνομεν genuina scriptura est, ὕπνου τυγχάνομεν interpolata. Plane eodem modo in Cyropaed. III. 1. 24. οὔτε σίτου οὔτε ὕπνου δύνανται λαγχάνειν nata est unius Codicis scriptura τυγχάνειν. In Aristophanis Acharn. 713:

ἀλλ' ἐπειδὴ τοὺς γέροντας οὐκ ἐᾷθ' ὕπνου τυχεῖν,

suspicor οὐκ ἐᾷθ' ὕπνου λαχεῖν ab ipso poëta scriptum olim fuisse. Legitur ὕπνου τυγχάνειν apud Theophrastum in Charact. cap. 18. καὶ οὕτω μόλις ὕπνου τυγχάνειν, et in suavissimo fragmento incerti Comici, quem equidem Menandrum esse suspicor, apud Plutarchum *de Audiendis Poëtis* p. 18 B.

τάλαντον ἡ προίξ. μὴ λάβω; ζῆν δ' ἔξι μοι
τάλαντον ὑπεριδόντι; τεύξομαι δ' ὕπνου
προέμενος; οὐ δώσω δὲ κἂν ᾄδου δίκην
ὡς ἠσεβηκὼς εἰς τάλαντον ἀργύρου;

Qui postea in scribendo Atticum dicendi genus referre satagebant eodem modo quo antiquiores ὕπνου λαγχάνειν usurpabant, ut Lucianus in Cynico cap. 9. ὕπνου λαχεῖν οὐ δυναμένους. Itaque facilis parata est medicina Charitoni pag. 431, 46. in Hirschigii Eroticis, ubi editur: ἐπεὶ δὲ προέκοπτε τὰ τῆς νυκτὸς ὕπνου μὲν οὐκ ἐλάμβανε κτἑ. namque legendum esse patet ὕπνου μὲν οὐκ ἐλάγχανε, quod eadem indocta levitate mutatum est in ἐλάμβανε, qua ὕπνου λαβεῖν suppositum est verae lectioni ὕπνου λαχεῖν apud Theophrastum. Ὕπνου

Digitized by Google

τυχεῖν legitur apud Xenophontem Ephesium p. 210, 41. οὐδ' ὕπνου τυχοῦσα καὶ πολλὰ ἐννοοῦσα.

In § 14. μήτε κατακτείνειν ἅπαντας μήτε δεσμεύειν, iam antea monuimus compositum κατακτείνειν Epicorum et Tragicorum esse, et Xenophontem aut ἀποκτείνειν aut κατακαίνειν usurpare. Δεσμεύειν quoque non credo esse Xenophonteae aetatis vocabulum. Graeculi pro Veterum δεῖν et δεσμεῖν et δεσμεύειν solebant dicere. Moeris Δέω (δῶ) — δεσμῶ, et Δοῦσιν — δεσμεύουσιν, et similia apud caeteros Grammaticos multa sunt. Vidimus in Anabasi διδέασι veterem et probam lectionem a plerisque in δεσμεύουσι fuisse corruptam. Idem frequenter in δεῖν, δῶν cet. usu venisse suspicor, quam suspicionem nunc indicare satis habeo: dabitur alias de ea re uberius dicendi locus.

In § 16. emendandum esse λυπεῖ δὲ ἀπαλλασσόμενα pro ἀπαλλασσομένους supra ostendimus.

In cap. VII. 3. οἷς δ' ἂν ἐμφυῇ τιμῆς τε καὶ ἐπαίνου ἔρως, scribendum est ἐμφύῃ. Nempe φῦναι et δῦναι habent coniunctivum φύω et δύω et optativum φύοιμι et δύοιμι, sed Graeculi φυῶ, φυῇς et φυῇ dare solent quia ipsi pro φῦναι et φύς utuntur formis vitiosissimis φυῆναι et φυείς fictis ad analogiam antiquae formae ῥυῆναι et ῥυείς. Saepe apud alios, saepissime apud Platonem occurrunt formae φυῇ et φυῶσι, quamobrem Stallbaumio ad Phaedrum p. 251 C. »*piaculum*" videtur »*contra Codicum auctoritatem ubique* φύωσι *corrigere.*" Etiam me tacente satis intelligitur quae sit ista auctoritas. Non religiosi sed superstitiosi hominis est eiusmodi *piaculum* reformidare. Mihi contra non *piaculum* sed aliud quid esse videtur φυῶσι repetere a φυῆναι Graeculorum, quod quomodo Plato facere potuerit vereor ut umquam intelligam. Equidem φύωσιν et δύωσιν composuerim cum δεικνύωσιν et ὀμνύωσιν et ζευγνύωσιν et similibus, et φυῇ tam vitiosum mihi videtur atque ὀμνυῇ pro ὀμνύῃ. Reponendum igitur censeo φύῃ in Euripidis fragmento apud Stobaeum Floril. LXXVII. 11.

ὃς γὰρ ἂν χρηστὸς φύῃ
οὐ τοὔνομ' αὐτοῦ τὴν φύσιν διαφθερεῖ,

ubi in omnibus libris est φυῇ. Elapsa est sine ullo vitio forma genuina apud Demosthenem in Timocratea p. 748, 15: οὐδὲ

Digitized by Google

στέμμα δεῖ καταβάλλειν τοιούτων πραγμάτων οὐδ' εἰ μήπω ἂν ἐκφύοι.

Notabilis est verae scripturae corruptela ἐπ' αὐτοφώρῳ deprensa in § 2. τοιαῦτα γὰρ δὴ ποιοῦσι τοῖς τυράννοις οἱ ἀρχόμενοι καὶ ἄλλον ὄντινα ἀεὶ τιμῶντες τυγχάνουσιν, ubi Heindorfius τοὺς τυράννους revocavit. Saepenumero animadvertes, si hoc agis, in talibus *accusativum* personae a scribis antiqui usus ignaris in *dativum* depravari. Praeterea requiro ὅντιν' ἂν ἀεὶ τιμῶντες τυγχάνωσιν.

In § 6. αἱ ὑπουργίαι παρὰ τῶν φοβουμένων recte Dindorf. αἱ inseruit αἱ παρὰ τῶν, nisi quod παρά exiguam habet a libris auctoritatem, in quibus est ὑπὸ τῶν φοβουμένων, quod cur non retineatur nihil causae esse video; vid. infra ad VIII. 2.

In § 9. καὶ στεφανῶσι κοινῆς ἀρετῆς καὶ εὐεργεσίας ἕνεκα emendandum est κοινῇ, quae est enim, quaeso, κοινὴ ἀρετή? Caeteros autem honores pro se quisque viro optime merenti dicitur habere, coronas aliosque id genus honores *communiter* in eum omnes conferunt. In § 10. animadverte quam late pateat apud Graecos usus formae passivae: si cuius saluti prospiciunt homines, si quem salvum esse cupiunt, dicuntur φροντίζειν μή τι πάθῃ, et is cui solliciti cavent φροντίζεται μή τι πάθῃ. Sic et equus ex quo quis descendit καταβαίνεσθαι dicitur apud Xenophontem de re Equestri XI. 7. ἢν δὲ καὶ ὁ ἵππος ταχύ τε καταβαίνηται καὶ ἀποχαλινῶται. Eiusdemmodi est quod in Oeconomico IV. 2. dixit Xenophon αἱ βαναυσικαὶ καλούμεναι (τέχναι) εἰκότως πάνυ ἀδοξοῦνται πρὸς τῶν πόλεων.

In § 12. male recepta est Dorvillii infelix coniectura δεσμοὺς ἀντιπάσχοι pro ἀντιπαράσχοι, nam πάσχω δεσμόν aut θάνατον aut φυγήν similiaque Graece dici non possunt, quemadmodum supra ostendimus βίαν πάσχω non esse Graecum. Ποιεῖν et πάσχειν in loquendi usu arctissima necessitudine coniuncta sunt: quo sensu ποιεῖν τινά τι dicitur active eodem passive πάσχειν τι ὑπό τινος, ut λέγειν τινά τι habet passivum ἀκούειν τι ὑπό τινος. Quemadmodum igitur dicebant ποιεῖν τινα δεινά et sim. sic πάσχειν δεινὰ ὑπό τινος: in quibus ergo verbo ποιεῖν locus non est in iis πάσχειν quoque usurpari non potest. Βίαν ποιεῖν τινα aut τινι (ut *vim facere* alicui) Graece neque cogitari neque dici potest, sed βίαιόν τι ποιεῖν τινα et

Digitized by Google

βίαια ποιεῖν. Itaque βίαιόν τι πάσχω et βίαια πάσχω Graece dicitur. Absurdum est δεσμόν, θάνατον, φυγὴν ποιεῖν τινά, itaque absurdum est δεσμὸν πάσχειν cet. Caeterum vulgata sanissima est πῶς γὰρ ἄν τις τύραννος — δεσμοὺς ἀντιπαράσχοι ὅσους δὴ ἐδέσμευσεν, sed docti homines δεσμοί et δεσμά negligentius confuderunt. Δεσμά sunt *vincula*, quibus quis constringitur, sed δεσμός est *in carcerem coniectio et captivitas in vinculis*. Sic Athenis δεσμὸν καταγιγνώσκειν dicuntur iudices, quorum sententiis aliquis in custodiam publicam coniicitur, et δεσμός significat fere τὸ δεδέσθαι, ut θάνατος est τὸ τεθνάναι. Itaque ut de pluribus θάνατοι dici solet, sic δεσμοί a Xenophonte est positum de pluribus, qui in carcerem a tyranno olim coniecti fuissent. Qui fieri potest, inquit Hiero, ut tyrannus opes quas eripuerit omnes restituat, et tamdiu in carcere degat ipse, quamdiu alios in vinculis tenuerit, et mortem toties oppetat, quot cives capitali supplicio affecerit? Hoc ipsum *tamdiu in carcere esse quamdiu alium in vinculis tenueris* optime Graece dici δεσμὸν ἀντιπαρέχειν τινί et de pluribus δεσμοὺς ἀντιπαρέχειν ὅσους τις αὐτὸς ἔδησεν intelligunt omnes, qui Graece sciunt. Ex his satis intelligitur quam futilis et inanis sit Moeridis annotatiuncula: Δεσμὰ οὐδετέρως Ἀττικῶς. δεσμοὶ ἀρσενικῶς Ἑλληνικῶς. Utraque forma et caeteri Graeci omnes et Attici utuntur, sed non promiscue, ut inter se permutari possint, veluti in Platonis Rep. II. p. 378 D. Ἥρας δὲ δεσμοὺς ὑπὸ υἱέος καὶ Ἡφαίστου ῥίψεις ὑπὸ πατρός, id est τὸ δεδέσθαι Ἥραν ὑπὸ υἱέος καὶ ὑπὸ πατρὸς Ἡφαιστον ἐρρῖφθαι, ita dictum est ut δεσμά pro δεσμούς suppositum risum moveret. Dorvillius igitur quum scriberet »*vel mediocriter pecunioso non difficile tot* catenas *restituere*" δεσμούς et δεσμά confundens sententiam loci non est assecutus, et sic locum non intellectum infelici correctiuncula corrupit, quam tamen omnes adhuc frustra probarunt et receperunt in textum.

Δεσμά scribarum socordia irrepsit in fragmentum incerti Tragici, quem facile quivis Euripidem esse suspicabitur, apud Clementem Alexandr. Strom. IV. p. 587. Pott., ubi sic scribitur: Ἃ δ' ἐκπυθέσθαι τῆς ἐμῆς χρῄζεις φρενός,

οὔτ' ἂν καταίθων οὔτε κρατὸς ἐξ ἄκρου
δεινοὺς καθιεὶς πρίονας εἰς ἄκρους πόδας

Digitized by Google

πύθοι' ἄν, οὐδ' εἰ δεσμὰ πάντα προσβάλοις.

Sed erant haec sic constituenda:

ἃ δ' ἐκπυθέσθαι τῆς ἐμῆς χρήζεις Φρενός
οὔτ' ἂν καταίθων οὔτε κρατὸς ἐξ ἄκρου
δεινὸν καθιεὶς πρίον' εἰς ἄκρους πόδας
πύθοι' ἄν, οὐδ' εἰ δεινὰ πάντα προσβάλοις.

scribendum esse δεινὸν πρίονα, non δεινοὺς πρίονας, et res ipsa docet et metrum. Πρίων enim priorem producit et *serra* non *serris* miseri a carnifice dissecabantur. Δεσμὰ προσβάλλειν nemo defendet, minus etiam δεσμὰ πάντα, quod ineptissimum est: scrupulum omnem eximet δεινὰ προσβάλοις, quod tam perspicuum est quam usitatum.

In Xenophontis verbis correxerim ὅσους δὴ ἔδησεν ἢ ὅσους κατέκανε pro ἐδέσμευσεν et κατέκτανε, de quo genere mendi supra quaedam annotavimus.

In cap. VIII. 2. in verbis ἐπαινεσάντων ἀμφοτέρων τὸν αὐτόν admonuimus supra latere Atticam imperativi formam et ἐπαινεσάντων ἀμφότεροι genuinum esse rescribendumque in vicinia θεραπευσάντων pro θεραπευσάτωσαν et δόντων pro δότωσαν. Saepe ostendimus quam temere in talibus scribae veteres scripturas movere et refingere soleant. Ἐπαινεσάντων ἀμφότεροι quid sit mirantur. Sine mora ἀμφοτέρων *corriguni* scilicet. Praeterea scribendum αἱ ὑπὸ τῶν δυνατωτάτων θεραπεῖαι pro ἀπό. Conser quae diximus ad I. 28. et VII. 6. Apud Eunapium *in V. S.* p. 2. editur: οὔτε τὰ ἀπὸ τῶν πρότερον γραφόντων λήσεται τοὺς ἐντυγχάνοντας, bellissime dictum est οἱ πρότερον γράφοντες et praesentis usus γράφοντες plane mirificus est. Tu repone ὑπό pro ἀπό et emicabit vera lectio: τὰ ὑπὸ τῶν πρότερον γραφέντα. Vides duplex mendi genus, de quo dicebamus, in uno loco coniunctum. Praeterea apud Xenophontem corrigendum esse suspicor καὶ χάριν ἐμποιοῦσι μεγίστην pro χαράν, quamquam χαρὰν ἐμποιεῖν pro εὐφραίνειν optime dici potuit, sed χάρις rei multo convenientior esse videtur. In § 10. verba οὐ γὰρ τυράννοις ἰσοτίμους ulcus insanabile alunt.

In cap. IX. 3. ἐγὼ οὖν φημὶ ἀνδρὶ ἄρχοντι τὸ μὲν τὸν ἀνάγκης δεόμενον ἄλλοις προσακτέον εἶναι κολάζειν, onerat locum duplex interpolatio, altera vetus, altera H. Stephani. Atque is quidem τόν perperam de suo inseruit: τὸ μὲν [τὸν] ἀνάγκης

Digitized by Google

δεόμενον, idque nunc ab omnibus probatum video et receptum. Sed quis, quaeso, homo est qui ἀνάγκης δεῖσθαι recte dici possit? Quid multa? redde Stephano suum τόν et veteri cuidam correctori suum κολάζειν et omnia habebunt optime: τὸ ἀνάγκης δεόμενον ἄλλοις προσακτέον id est πάντα ἐν οἷς βίαν δεῖ προσφέρειν καὶ ἀνάγκην προσιθέναι: verbum κολάζειν in ora libri olim adscriptum fuisse suspicor pro interpretamento. In § 5. μόρας ut solet in μοίρας a scribis depravatum est vocabulo Laconico ad reliquorum usum reficto. In § 6. σὺκοῦν εἴ τις καὶ τούτοις ὥσπερ τοῖς χοροῖς ἆθλα προτιθείη pro τοῖς χοροῖς video ἐπὶ χοροῖς alicunde afferri, in quo perelegantem scripturam latere arbitror τούτοις ὥσπερ εἰ χοροῖς ἆθλα προτιθείη. In § 8. καὶ ἡ σωφροσύνη πολὺ μᾶλλον σὺν τῇ ἀσχολίᾳ συμπαρομαρτοῖ equidem σύν in ἄν mutaverim et scripserim συμπαρομαρτοίη. In § 11. εἰ δὲ φοβῇ, ὦ Ἱέρων, μὴ ἐν πολλοῖς ἆθλων προτεθειμένων πολλαὶ δαπάναι γίγνωνται, primum φοβεῖ repone, nam nunc quidem satis constat hanc solam formam Veteribus usitatam fuisse: φοβῇ coniunctivus est, et εἰ δὲ φοβῇ soloecum. Tum scribe ἐπὶ πολλοῖς et pro forma vitiosissima προτεθειμένων restitue προτιθεμένων. Verbum τίθημι compositaque omnia non habent aliam formam perfecti passivi quam κεῖμαι, et qua constantia ab omnibus οἱ νόμοι dicuntur κεῖσθαι (numquam τεθεῖσθαι), eadem videbis Veteres constanter omnes etiam in compositis omnibus forma κεῖσθαι pro τεθεῖσθαι utentes. Itaque ἆθλα bene Graece προκεῖσθαι dicenda sunt et frequentissimo usu passim dicuntur apud omnes. Eodem modo τὰ ἀναθήματα dicuntur ἀνακεῖσθαι, corona capiti περικεῖσθαι, puer expositus ἐκκεῖσθαι, quod compositum est συγκεῖσθαι et eadem ratione in caeteris. Haec ipsa causa est cur κεῖσθαι ὑπό τινος dicatur. *Leges a regibus latas* commemorans Isocrates πρὸς Δημόνικον § 36. scribit τοῖς νόμοις τοῖς ὑπὸ τῶν βασιλέων κειμένοις. Idem in Panegyrico dixit § 168. ἐπὶ μὲν ταῖς συμφοραῖς ταῖς ὑπὸ τῶν ποιητῶν συγκειμέναις δακρύειν ἀξιοῦσιν, alia exempla in priore parte indicavimus. Itaque Xenophon si perfecto uti voluisset ἆθλων προκειμένων dedisset, sed loci ratio praesens tempus postulat. Denique ex fuga retrahendus articulus est et sic scribendum πολλαὶ (αἱ) δαπάναι γίγνωνται.

Digitized by Google

In §. 7. plane assentior iis, qui πῶς censuerunt inserendum et sic scribendum: (πῶς) οὐκ ἀνάγκη — εἰρήνης μάλιστα ἐπιθυμεῖν; ut § 8. πῶς οὐκ ἀνάγκη δαπανᾶν; et passim alibi.

In cap. XI. 4. εἰ τὰ σὰ ἰδίᾳ μόνον ἐνεργὰ ἔχοις, verum vidit Stephanus τὰ σὰ ἴδια reponi iubens, sed nemo obtemperat. Recte componuntur X. 5. τοῖς σοῖς ἰδίοις. Contra XI. 12. πρὸ τῶν σῶν [ἰδίων] ὥσπερ τῶν ἰδίων μαχομένους vel auris admonet optime a viris doctis ἰδίων esse resectum. Quoniam I adscriptum etiam in antiquissimis libris et sexcenties omittitur et subinde temere additur ἴδια et ἰδίᾳ passim confunduntur, et nostri ubique arbitrii est utra scriptura vera sit constituere. Dabo exempla quaedam: apud Demosth. Orat. 47, 44. opponuntur inter se ὃς ἂν ἔχων σκεύη μὴ ἀποδιδῷ τῇ πόλει et ὃς ἂν ἰδίᾳ κτησάμενος μὴ πωλῇ, luce clarius est ἴδια esse emendandum: ineptum est enim ἰδίᾳ κεκτῆσθαι quasi quisquam quid δημοσίᾳ κεκτῆσθαι posset, et quemadmodum *reddere* iubetur ὁ τῆς πόλεως σκεύη ἔχων, sic *vendere* ὁ ἴδια κτησάμενος. In eadem oratione § 23. vitiose scribitur: οὐδεπώποτε ἔλαβον σκεύη ἐκ τοῦ νεωρίου ἀλλ' αὐτὸς ἰδίᾳ παρεσκεύαζον, ubi non diu dubitabis ἴδια corrigere si comparaveris Orat. L. 7. σκεύεσιν ἰδίοις τὴν ναῦν ἅπασαν κατεσκεύασα καὶ τῶν δημοσίων ἔλαβον οὐδέν, et § 26. καὶ περὶ τῶν σκευῶν ἔφραζεν αὐτῷ ὅτι ἴδια ἔχοιμι καὶ δημόσιον οὐδέν. Cf. et § 27 et 34. Sic et apud Dinarchum I. 89. οὕτως οὖν, ὦ ἄριστε, εἰπέ μοι, Φυλάξομεν ἐὰν σὺ μὲν εἴκοσι τάλαντα λαβὼν ἔχῃς ἴδια, ἕτερος δὲ πεντεκαίδεκα; ubi et ἰδίᾳ restituendum est et ab initio emendandum: Πῶς οὖν — Φυλάξομεν; Utile erit simul paucis ostendere quam saepe διά et ἰδίᾳ permisceantur, ut apud Diodorum Sic. XV. 78. ubi in libris omnibus est διακοσίαις ναυσὶ διαπληροῦντας, sed certissima emendatione rescribendum διακοσίας ναῦς ἰδίᾳ πληροῦντας, quod occupavit emendare Dindorfius. Apud Demosthenem p. 1152, 7. libri exhibent: καὶ κρύβδην ἰδίᾳ ψηφισαμένων τῶν δικαστῶν, Reiskius optime κρύβδην διαψηφισαμένων restituit. Simili modo p. 855, 13. titubatur in Cod. S. qui servat πολλὰ διεκέρδανας pro πολλὰ ἰδίᾳ κερδάνας, et p. 1033, 9. ubi pro λάθρᾳ καὶ ἰδίᾳ κρυψάμενοι τούτους Cod. S. exhibet καὶ διακρυψάμενοι, perperam, ut vides. Quis

Digitized by Google

nunc dubitabit apud Isocratem de Pace § 46. *τοὺς συμμάχους τοὺς ἡμετέρους αὐτῶν ἰδίᾳ λυμαινόμεθα*, emendare *αὐτῶν διαλυμαινόμεθα*? Nemo certe eorum, qui quam ineptum sit in ea re *ἰδίᾳ* sentiant et meminerint in talibus compositum *διαλυμαίνομαι* poni solere. Contra *ἰδίᾳ* reddendum est Diodoro Sic. XV. 8. ubi legitur: *πρὸς Λακεδαιμονίους συντίθεται συμμαχίαν ἰδίαν*, sed *ἰδίᾳ* legendum esse patet. Eodem modo *δημοσίᾳ* Diodoro est restituendum XIV. 116. *ἔδωκαν ἐξουσίαν τῷ βουλομένῳ οἰκοδομεῖν καὶ δημοσίας κεραμῖδας ἐχορήγουν*, quae tegulae quum *publice* datae, non *publicae*, fuerint, corrige sodes *δημοσίᾳ κεραμῖδας ἐχορήγουν*. Addam Diodori locum ubi *ἰδίᾳ* a sciolo male additum esse videtur. Editur XX. 21. *ἐν ἀπορρήτοις* [*ἰδίᾳ*] *πρὸς Ἀντίγονον συντεθεῖσθαι φιλίαν*, vides interpretamentum adhaesisse verbis *ἐν ἀπορρήτοις*. Nunc ad Hieronem redeo.

Recipienda omnino est in Hierone XI. 5. lectio: *ποτέρως ἂν δοκεῖς μᾶλλον κοσμεῖν* pro *μάλιστα κοσμεῖν*, et post pauca ubi editur: *εἰ ἐκ τῆς πόλεως πλεῖστοι μὲν ἱπποτρόφοι εἶεν, πλεῖστοι δ' ἀγωνίζοιντο*, primum *σῆς* a nonnullis oblatum recipiendum est *ἐκ τῆς σῆς πόλεως*, deinde vereor ne *ἱπποτρόφοι εἶεν* non sit sana lectio, sed *ἱπποτροφοῖεν* requiro. Dicuntur enim *ἱπποτροφεῖν* qui curules equos alebant ditissimi cives, non *ἱπποτρόφοι εἶναι*, et *καθιπποτροφεῖν τὴν οὐσίαν*, qui insano equorum studio rem familiarem dilapidabant, ut apud Isaeum in Orat. V. 43. *ἀλλὰ μὴν οὐδὲ καθιπποτρόφηκας, οὐ γὰρ πώποτε ἐκτήσω ἵππον πλείονος ἄξιον ἢ τριῶν μνῶν.*

In § 7. *ἐὰν σὺ εὐδαιμονεστάτην τὴν πόλιν, ἧς προστατεύεις, παρέχῃς, εὖ ἴσθι νικῶν τῷ καλλίστῳ καὶ μεγαλοπρεπεστάτῳ ἐν ἀνθρώποις ἀγωνίσματι*, recte suppleverunt viri docti *μεγαλοπρεπεστάτῳ (τῶν) ἐν ἀνθρώποις*, sed minus feliciter Codicum omnium scripturam *εὖ ἔσῃ νικῶν* in *εὖ ἴσθι νικῶν* refinxerunt. Requiritur enim in apodosi futurum et *ἔσει* sanum est, ET videtur ex lacuna superesse pro *εὐδαίμων ἔσει*, *εὐκλεέστατος ἔσει* aut simile quid. Dittographia perfacilis ad animadvertendum irrepsit in § 9. *οὐχ ὑπὸ ἰδιωτῶν μόνον ἀλλὰ καὶ ὑπὸ* [*πολλῶν*] *πόλεων ἀγαπῷο ἄν.* Insulse abundans *πολλῶν*, quod sententiae officit et verborum concinnitatem vitiat, unde ortum sit nullo negotio apparet. In § 12. male addita copula locum commaculat.

Digitized by Google

Editur *εἰ δέ τις κίνδυνος εἴη οὐ συμμάχους μόνον ἀλλὰ καὶ πρυμάχους* [*καὶ*] *προθύμους ὁρῴης ἄν*, quis est qui voculae patrocinium in fraude tam aperta velit suscipere? Non est aliud vocabulum quod tam saepe temere contra sententiam in Veterum locos irrepat atque *καί*. Exemplis antea indicatis unum, quia luculentum luculenti scriptoris est, adiiciam. Lycurgus Leocrateam his verbis concludit: *παράδειγμα ποιήσατε Λεωκράτη ἀναμνησθέντες τῶν κατηγουρουμένων* (lege *κατηγορημένων*) [*καὶ*] *ὅτι οὐ πλέον ἰσχύει παρ' ὑμῖν ἔλεος οὐδὲ δάκρυα τῆς ὑπὲρ τῶν νόμων καὶ τοῦ δήμου σωτηρίας*, ubi si *καί* retinebis ineptiet Lycurgus: quid in vitiosa lectione *σωτηρίας*, quae in libris *σρίχσ* scribi solet, lateat excogitare non potui. Nolo tamen premere suspicionem, quae mihi aliquando subnata est, an forte Lycurgus dixerit *τῆς ὑπὲρ τῶν νόμων καὶ τοῦ δήμου παρρησίας*, quemadmodum apud Dinarchum *κατ' Ἀριστογείτονος* § 1. Sycophanta dicitur *τὴν ὑπὲρ τῶν δικαίων παρρησίαν ἀποδόμενος εἴκοσι μνῶν*.

In § 15. Dindorfio assentior *οὐ μὴ — δυνήσονται* pro *δύνωνται* restituenti. In extrema § suppleverim *εὖ ἴσθ' ὅτι* pro *εὖ ἴσθι*. Rectissime porro *κεκτήσει* viri docti pro *κεκτῆσθαι* substituerunt, sed in novissimo vocabulo *εὐδαιμονῶν γὰρ οὐ φθονηθήσῃ* non sine aliquo librorum auxilio ipsa Xenophontis manus poterat revocari, quae est *φθονήσει*. In hoc quoque verbo ut in *τιμήσομαι*, *ζημιώσομαι*, *ὠφελήσομαι* et paucis quibusdam aliis Veteres ipsi breviore forma utuntur, scribae longiorem *τιμηθήσομαι*, *ζημιωθήσομαι*, *ὠφεληθήσομαι* supponere solent. Idoneum exemplum e Demosthene unum sufficiat sumtum ex Orat. XLVII. 70. *χείρων τε δόξεις πολλοῖς εἶναι κἂν μὲν ἀποφύγῃ σ' ἐπιωρκηκέναι, ἐὰν δὲ ἕλῃς φθονήσει, invidia flagrabis.*

Est in Hierone locus, quo quis percommode uti possit ad eximendum vetus vitium e Lysia, apud quem sine sensu editur in Orat. IV. 13. *οὐ γὰρ ἀργύριον λαβεῖν προθυμοῦνται ἀλλ' ἐκ τῆς πατρίδος ἐκβαλεῖν αὐτὸν ποιοῦνται*. Olim suspicatus sum restituendum esse *ἐκ τῆς πατρίδος ἐκβαλεῖν μ' ἔργον ποιοῦνται*. Idem Scheibio in mentem venisse video, qui commode Isocratis locum attulit in Orat. XVI. 40. *ὁμοίως ἔργον ἐποιήσαντ' ἐκεῖνον ἀποκτεῖναι καὶ τὴν ὑμετέραν καταλῦσαι*

Digitized by Google

δύναμιν, et Platonis in Phaedro p. 232 A. ubi plura Interpretes congesserunt, in his et locum ipsum ex Hierone, quem volebam, IX. 10. πολλοὺς ἂν καὶ τοῦτο ἐξορμήσιεν ἔργον ποιεῖσθαι τὸ σκοπεῖν τι ἀγαθόν. Quum apud Lysiam perspicuum sit aliquid requiri quod προθυμεῖσθαι, σπουδάζειν aut simile quid significet, aptissimum est et optime Atticum ἔργον ποιοῦνται. Praeterea μ' addendum esse apparet.

Venio nunc ad Xenophontis libellum, quo non est alius ab eo nitidius venustiusque scriptus et magis expolitus et limatus, τὸν οἰκονομικόν, ex quo menda quaedam et vitia, si potero, eluam, quibus aut sententia dictorum impedita est aut Atticum dicendi genus sequiorum socordia maculatum.

Offendo in cap. I. § 4. νὴ Δία καὶ πολύν γε μισθὸν φέροιτ' ἄν, ubi φέροι ἄν corrigendum. Usus verbi φέρειν et φέρεσθαι in nulla Attica locutione promiscuus est certisque finibus et lege certa utriusque formae usus circumscribitur. Qui stipendium aut mercedem accipit sive publice sive privatim dicitur constanter ab omnibus μισθὸν φέρειν, non φέρεσθαι. Exempla passim sunt obvia, nam omnium usu trita locutio est. Antiquius exemplum est apud Theognidem vs. 434.

πολλοὺς ἂν μισθοὺς καὶ μεγάλους ἔφερον.

et saepe apud Comicos, saepe apud Historicos et Oratores μισθὸν φέρειν recurrit, nusquam μισθὸν φέρεσθαι. Ubi pretium definitur Graeci scriptores μισθόν suo arbitratu aut addunt aut omittunt: ἔπτ' ὀβολοὺς μισθὸν φέρων, μισθὸν φέροντες δύο δραχμὰς τῆς ἡμέρας, τέτταρας τῆς ἡμέρας ὀβολοὺς φέρων, τριώβολον φέρων, et in Anabasi ἡμιόλιον οὗ πρότερον ἔφερον, et δαρεικὸν ἕκαστος οἴσετε τοῦ μηνός, in quibus omnibus φέρειν respondet Latino *merere*: φέρεσθαι μισθόν si Graece diceretur, de eo diceretur qui acceptam mercedem *secum auferret*, quemadmodum quis τὰ πρῶτα φέρεσθαι, τὰ δεύτερα φέρεσθαι et sim. dicitur. Apud Herodotum IX. 78. olim edebatur Λάμπων ὁ Πύθεω Αἰγινητέων τὰ πρῶτα φέρων, ubi φέρων contra librorum omnium fidem interpolatum et male Graecum esse pro φερόμενος Wesselingius et Valckenaerius demonstraverunt, sed fugit illos aliud loci vitium; nempe participium excidit et sic legendum est Αἰγινητέων (ἐὼν) τὰ πρῶτα. Notum est quo sensu quis dicatur εἶναι τὰ πρῶτα. Simillimus Herodoti locus est

Digitized by Google

VI. 100. Αἰσχίνης ὁ Νόθωνος ἐὼν τῶν Ἐρετριέων τὰ πρῶτα. *φέρειν* et *φέρεσθαι* confusa sunt et apud Demosthenem de Falsa Legatione p. 371, 18. Κτησιφῶν καὶ Ἀριστόδημος τὴν ἀρχὴν τὴν πρώτην ἔφερον τοῦ φενακισμοῦ, ubi τὴν ἀρχήν optimus S. omittit et pro varia lectione in margine γρ. τὴν ἀρχὴν apponit. Suspicor insiticia haec verba esse et τὰ πρῶτα ἐφέροντο τοῦ φενακισμοῦ emendari oportere. In Euripidis fragmento apud Aristotelem Ethic. Eudem. VIII. 11:

λόγον δίκαιον μισθὸν ἂν λόγου φέροις
ἔργων δ' ἐκεῖνος ἔργ', ἃ καὶ παρέσχετο,

emendandum arbitror:

λόγων δίκαιον μισθὸν ἂν λόγους φέροις.

Μισθὸν φέρειν rectissime apud Xenophontem legitur in vicinia I. 6. γελοῖον μέντἂν εἴη — εἰ καὶ μισθὸν τούτου φέροι, ubi quam infeliciter nonnulli φέροιτο reposuerint ex § 4. et sic pro uno vitio duo invexerint sentient omnes qui φέρεσθαι μισθόν eo sensu dici non posse intelligunt et numquam dictum esse assidua veterum lectione firmiter sibi persuaserunt. Post ea verba μισθὸν τούτου φέροι exciderunt verba quaedam, quibus respondebat * * * ὅτι τοι ἡμῖν ἔδόκει οἶκος κτέ. In § 8. κἄν τις ἵππον πριάμενος — καταπίπτων ἀπ' αὐτοῦ κακὰ λαμβάνῃ corrigendum est κακὸν λαμβάνῃ. Dicitur enim Graece διδόναι κακόν, λαμβάνειν et προσλαμβάνειν κακόν, ἔχειν κακόν, διδόναι μέγα κακόν, μεῖζόν τι κακὸν λαμβάνειν et sim. ut Latine *dabo malum*, *malo mactari*, *mactari infortunio*, *mala re magna mactari* et sim. Κακὸν λαμβάνειν dicitur qui vapulat, qui vulnus accipit, qui in morbum implicatur. Plena sunt exemplorum omnia: vel in Comicorum fragmentis magna est copia, quam in *Comicae Dictionis Indice*, utilissimo libro, explicuit H. Iacobi. Alexis Athen. p. 558 E.

οὐδὲ ἓν κακὸν
ἔχουσι καὶ κάμνειν λέγουσ' ἑκάστοτε.

Antiphanes Athen. p. 123 B.

ἐν χύτρᾳ δέ μοι
ὅπως ὕδωρ ἕψοντα μηδέν' ὄψομαι.
οὐ γὰρ κακὸν ἔχω μηδ' ἔχοιμι,

quae satis perspicua sunt. Si quis ex equo delapsus confregit aliquid κακὸν λαμβάνει, non κακά, ut opinor.

Digitized by Google

In § 11. καὶ ὁμολογουμένως γε ὁ λόγος ἡμῖν χωρεῖ et vitium manifestum est et emendatio certa. Nempe corrigendum est καὶ δι' ὁμολογουμένων γε, quod et recte et eleganter dictum est. Non est melior fideiussor quam ipse Xenophon in Memorab. IV. VI. 15. διὰ τῶν μάλιστα ὁμολογουμένων ἐπορεύετο et in Oeconomico XIX. 15. ἄγων με δι' ὧν ἐπίσταμαι ὅμοια τούτοις ἐπιδεικνὺς ἃ οὐκ ἐνόμιζον ἐπίστασθαι, ἀναπείθεις οἶμαι ὡς ταῦτα ἐπίσταμαι. Ὁμολογουμένως hoc loco nihil significare potest, et satis constat saepius ὁμολογούμενος et ὁμολογουμένως inter se confundi, cuius rei et ipsi supra exempla quaedam attulimus. Qui factum sit ut δι' exciderit vides: nempe praecedens ΚΑΙ duas litterulas sequentes ΔΙ, ut toties alibi, absorbsit.

Plane sensu cassum est quod legitur in § 12. εἰ δὲ πωλοίη αὖ πρὸς τοῦτον ὃς μὴ ἐπίσαιτο χρῆσθαι οὐδὲ πωλούμενοί εἰσι χρήματα κατά γε τὸν σὸν λόγον, nam si quis quid emerit quo nesciat uti quid ea res ad venditorem, quaeso, attinet? Et quomodo tandem ex his colligere potuit Critobulus quod respondet: λέγειν ἔοικας, ὦ Σώκρατες, ὅτι οὐδὲ τὸ ἀργύριόν ἐστι χρήματα εἰ μή τις ἐπίσαιτο χρῆσθαι αὐτῷ? Sed lenissima medicina manus Xenophontis restitui poterit et omnia sana erunt et optime procedet disputatio. Nempe emendandum est: εἰ δὲ πωλοίη αὖ πρὸς τοῦτο, ᾧ μὴ ἐπίσαιτο χρῆσθαι, id est εἰ πωλῶν ἀντιλαμβάνοι τοῦτο, ᾧ χρῆσθαι μὴ ἐπίσαιτο. Hoc enim sensu dicitur Graece πωλεῖν, ὠνεῖσθαι, ἀγοράζειν πρός τι. Non novi melius exemplum quam Menandri versiculum apud Zenobium II. 12.

Θρᾷξ εὐγενὴς εἶ πρὸς ἅλας ἠγορασμένος,

ubi Zenobius ita scribit: εἰς τὴν μεσόγειον ἀναβάντες οἱ ἔμποροι ἐκόμιζον ἅλας, ἀνθ' ὧν τοὺς οἰκέτας ἐλάμβανον, eodemque sensu dicebant πωλεῖν πρὸς χρυσίον, πρὸς ἀργύριον et sim. Quanta luce locus Xenophontis sic restitutus splendeat nil opus est verbis demonstrare.

In § 13. participium intercidit. Dixerat Critobulus: λέγειν ἔοικας, ὦ Σώκρατες, ὅτι οὐδὲ τὸ ἀργύριόν ἐστι χρήματα, cui Socrates: καὶ σὺ δέ μοι δοκεῖς οὕτω συνομολογεῖν, ἀφ' ὧν τις ὠφελεῖσθαι δύναται χρήματα εἶναι. Οὕτω refertur ad praecedentia ὅτι οὐδὲ τὸ ἀργύριόν ἐστι χρήματα et manifestum mendum sic tollendum est

Digitized by Google

ut suppleatur: *συνομολογεῖν*, (*λέγων*) *ἀφ' ὧν τις κτἑ.* Satis erit composuisse locum ex cap. XVII. 11. *καὶ σύ γε συνομολογεῖς λέγων ὅτι νομίζεις τοῖς ἀσθενεστέροις πᾶσι μεῖω προστάττειν πράγματα.* Poterat etiam *οὕτω* abesse et multo adeo melius abesset, sed contra necessarium est illud ipsum addere in sqq. *εἰ γοῦν τις* (*οὕτω*) *χρῷτο τῷ ἀργυρίῳ ὥστε πριάμενος οἷον ἑπτίραν κτἑ.* Male et vitiose abundat pronomen in § 13. *τὸν ὑοτκύαμον, ὑφ' οὗ οἱ φαγόντες* [*αὐτὸν*] *παραπλῆγες γίγνονται.* Nemo veterum in talibus pronomen apponit. In § 15. circa finem complura excidisse videntur. In § 16. mirum est vidisse neminem *ὁπόταν ὁρῶμεν — αἰσθανώμεθα δἑ* pro *αἰσθανόμεθα* emendari oportere.

In cap II. § 3. *ἐγὼ μὲν οἶμαι εἰ ἀγαθοῦ ὠνητοῦ ἐπιτύχοιμι εὑρεῖν ἄν μοι σὺν τῇ οἰκίᾳ καὶ τὰ ὄντα πάντα ῥᾳδίως πέντε μνᾶς*, legendum esse arbitror *εὑρεῖν ἄν μοι τὴν οἰκίαν καὶ τὰ ἐνόντα πάντα.* Socrati quod venderet nihil erat praeter aedes (*aediculas* appellat Aristophanes in Nubibus vs. 92. *τῳκίδιον*) et suppellectilem aedium. Primarium erat aedes vendere, aedes sequebatur suppellex, *τὰ ἐν τῇ οἰκίᾳ, τὰ ἔπιπλα.* Simplicissimum igitur est rescribere, ut diximus, *τὴν οἰκίαν καὶ τὰ ἐνόντα πάντα*, ne inepte id quod maximi esset ponderis appendicis loco habeatur. Caeterum locus hic Xenophontis satis demonstrat nihil tribuendum esse iis, quae de Socratis opibus scriptitavit Demetrius Phalereus apud Plutarchum in vita Aristidis cap. I. aut Libanius, cuius locum Schneiderus attulit. Est ista quoque *ἀδέσποτος καὶ πεπλασμένη παράδοσις* et *ἱστορία κατεψευσμένη*, quam Xenophontis disertum testimonium abunde redarguit.

Vehementer mihi de mendo suspecta sunt verba in II. 5. *ἀπεφήνατο ὁ Σωκράτης*, quibus mihi videtur nescio quis veteres libros interpolasse de suo. *Ἀποφαίνομαι τὴν γνώμην* et frequenti ellipsi *ἀποφαίνομαι* est *sententiam dicentis*, ut *censeo* Romanorum, estque plane ab hoc loco alienum: praeterea non sunt haec more Attico composita neque habent colorem Xenophonteum. Nihil desideraremus in hac scriptura: *Πῶς δὴ τοῦτ'; ἔφη ὁ Κριτόβουλος. Ὅτι πρῶτον μὲν ὁρῶ κτἑ.* omissis (ut saepe) verbis minime necessariis *ἔφη ὁ Σωκράτης*, quemadmodum et passim alibi omittuntur et § 4. *Καθ' οὕτως ἐγνωκώς κτἑ.* et

Digitized by Google

§ 11. Οὔκουν μέμνησαι κτἑ. et § 12. Ἀλλ' ἐδόκει ἡμῖν κτἑ. Miratus nescio quis ea verba abesse adscripsit in ora libri ἀπεφήνατο ὁ Σωκράτης, quae postea, uti fit, male in Xenophontis orationem irrepserunt.

Non minus mihi additicia et spuria esse videntur verba μεγάλα τελεῖν in his § 6. τὴν πόλιν αἰσθάνομαι τὰ μὲν ἤδη σοι προστάττουσαν [μεγάλα τελεῖν] ἱπποτροφίας τε καὶ χορηγίας nam expunctis demum his verbis oratio recte procedit et μεγάλα τελεῖν non significat id, quod loci sententia postulat. Peius etiam abundat μισθούς in sqq. ἢν δὲ δὴ πόλεμος γένηται οἶδ' ὅτι καὶ τριηραρχίας [μισθοὺς] καὶ εἰσφορὰς τοσαύτας σοι προστάξουσιν, nam quis non videt μισθούς plane absurdum esse et contra sententiam et loquendi usum esse interpositum?

Quod legitur in II. 11. ἐμὲ δὲ πῶς τινὶ τούτων οἴει ἂν ἐπισηθῆναι χρῆσθαι compositum cum loco Herodoteo III. 15. εἰ δὲ καὶ ἠπίσήθη μὴ πολυπρηγμονεῖν omnem dubitationem eximet de forma ἠπισήθη ab ἐπίσαμαι non ab ἀπιῶ repetenda. Sententia est: εἰ δὲ καὶ τοῦ πολυπραγμονεῖν ἀπέσχετο. Sed plura exempla aoristi ἐπισηθῆναι et haec ipsa video adscripsisse Dindorfium ad Steph. Thes.

Vitiosa et non ferenda est coniunctionis εἰ repetitio in II. 15. εἰ ἐπὶ πῦρ ἐλθόντος σου καὶ μὴ ὄντος παρ' ἐμοὶ [εἰ] ἄλλοσε ἠγησάμην. Contra intercidit vocula prorsus ad sententiam necessaria in sqq. εἰ δείξαιμί σοι πολὺ δεινοτέρους ἐμοῦ περὶ μουσικὴν καί σοι χάριν εἰδότας εἰ ἐθέλοις παρ' αὐτῶν μανθάνειν, ubi satis apparet supplendum esse καί σοι χάριν (ἂν) εἰδότας κτἑ.

In cap. III. § 3. τοῖς μὲν ὅπου ἔτυχεν ἕκαστα καταβέβληται, τοῖς δὲ ἐν χώρᾳ ἕκαστα τεταγμένα κεῖται, emendandum est τεταγμένη, neque enim ἐν χώρᾳ significat id quod locus requirit neque τετάχθαι convenit rei, de qua dicitur. Est cuiusque rei ἡ χώρα τεταγμένη. Satis haec stabiliet vel unus locus ex hoc ipso libro VIII. 22. ἐν χώρᾳ κεῖται τεταγμένῃ.

Non fero in III. 5. ἴσως γὰρ ἀναλίσκουσιν — εἰς ἃ βλάβην φέρει αὐτῷ τε καὶ τῷ οἴκῳ et requiro αὐτοῖς τε καὶ τῷ οἴκῳ.

In § 7. ἐγώ σοι σύνοιδα ἐπὶ μὲν κωμῳδῶν θέαν καὶ πάνυ πρωῒ ἀνισαμένῳ suspicor propter ὁμοιοτέλευτον rei necessariae mentionem a scribis esse omissam et sic esse supplendum: ἐπὶ μὲν κωμῳδῶν (τε καὶ τραγῳδῶν) θέαν, namque τραγῳδῶν mentionem

Digitized by Google

in ea re praetermitti non posse. Stabiliet hanc suspicionem locus in vicinia § 9. *θεᾷ γὰρ αὐτοὺς ὑπερ τοὺς τραγῳδούς τε καὶ κωμῳδούς*, quae et alibi saepe coniuncta videbis. Praeterea quum in libris omnibus legatur *ἀνιᾳάμενον — βαδίζοντα — ἀναπείθοντα* et *ἐγώ σοι σύνοιδα* (quamobrem Editores eos accusativos in dativos mutaverunt) alienum sit a loci sententia censeo revocatis accusativis *ἐγώ σε οἶδα* esse rescribendum.

Male permutata sunt *ἀπό* et *ὑπό* in III. 8. in verbis *ἀΦ' ἱππικῆς — εἰς ἀπορίαν τῶν ἐπιτηδείων ἐληλυθότας*, namque *ὑΦ' ἱππικῆς* necessario est rescribendum. Satis constat neque Codicibus in ea re quidquam esse credendum neque *ἀπό* et *ὑπό* promiscue usurpari posse. In superiore § 5. rectissime editur *ἀπολωλέναι ὑπὸ γεωργίας* et *ἀΦθόνως πάντα ἔχοντας ἀπὸ τῆς γεωργίας*. Nempe quoniam dicitur *γεωργία αὐτὸν ἀπολώλεκεν* et *ἱππικὴ αὐτὸν εἰς ἀπορίαν κατέςησεν*, consequitur dici passive oportere *ὑπὸ γεωργίας ἀπόλωλεν* et *ὑΦ' ἱππικῆς εἰς ἀπορίαν ἐλήλυθεν*, et similiter in similibus omnibus.

In Demosthenis Midiana p. 576, 1. quum olim perperam legeretur *ἀναιδεῖς καὶ ἐξ ὑμῶν πεπλουτηκότας* hodie ex Codice S *καὶ ὑΦ' ὑμῶν* legitur, quae scriptura vero proprior sed non vera est. Scribendum est *καὶ ἀΦ' ὑμῶν πεπλουτηκότας*, namque et ratio et usus demonstrant *πλουτεῖν ἀπό τινος*, *πλουτεῖν ἀπὸ τοῦ δήμου* similiaque dici. *Πλουτεῖ ὑπὸ τοῦ δήμου* Graece sic dici potest ut significet *ὁ δῆμος αὐτὸν πεπλούτικεν*, sed noto usu *ἀπὸ τοῦ δήμου πλουτεῖν* dicuntur *οἱ τὰ κοινὰ κεκλοφότες*, *depeculatores aerarii*. Comparasse iuvabit Demosthenem in Timocratea § 124: *οἱ ῥήτορες οὐκ ἀγαπῶσιν ἐκ πενήτων πλούσιοι ἀπὸ τῆς πόλεως γιγνόμενοι*.

In iis quae statim apud Xenophontem sequuntur verba *διὰ τὴν ἱππικήν* interpolata sunt. Ad *ὑΦ' ἱππικῆς* (quod more Veterum sententiae bimembri *τοὺς μὲν — τοὺς δέ* sic praemittitur ut ad utramque partem aequaliter sit referendum) adscripsit nescio quis *διὰ τὴν ἱππικήν*, idque de more oscitanter receptum est in textum.

Correcto accentu IV. 6. pro *Φύλακας ἐν ταῖς ἀκροπόλεσι τρέφει* scribendum est *φυλακάς*. *Φυλακαί* enim appellantur *praesidia* oppidis imposita et in arce collocata, *praesidiarii mi-*

Digitized by Google

lites non *Φύλακες* sed *Φρουροί* appellantur. Vid. IV. 6, 9, 11. et passim.

Mendosum est in cap. IV. 6. *τοὺς δὲ πρόσω ἀποικοῦντας πι-ςοὺς πέμπει ἐπισκοπεῖν*, nullo modo infinitivus *ἐπισκοπεῖν* ferri aut defendi potest. Graecum est *πέμπει οἵτινες ἐπισκέ-ψονται* aut *πέμπει ἐπισκεψομένους*. Ipsa Xenophontis manus mihi haec esse videtur: *πιςοὺς πέμπων ἐπισκοπεῖ*, quemadmodum saepe Veteres et probati scriptores loquuntur. Graeculi mirati hoc dicendi genus correxerunt scilicet *πέμπει ἐπισκο-πεῖν*, sic enim ipsi loquebantur. Peridoneum exemplum in vicinia huius loci est in § 8. *ὁπόσην δὲ μὴ αὐτὸς ἐφορᾷ πέμ-πων πιςοὺς ἐπισκοπεῖται.*

In § 8. triplex emblema me offendit *τούτους μὲν* [*τοὺς ἄρ-χοντας*], et *οὓς δ' ἂν εὕρῃ* [*τῶν ἀρχόντων*], et *ἢ καταμελοῦντας* [*τῶν Φρουράρχων*] *ἢ κατακερδαίνοντας*, et duo priora quidem sententiam onerant tantum et impediunt possuntque a multis probari et defendi, quibus non est satis subacta auris, sed *καταμελοῦντας τῶν Φρουράρχων* absurdum est. Ἄρχοντες in hoc loco commune nomen est *τῶν τε Φρουράρχων καὶ τῶν χι-λιάρχων καὶ τῶν σατραπῶν*, itaque absurde dicitur *οὓς δ' ἂν εὕρῃ τῶν ἀρχόντων καταμελοῦντας τῶν Φρουράρχων*. Praeterea quid est, quaeso, *τὸ τῶν Φρουράρχων καταμελεῖν* et quae est tandem illa cura et quorum *τὸ τῶν Φρουράρχων ἐπιμελεῖσθαι*? Expunge *τῶν Φρουράρχων* et sana erunt omnia et simul perspicua et aperta: *οὓς δ' ἂν εὕρῃ ἢ καταμελοῦντας ἢ κατακερδαίνοντας — παύων τῆς ἀρχῆς ἄλλους ἐπιμελητὰς καθίςησιν*. Verbum *κατα-μελεῖν* absolute poni solet pro *indiligentem esse* et *officii negli-gentem*, ut paene idem sit *καταμελῶ* et *ἀμελὴς εἰμι*, ut in Anabasi V. VIII. 1. *ἄρχων αἱρεθεὶς κατημέλει*, ubi si *ἠμέλει* le-geretur oratio esset imperfecta. Complura verba sunt, quibus praepositio *κατά* sic additur, ut iis notio accedat neglecti officii aut fidei violatae. *Καταχαρίζεσθαι*, ut hoc utar, est *χαρίζεσθαι contra officium et fidem, praeter aequum et bonum, contra rem-publicam*, veluti quum iudices *καταχαρίζεσθαι τὰ δίκαια* di-cuntur. Eodem modo *κατελεεῖν* dicitur de eo, qui praeter of-ficium ac fidem parcit nocenti, sive reus is est sive in alio quo periculo versatur. Lysias VI. 3. *ἀδύνατον ὑμῖν ἐςιν — ἢ κατελεῆσαι ἢ καταχαρίσασθαι Ἀνδοκίδῃ.*

Digitized by Google

Itaque iudex qui misericordia motus reum manifestum absolvit κατελεεῖν dicitur, idque reponendum est in oratione κατὰ Νεαίρας p. 1373, 6. ubi male editur ἅμα μὲν καὶ ἐλεήσασα αὐτὸν ἡ ἐν Ἀρείῳ πάγῳ βουλή pro ἅμα μὲν κατελεήσασα.

Κατά eadem notione componitur cum verbis βλακεύειν, ῥᾳθυμεῖν, δειλιᾶν, δωροδοκεῖν, προδιδόναι, aliis. Hinc demum intelligitur quid sit κατακερδαίνειν, nempe οἱ ἄρχοντες sic dicuntur κατακερδαίνειν, ubi malis artibus rem suam augent spoliatis iis, in quos imperium iis aut potestas a Rege data sit. Rectissime igitur Xenophon dixit: οὓς ἂν εὕρῃ ἢ καταμελοῦντας ἢ κατακερδαίνοντας, et neque hoc verbum neque illud genitivum τῶν Φρουράρχων admittere perspicuum est.

In § 8. ὁπόσην μὲν τῆς χώρας διελαύνων ἐφορᾷ αὐτὸς καὶ δοκιμάζει bis scriptum vocabulum scribae semel descripserunt: lege ἐφορᾷ αὐτὸς (αὐτὸς) καὶ δοκιμάζει.

In § 15. τοὺς πολέμῳ ἀγαθοὺς γεγονότας corrigendum est ex constanti Graecorum usu (ἐν) πολέμῳ. Post pauca λέγοντα tam inutile est et inconcinnum, ut spurium esse videatur in verbis [λέγοντα] ὅτι οὐδ' ἂν οἱ ἄλκιμοι δύναιντο ζῆν.

Manifesto interpolatum est ἔφη in § 16. κατασκευάζειν τε γὰρ ἄριστος εἶναι [ἔφη] χώραν καὶ ἀρήγειν τοῖς κατεσκευασμένοις. Videbit unusquisque ab εἰπεῖν illa pendere.

Quam saepe in talibus scioli turbare soleant et indirectam orationem inutilibus et perineptis fulcris interpolare exquisitissimis exemplis demonstravit Bakius ad Ciceronis Brutum. Iuvat his unum ex Cicerone addere. In prima actione in Verrem XIV. 41. editur: *mihi venit in mentem dicere — me arbitrari fore uti nationes exterae legatos ad populum Romanum mitterent, ut lex de pecuniis repetundis iudiciumque tolleretur; si enim iudicia nulla sint tantum unumquemque ablaturum* [putant] *quantum sibi ac liberis suis satis esse arbitrentur.* Expuncto *putant* scribe *arbitretur.* Dici haec ex sociorum persona et per se satis perspicuum est et plane demonstrant ea quae sequuntur: *se avarissimi hominis cupiditati satisfacere posse, nocentissimae victoriae non posse.*

In § 17. Κῦρος ἐπηγγάλλετο — ἐπὶ τῷ χώρας ἐνεργοὺς ποιεῖν editur de coniectura Stephani pro scriptura librorum ἐπηγγέλλετο, sed non est Atticum ἐπαγγάλλομαι ἐπί τινι. Con-

Digitized by Google

stanter omnes sine praepositione *ἀγάλλομαι ἐπί τινι* soleban dicere, quamobrem *ἠγάλλετο* reponendum esse arbitror. Non esse autem abutendum locis Veterum poëtarum in hanc rem et sequiorum Graeculorum vix opus est monere.

In § 18. *Κῦρος εἰ ἐβίωσεν ἄριστος ἂν δοκεῖ ἄρχων γενέσθαι* vitiosa est forma *ἐβίωσεν*. Athenienses utebantur formis *ἐβίων* et *βεβίωκα*: *βιῶναι* et *βιούς* dicebant: sequiores contra formas *ἐβίωσα*, *βιῶσαι* et *βιώσας* usurpabant, ut in *λάβε βιώσας*. *Βιῶσαι* pro *βιῶναι* et *βιώσας* pro *βιούς* non magis in Atticorum libris tolerari possunt quam *ἀποδρᾶσαι* pro *ἀποδρᾶναι* et *ἀποδράσας* pro *ἀποδράς*. Sed non satis est *εἰ ἐβίω* reponere; requiro *εἰ ἐπεβίω*, *si vita ei longior obtigisset.*

De formis Atticis *βιῶναι*, *βιούς* etc. plurima conquisivit G. Dindorfius ad Steph. Thes. v. *Βιόω*, sed in his paulo festinantius scribens nonnullos errores commisit et corrupta quaedam pro sanis habuit et ex ineptissimis quibusdam scriptoribus attulit aliquid sordium, quod melius abiecisset. Unum eius errorem redarguam: »*Participium* (aoristi secundi *ἐβίων*) *est βιούς*, inquit, *cuius casus reliqui βιόντος*, *βιόντι*, *βιόντα quum non sint usitati ab aoristo primo etiam Veteres Attici interdum auxilium petierunt quamvis ceteris prioris aoristi modis aegre utentes.* *Βιώσαντας e Platonis Phaedone* p. 113 D. *memorat Buttmannus*, *ἐβίωσεν e Xenophontis Oeconomico* IV. 18. *Adde ἐβίωσαν ex Isocratis Paneg.* p. 72 B. *de Pace* p. 177 A." *Ἐβίωσαν* ad *ἐβίων* esse referendum, ut *ἔγνωσαν* et *ἐάλωσαν*, non fugisset Dindorfium nisi admodum festinanter scripsisset. Sed leve hoc est: diligenter autem notandum *βιούς* habere *βιοῦντος*, *βιοῦντι*, *βιοῦντα* cet. Mira res est, sed certissima res est. In Platonis Rep. X. p. 615 C. *τῶν δὲ εὐθὺς γενομένων καὶ ὀλίγον χρόνον βιούντων πέρι ἄλλα ἔλεγεν*, ubi obiter corrige *εὐθὺς ἀπογενομένων*, *de iis qui statim decesserunt.* Vides autem eos, qui breve tempus *vixerunt* dici *τοὺς ὀλίγον χρόνον βιοῦντας*, non *βιώσαντας*. Isaeus in Orat. II. 45. *καὶ ἐκεῖνον ἐπέδειξα τρία καὶ εἴκοσιν ἐπιβιοῦντα ἔτη*, id est *fuisse superstitem.* Idem in Orat. VI. 49. *ἡ δὲ τούτων μήτηρ οὕτως ὁμολογουμένη οὖσα δούλη καὶ ἅπαντα τὸν χρόνον αἰσχρῶς βιοῦσα*, ubi aoristus est *βιοῦσα*, ut vides. In transcursu emenda *ὁμολογουμένως οὖσα δούλη*. Ex hoc loco optime intelligi

Digitized by Google

potest apud Aeschinem in Timarchea § 5. ὅταν μὴ καταλύησθε ὑπὸ τῶν παρανομούντων καὶ ἀσελγῶς βιούντων non esse hoc participium positum pro ζώντων sed pro ζησάντων. Quis est talium rerum peritus qui serio credat ἀσελγῶς βιοῖ pro ζῇ Attice dici posse? Hinc facile apparet quam infeliciter Stephanus tentaverit locum Lysiae VI. 31. τοῦτ' ἔστι τὸ τὸν βίον ἀβίωτον, reponens τὸ τὸν βίον (βιοῦν) ἀβίωτον, quod nollem Editores recepissent. Melius recipient τὸ ζῆν βίον ἀβίωτον, nullus enim articulo τόν locus est. Philemon apud Stobaeum Floril. XCVIII. 14.

ἡμεῖς δ' ἀβίωτον ζῶμεν ἄνθρωποι βίον,

cui redde ἄνθρωποι, nam Graecum est ἡμεῖς οἱ ἄνθρωποι, ut opinor. Solent autem promiscue poni βιούς et βεβιωκώς, ut τελευτήσας et τετελευτηκώς. Αἰσχρῶς βεβιωκώς in re simillima dixit Aeschines in Timarchea § 3. Idem in Ctesiphontea § 174. coniunxit δεινὸς λέγειν et κακὸς βιῶναι. In dialogo incerti auctoris περὶ ἀρετῆς inter Platonicos edi solito legitur p. 378 A. τούτων οἶσθα τὸν ἕτερον μέχρι γήρως βιοῦντα, id est vixisse usque ad senectutem. Semel video βιοῦντας pro ζῶντας positum apud incertum auctorem Axiochi p. 368 B. μήτε, ὡς ἀπεφήνατο Βίας, ἐν τοῖς τεθνηκόσιν ὄντα μήτε ἐν τοῖς βιοῦσιν, sed Biantis Prienensis hoc verbum est Ionice loquentis. Ecquid nunc mihi credes in Platonis Phaedone p. 113 D. philosophi manum esse οἵ τε καλῶς βιοῦντες καὶ οἱ μή, pro βιώσαντες? Graeculi, quibus βιοῦντες videbatur ζῶντες significare, de suo *aoristum* dederunt, quo utebantur ipsi, et non magis βιώσας pro βιούς potuit Plato ipse scribere quam ἀποδράσας pro ἀποδράς. Sed ad Oeconomicum revertendi iam tempus est.

In IV. 8. necessarium γάρ excidit supplendumque est παρὰ μὲν (γὰρ) Κύρου οὐδεὶς λέγεται αὐτομολῆσαι πρὸς τὸν βασιλέα. Diximus de ea re nonnulla in superioribus.

Sensit in § 19. Heindorfius emblema esse ex Anabasi insertum [πλήν γε Ἀριαίου. Ἀριαῖος δ' ἔτυχεν ἐπὶ τῷ εὐωνύμῳ κέρατι τεταγμένος]. Quis nostrum non subrideret si quem in simili re huiusmodi quid interponentem audiremus?

In § 23. rectissime dictum est ἰδὼν τῶν ἱματίων τὸ κάλλος ὧν εἶχεν sed importune τὸ κάλλος hinc repetitum insinuavit

Digitized by Google

sese in vicina: καὶ τῆς ὀσμῆς αἰσθόμενος καὶ τῶν ϛρεπτῶν κ τῶν ψελίων [τὸ κάλλος] καὶ τοῦ ἄλλου κόσμου οὗ εἶχεν.

In § 24. miror quomodo tam diu absurda lectio retine potuerit ἀεὶ οὖν γέ τι φιλοτιμούμενος quum vera scriptura s ad manum: ἀεὶ ἕν γέ τι φιλοτιμούμενος. Nota est plurimi exemplis Attica locutio εἷς γέ τις, ἕν γέ τι, ἐξ ἑνός γέ τ τρόπῳ, ἑνί γέ τῳ τρόπῳ, μιᾷ γέ τῳ τέχνῃ (Arist. Thesmoph 430), ἕνα γέ τινα τρόπον, et, quod planissime idem est, ἀμωσ γέπως. Habet nempe εἷς adverbium ἀμῶς, ut οὐδεὶς οὐδαμῶ et μηδεὶς μηδαμῶς: habet τίς adverbium πῶς et τις similite πως: itaque quemadmodum pro οὐδένα τρόπον dicitur οὐδαμῶ et pro ἐν οὐδενὶ τόπῳ dicitur οὐδαμοῦ et eodem modo οὐδαμόθεν, οὐδαμῇ et οὐδαμόσε, sic pro ἕνα γέ τινα τρόπον dicebant ἀμωσ γέπως et ἀμουγέπου pro ἐν ἑνί γέ τῳ τόπῳ et similiter ἀμ θενγέποθεν et ἀμῃγέπῃ et ἀμοσεγέποι. In his omnibus gras santur Graeculi vocabula olim obsoleta miris modis refingen tes, cuius rei subinde exempla quaedam expromsimus. Ad dam et nunc compluscula. Excidit γε apud Aristophanem in Ranis vs. 911. ubi Ravennas liber exhibet:

πρώτιϛα μὲν γὰρ ἕνα τινα καθισεν ἐγκαλύψας,

unde manum poëtae Dawesius et Porsonus optime restitue runt: ἕνα γέ τινα καθῖσεν, quae certa emendatio nescio quo modo ab Editoribus spernitur. Excidit γε similiter apud Pla tonem de Rep. VIII. p. 565 C. οὐκοῦν ἕνα τινὰ ἀεὶ ὁ δῆμος εἴωθε διαφερόντως προΐϛασθαι ἑαυτοῦ, ubi ἕνα γέ τινα ἀεί emen dandum est, sicuti et alibi recte legitur et apud Thucydidem VI. 77. οἳ δεσπότην ἢ Μῆδον ἢ ἕνα γέ τινα ἀεὶ μεταβάλλοντες δουλοῦνται. Aristophanis fragmentum est apud Suidam v. Πρό δικος.

τοῦτον τὸν ἄνδρ' ἢ βιβλίον διέφθορεν
ἢ Πρόδικος ἢ τῶν ἀδολεσχῶν εἷς γέ τις.

Excidit τῳ apud Platonem in Phaedro p. 242 B. ἑνί γε τρόπῳ προσαναγκάζοντα, ubi quod Heindorfius optime Graece sciens restituit ἑνί γέ τῳ τρόπῳ excussi postea optimi Codices egregie confirmarunt. Eodem modo apud Demosthenem p. 1342, 19. eximius Codex S dedit τοὺς δενγε τρόπω φυλαξαμένους pro δ' ἑνί γέ (τῳ) τρόπῳ, quod recte legitur in caeteris. Corruptum est τις in τοῖς apud Sophoclem in Oedipo Tyranno vs. 845.

Digitized by Google

οὐ γὰρ γένοιτ' ἂν εἷς γε τοῖς πολλοῖς ἴσος,

ubi rectissime Brunckius vidit corrigendum esse εἷς γέ τις πολλοῖς ἴσος, sed nemo vera monenti obtemperat. Corruptum est τι in τοι apud Iulianum in Orat. III. p. 124 B. ἀλλὰ καὶ στρατευομένῳ μοι ἓν γέ τοι (τῶν βιβλίων) πάντως ἕπεται, ubi vides ἕν γέ τι emendandum. Itaque sic et Cyrus apud Xenophontem dixerat: ἀεὶ ἕν γέ τι φιλοτιμούμενος, quemadmodum in Aristophanis Pluto vs. 413. legitur:

μή νυν διάτριβ', ἀλλ' ἄνυε πράττων ἕν γέ τι.

et apud Oratorem, qui κατ' Ἀριστογείτονος dixit inter Demosthenicas Orat. XXV. 51. τούτων ἕκαστος ἕν γέ τι πράττων κατὰ τὴν ἀγορὰν περιέρχεται, et apud Aristotelem Ethic. ad Nicom. I. VIII. τούτους εὔλογον — ἕν γέ τι ἢ τὰ πλεῖστα κατορθοῦν, et saepe apud alios. Praeiit omnibus Homerus in Odyss. O. 82.

δώσει δέ τι ἕν γε φέρεσθαι.

In cap. V. § 3. παρέχουσα δ' ἀφθονώτατ' ἀγαθά duabus litterulis repetitis scribendum est ἀφθονώτατα τἀγαθά, quia terra dicitur ἀφθόνως τἀγαθὰ διδόναι, ἀνιέναι, φύειν, παρέχειν (non ἀγαθά), neque ἀγαθὰ ἄφθονα. Causa erroris in aprico est.

In § 12. ἡ γῆ θέλουσα — δικαιοσύνην διδάσκει, quod in libris plerisque omnibus est ἡ γῆ θέουσα natum est ex antiqua scriptura ΘC̄OYCA, id est θεὸς οὖσα, qua nihil verius. Festivissime igitur utitur verbo θεραπεύειν: ἡ γῆ θεὸς οὖσα τοὺς ἄρισα θεραπεύοντας αὐτὴν πλεῖστα ἀγαθὰ ἀντιποιεῖ. De erroribus ex compendio Θ̄C natis non omisso hoc ipso loco satis in priore parte diximus.

Vitiosa forma legitur in § 19. ἐξαρεσκευομένους τοῖς θεοῖς, quis enim facilis credet perinde esse utrum ἐξαρέσκομαι an ἐξαρεσκεύομαι dicatur? Ἄρεσκος dicitur et ἀρεσκεύομαι et ἀρέσκευμα et ἀρεσκεία de iis qui nimio et inepto placendi studio blandiuntur alicui et assentantur. Quod si quis spe lucri facit κολακεύειν dicitur, sin aliter ἄρεσκος homo appellatur. Sed nemo mirabitur utrumque nonnumquam eiusdem hominis esse. Scite enim dixit Anaxandrides Athen. p. 255 A.

τὸ γὰρ κολακεύειν νῦν ἀρέσκειν ὄνομ' ἔχει.

Lexicorum conditores Clementis Alexandrini locum afferunt ex Paedag. III. 1. p. 214 A, ubi εἰς μοιχείας καὶ λαγνείας καὶ

Digitized by Google

φθορὰς ἐξαρεσκευόμενον legitur, sine ulla mendi suspicione: quasi vero, etiamsi forma optima esset, ἐξαρεσκεύομαι ullo pacto ἐκκυλίνδομαι, ἐξοκέλλω aut aliquid huiusmodi significare umquam posset. Accipiendum est quod Codex Xenophontis unus praebet ἐξαρεσκομένους sed sic ut eadem opera τοὺς θεούς pro τοῖς θεοῖς rescribatur, sicuti et in cap. V. § 3. θεοὺς ἐξαρέσκεσθαι reponendum pro θεοῖς. Certam enim fidem habet ἀρέσκομαι et ἐξαρέσκομαι θεούς pro ἱλάσκομαι, et ἐξαρέσκομαί τινα δώροις pro πείθω. Satis apparet ex sqq. plane idem esse ἐξαρέσκεσθαι τοὺς θεούς et τοὺς θεοὺς ἱλάσκεσθαι.

In cap. VI. § 2. latet perineptum additamentum in verbis: εἰ ἐπανέλθοιμεν ὅσα ὁμολογοῦντες διεληλύθαμεν [ἵν'] ἤν πως δυνώμεθα [πειραθῶμεν] οὕτω καὶ τὰ λοιπὰ διεξιέναι. Quomodo enim ἵνα πειραθῶμεν et ἤν πως δυνώμεθα coniungi umquam potuerunt? τὸ γὰρ πειραθῆναι ῥᾷον καὶ παντός ἐστιν et verba ἤν πως δύνωμαι non nisi de ea re poni possunt, quae habeat incertum eventum. Suspicor ἵνα πειραθῶμεν inter versus adscriptum ad explicandum quo sensu ἤν πως δυνώμεθα diceretur deinde oscitanter esse receptum. Sed nondum est interpolandi finis facta: in οὕτω καὶ τὰ λοιπὰ διεξιέναι [συνομολογοῦντες] expuncto demum participio oratio sana erit.

Praepositiones, quae assolent, male inter se permutatae sunt VI. 6. in verbis: πότερα δοκεῖ ἀρήγειν τῇ χώρᾳ ἢ ὑφεμένους τῆς γῆς τὰ τείχη διαφυλάττειν. Corrigendum est ἀφεμένους. Qui volet facile comperiet ἀφίεσθαί τινος pro ἐᾶν τι apud omnes tam constanter quam frequenter dici solere, neque ὑφίεσθαι τῆς γῆς pro τὴν γῆν ἐᾶν esse Graecum. Exemplum unum adscribo, quia in vicinia legitur VI. 16. ἀφέμενον τῆς καλῆς ὄψεως, id est τὴν καλὴν ὄψιν ἐάσαντα.

In cap. VI. 9. αὕτη ἡ ἐργασία ἐδόκει — ταῖς ψυχαῖς ἥκιστα ἀσχολίαν παρέχειν φίλων τε καὶ πόλεων συνεπιμελεῖσθαι suspicor pro πόλεων corrigendum esse πόλεως. cf. IV. 3. ubi eadem verba leguntur et recte πόλεως scriptum est. Vide et XI. 9 et 13. Dixerit aliquis singulorum civium esse πόλεως συνεπιμελεῖσθαι, sed complures notissimo usu Graecorum optime dici τὰς πόλεις ἐπωφελεῖν pro τὴν ἑαυτοῦ πόλιν ἕκαστος. Sed sic articulus necessario fuerat adiiciendus τῶν φίλων τε καὶ τῶν πόλεων συνεπιμελεῖσθαι, ut in cap. IV. 3. οἱ τοιοῦτοι δε-

Digitized by Google

κοῦσι κακοὶ ταῖς πατρίσιν ἀλεξητῆρες εἶναι, et multis aliis locis.

In cap. VI. § 10. ἡ γεωργία ἔξω τῶν ἐρυμάτων τὰ ἐπιτήδεια φύουσά τε καὶ τρέφουσα τοὺς ἐργαζομένους vitium est manifestum et medicina certa. Nempe eodem redit, ut opinor, τἀπιτήδειά τινι φύουσα et τρέφουσά τινα: est enim τἀπιτήδεια φύειν planissime idem atque τροφὴν παρέχειν. Sed absurde dicitur agricultura utrumque hoc facere ἔξω τῶν ἐρυμάτων. Solebant diligenter, credo, intra moenia frumentum comportare. Sed quid plura? Emendandum est: τἀπιτήδεια φύουσά τε καὶ τρέφουσα τοῖς ἐργαζομένοις. Inspice mihi V. 3. ἡ γῆ ὅμα πολλὰ τὰ μὲν φύει, τὰ δὲ τρέφει: nempe τρέφει τὰ πρόβατα τοῖς ἀνθρώποις et sic quoque iis τροφὴν παρέχει, vide modo, quae illic sequuntur.

In cap. VI. § 11. καὶ ταῦτά μοι δοκῶ ἡδέως ἑκάτερα ἀκούειν σου, stulte sibi haec *audire* videtur e Socrate, qui verbum nullum facit: sed *lubenter se haec auditurum* dixisse facile patet.

Itaque Stephanus ἀκούσειν reponebat, quod a Schneidero receptum, pessime: namque mera barbaries est ἀκούσειν pro ἀκούσεσθαι. Corrigendum est ἡδέως (ἂν) ἑκάτερα ἀκούειν, quemadmodum ἡδέως ἂν ἀκούοιμι et sim. saepe Atheniensibus sunt in ore. Inspice modo VII. 9. ταῦτ' ἂν ἡδιόν σου διηγουμένου ἀκούοιμι.

Futurum ἀκούσω pro ἀκούσομαι ponere solet vitiosa sequiorum συνήθεια. Dionysius Halicarnassensis, qui scatet istiusmodi erroribus, scripsit ἀκούσοντας pro ἀκουσομένους in A. R. V. 57. p. 980 R. σύνθημα λεγομένους καὶ ἃ δεῖ πράττειν ἀκούσοντας. Quamquam in optimo quoque scriptore antiquo legendo et diiudicando aetatem contriverat Dionysius tamen ipse negligenter admodum et vitiose scribit: etiam ἀπολαύσειν pro ἀπολαύσεσθαι solet ponere, vide in Reiskiana editione p. 1044 et 1051. Sequitur in eadem re Veteres pag. 2024. Sed de eius negligentia alias plurima exponere in animo est: nunc ad Oeconomicum revertor.

In cap. VII. 2. οὐδ' ἄν [γε] νῦν — ἑώρας delenda est vocula γε, quam sententia loci prorsus respuit, et si quam

Digitized by Google

maxime loco conveniret, in aliena sede collocata est: namque sic οὐδ' ἂν νῦν γε scriptum oportuisset.

Ibidem in § 5. τὸν δ' ἔμπροσθεν χρόνον ἔζη ὑπὸ πολλῆς ἐπιμελείας ὅπως [ὡς] ἐλάχιστα μὲν ὄψοιτο, ἐλάχιστα δ' ἀκούσοιτο, ἐλάχιστα δ' ἔροιτο, expungendum est male repetitum ὡς et pro ἔροιτο, quod et forma et significatione ab hoc loco alienum est, reponendum est ἐροίη. Cavebant diligenter ut παρθένος θαλαμευομένη paucissima videret, audiret et *loqueretur*: γυναικὶ κόσμον ἡ σιγὴ φέρει.

Eadem opera restitue in Platonis Symposio p. 198 A. ὅτι Ἀγάθων θαυμασῶς ἐροίη, ἐγὼ δὲ ἀπορήσοιμι, ubi libri aut ἐροῖ aut ἐρεῖ exhibent.

Plusquam perfectum, ut passim alibi, in imperfectum abiit VII. 10. ἐπεὶ ἤδη μοι χειροήθης ἦν καὶ ἐτιθασσεύετο, quae inter se pugnant, ut vides: εἰ γὰρ ἐτιθασεύετο ἔτι οὔπω ἦν χειροήθης. In libris est ἐτιθασσεύετο, ἐπιτιτασσεύετο, ἐπετιτατεύετο, unde recte Dindorfius eruit ἐτετιθάσσευτο, nisi quod alteram sibilantem omissam oportuit. Τιθασός penultima brevi Graecum est et τιθασεύω, ut in Hexametro incerti poëtae apud Athenaeum p. 219 E.

παιδὸς ἀνικήτου, τὸν ἐγὼ τιθασόν σοι ὑπέσχην
ποιῆσαι.

et apud alios: itaque ἐτετιθάσευτο rescribendum. Nihil esse hoc vitio in Codd. frequentius ut plusquam perfecto (ἐτετιθάτσευτο) imperfecti forma (ἐτιθασεύετο) contra sententiam substitueretur saepissime demonstravimus. Exemplorum affatim est et permulti loci adhuc eam medicinam exspectant. In Midiana § 162. ἐπειδὴ δὲ πολιορκεῖσθαι τοὺς ἐν Ταμύναις ἐξηγγέλλετο requiro ἐξήγγελτο *quum allatum esset*. In Demosthenis Orat. XXXIV. 11. κατελείπετο habet S. optime Dindorf. κατελέλειπτο restituit. In Orat. LVII. 49. ἡ πόλις πᾶσα παρώξυντο tres omnium optimi S. F. Q. conspirant in παρωξύνετο. Saepe peccatur in talibus: apud Dionys. Hal. A. R. VIII. 57. rescribe ἐτετράχυντο πρὸς τὸν ἡγεμόνα pro ἐτραχύνετο. Apud Hesychium legitur Πέπαυται: πεπράϋται vitiose pro Πεπέπαυνται: πεπράϋνται et Πέφυρται: μεμίαται pessime pro μεμίανται. Quis diu dubitabit in Aeschinis Ctesiphontea § 65. pro παρηγγέλλετο δ' ἤδη ἐπ' αὐτὸν στρατεία reponere παρήγ-

Digitized by Google

γελτο? aut in Lycurgi Leocratea § 39. pro ἡνίκα ἡ μὲν ἥττα τῷ δήμῳ προσηγγέλλετο, ὀρθὴ δ' ἦν ἡ πόλις restituere προσήγγελτο? aut apud Dinarchum in Orat. I. 39. ὀλίγαις ἡμέραις — ἠλευθεροῦντο Θῆβαι, διεπέπρακτο ἡ πόλις ἡ ἡμετέρα ἔξιν τῶν προγόνων, quis est qui praesertim admonitus non sentiat ἠλευθέρωντο Θῆβαι requiri?

In cap. VII. 15. Ναὶ μὰ Δία, ἔφην ἐγώ, ὦ γύναι, καὶ γὰρ [καὶ] ἐμοὶ ὁ πατήρ, si in omnibus libris importuna vocula legeretur tamen expunctam oportuit. Nunc abest a libris omnibus et retinetur tamen. Eodem modo importunum *καί* inducendum est apud Demosthenem in Orat. LII. 11. καὶ γὰρ ἂν [καὶ] μαινοίμην εἰ μή. Recte scriptum est in Midiana § 208. καὶ γὰρ ἂν μαινοίμην, et in Prooemiis XLV. et apud alios saepius. Quod dicit Aristoteles in Ethic. Nicom. II. 3. ὁ μὲν ὑπομένων τὰ δεινὰ [καὶ] χαίρων ἢ μὴ λυπούμενός γε ἀνδρεῖος, ὁ δὲ λυπούμενος δειλός, si *καί* expunxeris recte dictum erit. Eadem opera adiuva Demosthenem in Orat. L. 1. τοῖς τοιούτοις τῶν ἀγώνων — [καὶ] τοὺς διαγνωσομένους προσήκει προσέχειν τὸν νοῦν, qui locus expuncta demum copula sanus erit.

In § 17. transponenda copula est et sic legendum: ἃ οἵ τε θεοὶ ἔφυσάν σε δύνασθαι καὶ ὁ νόμος συνεπαινεῖ. Editur ἃ τε οἱ θεοί errore manifesto.

Cuius aures sunt tam parum fastidiosae ut ferre possint VII. 22. τὴν μὲν τῆς γυναικὸς ἐπὶ τὰ ἔνδον ἔργα καὶ ἐπιμελήματα, τὴν δὲ τοῦ ἀνδρὸς ἐπὶ τὰ ἔξω [ἔργα καὶ ἐπιμελήματα]. Annotaverat nescio quis in margine (ut solebant si quid eleganter et nove dictum esse videretur) ἔργα καὶ ἐπιμελήματα, deinde factum est quod vides.

In cap. VIII. 15. εἶδον αὐτὸν ἐξετάζοντα ἐν τῇ σχολῇ πάντα ὁπόσοις ἄρα δεῖ ἐν τῷ πλοίῳ χρῆσθαι, quid, quaeso, aliud homo poterat ἐξετάζειν et quid tandem ea res habet quod quisquam miretur? Emenda: ὁπόσοις ἄρα δεῖ ἐν τῷ πλῷ χρῆσθαι, hoc ipsum requiri dabis mihi si inspexeris quae sequuntur. Dicebant autem Graeci, ut notum est, ἐν τῷ πλῷ et κατὰ τὸν πλοῦν *inter navigandum*, ac vides quam bene nunc ἐν τῇ σχολῇ et ἐν τῷ πλῷ inter se opponantur. Saepius vidi πλοῦς et πλοῖα inter se inepte permutari, praesertim ubi pluralis πλοῖ more Veterum fuerat scriptum. Quemadmodum enim ἔξοδον ποιεῖ-

Digitized by Google

σθαι dicitur si quis *semel* ἐξέρχεται, sed si *saepius* ποιεῖσθαι ἐξόδους aut ἐξιέναι ἐξόδους (ut apud Demosthenem p. 1182, 25. ἐπειδὰν ὁρῶσι τὴν τούτου ἑταίραν — ἐξόδους λαμπρὰς ἐξιοῦσαν). sic πλοῦν ποιεῖσθαι usitatum erat dicere et πλῷ χρῆσθαι de *una* navigatione, sed πλοῦς ποιεῖσθαι et πλοῖς χρῆσθαι de *pluribus*. Antiphon in Orat. V. 83. ὅσοις συνέπλευσα καλλίστοις ἐχρήσαντο πλοῖς. Xenophon Hellen. VI. II. 30. ἐν τοῖς μεθ' ἡμέραν πλοῖς, et in Oeconomico XXI. 3. ὅταν δέῃ περᾶν ἡμερησίους πλοῦς. In Anabasi V. VII. 7. optimi libri exhibent καὶ λέγεται, ὅταν βορρᾶς πνέῃ, ὡς καλοὶ πλοῖ εἰσιν εἰς τὴν Ἑλλάδα, ubi λέγετε pro λέγεται restituendum est. In optimo Vaticano πλόοι legitur, in caeteris πλοῖα stultissima Graeculorum correctione, qui quum haererent in verbis ΩΣΚΑΛΟΙΠΛΟΙΕΙΣΙΝ de suo dederunt ὥςε· καλὸν πλοῖα εἶναι καὶ ἀπελθεῖν εἰς τὴν Ἑλλάδα. Viden ut homunciones nullius pretii confidenter Veterem scripturam interpolent? Eodem modo πλῶν periit in Xenophontis Rep. Athen. I. 20. κυβερνῆται ἀγαθοὶ γίγνονται δι' ἐμπειρίαν τε τῶν πλοίων καὶ διὰ μελέτην, ubi duo Codices πλόων dederunt, quod festinantius receptum est, nam πλῶν scribendum esse apparet. Idem prorsus vitium commissum est in Platonis Politico p. 298 C. καθ' ὅ τι χρὴ — χρῆσθαι τοῖς πλοίοις τε αὐτοῖς καὶ τοῖς ναυτικοῖς ὀργάνοις εἰς τὴν τῶν πλοίων χρείαν, ubi philosophi manus est εἰς τὴν τῶν πλῶν χρείαν, quod et ratio vincit et si cui nondum *id satis* est ei assensum extorquebit perdocti Grammatici antiqui auctoritas. Servavit enim Photius ex antiqua λέξει Πλάτωνος et alia multa egregia et hanc annotationem: Πλοῖ: τὸ πληθυντικόν. οἱ πλόες. καὶ τοὺς πλοῦς· ἐς τὴν τῶν πλῶν χρείαν, φησὶ Πλάτων, quae primum nonnihil purganda est. Nempe expunge οἱ πλόες a Graeculo insertum: istorum vitiosa συνήθεια nomina νοῦς, πλοῦς et ῥοῦς flectebat eodem modo atque βοῦς, χροῦς et χοῦς: itaque isti νοός et νοῖ, ῥοός et ῥοῖ, πλοός et πλοῖ dicebant et similiter οἱ νόες et οἱ πλόες. Vide quae congessit Lobeck. ad Phrynich. p. 453 sq. Praeterea scribe κατὰ τοὺς πλοῦς. ἐς τὴν τῶν πλῶν χρείαν, φησὶ Πλάτων. Nempe Plato in Timaeo p. 89 A. dixit κατά τε τοὺς πλοῦς καὶ ὅπῃ περ ἂν ὀχήσεις ἄκοποι γίγνωνται. Ubinam Plato dixerit ἐς τὴν τῶν πλῶν χρείαν nemo posthac frustra quaeret.

(*Continuabitur.*)

Digitized by Google

EMENDATUR LIBER TERTIUS CICERONIS DE ORATORE.

Aliquanto serius quam speraveram redeo ad nobilissimos Ciceronis libros De Oratore, postquam ante hos duodeviginti annos nonnulla expromseram de emendandis duobus prioribus libris in IIdo Volumine Scholicorum Hypomnematum. Haud ita multo post luculenta prodiit eorumdem librorum editio Ellendtii, nec longo intervallo secuta est altera Orelliana. Ex horum eruditissimorum virorum industria et diligentia et doctrina multum me profecisse gratus agnosco: nam ut omittam ingenium et iudicandi acumen quo uterque in singulorum locorum interpretatione suam opinionem commendavit, insignis eorum opera accessio facta est subsidiorum quibus utatur is, qui e tam vasta varietate lectionis verum elici posse non desperet. De meo quod in hoc genere adderem nihil habebam praeter collationem Vossiani libri et Leidensis, e quibus tum nonnulla, quibus indigebam, commemoravi; integram collationem operaene pretium sit describere tum definiturus, si cum reliquis, quae hucusque editae sunt, conferendi otium habuero. Neque tamen nihil interea accesserat iis copiolis quas tum habebam: nam et ipse librum vetustum Vindobonensem, ex illorum mutilorum genere, diu ante sec. XV. scriptum, consulere potui, et e Gallicis Bibliothecis haud spernenda subsidia nactus sum, quorum partim, ante multos annos, Bethmanni, partim nuper Durievii diligentia subministravit.

Sed quum omnia ista tum demum intentissima cura consi-

Digitized by Google

deranda sint, quum quis ipsorum librorum textum, quem appellant, suo iudicio constituere suscipit, cuius rei nondum consilium depono, malo nunc in singulis quibusdam experiri quid ratio, etiam si forte deficiat Codicum Mss. auctoritas, suadeat, et nonnulla expromam quae in libro III^tio nondum ab aliis viris doctis satis bene animadversa videbantur, si prius brevi attigero minime negligendam quaestionem de forma totius operis.

Videlicet non poenitet me eorum, quae disputavi de Ciceronis dialogo in. Scholic. Hypomn. II. p. 23 sqq., quorum nullam rationem habuit Ellendtius in Introductione Vol. II. p. VIII. sqq. Igitur multum abest ut viro eruditissimo concedam ex iis verbis, quae Cicero scripsit ad Att. IV. 16. 3, Platonis aemulandi studium argui. Nullo modo cum Platonicis Dialogis Cicero est comparandus: ne ipsam quidem formam hanc sententiae explicandae vel solus vel princeps in Romanis literis condidit; quippe et alii nonnulli eadem ante ipsum usi erant, et dialogus Curionis commemoratur ab eo in Bruto 218, et Varronis διάλογον exspectare se scribit ad Att. XV. 13. 3; sed suo ingenio ac singulari orationis ubertati convenire magis iudicabat Aristoteleum dialogum, ita ut distributis sententiae demonstrandae partibus et plures disserentes introducerentur, et singulis μακρολογία illa concederetur, quam apud Platonem fugere solet Socrates. Omnino inique de Cicerone existimant qui contendunt formam horum similiumque librorum elaboratam esse ad alienum, quamvis praestantissimum, exemplum. Secutus sit sane aliorum auctoritatem: sed permultum abest ut intra eam constiterit, perfecit potius totum genus et accommodavit eorum ingeniis, qui tum erant, iisque studiis quae ista aetate ab optimo quoque colebantur: novum item hoc mihi excogitasse videtur ut prooemia singulis libris praemitteret, Graecis, credo, incognitum, ut si in sermone quem fingeret αὐτοπρόσωπος esse non posset, tamen haberet opportunum locum et explicandi consilii et operis, quod conderet, commendandi. Non perspexisse hoc Ellendtium puto, quum p. x. dicat »speciem colloquii maxime prooemiis ad »librum primum et alterum scribendis diligenter servavisse" Ciceronem. Atque in istarum literarum monumentis aestiman-

Digitized by Google

dis et aetatis rationem habendam esse existimo, et eius loci quem is qui scriberet scriptaque ederet in ea societatis conditione teneret: et si recte pronuntiat, verbi causa, Quinctilianus X. 1. 107. *in epistolis, quamquam sint utriusque, nullam contentionem esse* inter Demosthenem et Ciceronem, ne tantillum quidem detrahi putabimus Demosthenis excellentissimis ingenii laudibus, quibus a Tullio superetur, sed politiorem illam humanitatem, quam in hoc admiramur, effloruisse ex multum diversa societatis indole hominumque inter ipsos commercio.

Poterat hic locus latius explicari, tum horum De Oratore librorum, quibus haud iniuria Cicero ipse (ad Att. XIII. 19. 4) maxime gloriabatur, virtutes ita excuti concedendum erat, ut simul quae offenderent notarentur, nisi properarem nunc ad id quod mihi propositum erat, ut pauca de multis in libro III^tio^ tractarem aliquanto melius, ut spero, quam hucusque a viris doctis factum est, in quibus si quid forte a me proferetur ab aliis occupatum, vere ignorantem me, non simulatione ignorantiae facere aequis iudicibus visum iri confido.

§ 3. *Hic, ut saepe inter homines sapientissimos constare vidi, quamquam hoc Crasso, quum aliquid accuratius dixisset, semper fere contigisset, ut numquam dixisse melius putaretur, tamen omnium consensu sic esse* [*tum*] *iudicatum, ceteros a Crasso semper omnes, illo autem die etiam ipsum a se superatum.* Non attinet defendere infinitivum (*esse iudicatum*) post ea quae Matthiaeus aliique recte explicuerunt, de quo genere ipse monui in Bibl. Crit. Nov. III. p. 85 et 361. Sed ferendum non est *vidi*. *Videmus constare* v. c. inter historiae scriptores, quorum libros usurpamus: Cicero hoc quod commemorat, audire potuit, non videre. Itaque corrigendum *audivi*. Et ita solet ista coniungere, *saepe audio*, ut Legg. I. 5. Brut. 252. et supra I. 129. infra III. 133.

§ 11. Leg. *temeritati*. cf. Pison. 72.

§ 12. Corrigendum *tum vitae flore*. — Sed magis attinet attendere § 13, in qua haec dicuntur: *mihi quidem — et eorum casus, de quibus ante dixi, et ea quae nosmet ipsi ob amorem in rempublicam incredibilem et singularem pertulimus ac sensimus cogitanti* cet. — Solet saepe in aliis vel virtutem

Digitized by Google

vel facultatem *incredibilem et singularem* laudare; sed non ea vanitatis et iactantiae ferri potuisse eum credo ut ita se ipsum laudaret. Ipsa compositio sententiae et consilium suadet ut corrigatur *incredibilia et singularia*, sicuti mox *summos labores nostros* appellat.

§ 22. *Una est enim, quod et ego hesterna die dixi, et aliquot locis antemeridiano sermone significavit Antonius, eloquentia, quascumque in oras disputationis regionesve delata est.* Non memini *locum*, ut in libro, ita in sermone appellari: ne illa quidem modo veteres scriptores τόπον usurparunt, ut demonstrat Valckenaerius ad Herod. II. 117, unum alterumque locum isto emblemate liberans, veluti Xenophontem Memor. II. 1. 20. Sed ne decet quidem Crassum sic loqui, quippe non nisi semel Antonius (II. 34. fin. sqq.) eam sententiam adumbraverat. Quare totum illud *aliquot locis* a nescio quo annotatore adiectum abiiciendum videtur.

§ 22. *Sed si hoc quoque videtur esse altius, quam ut id nos humi strati suspicere possimus* —. Corrupit veram lectionem qui putabat ideo quod *altius* et *humi strati* antecederent, requiri, *suspicere*. Sed *suspicere* unusquisque potest, nec est ulla peculiaris *suspiciendi* facultas. Legendum *suspicari*, i. e. quodammodo intelligere.

§ 26. *Una fingendi est ars, in qua praestantes fuerunt Myron, Polyclitus, Lysippus; qui omnes inter se dissimiles fuerunt, sed ita tamen, ut neminem sui velis esse dissimilem. Una est ars ratioque picturae, dissimillimique tamen inter se Zeuxis, Aglaophon, Apelles; neque eorum quisquam est, cui quidquam in arte sua deesse videatur.* Liberanda sunt haec inutilibus atque odiosis adeo supplementis, et primum *qui*, tum *fuerunt*, postremo *que* post *dissimillimi* abiiciendum. — In proximis *et, si hoc in his quasi mutis artibus est mirandum et tamen verum, quanto admirabilius in oratione atque in lingua?* Si probantur ea quae nuper ad Oratorem et ad Brutum annotavi, corrigendum *mirabilius*, ut est in simili re § 197: contra §. 201. corrigendum *admirabile*.

§ 27. *Atque id primum in poëtis cerni licet, quibus est proxima cognatio cum oratoribus, quam sint inter sese Ennius, Pacuvius, Acciusque dissimiles; quam apud Graecos Aeschylus,*

Digitized by Google

Sophocles, Euripides, quamquam omnibus par paene laus in dissimili scribendi genere tribuatur. Quod *cerni licet*, hoc erat, *res complures dissimiles inter se tamen consimili laude dignari* (§ 25.) non, *quam inter se isti poëtae dissimiles essent.* Veram orationis formam revocabimus: *atque id primum — cum oratoribus. Quam sunt inter sese — Accius dissimiles! quam — Euripides! quamquam omnibus — tribuitur.*

Similia offensioni sunt in iis, quae illis continuantur, § 28: *adspicite nunc eos homines atque intuemini, quorum de facultate quaerimus, quid intersit inter oratorum studia et naturas.* Quid attinebat *oratores* appellare, quos iam indicaverat, *eos [homines] — quorum de facultate quaerimus?* Tum, ut recte oratorum *naturas* appellari concedimus (ut supra II. 94.), minus recte *studia* dicuntur, quae *voluntates* essent dicendae (ut II. 92). Accedit quod *suavitas, acumen*, cetera quae in singulis praedicantur, neque *studia*, neque *naturae* sunt, sed virtutes et laudes. Totum hoc, *quid intersit — naturas*, ut molestum emblema expellendum censeo.

§ 31. De Cotta dicitur: *haeret in causa semper, et, quid iudici probandum sit, quum acutissime vidit, omissis ceteris argumentis, in eo mentem orationemque defigit.* Totum locum de *argumentis* explicuit Antonius II. 162. fin. sqq., ita ut constet ea proprie appellari in ea oratione, cuius propositum sit *probare* et fidem facere. Itaque ibid. 176. ab illa argumentorum excogitandorum laude diversas alias in oratore laudes requirit. Apparet stolidum esse si dicatur, in probando *cetera argmenta omitti.* Deleamus *argumentis.*

§ 33. Crassus suum genus dicendi describens, dicit: *aliquanto me maior in verbis eligendis labor et cura torquet verentem, ne, si paullo obsoletior fuerit oratio, non digna exspectatione et silentio fuisse videatur.* Quid sit *exspectatio* in hac re dixi ad Oratorem 236, et nuper ad Brutum 88. Sed inscite additum *et silentio* expellendum est. *Silentium* appellatur fere eorum qui contemnunt, non curant, qui neque probari sibi aliquid, neque improbari significant. Ut, quum surgat orator, *silentium a corona significetur*, postulat in eo Cicero Brut. 290: sed ipsa oratio *clamores* et *admirationes* audientium exspectat: cf. I. 152. Brut. 164. 242. Orat. 107.

Digitized by Google

111. cet. Dial. de Oratoribus 39. Itaque Brut. 88. in Galbae laudibus hoc ponitur, quod ita dixisset *ut nulla fere pars orationis silentio praeteriretur.* Quodque exstat ad Qu. fratr. II. I. 1. *auditus est magno silentio* dicitur de Lupo, qui in senatu ita causam agri Campani egisset, ut nihil senatui probaret. Alio modo Livius XXXVIII. 10. 4. de Rhodiorum et Atheniensium legatis, qui in senatu *cum silentio auditi sunt.*

§ 34. Initio huius loci, post verba *tantae dissimilitudines*, abesse non potest verb. subst. *sunt.* Sed ita continuatur: *et in ea varietate fere melius a deteriore facultate magis quam genere distinguitur atque omne laudatur, quod in suo genere perfectum est.* In his postremis coni. *atque*, contra sententiam loci, nimis arcte copulat duo verba, *distinguitur* et *laudatur*: requiritur disertum indicium novi subiecti, legendumque *idque omne.* — In sqq., *non posse ea, quae inter se discrepant, iisdem praeceptis — formari*, postulat syntaxis ut corrigatur *discrepent.*

§ 37. — *ut, si non omnia quae proponerentur a me, ad omnium vestrûm studium — adhaerescerent —.* Et tempus et modum verbi *proponerentur* repudiat eius qui loquitur sententia. Legendum *proponentur.* Ita mox, *ut ad id, quodcumque agetur, apte dicamus.*

§ 39. *Neque tamen erit utendum verbis iis, quibus iam consuetudo nostra non utitur, nisi quando ornandi causa parce, quod ostendam.* Quid est illud, *quod ostendam?* Non *ostendi* poterat utendum iis verbis non esse, neque demonstrari: praecipere Crassus poterat. Sed qui meminisset ista fusius explicari ab eo infra § 153, de suo ex illis praeceptis apposuit ista, *parce ut ostendam*, quibus equidem facile careo.

§ 41. *de voce nondum ea dico, quae sunt actionis, sed hoc, quod mihi cum sermone quasi coniunctum videtur.* Nihili est *quasi*, sive quis *quasi coniunctum*, sive *quasi sermonem* intelligere velit: in neutro verbo translatio latet, quae ista particula mollienda sit: conf. § 165. Eodem vitio laborant haec, paullo post: *mollis vox aut muliebris aut quasi extra modum absona atque absurda*, ubi tamen non abiiciendum *quasi*, sed corrigendum *quae sit.*

§ 48. *praecepta Latine loquendi, quae puerilis doctrina tra-*

Digitized by Google

dit et subtilior cognitio ac ratio literarum alit aut consuetudo sermonis quotidiani ac domestici, libri confirmant et lectio veterum oratorum et poëtarum. Miror doctissimos Editores tam patienter tulisse istam particulam *aut*, quae ne si per se quidem ferenda esset, alienissimo loco inculcatur. Sed et omnino intelligitur, et Ciceronis auctoritate (Brut. 258.) novimus opponi inter se *rationem* et *consuetudinem*: tum nullam disiunctionem admittit haec enumeratio. Abiecto illo, distinguendum — *ratio literarum, alit consuetudo.*

§ 50. *ut quodam modo ipsi sibi in dicendo obstrepere videantur. Dicere* ubi substantive ponitur (ut *in dicendo*) ipsam eloquentiam significat, quod ab h. l. alienum. Corrupit igitur loci elegantiam praep. *in*. Vult enim, istos quum dicant (*dicendo*) ipsos sibi obstrepere.

§ 51. Inutilibus interpretamentis turpata sunt haec: *vides — quam alias res agamus, quam te inviti audiamus, qui adduci possimus — relictis ut rebus omnibus, te sectemur, te audiamus.* Laudo Ellendtium, qui duo postrema (*te audiamus*) delenda esse vidit. Sed certius multo est illa superiora, *quam te inviti audiamus* ex eadem perversa interpretandi sedulitate orta esse.

§ 52. *Nemo — umquam est oratorem, quod Latine loqueretur, admiratus. Si est aliter, irrident; neque eum oratorem tantummodo, sed hominem non putant.* Ista, *si est aliter*, nulla syntaxi defendi possunt: ipsum, quod subiicitur, *irrident* sc. eum, arguit legendum esse *si aliter* sc. loquitur. Sed offendo in *tantummodo*, quod in ea compositione sententiae et rationi et perpetuae consuetudini adversatur: qui utramque perspectam habet, concedat mihi necesse est non nisi hoc Ciceronis esse, *neque — modo, sed — non*, deleto *tantum*. Non attinet hoc exemplis confirmare.

§ 54. Quum modo dixisset Crassus, non qui Latine loqueretur, aut qui ita diceret, ut qui adessent intelligerent quid diceret, oratorem esse habendum, sed eum, qui id tum ornate, tum apte faceret, subiicit haec: *qui ita dicerent, eos negavit adhuc se vidisse Antonius et iis hoc nomen dixit eloquentiae solis esse tribuendum. Quare omnes istos me auctore deridete atque contemnite, qui se horum, qui nunc ita appellantur, rhe-*

Digitized by Google

torum praeceptis omnem oratorum vim complexos esse arbitrantur. — Satis graves, opinor, rationes mihi persuadent priora illa (*qui ita — tribuendum*) insititia esse. Primum quo pertinebat istius dicti mentio? Nihil sane ad confirmandum id, quod modo dixisset; interrumpit potius seriem sententiarum; si quidem post illam veri oratoris delineationem aptissime sequitur rhetoricorum praeceptorum castigatio, quibus nihil ad illas virtutes proficeretur. Sunt praeterea in verbis ipsis nonnulla quae offendunt. Quid in libello quodam dixisset, ipse Antonius revocat supra I. 94, eandemque sententiam profitetur aliquanto post III. 189. Nolo nunc urgere hoc tantum dixisse Antonium, *eloquentem se vidisse neminem*, non *eos* qui ita dicerent: sed *eloquentiae nomen alicui tribuere* Latinum non est: multumque hinc diversum est quod dicitur supra II. 5, *eloquentiae nomen relinquendum est. Tribuere eloquentiam* i. e. concedere tantam in aliquo esse dicendi facultatem, recte dicitur, sicut *tribuere sapientiam* Brut. 292: sed *nomen eloquentiae* non nisi ipsi illi vel virtuti vel facultati tribui potest: conf. § 56. init. In reliquis (ne commemorem in illis satis inepte addi *adhuc*) advertunt me verba *omnem oratorum vim. Oratoris vis*, non *oratorum*, recte diceretur de praestantissima eius facultate. Sed corrigendum *oratoriam*. Satis crebro in talibus turbatum est.

§ 57. *Itaque, ut ei studio se excellentissimis ingeniis homines dediderunt, ex ea summa facultate vacui ac liberi temporis multo plura, quam erat necesse, doctissimi homines otio nimio et ingeniis uberrimis affluentes curanda sibi esse ac quaerenda et investiganda duxerunt.* Et unusquisque admonitus agnoscet, opinor, ista, *doctissimi — affluentes*, non dicam abundare, sed stolide inculcata esse, et verba ipsa arguunt imperitum scriptorem. *Nimium* ut dicatur *otium* respuit sana ratio reique natura. Tum, sicut recte dicitur de pluribus *eos otio abundare*, aut *diffluere* (infra § 122 et 131.) non item *otiis*, ita dicendum erat eos *ingenio affluere*, non *ingeniis*. Recte sane appellantur plurium hominum *ingenia;* itaque aetas, verbi causa, dici poterit *abundare ingeniis:* sed, et singuli (sicut ad Div. IV. 8. 1.) et omnes non nisi *ingenio* abundare possunt, ideoque idem vitium tollendum e § 59, nec dubitan-

Digitized by Google

dum quin supra II. 6. corrigendum sit *ingenio — floruisse.* Postremo, inauditum est ut *ingenia uberrima* dicantur, quamquam *uberrimas artes* invenimus Brut. 332; siquidem ipsa *ubertas* non nisi in copia eius quod efficitur dici solet. — In postremis offendit *curanda*, quod nemo h. l. exspectet: et videtur remansisse dittographia eius, quod sequitur, *quaerenda:* itaque legatur, illo expuncto, *quaerenda sibi et investiganda duxerunt.*

§ 60. *Quorum princeps Socrates [fuit] is, qui omnium eruditorum testimonio totiusque iudicio Graeciae quum prudentia et acumine et venustate et subtilitate, tum vero eloquentia, varietate, copia, quam se cumque in partem dedisset, omnium fuit facile princeps, iis qui haec, quae nunc nos quaerimus, tractarent, agerent, docerent, quum nomine appellarentur uno, quod omnis rerum optimarum cognitio atque in iis exercitatio philosophia nominaretur, hoc commune nomen eripuit sapienterque sentiendi et ornate dicendi scientiam re cohaerentes disputationibus suis separavit; cuius ingenium variosque sermones immortalitati scriptis suis Plato tradidit, quum ipse literam Socrates nullam reliquisset.* Haec qui attente consideret, ei fieri non potest quin sollemnem adeo copiae et ubertatis modum excessisse videatur Cicero. Sed apparebit hoc melius etiam si singulas longissimae enunciationis partes exploramus. Offendit primum *princeps* bis de Socrate usurpatum, quamquam non eodem utrobique modo. Sed certae rationi et consuetudini repugnat hoc, quum dicitur *Socrates is, qui omnium eruditorum testimonio — princeps fuit*, quoniam *is* pronomen ita demum relativo praemitti et solet et oportet, si vel peculiari nota quis ab alio distinguendus sit, vel id subiiciatur, quo ea quae sequuntur acrius arguantur, veluti Fin. I. 57: *clamat Epicurus, is, quem vos nimis voluptatibus esse deditum dicitis, non posse iucunde vivi, nisi sapienter honeste iusteque vivatur* cet. Non sane opus erat monere quis aut qualis omnino esset Epicurus, sed haec eius vox (*non posse* cet.) arguebat falso accusari eum, quasi *nimis voluptatibus deditus esset.* Nihil neque huius neque alterius generis nunc de Socrate praedicatur. In enumeratione ac distributione eorum quibus Socrates aliis omnibus praestitisse dicitur, omitto nunc coniungi *pruden-*

Digitized by Google

tiam, acumen, venustatem et *subtilitatem;* sed in sequentibus aliquanto melius aptiusque dixisset *elegantia* (non *eloquentia*), *varietate, copia.* Totum autem hoc, quum dicitur Socrates *omnium eruditorum testimonio totiusque iudicio Graeciae* illis virtutibus praestitisse, et per se verum excedit, et recedit a communi fama, quam Cicero non semel commemorat, eum *Apollinis oraculo sapientissimum* fuisse iudicatum. Quanto modestius et elegantius idem Crassus I. 47. *harum disputationum inventorem et principem longe omnium in dicendo gravissimum et eloquentissimum* (correxeram *elegantissimum*) *Platonem* appellat. Et hoc nimium est, *quam se cumque in partem dedisset*, si hoc dicitur, quodcumque disputandi genus et argumentum aggressus esset. Melius sane Antonius II. 161. Carneadis *vim incredibilem dicendi et varietatem* sic explicat: *qui nullam umquam rem defendit, quam non probarit, nullam oppugnavit, quam non everterit.* Ipsa haec loquendi forma, *dare se in partem*, an Tulliana sit vehementer dubito: non certe defenditur eo, quod mox dicitur, *in omnem partem diffusae disputationes.* Ex his omnibus suspicio mihi confirmatur, omnia ista *fuit is — facile princeps*, a nescio quo male sedulo interposita esse, qui fortasse explicaturus esset quo scilicet nomine *princeps* diceretur Socrates.

§ 62. *Fuerunt etiam alia genera philosophorum, — Eretricorum, Herilliorum, Megaricorum, Pyrrhoneorum; sed ea horum vi et disputationibus sunt iam diu fracta et exstincta.* Non apparet qui sint *hi*, quorum *vi et disputationibus* ista fracta sint. Quid porro tam absonum est quam ut quis dicatur *vi frangere* aliquod genus philosophorum? Non semel eandem rem commemorat Cicero in libris de philosophia, sed ita ut participia ista sine addito ablativo ponantur, v. c. Fin. V. 23. Off. I. 6. Delenda sunt verba *horum vi et disputationibus.*

§ 63. Epicurea philosophia dicitur *procul abesse ab eo viro, quem quaerimus, et quem auctorem publici consilii et regendae civitatis ducem et sententiae atque eloquentiae principem in senatu, in populo, in causis publicis esse volumus.* Quis non probet *sententiae principem in senatu?* Sed *eloquentiae principem in senatu* ut appellaret numquam in animum inducere potuit Cicero: ne extra quidem senatum, si quidem recte

Digitized by Google

quis dicitur *eloquentia princeps*, non *eloquentiae*. Abiiciantur verba *atque eloquentiae*.

§ 64. Si mei arbitrii esset, ederem *tantum eos admoneamus, ut illud, etiam si sit verissimum*, pro *tantumque*, et *est*. Istud *que* hinc alienum esse, confirmatur exemplis quae Ellendtius cumulavit ad II. 139. Coniunctivum commendant ea, quae modo Crassus dixerat § 63. *etsi cui vera videatur*. Absolvitur sententia his verbis: *tacitum tamen tamquam mysterium teneant, quod negant versari in republica esse sapientis*. In quibus non dicam nunc praeter necessitatem, quale *tacitum* sit intelligendum, addi, sed *mysterium* singulari numero usquam a Cicerone usurpari, aut etiam usurpari potuisse demonstrari mihi vellem. *Quod negant* equidem mutandum esse censeo in *quum negant*. Nihil est istarum coniunctionum permutatione in Codd. crebrius. Sed *quum* ita poni solet in citanda aliorum sententia, ad eundem modum, quo dicitur *memini quum*, pro quo etiam peritissimus Latinitatis Manutius, in ad Div. VII. 28. 1., aliquot scilicet Codd. auctoritate, *quod* restituendum censebat. Theophrastus, inquit Cicero, Tusc. V. 24, *non magnopere reprehenditur, quum tria genera dicit bonorum*. Ut in eodem Theophrasto maneamus, infra § 184. editur, *illud assentior Theophrasto, qui putat orationem — numerosam esse oportere:* quo loco relativum corrumpit adeo scriptoris consilium, et propter antecedens *illud*, postulatur *quum putat*. Infra § 168, *videtis genus hoc totum, quum inflexo commutatoque verbo res eadem enunciatur ornatius*, pro *videtis — inflexo — rem eamdem enunciari ornatius*.

§ 65. De Stoicis: *sed utrumque est in his, quod ab hoc, quem instituimus oratore valde abhorreat; vel, quod omnes — insanos esse dicunt*. Recte vidit Ellendtius *utrumque* omnium minime sententiae convenire: non tamen accipio quod ipse excogitavit, *sed utcumque est, est in his —*, quod ita demum probari quodam modo posset, si, quod modo ante dixerat Crassus, in dubio reliquisset, *eloquentiam virtutem esse*. Idem vitium est coniecturae Orellianae, *sed verum utrum cumque est*. Equidem expungendum arbitror *utrumque:* praeterea interpolatum est *oratore:* tum requiritur *velut quod:* nihil attinet demonstrare *vel* quam h. l. ineptum sit.

Digitized by Google

§ 67. De pluribus quum sermo sit, non spernendum erat Lambinianum *dissenserunt:* satisfacere tamen puto *dissentiunt.* — Aliquanto post Arcesilae haec sententia ponitur, *nihil esse certi, quod aut sensibus, aut animo percipi possit.* In quibus quum res ipsa, tum complura Ciceronis testimonia in eadem re hoc sane certum esse evincunt, *certi* stulte interpolatum esse. Tum initio huius loci corrigendum *Arcesilas primus:* quod edi solet, *primum*, ferendum, si is aut mutasset postea sententiam aut aliud addidisset. Ita statim post *primus instituisse* dicitur.

§ 69. *Haec autem ut ex Apennino fluminum, sic ex communi sapientiae iugo sunt doctrinarum facta divortia, ut philosophi tamquam in superum mare Ionium defluerent, Graecum quoddam et portuosum; oratores autem in inferum hoc Tuscum et barbarum scopulosum atque infestum laberentur, in quo etiam ipse Ulixes errasset.* Quum per multa secula integra adeo volumina ferantur, quae pro Tullianis indocti doctique amplexantur et exosculantur, ut hodie etiam indignari nonnullos videamus si quis exstiterit qui ista tanto et tam eximio ingenio indigna esse demonstret, minus miror in hoc palmario opere complura viros doctos latuisse, quae non dicam languida et ieiuna sint, multumque deflectant a reliquorum prudentia et castitate et venustate, sed quae nemo sit quin admonitus stolida esse agnoscat. Scilicet totam praecedentem disputationem, inde a § 59, in qua demonstrat quo modo ea, quae antea fuisset una disciplina cogitandi dicendique, in duo diversa studiorum genera distracta esset, ut alii philosophi alii oratores et haberentur et dicerentur, concludit eleganti simili adhibito, in quo allegoriam persecutus, ut *fluminum divortia ex Apennino* (quam locutionem perpetuo servarunt Romani: vid. Viri docti ad Liv. XXXVIII. 45. 3.) ita *doctrinarum divortia ex communi sapientiae iugo* appellat. Apparet iam, opinor, coni. *autem*, quae tum interponi solet, quum in argumentatione novum quid proponitur, unde quid sequatur post dicatur, in hac conclusione locum non esse. Reliqua omnia ab eo adiecta sunt, qui quid deceret ne levissime quidem suspicari potuit. *Philosophi* et *oratores defluere*, et *labi* dicuntur *in mare*, et, ne deseratur Apennini similitudo, illi

Digitized by Google

in *superum*, hi in *inferum* mare. Si quis sit cui hoc inventum non plane displiceat, occurrit tamen hoc, quod addita utriusque maris descriptione is, qui haec excogitavit, ita adumbrare voluisse videtur utriusque muneris indolem et naturam: igitur philosophis concedit mare *portuosum*, oratoribus *infestum* et *scopulosum*. Difficile, suspicor, Crasso, qui aliquanto post tam egregia istius generis praecepta tradit (§ 163 sqq.) huiusmodi similitudinem defendere. Arguunt vanissimum interpolatorem ineptiae quas inculcavit: non satis erat *superum mare* appellare, additque *Ionium*, quasi non diversa ista essent: quid sit mare *Graecum quoddam*, et quid in altero *barbarum*, quidque haec pertineant ad discrimen declarandum quod inter philosophos et oratores esset, vix operam dedi ut assequerer, nisi forte ut Graecum Aristoteli, ita barbarum Demostheni tribuendum sit. Quod ad extremum additur de Ulixe, qui in eo mari erraverit, (tamquam si controversiam dirimeret, quae fuit inter Aristarchum et Cratetem agitata; vid. Gell. N. A. XIV. 6.) vix sani hominis est: sed ubi semel nugandi libido quem invasit, difficile dictu est quo vanitas eum deferre possit. Quid Crassus? Nihil nisi hoc: *haec ut ex Apennino fluminum, sic ex communi sapientiae iugo sunt doctrinarum facta divortia. Quare, si hac eloquentia* cet.

§ 72. *Namque, ut ante dixi, veteres illi usque ad Socratem omnem omnium rerum — scientiam cum dicendi ratione iungebant; postea dissociati, ut exposui, a Socrate diserti a doctis et deinceps a Socraticis item omnibus, philosophi eloquentiam despexerunt, oratores sapientiam.* Hic iterum nonnulla perperam interposita sunt, tamquam explicandi consilio, sed quae non tantum putida, sed etiam inscite scripta esse mihi videntur. Etenim servatis his (*dissociati a Socrate diserti a doctis*) orietur primum hoc, ut passivum *dissociari* bis cum praep. *ab* construatur, tum, quod minime omnium ferendum est, ut quis dicatur *dissociare aliquem ab aliquo.* Verbi istius obiectum, quod dicitur, fieri nullo modo potest ut in singulis vel rebus vel hominibus sit, sed requirit plures qui inter se *dissocientur:* sicuti alio loco Cicero dixit *dissociare amicitias*, et Corn. Nepos Att. II. *dissociatis animis civium. Disertos dis-*

Digitized by Google

sociare a doctis ut dicatur, non patitur sermonis bene Latini ratio. Quid porro ista sibi volunt *et deinceps a Socraticis item omnibus?* In quibus *item* perperam ponitur, quasi hoc, quod dicitur, praeter exspectationem accideret, ideoque de industria significandum esset. Sed omnia ista ideo quoque abiicienda, quoniam Crassus iam dixerat *usque ad Socratem*, neque addidisse existimandus est *a Socrate et deinceps a Socraticis omnibus:* in quibus hoc quoque vitiosum est, quod *deinceps* ponitur, tamquam in successione, in ordine, hoc factum esset; tum quod Socraticorum nomen nunc tamquam certae Scholae ponitur. Conficio hinc verba *a Socrate — item omnibus* interpolata esse.

§ 75. *atque hos omnes, qui artes rhetoricas exponunt, perridiculos.* Nondum nactus sum qui mihi horum syntaxin explicaret, quam frustra hucusque operam dedi ut perspicerem. Sed a corrigendo abstineo quoniam fere persuasum habeo nonnulla ante haec excidisse.

§ 78. Expellendum esse putidum emblema, *homines Stoici*, non indiget, opinor, peculiari demonstratione.

§ 80. *Sin aliquis exstiterit — is sit verus orator.* Corrigendum, *is erit v. o.*

§ 81. Non dixit Crassus *Coracem istum vestrum*, sed *veterem.* Nemo Romanus, multo minus quisquam eorum qui huic sermoni intererant, istum noverat. conf. I. 91. Lusus, aliquanto frigidior, in eo nomine, non effugit Henrichsenium.

§ 84. *Similiter nunc de oratore vestro impulsu loquor, summo scilicet.* Unde Ellendtius ediderit *simpliciter*, ignoro; sed certe id vitiosum est. Postrema, *summo scilicet*, abiicienda, utpote sententiae contraria. Suo loco dicit idem § 85. init.

§ 92. Interpolata arbitror verba *in aedilitate:* ne in Caesare quidem munus illud appellaverat.

§ 94. *Nam apud Graecos — videbam tamen esse praeter hanc exercitationem linguae doctrinam aliquam et humanitatem dignam scientia. Dignum scientia* quidquam appellari posse non puto, sed *dignum cognitione.* Et quid tandem esset *humanitas digna scientia?* Imo scripsit *humanitate dignam scientiam*, i. e. quae deceret hominem, sicut infra § 140. dicitur, *omnium rerum, quae essent homine erudito dignae — doctrinam.* — Se-

Digitized by Google

quitur: *hos vero novos magistros nihil intelligebam posse docere, nisi ut auderent:* in quibus postremum *ut auderent*, per se recte dictum, huic loco minus convenit, quoniam huius verbi subiectum nimis longe quaerendum est (*adolescentes*): multoque melius obiectum totius disciplinae in infinitivo ponitur, *nisi audere;* sicut Philipp. II. 8, *te — nihil sapere docuit.* — In extremis, *quod etiam cum bonis rebus coniunctum, per se ipsum est magno opere fugiendum.* Deesse apparet, nisi fallor, ad sententiae perspicuitatem, fortasse hoc modo resarciendum: *quod etiam si cum bonis rebus coniunctum laudandum, per se —.*

§ 96. *Nam ut gravis, ut suavis, ut erudita sit, ut liberalis, ut admirabilis, ut polita, ut sensus, ut dolores habeat, quantum opus sit, non est singulorum articulorum: in toto spectantur haec corpore.* Ridicule plurali numero et *sensus* et *dolores* orationi tribuuntur, quum non nisi in corpore et dicantur et dici possint. Unius vocalis mutatione verum habebimus, *ut sensus, ut doloris. Sensus* oratoris esse intelligitur, vultu etiam expressus: conf. Orator 86. fin.: tum *sensum* et *dolorem* eodem modo coniunxit Cluent. 10.

§ 100. *Sic omnibus in rebus voluptatibus maximis fastidium finitimum est; quo hoc minus in oratione miremur; in qua vel ex poëtis* [*vel ex oratoribus*] *possumus iudicare concinnam, distinctam, ornatam, festivam, sine intermissione, sine reprehensione, sine varietate, quamvis claris sit coloribus picta* [*vel poësis vel oratio*] *non posse in delectatione esse diuturna.* Sic haec nunc eduntur, quum Schutzius primus indicasset quae essent excludenda. Nondum tamen locus persanatus est. Quum enim dicitur, *vel ex poëtis*, cogitandum necessario est, *tanto magis ex oratoribus.* Sed totum hoc in vitio est, quum dicitur id, quod sentiat (*concinnam — esse diuturna*), *iudicare nos posse ex poëtis* aut *ex oratoribus.* Neque enim Latinum est *iudicare ex aliqua re*, nisi ea res sit norma, quam iudicium sequatur, ut *ex sensu suo iudicare*, aut *ex aequo et bono.* Usitatur hoc, ut dicatur *intelligere ex aliqua re*, et similia, ut *perspicere* (quod, transposita praep. restituendum viderunt viri docti in Off. III. 33.), quod ipsum verbum restituendum est Amic. 23. *id si minus intelligitur, quanta vis amicitiae concor-*

Digitized by Google

diaeque sit, ex dissensionibus atque discordiis percipi potest. imo *perspici.* Sed eodem loco, quae sequuntur attendenda sunt: *quae enim domus tam stabilis, quae tam firma civitas est, quae non odiis atque discidiis funditus possit everti? ex quo, quantum boni sit in amicitia, iudicari potest.* Hinc apparet, *iudicari* posse quoque *ex eventu:* multae civitates discordiis perierant; *ex quo — iudicari potest.* Sed multum abest ut huiusmodi quid voluerit Crassus. Ferendum esset, si dixisset, *quot videmus poëtas aut oratores, quorum ornata sint intermissione oratio satietatem creaverit? ex quo iudicare possumus* cet. Sed in hoc praecepto neque poëtas neque oratores, qui isto vitio laboravissent, in animo habuit; qui etiam § 102. ab histrionis actione primum exemplum commendandae sententiae petat, ipsumque poëtam eo nomine laudet, et eos qui fecerunt modos. Sed initio non nisi quibus oratorem informaret cogitavit praecepta. Liberetur igitur locus intempestivis additamentis, et sic, reliquis omissis, legatur: *ex quo hoc minus in oratione miremur, concinnam — coloribus picta non posse esse in delectatione diuturna.* Nisi hoc concedatur, servabimus satis ineptam et inficetam verborum compositionem hanc, ut dicatur, in oratione (*in qua*) nos posse iudicare orationem concinnam — non posse esse in d. d. Ex iis quae disputavi unusquisque, spero, intelliget, in sequentibus verbis: *atque eo citius in oratoris aut in poëtae cincinnis* — delenda me censere ista, *aut in poëtae.*

§ 102. *Numquam agit hunc versum Roscius eo gestu, quo potest:*

»nam saepius virtuti honorem praemium haud praedam petit." *sed abiicit prorsus, ut in proximos,*

»ecquid video? ferro saeptus possidet sedes sacras," *incidat, adspiciat, admiretur, stupescat.* In quibus quis, quaeso, probare poterit hoc, quod dicitur actor scenicus *incidere in versus,* quod tamen intelligendum est in illo *in proximos?* Tamen non nisi unus versus apponitur, in quo quam subito mutaretur Roscii gestus declaratur non tribus verbis (*adspiciat, admiretur, stupescat*), sed quatuor: quoniam corrigendum est *incedat.* Quid sit *incedere* dixi ad Brutum 26: significaturque eo verbo gravitas, et maior fiducia, et erectus ani-

Digitized by Google

mus: multoque melius hoc in veteri poëta, apud Ciceronem ad Div. II. 9. 2. *incessi omnibus laetitiis*, interpretatur Manutius quam Cortius: Comicorum adeo est, ut Plauti Asinar. II. 5. 25. Terentii Eunuch. V. 3. 9. Hinc porro facile est corrigere *in proximis*.

§ 105. *Sed in hoc, quod postremum dixi*, (nempe, in concitandis animis) *amplificatio potest plurimum, eaque una laus oratoris est et propria maxime. Etiam maior est illa exercitatio, quam extremo sermone instruxit Antonius — primo reiiciebat — laudandi et vituperandi.* Primum Pearcio obtemperandum fuerat, qui *et* ante *propria* delendum vidit: postulat hoc perpetua Ciceronis consuetudo ipsaque ratio. Sed *etiam maior* si retinemus, statuendum erit laudandi exercitationem diversam esse ab *amplificatione:* sed perspicuum est hoc velle Crassum, amplificationis exercitationem esse laudationem et vituperationem. Igitur sententia certe hoc requirit, *cuius magna est illa exercitatio* —. Quod interponitur, *primo reiiciebat*, servent licet, qui eo delectantur: sed neque Crassum decebat ista diligentia, quasi hoc exprobraret Antonio, neque hic *reiecerat* ista, sed, ut ipse loquitur (II. 341.), a praeceptis suis *secreverat*. Reiicere cum aspernandi significatione coniungi solet: sed hoc tum alienum erat ab Antonio.

§ 116. Leviter corrigendum est: *consecutionis autem duo primum genera ponuntur*. Edi solet *prima*. Sequitur autem subdivisio.

§ 120. Ubi dicitur, *orationes, quae — se ad universi generis vim explicandam conferunt et convertunt*, postremum verbum manifesto ex dittographia ortum est: non nisi *conferunt* rectum est.

§ 122. *nostra est — omnis ista prudentiae doctrinaeque possessio, in quam homines — involaverunt, atque etiam aut irridentes oratorem — cavillantur, aut aliquid de oratoris arte paucis praecipiunt libellis eosque rhetoricos inscribunt, quasi non illa sint propria rhetorum, quae ab iisdem de iustitia, de officio, de civitatibus instituendis et regendis, de omni vivendi, denique etiam de naturae ratione dicuntur.* Apparet non Gorgiam tantum apud Platonem carpi, sed Aristotelem quoque aliosque philosophos, qui praeter alios de philosophia libros

Digitized by Google

Rhetorica quoque edidissent. Sed extrema (*denique etiam de naturae ratione*) fieri non potest ut in hac disputatione adiecerit Crassus. Naturam vix aliam intelligere licebit, nisi eam, quam *rerum naturam* appellare solet, quem locum physica philosophia obtinet: Crassus autem, ut e § 123. intelligitur, non nisi *civilem scientiam* spectabat. Difficile praeterea est constituere, quid sit istius *naturae ratio*. Abiicienda sunt verba *etiam de naturae*, vel propterea, quod *vivendi et naturae ratio* ineptissime iunguntur.

§ 125. *et, si est honestas in rebus ipsis, de quibus dicitur, exsistit ex re naturalis quidam splendor in verbis.* Duobus modis in Codd. interpolatum est, vel *ex re*, vel *ex rei natura*. Neutrum ferendum, ne si, quod melius fuisset, *ex rebus* quidem dixisset. — In eodem argumento pergens ita concludit: *ita facile in rerum abundantia ad orationis ornamenta sine duce, natura ipsa, si modo est excitata, labetur.* Nusquam reperias, apud scriptorem quidem qui sanae mentis sit, *labi ad ornamenta orationis*, quum *labi* maxime de citato cursu dicatur: neque hucusque Interpretem nactus sum qui hanc loquendi formam et sententiam explicaret. Codices nihil praeter sollemnes variandi nugas afferunt. Sed corrigendum est, *natura ipsa, si modo est, excitabitur.* Paullo ante hoc in oratore postulaverat, *modo — a natura adiuvetur.*

§ 128. De Hippia, quaeque is gloriatus erat: *Scilicet nimis hic quidem est progressus.* Sed neque *progressio* ista erat appellanda (ut Stoicorum προκοπή) tamquam ad virtutem: neque omnino dici poterat *nimis progredi*, ut neque *nimis subsistere.* Sanum habeo hoc: — *nimium hic quidem est professus.*

§ 133. Sermo est de iis, qui sapientiae gloria excellebant, omniaque, quae quidem tum civitas nosset, complecti solebant: *ad quos olim — sic adibatur, non solum ut de iure civili ad eos, verum etiam de filia collocanda, de fundo emendo, de agro colendo, de omni denique aut officio aut negotio referretur.* Reliqua recte: sed dubito an Sex. Aelius, aut M'. Manilius consuli soliti fuerint a quoquam *de agro colendo.* Ipsi patres familias hanc artem vel ipsi tenebant, vel villico com-

Digitized by Google

mittebant: conf. I. 249. Sed negotii genus erit, *de opere locando.*

Quoties bonae lectiones, quas Codices afferant, spretae perperam sint ab Editoribus, nunc quidem animus non erat commemorare. Sed incido in hoc exemplum § 137. — *doctrinae sunt ab illis* (Graecis) *exempla repetenda:* ubi duo boni libri apud Orellium exhibent *petenda.* Non fugere oportebat viros doctos, dici *repetere a capite, ab ortu, a fonte, ab initio*, similiaque, sed, undecumque *exempla petere.*

§ 141. Commemorat Aristotelem, qui Isocratem aemulatus esset: *itaque ipse Aristoteles, quum florere Isocratem nobilitate discipulorum videret, quod ipse suas disputationes a causis forensibus ad inanem sermonis elegantiam transtulisset, mutavit repente totam formam prope disciplinae suae* cet. In his alterum *ipse* (*quod ipse suas*), oppositum Isocrati, Aristotelem indicat; satis incommode, quippe numquam Aristoteles causas forenses attigerat. Corrigendum *is*, i. e. Isocrates. — Statim post de more scripsisse Ciceronem puto *versum quemdam de Philocteta*, non *Philoctetae.*

§ 144. Iterum meliora e libris restituenda sunt, locusque sic edendus: *Sed certe et hae partes — quumque de duabus —.*

Laborat disputatio in explicanda translatione. Quum enim § 152. dixisset, tria esse in verbo simplici, quae orator afferat ad exornandam orationem, aut inusitatum verbum, aut novatum, aut translatum; postquam duo priora explicuisset, § 155. ita pergit: *tertius ille modus transferendi verbi late patet*, et uno alteroque exemplo proposito, explicat sic: *quod enim declarari vix verbo proprio potest, id translato quum est dictum, illustrat id, quod intelligi volumus, eius rei, quam alieno verbo posuimus, similitudo.* Quod autem statim subiicitur § 156: *Ergo hae translationes quasi mutuationes sunt, quum, quod non habeas, aliunde sumas: illae paullo audaciores, quae non inopiam indicant, sed orationi splendoris aliquid arcessunt;* haec igitur per se rectissime dicuntur: sed frustra quaeras in antecedd. unde *hae*, et *illae* translationes explicentur, quae sint. Generalis est observatio, quae concludat necesse est totam illam transferendi verbi explicationem: quapropter pergit: *quarum ego quid vobis aut inveniendi rationem aut genera po-*

Digitized by Google

nam? Ecce! § 157. redit ad definitionem: *Similitudinis est ad verbum unum contracta brevitas, quod verbum in alieno loco tamquam in suo positum, si agnoscitur, delectat, si simile nihil habet, repudiatur:* subiiciturque statim unum alterumque exemplum, quo ostendatur quid effici possit translatione. Non miror fuisse, ut Lambinum et Schutzium, quibus certe ista, *similitudinis est ad verbum unum contracta brevitas*, nullam perspicuam sententiam continere viderentur. Nam quid faciemus Ellendtio? qui, spretis illorum dubitationibus, haec annotavit: »neuter advertit haec cum prioribus arcte colligari. Hoc dicit: Quid vobis (in altera praeclari voluminis editione corrigetur, ut spero »vos") doceam rationem metaphorae. Est simile in unius verbi brevitatem con»tractum." Videtur is verba ea, de quibus quaerimus, in hanc sententiam interpretari velle, quasi explicarent *rationem metaphorae:* quod tamen se non facturum modo significaverat Crassus, (*quid vobis — ponam?*), itaque omittit rhetorum in hoc loco minutas distributiones et definitiones, defungiturque exemplis quibusdam, tum praeceptis, ut intelligeretur quid vitandum in eo genere esset. Neque tamen explicant viri docti, quid sit primum *brevitas contracta:* contrahere plura in breve spatium possumus, indeque orietur brevitas; ipsam brevitatem contrahere nemini licebit. Porro quid est *similitudinis est brevitas?* Estne, similitudinis hoc proprium est, ut habeat brevitatem? Sed ipsi similitudini neque brevitas, neque copia aut amplitudo tribui potest, orationi, quae sensa mentis exponit, potest, sicuti § 158. dicitur, *etiam brevitas translatione conficitur*, i. e. unius verbi translatio efficit ut id, quod intelligi volumus, non opus sit pluribus verbis propriis explicare: et § 160, *singulis verbis res ac totum simile conficitur.* Equidem nihil sani agnosco in verbis iis, quae Ellendtius defendere conatur; sed ne aliorum quidem utor correctionibus: nec reticebo, primum ista mihi delenda videri, tum resarciendam esse disputationis iustam seriem transpositione, ut totus locus ad hunc modum describatur. — *quam alieno verbo posuimus, similitudo, quod verbum in alieno loco tamquam in suo positum, si agnoscitur, delectat; si simile nihil habet, repudiatur. Ergo hae translationes quasi mutuatio-*

Digitized by Google

nes sunt, quum, quod non habeas, aliunde sumas; illae paullo audaciores, quae non inopiam indicant, sed orationi splendoris aliquid arcessunt: quarum ego quid vobis aut inveniendi rationem aut genera ponam? Sed ea transferri oportet cet.

§ 160. *maxime oculorum, qui est sensus acerrimus.* Melius aliquanto edetur *quorum est s. a.*, sicuti loquitur Fin. II. 52.

§ 162. *Vive Ulixes, dum licet; Oculis postremum lumen radiatum rape.* Alieno loco ponitur hoc exemplum, quoniam modo non nisi hoc praeceperat, *fugiendam esse dissimilitudinem.* Sed coniungi oportet cum eiusdem generis exemplo § 158, et haec omnia transferenda post verba *uno significata translato.*

§ 166. *Modus autem nullus est florentior in singulis verbis nec qui plus luminis afferat orationi. Nam illud, quod ex hoc genere profluit, non est in uno verbo translato, sed ex pluribus continuatis connectitur, ut aliud dicatur, aliud intelligendum sit.* In his novissimi Editores nihil offenderunt. Ernestus tamen, qui multos alios elegantiae sensu superavit, rectissime vidit aliquid turbatum esse: »nam ille *modus*, inquit, non »expressus est, et sequitur *ex hoc genere*, quod tamen non »commemoratur." Itaque suspicatur lacunam esse post *orationi*, quam sic explendam esse, *quam ἀλληγορία.* Apparet autem ex hoc initio, *modus autem nullus*, absoluta explicatione translationis quae uno verbo contineretur, pergere Crassum ad novam huius generis formam: ut nunc ista edi solent, coniiciat quis non nisi a verbis *nam illud* inchoari novam illam praeceptionem. Sed lenissima medicina sanandus locus est, hoc modo: — *nec qui plus luminis afferat orationi, quam illud quod ex hoc genere* (i. e. genere translationis) *profluit, quod non est in uno verbo* cet.

§ 167. *Pro Afris est sumpta Africa.* Dixi de his ad Orator. 93.

§ 169. *illa videtisne esse non verbi, sed orationis, quae ex pluribus connexa sunt?* Postremi verbi et numerus et modus in vitio est. Legendum *connexa sit* sc. oratio: et Coniunctivum postulat constructio Infinitivi, in quam secundaria sententia includitur.

§ 172. *Sed est tamen haec collocatio conservanda verborum.*

Digitized by Google

Nihili est *conservare hanc collocationem*, quasi ne periret periculum esset. Praecipit Crassus hoc, ut collocationi operam dent: idque dixit *servanda*, quo eodem verbo utitur in eadem re § 191 et 192. Conf. quae de compositorum abusu ad Orator. 120. dixi.

§ 173. *Hanc diligentiam* (sc. collocationis) *subsequitur modus etiam et forma verborum, quod iam vereor, ne huic Catulo videatur esse puerile. Versus enim veteres illi in hac soluta oratione propemodum, hoc est, numeros quosdam, nobis esse adhibendos putaverunt. Interspirationis enim, non defatigationis nostrae neque librariorum notis sed verborum et sententiarum modo interpunctas clausulas in orationibus esse voluerunt; idque princeps Isocrates instituisse fertur* cet. — Laborasse videntur Interpretes in huius loci interpretatione, quum quaererent imprimis quo pertineret Genitivus *interspirationis*. Si Crassi disputationem recte perspicio, quam absolvit § 198, duplicis generis praecepta tradit, quorum alia numeros et pedes spectant, quibus orator in formanda oratione utatur, alia referuntur ad sententiarum formam et comprehensionem verborum, in qua *circuitus* et *orbis* spectatur, quaeque in Oratore *incisa* et *membra* appellat. Prioris generis generalis significatio continetur his verbis, *versus enim — putaverunt*. Quae autem subiiciuntur non istuc, sed ad clausularum interpunctionem pertinent. Propterea alterum *enim* recte mihi omittere videntur duo optimae notae libri Bambergenses. Sed eo ipso *interspirationis* falso interpositum esse arguitur, temere adscriptum ex § 198. fin. Sed erant haec sic iungenda cum superioribus: *nec defatigationis nostrae neque libr.* —, in quibus *verborum modus* ad numeros ipsos, *sententiarum modus* ad circumscriptionem et membra sententiae refertur. Praeterea corrigendum, *in oratione*.

§ 174. *Namque haec duo musici — machinati ad voluptatem sunt, versum atque cantum, ut et verborum numero et vocum modo delectatione vincerent aurium satietatem*. Incommode haec de musicorum inventis sic abrupte interponuntur in mediis praeceptis eorum, qui de rhetorica scripserant. Neque *haec duo* isto pronomine designanda erant, quum neque enumeratio instituatur, neque in antecedd. exstet, quo illud referatur.

Digitized by Google

Quae ita perperam distracta sunt, hoc modo cum superioribus aptius cohaerebunt, si legetur, *nam quae* [*haec duo*] *musici — satietatem, haec igitur duo, vocis dico* cet.

§ 176. *Quonam igitur modo tantum munus insistemus, ut arbitremur nos hanc vim numerose dicendi consequi posse?* De his explicandis merum silentium apud novissimos Interpretes. Quid tamen est *munus insistere?* Finge quodlibet; non tamen efficies ut recte istis subiiciatur *ut arbitremur* —. Nihil e Codd. affertur, nisi *non* pro *modo*, et *tantum* omissum. Appareret praeterea hoc, non quaerendum esse an *illam vim consequi* quis posset, sed *quo modo* consequi. Resectis inutilibus additamentis, quae cassa sententia sunt, integram, nisi fallor, habebimus hanc formam quaerendi: *quonam igitur modo arbitramur nos — posse? Munus* ab huius rei significatione alienissimum est, nec nisi in eo, quod oratorem efficere dicendo oporteat, usurpari solet. *Quonam modo* sic iterum § 195.

§ 178. *Sed ut in plerisque rebus incredibiliter hoc natura est ipsa fabricata, sic in oratione, ut ea, quae maximam utilitatem in se continerent, plurimum eadem haberent vel dignitatis vel saepe etiam venustatis.* Propter interpositum illud, *sic in oratione*, exspectes hoc ipsum nunc continuo explicandum esse: sed subiicitur multarum aliarum rerum explicatio, et § demum 181. transfert hoc ad orationem. Hinc existimo et *prius ut* delendum esse (quod in uno libro apud Ellendtium omitti nunc video), et verba illa *sic in oratione.*

§ 189. In his, *me invenisse eloquentem*, postremum vocabulum tollendum esse, satis significavi ad Oratorem § 44.

§ 200. *Tum denique hic nobis orator ita confirmandus est, et verbis et sententiis, ut, quemadmodum qui utuntur armis aut palaestra non solum sibi vitandi aut feriendi rationem esse habendam putant, sed etiam, ut cum venustate moveantur; sic verbis quidem — ad gravitatem orationis utatur.* Diligenter tractavit hunc locum Ellendtius, recte videns *tum* abiiciendum esse: neque enim novum quid, a superiori diversum, nunc adiicitur. Sed ne *denique* quidem huic sententiae convenit, qua coniunctione uti solent in conclusione post aliorum enumerationem. Quid porro est *hic orator?* Agit de oratore, non

Digitized by Google

de hoc aut illo. Sed illis abiectis habebimus *hic*, adverb., i. e. quod ad habitum orationis attinet.

§ 201. *Formantur autem et verba et sententiae paene innumerabiliter, quod satis scio notum esse vobis; sed inter conformationem verborum et sententiarum hoc interest, quod verborum tollitur, si verba mutaris; sententiarum permanet, quibuscumque verbis uti velis. Quod quidem vos etsi facitis, tamen admonendos puto, ne quid esse aliud oratoris putetis, quod quidem sit egregium atque mirabile, nisi in singulis verbis illa tria tenere, ut translatis utamur frequenter interdumque factis raro autem etiam pervetustis. In perpetua autem oratione, quum et coniunctionis lenitatem et numerorum, quam dixi, rationem tenuerimus, tum est quasi luminibus distinguenda et frequentanda omnis oratio sententiarum atque verborum.* Ingreditur doctrinam figurarum, quarum, ut Graeci rhetores in σχημάτων disciplina, duplex facit genus: conf. Orator § 134 sqq. Ideo media tantum distinctione illa, *in perpetua autem oratione*, a superioribus segreganda erant. Sed restant alia animadvertenda. Miram certe interpretationem Ellendtius adhibuit his verbis, *quod quidem vos etsi facitis.* Primum explicat »faciebant id, ut putarent:" aliquanto post dicit, »corrigendum puto *quod q. vos esse scitis.*" Si *putandi* verbum modo praecederet, ferri quodammodo ista explicatio posset: nunc tamen relativum *quod* ad totum illum locum de figuris refertur. Aliquanto melior coniectura est, *etsi scitis:* quamquam non in ea re *sciendi* verbum usurpare licet; dixisset potius *etsi vobis nota sunt*, ut loquitur Catulus § 208. Sed prava lectione *facitis*, obliterata vera est *fastiditis*, quod dixisse Crassum inde colligi potest, quod ipse supra talia *odiosiora*, et *ineptias*, et *minutas res* appellavit: conf. § 51. 148. 187. — Sequitur, *ne quid esse aliud oratoris putetis, quod quidem sit egregium atque mirabile, nisi — illa tria tenere* cet. Si *oratoris est*, ut ubique, idem est quod, oratoris proprium est, aut munus et officium, alienum hoc est ab hoc loco: corrigendumque *oratorium.* — Supra ad § 26. correxi *admirabile.* — Tum, omissa *que* coni., legendum *interdum factis:* et satis erit *vetustis.* Neque dubito corrigere *coniunctionis levita-*

Digitized by Google

tem. Duobus aliis locis, supra II. 64. et Orator 53. idem confirmatur Codicis auctoritate.

§ 203. In figuris sententiarum ponitur hoc: *tum augendi minuendive causa veritatis superlatio atque traiectio.* Sed *traiectio* ad ordinem verborum pertinet: conf. Herenn. IV. 44: ipsamque *transgressionem*, cuius ea species est, commemorat mox § 207. Delendum credo, *atque traiectio.*

§ 208. Absoluto illo loco de figuris, haec dicit Crassus: *haec enim sunt fere atque horum similia vel plura etiam esse possunt, quae sententiis orationem verborumque conformationibus illuminent.* Nemo sane negabit *vel plura etiam esse posse:* sed qui mecum agnoscat hoc ipsum significari iam illo *fere*, et *horum similia*, inficetum emblema abiiciet. — Tum corrigendum *illuminant.* Conf. ad Orator. § 128.

§ 211. *et aliud dicendi genus deliberationes, aliud laudationes, aliud iudicia, aliud sermones, aliud consolatio — desiderat.* Quoniam modo iam *causae capitis* et *rerum privatarum* ponebantur, quae certe iudiciorum sunt, inepte rursus *iudicia* inculcantur. — Tum ex Cod. revocandum *sermo*, quod de genere dicitur, non *sermones.* — In fine huius loci parendum fuerat Lambino, et omittendum *debet videri*, quod ne Latinum quidem est, pro considerare, attendere, si passive ponitur.

§ 214. *Quid fuit in Graccho, — quod me puero tanto opere ferretur?* Unus Lambinus agnovisse videtur, dici non potuisse *tanto opere ferre aliquem:* ex reliquorum omnium silentio conficio non admodum hoc displicuisse. Et tamen ferendum non erat. Ille coniecit *efferretur.* Recte.

§ 215. Legendum esse, *et ea si satis in actione efficeret*, pro *sed ea*, concedent, opinor, qui attendent his ipsis confirmari ea quae antecedunt.

§ 216. *Omnis enim motus animi suum quemdam* [*a*] *natura habet vultum et sonum et gestum; corpusque totum hominis et eius omnis vultus omnesque voces, ut nervi in fidibus, ita sonant, ut a motu animi quoque sunt pulsae.* Non perspexisse videntur Editores, initio huius loci *motus animi* plurali numero dici, ut § 220. init., itaque corrigendum esse *omnes* —

Digitized by Google

habent: singularis tum defendi poterat, si, ut in fine huius loci, diceretur *suum quisque.* Neque hoc attenderunt, *vultus* quoque in plurali numero dici, sicuti est in his, II. 148, *vultus denique perspiciamus omnes, qui sensus animi plerumque indicant:* et nihil erat cur, quum *voces*, non *vox*, non eodem numero *vultus* dicerentur. Videntur haec exigui momenti esse; attamen sermonis proprietas servanda est.

§ 220. De gestu una praeceptione absolvit: *omnes autem hos motus subsequi debet gestus — laterum inflexione hac forti ac virili, — ab armis aut etiam a palaestra. Manus autem minus arguta —; brachium procerius proiectum —; supplosio pedis in contentionibus aut incipiendis aut finiendis.* Sed illam comprehensionem corruperunt primum librarii, interposita coni. *autem* post *manus*, tum Editores, qui crediderunt novum quid ita inchoari, et postrema illa maxima distinctione a superioribus segregarunt. Quod autem *manus minus arguta* commendatur, quaeri potest, minus quam quid? Legendum suspicor, *manus non nimis arguta*, sicuti mox § 222. *non nimium.* Quod olim in Legg. I. 27. conieci, non probari video Feldhuegelio: nunc acquiesco in vulgato.

§ 222. *Oculi sunt, quorum tum intentione — motus animorum significemus apte cum genere ipso orationis.* Legendum *aptos: apte significare* nihili est.

§ 224. *De quo illud iam nihil ad hoc praecipiendi genus, quemadmodum voci serviatur; equidem magno opere censeo serviendum.* Vitiosum est *equidem*, cuius h. l. nulla ratio est: corrigendum *cui quidem.*

§ 225. De servo quem cum eburneola fistula post se stantem habere solebat Gracchus quum concionaretur: *audivi mehercule, inquit Catulus, et saepe sum admiratus hominis quum diligentiam, tum etiam doctrinam et scientiam* (226). *Ego vero, inquit Crassus, ac doleo quidem illos viros in eam fraudem in re publica esse delapsos.* Minus opportunum in his est, *ego vero.* Tritum est enim istam coni. vel tum usurpari, quum affirmando respondetur ad interrogationem (ut Tusc. II. 26: *fuisti — in scholis philosophorum? Vero, ac libenter quidem.*) vel cum adversandi aut corrigendi significatione poni, sed ita,

Digitized by Google

ut verbum vel addatur, vel ex alterius verbis intelligatur. conf. § 229. Igitur, si Catulus dixisset *admiratusne es?* recte responderet Crassus *ego vero.* Sed, quum Catulus nihil aliud, ut puto, admiratus esset, vel potius miratus, praeter illam Gracchi diligentiam, quippe quam quo modo interpretaretur non habebat, cuius ne Iulius quidem rationem intelligeret, ut paullo post dicitur, Crassus eam ex eius doctrina et scientia explicat, itaque corrigit Catuli opinionem. Habebimus, credo, id quod Cicero reliquit, si locum hoc modo legemus: — *et saepe sum miratus hominis eam diligentiam. Ego vero, inquit Crassus, etiam doctrinam et scientiam: ac doleo quidem* —.

§ 229. *Fore dicis? inquit: ego vero esse iam iudico.* Et dicto illo *dicis* facile carebimus: et paullo post legendum, *quamobrem recte confidis*, pro *vides.*

I. BAKE.

CHARITONIS LOCI ALIQUOT EMENDATI.

Apud Charitonem in Hirschigii Eroticis p. 416, 20. *τίς ἀνὴρ μηνύσειε τὴν ἐκκλησίαν ἐκείνην, ἧς ὁ Ἔρως ἦν ὁ δημαγωγός;* corrupta sunt *τίς ἀνὴρ μηνύσειε.* Abundat vitiose *ἀνήρ*, iam solum *τίς* in tali re recte ponitur. Omissum est vitiose *ἄν*, namque ut Graece dicatur: *Quis eam concionem describat*, ut vertit Reiskius, nemo hodie superest qui serio credat *ἄν* esse omitti. Sed *μηνύειν* non est *describere*, ut opinor. Requiritur tamen hoc ipsum, ut vides. Quomodo autem Graece dicitur *describere*? Nempe *ἑρμηνεύειν.* Itaque vides emendandum esse: *τίς ἂν ἑρμηνεύσειε τὴν ἐκκλησίαν ἐκείνην;*

Pag. 417, 11. *ἡμεῖς δ' ἐτάθημεν αὐλείοις θύραις ἐπαγρυπνοῦντες.* Attulit hunc locum Ruhnkenius ad Timaeum v. *Παρεῖναι: ἀπολεῖς, ἐπὶ πλέον παρελκύσεις*, ut ostenderet *ταθῆναι* nonnumquam pro *παραταθῆναι* dictum esse, id quod nec verum est nec simile veri: corrigendum est: *ἡμεῖς δὲ παρετά-*

Digitized by Google

θημεν αὐλείοις θύραις ἐπαγρυπνοῦντες. Hoc enim ipso verbo Veteres perinde et sequiores in tali re utebantur aut cum participio coniungentes aut cum dativo, παρατείνεσθαι τῷ λιμῷ vel, ut in Aristophanis fragmento:

παρατέταμαι γὰρ τὰ λιπαρὰ κάπτων.

Nota sunt exempla e Platone collecta ab Ruhnkenio ad Timaei locum, ex quibus unum eximendum est ex Euthydemo p. 303. B. καὶ τὼ ἄνδρε γελῶντε καὶ κροτοῦντε καὶ χαίροντε ὀλίγου παρετάθησαν. Absurdum enim est credere *risu et plausu et gaudio enecari* ab sano homine, nedum a Platone, dici potuisse. Reperta olim est vera lectio παρείθησαν, quam viri docti aspernantur quoniam Codicum auxilio aut nullo aut perexiguo nititur. Sed sua ipsius bonitate et ipsa rei natura optime commendatur. Παρείθην et παρεῖμαι nihil aliud significant quam παρελύθην et παραλέλυμαι, et πάρεσις antiquius nomen est τῆς παραλύσεως. Quemadmodum autem γέλωτι ἐκτανεῖν quis dicitur id est λιποψυχῆσαι, sic γελῶν τις dicitur παρεθῆναι. Additum ὀλίγου omnem dubitationem eximet ex animo. Ipsum παρατενεῖς apud Platonem alicubi delitescere et aliquando ab sedulo lectore, qui hoc agat, repertum iri arbitror.

Pag. 418, 7. ἡ γυνὴ μηδὲν ἐπινοοῦσα τῶν γεγονότων ἱκέτευεν εἰπεῖν τὴν αἰτίαν τοῦ * *. Difficile hercle erat quidquam huiusmodi ἐπινοεῖν. Reiskius: *eorum, quae acciderant, prorsus ignara*, quasi vero ἐπινοεῖν esset *gnarum esse*. Emenda μηδὲν ὑπονοοῦσα et supple τὴν αἰτίαν τοῦ (θυμοῦ).

Pag. 421, 16. ὄνομα πορθμίου πειρατήριον συγκροτῶν, lege ὀνόματι πορθμείου, sequens Π duas litterulas τι absorbsit.

Ibid. vs. 44. ἐωράκατε χρυσὸν καὶ ἄργυρον τῆς νεκρᾶς. οὗτος ἡμῶν τῶν ζώντων δικαιότερος γένοιτ' ἄν, repone adverbium δικαιότερον.

Pag. 422, 16. οἶμοι τῶν κακῶν. ζῶσα κατώρυγμαι. Sic plebs loquebatur: rescribe κατορώρυγμαι. Eodem modo p. 425, 26. pro κεκλιμένης τῆς θύρας repone formam Atticam κεκλιμένης, et p. 468, 51. ἐληλέγχθαι pro ἠλέγχθαι.

C. G. C.

Digitized by Google

VARIAE LECTIONES.

SCRIPSIT C. G. COBET.

(*Continuantur e* VII. *pag.* 96).

In Oecon. VII. 29. δεῖ ἡμᾶς — πειρᾶσθαι ὅπως ὡς βέλτιστα τὰ προσήκοντα ἑκατέρῳ ἡμῶν διαπράττεσθαι, vix opus est me dicere quid de eorum opinione sentiam qui istam loci compositionem bene Graecam et sanam esse locis quibusdam Diodori Siculi miselli scriptoris demonstrare satagunt. Facillimum factu est ὅπως delere. Sed unde tandem natum esse putemus? Dicam quid mihi venerit in mentem. Ut compluscula leguntur in Oeconomico vocabula Ionica et alia quae infra indicabimus et ἐργασῆρες (V. 15 et alibi), ἐδάσατο (VII. 25 sq.), ἀξιοεργοί (VII. 34) et φάους pro φωτός (IX. 3), sic h. l. Xenophontem ὅπως βέλτιστα eodem sensu posuisse suspicor, quo Theognidem ὅπως ὦκιστα in notissimo versu:

φύντα δ' ὅπως ὤκιστα πύλας Ἀΐδαο περῆσαι,

et similia alii. Deinde quum nescio quis ad ὅπως βέλτιστα adscripto ὡς usum Atticum et communem notasset ex dittographia vulgata lectio nata est.

Insigne additamentum impudenter a sciolo Xenophonti affictum inquinat locum VIII. 17. πάνυ ἂν ἡμῶν εἴη βλακικὸν εἰ οἱ μὲν ἐν τοῖς πλοίοις — εὑρίσκουσι τὸ δέον λαμβάνειν, ἡμεῖς δὲ — εἰ] μὴ εὑρήσομεν καλὴν καὶ εὐεύρετον χώραν ἑκάστοις αὐτῶν [πῶς οὐκ ἂν πολλὴ ἡμῶν ἀσυνεσία εἴη;]. Postquam pervulgato errore ἡ repetitum est, videbatur apodosis desiderari. Supervenit igitur aliquis qui quod abesse putabat de suo addidit.

In cap. IX. 2. τί δὲ, εἰ μὴ τῆς οἰκίας τὴν δύναμιν ἔδοξέ μοι

Digitized by Google

πρῶτον ἐπιδεῖξαι αὐτῇ, inserta vocula scribendum esse censeo: εἰ μὴ τῆς οἰκίας τὴν δύναμίν (γ') ἔδοξέ μοι κτὲ. Compara IX. 1. τί δὲ, εἰ μὴ ὑπισχνεῖτό γε ἐπιμελήσεσθαι, et IX. 18. τί δέ, ἔφη, εἰ μὴ εἶπέ γέ μοι, et eadem opera restitue X. 8. τί δέ, ἔφη, εἰ μὴ τοῦ λοιποῦ (γε) τοιοῦτον οὐδὲν — ἐπραγματεύσατο, in talibus enim γε a scribis aliquoties omittitur, Athenienses non omittebant, cuius rei multa apud Aristophanem exempla sunt, ubi nulla syllaba impune potest abesse. Legitur in Equitt. 186.

μῶν ἐκ καλῶν εἶ κἀγαθῶν; Β. μὰ τοὺς θεούς,
εἰ μὴ 'κ πονηρῶν γε.

et in Thesmoph. 898.

αὕτη Θεονόη Πρωτέως. Β. μὰ τὼ θεώ,
εἰ μὴ Κρίτυλλά γ' Ἀντιθέου Γαργηττόθεν.

et in Lysistr. 943.

οὐχ ἡδὺ τὸ μύρον, μὰ τὸν Ἀπόλλω, τουτογί,
εἰ μὴ διατριπτικόν γε κοὐκ ὄζον γάμων.

et in Avibus 1680, ubi sine sensu editur:

μὰ τὸν Δί', οὐχ οὗτός γε παραδοῦναι λέγει,
εἰ μὴ βαδίζειν ὥσπερ οἱ χελιδόνες,

restituta hac ipsa loquendi forma corrigendum esse censeo:

εἰ μὴ βαΰζει γ', ὥσπερ οἱ χελιδόνες.

Idem dicendi genus occurrit in Aristophanis fragmento:

εἰ μὴ Προμηθεύς γ' εἰμὶ, τἄλλα ψεύδομαι.

et in Cyropaedia I. IV. 13. τί δέ, ἔφη, εἰ μὴ μασιγώσας αὐτόν γε — ἔπειτα ἐξ ἀρχῆς πάλιν αὐτῷ χρῶμαι, et paucis quibusdam aliorum locis.

Atticorum aures in talibus tam fastidiosae sunt et loquendi usus tam constans, ut si quid omiseris, si quid transposueris, statim oratio non satis integra et sana et Attica videatur esse. Dabo rei simillimae aliud exemplum. Atticorum proprium est ita dicere, ut Euripides in Medea dixit vs. 911.

οὐκ οἶδ' ἂν εἰ πείσαιμι. πειρᾶσθαι δὲ χρή.

et in Alcestide vs. 49.

λαβὼν ἴθ', οὐ γὰρ οἶδ' ἂν εἰ πείσαιμί σε.

Locos similes collegit primus Matthiae Gramm. Gr. § 598. C quorum rationem explicuit Elmsleius ad Eurip. Med. 911. Ad didit nonnulla Stallbaumius ad Platonis Tim. p. 26 B. et Dio

Digitized by Google

lorfius ad Cyropaed. V. IV. 12. sed nemo horum perspexit in nullis locis eam loquendi formam non satis Ἀττικιστὶ scriptam sse. In Aristophanis Avibus vs. 1018. in Codicibus Ravenate et Veneto scriptum est:

ὑπάγοιμι τἄρ' ἄν. Β. νὴ Δί', ὡς οὐκ οἶδ' ἄρ' εἰ
φθαίης ἄν. ἐπίκεινται γὰρ ἐγγὺς αὐταῖ.

nde alii οὐκ οἶδά γ' εἰ φθαίης ἄν effinxerunt, sed emendandum st οὐκ οἶδ' ἂν εἰ φθαίης ἔτ', ἐπίκεινται γάρ κτλ. Inserebant enim oculam ἄν inter οἶδα et εἰ mediam, quod quum scioli miraentur dabant de suo alia omnia. In Cyropaedia V. IV. 12. era scriptura in plerisque libris est haec: οὐκ οἶδ' ἂν εἰ ετησάμην παῖδα τοιοῦτον περὶ ἐμέ, in uno legitur: οὐκ οἶδα εἰ ετησάμην παῖδά ποτ' ἄν, ubi tenemus interpolatorem, cui emo habebit fidem. Felicius fraus istiusmodi correctori cesit in Platonis Timaeo p. 26 B. ubi Codices consentiunt in criptura: ἐγὼ γὰρ ἃ μὲν χθὲς ἤκουσα οὐκ ἂν οἶδ' εἰ δυναίμην ἅπαντα ἐν μνήμῃ πάλιν λαβεῖν, sed Plato ipse non dubito quin ieripserit: οὐκ οἶδ' ἂν εἰ δυναίμην, et verisimillimum mihi videtur in Cyropaed. I. VI. 41. οὐκ οἶδ' ἔγωγε εἴ τινα λίποις ἂν τῶν πολεμίων scribas de more voculam ἄν transposuisse et rescribi oportere: οὐκ οἶδ' ἂν ἔγωγε εἴ τινα λίποις τῶν πολεμίων. Quod his exemplis addidit Stallbaumius ex Demosthene de F. L. p. 441, 21. οὐδ' ἂν εἷς, εὖ οἶδ' ὅτι, φήσειεν, nil facit ad rem, ut vides. Duo tantum mihi praeter haec per multos annos sedulo investiganti inter legendum occurrerunt, alterum apud Xenoph. Memor. I. III. 5. ubi lege ὡς' οὐκ οἶδ' ἂν εἴ τις οὕτως ὀλίγα ἐργάζοιτο, pro οἶδ' εἴ τις οὕτως ἄν, alterum apud Demosthenem p. 1103, 20: ἐγὼ γὰρ αὐτὸς οὐκ ἂν ἴδ' ὅ τι ἄλλο εἶχον ψηφίσασθαι, ubi Oratorem non sic scripsisse arbitror, sed ut populares solebant omnes: οὐκ οἶδ' ἂν ὅ τι ἄλλο εἶχον ψηφίσασθαι.

Quod legitur IX. 4. χειμῶνος μὲν εὐήλιος τοῦ δὲ θέρους εὔσκιος alit tralaticium vitium: pro εὐήλιος reponendum est εὔειλος. Dicebant Athenienses εἴλη, εὔειλος, πρόσειλος et ἄσειλος, Graeculi postquam haec omnia olim situ et oblivione sepulta essent de suo εὐήλιος, πρόσηλος, προσήλιος, εὔελος similiaque substituebant: vide Dawesium in Miscell. Crit. p. 272 sq. (p. 482. Kidd.).

Digitized by Google

Interpretamentum adhaesit IX. 6. *ἐπεὶ δὲ ταῦτα διήλθομεν οὕτω δὴ [ἤδη] κατὰ φυλὰς διεκρίνομεν τὰ ἔπιπλα*, indicasse satis est. Simillimus locus legitur XI. 8. *ἐπεὶ γὰρ καταμεμαθηκέναι δοκῶ — οὕτω δὴ ἐγὼ ἄρχομαι μὲν τοὺς θεοὺς θεραπεύειν κτἑ.*

Ibid. § 10. pro *ξενοδοχίας* emendandum esse *ξενοδοκίας* supra ostendimus. Veteres non aliter quam *ξενοδόκος*, *ξενοδοκεῖν* et *ξενοδοκία* dicebant, ut *δωροδόκος*, *δωροδοκία* et *δωροδοκεῖν*, et similiter in omnibus vocabulis ex *δέχομαι* compositis, in quibus primitiva verbi significatio servata est *capiendi*, *accipiendi* et *recipiendi*, ut in *ἀχυροδόκη* in Oecon. XVIII. 7. In caeteris *χ* ponitur, ut in *ἀποδοχή*, *διαδοχή*, *διάδοχος* aliisque, quae non sunt perinde antiqua.

In § 11. *καὶ τὸ προνοεῖν μή τι κακὸν λάβῃ παρ' ἡμῶν ἀμελοῦσα*, cave credas perinde esse dicere *κακόν τι λαβεῖν παρ' ἡμῶν* et *ὑφ' ἡμῶν*. Quid intersit optime monstrabit locus Platonis in libro III. de Rep. p. 406 D. *παρὰ τοῦ ἰατροῦ φάρμακον πιών*, quod ita dicitur ut medicus non *dedisse* id, sed *dari iussisse* intelligatur, et sic *παρ' ἡμῶν* idem ferme est atque *ἡμῶν κελευόντων*, *nostro iussu*.

In § 13. *καὶ αὐτὴν δὲ ἐν αὐτῇ τῇ χώρᾳ κατετάττομεν*, lege *ἐν ταύτῃ τῇ χώρᾳ*. Ionicum plane est quod in eadem § legitur *τιμιωτέρους τιθέντες τοὺς δικαίους τῶν ἀδίκων* pro *διὰ πλείονος τιμῆς ἄγοντες*, ut loquebantur Attici. Eiusdemmodi est XIII. 10. *τοῖς ἐργαςῆρσι* pro *ἐργάταις*, et alia quaedam, quae supra indicavimus.

In cap. X. § 3. *εἰ μήτε ἀποκρυπτοίμην [τι] τῶν ὄντων μηδέν*, ut sana sit oratio *τι* erit expungendum.

In § 8. *ἢ ὑπὸ λουτροῦ [ἀληθινῶς] κατωπτεύθησαν*, me quoque ut Schneiderum offendit *ἀληθινῶς* ineptissime additum. Suspicor nescio quem, cui loci sententia vehementer probaretur, adscripsisse in margine.

In cap. XI. 4. absurda lectio *τοῦ ἐπηλύτου* in verbis *ἀπαντήσας τῷ Νικίου τοῦ ἐπηλύτου ἵππῳ* quid tandem in sese absconderet diu et multum quaesivi. Cuius is equus esset nihil faciebat ad rem: itaque nomen domini addi commode non potuit nisi si nobilissimi et ditissimi civis fuit, ex cuius mentione splendoris cuiusdam et magnificentiae exspectatio nasce-

Digitized by Google

retur. Quis igitur alius is esse potuit quam Nicias ille nobilitate generis pariter et ingentibus divitiis inter omnes conspicuus? Quid igitur est reponendum? Nempe Νικίου τοῦ Νικράτου (Memor. II. v. 2), quae scriptura quum in vetusto libro situ et madore corrupto vix oculis cerneretur, et * * * Η * * ΤΟΤ tantum clare superesset, stulta correctorum natio *vocabulum bene Graecum* reperit, in quo illae litterulae apparerent.

In cap. XI. § 9. receptum oportuit καὶ τὴν πόλιν μηδὲν (τὸ) κατ' ἐμὲ χρήμασιν ἀκόσμητον εἶναι, verissime enim Weiskius τὸ inseruit. Vitium non dissimile in Demosthene commissum fuit in Orat. L. 18. ubi optimi libri servant: ἵνα μηδὲν ἐλλείπηται τῷ δήμῳ ὧν προσετάξετε κατ' ἐμέ, pro ὧν προσέταξε τὸ κατ' ἐμέ. Apud eundem in Orat. LVII. 2. συμβαίνει δέ μοι τὸ μὲν καθ' ἡμᾶς καὶ τὸ προσήκειν μοι τῆς πόλεως θαρρεῖν, emendandum est καὶ τῷ προσήκειν μοι τῆς πόλεως. Vides cur τῷ in τό abierit.

In § 11. necessaria praepositio excidit in verbis: τῆς δὲ χρηματίσεως καὶ μετὰ ταῦτα ἀρκέσει ἀκούειν et sic scribendum est: τῆς δὲ χρηματίσεως (πέρι) κτέ. Admonent me haec loci corrupti apud Dionysium Halic. A. R. II. 44. ubi editur συμβάσεως δὲ περὶ τοῦ διαλέγεσθαι — οὐχ ἑαυτοῖς ἁρμόττειν ὑπελάμβανον, optimus Codex Vaticanus περὶ τὸ διαλέγεσθαι exhibet, sed utraque lectio e futili correctiuncula nata est, quum in antiquis libris sine articulo ΠΕΡΙΔΙΑΛΕΓΕΣΘΑΙ esset scriptum: nempe Dionysius dederat: συμβάσεως δὲ πέρι διαλέγεσθαι κτέ.

Aperte vitiosum est ἐπισχύειν pro ἰσχὺν προστιθέναι positum in § 13. καὶ φίλους ἐπωφελεῖν καὶ πόλιν ἐπισχύειν. Interpolatum locum esse suspicor et veterem lacunam male a sciolo expletam.

In § 16. pro νειοποιοῦντες emendandum esse arbitror νειὸν ποιοῦντες. Peperit vitium scriptura vetus ΝΕΙΟΠΟΙΟΥΝΤΕΣ, in qua tenuem lineolam scribae non satis animadverterunt. Eadem de causa confunduntur ὁδὸν ποιεῖν et ὁδοποιεῖν, πόλεμον ποιεῖν et πολεμοποιεῖν, aliaque similia.

Quod post pauca legitur ἦν τε καρπὸν προσκομίζοντες vitium concepit namque sententia loci et rei natura et dicendi usus συγκομίζοντες requirunt. Συγκομίζειν τοὺς καρπούς, τὰ ὡραῖα,

Digitized by Google

τὸν σῖτον et similia omnia, et καρπῶν vel σίτου συγκομιδή in tali re usitata esse quis tandem docendus est?

In § 20. ἐν τοῖς πλουσιωτάτοις λεγόμενόν σε ἐπισάμεθα corrige καταλεγόμενον, quod pro ἀριθμούμενον rectissime dici potest, λεγόμενον non item.

In § 22. locus est miserum in modum corruptus et interpolatus, ubi hoc solum satis intelligo ἀπολογεῖσθαι μέν ex praecedentibus οὐ γὰρ δοκῶ σοι esse suspensum et pro αὐτὰ ταῦτα διατελεῖν μελετῶν corrigendum esse αὐτὰ ταῦτα διὰ τέλους μελετῶν, sed posterior pars orationis bimembris ἀπολογεῖσθαι μέν — κατηγορεῖν δέ tam male mulcata est ut de restituenda vera lectione desperandum esse mihi videatur. Nihil sani extundi posse ex vulgata scriptura κατηγορεῖν δὲ οὐ δοκῶ σοι — εὖ δὲ ποιοῦντας οὐδένα, etiam si caetera recte habere et commode composita esse viderentur, satis est perspicuum.

Initio § 24. excidisse complura dudum viri docti senserunt.

In cap. XII. 2. satis superque est Socratem dicere Φυλάττει γὰρ ἰσχυρῶς μὴ ἀποβάλῃς τὴν ἐπωνυμίαν, et utrum Xenophontis potius an scioli cuiusdam sit additamentum [τὸ ἀνὴρ καλὸς κἀγαθὸς κεκλῆσθαι], imprimis post ea quae modo Ischomachus dixerat XI. 21, cuilibet lubens iudicium permitto. Aliud vitii genus est in iis quae continuo sequuntur: πολλῶν σοι ἴσως ὄντων ἐπιμελείας δεομένων, ubi supplendum est ὄντων (τῶν) ἐπιμελείας δεομένων.

Interpolatum est in § 10 [τὸ ἐπιμελῆ ποιῆσαι], refertur enim τοῦτο ad praecedentia ἐπιμέλεσθαι διδάσκω, et poterat ad διδακτὸν εἶναι suppleri (quamquam frigide et pueriliter) τὸ ἐπιμελῆ εἶναι, sed minime τὸ ἐπιμελῆ ποιῆσαι.

In § 12 ἀδύνατοί εἰσιν ἐπιμελεῖς ἕσεσθαι refingendum est in ἀδύνατοί εἰσιν ἐπιμέλεσθαι, quoniam δυνατός εἰμι, οἷός τέ εἰμι et ἀδύνατός εἰμι futurum respuunt et praesens postulant vel aoristum. Vitium unde natum sit mihi videor perspicere. Supra veterem et genuinam formam ἐπιμέλεσθαι, qua sola Xenophontem usum esse Dindorfio (ad Cyrop. I. II. 10) concedo, adscriptum est εισ, ut ἐπιμελεῖσθαι restitueretur, sed corrector sic erravit, ut vides. Praeterea articulus supplendus in sqq.

Digitized by Google

οὔτε γὰρ ἂν αὐτὸς δύναιτο (ὁ) καθεύδων τὰ δέοντα ποιεῖν οὔτε ἄλλους παρέχεσθαι.

In cap. XIII. 2. inepte abundant verba ἄνευ τούτων in his: εἰ δὲ μή, τί μᾶλλον ἐπιτρόπου [ἄνευ τούτων] ὄφελος κτέ.

In § 9 ἡ δοκοῦσα θηριώδης παιδεία εἶναι πάνυ ἐστὶν ἐπαγωγὸς πρὸς τὸ πείθεσθαι [διδάσκειν], quomodo, quaeso, διδάσκειν retineri poterit ab eo qui quid sit ἐπαγωγός satis intelligat? In fine § scripserim πόλλ' ἂν ἀνύτοις παρ' αὐτῶν pro πολλὰ ἀνύτοις.

In cap. XIV. 2. Ναὶ μὰ Δία — τοῦ τε ἀπέχεσθαι τῶν δεσποτούνων καὶ μὴ κλέπτειν, corrige τοῦ γε ἀπέχεσθαι, notissimo more dictum. Si τε retinebis duas res diversas esse oportebit τό τε ἀπέχεσθαι τῶν δεσποσύνων καὶ τὸ μὴ κλέπτειν.

In § 2 cur pro ὑπακούοντας τῆς διδασκαλίας ταύτης rescribendum esse videatur ἐπακούοντας facile colligi potest ex iis, quae supra de utriusque verbi discrimine et in libris confusione annotavimus.

In § 4 resecanda est importuna copula in verbis: τὰ μὲν [καὶ] ἐκ τῶν Δράκοντος νόμων, τὰ δὲ καὶ ἐκ τῶν Σόλωνος λαμβάνων κτέ.

In § 7. εὖ μάλα ἐπιμένουσι τῷ μὴ ἀδικεῖν equidem ἐμμένουσι requiro.

Sine ulla controversia corruptum est κτήσῃ in cap. XV. 1. ἔτι δὲ πρὸς τούτοις ἐπισήμην κτήσῃ αὐτῷ κτέ. Sententia enim postulat *imperiveris* aut huiusmodi quid, et ridicule quod quis alteri dederit, id illi κτήσασθαι dicitur: sed quid tandem in ΚΤΗΣΗΙ lateat adhuc frustra quaero. Post pauca pro ἤδη τε — ἀποδεικνύων acutissime Dindorfius ἤδηται — ἀποδεικνύων emendavit.

Putidissimum emblema lectores ludificatur in § 3. εἰ δὲ μή, οὐδὲ τῆς ἐπιμελείας ἔφησθα ὄφελος οὐδὲν γίγνεσθαι [εἰ μή τις ἐπίσταιτο ἃ δεῖ καὶ ὡς δεῖ ποιεῖν.]

Pessime repetita negandi particula est XV. 10 οὐχ ὥσπερ τὰς ἄλλας τέχνας κατατριβῆναι δεῖ μανθάνοντας — [οὐχ] οὕτω καὶ ἡ γεωργία δύσκολός ἐστι μαθεῖν, ecquis est qui retineri posse alterum οὐχ arbitretur? In eadem § excidit pronomen in verbis: οἶμαι δὲ πάνυ καὶ λελῆθέναι πολλὰ σεαυτὸν ἐπισάμενον αὐτῆς. Recta oratio est: πολλὰ τῆς γεωργίας λέληθας σεαυτὸν ἐπισά-

Digitized by Google

μενος, ut in cap. XVIII. 9. ταῦτα τοίνυν ἐλελήθειν ἐμαυτὸν ἐπισάμενος, itaque corrigendum est οἶομαι δὲ — καὶ λελῆθέναι (σε) πολλὰ σεαυτὸν ἐπισάμενον.

In cap. XVI. 7. e libris revocanda est vetus et proba lectio ἀνεμνήσθην τοὺς ἁλιέας ὅτι — οὐκ ὀκνοῦσιν ἀποφαίνεσθαι περὶ τῆς γῆς. Correctoris est nescio cuius ἀνεμνήσθην τὸ τῶν ἁλιέων, qui non satis animadvertit Atticos in illa frequenti traiectione accusativum praemittere solere, etiam ubi verbum quod antecedit accusativum non regit.

In § 12 Schneidero obtemperatum oportuit ἄρα inserenti: κινδυνεύει (ἄρα) ἔαρος εἶναι τούτου τοῦ ἔργου ἀρκτέον. Vide quae supra de ea re annotavimus ad Hieronem.

In cap. XVIII. 1. πότερα οὖν τέμνεις inepte legitur quum τεμεῖς appareat esse legendum. Saepe sic errari solere in verbis liquidatis subinde ostendimus: saepius in τέμνω sic esse erratum animadverti. Quis in Plutarchi vita Thesei cap. XII. κρεῶν παρακειμένων σπασάμενος τὴν μάχαιραν ὡς ταῦτα τέμνων ἐδείκνυεν ἐκείνῳ, quis, inquam, non videt ὡς ταῦτα τεμῶν esse restituendum?

Ibid. § 5 δῆλον ὅτι μάλιστα ὁμαλίζοιεν ἂν τὸ δεινὸν καὶ τὴν ταχιστα ἀνύτοιεν, recepta Ruhnkenii correctione (ex Epistola Critica II. p. 180) τὸν δῖνον pro τὸ δεινόν legerim μάλις' ἂν ὁμαλίζοιεν τὸν δῖνον καὶ τάχις' ἂν ἀνύτοιεν. In Codicibus antiquioribus et apud Grammaticos de more EI pro I longo scribitur, unde δεῖνος et δείνησις et similia saepe leguntur, quae non magis ferenda sunt quam τειμή aut νείκη aut κεινεῖν, Κεινέας, βεινεῖν, κρειός, alia. Scatet talibus Hesychius, apud quem Δεῖναι scribitur et Δείνησις, Δείνας, Δείνη et Δεινεύειν et Δεῖνος, Δείνησις, Δεινήεντα, Δεινωτοῖς et mox Δειφώμενος, Δειφῶν, et peius etiam in ι correpto Δεικεῖν: ἀφεῖναι, ῥῖψαι pro Δικεῖν. Eiusmodi sunt apud eundem Εἴδη, Εἰδίω, Εἶετο (pro Ἵετο), Εἰθύ, Εἰθύφαλλον, Εἶκεν (pro Ἵκεν), Εἰλαδόν et Εἰλάς, Εἰλιγγιᾶν, Εἰλύς et Εἰλύσω: ἐν ἰλύϊ κρύψω, Εἶνες, Εἶπος, Εἶρη (pro Ἶρις) et Εἶρος: πτωχός, aliaque innumera, quorum similia etiam nunc in Editionibus emendatissimis circumferuntur, ut εἰλύσω apud Homerum Iliad. Φ. 318:

κείσετ' ὑπ' ἰλύος κεκαλυμμένα· καδ δέ μιν αὐτόν
εἰλύσω,

Digitized by Google

ubi ἰλύσω rescribendum, namque ἰλύς et κατιλύω Graeca sunt, recteque in Oeconomico XVII. 12 scribitur ἰλύος ἐπιχυθείσης et mox § 13 τῷ κατιλυθέντι, quod intactum evasisse miror. Magna est ubique talium copia nec mirum adeo veterem scripturam ΤΟΝΔΕΙΝΟΝ (τὸν δῖνον) in τὸ δεινόν abiisse.

Quam saepe vitiosae scripturae sic natae in emendatissimis editionibus haereant iuvat paucis exemplis demonstrare ex Pausaniae περιηγήσει sumtis, quam Parisiis edidit L. Dindorfius. Videbis ibi scriptum esse p. 396 et 397 passim Ἀρείονα, p. 401, 15 νειφόμενος, p. 434, 27 νείφειν, et p. 145, 34 Ἀπόλλωνος Ακρείτα βωμός, et p. 158, 31 Θηρείταν et saepius. Recte Ακρίτας et Ἀκρίταν scribitur p. 224, 20 et 24. Nempe quidquid Graece exit in -άτης et -ύτης et -ίτης producit penultimam, ut et faemininae formae in -ᾶτις et -ῦτις et -ῖτις confirmant et omnium perpetuus usus, ut in Τεγεάτης, Τεγεᾶτις, Σπαρτιάτης, πρεσβύτης, πολίτης, μαργαρίτης, μακαρίτης, aliisque sexcentis, quae more vetusto per ει scribebantur ut ΤΕΙΜΗ, ΝΕΙΚΑΝ. Sed quemadmodum non sic, sed τιμή et νικᾶν hodie scribimus, sic ΑΡΕΙΩΝ Ἀρίων scribendum est, et ΝΕΙΦΩ νίφω, et ΑΚΡΕΙΤΑ Ἀκρίτα, et similiter in similibus.

Sequior forma ἐκ τῆς τῶν ἰδιωτῶν συνηθείας irrepsit in XVIII. 8. ἐπειδὰν δὲ καθάρῃς pro καθήρῃς, quod sine mora reponendum. Admonuit de isto aequalium errore Moeris p. 137, admonuit Phrynichus p. 24., qui tria vulgatissima popularium vitia notans de toto hoc genere praecepit. Plurima Lobeck. ad h. l. conquisivit sed ut nihil certi constitueret. Dominatur in his quoque usus sed scribarum vitio formae diversorum temporum et locorum inter se confusae fallunt impediuntque eos, qui quae fuerint olim certae loquendi leges definire cupiunt. Certum est verba in -ραίνω et -ιαίνω omnia apud Atticos in aoristo α productum habere: ipsum ῥαίνω habet ἔρρανα, ῥᾶναι, ῥάσας, ut in fragmento incerti Tragici Athen. p. 48. A.

ἀλλὰ ξενῶνας οἶγε καὶ ῥᾶνον δόμους,

ic et χραίνω ἔχρανα, ut in Euripidis Hippolyto 1266 τἀμὰ μὴ ῥᾶναι λέχη, et sic περᾶναι, εὐφρᾶναι, δυσχερᾶναι, aliaque multa dicebant. Certum est verba in -ιαίνω omnia apud Atticos eandem rationem sequi, ut in ἐχλίανα, ἐπίανα, ἐμίανα, γρίανα, aliis; Ionica sunt ἐχλίηνα, ἐμίηνα, ut ἰήνας, ἐδίηνα,

Digitized by Google

alia. In caeteris compertum est Atticos α producto usos esse in κερδᾶναι, κοιλᾶναι, πεπᾶναι et λευκᾶναι. Ὀργᾶναι habet semel Sophocles, ἰσχνᾶναι semel Aristophanes. Praeterea αἴρω habere ἄραι et ἄλλομαι ἄλασθαι nescit nemo, nisi quod scribae solent antiquis formis ἄλασθαι et ἀλάμενος de suo substituere vitiosas ἀλέσθαι et ἀλόμενος. In reliquis omnibus veteres omnes η ponere solent, ut in ἐσήμηνα, ἐθέρμηνα, ἐρρύπηνα, ἐκάθηρα cett., in quibus Graeculi vitiose α solebant ponere ἐσήμανα dicentes et θερμᾶναι, ῥυπᾶναι, καθᾶραι. Hinc factum est ut passim scripta veterum his mendis inficerentur, quod ubi satis erit compertum quidquid ubique formarum istiusmodi apud Veteres deprehenditur erit nobis ad antiquam loquendi consuetudinem revocandum. Ubicumque καθᾶραι legitur aut ὑφᾶναι aut similia vitium tenemus manifestum certa correctione sanandum. Videbis ut quaeque forma vitiosa apud sequiores esset tritissima, ita eam in libris saepissime antiquae formae substitui. Sic ἐσήμανα pro ἐσήμηνα passim irrepsit, sed solent in ea re librarii ab Editoribus castigari. In ἐκάθαρα, καθᾶραι, καθάρας et sim. saepe fraus commissa impune est et vitiosae lectiones *propter Codicum fidem* scilicet retinentur et haerent. Multos multorum locos ubi καθᾶραι legatur collegit Lobeck., quorum equidem Diodorum Siculum et Dionysium Halic. aliosque eiusdem farinae scriptores, quorum oratio multis nominibus vitiosa est, nihil curo nec moror. Eorum autem, qui ante tempora Macedonica nati sunt, neminem istis formis usum esse umquam satis apud me constat: itaque sicubi apud illos ista compareant scribis imputanda esse et emendanda censeo. Attulit e veteribus et probatis scriptoribus nonnulla Lobeckius, sed ut fieri solet, si quis corruptis testibus in mala causa utitur, non sunt satis firmi et facile destruuntur. Frustra ad testimonium dicendum producitur Xenophon, cui in Anabasi V. 7. 30. ex tribus optimis libris καθῆραι tandem est restitutum. Frustra Plato, in Legum libro V. p. 735 B., cui Astius certa emendatione reddidit οὐκ ἄλλως μήποτε ἐπιχειρήσει θεραπεύειν ἢ πρῶτον μὲν τὸν ἑκάςῳ προσήκοντα καθαρμὸν καθαρεῖ pro lectione librorum καθάρῃ et καθαίρῃ. Praeterea Dinarchi locum attulit, cui reddendum in Orat. II. 5. ἐκκαθήρατε — τὴν δωροδοκίαν ἐκ τῆς πόλεως pro ἐκκαθάρατε. Quod denique scribit de Theo-

Digitized by Google

phrasto »*si hunc licet Veteribus adnumerare qui ne aniculis quidem Atticis satis Atticus videbatur*," abutitur iocosa Ciceronis narratiuncula in Bruto cap. 46, ex quo loco eodem iure colligas Tincam non bene Latine fuisse locutum. Theophrastus obruebatur ab Atheniensibus *nescio quo sapore vernaculo*, sed ineptum est credere eum non optime Attice loqui solitum. Itaque ei in Charact. cap. XVI. reddemus τὴν οἰκίαν καθῆραι δεινός pro καθάραι δεῖν ὡς, ut in Palatino Codice legitur, et mox περικαθῆραι pro eiusdem libri lectione περικαθάραι. Eodem modo apud Demosthenem in Orat. XLIII. 58 pro καθᾶραι τὸν δῆμον reponemus καθῆραι, et apud Antiphontem VI. 37. πρὶν τὴν οἰκίαν καθῆραι pro καθᾶραι, et sicubi idem mendum recurret eodem remedio utemur.

In Oecon. XVIII. § 9 verba sic constituerim: ταῦτα τοίνυν ἐλεγθεὶν ἐμαυτὸν ἐπισάμενος, καὶ πάλαι ἐννοῶ εἰ ἄρα λέληθα καὶ χρυσοχοεῖν ἐπισάμενος. Coniunguntur vulgo ἐπισάμενος καὶ πάλαι, deinde subiungitur: Ἐννοῶ ἄρα εἰ λέληθα, in qua scriptura et καί et ἄρα vitium arguunt, quorum illud male abundat, hoc alieno loco positum est.

In cap. XX. 4. ἀνὴρ οὐ λαμβάνει σῖτον ἐκ τοῦ ἀγροῦ scribendum est ἀνήρ, et sic iterum tertiumque in iis quae sequuntur.

In § 5. τοιαῦτ' ἐστὶν, ἃ διαφέροντες ἀλλήλων οἱ γεωργοὶ διαφερόντως καὶ πράσσουσι πολὺ μᾶλλον ἢ οἱ δοκοῦντες σοφόν τι εὑρηκέναι εἰς τὰ ἔργα, confusa sunt duo vocabula, quae saepe solent, et sic factum est ut locus commode intelligi non possit. Διαφερόντως πράσσειν enim non significat διαφόρως πράσσειν aut πράσσειν ἀνομοίως, *dissimili fortuna uti*, (sicuti XX. 1. οὐχὶ πάντες πράσσουσιν ὁμοίως est *non omnes in simili fortuna sunt*, sed alii sunt in re lauta, alii inopes et aere alieno obruti) sed διαφερόντως πράσσειν est *fortuna et opibus caeteros superare, ditiorem esse et fortunatiorem quam caeteros*, et hic demum intelligitur quid sit πολὺ μᾶλλον ἢ οἱ δοκοῦντες σοφόν τι εὑρηκέναι εἰς τὰ ἔργα. Erant enim etiam tunc qui in agricultura novis quibusdam inventis uterentur, et etiam tunc colonus diligens et assiduus e re rustica plus faciebat lucri et διαφερόντως ἔπρασσε quam qui novorum inventorum sollertiam non eadem cura et diligentia rei rusticae adhibebant. Itaque

Digitized by Google

pro διαφέροντες ἀλλήλων emendandum esse apparet διαφέροντες ἄλλων, non enim agricolae *qui differunt inter sese*, sed *qui praestant aliis* solebant et solent in re lautiore esse. Quam saepe ἄλλων et ἀλλήλων confundantur notum est omnibus. Διαφερόντως autem et διαφόρως quid differant satis constat. Recte Stephanus: »Διαφερόντως *eam sequitur significationem verbi* διαφέρειν *qua ponitur pro* Praesto, Excello," itaque significat *praeter caeteros, egregie, eximie, impense, maiorem in modum* similiaque. Emendari poterit obiter Platonis locus in Protagora pag. 349 D. εὑρήσεις γὰρ πολλοὺς τῶν ἀνθρώπων ἀδικωτάτους μὲν ὄντας καὶ ἀνοσιωτάτους καὶ ἀκολαστοτάτους καὶ ἀμαθεστάτους, ἀνδρειοτάτους δὲ διαφερόντως, ubi ἀνδρείους δὲ διαφερόντως est restituendum. Vides quid peperierit errorem satis manifestum, ut opinor.

In cap. XX. § 13. εἰ δέ τις παντάπασιν ἀγνὼς εἴη τί δύναται φέρειν ἡ γῆ, aperte mendosum est ἀγνὼς εἴη. Ἀγνώς enim numquam apud Veteres ἀγνοῶν significat sed semper et ubique ἀγνοούμενος, et inter se opponi solent γνώριμος et ἀγνώς, ut apud Aristotelem in Ethic. Nicom. IV. 6. ὁμοίως γὰρ πρὸς ἀγνῶτας καὶ γνωρίμους καὶ συνήθεις καὶ ἀσυνήθεις αὐτὸ ποιήσει. Vitium invectum est ex vitiosa sequiorum συνηθείᾳ, qui contra usum Veterum ponebant ἀγνώς pro ἀγνοῶν, ut Pausanias IX. 39. § 13. ἀράμενοι κομίζουσιν ἀγνῶτα ὁμοίως αὐτοῦ τε καὶ τῶν πέλας. Rescribendum videtur παντάπασιν ἀγνοίᾳ.

In § 14. πάντες οἴδασιν corrige sodes πάντες ἴσασιν. Nemo umquam Veterum usus est formis οἴδατον, οἴδαμεν, οἴδατε et οἴδασιν, pro ἴσον, ἴσμεν, ἴστε et ἴσασιν. Praeterea pro εὖ πάσχουσα εὖ ποιεῖ genuinum esse existimo εὖ πάσχουσα ἀντευποιεῖ. Sic Athenienses in tali re dicere solere inter legendum multis multorum exemplis cognosces, si voles hoc agere. Sic V. 12. τοὺς ἄριστα θεραπεύοντας πλεῖστα ἀγαθὰ ἀντιποιεῖ, et V. 6. ὠφελούμενοι ἀντωφελοῦσιν, et IX. 11. ὅπως χαριζομένη τι ἡμῖν ὑφ' ἡμῶν ἀντιτιμήσεται. Eodem remedio utendum in Demosthenis Orat. XXV. 57. τὴν τοιαῦτ' εὐεργετήσασαν αὐτὸν — καὶ ἀξιοῦσαν εὖ παθεῖν, imo vero ἀντευπαθεῖν.

Digitized by Google

In § 15. bene supplevit Mehlerus ἡ ἐν γεωργίᾳ (ἀργία) ἐστὶ σαφὴς ψυχῆς κατήγορος κακῆς.

In § 18. ὅταν ὁ μὲν πράσσῃ ἐφ' ᾧπερ ὥρμηται recipienda fuerat Stephani emendatio ἐφ' ὅπερ ὥρμηται, deinde expunge inficetum interpretamentum [βαδίζων]. Etiam in vicinia legendum ἐφ' ὅπερ τεταγμένοι εἰσί pro ἐφ' ᾧπερ.

In § 21. τὰ οὖν συντρίβοντα τοὺς οἴκους, miror usum verbi συντρίβειν, *comminuere*, in tali re et ἐπιτρίβοντα requiro. Putasne συντριβείης pro ἐπιτριβείης dici posse aut σύντριπτος pro ἐπίτριπτος aut similia? *Perdere* enim et *pessumdare* ἐπιτρίβειν dicitur ab Atheniensibus omnibus.

In § 25. ὅπως ἔχοι ὅ τι ποιοῖ scribe ποιοίη. Poëtis relinquenda sunt ποιοῖμι, ποιοῖς et ποιοῖ similiaque omnia. Caeteri omnes constanter ποιοίην et ποιοίης et ποιοίη dicebant. Librariis aliter visum, praesertim in Platone, sed in re certa et explorata librarios non curamus.

In § 26. ἢ καὶ ἀπεδίδοτο εἰ πολὺ ἀργύριον εὑρίσκοι; ne quis erret, εὑρίσκοι non de patre Ischomachi dicitur sed de fundo, quem vendebat. Constantissime enim εὑρίσκειν τιμήν et εὑρίσκειν ἀργύριον πολύ et similiter dicitur non venditor sed id quod venditur, de qua re alias accurate dicam. Exemplum idoneum est in Oeconomico II. 3. πόσον ἂν οἴει εὑρεῖν τὰ σὰ κτήματα πωλούμενα, ubi sine ullo sententiae detrimento participium πωλούμενα poterat omitti. Vide et quae statim sequuntur.

In cap. XXI. 3. ὅταν δέῃ περᾶν ἡμερίους πλοῦς ἐλαύνοντας, corrige ἡμερησίους πλοῦς, namque hoc solum id significat quod sententia loci requirit *per totos dies* esse remigandum.

In § 4. πεισθεσθαί τε οὐκ ἀξιοῦντας [οὐδ' ἐθέλοντας], quicumque animadverterit quo sensu Athenienses et in quali re ponere οὐκ ἀξιοῦν sint soliti, verba οὐκ ἐθέλοντας ex interpretamento nata inducet.

In § 5. suspiciosum mihi est αἰσχυνομένους τε ἔχουσιν αἰσχρόν τι ποιεῖν, quoniam Athenienses video in tali re verbo χρῆσθαι non ἔχειν uti solere. Dicebant πειθομένους παρέχω et αὐτὸς πειθομένοις χρῶμαι, quamobrem παρέχουσιν mihi verius esse videtur. In extrema § πονεῖν importune additum est in verbis: καὶ σύμπαντας, [πονεῖν] ὅταν δεήσῃ, οὐκ ἀθύμως

Digitized by Google

πονοῦντας, nempe πονεῖν et male abundat et loco non suo positum est: habent hoc multa emblemata, quoniam ex ora libri a scribis praepostere recepta sunt, ut in aliena sede collocata sint et hoc quoque certo indicio deprehendi possint.

In § 7. οἳ ἂν δύνωνται ἐμποιῆσαι τοῖς στρατιώταις ἀκολουθητέον εἶναι καὶ διὰ πυρὸς [καὶ διὰ παντὸς κινδύνου]. Potuitne peius corrumpi quod scite Xenophon dixerat quam addito insulso emblemate καὶ διὰ παντὸς κινδύνου? Ἰέναι διὰ πυρός vel διὰ πυρὸς ἀκολουθεῖν et similia quid significent nihil opus est quemquam docere. Quid diceres si in Xenophontis Symposio IV. 16. ἐγὼ οὖν μετὰ Κλεινίου κἂν διὰ πυρὸς ἰοίην, esset additum διὰ πυρὸς καὶ διὰ παντὸς κινδύνου? ferendumne esse putares? Sed nihilo minus ineptum est quod in nostro loco aequis animis ferunt omnes.

In § 8 τούτους δὴ δικαίως ἄν τις καλοίη μεγαλογνώμονας ᾧ ἂν ταῦτα γιγνώσκοντες πολλοὶ ἕπωνται, facile admonitus senties ταὐτὰ γιγνώσκοντες esse scribendum. Caeterum, quod cum Xenophontis pace dictum sit, est istud quidem ἐνθύμημα ψυχρὸν πάνυ et pravi et sophistici acuminis. Non multo melius est quod sequitur καὶ μεγάλῃ χειρὶ εἰκότως οὗτος λέγοιτο πορεύεσθαι οὗ ἂν τῇ γνώμῃ πολλαὶ χεῖρες ὑπηρετεῖν ἐθέλωσιν, ubi supplendum est: εἰκότως (ἂν) οὗτος λέγοιτο. Vitiosum est etiam quod sequitur καὶ μέγας τῷ ὄντι οὗτος ἀνὴρ ὃς ἂν μεγάλα δύνηται γνώμῃ διαπράξασθαι μᾶλλον ἢ ῥώμῃ, ubi loci artificiose compositi concinnitas postulat ut scribatur μέγας τῷ ὄντι οὗτος ἂν εἴη ὃς ἄν κτέ.

Denique in § 10 ὃν ἂν ἰδόντες κινηθῶσι καὶ μένος ἑκάστῳ ἐμπέσῃ τῶν ἐργατῶν καὶ Φιλονικία πρὸς ἀλλήλους καὶ φιλοτιμία κρατίστη οὖσα ἑκάστῳ, emendandum esse censeo καὶ φιλοτιμίᾳ κρατιστεῦσαι ἑκάστῳ (ἐμπέσῃ), id est καὶ ἕκαστος κρατιστεῦσαι φιλοτιμηθῇ, planissime ut supra § 6 ὅλῳ τῷ στρατεύματι ἐγγίγνεται τὸ φιλοτιμεῖσθαι ὀφθῆναι καλόν τι ποιοῦντας ὑπὸ τοῦ ἄρχοντος. Κρατιστεύειν, *caeteris omnibus praestare*, saepissime apud Xenophontem legitur, praesertim in Memorabilibus Socratis et in Cyropaedia.

Stobaeus ex Oeconomico et alios quosdam locos in Florilegium recepit et ex cap. VI. 4—5 descripsit Floril. LXXXV. 23 cum una alteraque verissima lectione, quam olim receptam

Digitized by Google

oportuit. Quis enim intelligit haec verba VI. 5. *πάσας τὰς ἐπιστήμας οὔτε μαθεῖν οἷόν τε ἡμῖν ἐδόκει συναποδοκιμάζειν τε ταῖς πόλεσι τὰς βαναυσικὰς καλουμένας τέχνας*? Si enim *συναποδοκιμάζειν* ex verbo *ἐδόκει* erit suspendendum et loci compositio et copularum *οὔτε — τε* collocatio absurda erunt. Xenophontis manum Stobaeus servavit *συναπεδοκιμάζομέν τε ταῖς πόλεσι*, qua recepta rectissime habebunt omnia. In iis, quae continuo sequuntur *ὅτι καὶ τὰ σώματα καταλυμαίνεσθαι δοκοῦσι καὶ τὰς ψυχὰς καταγνύουσι* simile est compositionis vitium, quod tolletur accepta a Stobaeo lectione verissima *καταγνύναι* pro *καταγνύουσι*, quam poterat quis coniectando reperire, nunc ab idoneo teste oblatam aspernantur.

In verbis quae Xenophon respicit IV. 2 scribendum esse *ἐπίρρητοί τε εἰσὶ καὶ εἰκότως μέντοι πάνυ ἀδοξοῦνται πρὸς τῶν πόλεων* egregie confirmabit Grammaticus in Bekkeri Anecd. p. 345, 5. Minus recte Stobaeus Floril. LXI. 6 *ὑπὸ τῶν πόλεων* affert. Placet Xenophonti consuetudo Ionica, quam optime revocavit Schneiderus XVI. 13 *πρὸς τοῦ ἡλίου* reponens, id est *ὑπὸ τοῦ ἡλίου*, pro librorum scriptura *πρὸς τὸν ἥλιον*.

Admonent ne haec suspicionis Valckenaerii in XVIII. 5 pro *ἀνύτοιεν* reponere iubentis *ἀγνύοιεν*, quae etiam propterea est improbanda quia nemo in Attica *ἄγνυμι* dicebat sed *κατάγνυμι* omnes. Iones olim et Dores verbo simplici *Φάγνυμι* aut *Βάγνυμι* utebantur. *Nucifrangibulum* a Spartanis *μουκηροβάκτας* dicitur, sed ab Atheniensibus *καρυοκατάκτης*, quia ut illi *Βάγνυμι μούκηρα* dicebant, sic Attici *κάρυα καταγνύναι*, *ἀμυγδαλῆν κατᾶξαι*, et similia.

Utar nunc tribus locis in Oeconomico emendate scriptis ad restituendos locos totidem aliorum scriptorum, ubi eadem scriptura aut similis quaedam a librariis obscurata est. Et primum quidem Thucydidis locum proferam II. 7. ubi manifestum mendum omnibus est sed nondum probabili correctione sublatum in verbis: *καὶ Λακεδαιμονίοις μὲν — τοῖς τἀκείνων ἑλομένοις ναῦς ἐπετάχθησαν ποιεῖσθαι κατὰ μέγεθος τῶν πόλεων*, ubi Λακεδαιμόνιοι ex aliis libris sic recipiendum est ut corrupta scriptura *ἐπετάχθησαν* emendetur. Quamquam forma *τέταχα* apud Athenienses non crebro occurrit, habet tamen certam fidem, ut vel Xenophontis locus demonstrat in Oeconom. IV. 5.

Digitized by Google

ἐξ ὁπόσωνπερ ἐθνῶν δασμοὺς λαμβάνει τέταχε τῷ ἄρχοντι ἑκάστῳ κτέ. Lacedaemonii sociis in Italia Siciliaque naves *imperaverant* etiam antequam Thebani Plataeas conati sunt opprimere, idque ipsum Thucydides sic dixerat: Λακεδαιμόνιοι μὲν — ναῦς ἐπετετάχεσαν ποιεῖσθαι, quae forma rarior, quia facillime in libris χ et χ' (quemadmodum et φ — φ') confunduntur, in ἐπετετάχθησαν et ἐπετάχθησαν abiit, quo facto nescio quis Λακεδαιμονίοις *correxit* scilicet. Confirmat etiam hanc rationem aoristus τοῖς τἀκείνων ἑλομένοις — ἐπετετάχεσαν, iis qui se ad illorum societatem *applicuissent imperaverant*. Si nunc demum illos ea imperasse novis sociis dicere voluisset non ἑλομένοις, ut opinor, scripsisset, sed αἱρουμένοις.

Quam facile scriptura -χεσαν in -χθησαν abire possit docebit Bastius in Comment. Palaeogr. p. 750.

Verba in Oecon. V. 8. τίς δὲ ἥδιον τὸν ἐπιμελόμενον δέχεται προτείνουσα τῷ προσιόντι λαβεῖν ὅ τι χρήζει; admonent me loci apud Demosthenem p 179, 15 ὁ μὲν γὰρ — χρήματα δώσει τισὶν αὐτῶν καὶ φιλίαν προτενεῖται, ubi προτενεῖ non προτενεῖται censeo esse scribendum. Προτείνειν, *porrigere*, *offerre*, eximie is dicitur qui *ostentat* alicui aliquid idque se daturum spem facit cupido et inhianti, haud secus atque προσείειν τί τινι, de qua locutione egregia est illa Ruhnkenii et Hemsterhusii annotatio ad Timaeum v. Θαλλός. Coniunxit utrumque Plato in Phaedro p. 230 D. a Ruhnkenio appositus: ὥσπερ οἱ τὰ τεινῶντα θρέμματα θαλλὸν προσείοντες ἄγουσι σὺ ἐμοὶ λόγους οὕτω προτείνων — τὴν Ἀττικὴν φαίνει περιάξειν ἅπασαν. Quis credat in talibus verbo προτείνειν vel προσείειν perinde verbum προσείεσθαι vel προτείνεσθαι posse substitui? Videbis in talibus passim προτείνειν usurpari, ut apud Isocratem in Plataic. 43. τὴν αὐτονομίαν προτείνοντες, et Antiphontem V. 50. ἐλευθερίαν προτείναντες, et Demosthenem in Orat. XXIII. 117. ἐξαπατώντων τι τῶν Λακεδαιμονίων καὶ προτεινόντων πίστιν ἥντινα βούλεται λαμβάνειν, et aliis locis ubi quis aut *lucrum* aut *formidinem* aut *spem* alicui dicitur *ostentare*, κέρδος ἢ φόβον ἢ ἐλπίδα προτείνειν. Apud Lucianum in *Navigio seu votis* § 39 in omnibus libris est χρύσεα ἐκπώματα προτεινόμενος τοῖς συμπόταις, in uno omnium optimo προτείνων exstat, quod me nondum poenitet in ΠΡΟΠΕΙΝΩΝ id est προπίνων refinxisse

Digitized by Google

Simili de causa *προτείνων* depravatum est in ΠΡΟΤΕΙΜΩΝ, id est *προτιμῶν*, apud Euripidem in Heraclidis vs. 21.

Quod legitur in Oeconom. XVII. 9. *τῷ μὲν οἴνῳ τῷ ἰσχυροτέρῳ πλεῖον ἐπιχεῖν ὕδωρ*, optime adhiberi potest ad emendandum Diphili fragmentum in Stob. Floril. CIV. 16. Nempe *οἱ οἰνοχόοι τὸν οἶνον ὑποχέαντες εἶτα τὸ ὕδωρ ἐπιχέουσιν*, idque discrimen verborum *ὑποχεῖν* et *ἐπιχεῖν* ex ipsa natura rei ortum certum et perpetuum est. Dicebant igitur convivae ad pincernam: *οὐχ ὑποχεῖς; οὐχὶ δώδεκα κυάθους ὑποχεῖς;* quod in priore parte Sophilo reddidimus, comparato Menandreo:

Ὀκτώ τις ὑποχεῖν ἀνεβόα καὶ δώδεκα
κυάθους.

quod qui facit *ὑποχέασθαι* dicitur, quod pulchre restituit Dindorfius Diphilo apud Athen. p. 497. A, ubi Codex Marcianus et apographa *ἔσθ' ὑποσχέσθαι πλείονας* exhibent. Quis nunc non statim deprehendit vitium in loco Diphili apud Stobaeum l. l.

ὥσπερ κυαθίζουσ' ἐνίοθ' ἡμῖν ἡ τύχη
ἓν ἀγαθὸν ἐπιχέασα τρὶ' ἐπαντλεῖ κακά.

et quis dubitat quin *ὑποχέασα* sit restituendum? Quod nisi restitueris, non solum lepos et venustas dicti peribit, sed sensu vacua sententia erit. Ὑποχεῖν eo sensu apud Graeculos olim abierat in desuetudinem, itaque *ἐπιχεῖν* substituunt quod tulerat aetatem.

Transeo nunc ad Xenophontis Symposium, in quo lepidissimo libro pauculos quosdam locos male habitos in integrum restituere conabor.

In ipso limine turbarunt scioli *ἔργα* de suo inserentes *τῶν καλῶν κἀγαθῶν ἀνδρῶν [ἔργα] τὰ μετὰ σπουδῆς πραττόμενα*, quod a multis damnatum nondum a quoquam Editore expunctum est. Locus est a multis laudatus, quos indicavit Wyttenbachius ad Eunapii prooemium *de vitis Sophistarum*, ubi librorum lacunam manifestam non satis recte me iudice vir doctus explevit. In libris est: *ὁ γοῦν μέγας Ἀλέξανδρος οὐκ ἂν ἐγένετο μέγας εἰ μὴ Ξενοφῶν καὶ τὰ πάρεργά φησι δεῖν τῶν σπουδαίων ἀνδρῶν ἀναγράφειν.* Equidem sic expleverim: *εἰ μὴ Ξενοφῶν (αὐτὸν ὅπως χρὴ νικᾶν τοὺς βαρβάρους ἐδίδαξεν. Οὗτος οὖν ὁ) Ξενοφῶν καὶ τὰ πάρεργα κτἑ.* Sic enim intelligi potest cur ea verba exci-

Digitized by Google

derint. Nempe describentis oculi quum Ξενοφῶν in vicinia recurreret a priore ad posterius aberrarunt, quo factum est ut intermedia omitterentur. Quis nescit hanc esse lacunarum causam frequentissimam? Attigi autem haec tam pervulgata ut in ipso Xenophonteo Symposio veterem lacunam explerem II. 5. ubi in libris est: ἐπεὶ γοῦν νικηφόρος ἐβούλετο τοῦ παγκρατίου γενέσθαι σὺν σοὶ σκεψάμενος αὖ ὃς ἂν δοκῇ αὐτῷ ἱκανώτατος εἶναι εἰς τὰ ταῦτα ἐπιτηδεῦσαι τούτῳ συνέσαι, ubi suspicor bis repetitum σκεψάμενος peperisse scribarum errorem et sic esse supplendum: σὺν σοὶ (σκεψάμενος τοῦτο κατέπραξεν, ὅταν δὲ καλὸς κἀγαθὸς γενέσθαι ἐπιθυμῇ πρὸς ἑαυτὸν) σκεψάμενος αὖ κτἑ.

Nullo negotio vetus lacuna suppleri potest in Hippodami Pythagorei loco apud Stob. Floril. XCVIII. 71 τοὶ μὲν γὰρ πρῶτοι ἀτυχέες ἐόντες ἐκτήσαντο, τοὶ δὲ δεύτεροι εὐτυχέες γενόμενοι.... διέφθειραν. Supplendum: εὐτυχέες (γενόμενοι ἀπέλαυσαν, τοὶ δὲ τρίτοι ἄφρονες) γενόμενοι διέφθειραν, ut vicina satis demonstrabunt.

In cap. I leviora tantum scripturae vitia corrigenda supersunt. Scribendum enim § 8. κατεκλίνησαν pro κατεκλίθησαν, quia satis constat Athenienses illa forma perpetuo fuisse usos, cui scribae ἐκ τῆς συνηθείας suam substituere assolent, de qua re ad Hyperidem ὑπὲρ Εὐξενίππου adnotavimus. In eadem sententia esse video Dindorfium ad Cyrop. VIII. VII. 4. Forma Attica aetatem tulit et etiam sequioribus restituenda est, Dioni Chrysostomo, Plutarcho, Luciano, aliis.

In § 9 οὐδεὶς οὐκ ἔπασχέ τι τὴν ψυχήν. Verissima est Schneideri emendatio οὐδεὶς ὅστις οὐκ ἔπασχέ τι et recipienda in textum. Quod editur, non est Graecum, et quod Athenaeus (V. p. 226) ex h. l. affert, οὐδεὶς ἦν ὃς οὐκ ἔπασχέ τι, non est Atticum.

Revocanda est Attica crasis in § 15. ἔρρει τἀμὰ πράγματα (pro τὰ ἐμά) et in § 11. τἀπιτήδεια, quemadmodum et IV. 2. ὅτου πριάμενοι τἀπιτήδεια ἔξουσιν. Repone et IV. 10. καλοὺς γὰρ κἀγαθούς pro καὶ ἀγαθούς, et VIII. 17. ὑφ' οὗ εἰδείη καλός τε κἀγαθὸς νομιζόμενος pro καὶ ἀγαθός. In his et multis aliis crasis est perpetua, ut in τἀγαθά. quamobrem legitur IV. 47. τὰ μὲν φαῦλα ἀποτρέπειν τἀγαθὰ δὲ διδόναι non τὰ δ' ἀγαθά, quo indicio et aliae Veterum crases solemnes et perpetuae deprehendi possunt. Nemo nescit scribarum

Digitized by Google

esse morem crases resolvere: ridiculum igitur est in iis tantum locis eas recipere ubi libri tamquam aves *addicunt*, ubi non admittunt, vitiosas lectiones aequis animis ferre et auribus. Promiscue edi videbis τἀνδράποδα, τἀπινίκια, τἀπιτίμια, τἀργύριον aliaque permulta, et τὰ ἀνδράποδα cett., quum satis certum sit illa omnia non minus constanter apud Veteres coaluisse quam θοιμάτιον, θαιμάτια, θάτερα et sim. Quam saepe ex vetustissimis scripturae vitiis pellucet antiqua scribendi consuetudo! Ubi Athenaeus Xenophontis verba ex Symp. I. 11. attulit (p. 614. C.), in Marciano archetypo scriptum esse vidi πάντα τὰ πιτήδεια, et sic saepissime erratur in Codd. vetustioribus, ut scribatur τὰ πινίκια et sim., in quibus antiquam scripturam ΤΑΠΙΤΗΔΕΙΑ et ΤΑΠΙΝΙΚΙΑ paene oculis cernimus. Quid autem scribas culpamus indoctum genus et nihil cogitare solitum? Vide quid designaverit Hesychius, Grammaticorum eruditissimus, ut quibusdam videtur, qui quum Πιτανάτης λόχος quis esset explicuisset, subiicit Πιτίμια: τὰς ἀξίας τιμωρίας πιτίμια φατίν, et post pauca Πίχειρον: ἀνταπόδοσις. Nempe legerat ΤΑΠΙΤΙΜΙΑ et ΤΑΠΙΧΕΙΡΑ eaque perite sic divisit. Idem magna gravitate annotavit: Τἀμά: τὰ ἐμά, et alia sexcenta habet eiusdem farinae, ut Τἄνδον: τὰ ἔνδον. Idem sedulo annotavit Ταὐτά, si quis forte nesciret, esse τὰ ἴσα, τὰ ὅμοια, et Ταὐτό ac ταὐτόν esse τὸ αὐτό. Frustra etiam talia admonuit, namque passim antiqua scriptura ταὐτά concepit vitium. Refingunt TATTA ubi *eadem* significat in τὰ αὐτά, contra morem Veterum, aut depravant in ταῦτα, contra sententiam. Exempla ubique obvia: etiam in Xenophontis Symposio II. 24. ubi Codices Xenophontei exhibent δοκεῖ μέντοι μοι καὶ τὰ τῶν ἀνδρῶν συμπόσια ταῦτα πάσχειν ἅπερ καί κτέ. sed Athenaei Codex (laudantis haec p. 504. C) τὰ τῶν ἀνδρῶν σώματα τὰ αὐτὰ πάσχειν: cum Xenophonteis conspirant libri Stobaei Floril. XIX. 18. Veram scripturam primus revocavit Stephanus ταὐτὰ πάσχειν. Sequitur ex his nostri ubique arbitrii esse constituere utrum ταῦτα an ταὐτά scribendum sit, et verum ubique esse non quod scribae forte dederint, sed quod cuiusque loci sententia requirat. Iuvat hoc iure uti in quibusdam Oratorum Atticorum locis. In Demosthenis Orat. XV. 7. ἐγὼ γὰρ

Digitized by Google

εἰ βασιλεύς — με σύμβουλον ποιοῖτο ταῦτ' ἂν αὐτῷ παραινέσαιμι ἅπερ ὑμῖν, imo vero *eadem quae vobis*, ταὐτ' ἄν. In eiusdem quae feruntur Prooemiis XXXIV. ἂν τοίνυν ταῦθ' ἅπερ πρότερον ποιήσητε, repone ταὐθ' ἅπερ, et eadem opera in Aristophanis Equitt. vs. 213. restitue:

Φαυλότατον ἔργον, ταὐθ' ἅπερ ποιεῖς πολει,

pro ταῦθ' ἅπερ. Apud Isaeum I. 23. τοσαύτην ποιήσασθαι σπουδὴν ὥστε Ποσειδίππῳ μὲν ὅτι κατημέλησεν ὀργισθῆναι, Διοκλέους δὲ ταῦτα πάλιν ἐς τὴν ὑστεραίαν δεηθῆναι, sentisne ταὐτὰ πάλιν requiri? Meministi quam saepe ὁ αὐτὸς πάλιν, *idem rursus*, coniungantur. Hinc emendari poterit Teleclidis locus apud Plutarchum in Pericle cap. XVI.

λαΐνα τείχη τὰ μὲν οἰκοδομεῖν τὰ δὲ αὐτὰ πάλιν καταβάλλειν, ubi frustra corrigunt εἶτ' αὐτὰ πάλιν et τάχα δ' αὐτὰ πάλιν, nam ταὐτά necessarium est. Itaque ut apud Euripidem legitur in Iphigen. Aulid. vs. 37:

καὶ ταὐτὰ πάλιν γράμματα συγχεῖς,

sic et Comico reddiderim καὶ ταὐτὰ πάλιν καταβάλλειν. Gravius etiam peccatum in Dinarcho I. 85. τουτὶ τὸ συνέδριον, ὦ Ἀθηναῖοι, καὶ ὁ αὐτὸς τόπος καὶ ταῦτα τὰ δίκαια. ὁ αὐτὸς ῥήτωρ ἐκείνοις τε αἴτιος ἐγένετο τῶν συμβάντων κακῶν καὶ αὐτῷ τῶν νῦν συμβησομένων. Satin manifestum est emendari oportere: ταὐτὸν τὸ συνέδριον, ὦ Ἀθηναῖοι, καὶ ὁ αὐτὸς τόπος καὶ ταὐτὰ τὰ δίκαια? Ad eandem rationem multa istiusmodi menda tolli poterunt, in quibus librorum Mss. nulla omnino habenda est ratio. *Nusquam* enim prope dixerim Atticae crases ex librariorum manibus illaesae elabuntur. Ubi isti Veteres lectiones non additis vocalibus interpolarunt, certe in scribendo coniuncta per crasin imperite distrahunt τἀτίμια scribentes et τ' ἀδικήματα, τ' ἀμπλάκημα, τ' ἀναγκαῖα, τ' ἄλλα, similiaque sexcenta, quae olim Editores retinebant. Simili modo corrumpunt τἄν, μέντἄν, τἄρα, ἤτἄρα et μοὐσίν, ἐμοὐδόκει, καἰτοὔσιν, μέντοὔφασκεν, aliaque quam plurima, quae *numquam fere* nisi male mulcata ex libris ad nos perferuntur. Dicebant Veteres καὶ δίκαια κἀδίκα et καὶ δικαίως κἀδίκως, quod a scribis contemeratum vide apud Demosthenem XLIV. 35. δεῖν αὐτὸν καὶ δικαίως καὶ ἀδίκως ἀμφισβητεῖν τῶν ἀλλοτρίων. Si in Aristophane sic peccant, quid eos in

Digitized by Google

Demosthene putes facturos? Apud Demosthenem X. 13. pro *πολλὰ δ' ἂν γένοιτο ἀνθρώπῳ* in Cod. S. scriptum est *γένοιτο τἀνθρώπῳ*, quae non est vera lectio sed verae proxima: legendum enim *γένοιτ' ἀνθρώπῳ*, cuiusmodi multa passim vitia commissa, de quo genere errorum annotavimus ad Euripidis Helenam. Nihil est tritius quam ut articulus pereat in *ἀνήρ*, *ἀδελφός*, *ἄνθρωπος*, *ἀγών* sim. inclusus: peccatur tamen etiam in contrariam partem, quod factum est apud Demosth. XLVIII. 45. *πῶς ἂν μᾶλλον ἄνθρωπος ἐξελέγχοιτο ψευδόμενος*; Revocandum *ἄνθρωπος* censeo, quod in talibus positum idem atque τις significat: *πῶς ἄν τις μᾶλλον ἐξελέγχοιτο*;

Quam raro elabitur Attica crasis in *ἀρετή*, *ἀρεταί*, *ἀγαθή* et similes omnes? In Stobaei libris legitur Floril. 72, 10:

ἀλλ' αἱ ἀρεταὶ τέρπουσι τοὺς ξυνευνέτας.

et 111, 4:

πόλλ' ἐλπίδες ψεύδουσιν αἱ ἄλογοι βροτούς.

et 88, 5:

ἐν τοῖς τέκνοις γὰρ ἡ ἀρετὴ τῶν εὐγενῶν
διέλαμψε,

nam sic, quam *ἐνέλαμψε*, cum Valckenaerio scribere malim pro ἐνέλαβε. Ibidem 9, 15. *τἄνδικα* in *τὰ δίκαια* abiit, et 43, 7:

ὅπου δὲ μὴ τὰ ῥᾳ̃ς' ἐλευθέρως λέγειν
ἔξεσι, νικᾷ δ' ἐν πόλει τὰ χείρονα,

optime *τἄρις' ἐλευθέρως* correxit Meinekius. Ibid. 94, 6. pro *τοὔνεχ' ὃν σέβειν πρέπει* suspicor *τοὔνδικον σέβειν* latere, sed caetera nondum sanata sunt. Talium igitur ubique magna copia est: quae pro se quisque audacter ad Veterum rationem et usum revocabit.

Quod emendate in libris exstat I. 15. *τίνος ἕνεκα καὶ καλεῖ μέ τις*; commode adhiberi potest ad firmiter stabiliendam veram scripturam loci in cap. II. § 3. *αἱ μέντοι γυναῖκες — μύρου μὲν τί καὶ προσδέονται; αὐταὶ γὰρ τούτου ὄζουσιν.* Sic enim Attici loquuntur pro *οὐδεὶς δήπου καλεῖ με*, et *αἱ γυναῖκες μύρου μὲν οὐδὲν προσδέονται δήπου.* Non capiunt haec Graeculi et turbas dare solent. In libris est *μύρου μέντοι καὶ προσδέονται*, et solent scribae perpetuo *τοι* et *τι* inter se oscitanter permutare, ut unicuique ubique liberum sit spretis libris omnibus ex cuiusque loci ratione et sententia utrum *τοι*

Digitized by Google

an τι scribendum sit constituere. Quandoquidem μέντοι καὶ προσδέονται sensu vacuum erat, natae sunt leves correctiunculae, quas nihil attinet commemorare. Apud Athenaeum p. 686. B. Codex Marcianus exhibet μέν τι καὶ προσδέονται, quae vera scriptura est, sed male lecta pro μὲν τί καὶ προσδέονται; quam primi omnium Stephanus et Casaubonus revocarunt in lucem ac temere Editores quidam repudiarunt. Recte in Platonis Phaedro p. 258. E. ex optimis libris editur: τίνος μὲν οὖν ἕνεκα κἂν τις ὡς εἰπεῖν ζῴη; pro ἕνεκα ἄν τις. Ad idem exemplum reconcinnandus est locus Demosthenis in Orat. XXXVII. 27. ubi editur: τίνος γὰρ ἕνεκ' ἔπειθον; sed edendum est τίνος γὰρ ἕνεκα καὶ ἔπειθον; ut in tali re usitatum est dicere.

Quod autem dicebamus τοι et τι confundi, videbis, si hoc ages, passim pro τι vitiose τοι scribi solere: rarius τι pro τοι subrepit, nonnumquam utraque scriptura male coniungitur, ut in μέντοι τι. Noli igitur dubitare in VIII. 23. ἀεὶ γάρ τοι προσαιτῶν καὶ προσδεόμενος — παρακολουθεῖ, quin verissime Stephanus ἀεὶ γάρ τι correxerit.

In cap. II. § 1. ἔρχεταί τις ἔχων — παῖδα πάνυ γε ὡραῖον καὶ πάνυ καλῶς κιθαρίζοντα, corrigendum est πάνυ τε ὡραῖον. Πάνυ γε non alibi ponitur quam in responsione, et est *prorsus assentientis*, ut πάνυ μὲν οὖν. Apud Veteres πάνυ τι semper cum negatione coniungitur: οὐ πάνυ τι, οὐδεὶς πάνυ τι, sim., ubi saepe οὐ πάνυ τοι scribi in libris videbis, quibus tu nihil tribues. Οὐδὲν πάνυ quoque dicebant, quod quid significet non potest melius perspici quam ex Aristophanis versiculo, sed emendato, qui nunc vitiosus legitur in Nubibus vs. 733.

Ἔχεις τι; — Μὰ Δί', οὐ δῆτ' ἔγωγε. — Οὐδὲν πάνυ; nempe non sic Strepsiades dixerat sed, Μὰ Δί', οὐδέν γ' ἔγωγε, quum Socrates ei stomachans intonat: Οὐδὲν πάνυ; Sed ad Xenophontem revertor.

In cap. II. 1. pro ἔχων τε αὐλητρίδα ἀγαθὴν καὶ ὀρχηστρίδα, transposita copula scribendum ἔχων αὐλητρίδα τε ἀγαθήν κτέ.

Ex capite II. § 2 sqq. multa descripsit Athenaeus p. 686. D. quae est operae pretium considerare paullo attentius. In iis quae apud Athenaeum a scriptura Codicum nostrorum discedunt alia sunt minimi pretii, veluti ἀκροάματα καὶ θεάματα

Digitized by Google

pro θεάματα καὶ ἀκροάματα, aut εἰ καὶ μύρον ἐνέγκαι τις ἡμῖν pro εἰ καὶ μύρον τις ἡμῖν ἐνέγκαι: alia sunt apud illum mendosa et monstrose quaedam corrupta, veluti ναῦται γὰρ τούτου ὄζουσιν pro αὗται, et ἐλαίου — ὀσμὴ καὶ παρουσία ἀνδρῶν ἢ μύρου γυναιξὶν ἡδίων καὶ ἀπουσία ποθεινοτέρα, quae corruptela sic orta est: vetus scriptura ΠΑΡΟΤΣΑΗΔΙΩΝ a dormitante librario ita corrupta est ut ex ΑΗΔΙΩΝ exsculperet ΑΝΔΡΩΝ, deinde vera lectio ἡδίων a correctore apposita in alienam sedem, ut fit, irreperet. Qui sibi ἀνδρῶν videbatur videre vitium vitio cumulans παρουσία ἀνδρῶν dedit et mox ἀπουσία pro ΑΠΟΤΣΑ. Fraudis ratio manifesta est et ipsa Xenophontis manus in Codd. exstat καὶ παροῦσα ἡδίων ἢ μύρου γυναιξὶ καὶ ἀποῦσα ποθεινοτέρα. Etiam hoc apud Athenaeum vitiosum est quod habet ἄλλως τε ἂν καὶ pro ἄλλως τε καὶ ἦν —, quod postulat ipsa huius locutionis natura, quam quum sequiores minus perspicerent transponebant καί, quasi perinde esset ἄλλως τε ponere ac μάλιστα. Reliqua apud Athenaeum multo sunt quam in Codd. emendatiora et postliminio in pristinam sedem revocanda. Recipiendum est: ἀνδρὸς μὲν δήπου ἕνεκα οὐδεὶς μύρῳ χρίεται, pro ἀνὴρ οὐδείς. Athenienses οὐδεὶς ἀνήρ in concitata oratione usurpabant, ut οὐδεὶς ἀνθρώπων, in magna admiratione aut indignatione aut ira, quae omnia ab hoc loco alienissima sunt. Praeterea recipi oportet: αἵ γε μὴν γυναῖκες pro αἱ μέντοι γυναῖκες et ὥσπερ ἡ Νικηράτου τε τουτουῖ καὶ ἡ Κριτοβούλου. In Xenophontis libris τε τούτου exciderunt ob antecedens Νικηράτου: servavit Athenaeus, sed τουτουῖ pro τούτου scriptum oportuit. Deinde ab Athenaeo accipiemus scripturam μύρῳ μὲν ἀλειψάμενος καὶ δοῦλος καὶ ἐλεύθερος εὐθὺς ἅπας ὅμοιον ὄζει, nisi quod pro ἅπας, quod ridiculum est, πᾶς substituemus. Quod vulgatur, ὁ ἀλειψάμενος, recte haberet si sequeretur εἴτε δοῦλός ἐστιν εἴτ' ἐλεύθερος. Tum ambabus manibus amplectendum, quod Athenaeus offert ἐπιτηδευμάτων τε πρῶτον (χρηστῶν) καὶ χρόνου πολλοῦ δέονται. Vulgo χρηστῶν abest, unde fit ut locus sit sensu vacuus: ἐπιτηδεύματα enim nihil significat, nisi cuiusmodi ista *studia* sint aliquo modo significetur. Notum est quam saepe Veteres καλὰ ἐπιτηδεύματα appellent, et ἀγαθά et χρηστά. Denique pervetustum librorum mendum et diu inveteratum Athenaei

Digitized by Google

indicio deprehendi et tolli poterit in his: ὥσπερ γάρ τοι ἐσθὴς ἄλλη μὲν γυναικὶ, ἄλλη δὲ ἀνδρὶ καλὴ, οὕτω καὶ ὀσμὴ ἄλλη μὲν ἀνδρὶ, ἄλλη δὲ γυναικὶ πρέπει. In Athenaei Codice est ἐσθὴς ἄλλη μὲν γυναικεία, ἄλλη δὲ ἀνδρεία [καλή], οὕτω καὶ ὀσμὴ κτέ. Expunge modo καλή et habebis Xenophontis manum: ὥσπερ — ἐσθὴς ἄλλη μὲν γυναικεία ἄλλη δὲ ἀνδρεία, οὕτω καὶ ὀσμὴ ἄλλη μὲν ἀνδρὶ ἄλλη δὲ γυναικὶ πρέπει, quae quanto sint rectius cogitata et verius dicta et ad aurem accidant iucundiora omnibus perspicuum esse arbitror. Quoniam in libris vetustis pro γυναικεία et ἀνδρεία scribi fere solet ΓΤΝΑΙΚΙΑ et ΑΝΔΡΙΑ factum est ut ΓΤΝΑΙΚΙΑΑΛΛΗ in γυναικὶ ἄλλη depravaretur, unde et ἀνδρὶ pro ΑΝΔΡΙΑ natum est, et sic καλή a sciolo additum, ut ruentem sententiam fulciret. Sed in re perspicua et manifesta verbum non amplius addo.

In § 4. scribendum esse πόθεν ἄν τις τοῦτο τὸ χρῖμα λάβοι; non τὸ χρίσμα, satis alibi demonstravimus, sicuti et κέχριμαι solum Veteribus usitatum fuisse, non κέχρισμαι. Peccant saepe scribae κεχρισμένος et sim. substituentes de suo, sed satis constat esse illa omnia scribarum peccata. Κεχριμέναι in Eubuli fragmento illaesum evasit in Athenaei Codice Marciano p. 557. F. sed κεχρισμέναι supposuit Graeculus, qui Epitomen confecit. Reddendum est Aristophani:

ὁ δ' αὖ Σοφοκλέους τοῦ μέλιτι κεχριμένου
ὥσπερ καδίσκου περιέλειχε τὸ σόμα,

apud Dionem Chrysostomum in Orat. LII. p. 273, ubi Codices omnes servant κεχρισμένου. Scribebatur olim χρείω, κέχρειμαι, κεχρεῖσθαι, ἐγχρείω, quemadmodum τειμή et νείκη et alia sexcenta propter ι productum: quae res in errorem induxit Phrynichum, quum in Bekkeri Anecd. p. 46, 10 κεχρῖσθαι (κεχρίσθαι enim scribarum error est, non Phrynichi) et κεχρεῖσθαι vellet scribendo distinguere. Plura indicabit Ruhnkenius in notissima annotatione ad Timaeum v. Ἐγχρίμπτει, cuius unum errorem indicabo. Nempe quod Kusteri emendationem ἐγχρίμματος pro ἐγχειρήματος apud Philostratum probat, fallitur: ἔγχριμα enim Graecum est, ut χρῖμα, et vetus scriptura ἐγχρείματος quam facile in ἐγχειρήματος abire possit in aprico est.

In Sympos. II. 4 vitium concepisse intelligo haec: ὁ μὲν

Digitized by Google

Θέογνις ἔφη· Ἐσθλῶν μὲν γὰρ ἄπ' ἐσθλὰ διδάξεαι κτέ. neque enim μέν cur additum sit apparet, et ἔφη *inquit* significans ad Socratem non ad Theognidem referri debet. Excidisse nonnulla videntur.

In § 6. ὁ δέ τις (εἶπεν), ὡς οὐδὲ διδακτὸν τοῦτο εἴη, quid sibi vult οὐδέ, in verbis οὐδὲ διδακτόν? Reponendum est οὐ διδακτόν. Ostendam mox quam saepe οὐ — οὐδέ — οὐδέν inter sese scribarum negligentia fuerint permutata.

In § 9 laborat sententia in verbis: ἡ γυναικεία Φύσις οὐδὲν χείρων τῆς τοῦ ἀνδρὸς οὖσα τυγχάνει, γνώμης δὲ καὶ ἰσχύος δεῖται. Nimium est δεῖται: non enim foeminis *robur* et *consilium deest*, sed *non satis* consilii et roboris in muliebri genere inesse erat dicendum. Itaque emendandum est γνώμης δὲ καὶ ἰσχύος προσδεῖται. Sic enim differunt inter se δέομαι et προσδέομαι (pro quo nonnumquam ἐνδέομαι usurpant), ut is *cui quid plane desit* δεῖσθαί τινος dicatur, sed *cui non sit alicuius rei satis* προσδεῖσθαι et ἐνδεῖσθαι. Rectissime igitur foeminae *propter infirmitatem consilii* (ut loquitur Cicero pro Murena cap. XII. 27) γνώμης προσδεῖσθαι dici possunt, δεῖσθαι γνώμης non item, nisi si qua consilii plane *expers* esse dicatur. Senserunt loci vitium Interpretes, sed perversa verborum interpretatione quam correctione difficultatem removere maluerunt. Nemo mirabitur πρός excidisse, quod passim fieri solere notum est, cuius rei et causam aperui in priore parte et exempla complura attuli, quibus nunc alia quaedam iuvat addere. Quod in Euripidis Alcestide vs. 405 affertur e Florentino A. σπιτνῶν pro προσπίτνων, natum est σ e compendio praep. πρός non intellecto. Sed e solo Demosthene nonnulla expromam. Periit πρός p. 95, 4, et p. 635, 11 ubi γράψαι in optimis est pro προσγράψαι, et p. 732, 6 ubi γράψας habet S. pro προσγράψας. Ridicule adeo p. 1066, 2. παλτίου est in libris pro Προσπαλτίου. Restituendum est πρός p. 675, 12: διήγαγε (πρὸς) ἡμᾶς πολεμῶν, et p. 977, 25: οὐκ εἶναι (πρὸς) δίκην μεταλλικὴν προσφευκτέον, et p. 1052, 26: οὐδ' ἀπολογήσασθαί μοι ἐξεγένετο οὐδὲ (πρὸς) πολλοσὸν μέρος ὧν κατεψεύδοντο ἡμῶν. Elapsum ex omnibus libris et aliunde retractum videbis et p. 1402, 9.

Subdubito in Symp. II. 10 in verbis βουλόμενος ἀνθρώποις χρῆσθαι καὶ ὁμιλεῖν, an ipse Xenophon duo novissima verba ad-

Digitized by Google

diderit. Non solet enim *ἰσοδύναμα* coniungere, et plane idem est *ἀνθρώποις χρῆσθαι* et *ἀνθρώποις ὁμιλεῖν*, et in illa festivissima comparatione *χρῆσθαι ἀνθρώποις* multo melius quam *ἀνθρώποις ὁμιλεῖν* ponitur propterea quod *ἵπποις χρῆσθαι* optime dicitur, *ἵπποις ὁμιλεῖν* non item.

In § 15 intercidit articulus: lege enim: *καλὸς (ὁ) παῖς ὢν — ἔτι καλλίων φαίνεται.* conf. § 22.

In § 20 apparet *ἀφισῴης* mendosum esse, quae forma ne Graeca quidem est. Quid sit restituendum non reperio et omnino quid dicat Philippus non intelligo.

In § 23. *ἔγωγ' οὖν διψῶ, καὶ ὁ παῖς ἐγχεάτω μοι τὴν μεγάλην* [*φιάλην*]. Qui Atticorum compotantium sermones non indiligenter audiverit, dabit mihi *φιάλην* ab nescio quo annotatore adscriptum esse. Dicebant enim *αἰτεῖν τὴν μεγάλην, τὴν μεγάλην διδόναι, βοᾶν τὴν μεγάλην, ἐγχεῖν τὴν μεγάλην* et nonnunquam *τὴν μείζω*. Sophilus Athen. p. 431 A.

συνεχὴς ἄκρατος ἐδίδοτ', ἴσον ἴσῳ, πάλιν
τὴν μείζον' ἤτουν.

Menander Athen. p. 502 E.

τοῦτο δὴ τὸ νῦν ἔθος,
ἄκρατον ἐβόων, τὴν μεγάλην. ψυκτῆρά τις
προὔπινεν αὐτοῖς.

Diphilus Athen. p. 132. D.

οἷον 'Ροδίους κέκληκας· εἰσιοῦσι δός
εὐθὺς ἀπὸ θερμοῦ τὴν μεγάλην αὐτοῖς σπάσαι.

Alexis Athen. p. 254. A.

παῖ, τὴν μεγάλην δὸς ἐπιχέας
φιλίας κυάθους μὲν τῶν παρόντων τέτταρας.

ubi quam primum revoca *ὑποχέας* pro *ἐπιχέας*. Iubetur *ὁ παῖς κυάθους τέτταρας οἴνου ὑποχεῖν*, de cuius verbi in ea re usu supra notavimus: itaque si *ἐπιχέας* in libris omnibus legeretur tamen *ὑποχέας* verum esse constaret. Sed *ὑποχέας* in libris omnibus est, quod Valesius in *ἐπιχέας* depravavit, quam infelicem coniecturam inconsulto omnes receperunt. Praeterea *μέν* (in *κυάθους μὲν τῶν παρόντων*) Meinekius de suo inseruit, ineleganter admodum. Quid sit verum tum demum poterit constitui quum sequens senarius:

τοὺς τρεῖς δ' ἔρωτας προσαποδώσεις ὕστερον,

Digitized by Google

emendatus erit, qui nunc sensu vacuus est: nam quod ἔρωτος restituunt nauci non est.

Ex his igitur Comicorum testimoniis Xenophontem more popularium ὁ παῖς ἐγχεάτω μοι τὴν μεγάλην scripsisse arbitror, deinde, uti fit, ellipsin a sciolo expletam.

Venustissima Socratis dicta 24—26 Stobaeus Floril. XIX. 18 et Athenaeus p. 504. C. exscripserunt. A Stobaeo accipiendum πίνειν — κἀμοὶ πάνυ δοκεῖ pro καὶ ἐμοί, et δοκεῖ γε μέντοι μοι, ubi γε Xenophontis Codices et Athenaei male omittunt. Athenaeus contra solus servavit verissimam lectionem σώματα pro συμπόσια in his: (δοκεῖ μοι) τὰ τῶν ἀνδρῶν σώματα τὰ αὐτὰ πάσχειν κτἑ. Absurdissima lectio συμπόσια in caeteris omnibus est, quod indicio est vetustissimum mendum id esse, cuiusmodi olim complura fuisse etiam in antiquissimis Codicibus ex multis luculentis indiciis satis constat. Apponam unum insigne ex ipso vetustissimo Xenophontis Codice sumtum, quo mihi facilius credatur ex hoc ipso lepidissimo Symposii loco unum et alterum perveterem errorem eximenti. In incerti auctoris libello *de rep. Lacedaemoniorum*, qui iam antiquissima memoria Xenophonti perperam attribuebatur, de Spartana iuventute haec satis inepte iactantur III. 5. ἐκείνων ἧττον μὲν ἂν φωνὴν ἀκούσαις ἢ τῶν λιθίνων, ἧττον δ' ἂν ὄμματα μεταστρέψαις ἢ τῶν χαλκῶν, αἰδημονεστέρους δ' ἂν αὐτοὺς ἡγήσαιο καὶ αὐτῶν τῶν ἐν τοῖς θαλάμοις παρθένων, quae quum e Xenophonte afferret Rhetor nescio quis, cuius libellus περὶ ὕψους circumfertur IV. 4, deceptus sui Codicis scriptura attulit αἰδημονεστέρους — καὶ αὐτῶν τῶν ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς παρθένων, deinde multis verbis Xenophontem duriter increpat, quam sit hoc absurdum demonstrat, et Timaeum addit frigidissimum istud inventum turpiter esse Xenophonti suffuratum. Sedare potuisset tantas hominis iras vera lectio ΘΑΛΑΜΟΙΣ pro ΟΦΘΑΛΜΟΙΣ, quam vel ab ipso non esse repertam mirarer nisi scirem quanta in talibus ἀκρισία olim hominum etiam eruditissimorum fuerit, quos vulgo existimare consuevimus et optime Graece scire et plurimum in rebus huiusmodi videre. Eandem mendosam et prope dixerim monstrosam scripturam ὀφθαλμοῖς Stobaeus in suo libro reperit, quem descripsit in Floril. XLIV. 27. Alia autem ibidem librariorum foedissima menda conspiciuntur, quae

Digitized by Google

nullo modo ferenda sunt, quamquam Editoribus aliter videri solet. Estne turpe, ut hoc utar, retinere περιόπτειν pro περιβλέπειν? Aliud autem est Stobaei lectiones per vim ad vulgatam Codicum nostrorum scripturam accommodare, aliud monstrosas scribarum hallucinationes attingere non audere, et quid aliud est περιόπτειν? Video tamen Διόπτομαι a Dindorfio in Stephani Thesaurum receptum et ex Josepho Genes. p. 50 A. afferri διώπτετό τις: tu διῶπτό τις repone, et absurdam formam inducemus. Eiusmodi est scriptura apud Longinum quem vocant l. l. ὄμματα τρέψαις pro ὄμματα μετατρέψαις, et alia complura istiusmodi aequis animis ferri videmus. In Xenophontis loco, quem tractare coepimus, vitiose scriptum et Stobaeus et Athenaeus afferunt πάσχειν, ἅπερ καὶ τὰ τῶν ἐν τῇ γῇ φυομένων, nisi quod ἐν γῇ φυομένων habet Athenaeus. Ecquid esse potest ineptius quam συμπόσια τῶν ἐν τῇ γῇ φυομένων, ut apud Stobaeum est, vel σώματα τῶν ἐν γῇ φυομένων, ut est apud Athenaeum? Opponuntur autem inter se τὰ σώματα τῶν ζῴων et τὰ ἐν τῇ γῇ φυόμενα, ut apud Platonem in Sympos. p. 186. A. Haec igitur dudum emendata habemus δοκεῖ τὰ τῶν ἀνδρῶν σώματα ταὐτὰ πάσχειν, ἅπερ καὶ τὰ ἐν γῇ φυόμενα praeter unum vocabulum, quod adhuc mendosum est. Nam cur ἀνδρῶν σώματα commemorat? Quasi vero hoc *virorum* corpora praecipuum propriumque haberent, idemque in corpore *muliebri* usu venire non posset. Imposuit librariis vetus compendium ANΩN, quod quamquam est pervulgatum, tamen plurimos passim errores peperit. Itaque τὰ τῶν ἀνθρώπων σώματα restituemus, quae vides quam bene τοῖς ἐν γῇ φυομένοις opponantur. Notissimum est quot menda compendium ANOC pepererit. Unum addam ex Democrito apud Stobaeum Floril. XLVI. 46. Μηδέν τι μᾶλλον τοὺς ἀνθρώπους αἰδέεσθαι ἑωυτοῦ, tu scribe τοὺς ἄλλους. Scribae sibi τοὺς ἄνους visi sunt videre. In iis, quae statim sequuntur: καὶ γὰρ ἐκεῖνα, ὅταν μὲν ὁ θεὸς αὐτὰ ἄγαν [ἀθρόως] ποτίζῃ οὐ δύναται ὀρθοῦσθαι, male sedula manus ἀθρόως allevit, aut ad explicandum quid esset ἄγαν ποτίζειν, aut ex vicinis ἦν ἀθρόον τὸ ποτὸν ἐγχεώμεθα. Venustissime dictum est ἄγαν ποτίζειν, quum homines ipsi πίνειν ἄγαν dicantur, et ὁ λίαν πότος de *nimio potu* usitatum sic dicere. Omnino quum ἄγαν et με-

Digitized by Google

τρίως inter se contraria sint, et οὐ μετρίως saepius pro ἄγαν usurpetur, consequitur ἄγαν cum his demum vocabulis bene coniungi, quibuscum μετρίως bene coniungatur: sic ἄγαν ὀπτά et ἄγαν ἐφθά opponuntur τοῖς μετρίως ὠπτημένοις καὶ πεπεμμένοις. Itaque quum ἀθρόως ποτίζειν hanc gradationem non admittat, neque μετρίως ἀθρόως sanum sit, manifestum emblema expellemus. Sed leve hoc quidem est prae foedissima macula quae inquinat sequentia: ἦν δὲ ἡμῖν οἱ παῖδες μικραῖς κύλιξι τυχηὰ ἐπιψακάζωσιν — οὕτως οὐ βιαζόμενοι ὑπὸ τοῦ οἴνου [μεθύειν] ἀλλ' ἀναπειθόμενοι πρὸς τὸ παιγνιωδέστερον ἀφιξόμεθα. Nihil nos Stobaeus et Athenaeus iuvant, nisi quod μεθύειν transponunt: μεθύειν ὑπὸ τοῦ οἴνου exhibentes: quo ego indicio non utor, nam quoties verba a scribis etiam contra metrum transponi videmus! Sed spreta omnium librorum auctoritate μεθύειν pessime interpolatum esse et delendum pronuntio: quae res, si quid iudico, tam plana et evidens est ex se ipsa spectata, ut eam intelligentibus indicasse satis esse videatur. Interpositum μεθύειν non tantum loci concinnitatem vitiat, sed quod a Socrate urbanissime et excogitatum erat et dictum prorsus obscurat et pessumdat. Μεθύειν enim illis quidem Calliae convivis et res et nomen est foedum atque turpe. Adolescentuli liberius viventes, luxuriosi senes, servi nequam, scorta, parasiti, lenones, milites, et si qui alii in Comoediis agebantur, neque nomen neque rem ipsam magno opere reformidabant, sed alii mores, alia oratio est ἀνδρῶν ἐκκεκαθαρμένων τὰς ψυχάς (I. 4), quales tum apud Calliam epulabantur. Nempe illos Bacchus laetitiae dator exhilarare potest ut in omne genus iocorum effundantur, non ut ebrii ac temulenti fiant. Illud ipsum scite Socrates appellat πρὸς τὸ παιγνιωδέστερον ἀφικέσθαι: illuc igitur minutis et rorantibus poculis melius convivas dicit perventuros οὐ βιαζομένους ἀλλ' ἀναπειθομένους ὑπὸ τοῦ οἴνου. Perinde est ac si dixisset: ὁ οἶνος ἡμᾶς παίζειν οὐ βιάσεται ἀλλ' ἀναπείσει. Sed ut in re perspicua satis verborum est: expuncto μεθύειν notabimus quam sint istiusmodi corruptelae veteres, ut quae iam inolevissent in iis Xenophontis Codicibus, quos Athenaei aetate eruditi terebant.

In cap. III. 5. ὁ πατὴρ [ὁ] ἐπιμελούμενος ὅπως ἀνὴρ ἀγαθὸς γενεσίμην ἠνάγκασέ με πάντα τὰ Ὁμήρου ἔπη μαθεῖν. Recte

Digitized by Google

viri docti expuncto altero articulo ὁ πατὴρ ἐπιμελούμενος κτέ. scribendum esse censuerunt. Quod Schneiderus ὁ πατὴρ ὁ ἐμός coniecit ferri non potest ob pronomen με additum: in talibus ὁ πατήρ, ἡ μήτηρ, ὁ υἱός et similia omnia significant *meus* pater, *mea* mater, *meus* filius, cet.; ut in Oeconom. VII. 14. ἐμὸν δ' ἔφησεν ἡ μήτηρ ἔργον εἶναι σωφρονεῖν. Ναὶ μὰ Δί', ὦ γύναι, καὶ γὰρ ἐμοὶ ὁ πατήρ. Alexis Athenaei p. 244. E.

Στράτιε, φιλεῖς δήπου με; — μᾶλλον τοῦ πατρός,
ὁ μὲν γὰρ οὐ τρέφει με, σὺ δὲ καλῶς τρέφεις.

i. e. *plus quam* meum *patrem*: obiter correcto accentu et sublata interrogandi nota scribe: Στρατίε, φιλεῖς δήπου με. Sed exemplorum ubique est affatim. Utilius est ex ea observatione locorum quorumdam labem deprehendere et sanare. In Nicomachi fragmento apud Athenaeum p. 58 A. edi video:

Οὐσίδιον γὰρ καταλιπόντος μοι πατρός,

quod manifesto mendosum est: requiritur enim ὁ πατὴρ οὐσίδιόν μοι κατέλιπεν. In libris est καταλιπόντος μοι τοῦ πατρός, unde dixisse Comicum arbitror:

οὐσίδιόν μοι καταλιπόντος τοῦ πατρός.

Aperta fraus est in Antiphanis fragmento apud Stobaeum Floril. LXXIX. 7.

ὅσις γὰρ ὁμόλογόν τι μὴ ποιεῖ πατρί,

sed praeterquam quod τῷ πατρί requiritur, et ὁμόλογον corruptum est et μὴ ποιεῖ (pro οὐ ποιεῖ), ut suspicer veterem lacunam a sciolo utcumque expletam esse et locum esse insanabilem. In loco Anaxandridis apud Stob. Floril. LXXIV. 1.

Χαλεπή, λέγω σοι, καὶ προσάντης, ὦ τέκνον,
ὁδός ἐσιν, ὡς τὸν πατέρ' ἀπελθεῖν οἴκαδε
παρ' ἀνδρός, ἥτις ἐσὶ κοσμία γυνή.

emendandum est παρὰ τἀνδρός, *a viro suo*: maritus enim ὁ ἀνήρ (ἀνήρ) dicitur, et *uxor* ἡ γυνή: γυναικὶ μὴ πίσευε est *foeminae noli credere*, sed ὅπως μὴ ἐρεῖς τῇ γυναικί *cave dicas uxori tuae*, et latissime hic usus patet, quem sic satis indicasse videor.

In cap. III. 6. οἶσθά τι οὖν ἔθνος ἠλιθιώτερον ῥαψῳδῶν; respondet Niceratus: οὐ μὰ τὸν Δί', οὔκουν ἔμοιγε δοκεῖ. Intelligisne quae dicit? Non opinor. Intelliges autem, ubi rescripseris: οὔκουν ἔμοιγε δοκῶ, nempe εἰδέναι, quae nota est *assentiendi* forma.

Digitized by Google

In cap. III. 10. Σὺ δὲ, ἔφη ὁ Καλλίας, ἐπὶ τίνι μέγα φρονεῖς, ὦ Σώκρατες; καὶ ὃς μάλα σεμνῶς ἀναспάσας τὸ πρόσωπον, ἐπὶ μαστροπείᾳ, εἶπεν. Offendo in ἀναспάσας τὸ πρόσωπον nec dubito quin τὸ μέτωπον sit a Xenophonte scriptum. Usitatissimum est in ea re ἀνασπᾶν τὰς ὀφρῦς, ἀνεσπακὼς τὰς ὀφρῦς, ἐπηρκὼς τὰς ὀφρῦς, et ἀνατείνειν et ἀνέλκειν et sim. quae plurima undique collegit Dobraeus ad Aristophanis Acharn. vs. 1068. Notum est ludicrum in philosophos epigramma, cuius initium est:

Ὀφρυαναспασίδαι, ῥινεγκαταπηξιγένειοι,

apud Athenaeum p. 162 A. Ut Latine *contrahere frontem* et contra *explicare* aut *exporgere*, sic Graece τὸ μέτωπον συνάγειν dicebant et ἐκτείνειν τὸ μέτωπον et χαλᾶν τὸ μέτωπον. Ἀνασπᾶν τὸ μέτωπον apud Aristophanem emendate legitur in Equitt. 651.

ἡ βουλὴ δ' ἅπασ' ἀκροωμένη
ἔβλεψε νᾶπυ καὶ τὰ μέτωπ' ἀνέσπασαν.

contra in Vespis 655.

ἀκρόασαί νυν, ὦ παππίδιον, χαλάσας ὀλίγον τὸ μέτωπον.

Locum ex Equitibus afferens Athenaeus p. 367. A. τὰ πρόσωπ' attulit, sicuti et alibi πρόσωπον pro μέτωπον substituerunt librarii, quod ipsum nunc video Dindorfium admonuisse ad Steph. Thes. v. Μέτωπον, qui loci Xenophontei eandem emendationem sed dubitanter commendavit. In Xenophontis Cyneget. IV. 8. commemorantur canes πυρραὶ ἔχουσαι λευκὴν τρίχα ἐπανθοῦσαν περὶ τὰ πρόσωπα, Pollux τὰ μέτωπα affert, quod lubenter accipimus. In Isocratis Euagora § 44. σεμνὸς ἐν οὐ ταῖς τοῦ προσώπου συναγωγαῖς ἀλλὰ ταῖς τοῦ βίου κατασκευαῖς dubitasne μετώπου reponere? Adscripsi et reliquam oci partem, ut Platonis locum in Protagora in transcursu corigerem. Editur p. 320. A. Κλεινίαν — ἐπιτροπεύων ὁ αὐτὸς οὗτος ἀνὴρ [Περικλῆς] καταθέμενος ἐν Ἀρίφρονος ἐπαίδευε· καὶ νῦν ἓξ μῆνας γεγονέναι ἀπέδωκε τούτῳ οὐκ ἔχων ὅ τι χρήσαιτο αὐτῷ, sed resecto futili additamento Περικλῆς supple: καὶ (ὃς) νῦν ἓξ μῆνας γεγονέναι κτἑ.

Eadem correctio multo etiam plus proderit Oenomao apud Eusebium in Praeparat. Euang. V. 20, qui de Heraclidarum in Peloponnesum reditu scribens, quum Aristomachum ambi-

Digitized by Google

guo oraculo deceptum periisse retulisset, ita pergit ad ipsum Apollinem orationem convertens: τούτου δὲ υἱὸς ὢν ὁ Τήμενος κακοδαίμων ἦκεν ἐκ κακοδαιμόνων τρίτος, σὺ δ' αὐτῷ παρεγγυᾷς ἃ καὶ Ἀρισομάχῳ τῷ πατρὶ καὶ ὅσα ἄλλα· κἀκεῖνός σοι, ἔφη, πεισθεὶς ἀπέθανεν ἐν τῇ ἐσβολῇ, tu vero emenda: ἃ καὶ Ἀρισομάχῳ τῷ πατρί. καὶ ὃς· ἀλλὰ κἀκεῖνός σοι, ἔφη, πεισθεὶς ἀπέθανεν ἐν τῇ ἐσβολῇ.

In cap. IV. 1. ἀκούοιτ' ἄν, ἔφη ὁ Καλλίας, ἐμοῦ πρῶτον, emendandum esse censeo ἐμοῦ πρώτου. Quis non saepe vidit πρῶτος et πρῶτον confundi? Numquam hoc factum est quin sententia loci corrumperetur: sed in talibus viri docti id quod dicendum erat magis quam id quod dicitur cogitare solent, et sic vitium orationis non animadvertunt. Quis non recte intelligit verba Thucydidis II. 34. δημοσίᾳ ταφὰς ἐποιήσαντο τῶν ἐν τῷδε τῷ πολέμῳ πρῶτον ἀποθανόντων, et tamen hoc ita dicitur quasi in bello *iterum* cadere potuerint, ut qui in hoc bello *primum* cecidissent. Imo vero *primi* ceciderant et πρώτων est reponendum. Eusebius in Stobaei Floril. XLVI. 41. non scripsit: ὁ θάνατος παρὰ τῶν πρώτως δίκαια θέντων οὐκ ἄξ τι κακὸν ἐπετιμήθη, sed παρὰ τῶν πρώτων τὰ δίκαια θέντων, et passim menda eiusdemmodi recurrunt.

Manifestum additamentum eximendum est IV. 1. ἐν [τῷ χρόνῳ] ᾧ ὑμῶν ἀκούω ἀπορούντων τί τὸ δίκαιον ἐν τούτῳ δικαιοτέρους τοὺς ἀνθρώπους ποιῶ. Quis non sentit τῷ χρόνῳ abesse oportere, et *dum* ἐν ᾧ dici nescit, aut ἐν ὅσῳ (Porson. Advers. p. 294)? praeterea ἐν repetitum oportuit ἐν τῷ χρόνῳ, ἐν ᾧ. Etiam alibi apud Xenophontem eodem modo peccatum est.

Frequenti errore in § 3. μέν transpositum est in libris εἰ μὲν πρὸς τοὺς ἄλλους pro εἰ πρὸς μὲν τοὺς ἄλλους, de quo mendi genere supra quaedam annotavimus.

In § 4. pro ἐν μισθῷ αὐταῖς οἰκοῦσιν primus omnium Aem. Portus veram lectionem reperit ἐν μισθωταῖς οἰκοῦσιν. Commode Schneiderus attulit Theophrasti locum ex Charactt. XXIII. καὶ ἐν μισθωτῇ οἰκίᾳ οἰκῶν φῆσαι ταύτην εἶναι τὴν πατρῴαν, et Valckenaerius, qui in Annotationibus Mss. eandem correctionem huic loco adhibuit, adscripsit Athen. p. 212. D. ὁ δὲ πρότερον ἐκ μισθωτῆς οἰκίας ἐξιών.

In § 5. ἀνάσχου μέντοι, ὦ σοφιστά, ἐλεγχόμενος. Νὴ Δί',

Digitized by Google

ἔφη ὁ Σωκράτης, ἀνεχέσθω μέντοι, probo et sequor Ernesti iudicium ἀνασχέσθω reponi iubentis.

In § 7. ἥδιον γὰρ πιεῖσθε, rescribe sodes πίεσθε, qua sola forma Veteres usos esse iam satis constat. Πιοῦμαι plebeia dicendi συνήθεια peperit, quam formam a Moeride et Phryniho recte improbatam saepius Graeculi genuinae πίομαι suppouerunt.

In § 8. tralaticium vitium irrepsit in verba: κρομύων ὄζων πίθυμεῖ οἴκαδε ἐλθεῖν, ἵν' ἡ γυνὴ αὐτοῦ πιοῦσα μὴ διανοηθῆναι μηδένα ἂν φιλῆσαι αὐτόν. Emenda μηδὲ διανοηθῆναι, ne cogitasse quidem, nedum id fecisse: quae in talibus tritissima omnibus locutio est. Similiter dicebant οὐδ' ἐνεθυμήθην, οὐδ' ἐμέλλησα, alia. Apud Demosthen. Orat. XXXV. 19. τὰ δὲ χιλιάμια τὰ τρισχίλια οὐδ' ἐμέλλησαν [οὐδὲ διενοήθησαν] ἐνθέσθαι εἰς τὸ πλοῖον, tolle interpretamentum. Videbis autem saepe in simili re οὐ δια — pro οὐδὲ δια — negligenter scribi, ut apud Isaeum I. 34. οἷς μὲν ζῶν οὐ διελέγετο ἅπασαν δοῦναι τὴν οὐσίαν, τοὺς δ' οἰκειότατα κεχρημένους οὐδὲ πολλοστοῦ μέρους ἀξιῶσαι, ubi emendandum est οὐδὲ διελέγετο, quae fere proverbialis locutio est, *ne alloquio quidem dignari*. Lysias III. 31. νῦν δὲ τούτῳ μὲν οὐδὲ διελέγετο ἀλλ' ἐμίσει πάντων ἀνθρώπων μάλιστα. Aristophanes Nub. 425:

οὐδ' ἂν διαλεχθείην γ' ἀτεχνῶς τοῖς ἄλλοις οὐδ' ἂν ἁπάντων.

et aliis locis.

In IV. 8. ὅπως μὴ φήσῃ τις, corrigendum est, φήσει, quo mendo nihil frequentius, ut saepius demonstravimus. Scribae vel cum barbarismo indicativi futuris subiunctivi aoristos substituunt. Peius etiam peccatur in iis ubi ὅπως cum futuro imperantis et ὅπως μή prohibentis est, quae ne admittunt quidem subiunctivum. Soloecum est in fragmento Poliochi apud Athen. p. 313. C.

ὅπως σε πείσῃ μηδὲ εἷς πρὸς τῶν θεῶν
τοὺς βόακας, ἄν ποτ' ἔλθῃ, λευκομαινίδας καλεῖν,

sed requiritur ὅπως σε πείσει μηδὲ εἷς, quemadmodum ὅπως μὴ ἐρεῖς in ὅπως μὴ εἴπῃς converti non potest, neque aliud quidquam huiusmodi. Recte scribitur in Platonis Menexeno p. 249. E. ἀλλ' ὅπως μου μὴ κατερεῖς, et in Hippia Maiore p. 286. C. ἀλλ' ὅπως παρέσει καὶ αὐτὸς καὶ ἄλλους ἄξεις, et

Digitized by Google

passim apud Platonem. Itaque expunge emblema in Lyside p. 211. B. ἀλλ' [ὅρα] ὅπως ἐπικουρήσεις μοι, ubi maior pars librorum servat ἐπικουρήσῃς, quod vitium inolevit in Platonis Symposio p. 222. D. ὅπως ἐμὲ καὶ σὲ μηδεὶς διαβάλῃ, imo vero διαβαλεῖ. Grassantur passim in talibus scribae, sed facile est a fraudibus dudum perspectis sibi cavere. Emendate legitur in Xenophontis Symposio IV. 20. ἄγε νυν, ὅπως μεμνήσει διακριθῆναι περὶ τοῦ κάλλους κτἑ. nisi quod μεμνήσῃ Editores retinent, quas formas omnes a scribis esse invectas nunc quidem satis compertum est.

In § 9. εἰς μὲν γὰρ μάχην ὁρμωμένῳ καλῶς ἔχει κρόμυον ὑποτρώγειν, ὥσπερ ἔνιοι τοὺς ἀλεκτρυόνας σκόροδα σιτίσαντες συμβάλλουσιν, et vitium est manifestum et remedium certum. Σκόροδα σιτίζειν est *allia pascere* non *alliis*, ridicule. Corrigendum est τοὺς ἀλεκτρυόνας σκοροδίσαντες συμβάλλουσιν, i. est συμβάλλουσιν ἐσκοροδισμένους, utroque enim modo Athenienses loquuntur. Notissima res est ex Aristophanis Acharn. 166. et Equitt. 494. Ad illum locum pertinet Didymi annotatio ἐκ τῆς Κωμικῆς Λέξεως servata apud Hesychium v. Ἐσκοροδισμένος. Quod apud eundem legitur v. Σκοροδίσαι, si non, uti suspicor, ex hoc ipso loco Xenophontis sumtum est, certe egregie facit ad emendationem nostram stabiliendam. Σκοροδίσαι, inquit, τὸ πρὸ τῆς μάχης σκορόδοις ἀνατρῖψαι τοὺς ἀλεκτρυόνας, quae omnem dubitationem mihi quidem eximere videntur.

In § 11. εἰ δ' ὑμεῖς τὰ αὐτὰ πρὸς ἐμὲ πάσχετε οἵἀπερ ἐγὼ πρὸς τὸν ἐμοὶ δοκοῦντα καλὸν εἶναι, requiro τοιαῦτα (non τὰ αὐτά) οἵἀπερ ἐγώ. In decantatis Euripidis versiculis apud Aeschinem in Timarchea § 152, et hinc repetitis apud Demosthenem de Fals. Legat. § 245.

ὅσις δ' ὁμιλῶν ἥδεται κακοῖς ἀνήρ,
οὐ πώποτ' ἠρώτησα γιγνώσκων ὅτι
τοιοῦτός ἐστιν οἷσπερ ἥδεται ξυνών.

unice vera lectio mihi semper visa est:

τοιοῦτός ἐσθ' οἵοισπερ ἥδεται ξυνών,

olim a Wolfio commendata, sed neque ab Aeschinis Editoribus neque a Demosthenis probata. Verba οἵοισπερ ἥδεται ξυνών admonent me loci Platonici in Protagora, quem scribae

Digitized by Google

Attici moris ignari male mulcarunt. Editur pag. 327 D. *εἰ — εἶεν ἄγριοί τινες, οἵοίπερ οὓς πέρυσι Φερεκράτης ὁ ποιητὴς ἐδίδαξεν ἐπὶ Ληναίῳ*, sed *ἀττικιεῖ* scribendum est *ἄγριοί τινες οἵτινεσπερ πέρυσι Φερεκράτης ἐδίδαξεν*. Quam saepe librarii in ὅσπερ ubi in attractione positum sit veteres et sanas lectiones id suum captum interpolaverint, ad Demosthenem ostendam. In § 14. *ἥδιον δ' ἂν δουλεύοιμι ἢ ἐλεύθερος εἴην εἴ μου Κλεινίας ἄρχειν ἐθέλοι*. Ferri potest *ἐθέλοι*, sed quanto melius *εἴ μου Κλεινίας ἄρχειν μέλλοι* scriptum esset, idque ipsum a Xenophonte suspicor esse profectum.

In § 15. *ἐγὼ πρὸς πᾶσαν ἀρετὴν δικαιότερός σου εἰμὶ ἄγειν ἀνθρώπους*, et haec scriptura manifesto sententiae adversatur, et quod Schneiderus coniecit *ἄγων* pro *ἄγειν*. Quid dicat Critobulus satis est perspicuum, nempe se non ad iustitiam tantum, ut Calliam, sed ad virtutem omnem adducere homines posse. Quid igitur aliud quaerimus, quum *ἱκανώτερός σου εἰμὶ ἄγειν ἀνθρώπους* olim a viro docto sit excogitatum? Quam recte *ἱκανώτερός εἰμι ἄγειν* dicatur putidum est ostendere velle, quum sexcenties in tali re *ἱκανός* ita sit poni solitum et in hac ipsa vicinia legatur. Sed id ipsum fortasse miretur aliquis quo modo vocabulum tam tritum et pervulgatum labem potuerit concipere. Nempe nihil est quod non possit in alia omnia depravari ab iis qui in describendo alias res agunt et quae legunt non intelligunt. Apud Demosthenem editur in Orat. XLV. 53. *οὐ γὰρ τοὺς γεγραμμένους νόμους ὁ τοιοῦτος ἄνθρωπος μόνον ἀλλὰ καὶ τὰ τῆς Φύσεως οἰκεῖα ἀναιρεῖ*. Intelligisne quae sint *τὰ τῆς Φύσεως οἰκεῖα* opposita *τοῖς νόμοις τοῖς γεγραμμένοις*? Non opinor. Sed latet in *οἰκεῖα* vocabulum quo non est aliud apud Oratores tritius et frequentius, nempe *τὰ τῆς Φύσεως δίκαια ἀναιρεῖ*, veluti in Orat. XXV. 28. *προφάσεις πλάττων καὶ ψευδεῖς αἰτίας συντιθεὶς τὰ κοινὰ δίκαια ἀνατρέψειν οἶει*. Rectissime igitur componuntur *τὰ τῆς Φύσεως δίκαια* et *τὰ τῶν νόμων δίκαια*, quae commemorat idem Orator XXV. 3. *μεθ' ἑαυτοῦ δείξων ἑκάτερος τὰ τῶν νόμων δίκαια* [*ἰσχυρά*], ubi satis mirari non possum Dobraeo non obtemperari, qui dudum *ἰσχυρά* deleri iussit. Sed ad Xenophontem revertor.

In cap. IV. 15. *οἵ γε καὶ ὧν δέονται μάλιστα, ταῦτ' αἰσχύνον-*

Digitized by Google

ται, periit loci lepor et vis omnis elapso per negligentiam uno vocabulo, quod bis scriptum semel descripserunt: ὧν δέονται μάλιστα, (μάλιστα) ταῦτ' αἰσχύνονται. Comparasse iuvabit VIII. 33. ubi de eadem re dicitur: οὗτοι μάλιστα αἰσχύνονται αἰσχρόν τι ποιεῖν.

In § 19. insiticia verba esse: [ὁ δὲ Σωκράτης καὶ ἐτύγχανε προσεμφερὴς τούτοις ὤν] acute sensit Dindorfius, cuius iudicium sequor.

In § 21. οὐ γὰρ αὖ παύσῃ σὺ Κλεινίου μεμνημένος; difficile dictu est quid tandem sibi velit αὖ. Corrigendum arbitror: οὐ γὰρ σὺ παύσει Κλεινίου μεμνημένος; Adscriptum ΣΤ ad ΑΤ corrigendum in alienam sedem irrepsit. Quod haec verba optimum senarium efficiunt, offendet neminem qui meminerit passim senarios interdum puros omnibus scriptoribus excidere solere imprudentibus.

In cap. IV. 22. τί δῆτα οὕτως ὅμοιον εἴδωλον ἔχων πράγματά μοι παρέχεις ἄγεις τε αὐτὸν ὅπου ἔψει, nec sana neque Attica est ista verborum compositio: quis enim παρέχεις ἄγεις τε more Attico copulata esse putabit? Poëtis ista licita sunt et Ionibus: Atheniensibus non item. Praeterea fac bene haec iuncta esse, et τε pro καὶ positum nihil reprehensionis habere, perverse tamen dicitur πράγματά μοι παρέχεις καὶ ἄγεις, quandoquidem haec ipsa res, τὸ ἄγειν κτἑ., Socrati dicitur creare molestiam (πράγματα παρέχειν). Sublata erit difficultas omnis si rescripseris πράγματά μοι παρέχεις ἄγειν τε αὐτὸν ὅποι ὄψει, quemadmodum semel et iterum ostendimus πράγματα παρέχειν cum *infinitivo coniungi id ipsum quod cum molestum est significante*, ut in ἵν' ἐμοὶ πράγματα βόσκειν παρέχῃς in Vespis, et in Phaedone πράγματα ταῖς γυναιξὶ παρέχειν νεκρὸν λούειν, et aliis locis, quorum nullus nostro loco est similior quam ipsius Xenophontis in Anabasi III. II. 27. αὗται γὰρ (αἱ σκηναὶ) ὄχλον μὲν παρέχουσιν ἄγειν, συνωφελοῦσι δ' οὐδέν, nam perinde est dicere πράγματα παρέχειν et ὄχλον παρέχειν. In Platonis Menone p. 76. A. ἀνδρὶ πρεσβύτῃ πράγματα προστάττεις ἀποκρίνεσθαι· nisi forte ipse Plato πράγματα παρέχεις ἀποκρίνεσθαι scripsit, vulgata scriptura certe in hanc sententiam erit accipienda.

In § 24. λίθινως ἔβλεπε πρὸς αὐτὸν καὶ [λίθινος] οὐδαμοῦ

Digitized by Google

ἀπῆει ἀπ' αὐτοῦ, duplex olim circumferebatur scripturae λιθίνως in textu, λίθινος in ora libri, quarum utra verior sit ambiguus haereo: deinde λίθινος ex margine in verba vicina irrepsit.

In § 25. ὡς ἐν ὑμῖν αὐτοῖς εἰρῆσθαι, nihil verius Leonclavii emendatione, ἐν ἡμῖν αὐτοῖς. Αὐτοί eo sensu nonnisi cum prima persona coniungitur: αὐτοὶ γάρ ἐσμεν Graecum est, non item αὐτοὶ γὰρ ἦτε sed μόνοι, quoniam αὐτοί de *praesentibus* tantum dici sic potest. In Platonis Protagora p. 309 A. pro ὥς γ' ἐν αὐτοῖς ἡμῖν εἰρῆσθαι receperim quod Athenaeus servavit ἐν ἡμῖν αὐτοῖς εἰρῆσθαι. Quod autem dicit Socrates δοκεῖ — οὗτος καὶ πεφιληκέναι τὸν Κλεινίαν, οὗ ἔρωτος οὐδὲν ἐστι δεινότερον ὑπέκκαυμα, egregie faciet ad melius intelligendum venustissimum Menandri fragmentum, quod primus ex obscuro angulo protraxit et eximie emendavit Porsonus in Advers. p. 293 sq.

Μὰ τὴν Ἀθηνᾶν, ἄνδρες, εἰκόν' οὐκ ἔχω
εὑρεῖν ὁμοίαν τῷ γεγονότι πράγματι,
ζητῶν πρὸς ἐμαυτὸν, τί ταχέως ἀπολλύει·
τρόβιλος; ἐν ὅσῳ συτρέφεται, προσέρχεται,
προέλαβεν, ἐξέρριψεν, αἰὼν γίγνεται.
ἀλλ' ἐν πελάγει συγκλυσμός; ἀναπνοὴν ἔχει,
"Ζεῦ σῶτερ," εἰπεῖν, "ἀντέχου τῶν σχοινίων."
ἑτέραν περιμεῖναι χἀτέραν τρικυμίαν.
ναυαγίου δ' ἂν ἐπιλάβοι', ἐγὼ δ' ἅπαξ
ἀψάμενός εἰμι καὶ Φιλήσας ἐν βύθῳ.

Haec igitur, si Porsono credimus, »*verba sunt novi mariti celerem poenitentiam nuptias consequi docentis.*" Sed nunc quidem Porsono non est credendum. Verba sunt novi amatoris, qui *ut vidit, ut periit*, et repentino amoris ictu percussus dicit ὅτι Φιλήματος οὐδὲν ἐστι δεινότερον ἔρωτος ὑπέκκαυμα. Redige festivissimos versus et non dubitabis. Eadem opera exprende an non melius sic legeretur: εἰκόν' οὐκ ἔχω Εὑρεῖν ὁμοίαν τῷ γεγονότι πράγματι. Ζητῶ πρὸς ἐμαυτὸν, τί ταχέως ἀπολλύει. Στρόβιλος; κτἑ. Praeterea manifesto mendosum est προέλαβεν. Quid, quaeso, est ὁ τρόβιλος προλαμβάνει? et προὔλαβεν scriptum oportuit. Repone:

ὑπέλαβεν, ἐξέρριψεν, αἰὼν γίγνεται,

Digitized by Google

ut saepissime dicitur ὁ ἄνεμος ὑπολαβὼν τὴν ναῦν ἐκβάλλειν εἰς τὴν γῆν, et similiter ὁ χειμών, veluti apud Herodotum VII. 170. ὑπολαβόντα σφέας χειμῶνα μέγαν ἐκβαλέειν ἐς τὴν γῆν. Sed unde digressa oratio est redeundum.

In § 26. ἀφεκτέον ἐγώ φημι φιλημάτων ὡραίων τῷ σωφρονεῖν δυνησομένῳ. Valckenaerius in Schedis: »Ne φιλήματα ὡραῖα intelligantur scribendum syllaba repetita φιλημάτων τῶν ὡραίων."

In § 27. ἐν τῷ αὐτῷ βιβλίῳ ἀμφότεροι ἐμβατεύετέ τι recte Dindorf recepit ἐμαστεύετε, quo verbo Ionico passim utitur Xenophon pro Attico ζητεῖν. lisdem οἱ ζητηταί appellantur μαστῆρες, quod vocabulum ex Solonis legibus, ut opinor, sumtum, de certo quodam genere quaesitorum Athenienses usurpabant, vid. Harpocrat. v. Μαστῆρες. Ματεύειν Tragicis relinquendum.

Quod dicit Socrates § 28. ταῦτ' ἄρα ἐγὼ — τόν τε ὦμον πλεῖον ἢ πέντε ἡμέρας ὤδαξον καὶ ἐν τῇ καρδίᾳ ὥσπερ κνησμόν τι ἐδόκουν ἔχειν. Non est ulla dubitatio quin Xenophon πλεῖν ἢ πέντε ἡμέρας scripserit et eadem scriptura passim in similibus debeat scriptoribus Atticis restitui, ad quam undique expellendam scribae veluti coniurasse videntur. Pepercerunt ei in solo Aristophane metro coacti et in unico loco Demosthenis p. 413, 2, ubi unicus Codex, sed omnium optimus, servavit πλεῖν ἢ μυρίους. Rectissime iudicavit Dindorfius πλεῖν in talibus Demostheni ubique reddi oportere, quem vide ad p. 503, 18, ubi πλεῖν ἢ ἅπαξ restituit, et 570, 16. πλεῖν ἢ πέντε τάλαντα, et 657, 10. πλεῖν ἢ τριακόσια et 669, 6. πλεῖν ἢ τρία ἔτη, sed τρί' ἔτη scribendum, et 744, 23. ἐν πλεῖν ἢ διακοσίοις ἔτεσιν, et alibi passim. Maiore etiam iure haec antiquioribus reddenda sunt, veluti Antiphonti VI. 44. πλεῖν ἢ πεντήκοντα, et Lysiae III. 27. πλεῖν ἢ τέτταρα et πλεῖν ἢ διακοσίων, et XXX. 7. πλεῖν ἢ χίλιοι. Aeschini quoque reddendum II. 175. πλεῖν ἢ χίλια, et III. 48, et alibi. Summo ergo iure Xenophonti forma Attica et hoc loco et aliis pluribus erit restituenda. Tam assueti sunt scribae haec omnia refingere, ut vel apud Hesychium pro Πλεῖν πλέον Ἀττικοὶ ἑκατέρως λέγουσιν suum πλεῖον substituerint. Turpius etiam peccarunt in locis, qualis est Platonis in Menexeno p. 235 B. καί μοι κῦτη ἡ σεμνότης παραμένει ἡμέρ

Digitized by Google

πλείω ἢ τρεῖς, quod emendandum est ad hoc Aristophanis:

Πλεῖν ἢ τριάκονθ' ἡμέρας | τοῦ μηνὸς ἑκάστου.

Praeterea κνῆσμα vitiosum est. Dicebant veteres κνῆν et κνῆσθαι pro ξύειν et ξύεσθαι, *radere* et *scalpere*, itaque κνήσματα sunt *ramenta*. Indidem κνῆσις nascitur et τυρόκνησις et κνησμός, et κνῆσις et κνησιᾶν, *prurire*, palmaria emendatione repositum a Meinekio in Anaxila Athenaei p. 95 B.

δεινὸν μὲν γὰρ ἔχονθ' ὑὸς
ῥύγχος, ὦ φίλε, κνησιᾶν,

pro ὦ φίλε Κνησία, et notum est κνῆσαι nonnumquam in κνῆσαι abire. Bene reposuit Wyttenbachius κνήσαις in Platonis Symp. p. 185. E. ἀναλαβών τι τοιοῦτον οἵῳ κνήσαις ἂν τὴν ῥῖνα pro κινήσαις, sed requiro ὅτῳ (non οἵῳ) κνήσαις ἄν. Unusquisque ad hanc lucem statim emendabit Aristotelis locum in Problem. XXXV. 8. διὰ τί ἐάν τις τὸν περὶ μασχάλας τόπον κινήσῃ ἐκγελῶσιν; et mox διὰ τί πτερῷ τὰς ῥῖνας κινήσαντες πτάρνυνται; Perpetuo cum his confunduntur nata e κνίζω κνίσμα et κνισμός et κνισμώδης, nam sic ubique, non κνησμός et κνησμώδης scribendum esse censeo: eodem modo apud Xenophontem erratum esse olim Schneiderus perspexit κνίσμα optime reponi iubens. Contra κνήσματα, *ramenta*, reddendum Platoni est in Hippia Maiore p. 304. A. ubi editur: κνίσματά τοι ἐξὶ καὶ περιτμήματα τῶν λόγων.

Nunc quidem intactum evasit ταῦτ' ἄρα, ubi quod Schneiderus annotavit διά intelligendum, idem olim sciolo visum est, qui quum in Platonis Protagora p. 341. C. rectissime legeretur: ταῦτ' ἄρα καὶ μέμφεται τὸν Πιττακόν, in ora libri διά adscripsit, unde nata est vulgata lectio: [διὰ] ταῦτ' ἄρα. Optime Schneiderus in Symp. IV. 55. admonuit esse scribendum: ταῦτ' ἄρα — καὶ πρώην ἐγώ σου ἤκουον εὐχομένου κτἑ. pro ταῦτα γάρ, sed Editores non audiunt.

In eadem § 28. in fine quod legitur οὗτοι μὲν δὴ οὕτως ἀναμὶξ ἔσκωψάν τε καὶ ἐσπούδασαν, luculenter demonstrat σκώπτειν apud Atticos plane idem esse ac παίζειν, nisi quod iocari et *ioculo* quid *facere* et *dicere* significat, non *ludere* etiam, quae utraque notio in verbo παίζειν coniuncta est. Multa passim huius rei exempla occurrunt praesertim apud Xenophontem et Platonem, unde fraus perpluit in Platonis

Digitized by Google

Theage p. 125. E. in verbis: *πάλαι, ὦ Σώκρατες, σκώπτεις [καὶ] παίζεις] πρός με*, ubi emblema tenemus manifestum.

In § 29. *ὅτε μὲν πλούσιος ἦν πρῶτον μὲν ἐφοβούμην κτέ.* Restituenda Xenophonti quoque est forma Attica *ἦ*, quam librarii ex Atticorum scriptis paene funditus deleverunt. In Platonis Rep. I. 328. C. *εἰ μὲν γὰρ ἐγὼ ἔτι ἐν δυνάμει ἦν τοῦ ῥᾳδίως πορεύεσθαι πρὸς τὸ ἄκυ* in libris optimis est, sed veram et antiquam lectionem *ἦ* servavit Porphyrius in Scholiis ad Odyss. Θ. 186. ubi docet *ὅτι οἱ ἀρχαῖοι μονογράμματον αὐτὸ προεφέροντο (τὸ ἦ)*, sed vide quid designaverint scribae in omnibus exemplis ab eo allatis. Levissime et de nihilo fictam esse Hermanni sententiam *»ἦν pro imperfecto, ἦ pro aoristo habendum"* vix opus est dicere.

Non minus tralaticium et perpetuum mendum in vicinia conspicitur: *ἀποδημῆσαι δὲ οὐδαμοῦ ἐξῆν*. Graeculis solemne erat *ποῦ* dicere pro *ποῖ*, ut in *ποῦ ἄπει*; quos castigat Phrynichus p. 43. Eodem pacto sexcenties *που* pro *ποι* et *ὅπου* pro *ὅποι* substituunt, et *ἄλλοθι* pro *ἀλλόσε* aliaque huiusmodi committunt, quae omnia sine mora nobis ad certum usum Veterum corrigenda sunt: in his est *οὐδαμοῖ* quoque, quod isti *in οὐδαμοῦ* depravant sedulo, nos revocabimus ubicumque sententia *εἰς οὐδένα τόπον* requirit, ut in hoc Xenophontis loco.

Ionibus sunt relinquenda *ὅθι, πόθι, οὐδαμόθι*, quibus abutuntur nonnumquam Atticorum seri imitatores, Attici ipsi numquam usi sunt. Ludificantur enim nos scribae in Platonis Theage p. 125. A. *ἔχων ὅθι πέμψας αὐτὸν δημιουργὸν ἂν ἐποίησας τῆς σοφίας ἧς ἐπιθυμεῖ*, ubi *οἷ* reponendum esse apparet, et in Phaedone p. 108. B. *ἀφικομένην δὲ ὅθιπερ αἱ ἄλλαι*, ubi ipse Plato *οἵπερ αἱ ἄλλαι* scripserat, scioli attractionem non satis capientes turbas dederunt, ut saepius in talibus. Non mediocriter adiuveris Aristophanem in Avibus vs. 108. si pro elumbi senario:

ποδαπὼ τὸ γένος; — ὅθεν αἱ τριήρεις αἱ καλαί.

ei reddere volueris:

ποδαπὼ δ'; — ὅθενπερ αἱ τριήρεις αἱ καλαί.

Turpi errore lapsus est *ὁ Ἀνταττικιστής* in Bekkeri Anecdotis, quum ex cap. IV. 31. *οὐκέτι δὲ ἀπειλοῦμαι, ἀλλ' ἤδη ἀπειλῶ ἄλλοις* colligeret, *ἀπειλοῦμαι* recte pro *ἀπειλῶ* dici posse

Digitized by Google

p. 82, 25. Ἀπειλοῦμαι ἀντὶ τοῦ ἀπειλῶ. Ξενοφῶν ἐν Συμποσίῳ. Ἄλεξις·

διηπειλεῖτό μοι.

sic enim locus constituendus est. Vide autem mihi quam leves et futiles isti sint homunciones, quibus multi temere aliquid tribuere solent. Ἀπειλοῦμαι dicere pro ἀπειλῶ non multo peius est quam pro χαίρω dicere χαίρομαι. Quam sollerter id ex loco Xenophontis elicuerit vides. Cumulum his addidit quum ex Alexide afferret διηπειλεῖτό μοι. Nempe verba cum διά composita quae *certamen* et *contentionem* significant solent ferme medii formam induere. Τοξεύω, ut hoc utar, et ἀκοντίζω habent διατοξεύομαι et διακοντίζομαι: Xenophon Cyrop. I. IV. 4. κατῆρχεν — ἢ διατοξευσόμενος ἢ διακοντιούμενος ἀπὸ τῶν ἵππων. Theophr. Charact. 27. πρὸς τὸν ἑαυτοῦ ἀκόλουθον διατοξεύεσθαι καὶ διακοντίζεσθαι. Eodem modo dicebant διαξιφίζομαι, διαδορατίζομαι, et non dissimili διαβαπτίζομαι, διαπληκτίζομαι. Sic βοᾶν habet διαβοᾶσθαι pro διακεκραγέναι, Demosthenes p. 806, 2. πρὸς ἅπαντας ἀεὶ προαιρεῖται διαβοᾶσθαι καὶ μέμφεσθαι τὰ λεγόμενα, i. e. *clamoribus certare*. Sic λοιδορεῖν habet διαλοιδορεῖσθαι, δάκνω διαδάκνεσθαι, ἀγγέλλω διαγγέλλεσθαι, σπουδάζω διασπουδάζομαι, κελεύω διακελεύομαι. *Cantando certare* διᾴδομαι dicitur, non διᾴδω, cuius verbi aoristum servavit Phrynichus in Bekkeri Anecd. p. 37, 3. Διᾶσαι τὸ διαμιλλήσασθαι ἐν ᾠδῇ τινι. Sic Comicus nescio quis διακυνοφθαλμίζεται iocose dixit pro *certat impudentia* apud Hesychium. Διακολακεύομαι e κολακεύω productum habet Isocrates in Panathen. p. 266. B. αἱ μέγισται τῶν Ἑλληνίδων πόλεων οὐκ αἰσχύνονται διακολακευόμεναι πρὸς τὸν ἐκείνου πλοῦτον. Talia sibi quisque pro re nata inter loquendum aut in scribendo ex certa analogia fingebat, qualia sunt διαπονηρεύομαι *improbitate certare*, διαριστεύομαι, διασωφρονίζομαι, διαρετίζομαι, διακαλοκαγαθίζομαι, διαπιθανεύομαι, et alia quaedam. Teles in Stobaei Floril. 5, 67. Διογένης ἐπεί τις ἐτραχήλιζεν ἀσθενῶς ἔχοντα οὐ διετραχηλίζετο ἀλλὰ δείξας αὐτῷ τὸν κιόνα "βέλτιστε," ἔφη "τοῦτον ὤθει πρὸς τάδε." Διαπικραίνω, quod afferunt Lexicorum conditores, non est Graecum, sed διαπικραίνομαι. Hinc optime intelligi potest, cur Hedylus dicere potuerit in notissimo epigrammate apud Athenaeum p. 486. C:

Digitized by Google

ἡ διαπινομένη Καλλίσιον ἀνδράσι, θαῦμα
κοὐ ψευδές, νῆσις τρεῖς χόας ἐξέπιεν.

dixerunt Veteres διαπίνειν (vide Valckenaer. ad Herod. V. 18), sed ille communem omnibus analogiam secutus est, cum aequalibus omnibus, ut opinor. Sic Athenaeus ex ἀρίσᾶν formavit διαρίσᾶσθαι pro τῷ ἀρίσᾶν διαμιλλᾶσθαι p. 412 F. Διαπολιτεύεσθαι quid sit, quum Harpocration male explicuerit, iuvat ad hanc lucem melius explicare: comparavit enim is v. Διαγορεύων διαγορεύειν — συναγορεύειν, διαφέρομαι — συμφέρομαι, διαφωνεῖν — συμφωνεῖν et διαπολιτεύομαι — συμπολιτεύομαι, quorum omnium eandem rationem esse contendit: διαγορεύων esse διάφορα καὶ οὐ τὰ αὐτὰ λέγων, itaque διαπολιτεύομαι esse διάφορα καὶ οὐ τὰ αὐτὰ πολιτεύομαι. Attice hoc dicitur τῆς πολιτείας οὐ τὴν αὐτὴν προαίρεσιν ἔχειν, sed graviter Grammaticus fallitur, nempe οἱ τὴν αὐτὴν τῆς πολιτείας προαίρεσιν ἔχοντες dicuntur διαπολιτεύεσθαι, qui earumdem partium sunt in rep. *de principatu certant inter se* aemuli: qui diversas partes sequuntur dicuntur ἀντιπολιτεύεσθαι. Multo etiam gravius peccavit Ammonius de D. V. p. 44. qui διαπολιτεύεσθαι dici narrat τοὺς ἐκ τῆς αὐτῆς πόλεως, ἀντιπολιτεύεσθαι δὲ τοὺς ἐξ ἑτέρας, quod quam futile commentum sit et plane absurdum unusquisque videt. Demosthenes et Hyperides, ut hoc utar, διεπολιτεύοντο, Phocion et Demosthenes ἀντεπολιτεύοντο. Hinc demum recte intelligitur locus Aeschinis in Ctesiph. p. 81. ἐγράφοντο γὰρ ἀλλήλους παρανόμων οὐ μόνον οἱ διαπολιτευόμενοι ἀλλὰ καὶ οἱ φίλοι τοὺς φίλους, *aemulos* enim dicit in rep., non *adversarios*.

Redeo nunc ad ἀπειλῶ, quamobrem hanc observationem commemorare institui. Dicebant omnes constanter ἀπειλῶ, sed eadem constantia omnes διαπειλοῦμαι dicebant: quod quum et ex analogia et omnium usu certissimum esse compereris certa emendatione et Aeschinis locum et Lysiae mecum restitues. Aeschinis locus est mendosus in Falsa Legat. § 136. καὶ τελευτῶντες προσέκρουον φανερῶς ἐν Μακεδονίᾳ καὶ διηπείλουν τοῖς τῶν Θηβαίων πρέσβεσιν, ubi quis punctum temporis dubitabit διηπειλοῦντο τοῖς — πρέσβεσιν reponere? Sequens ΤΟΙΣ, ut passim alibi, praecedentem syllabam ΤΟ absorpsit. Compara locum ex Timarchea § 43. διαπειλησαμένων δὲ

Digitized by Google

τοῦ Μισγόλα καὶ τοῦ Φαίδρου τοῖς ξένοις καὶ κελευόντων ἤδη ἀκολουθεῖν εἰς τὸ δεσμωτήριον, et non diu dubitabis, quin in loco Lysiae XII. 72. ἵνα μήτε ῥήτωρ μηδεὶς αὐτοῖς ἐναντιοῖτο μήτε ἀπειλοῖτο, turpis barbarismus sic removendus sit, ut μήτε διαπειλοῖτο rescribatur.

Quod apud Herodotum legitur II. 121. 3. εἰ δὲ τούτων ἀμελήσει διαπειλέειν αὐτὴν ὡς ἐλθοῦσα πρὸς τὸν βασιλέα μηνύσει αὐτὸν ἔχοντα τὰ χρήματα recipiendum est, quod optimi libri obtulerunt ἀπειλέειν, quo facto in libro VII. 15. νῦν δὲ καὶ διαπειλῆσαν οἴχεται, statim perspicies duabus literulis vocu-lae KAI male repetitis διαπειλῆσαν pro vera lectione ἀπειλῆσαν vitio esse natum.

Diligenter lectitavit ὁ ἀνταττικιστής Xenophontis Symposium unde affert p. 79, 33. Ἀναπτερῶσαι: Ξενοφῶν Συμποσίῳ. ex IX. 5. πάντες ἀνεπτερωμένοι ἐθεῶντο. Elegans verbum ἀναπτεροῦν et apud Platonem occurrit et perfacete in Aristopha-nis Avibus v. 1439. et apud alios multos, ut non sit perspicuum cur id Grammaticus enotaverit. Eiusdemmodi est annotatio p. 84, 7. Βαλάντιον οὐχὶ φασὶ δεῖν λέγειν ἀλλὰ Φάσκω-λον. Ξενοφῶν Συμποσίῳ. Legitur. IV. 2. sed quid notius quam βαλάντιον? et quis est qui eo vocabulo non utatur? Rarius est quod annotavit p. 101, 28. Κεντρίζειν: Ξενοφῶν Συμ-ποσίῳ. Solus enim Veterum, quod sciam, verbo κεντρίζειν Xenophon utitur, sed utitur saepius. Quod annotat p. 103, 33. Κρυφῇ ἀντὶ τοῦ λάθρᾳ. Ξενοφῶν Συμποσίῳ, respicit V. 8. μόνον κρυφῇ φερόντων, melius pro λάθρᾳ posuisset κρύβ-δην. Opponuntur enim inter se Athenis κρύβδην φέρειν τὴν ψῆφον et φανερὰν τὴν ψῆφον φέρειν notissimo usu. Scribarum flagitium vides p. 106, 19. Λαβύραν Ξενοφῶν Συμποσίῳ. σημαίνει τὸ χαίρειν. Legendum est ex Sympos. VIII. 30. Γάν-νυται — σημαίνει τὸ χαίρει. Alius Grammaticus in Bekk. Anecd. p. 230, 7. Γάννυται: γελᾷ, ἥδεται, χαίρει. tralaticio errore pro γάνυται. Affert denique p. 112, 2. Προσεκαύθη ἀντὶ τοῦ ἐκάη. Ξενοφῶν Συμποσίῳ. sed non intellexit quam iocosam irrisionem et reprehensionem verbum προσεκαύθη con-tineret in Sympos. IV. 23. Coqui dicuntur τὰ ὄψα, τὸ κρέας προσκάειν, et haec ipsa ubi nimio igne *adusta* sunt προσκαυθῆ-ναι dicuntur, vasa quoque et patinae *adustae* dicuntur προσκε-

Digitized by Google

καῦσθαι. Luculentum exemplum est apud Alexidem Athenaei p. 583. C. Hinc igitur sumtum προσκαυθῆναι ad turpem et flagitiosum amorem urbane sciteque translatum est. Sed redeo ad ea, unde huc digressus sum.

In cap. IV. 32. bis in libris omnibus vitiose scriptum est οὐκέτι οὐδὲ μέλει οὐδενί et οὐδὲ γὰρ ἔχω, pro οὐδὲν μέλει, quod Hemsterhusius, et οὐδὲν γὰρ ἔχω, quod Heindorfius revocavit. Haec quoque scripturae discrepantia tralaticia est, atque adeo nostri est ubique arbitrii contemta futili Codicum auctoritate constituere ἐκ τῶν συμφραζομένων utrum οὐδέ an οὐδέν sit lectio verior. Iuvat ex Oratoribus Atticis locos complusculos sic depravatos apponere emendatiores. In Isocratis Archidamo 80. corrige οὐδὲ γὰρ ἂν πολλῆς πραγματείας δεήσειεν, ubi οὐδέν editur. Antiphonti redde V. 45, οὔτε ἐν τῇ γῇ σημεῖον (οὐδὲν) οὐδὲ αἷμα ἐφάνη, ubi necessarium οὐδέν intercciderat. Redde Dinarcho II. 15. ἀγαθὸν μὲν ὑμᾶς πεποίηκεν οὐδὲν πώποτε, pro οὐδὲ πώποτε. In Lycurgi Leocratea 52, probanda est Bekkeri correctio: οὐδ' ἐφ' ὑμῖν ἀποψηφίσασθαι Λεωκράτους pro οὐδὲν ὑμῖν. Redde Aeschini II. 74. περὶ μὲν τῆς σωτηρίας τῆς πόλεως οὐδ' ἐνεχείρουν λέγειν pro οὐδὲν ἐνεχείρουν. Redde Demostheni X. 8. οὐδὲν ἐφροντίσατε οὐδ' ἐπεστράφητε οὐδὲ τούτων pro οὐδὲν τούτων, et XX. 7. ὅταν παντελῶς μηδὲν πλέον μέλλῃ εἶναι τοῖς χρησοῖς οὖσιν, pro μηδὲ πλέον μέλλῃ [μηδὲν] εἶναι, et ibid. § 140, οὐδὲν ἔσιν ὄνειδος pro οὐδ' ἐστίν. et XXI. 122. οὐδὲν αὐτὸν ἠδικηκότα pro οὐδέ et XXVI. 16. οὐδὲν χρήσιμος pro οὐδέ. Contra recte in Sympos. VIII. 3. emendatum est οὐδὲ ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους ὑπεροράᾳ pro οὐδὲν ἡμᾶς, et multi adhuc loci similem emendationem exspectant.

In IV. 35. ὁ μὲν αὐτῶν τἀρκοῦντα ἔχει καὶ περισσεύοντα [τὰ] τῆς δαπάνης, recte Dindorfius male repetitum ex superiore syllaba τά resecuit.

In IV. 36. ποιοῦσι πολὺ δεινότερα τῶν ἀπορωτέρων, imo vero τῶν ἀπορωτάτων, ut occupavit reponere Dindorfius. Est ista solemnis et perpetua in libris confusio, saepius iam a multis correcta, saepe etiam nunc corrigenda.

In § 37. εἴ τις [πολλὰ ἔχων καὶ] πολλὰ ἐσθίων μηδέποτε ἐμπίπλαιτο, optime Dindorf. emblema expunxit: praeterea ἐμ-

Digitized by Google

πίμπλαιτο scribendum. Miror quomodo idem pepercerit pronomini ἐγώ absurde repetito § 37. ἐγὼ δὲ οὕτω μὲν πολλὰ ἔχω ὡς μόλις αὐτὰ καὶ [ἐγὼ] αὐτὸς εὑρίσκω. In fine eiusdem § scribendum est μηδὲν μᾶλλον Καλλίου τουτουῖ τοῦ πλουσιωτάτου ῥιγῶν, pro τούτου et ῥιγοῦν. Satis enim constat de praesentibus si quis quem digito vel oculis designat οὑτοσί sine articulo cum nomine proprio coniunctum poni solere, et perinde vitiosum esse in tali re Καλλίας οὗτος et ὁ Καλλίας οὑτοσί. Itaque emendandum est IV. 43. Σωκράτης τε γὰρ οὑτοσί pro οὗτος, et IV. 61. τοιοῦτος μέντοι μοι δοκεῖ Ἀντισθένης εἶναι οὑτοσί, pro οὗτος: contra expunge articulum apud Isaeum IX. 2. ἦσι γὰρ [ὁ] Κλέων οὑτοσὶ ἀνεψιὸς Ἀσυφίλῳ, et in eiusdem fragmento I. ἀδελφὸς ἡμῖν ἐστὶν οὑτοσὶ [ὁ] Εὐφίλητος. Apud Lysiam XX. 1. legendum: ὧν εἷς ὢν οὑτοσὶ τυγχάνει Πολύστρατος, non οὗτος, et multi aliorum loci ad hanc rationem conformandi supersunt. Quod autem ῥιγῶν pro ῥιγοῦν rescripsimus, notum est Atticos illa forma uti solere, sed scribas hanc sedulo substituere.

In § 42. πολὺ δικαιοτέρους εἰκὸς εἶναι τοὺς εὐτέλειαν μᾶλλον ἢ πολυχρηματίαν σκοποῦντας, verbum σκοπεῖν ab huius loci sententia prorsus abhorret, quae ἀσκοῦντας postulat. Εὐτέλειαν ἀσκεῖν quam bene dicatur et quam bene huic loco conveniat et notum est et perspicuum. Quid vulgatius etiamnunc est quam

Χρήματα δίζησθαι, ἀρετὴν δ', ὅταν ᾖ βίος, ἀσκεῖν.

et quemadmodum ἀρετὴν ἀσκεῖν dicitur, sic quodlibet genus virtutis et laudis dicitur quis ἀσκεῖν. Nonnumquam, sicuti ἐπιτηδεύειν, de vitiis quoque, ut apud Platonem in Gorgia p. 508. A. σὺ δὲ πλεονεξίαν οἴει δεῖν ἀσκεῖν, γεωμετρίας γὰρ ἀμελεῖς, qui locus Xenophonteo simillimus est. Eodem modo ἀσκῶν in σκοπῶν depravatum est apud Platonem in Gorgia p. 526. D. ubi pro τὴν ἀλήθειαν σκοπῶν recipiendum est ἀσκῶν servatum ab iis, quos Heindorfius indicavit.

In § 44. ὥσε καὶ θεάσασθαι τὰ ἀξιοθέατα καὶ ἀκούειν τὰ ἀξιάκουστα, recte Dindorf. θεᾶσθαι reposuit ob seq. ἀκούειν, non ἀκοῦσαι. Solent talia apud bonos scriptores ἀντιστρέφειν, et librarios novimus θεᾶσθαι — θεάσασθαι, πειρᾶσθαι — πειράσασθαι, ἀκροᾶσθαι — ἀκροάσασθαι, ἰᾶσθαι — ἰάσασθαι et sim. confun-

Digitized by Google

dere: saepe etiam χρῆσθαι et χρήσασθαι. Platoni redde in Phaedro p. 231. B. οὔτε — προφασίζεσθαι, οὔτε — ὑπολογίζεσθαι, — αἰτιᾶσθαι, pro αἰτιάσασθαι. Redde Demostheni p. 25, 23. πολὺ γὰρ ῥᾷον ἔχοντας φυλάττειν ἢ κτᾶσθαι πάντα πέφυκεν, pro κτήσασθαι. Luciano reddiderim in Bis Accusato cap. I. οὐδ' ὅσον κνῆσθαι τὸ οὖς, φασὶν, σχολὴν ἔχων, pro κνήσασθαι. Κνώμενοι apud eum saepe legitur, et Atticum κνῆσθαι vel e Platonis Gorgia p. 494. C. sumere potuit. Plane eodem modo προσκνῆσθαι a Graeculis corruptum est in προσκνίσθαι, προσκνίσασθαι et προσκνήσασθαι in Xenophontis Memor. I. II. 30, ubi nunc recte legitur: ἐπιθυμῶν Εὐθυδήμῳ προσκνῆσθαι ὥσπερ τὰ ὕδια τοῖς λίθοις.

In § 45. sic demum intelligam id quod Niceratus dicit, quum scriptum erit: ἐγὼ γὰρ ἥξω παρ' αὐτοῦ δανεισόμενος τὸ μηδενὸς προσδεῖσθαι. Οὕτω (γὰρ) πεπαιδευμένος ὑφ' Ὁμήρου ἀριθμεῖν — ςαθμῷ καὶ ἀριθμῷ κτἑ.

Pessime abundat vocula καί in § 48. διὰ δὲ τὸ προειδέναι [καὶ] ὅ τι ἐξ ἑκάςου ἀποβήσεται, quod indicasse satis est: praeterea delenda sunt verba [ἅ τε δεῖ καὶ ἃ οὐ χρὴ ποιεῖν] ex superioribus repetita non sine turpi orationis negligentia: sic optime coalescunt nunc male divulsa — ἐνύπνια καὶ οἰωνούς, οἷς ἐγὼ ὅταν μὲν πείθωμαι κτἑ.

Ad § 50. οὕτος μὲν δὴ ὁ λόγος οὕτως ἐσπουδαιολογήθη respexit Photius v. Σπουδάζω. — ἐπὶ δὲ τοῦ σεμνολογεῖν τὸ σπουδαιολογεῖν Ξενοφῶν Συμποσίῳ, sed fallitur homo doctus, ut vides: aliud enim esse σεμνολογεῖν, aliud σπουδαιολογεῖν perspicuum est.

In cap. IV. 55. πρώην pervulgato vitio scribitur, ut passim, pro πρῴην. Incredibile dictu est quot scribendi errores pepererit literula I a librariis suo arbitratu modo male omissa, modo negligenter addita. Nullus exstat liber scriptus, in quo istud genus vitii non sit frequens. Plerique scribae τὸ προσγεγραμμένον ἰῶτα solent plane omittere: hinc factum est ut etiamnunc pro ζῷον, ᾠόν, κρεᾴδιον, λάθρᾳ, κρύφᾳ cet. ζῶον, ᾠόν cet. soleant scribi, et sic πρώην pro πρῴην. Hinc adiectiva in -ῶος nata sunt, quae nulla fuerunt umquam, sed in -ῷος olim exibant. Adscribunt contra male formis Doricis in -ω pro -ου exeuntibus, et dualibus, ut in Antiphanis loco apud

Digitized by Google

Stob. Floril. 100, 32. ὥσπερ πονηρῷ ζωγράφῳ pro πονηρὸ ζωγράφῳ, et passim. Praeterea saepissime diphthongus ῃ male in ηῖ resolvitur, ut in λῃΐζομαι pro λῄζομαι, aliisque similibus. Felix est Meinekii emendatio in Antipatri loco apud Stob. Floril. 67, 25. τὸ γαμεῖν τῶν χαλεπωτάτων εἶναι δοκεῖ, τὸν δὴ θεὸν ἐξουσίαν διδόντα πρὸς ἀκολασίαν — ἰσόθεον νομίζουσι, pulchre emendavit τὸν δ' ἥθεον (βίον) — ἰσόθεον νομίζουσιν. Tangit Antipater Romanos *coelibes coelites* dictitantes. Scriptum fuerat ΤΟΝΔΗΘΕΟΝ de more pro ΤΟΝΔΗΙΘΕΟΝ. Sic in Platonis, qui fertur, Hippia Minore p. 369. A. οὐ χρή olim male legebatur pro *non uteris*, οὐ χρῇ. In Platonis Phaedro p. 242. A. egregius Bodleianus exhibet sine sensu ἐπειδὰν ἀποψυχῃ μεν, nempe in antiqua scriptura ΑΠΟΨΥΧΗΙΜΕΝ omissum est ι iterum, quod in ΑΠΟΨΥΧΗ iam erat omissum, et sic periit manus Platonis ἐπειδὰν ἀποψυχῇ ἴμεν, quam futiles correctores in ἀποψύξῃ et ἴωμεν depravarunt. Eadem medicina, qua non est alia lenior, barbarismum eximet e Maximo Tyrio XXVII. 4. ἐὰν μὲν ἐπὶ τὸ καλὸν φαινόμενον ἡ ψυχὴ ἄξῃ, ἔρως καλείσθω τοῦτο, οὐκ ἐπιθυμία, vertunt »nos impellit animus," quasi ἦξα pro ἤγαγον dici possit. Emenda ᾄξῃ: saepe ἀΐξαι, ᾄξαι et ἄξαι confusa sunt.

Plane sensu vacuum est quod legitur IV. 64 οὗτος ἄν μοι δοκεῖ — πολλοῦ ἂν ἄξιος εἶναι καὶ πόλεσι καὶ φίλοις καὶ συμμάχοις κεκτῆσθαι. Videor mihi et ipsam Xenophontis manum reperisse et simul corruptelae originem. Veram scripturam facillime elicere poteris usus hac incerti Grammatici annotatione in Bekkeri Anecd. p. 412, 9. Ἄξιος λαβεῖν ὁ μισθός: τοῦτο τῶν εἰς κάλλος ἠσκημένων, σημαίνει δέ τι τοιόνδε· ἄξιός ἐστιν ὁ μισθὸς ὥστε λαβεῖν αὐτόν, ἔστι δὲ παρὰ Κρατίνῳ. deinde Homerica quaedam exempla affert et sic pergit: καὶ Σοφοκλῆς· (imo vero Euripides in Medea 319).

γυνὴ γὰρ ὀξύθυμος, ὡς δ' αὔτως ἀνήρ,
ῥᾴων φυλάσσειν ἢ σιωπηλὸς σοφός.

ὁ δὲ νοῦς· ῥᾷον ἄν τις φυλάξαιτο τὸν ὀξύθυμον ἢ τὸν κρύπτοντα διὰ σιγῆς τὴν ὀργήν. Intelligisne iam quid Xenophon scripserit? Nempe quemadmodum Cratinus ἄξιος λαβεῖν ὁ μισθός dixerat, sic Xenophon dedit πολλοῦ ἄξιος — καὶ πόλει καὶ φίλοις σύμμαχος κεκτῆσθαι, quorum sententia est: τὸν τοιοῦτον καὶ

Digitized by Google

πόλει καὶ φίλοις πολλοῦ ἄξιόν ἐστι σύμμαχον κεκτῆσθαι. Non dissimili modo Plato dixit in Phaedro p. 238. A. ἐπωνυμίαν οὔτε καλὴν οὔτε ἐπαξίαν κεκτῆσθαι. Intelligisne etiam sciolos, quum exquisitum dicendi genus καὶ εἰς κάλλος ἠσκημένον non satis caperent, suo more turbare et grassari coepisse? Interposito temere *καί* coniunxere καὶ φίλοις [καὶ] συμμάχοις κεκτῆσθαι, quoniam φίλους καὶ συμμάχους saepe coniunctos videre assueti erant. Deinde καὶ πόλει in eandem labem tractum est et sic est natum καὶ πόλεσι καὶ φίλοις καὶ συμμάχοις: interea, ut vides, sententia loci periit. Cur sit legendum καὶ πόλει (non πόλεσι) καὶ φίλοις manifestum est, quum de *uno* haec dicantur, qui et de rep. et de amicis bene mereatur. Sine articulis sic dici solere καὶ πόλει καὶ φίλοις supra ad Hieronem demonstravimus. Compara Memor. I. II. 48 et I. VI. 9.

In cap. V. 2. μόνον τὸν λαμπτῆρα ἐγγὺς προσενεγκάτω. Necesse est ut τις inseratur, quod nunc quidem intelligi non potest, ut in αὐλησάτω II. 21, quoniam unius tantum erat hoc facere ex omnibus qui aderant, quamobrem legendum est ἐγγύς (τις) προσενεγκάτω. Saepius τις perire solet, ut supra iam ostendimus, aut in εἷς depravari. In Sympos. I. 8. ἀνοήσας (τις) τὰ γιγνόμενα, ex Aristide τις revocatum est, in Xenophontis libris omnibus omissum. Excidit τις et apud Antiphontem V. 91. ἐν μὲν γὰρ ἀκεσῷ πράγματι καὶ ὀργῇ χρησαμένους καὶ διαβολῇ πειθομένους (emenda πιθομένους) ἔλαττον ἔσιν ἐξαμαρτεῖν. μεταγνοὺς γὰρ ἔτι ἂν ὀρθῶς βουλεύσαιτο. Pessime corruptus locus est: ἔτι ἂν ὀρθῶς natum est ex veteris scripturae reliquiis ΕΠΑΝΟΡΘΩΣ * * *, id est ἐπανορθώσ(αιτο), quo recepto suppleverim μεταγνοὺς γὰρ (ἄν τις τὸ γεγονὸς) ἐπανορθώσαιτο. Eadem temeritate interpolator paulo ante § 90. dederat: ἀποψηφισαμένοις μὲν ὑμῖν ἐμοῦ νῦν ἔξεσι τότε χρῆσθαι ὅ τι δὴ βούλεσθε (corrige ὅ τι ἂν βούλησθε), ἀπολογήσασθαι οὐδὲ βουλεύσασθαι ἔτι περὶ ἐμοῦ ἐγχωρεῖ. Luce clarius est pro ἀπολογήσασθαι dedisse Oratorem ἀπολέσασι δέ, quod omnium primus Dobraeus perspexit. Unde igitur illa ab surda scriptura? Nempe supererat in libro vetusto ac lacer ΑΠΟΛ * * * * ΟΥΔΕ, quod Graeculus de suo supplevit, quem admodum isti lacunas explere solent scilicet. Expeditior est

Digitized by Google

emendandi via in Demosthenis Midiana § 131. *οὐ γὰρ ἠγεῖτο λαμπρὸν οὐδὲ νεανικὸν — ὅ τι ἄν τις πρὸς ἕνα εἷς διαπράττηται, ἀλλ' εἰ μὴ Φυλὴν ὅλην — προπηλακιεῖ — ἀβίωτον ᾤετ' ἔσεσθαι τὸν βίον αὐτῷ.* Vitiosum est *τις*, nam ipse Midias verbi *διαπράττηται* subiectum est: *τις* ex ΕΙΣ natum et sic scribendum: *ὅ τι ἂν εἷς πρὸς ἕνα διαπράττηται.* Sed revocat me Xenophon ad sese.

In cap. IV. 9. nullo pacto ferri potest: *ἡ μὲν δὴ παῖς καὶ ὁ παῖς κρύφᾳ ἀνέφερον.* Ridiculum enim est *τὰς ψήφους ἀναφέρειν* pro *διαφέρειν*, quo utuntur in ea re Attici omnes, et ipse Xenophon paullo ante: *ἀλλὰ διαφερόντων τὰς ψήφους.* Saepissime vidi ΔΙ in Ν depravari, et contra: itaque suspicor veterem lectionem ΚΡΤΦΑ ΔΙ*έφερον* male repetita literula Α in *ἀνέφερον* abiisse, et Xenophonti *κρύφᾳ διέφερον* restitui oportere. Deinde recte Dindorf. pro *διέπραττε τόν τε λύχνον κτέ.*, *διεπράττετο τόν τε λ.* emendavit. Quid enim tritius in tali re quam *διαπράττεσθαι*?

In cap. VI. 1. Heindorfio obtemperatum oportuit *φιλήματα* delendum esse admonenti. Ne Graeca quidem est haec verborum compositio: *οἱ μὲν τὰ νικητήρια* [*φιλήματα*] *ἀπολαμβάνειν τὸν Κριτόβουλον ἐκέλευον.* In § 2. quum Hermogenes interrogatus *τί ἐστι παροινία*; respondisset: *εἰ μὲν ὅ τι ἐστὶν ἐρωτᾷς οὐκ οἶδα· τὸ μέντοι μοι δοκοῦν εἴποιμ' ἄν*, Socrates: *ἀλλὰ δοκεῖ τοῦτο*, inquit. Quis hoc intelligit? Sed non *videri* hoc, sed *satis esse* Socrates dixerat: *ἀλλ' ἀρκεῖ τοῦτο*, noto et frequenti usu, v. c. in Memor. II. 1. 8. et aliis locis. Vides quam facile ΑΡΚΕΙ in ΔΟΚΕΙ potuerit corrumpi.

In cap. VI. 6. pro *ἆρα σὺ, ὦ Σώκρατες, ὁ Φροντιστὴς ἐπικαλούμενος*; admonuimus iam ante legendum esse videri: *ἆρα τὺ εἶ Σωκράτης ὁ Φροντιστὴς ἐπικαλούμενος*;

In iis quae § 7. Socrates dicit: *ἄνωθεν μέν γε ὄντες ὠφελοῦσιν, ἄνωθεν δὲ φῶς παρέχουσιν*, nonnulli viderunt *ὕοντες* pro *ὄντες* veram lectionem esse. Nemo ante Valckenaerium, cuius haec est in Schedis annotatio: »*Quid, obsecro, hic ὄντες efficit? Corrigo ἄνωθεν μέν γε ὕοντες ὠφελοῦσιν. Saepe θεὸς dicitur ὕειν Xenophonti.*" Mihi quoque *ὕοντες* verissimum esse videtur, sed eo recepto locus nondum persanatus est, sed ullo negotio persanari potest scribendo: *ἄνωθεν μέν γε ὕον-*

Digitized by Google

τες ὠφελοῦσιν, ἄνωθεν δὲ φῶς παρέχοντες, qua compositionis forma nihil apud Xenophontem tritius. Ubi ὄντες labem concepit, nescio quis παρέχοντες in παρέχουσιν correxit scilicet.

In § 8. nondum poenitet olim correxisse: εἰπέ μοι, πόσους ψύλλου πόδας ἐμοῦ ἀπέχεις; ταῦτα γάρ σέ φασι γεωμετρεῖν pro ψύλλα πόδας ἐμοῦ ἀπέχει; Dindorfius ψύλλης — ἀπέχεις; recepit. Syracusanus homo ex sua dialecto ψύλλος retinuit pro ψύλλα, quemadmodum IX. 2. dixit: εἶτα παιξοῦνται πρὸς ἀλλήλους. Nemo enim Atticorum παιξοῦμαι dixit umquam aut ἔπαιξα aut πέπαικται, aut quidquam huiusmodi. Ψύλλος non ψύλλα Syracusanos dixisse, Epicharmum et alios, Photius v. Ψύλλα et Hesychius docebunt. Quomodo ψύλλου in ψύλλα abire potuerit perspicuum est: deinde male sedulus corrector ψύλλα — ἀπέχει de suo dedit, sententiae securus.

In cap. VII. 2. ἐπεὶ δ' ἤσεν, quoniam res ipsa docet concinuisse omnes, ἐπειδὴ ὁ Σωκράτης ἤρχεν ᾠδῆς, in ἐπεὶ ἦσαν emendandum est. Deinde recte Dindorfius θαυματουργήσειν recepit pro θαυμασιουργήσειν: θαύματα enim haec sunt, non θαυμάσια. Quod statim dicit Socrates: κινδυνεύω ἐγὼ τῷ ὄντι Φροντιστὴς εἶναι, quis semel admonitus dubitabit κινδυνεύω emendare? Non dubitabit certe assiduus lector Platonis, apud quem κινδυνεύω sic positum frequentissimum est. Non futurum est id quod dicit Socrates, sed nunc cum maxime fiebat: νῦν οὖν σκοπῶ, inquit, (ubi et Φροντίζω poterat dicere) ὅπως ἄν κτέ. Futurum quando recte ponatur ostendam ex alio Xenophontis loco, quem simul gravi mendo liberabo. Legitur in Memorab. II. III. 17. ἐὰν οὖν ἐμοῦ ταῦτα ποιοῦντος ἐκεῖνος μηδὲν βελτίων γίγνηται; Τί γὰρ ἄλλο, ἔφη ὁ Σωκράτης, ἢ κινδυνεύσεις [ἐπιδεῖξαι] σὺ μὲν χρηστός τε καὶ φιλάδελφος εἶναι, ἐκεῖνος δὲ φαῦλός τε καὶ οὐκ ἄξιος εὐεργεσίας; ubi quum infinitivum ἐπιδεῖξαι expunxeris oratio Graeca erit et sana. Ἐπιδεῖξαι εἶναι pro ὤν foedissimus est soloecismus, et requireretur ἐκεῖνον δὲ φαῦλον ὄντα. Resecto molesto emblemate omnia sunt expedita et aperta: illic igitur rectissime κινδυνεύσεις εἶναι scriptum est: nempe ὅταν ὁ ἀδελφὸς μηδὲν βελτίων γίγνηται.

Permirum est quod legitur VII. 3. τὸ ἐπὶ τοῦ τροχοῦ ἀ

Digitized by Google

περιδινουμένου γράφειν τε καὶ ἀναγιγνώσκειν θαῦμα μὲν ἴσως τι ἐστίν κτέ. Equidem non concesserim id esse θαῦμα, nam satis apparet id esse etiam paulo plus quam θαῦμα, nempe παντάπασιν ἀδύνατον. Ut satis sit mirabile, sed tamen huiusmodi ut fieri possit, emenda περιδινουμένους: ipsi enim in rota celociter circumacta sedentes tamen in ea vertigine scribebant liquid et legebant.

In § 4. χαλκίον scribendum est, non χαλκεῖον; et in § 5. πολὺ ἂν οἶμαι αὐτούς τε ῥᾷον διάγειν καὶ τὸ συμπόσιον [πολὺ] ἐπιχαριτώτερον εἶναι, quoniam πολὺ ἄν ita praemittitur, ut ad utramque sententiae partem aequaliter sit referendum, perspicuum est repetitum πολύ insiticium esse et expungendum.

In § 7. πᾶσα μὲν ἡ πόλις οἶδε, πολλοὺς δ' οἶμαι καὶ τῶν ξένων, diligenter videndum an non πολλοὶ δ', οἶμαι, καὶ τῶν ξένων sit verius.

In cap. VIII. 1. μεγέθει μὲν πάντας ἐπέχοντος, ψυχῇ δὲ ἀνθρώπου ἰσουμένου, quod pro ἰσουμένου Dindorfius ἰδρυμένου substituit laudandum est, sed perficies emendationem scribendo ἐνιδρυμένου. Post pauca bene ἄν expunxit Stephanus ex verbis εἰκὸς ἡμᾶς — ἔρωτος μὴ [ἂν] ἀμνημονῆσαι, sed Editores non audiunt.

In § 3. οὐχ ὁρᾶτε ὡς σπουδαῖαι μὲν αὐτοῦ αἱ ὀφρύες, admissa Heindorfii correctione ἢ οὐχ ὁρᾶτε, scribendum est αἱ ὀφρῦς.

In § 5. Antisthenem sic dixisse existimo: ἀεὶ τοιαῦτα ποιεῖς, τότε μὲν τὸ δαιμόνιον προφασιζόμενος τότε δ' ἄλλου του ἐφιέμενος, deinde nescio quem ad τοιαῦτα ποιεῖς adscripsisse οὐ διαλέγῃ μοι, quae verba irrepserunt postea in alienam sedem, ita ut nunc legatur τότε μὲν τὸ δαιμόνιον προφασιζόμενος [οὐ διαλέγῃ μοι] τότε δέ κτέ.

In cap. VIII. 13. mendosus locus est, Φιλεῖν γε μὴν τῶν μὲν τὸ ἦθος ἀγαμένων ἀνάγκη ἴδια καὶ ἑθελουσία καλεῖται. ad quem Valckenaerius in Schedis annotavit: "Cur propria necessitas? Quomodo Φιλεῖν τινός Graece dicitur? Corrigo: Φιλία γε μὴν τῶν τὸ ἦθος ἀγαμένων ἀνάγκη ἡδεῖα καὶ ἑθελουσία καλεῖται." In ἡδεῖα pro ἰδία Dindorfius quoque incidit.

In § 15. ἅπερ καὶ πρὸς τὰ σιτία διὰ πλησμονὴν, ταῦτα ἀνάγκη καὶ πρὸς τὰ παιδικὰ πάσχειν, scribe ταὐτὰ ἀνάγκη,

Digitized by Google

vel rectius etiam *ταὔτ' ἀνάγκη*. Diximus de ea re in superiobu .

Quod in libris est § 15, *διὰ τοῦτο καὶ ἐπαφροδιτωτέρα*, recte Ernestus et Valckenaer. in Schedis. *καὶ ἀνεπαφροδ.*, sed primus Dindorfius — *διτοτέρα* pro — *διτωτέρα* correxit. Passim scribae in talibus hallucinantur et praecedente longa vocali -*ώτερος* solent scribere, in quibus omnibus ineptum est aliquid tribuere Codicibus.

In § 17. pro mendosis verbis, *μήτ' ἂν παρά τι ποιήσῃ*, facile est ad intelligendum quid sententia loci unice postulet, sed ipsa Xenophontis manus ex illa scriptura manifesto elici non potest. Veri simillimum est *μήτ' ἂν παρακμάσῃ* Xenophontem scripsisse, quod Iacobsius coniecit. Valckenaer. in Schedis *παρηβήσῃ* cogitaverat. Librarius ex libro perroso aut lacero Symposium describens, quum quid esset scriptum expedire non posset, id dedit quod sibi videre videbatur. *Παρακμάζειν παρηκμακώς* in ea re trita sunt.

In § 19. vulgata lectio *ἃ σπεύδει πράττειν πέρα τῶν παιδικῶν* optime correcta est in *παρὰ τῶν παιδικῶν*. Usitatum est dicere *πράττειν ἀγαθόν τι παρὰ τῶν θεῶν*, deinde sic dicebant ut Xenophon in Hellen. I. IV. 2. *ἔλεγον ὅτι Λακεδαιμόνιοι πάντων ὧν δέονται πεπραγότες εἶεν παρὰ βασιλέως*, et sic *παρὰ τῶν παιδικῶν πράττειν τι* quid sit perspicuum est.

In § 25. pervulgatum librorum vitium semel emendatum est, semel relictum. Editur: *οὐ γὰρ ὅπως πλείονος ἄξιος γένηται ἐπιμελεῖται ἀλλ' ὅπως αὐτὸς ὅτι πλεῖστα ὠραῖα καρπώσεται*. Quod est in libris *καρπώσηται* bene est emendatum, sed eadem opera *ὅπως πλείονος ἄξιος γενήσεται* correctum oportuit.

Non uno mendo inquinatus est locus VIII. 26. *καὶ μὴν καὶ τῶν παιδικῶν ὅσα μὲν ἂν εἰδῇ ὅτι ὁ τοῦ εἴδους ἐπαρκῶν ἄρξει τοῦ ἐραστοῦ, εἰκὸς αὐτὸν τἄλλα ῥᾳδιουργεῖν*, ubi corrigendum est *ὃς μὲν ἂν εἰδῇ*, et abiecto articulo *ὅτι τοῦ εἴδους ἐπαρκῶν ἄρξει* i. e. *ὅτι ἄρξει ἐὰν τοῦ εἴδους ἐπαρκῇ*. Reponendum est *ὃς μὲν ἄν* pro *ὅσα* colligo e Graecorum consuetudine, qui talia *πρὸς τὸ σημαινόμενον* componere assolent, idque Xenophontem nunc quoque fecisse et sequens *αὐτόν* arguit et plane confirmat id quod sequitur *ὃς δ' ἂν γιγνώσκῃ ὅτι κτέ.*

Digitized by Google

In § 29. pro ὅσων δὲ ψυχαῖς ἀγασθείη non est ulla dubitatio quin ψυχάς unice verum sit.

Soloecum est in § 31. Ἀχιλλεὺς Ὁμήρῳ πεποίηται — Παρόκλῳ — τιμωρῆσαι, requiro enim τιμωρήσας. Dicebant enim Ὁμηρος ποιεῖ aut πεποίηκέ τινα λέγοντά τι ἢ ποιοῦντα ἢ πάσχοντα: et eodem modo Ὁμήρῳ πεποίηται ἤτοι λέγων τι ἢ πράττων. Sic Plato in Gorgia p. 525. D. Ὅμηρος — πεποίηκεν ἐν ᾅδου τὸν ἀεὶ χρόνον τιμωρουμένους Τάνταλον καὶ Σίσυφον. Περίτην δὲ οὐδεὶς πεποίηκε μεγάλαις τιμωρίαις συνεχόμενον, et sic passim loquuntur alii.

In § 32. ἀπολογούμενος ὑπὲρ τῶν ἀκρασίᾳ συγκυλινδουμένων, duplex suspicio formam συγκυλινδουμένων premit. Attici enim aut κυλίνδω et κυλίνδομαι aut καλινδοῦμαι dixisse videntur: sequiores κυλινδῶ et κυλινδοῦμαι usurpabant et ex formis κυλίσω, ἐκύλισα, penultima longa, et κεκύλισμαι et ἐκυλίσθην elicuerunt formam κυλίω, veteribus inauditam. Eodem modo Veteres κολίνδω et ἀλίνδομαι dicebant, et ἀλῖσαι et ἐξαλῖσαι, Graeculi ἀλινδοῦμαι usurpant, et ἀλῖσαι indocte referunt ad formam ἀλίζω: vid. Pierson. ad Moerid. p. 52. Itaque συγκαλινδουμένων reponerem, nisi praepositionem σύν ab ea re alienam esse viderem, quae mihi ἐγκαλινδουμένων videtur postulare. Facile est ad intelligendum quid sit συγκυλίνδεται τῇ γυναικί, non item quomodo quis ἀκρασίᾳ συγκαλινδεῖσθαι dicatur. Obiter redde illud ipsum Michaëli Psello, cuius locum attulit L. Dindorfius ad Steph. v. Ἐγκυλίω, nihili enim est τὴν πολλοῖς ἐγκυλισθεῖσαν ἀνδράσι γυναῖκα, sed scripserat homo συγκυλισθεῖσαν. Eodem modo Maximus Tyrius XX. 4. Penelopes procos dicit συγκυλινδεῖσθαι τῆς νυκτὸς θεραπαινιδίοις. Ἐγκαλινδεῖσθαι in talibus et ab ipsa rei natura commendatur et multorum usu certam fidem habet. Perinde est καλινδεῖσθαι ἔν τινι et ἐγκαλινδεῖσθαί τινι. Platonica sunt καλινδεῖσθαι ἐν ἀμαθίᾳ, ἐν πάσῃ ἀμαθίᾳ, et odiose ἐν δικαστηρίοις καλινδεῖσθαι, quemadmodum quis proprie ἐν πηλῷ, aut ἐν βορβόρῳ dicitur καλινδεῖσθαι, et Priamus apud Homerum κυλινδόμενος κατὰ κόπρον. Rectissime igitur notans *foedas* et *flagitiosas* libidines dixit ὑπὲρ τῶν ἀκρασίᾳ ἐγκαλινδουμένων. Diversum loquendi usum Veterum et recentiorum demonstrat Hesychii Ἐγκαλινδούμενος: ἐγκυλιόμενος, qui addit: Ἐγκαλινδεῖται:

Digitized by Google

ἐναναστρέφεται, ἐνδιατρίβει, recte, nisi quod rei *immundae* ac *turpis* notionem continet. Non aliter accipiendus est locus Isaei in Orat. V. 44. οὐδὲ τὰ ἀναθήματα — εἰς τὴν πόλιν κεκόμικας, ἀλλ' ἐν τοῖς λιθουργείοις ἔτι καλινδεῖται, ubi κυλινδεῖται editur. Eodem modo accipitur ἐν ἀγορᾷ κυλίνδεται, et καλινδεῖσθαι ἐν ἀγορᾷ, et apud Aristotelem: περὶ τὴν ἀγορὰν κυλίεσθαι, quod non est *in foro versari*, (quae honestissima res est), sed dicuntur id facere τὰ περιτρίμματα τῆς ἀγορᾶς, ὁ ἀγοραῖος ὄχλος, homines otiosi et male feriati, quum in foro conterunt ac perdunt diem. Dicuntur haec omnia cum contemtu aut reprehensione aut indignatione, ut ἀλύω et ῥέμβομαι et φθείρομαι cum compositis quibusdam περιφθείρομαι, ἀποφθαρῆναι, προσφθαρῆναι, aliisque. Sic et καλίνδησις et ἐγκαλίνδησις ponuntur in re turpi, καλινδήσεις ἐν γυναίοις, ἐν πόρναις, caeterisque eiusdemmodi.

Ex his igitur Lexicorum emendanda ratio est: ἐγκυλῖσαι, ut hoc utar, apud Pherecratem Stobaei Floril. CXVI. 12.

εἰκῇ μ' ἐπῆρας ὄντα τηλικουτονὶ
πολλοῖς ἐμαυτὸν ἐγκυλῖσαι πράγμασιν,

ad ἐγκυλίνδω est referendum, et eodem modo εἰσεκύλισα in Aristoph. Thesmoph. 651.

εἰς οἵ' ἐμαυτὸν εἰσεκύλισα πράγματα,

ubi Ravennas εἰσεκύλησα exhibet, et ἐσκυλίσας ibid. vs. 767. referenda sunt ad formam εἰσκυλίνδω. Sic etiam ἐξεκυλίσθη apud Homerum, ἐκκυλισθήσει in Aeschyli Prometheo, εἰς ἔρωτας ἐκκυλισθέντας apud Xenoph. Memor. I. II. 22. et ἐὰν δὲ ἐκκυλισθῇ ἐκ τῶν δικτύων in Xenophontis Cyneg. VIII. 8, et quidquid huiusmodi apud Veteres occurrit ad formam ἐκκυλίνδω referendum est, quae forma apud Sophoclem et Aristophanem exstat. Sic κατακεκυλισμένοι ἀπὸ τῶν ἵππων in Cyrop. V. III. 1. et μὴ κατακυλισθῇ δειμαίνοντες apud Herod. V. 16. ad κατακυλίνδω pertinent, non ad κατακυλίω, quae forma temporibus demum Macedonicis in usu esse coepit. In Aristophanis Ranis vs. 536. Ravennas servavit μετακυλίνδειν casu fortasse, sed haec vera lectio est, non μετακυλινδεῖν quod editur. In Aristophanis Pace vs. 7. vera lectio περικυλίσας τοῖν ποδοῖν, quae in libris depravata est in περικυκλίσας, ad περικυλίνδω referenda est, quae forma reddenda Platoni in

Digitized by Google

Legg. p. 893. E. τῷ περικυλίνδεσθαι, non περικυλινδεῖσθαι. Προκυλίνδομαι et προκαλινδοῦμαι sic differunt, ut hoc *adulantis* sit et *adorantis*, illud *supplicis*. In utrumque locum subrepit in libris vitiosa forma προκυλινδεῖσθαι. Itaque Demostheni de F. L. p. 450, 3. redde οὗτος δ' ἐκείνῳ (Aeschines Philippo) προὐκαλινδεῖτο καὶ τοὺς παιᾶνας ᾖδεν, et eadem opera redde Aristophani in Avibus 501. προκαλινδεῖσθαι τοῖς ἰκτίνοις, et 502. καλινδούμην ἴκτινον ἰδών, ubi Ravennas προκυλινδεῖσθαι servat et contra metrum ἐκυλινδόμην. Ἐπικυλίνδω supra Xenophonti reddidimus, et nondum poenitet in Vespis vs. 201. reposuisse:

ἀνύσας τι προσκύλισον: οἴμοι δειλαίος.

pro προσκύλιέ γ': οἴμοι: nemo enim dubitabit quin forma κυλίω Aristophanis aetate plane fuerit inaudita, et quid sibi vult diculum γε? Sed e diverticulo in viam.

In cap. VIII. 33. θαυμαστὰ λέγων εἴ γε οἱ — ἀναισχυντεῖν πρὸς ἀλλήλους ἐθιζόμενοι οὗτοι μάλιστα αἰσχύνονται αἰσχρόν τι ποιεῖν, miror neminem sensisse vitium in αἰσχύνονται, quod tamen admodum perspicuum est. Et Valckenaerius quidem sensit, cuius in Schedis haec est brevis annotatio: »scribendum reor αἰσχυνοῦνται," verissime: futurum enim in talibus ponitur ad significandum factum non esse umquam neque fieri posse quod quis dixerit, et omnino θαυμαστὸν εἰ, δεινὸν εἰ, et similia omnia cum futuro coniunguntur ubi admirationem aut indignationem aut huiusmodi quid movet, non id quod quis fecit aut facit, sed id quod facturus esse videtur. Demosthenes Orat. LVII. 27. πῶς οὐ δεινὸν εἰ τοὺς παῖδας ὁ βουλόμενος κρινεῖ; et in Orat. XXIV. 99. πῶς οὐ δεινὸν εἰ — ται, et in Orat. XXI. 212. εἴπερ εἰσὶ φίλοι καὶ δεινὸν εἰ μὴ πλουτήσει Μειδίας ἡγοῦνται, et ubi praesens cum futuro componitur in Orat. XX. 71. οὔκουν αἰσχρὸν εἰ αἱ μὲν παρὰ τοῖς ἄλλοις δωρεαὶ βέβαιοι μένουσιν αὐτῷ, τῆς δὲ παρ' ὑμῶν μόνης οὗτ' ἀφαιρεθήσεται; et apud Xenophontem in Cyrop. V. 1. 47. πάνυ γὰρ αὐτῷ ἐδόκει θαυμαστὸν εἶναι εἰ οἱ μὲν βάναυσοι πάντες τῆς ἑαυτοῦ τέχνης ἕκαστος τῶν ἐργαλείων τὰ ὀνόματα — ὁ δὲ στρατηγὸς οὕτως ἠλίθιος ἔσοιτο ὥστε οὐκ εἴσοιτο τῶν ὑφ' αὐτῷ ἡγεμόνων τὰ ὀνόματα, ex quo loco satis colligitur θαυμαστὸν εἰ αἰσχύνονται ab eo dici qui rem mirabilem sed tamen

Digitized by Google

veram commemorat, contra θαυμαστὸν εἰ αἰσχυνοῦνται ab eo, cui ea res, quoniam absurda sit, numquam usu ventura videatur.

In § 35. κἂν μὴ ἐν τῇ αὐτῇ πόλει ταχθῶσι τῷ ἐρᾶσῃ, vehementer probo Dindorfii correctionem ἐν τῇ αὐτῇ τάξει ταχθῶσι. Suspicor olim τάξει excidisse, deinde Graeculum de more *vocabulum bene Graecum* supplevisse.

In § 39. Σόλων — νόμους ἀρίστους τῇ πόλει κατέθηκεν, miror unde importuna praepositio accesserit, sed hoc scio retineri non posse et ἔθηκεν esse reponendum. Quis enim inducere poterit in animum νόμους κατατιθέναι pro τιθέναι Graece dici posse?

Inepte legitur § 39. πρόξενοι δὲ καὶ κατάγονται ἀεὶ παὶ σοὶ οἱ κράτιστοι αὐτῶν. Callias erat enim, ut opinor, πρόξενος, non Lacedaemonii: corrigendum itaque πρόξενος δ' εἶ καὶ κτἑ.

In § 41. εἰ δ' ὑμῖν δοκῶ σπουδαιολογῆσαι μᾶλλον ἢ παρὰ πότον πρέπει, suspicor σπουδαιολογεῖσθαι esse verius, quoniam et praesens tempus unice rei convenit, et forma σπουδαιολογεῖσθαι certiorem habet fidem quam σπουδαιολογεῖν, et propter similem analogiam in δικαιολογεῖσθαι, μικρολογεῖσθαι, κομψολογεῖσθαι, ὑψηλολογεῖσθαι, ἀκριβολογεῖσθαι, aliis, et propter testimonium disertum Xenophontis in Anabasi I. IX. 27. προσκαλῶν τοὺς φίλους ἐσπουδαιολογεῖτο. Similia confunduntur et alibi. Apud Demosthenem p. 421, 20. σὺ δ' ἐκεῖ — καταισχύνας τούτους ἐνθάδε σεμνολογεῖ, veram lectionem solus Parisinus S. servavit, a caeteris omnibus aut in σεμνολογεῖς depravatam aut in σεμνολογῇ. Hinc apud Aeschinem II. 95. reposuerim: καὶ σεμνολογεῖ ἡμῖν, pro librorum omnium scriptura σεμνολογεῖς.

In cap. IX. 1. καὶ [ὁ Λύκων] ὁ πατὴρ αὐτῷ συνεξιών κτἑ. Non dubitabis puerile emblema resecare. Nulla in re magis insulsum et inficetum sciolorum ingenium apparet quam in additamentis istiusmodi, quae pariter in Graecis Latinisque scriptoribus pullulant. Exempla huius rei multa iam subinde attuli, quibus pauca addam. Cicero in prima actione in Verrem XVII. 51. ad praetorem M'. Acilium Glabrionem his verbis se convertit: »*id ne accidat tu tua sapientia —, M'. Gla-*

Digitized by Google

brio, *potes providere. — Fac tibi paternae legis* [Aciliae] *veniat in mentem.*" Ridiculum emblema vides. Post pauca § 52. „Si [Glabrionis] *patris vim et acrimoniam ceperis —, si avi* [Scaevolae] *prudentiam —, si soceri* [Scauri] *constantiam*" cet. non sunt haec fortasse tam ridicula, sed non ferenda tamen. Nota est omnibus Graecorum consuetudo, qua filium clari patris solent πατρόθεν προσαγορεύειν honoris causa aut cum gravitate quadam interdum et iocosa, veluti ὦ παῖ Κλεινίου, ὦ παῖ Μένωνος, ὦ παῖ Ἀρίστωνος, ὦ παῖ Σωφρονίσκου, ὦ παῖ Φιλίππου, aliaque quam plurima. Notabilis in hanc rem est Platonis locus in Lyside 204. E. οὐ γὰρ πάνυ τι αὐτοῦ τοὔνομα λέγουσιν ἀλλ' ἔτι πατρόθεν ἐπονομάζεται διὰ τὸ σφόδρα τὸν πατέρα γιγνώσκεσθαι αὐτοῦ. In his igitur scioli genio indulgent et sedulo nomina sibi nota apponunt, ut apud Herodotum VII. 10. σὺ δὲ, ὦ παῖ Γωβρύεω [Μαρδόνιε], παῦσαι λέγων λόγους ματαίους, et apud Platonem in Lyside p. 204. B. ὦ παῖ Ἱερωνύμου [Ἱππόθαλες], ubi intactum evasit p. 207. B. ὦ παῖ Δημοφῶντος, πότερος ἡμῶν πρεσβύτερος; et p. 209. A. μὴ οὐ τοῦτό σε, ὦ παῖ Δημοκράτους, κωλύῃ, et in Menone p. 76. E. ὦ παῖ Ἀλεξιδήμου. Sed recurrit vitium in Cratylo p. 384. A. ὦ παῖ Ἱππονίκου [Ἑρμόγενες]. Tenemus interpolatorem in Phaedone p. 89. C. παρακαλῶ τοίνυν, ἔφη, οὐχ ὡς Ἡρακλῆς ἀλλ' ὡς Ἰόλεως [τὸν Ἡρακλῆ], nam, praeterquam quod inficetum est emblema, Graeculus utitur vitiosa forma sequiorum τὸν Ἡρακλῆ, quum Veteres constanter τὸν Ἡρακλέα dixissent. Vidimus supra Περικλῆς inepte insertum in Protagorae loco: idem emblema removendum est ex Alcibiade I. p. 124 C. ὁ ἐπίτροπος ὁ ἐμὸς βελτίων ἐστὶ καὶ σοφώτερος ἢ [Περικλῆς] ὁ σός. Affine genus est interpolationis in Ione p. 531. D. ὦ φίλη κεφαλή [Ἴων], et in Critone p. 54. D. ὦ φίλε ἑταιρε [Κρίτων], et p. 44. B. ὦ δαιμόνιε [Σώκρατες] et p. 44. C. ὦ μακάριε, [Κρίτων], et in Hippia Maiore p. 293. D. ὦ δαιμόνιε, φησὶ, [Σώκρατες], et alia quaedam eiusdemmodi. Unum tantum addam ex Herodoto IX. 91. ὦ ξεῖνε Σάμιε, τί τοι τὸ οὔνομα; ὁ δὲ εἶπε „Ἡγησίστρατος." ὁ δὲ ὑπαρπάσας τὸν ἐπίλοιπον λόγον — εἶπε· Δέκομαι τὸν οἰωνὸν [τὸν Ἡγησίστρατον], ὦ ξεῖνε Σάμιε, quae satis est indicare. Nunc ad Symposium redeo.

Nempe unus mihi locus corrigendus restat in cap. VIII. 6.

Digitized by Google

ἐᾷκεσαν γὰρ οὐ δεδιδαγμένοις τὰ σχήματα ἀλλ' ἐφιεμένοις πράττειν ἃ πάλαι ἐπεθύμουν, ubi emendandum est ἀλλ' ἐφειμένοις πράττειν. Non saepe parcunt sequiores Graeculi formis εἶκα et εἶμαι, ἀφεῖκα, ἐφεῖκα, παρεῖκα cet. et ἀφεῖμαι, ἐφεῖμαι, παρεῖμαι, ἀνεῖμαι cet., quae olim abierant in desuetudinem. Passim igitur illas formas obscuratas esse animadvertes et confundi ἀφιέμενος, ἀφέμενος et ἀφειμένος similiaque omnia: unde consequitur nostri esse ubique arbitrii constituere quae sit vera scriptura et cuique loco conveniens, et librorum futiles discrepantias in talibus negligi et contemni oportere. Nil igitur curamus h. l. quod in libris est aut in Iuntina aut in Aldina, clamat ipsa loci compositio δεδιδαγμένοις et ἐφειμένοις inter se opposita a Xenophonte olim fuisse. Quam sit illa confusio frequens, sic demonstrare iuvat, ut locos complusculos adhuc ea labe affectos apponam emendatiores. Apud Lycurgum in Leocratea § 37. scribendum est οἱ ἀφειμένοι τοῦ στρατεύεσθαι, non ἀφιέμενοι, similiterque in § 40. τοὺς τοῖς σώμασιν ἀπειρηκότας — καὶ ὑπὸ τῶν νόμων τοῦ στρατεύεσθαι ἀφειμένους, non ἀφιεμένους. Contra in Philippi Epistola apud Demosth. Orat. XII. 14. repone μὴ προέμενος δὲ τὸ χωρίον pro προειμένος, et apud Demosth. Orat. XXIII. 157. lege πείθουσι τὸν Ἀρτάβαζον τοῦ μὲν τιμωρεῖσθαι τὸν Χαρίδημον ἀφέσθαι (non ἀφεῖσθαι), ἀποσεῖλαι δ' ὑπόσπονδον, mirifice enim πείθουσι coniungitur cum *perfecto*. Sed perfectum restituendum est in Demosth. Orat. LIX. 104. τοῖς οὕτω φανερῶς ἐνδεδειγμένοις τὴν εὔνοιαν τῷ δήμῳ καὶ προειμένοις ἅπαντα, non προεμένοις. In Isocratis Archidamo § 74. facile intelliges τῆς μὲν πόλεως ἀφέσθαι scribendum esse, non ἀφεῖσθαι, similiterque § 83. ἀφέσθαι τῆς πόλεως τολμήσαιμεν, ubi frustra Urbinas ἀφεῖσθαι obtulit, quod cum verbo τολμᾶν coniungi non potest. In eiusdem Antidosi § 42. ἐκείνως ὑμᾶς ἡγοῦμαι τάχις' ἂν ἀφεῖσθαι τῆς δόξης ταύτης, video novissimum Editorem Urbinatis auctoritatem ausum esse spernere et veram lectionem ἀφέσθαι recipere.

Utar nunc, ut soleo, nonnullis Symposii locis, ex quorum comparatione loci quidam aliorum in integrum restitui possint. Quod legitur in Symp. I. 11. συνεσκευασμένος δὲ παρεῖναι ἔφη πάντα τἀπιτήδεια ὥστε δειπνεῖν τἀλλότρια, simillimum

Digitized by Google

est verbis parasiti apud Nicomachum Stobaei Floril. XIV. 7. vs. 41.

πάντα γὰρ πρόσεσί μοι
ὅσαπερ ἔχειν τἀλλότρια τὸν δειπνοῦντα δεῖ,

ubi duobus verbis transpositis legendum est τὸν τἀλλότρια δειπνοῦντα δεῖ.

Quod dicit Xenophon III. 4. λέγω ὑμῖν ἐφ' ᾧ μέγιστον φρονῶ, et similiter μέγα φρονεῖν ἐπί τινι et μέγιστον φρονεῖν recurrit § 5, 7, 8, 9, 10, 11, 12, et eodem sensu § 14. ἐπὶ τίνι μάλιστα ἀγάλλει; et passim omnes eodem modo loquuntur, pessime depravatum est apud Aeschinem de F. L. § 125. ὁ Βυζάντιος Πύθων, ἄνθρωπος περὶ τὸ γράφειν λόγους μέγα φρονῶν, neque ulla esse potest dubitatio quin ἐπὶ τῷ γράφειν Orator scripserit, quod olim a Wolfio commendatum Editores repudiarunt. Μέγα φρονεῖν solet in μεγαλοφρονεῖν a Graeculis depravari, ut μεῖζον φρονεῖν in μείζω φρονεῖν, et φρονεῖν μέγιστον saepe corrumpitur in φρονεῖν μέγιστα et φρονεῖν μάλιστα. In Symp. III. 9. ἐπὶ πενίᾳ μέγα φρονῶ nemo mirabitur Stobaeum μεγαλοφρονῶ afferre, quod nemo probabit utpote ex sequiorum συνηθείᾳ arreptum. Cur igitur servabimus in Isocratis Areopagitico § 43. τοὺς ἐλευθέρως τεθραμμένους καὶ μεγαλοφρονεῖν εἰθισμένους, quum μέγα φρονεῖν ab ipso scriptum esse appareat, quemadmodum in § 73, ubi μεγαλοφρονεῖν in libris omnibus legitur praeterquam in Urbinate, qui solus μέγα φρονεῖν servavit. Manifestum vitium ex Demosthenis Orat. XXVIII. 2. ἐλέγξαι πειράσομαι πρῶτον ἐφ' ᾧ φρονεῖ μάλιστα, sic tolle ut rescribas φρονεῖ μέγιστον.

Verba Xenophontis III. 11. Καλλιππίδης ὁ ὑποκριτὴς ὑπερσεμνύεται ὅτι δύναται πολλοὺς κλαίοντας (κλάοντας) καθίζειν, admonent me loci corrupti in Cyropaedia II 11. 14. τοῦ κλάειν καθίζοντος τοὺς φίλους — ἔμοιγε δοκεῖ ἐλάττονος ἄξια διαπράττεσθαι ὁ γέλωτα αὐτοῖς μηχανώμενος, ubi requiro τοῦ κλάοντας καθίζοντος, ut statim διὰ τοῦ κλάοντας καθίζειν et § 15. κλάοντας ἐκείνους πειράσει καθίζειν, quod et ratio suadet et confirmat usus. Nam quod Dindorfius sic tuetur κλάειν καθίζοντος ut dicat sententiam in καθίζειν inesse eandem ac si ποιεῖν dictum esset, fallitur. Καθίζω (καθιῶ, καθῖσα) significant καθῆσθαι ποιῶ, et de quibus καθῆσθαι est usitatum dicere,

Digitized by Google

de iis omnibus transitive dicitur καθίζειν. Dicuntur οἱ δικασταὶ καθῆσθαι, dicitur ὁ ἄρχων καθίζειν τὸ δικαστήριον; sic ἡ πόλις καθίζει νομοθέτας, ὁ στρατηγὸς τὸ στράτευμα καθίζει, sic καθίζειν τινὰ εἰς τὸν βασίλειον θρόνον dicitur, et alia plura eiusdemmodi. Si quem poëta *sedentem* capite obvoluto *induxit* dicitur eum καθῖσαι ἐγκαλύψας, et sic Rhapsodus, qui coronae circum se sedenti, aut histrio, qui spectatoribus in cavea sedentibus lacrymas ciet, dicitur αὐτοὺς κλάοντας καθίζειν, ut in Platonis Ione p. 535. E. ἐὰν μὲν κλάοντας αὐτοὺς καθίσω αὐτὸς γελάσομαι ἀργύριον λαμβάνων, ἐὰν δὲ γελῶντας, αὐτὸς κλαύσομαι ἀργύριον ἀπολλύς, et ex verissima Schneideri emendatione in Memorab. II. I. 12. ἐπίστανται οἱ κρείττονες τοὺς ἥττονας καὶ κοινῇ καὶ ἰδίᾳ κλάοντας καθίσαντες δούλοις χρῆσθαι, ubi in libris est καθιστάντες errore non infrequenti. Itaque quemadmodum dicitur κλάων κάθηται, sic pro ποιεῖν τινὰ κλάοντα καθῆσθαι dicitur κλάοντά τινα καθίζειν, quamobrem participii usus necessarius plane est nec potest in infinitivum converti nisi ab eo qui quid sit καθίζειν non cogitet aut nesciat. Quod Dindorfius ex Polluce attulit II. 89. Ξενοφῶν τὸ ἐκάθισεν ἀντὶ τοῦ καθίσαι ἐποίησεν novo indicio est quam nihil sit illis Grammaticis tribuendum. Attici omnes eo sensu verbo καθίζειν utuntur, et nemo Atticorum veterum ἐκάθισεν umquam dixit sed καθῖσεν, quod in καθεῖσεν et ἐκάθισεν sequiores depravant, sicuti futurum καθιῶ in καθίσω et καθήσω et alia corrumpere assolent. Apud Demosthenem p. 31, 10. pro vera lectione νομοθέτας καθίσατε a Bekkero feliciter restituta libri servant καθίσατε et optimus S. pessime καθισᾶτε, et p. 707, 28. σκέψασθαι καθ' ὅ τι τοὺς νομοθέτας καθιεῖτε nullus liber veram scripturam servavit, sed καθίητε, καθεδεῖτε, καθεδεῖται, καθεδιεῖται et optimus S. καθίειτε, hoc enim ex ΚΑΘΙΕΙΤΕ homo indoctus elicuit. Felicius evasit ΚΑΘΙΕΙ pag. 997, 25: οὐκοῦν ἐφ' ἑκάστῳ τούτων δικαστήριον ἡμῖν ἡ πόλις καθιεῖ; sed in Xenophontis Anabasi I. II. 4. pro ἐπαγγελλόμεθα δὲ Ἀριαίῳ, ἐὰν ἐνθάδε ἔλθῃ, εἰς τὸν θρόνον τὸν βασίλειον καθιεῖν αὐτόν, optimi libri pessimas lectiones καθίσειν et καθήσειν exhibent: in deterioribus est καθιεῖν ex nescio cuius correctione certissima. Καθίζειν, quamquam minus saepe, etiam intransitive

Digitized by Google

ponitur, idque reponendum est in Aristophanis Thesmoph. 79. ubi legitur:

καὶ πῶς, ἐπεὶ νῦν γ' οὔτε τὰ δικαστήρια
μέλλει δικάζειν, οὔτε βουλῆς ἔσθ' ἕδρα;

sed τὰ δικαστήρια μέλλει καθίζειν ab ipso poëta profectum esse arbitror.

Diximus καθεῖσα et ἐκάθισα pro καθῖσα scribi solere: affinis error misere corrupit Plutarchi locum ἐν τοῖς Λακωνικοῖς ἀποφθέγμασι p. 212. B. Agesilaus, inquit, ἔπεισε τὴν ἀδελφὴν Κυνίσκαν εἰς ἅρμα καθίσασαν Ὀλυμπίασιν ἀγωνίσασθαι, deleta praepositione emenda Κυνίσκαν ἅρμα καθεῖσαν. Quis verbi καθιέναι in ea re usum nescit?

Locus Xenophontis IV. 63, ἔναγχος δὲ δήπου καὶ πρὸς ἐμὲ ἐπαινῶν τὸν Ἡρακλεώτην ξένον κτέ., optime demonstrat quomodo corrigendus sit locus incerti Rhetoris, qui Longini nomine circumfertur, περὶ ὕψους cap. 44. ὅπερ ἐζήτησέ τις τῶν φιλοσόφων προσέναγχος, barbarum hoc quidem est vocabulum sed corrigendum esse apparet πρὸς ἐμὲ ἔναγχος, qui locus vel solus declarat fugisse rationem virum doctum, qui nuper illum libellum a Plutarcho scriptum esse probare conatus est. Plutarchus numquam scribere potuit: τῶν φιλοσόφων τις ἐζήτησε πρὸς ἐμέ, quasi vero ipse aliud quoddam studiorum genus sequeretur et profiteretur.

Si in Symp. V. 7, in verbis πολὺ ἂν σὺ μεῖζον ἢ ἐγὼ ἀποδάκοις, ex aliquo libro ἀποδάκοιμι afferretur, explodereturab omnibus scriptura inepta et ab loci compositione plane abhorrens. Cur igitur aequissimis animis ferimus apud Demosthenem p. 43, 19. τὰ τῆς τύχης, ἥπερ ἀεὶ βέλτιον ἢ ἡμεῖς ἡμῶν αὐτῶν ἐπιμελούμεθα pro ἐπιμελεῖται, quam veram et probam lectionem futilis corrector nescio quis pronomini ἡμεῖς accommodavit et de suo apposuit [καὶ τοῦτ' ἐξεργάσαιτο], quod emblema rectissime Dindorfius eiecit.

Manifestum est in Symp. VIII. 14. bene emendasse Stephanum ὅσοντερ χρόνον ἴῃ ἐπὶ τὸ φρονιμώτερον pro ᾖ. Saepe haec inter se confusa et permutata fuerunt, saepius etiam ἰέναι et εἶναι, et longe frequentissime ὤν et ἰών, cuius rei et ipsi subinde exempla quaedam attulimus. Cratetis versiculus est apud Athen. p. 267. F. in Marciano Codice sic scriptus:

Digitized by Google

ἔγχει, κύαθε. ποῦσθ' ἡ κύλιξ; λιανίζουσα. σεαυτήν. unde bene Dindorfius elicuit: διάνιζ' ἰοῦσα σαυτήν. In Antiphontis τετραλογίᾳ A. β. 3 et 4. scribendum est τὴν ὑποψίαν εἰς ἐμὲ ἰοῦσαν et § 6. ἡ ὑποψία εἰς ἐμὲ ἰοῦσα pro οὖσαν et οὖσα, et sic iam Reiskium voluisse video. Fidem faciet locus in vicinia A. γ. 2. εἰς τούτους ἂν ἡ ὑποψία ἦκεν.

In Symp. IX. 6. ὥςε καὶ τοὺς παρόντας ἅπαντας συνομόσαι ἂν ἢ μὴν τὸν παῖδα καὶ τὴν παῖδα ὑπ' ἀλλήλων φιλεῖσθαι. Quid tritius est quam ἢ μήν *iurandi* verbis subiectum? Attamen hoc quoque scribae indocti obscurarunt apud Xenophontem Ephesium in Hirschigii Eroticis p. 213, 15. τὸν ἥλιον ἐπόμνυσι καὶ τοὺς ἐν Αἰγύπτῳ θεοὺς σεμνὴν τηρήσειν γάμων ἁγνήν, μέχρι ἂν κτέ. Ridiculum est σεμνήν: emenda ἢ μὴν τηρήσειν γάμων ἁγνήν, ut apud Heliodorum ibid. p. 295, 16. ἐπώμνυ δ' ὅμως — ἢ μὴν ἅπαντα οὕτω ποιήσειν, et p. 361, 15. θεοὺς ἐπόμνυμι πάντας ἢ μὴν λυθήσεσθαί σοι πάντα τήμερον, et passim. Menander apud Priscianum XVIII. p 228.

ὄμνυμί σοι τὸν ἥλιον
ἢ μὴν ἀποίσειν σοι γραφὴν κακώσεως.

quae verba sunt uxoris iratae ad maritum, in quibus optime Meinekius ἀποίσειν pro ποιήσειν recepit. Forensis enim locutio est ἀποφέρειν τινὶ γραφήν. Propterea hunc locum attuli ut ostenderem οἴσω et composita cum ποιήσω permisceri, et ex ea observatione locum ex Demosthenis quarta, quae fertur, Philippica restituerem. Editur p. 151, 23. ἀπάτης λόγος μισός, ἀργύριον μὲν τῷ λέγοντι ποιήσων, τὰ δὲ πράγματα τῆς πόλεως τοῖς ἐχθροῖς ἐγχειριῶν, sed ποιήσων manifesto corruptum est. Dici potest quis ποιεῖν ἀργύριον πολύ, quemadmodum et ἐργάζεσθαι χρήματα πολλά et πλέον ἀργύριον ἀπὸ σοφίας εἴργασαι (Plat. Hipp. Mai. p. 282. D.), et πεντήκοντα καὶ ἑκατὸν μνᾶς εἰργασάμην (p 282. E.), et multa similia: unde cuivis facile est mendo liberare locum in vicinia p. 282. B. ἰδίᾳ ἐπιδείξεις ποιούμενος — χρήματα πολλὰ εἰργάσατο [καὶ ἔλαβεν] ἐκ τῆσδε τῆς πόλεως· si quis scire volet unde importuna verba huc invecta sint perlegat modo locum. In eadem vicinia sequiorum additamenta pullulant. Laudandus Stallbaumius, qui annotatiunculam [περὶ Ἀναξαγόρου λέγεται] p. 285. A. a Platonis verbis secreverit, sed p. 283. C. τέρας λέγεις [καὶ θαυμ-

Digitized by Google

σὸν], ὦ Ἱππία, nihil suboluisse hominibus doctis prope dixerim τέρας ἐστίν. Sic rustici dicuntur πολλὰς κριθὰς ποιεῖν καὶ οἶνον πολύν, et πολὺν καὶ σῖτον καὶ οἶνον ποιοῦντες (Demosth. p. 1048, 24), ubi laetus fuerit segetum et vinearum proventus: sed haec ipsa demonstrant quam perverse dicatur ὁ λόγος τῷ λέγοντι ἀργύριον ποιεῖν. Emenda τῷ λέγοντι οἴσων: postquam TI male repetitum ΠΟΙΣΩΝ peperit non defuit qui ποιήσων corrigeret scilicet. Sed manum de tabula.

Accedo ad Ἀπομνημονεύματα Socratis, qui liber eximius prae caeteris libris Xenophonteis longe emendatior et paucis tantum *sententiae* vitiis, paulo pluribus *dictionis* infectus circumfertur. De utroque genere seorsim iuvat dicere et primum quidem de iis locis, ubi per scribarum negligentiam et correctorum temeritatem sententia laborat. Offendo statim I. 1. 7. in verbis: τεκτονικὸν μὲν γὰρ ἢ χαλκευτικὸν ἢ γεωργικὸν — ἢ στρατηγικὸν γενέσθαι, πάντα τὰ τοιαῦτα μαθήματα καὶ ἀνθρώπου γνώμῃ αἱρετὰ ἐνόμιζεν εἶναι, molestum est enim καί in καὶ ἀνθρώπων γνώμῃ, quasi vero etiam alia quam *humana* mente illae artes addisci possent. Μαθήματα vitiosum est et una syllaba auctius quam dederat Xenophon, qui μαθητά scripserat et addiderat copulam καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα, quae verba de more in longae enumerationis fine collocata fuerunt: unde hanc habebimus scripturam: ἢ στρατηγικὸν γενέσθαι καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα, μαθητὰ καὶ ἀνθρώπου γνώμῃ αἱρετὰ ἐνόμιζεν εἶναι, quae tam simplex quam vera est.

Contrario errore male addita copula pessumdedit locum II. v. 5. σκοπῶ μὴ ὥσπερ ὅταν τις οἰκέτην πονηρὸν πωλῇ καὶ ἀποδιδῶται τοῦ εὐρόντος οὕτω καὶ τὸν πονηρὸν φίλον, ὅταν ἐξῇ τὸ πλεῖον τῆς ἀξίας λαβεῖν, ἐπαγωγὸν ἢ προδίδοσθαι. Recipiendum est ex bono Codice ἀποδίδοται et καί expungendum, ut sententia tam sana sit quam perspicua: sumit sibi hoc Socrates, quod concedent omnes: ὅταν τις πονηρὸν οἰκέτην πωλῇ, τοῦ εὑρόντος ἀποδίδοται, *quando quis servum nequam venditat, puoris pretio abiicit*, idque sic in comparatione posuit: ὥσπερ, ὅταν τις οἰκέτην πονηρὸν πωλῇ, ἀποδίδοται τοῦ εὑρόντος οὕτω καὶ κτέ. Poterat et sic dicere: ὥσπερ τις οἰκέτην πονηρὸν πωλῶν τοῦ εὑρόντος ἀποδίδοται. Luculenter hic locus demonstrat quid inter πωλεῖν et ἀποδίδοσθαι intersit: πωλεῖν dicitur qui

Digitized by Google

emtorem *quaerit*, ἀποδίδοσθαι qui *reperit*, ut Latine *venditare* et *vendere*. Hinc intelligitur quomodo accipienda sint verba in Symposio VIII. 21: ὁ ἐν ἀγορᾷ πωλῶν καὶ ἀποδιδόμενος. Hinc etiam melius constituenda sunt quae de formis usitatis verborum πωλεῖν et ἀποδίδοσθαι supra annotavimus. Ἀποδίδομι enim habet ἀποδώσομαι et ἀπεδόμην, sed perfectum πέπρακα, et in forma passiva πέπραμαι, ἐπράθην, πεπράσομαι et praesens πιπράσκομαι. Πωλεῖν frequentissime ex ipsa natura rei aut in praesenti tempore aut in imperfecto occurrit, sed habet tamen et reliquas formas ex se natas, ut futurum πωλήσει apud Aristophanem Athen. p. 525. A.

ἐπηκολούθουν κηντεβόλουν προσκείμενοι
ὅκως ἔχων τὸν παῖδα πωλήσει 'ς Χίον,

id est *venditatum iret*, et passive πωληθήσεται apud Eubulum Athen. p. 640. B.

ἐν τῷ γὰρ αὐτῷ πάνθ' ὁμοῦ πωληθήσεται
ἐν ταῖς Ἀθήναις σῦκα, κλητῆρες, βότρυς.

id est *venalia erunt, venibunt*. Quid sit ἀποδίδοσθαι τοῦ εὑρόντος, et quod legitur in Aeschinis Timarchea § 96. οὐδὲ τῆς ἀξίας ἕκαστον τῶν κτημάτων — ἀλλὰ τοῦ ἤδη εὑρίσκοντος ἀπεδίδοτο, non potest melius cognosci quam ex verbis Theophrasti in Charact. XV. 1. καὶ πωλῶν τι μὴ λέγειν τοῖς ὠνουμένοις πόσου ἂν ἀπόδοιτο, ἀλλ' ἐρωτᾶν τί εὑρίσκει. Ubi emtor ipse rei venalis pretium suo arbitratu constituit quodcumque pretii obtulerit venditori, aut si quid in auctione plurimum licitanti addictum fuerit, quod pecuniae ex ea venditione redactum est appellatur τὸ εὑρίσκον vel τὸ εὑρόν, miro usu sed certissimo. Mirum enim non est rem ipsam, quae sic vendatur, dici εὑρίσκειν τιμήν aut simile quid, sed τὸ εὑρόν dici pretium, quod rei sic venditae venditor accipiat, quum τὸ εὑρεθέν potius exspectasses. Sed omnem dubitationem eximunt vetustae inscriptiones, in quibus TOETPON eo sensu disertissime scriptum est. Ipse Venetiis in Museo Seminarii vidi inscriptionem Rhodiacam editam a Boeckhio in C. I. G. II. p. 392[b] sqq., in qua sic scriptum est: ὅ τε ἀρχερανισὰς καὶ τοὶ λογισαὶ καὶ ὁ ἐπισάτας οἵ κα ἀεὶ ἐν ἀρχᾷ ἔωντι καὶ πριάσθων στέφανον καὶ διλήμνιον καὶ ἀναγορεύσαντες τᾷ δευτερον

Digitized by Google

ΑΜΕΡΑΙΤΑΝΣΤΝΟΔΩΝΑΠΟΔΟΣΘΩΝΚΑ *
* ΟΕΤΡΟΝΚΑΤΑΒΑΛΕΤΩΕΙΣΤΟΚΟΙΝΟΝ
ΟΕΠΙΣΤΑΤΑΣ.

id est, ut vides: *κα(ὶ τ)ὸ εὑρὸν καταβαλέτω εἰς τὸ κοινὸν ὁ ἐπιστάτας*, et etiam in aliis quibusdam inscriptionibus eadem locutio recurrit. Tenemus igitur manifestos sciolos, qui in Codd. quibusdam Xenophontis *τοῦ εὑρόντος* temere in *τοῦ εὑρεθέντος* aut in *τοῦ τυχόντος* depravarunt, et in Aeschinis libris nonnullis *τοῦ εὑρίσκοντος* refinxerunt in *τοῦ εὑρισκομένου*.

Iterum *καί* male irrepsit I. II. 49. *Φάσκων κατὰ νόμον ἐξεῖναι παρανοίας ἑλόντι* [*καὶ*] *τὸν πατέρα δῆσαι*, quoniam in *solo* patre ea res locum habet.

Vehementer officit sanae sententiae perverse additum participium I. II. 25. (Alcibiades et Critias) *ὠγκωμένω μὲν ἐπὶ γένει, ἐπηρμένω δ' ἐπὶ πλούτῳ, πεφυσημένω δ' ἐπὶ δυνάμει, διατεθρυμμένω δ' ὑπὸ πολλῶν ἀνθρώπων, ἐπὶ δὲ πᾶσι τούτοις* [*διεφθαρμένω*] *καὶ πολὺν χρόνον ἄπο Σωκράτους γεγονότε τί θαυμαστὸν εἰ ὑπερηφάνω ἐγενέσθην*; Acutissime vidit Pluygersius *διεφθαρμένω* a sciolo male additum expungi oportere, quo facto clara luce locus splendet. *Διεφθαρμένος* cum *ἐπὶ τούτοις* coniungi non potest, et solum dativum admittit: sed etiamsi *πᾶσι τούτοις διεφθαρμένω* esset scriptum, quid attinebat haec verba, quibus sententia oneratur et impeditur, superioribus tamquam inutile pondus appendere? Putabat sciolus *ἐπὶ πᾶσι τούτοις* eodem sensu esse positum atque *ἐπὶ γένει, ἐπὶ πλούτῳ, ἐπὶ δυνάμει*, et desiderari participium, unde illa penderent. Si, *ἐπὶ δὲ πᾶσι τούτοις μέγα φρονοῦντε*, vel *μεγαλαυχουμένω*, vel simile quid supplevisset, poterat fraus aliquanto tutius latere. Significat vero *ἐπὶ δὲ πᾶσι τούτοις his omnibus denique accedere*, quod diu Socratis consuetudine et sermonibus caruissent.

Sequiorum additamentum obscurat sententiam I II. 35. *ἵνα τοίνυν μὴ ἀμφίβολον ᾖ* [*ὡς ἄλλο τι ποιῶ ἢ τὰ προηγορευμένα*] *ὁρίσατέ μοι κτἑ.*, ubi quid tandem sibi velint verba *ὡς — προηγορευμένα*, suspicari magis quam perspicue intelligere possis, neque *ἀμφίβολον ὡς* recte coniunguntur, sed *ἀμφίβολον εἰ* dicendum erat.

Iecto emblemate expedies locum in vicinia I. II. 54. *ζῶν*

Digitized by Google

ἕκαστος ἑαυτοῦ, ὃ πάντων μάλιστα φιλεῖ, [τοῦ σώματος] ὅ τι ἂν ἀχρεῖον ᾖ καὶ ἀνωφελὲς αὐτός τε ἀφαιρεῖ καὶ ἄλλῳ παρέχει, expulso τοῦ σώματος emenda ἕκαστος ἑαυτοῦ, ὃν πάντων μάλιστα φιλεῖ, ὅ τι ἂν ἀχρεῖον ᾖ κτέ. ad novissima verba annotavit quis τοῦ σώματος, quod quum irrepsisset, ὅ pro ὅν corrector substituit et nata est bella lectio, quae hodie circumfertur. Addito τοῦ σώματος non magis opus est quam ut § 53. reponatur τὸ ἑαυτοῦ σῶμα κατατέμνειν pro ἑαυτὸν δὲ κατατέμνειν.

Elapsa necessaria vocula laborat sententia I. III. 3: οὔτε γὰρ τοῖς θεοῖς ἔφη καλῶς ἔχειν, εἰ ταῖς μεγάλαις θυσίαις μᾶλλον ἢ ταῖς μικραῖς ἔχαιρον. Supplendum esse οὔτε γὰρ (ἂν) τοῖς θεοῖς ἔφη καλῶς ἔχειν, unusquisque statim admonitus intelliget, et clare demonstrant quae sequuntur. Vel solum εἰ ἔχαιρον rem conficit: namque si recta oratione Xenophon uti voluisset, certum est ei sic fuisse dicendum: οὔτε γὰρ ἂν τοῖς θεοῖς καλῶς εἶχεν εἰ — ἔχαιρον. πολλάκις γὰρ ἂν αὐτοῖς — ἦν κεχαρισμένα· οὔτ' ἂν τοῖς ἀνθρώποις ἄξιον ἦν ζῆν κτέ. Eadem medicina sanandus est locus II. VIII. 2. καὶ πόσον χρόνον οἴει σοι τὸ σῶμα ἱκανὸν εἶναι μισθοῦ ταπεινὴ ἐργάζεσθαι; imo vero πόσον (ἂν) χρόνον οἴει κτέ. In iis, quae Eutherus respondet: μὰ τὸν Δί', οὐ πολὺν χρόνον, expuncto χρόνον, quod inficete et contra Atticam consuetudinem repetitum est, revoca voculam in tali re usitatam et scribe: μὰ τὸν Δί', οὐ πολύν γε. Iterum ἄν excidit II. VIII. 6. οὕτω γὰρ ἥκιστα μέν σε οἶμαι ἐν αἰτίᾳ εἶναι, μάλιστα δὲ τῇ ἀπορίᾳ βοήθειαν εὑρεῖν. intelligisne οὕτω γὰρ (ἂν) ἥκιστα μέν κτέ. necessario requiri? Recurrit vitium idem in Mem. I. II. 9. λέγων ὡς μωρὸν εἴη τοὺς μὲν τῆς πόλεως ἄρχοντας ἀπὸ κυάμου καθιστάναι, κυβερνήτῃ δὲ μηδένα ἐθέλειν χρῆσθαι κυαμευτῷ μηδὲ τέκτονι μηδ' αὐλητῇ, ubi μηδέν' ἂν ἐθέλειν ex antiqua scriptura ΜΗΔΕΝᾹ reponendum est. Utrum in recta oratione οὐδεὶς ἐθέλει an οὐδεὶς ἂν ἐθέλοι dicendum fuisse existimas? An factum est umquam? An fieri potuit umquam? Itaque ἐθέλοι ἄν necessarium est et in oratione indirecta ἄν servari oportet.

Articulus elapsus est I. III. 11. (ἆρ' οὐκ ἂν οἴει) σπουδάζειν ἀναγκασθῆναι ἐφ' οἷς οὐδ' ἂν μαινόμενος σπουδάσειεν; non potes

Digitized by Google

μαινόμενος sic poni pro μαινόμενός τις. Rescribe: οὐδ' ἂν (ὁ) μαινόμενος σπουδάσειεν.

Contra vitiose abundat ἴσως in I. IV. 13. σοὶ δὲ συμβουλεύω ἐπενιαυτίσαι. μόλις γὰρ ἂν [ἴσως] ἐν τοσούτῳ χρόνῳ τὸ δῆγμα ὑγιὴς γένοιο, non possunt enim μόλις et ἴσως coniungi, ut perspicuum est. Quaeris unde ἴσως sit natum. Respondeo ex antiqua et vera lectione ΠΩΣ, nam dedisse Xenophontem μόλις γὰρ ἄν πως ἐν τοσούτῳ χρόνῳ κτέ. Saepe μόλις (μόγις) πως ab Atticis coniunguntur, ut in Cyropaed. I. IV. 8. οὐ μὴν ἀλλ' ἐπέμεινεν ὁ Κῦρος μόλις πως, et saepe apud Platonem. Dirimuntur μόλις πως, ut reliqua omnia istiusmodi, voculis μέν, δέ, δή, τοι, γάρ, γὰρ ἄν et similibus, ut apud Platonem de Legg. I. p. 644. D. μόλις μέν πως ἐφέπομαι, et alibi.

Multum sublevabis sententiam in Mem. I. IV. 8. si plane deleto emblemate [ἐρώτα γοῦν καὶ ἀποκρινοῦμαι] voculam μέν inserueris ac sic scripseris: σὺ δὲ σαυτὸν (μὲν) δοκεῖς τι Φρόνιμον ἔχειν, ἄλλοθι δὲ οὐδαμοῦ οὐδὲν οἴει Φρόνιμον εἶναι;

Contra sententiam respondet Aristodemus § 9: μὰ Δί', οὐ γὰρ ὁρῶ τοὺς κυρίους κτέ., sed νὴ Δί' ab eo dictum oportuit et sine controversia dictum est. Saepius scribae νὴ Δία et μὰ Δία aliud agentes inter se confuderunt, cuius rei unum exemplum ex hoc ipso Xenophontis libro sumtum attulisse satis esto. Legitur IV. VI. 10. ubi Socrati roganti: οἱ ἄρα μὴ Φοβούμενοι τὰ τοιαῦτα διὰ τὸ μὴ εἰδέναι τί ἐστιν οὐκ ἀνδρεῖοί εἰσι; respondet Euthydemus: νὴ Δία. πολλοὶ γὰρ ἂν οὕτω γε τῶν τε μαινομένων καὶ τῶν δειλῶν ἀνδρεῖοι εἶεν. Obloquetur stultissime ipse sibi, donec μὰ Δία restitueris.

Librarii, qui oscitanter νὴ Δία et μὰ Δία inter se permutant, saepissime in Doricis ναὶ τὸν Δία et οὐ τὸν Δία et ναὶ τὼ σιώ Spartanorum impingere solent. In Plutarchi Apophth. p. 208. D. scripserunt: Ναὶ δῆτα, εἴ γ' ἔστι δίκαιον, pro Ναὶ Δία. Male ibid. p. 241. B. editur νὴ τὼ σιώ, τᾶς καλᾶς γε, pro ναὶ τὼ σιώ. Eodem modo peccarunt p. 189. F. νὴ τὼ σιώ, κατέκτανόν τευ, εἰ μὴ ὠργιζόμαν, tu repone: ναὶ τὼ σιώ, κατέκτανον ἄν τυ, αἰ μὴ ὠργιζόμαν. Idem mendum νὴ τὼ σιώ recurrit p. 233. B. et p. 235. E. et F. Mendosius etiam p. 208.

Digitized by Google

E. νὴ τὼ θεώ dederunt, quod mulierculaarum in Attica iusirandum est. Quum inter omnes constet Dores pro νή et μά semper ναί et οὐ ponere, miror nondum esse a quoquam emendatum Plauti locum in Captivis vs. 880 sqq. (IV. II. 100 sqq.) ubi μὰ τὸν Ἀπόλλω legitur contra sententiam pro ναὶ τὸν Ἀπόλλω, et νὴ τὰν Κόραν, νὴ τὰν Πραινέσην, νὴ τὰν Σιγνίαν, νὴ τὰν Φρουσινῶνα, νὴ τὰν Ἀλάτριον contra usum loquendi pro ναὶ τὰν Κόραν cet. Ναὶ τὰν Κόραν Graecis in Italia et Siculis crebro erat in ore. Aristophanes Vesp. 1438:

εἶθ' ἡ Συβαρῖτις εἶπεν· εἰ ναὶ τὰν Κόραν
ἐπίδεσμον ἐπρίω, νοῦν ἂν εἶχες πλείονα.

Caeterum vide quomodo scribae mulcaverint verba ἀλλὰ ναὶ τὼ σιώ in Anab. VI. VI. 34, et plaudes Dindorfio εἶπεν· Οὐ τὼ σιώ reponenti in Anab. VII. VI. 39, et in Agesilao V. 5. pro εἶπεν οὑτωσί.

In I. IV. 15. ὥσπερ σὺ φῂς πέμπειν αὐτούς, recte sensit Dindorfius σοί necessarium esse, sed quod σὺ σοὶ φῂς recepit, poterat simpliciore correctione sententiam restituere: ὥσπερ σοὶ φῂς κτέ. Notissimum est σύ et σοί passim permisceri, cuius rei supra exempla quaedam attulimus.

In I. VI. 9. ποτέρῳ [ἡ] πλείων σχολή, suadente sententia ἡ expungendum.

In I. VII. 2. (οἱ αὐληταὶ) σκεύη τε καλὰ κέκτηνται καὶ ἀκολούθους πολλοὺς περιάγονται, quoniam haec dicuntur de tibicinibus in hominum celebritate versantibus aut in publicum prodeuntibus, σκεύη καλά inepte commemorantur, quae *speciosam* aedium *suppellectilem* significant. Sententia loci postulat ut *ornatus* eorum et *ornamenta* commemorentur, quibus induti artis suae specimina edere solebant: itaque corrige σκευήν τε καλὴν κέκτηνται. Nota et res et nomen apud artifices scenicos et musicos omnes. Arionem auctor est Herodotus I. 24. ἐνδύντα τε πᾶσαν τὴν σκευὴν καὶ λαβόντα τὴν κιθάριν cecinisse in navi, et passim similia leguntur. Quod addidit Xenophon καὶ ἀκολούθους πολλοὺς περιάγονται egregie facit ad emendandum locum Demosthenis in Orat. XXXVI. 45. σὺ μὲν χλανίδα Φορεῖς — καὶ τρεῖς παῖδας ἀκολούθους περιάγεις καὶ ζῇς ἀσελγῶς, ubi reponendum est necessario περιάγει. Discrimen inter περιάγω et περιάγομαι tam perspicuum est quam

Digitized by Google

perpetuum. Si quem *circumductamus* spectaturum aliquid, aut omnino si cui damus operam ut circumiens inspiciat aliquid aut agat, eum περιάγειν dicimur; sin autem quis quaqua incedit *secum trahit* aliquem, cuius opera officioque utatur, eum περιάγεσθαι dicitur, ut herus pedissequos, aut tyrannus satellites. Quid Codicibus opus est ad demonstrandum in Cyropaed. II. II. 28. scribendum esse: ἀλλ' ἦ καὶ σὺ κατὰ τὸν Ἑλληνικὸν τρόπον ὅτι καλόν ἐστι περιάγει τοῦτο τὸ μειράκιον; pro περιάγεις, quod male comparavit Dindorfius cum Cyrop. I. III. 3. Astyages Cyrum εἴ που ἐξελαύνοι ἐφ' ἵππου χρυσοχαλίνου περιῆγεν, nam Cyro gratificans haec faciebat, non sibi aliquem usum aut oblectamentum aut honorem ex ea re quaerens. Qui ad bellum proficiscens uxorem aut concubinas aut scorta secum trahit, qui in publicum prodiens aut discipulorum agmen trahit secum, aut quemlibet gregem, aut pueros symphoniacos, aut tibicinas, aut quidquid est huiuscemodi, περιάγεσθαι eos omnes dicitur. In Epinici fragmento apud Athenaeum p. 497. A. emendandum est:

ἔστι δ' ἐλέφας. — (τί φῄς;) ἐλέφαντας περιάγει;

ubi infeliciter admodum περιάγεις coniecerunt. Contra rectissime dicitur ὁ τριήραρχος, qui sua navi summum ducem vehit τὸν στρατηγὸν περιάγειν, et sic Demosthenes dixit in Orat. L. 52. ἵν' αὐτοκράτωρ ὢν ὁ Κάλλιππος τῆς νεὼς περιάγοι τὸν Καλλίστρατον, ex quibus satis intelligitur quam ridicule quis παῖδας ἀκολούθους dicatur περιάγειν pro περιάγεσθαι. Eadem est ratio verborum ἐπάγειν et ἐπάγεσθαι: et συμπεριάγειν et συμπεριάγεσθαι. Tyranni satellites συμπεριάγονται, sed qui candidato ambienti se suffragaturum pollicetur apud Plutarchum in Apophth. Roman. p. 200. C. ἐπαγγέλλεται συμπεριάξειν. Quod qui fecerat ipse repente *petere* coepit. Corrige igitur locum Plutarchi, ubi scribitur: ἐξηπατήθησαν. ἀπηγγέλλετο ἀφ' αὐτὸς ἐν ἀγορᾷ περιιών, sed rescribendum est παρήγγελλε ἀφ' αὐτός, nam *petere* παραγγέλλειν dicitur, ut notum est. Sed ad Memorabilia redeo, ubi in usu verbi ἄγειν alio modo peccatum est II. I. 23: ἐὰν οὖν ἐμὲ φίλην ποιήσῃ [ἐπὶ] τὴν νίκην τε καὶ ῥᾴστην ὁδὸν ἄξω σε, ubi postulante loci sententia et loquendi usu ἐπί inducendum est. Inspice modo locum vicinum § 29: ἐννοεῖς ὡς χαλεπὴν καὶ μακρὰν ὁδὸν — ἡ γυνὴ

Digitized by Google

σοι αὕτη διηγεῖται; ἐγὼ δὲ ῥᾳδίαν καὶ βραχεῖαν [ὁδὸν] ἐπὶ τὴν εὐδαιμονίαν ἄξω σε, in quo loco qui aurem habet importunum ὁδόν ferre non poterit.

Decipit nos corrupta scriptura in Memorab. II. IV. 19. καὶ μὴν ἀδελφώ γε ὁ θεὸς ἐποίησεν ἐπὶ μείζονι ὠφελείᾳ ἀλλήλοιν ἢ χεῖρέ τε καὶ πόδε καὶ ὀφθαλμὼ τἄλλα τε ὅσα ἀδελφὰ ἔφυσεν ἄνθρώποις, emendandum esse censeo ὅσα ἀδελφὰ ἔφυσεν ἄνθρωπος. Plurimis exemplis notum est quomodo veteres in talibus verbo φύειν utantur. Is cui dentes nascuntur dicitur φύειν ὀδόντας, sic φύειν τρίχας, φύειν πώγωνα, φύειν κέρατα, πτερὰ φύειν, aliaque similia. φύειν πτερά legitur apud Aristophanem in Avibus vs. 785:

οὐδὲν ἔστ' ἄμεινον οὐδ' ἥδιον ἢ φῦσαι πτερά.

in eadem fabula vs. 106. scripserim:

οὐκ, ἀλλὰ τὸν χειμῶνα πάντα τῶρνεα
πτεροῤῥυοῦμεν καὖθις ἕτερα φύομεν,

pro πτεροῤῥυεῖ τε. Addo lepidum Alexidis locum apud Athen. p. 362. C.

μὴ γένοιτό μοι μόνῳ
νύκτωρ ἀπαντῆσαι καλῶς πεπραγόσιν
ὑμῖν περὶ τὸν βαλλισμόν· οὐ γὰρ ἄν ποτε
θοιμάτιον ἀπενέγκαιμι μὴ φύσας πτερά.

Notus est Herodoti locus II. 68. γλῶσσαν μοῦνον θηρίων οὐκ ἔφυσε (ὁ κροκόδειλος), et sic plerique loquuntur. Eleganter et iocose νοῦν φύειν aut φρένας φύειν dicuntur qui *sanam mentem adipiscuntur*, et qui ex insania aut stultitia *resipiscunt*. Sic igitur homines dicuntur φῦσαι χεῖρέ τε καὶ πόδε καὶ ὀφθαλμώ, id est *a natura habere*: quod quum sequiores ignorarent ἔφυσεν ἄνθρωπος in ἀνθρώποις depravarunt, ut ἔφυσεν ad θεός referendum esse videretur. Sed Xenophon de Deo ἐμφύειν solet dicere, veluti I. IV. 13 et 16, et IV. III. 11. et aliis locis.

In Mem. II. VI. 17. Ὁ ταράττει σε, ὦ Κριτόβουλε, ὅτι πολλάκις ἄνδρας καὶ (τὰ) καλὰ πράττοντας καὶ τῶν αἰσχρῶν ἀπεχομένους ὁρᾷς ἀντὶ τοῦ φίλους εἶναι ζασιάζοντας ἀλλήλοις nemo docebit quomodo ὃ ταράττει σε intelligi possit, et quis tandem pronomini ὅ sit locus. Deleveris molestum vocabulum, omnia recte et ordine procedent. Sed qui tandem fieri potuit, inquies, ut ὅ adderetur? Videor mihi id reperisse. O ea

Digitized by Google

θ natum est, et ΟΤΑΡΑΤΤΕΙ est dittographia: ΘΡΑΤΤΕΙΣΕ antiqua et proba scriptura est, cui supra scripsit aliquis ΤΑ vetustae formae *θράττει* supponens vulgatam *ταράττει*. Verbum *θράττειν* satis notum est: saepius aetatem tulit in Platonis libris, cuius testimonia conquisivit Ruhnken. ad Tim. v. Ἐνθράττειν, apud quem videbis vetus *ἐνέθραξαν* a scribis in *ἐνετάραξαν* depravatum, ut apud Xenophontem *θράττει* in *ταράττει*. Ex Platonis locis unum proferam ut eum obiter gravi mendo liberem. Legitur in Phaedone p. 86. E. *ἀλλ' ἄγε, ὦ Κέβης, λέγε τί ἦν τὸ σὲ αὖ θρᾶττον ἀπιστίαν παρέχει*, quae scriptura quum manifesto mendosa sit, Stallbaumius ex duobus libris *ὃ σέ* pro *τὸ σέ* recepit. Sed est ea levissima scioli correctiuncula, qua nihil adiuvamur: *τί ἦν ὃ ἀπιστίαν παρέχει*; dici non potest, sed *τί ἐστιν*. De suo addidit olim nescio quis *ἀπιστίαν παρέχει*, et Plato haec tantum dederat: *τί ἦν τὸ σὲ αὖ θρᾶττον*; Illud ipsum *θράττει σε*, quod Xenophonti reddimus, legitur apud Aristotelem in Rhet. III. XI. 2. ubi philosophus *τὰ παρὰ γράμμα σκώμματα* commemorans ita dicit: *οἷον τὸ Θεοδώρου εἰς Νίκωνα τὸν κιθαρῳδόν· Θράττει σε. προσποιεῖται γὰρ λέγειν τὸ θράττει σε καὶ ἐξαπατᾷ. ἄλλο γὰρ λέγει.* Quid igitur erat quod diceret quum *θράττει σε* videretur dicere? Nempe *Θρᾴττης εἶ, e Thressa natus es*, ut satis Aristoteles ipse confirmat addens: *εἰ μὴ ὑπολαμβάνει Θρᾷκα εἶναι, οὐ δόξει ἀστεῖον εἶναι.* Is ipse iocus redarguere potest Dindorfii suspicionem *θράττειν* non esse ex *ταράττειν* collisum, ut *Φροίμιον* ex *προοίμιον*, aliaque, neque igitur *α* longum habere. Nisi enim *α* productum esset in *θράττει σε* non potuisset *θρᾴττης εἶ* sono referre, ut ex ambiguo iocus nasceretur. Itaque *θρᾶττον* scribendum et *θρᾶξαι Φρένας* apud Aeschylum Prom. 628, et *ἐπιθρᾶξαι* apud Hesychium. Nempe syncopen passa omnia vicinam vocalem producunt, ut *κέκρᾱκα* (ex *κεκέκρακα*) *πέπρᾱκα*, *κέκληκα* (ex *κεκάλεκα*), alia. Hinc *τραχύς* priorem productam habet et Iones *τρηχύς* dicebant, quod Aristophani reddendum in Pace vs. 1086.

οὐδέποτ' ἂν θείης λεῖον τὸν τρηχὺν ἐχῖνον.

et vs. 1114.

οὐ γὰρ ποιήσεις λεῖον τὸν τρηχὺν ἐχῖνον.

Ubique male *τραχύν* editur, quod et a versu epico alienum

Digitized by Google

est et ab eiusdem παρῳδίᾳ. Τετρήχει Homericum his cognatum esse perspicuum est, quod Hesychius interpretans: τετάρακτο ἢ θορύβου πλήρης ἦν, ipsius Aristarchi verba mihi servasse videtur. Sed ad Xenophontis Memorabilia revertendi tempus est.

Contra sententiam ἐν τῇ πόλει insertum est in Memor. III. 1. 1. ἔλεξε πρός τινα τῶν ξυνόντων ὃν ᾐσθάνετο βουλόμενον τῆς τιμῆς ταύτης (τῆς στρατηγίας) [ἐν τῇ πόλει] τυγχάνειν. Recurrit statim idem vitium in § 2. τὸν βουλόμενον [ἐν] τῇ πόλει στρατηγεῖν, quod ita dictum est ut risum moveat, namque οἱ στρατηγοί ubi cum imperio sunt non solent esse ἐν τῇ πόλει, et quum habent potestatem non possunt esse alibi quam ἐν τῇ πόλει. Στρατηγεῖν τῇ πόλει contra rectissime dicitur, ut ἄρχειν τοῖς Ἀθηναίοις. Eadem fraude στρατηγόν interpolatum est II. II. 4. δεῖ οὖν τὸν στρατηγοῦντα τοῦτο παρασκευάζειν τοῖς ἐλομένοις αὐτὸν [στρατηγόν], quod quam pueriliter sit additum statim senties. Idem vocabulum sciolus de suo adiecit in Demosthenis Aristocratea § 149. τὸν μὲν Ἰφικράτην ἀποστράτηγα ἐποιήσατε, Τιμόθεον δ' ἐπ' Ἀμφίπολιν καὶ Χερρόνησον ἐξεπέμψατε [στρατηγόν], credidit enim nescio quis eo vocabulo esse opus et non sensit quam iners et inficetum esset hoc additamentum. Multo etiam foedius mendum in simili re commaculat locum Demosthenis in Orat. XIII. 19 δοῦλοι τῆς ἐπὶ τῇ χειροτονεῖσθαι χάριτος περιέρχονται τελεσθῆναι στρατηγὸς ἕκαστος σπουδάζων, οὐκ ἀνδρὸς ἔργον οὐδὲν πρᾶξαι. Quid potest ineptius dici quam τελεσθῆναι στρατηγός, nisi forte ineptiae etiam videbitur Schaeferi interpretatio: *operam dantes ut strategiae initientur mysteriis*, quae Pergero Hesychii interpretes quam Schaefero dignior est. Unde sit natum τελεσθῆναι non dispicio, sive e lacunae supplemento sive ex futili correctione antiqui mendi ΕΡΕΘΗΝΑΙ, sed hoc video nihil nisi αἱρεθῆναι στρατηγός scribi umquam potuisse, ut apud Xenophontem III. II. 1. στρατηγεῖν ᾑρημένῳ τῷ et III. III. 1. ἱππαρχεῖν ᾑρημένῳ et III. IV. 1. τίνες στρατηγοὶ ᾑρηνται, et passim apud omnes. Quis est qui credat in lingua Atheniensium pro αἱρεῖσθαι, ἐλέσθαι et αἱρεθῆναι aliud verbum quodlibet substitui in tali re posse?

(*Continuabitur.*)

Digitized by Google

LECTIONES TULLIANAE.

SCRIPSIT W. G. PLUYGERS.

CAPUT VI.

Hoc capite plures Orationes attingam paucos locos de quibus lisputem ex singulis excerpens. Primo loco tractetur

Oratio pro M. Fonteio.

§ 20. In accusatione Fonteio non sine magna invidia crinini datum erat portorium vini ab eo in provincia esse institutum. *Video, iudices, esse crimen et genere ipso magnum; vectigal enim esse impositum fructibus nostris dicitur, et pecuniam permagnam ratione ista cogi potuisse confiteor: et invidia; vel maxime enim inimici hanc rem sermonibus divulgare voluerunt.* Liber unicus, qui hic in censum venire potest, Vaicanus, nam ex hoc ceteri omnes defluxerunt, habet *et invilam.* Quae lectio documento est quam obscura sit verborum onsecutio. Etenim quum non intellectum esset illud *et invilia* per se positum, nomen ad praegressum *pecuniam* accomodatum est. Restituit *et invidia* Ernestius, itaque verae lectionis indagandae viam monstravit; nam ante *maxime* restiuendum est *maximum.* Praeterea sententia requirit formam assivam *divulgari.* Inimicorum est ut ipsi quod invidiosum st quam maxime divulgent, sed velint eam rem ab aliis quam naxime divulgari: *Video, iudices, esse crimen et genere ipso agnum —: et invidia vel maximum; maxime enim inimici anc rem sermonibus divulgari voluerunt.*

Liber ille Vaticanus in multis locis lacunosus est et parum

Digitized by Google

diligenter scriptus. Indicabo quaedam huius generis quae alios fugisse videntur. § 35. *Nunc vero cum laedat nemo bonus, laudent omnes vestri cives atque socii, oppugnent ii qui saepissime hanc urbem et hoc imperium oppugnarunt; cumque inimici M. Fonteii vobis ac populo Romano minentur, amici ac propinqui supplicent vobis: dubitabitis non modo vestris civibus, qui maxime gloria ac laude ducuntur, verum etiam exteris nationibus et gentibus ostendere vos in sententiis ferendis civi parcere quam hosti cedere maluisse.* Trium membrorum prioris partis sententiae duo cum oppositione quadam bipartita sunt, primum (*laedat — laudet*) et postremum (*minentur — supplicent*); medium una ac simplici sententia absolvitur (*oppugnent*): manifestum est alteram huius membri partem intercidisse, in qua demonstratum esset, qui Fonteium *defendebant* cuiusmodi homines essent.

§ 37. *Ecquis umquam reus, praesertim in hac vitae ratione versatus, in honoribus petendis, in potestatibus, in imperiis gerendis, sic accusatus est, ut nullum probrum, nullum facinus, nulla turpitudo, quae a lubidine aut a petulantia aut ab audacia nata esset, ab accusatore obiiceretur, si non vera, at commode ficta cum aliqua ratione ac suspicione.* Tum subiungit orator exempla antiquitatis, Scaurum, Aquilium, Cottam, Rutilium, Pisonem, homines optimos et innocentissimos, qui tamen quum accusarentur multa probrosa quamquam falso obiecta audiverint: deinde ad propositum rediens § 40: *M. Fonteius in duabus accusationibus accusatus est, ut obiectum nihil sit, quo significari vestigium lubidinis, petulantiae, crudelitatis, audaciae possit.* Quae si cum superioribus componuntur, quorum sunt quasi redintegratio, apparet in priori loco non solum post *in potestatibus* verbum gerundivum *obtinendis*, vel simile, restituendum esse, quod monet Mommsenius, sed praeter hoc alia quaedam intercidisse facili et certa ratione supplenda: *quae a lubidine, aut a petulantia, aut* [*a crudelitate, aut*] *ab audacia nata esset.*

§ 16. *Cum Galliae Fonteius praeesset, scitis, iudices, maximos populi Romani exercitus in duabus Hispaniis clarissimosque*

Digitized by Google

imperatores fuisse. Quam multi equites Romani, quam multi tribuni militum, quales et quot et quotiens legati ad eos! Exercitus praeterea Cn. Pompeii maximus atque ornatissimus hiemavit in Gallia M. Fonteio imperante. Post *ad eos* verbum omissum est; fortasse *exierunt.*

Haec erant in quibus intercidisse aliquid satis probabiliter demonstrari posse mihi videbatur. Est in eodem libro Vaticano vitii genus contrarium interpolandi, et huic affine alterum, ut scriba in loco lectu difficiliori quod sibi in mentem veniret perscribere maluerit, quam veteris scripturae obscura vestigia rimari. Ecquis sibi persuadere potest Ciceronem scripsisse § 14. *Quid Massiliensium civitas? Hunc praesentem iis affecit honoribus, quos habuit amplissimos: vos autem absens orat atque obsecrat, ut sua religio, laudatio, auctoritas aliquid apud vestros animos momenti habuisse videatur.* In quibus contra sanam cogitandi loquendique rationem *laudatio*, quae in facto posita est, componitur cum *religione* et *auctoritate*, quarum altera animi est ac voluntatis, altera opinione hominum continetur bene de animo et voluntate alicuius existimantium.

§ 15. *Quoniam igitur videtis qui oppugnatum M. Fonteium, cognoslis qui defensum velint, statuite nunc, quid vestra aequitas, quid populi Romani dignitas postulet.* Alterum verbum *cognostis* non tantum supervacaneum est, sed facit ut verba sententiae non respondeant. Ferri posset si hoc sibi ad demonstrandum orator proposuisset, alia quasi cogitandi via mentes iudicum pervenisse ad introspiciendos animos eorum qui Fonteium oppugnabant, alia ad eorum voluntatem cognoscendam qui eumdem defendebant.

§ 29. In destruendis testibus ridetur Indutiomarus homo callus ac dissimulata malitia traducitur. *Non intelligebat se testimonio nihil praeter vocem et os et audaciam neque civibus suis neque accusatoribus nostris praestare debere.* Si ego intelligo quid sit praestare alicui vocem et os, putidum est dictum *et audaciam* et a venustate Ciceroniana alienissimum.

Digitized by Google

§ 31. In universos Gallos invidia quaeritur ex immanitate nationis. *Quis enim ignorat eos usque ad hanc diem retinere illam immanem ac barbaram consuetudinem hominum immolandorum? Quam ob rem quali fide, quali pietate existimatis esse eos, qui etiam deos immortales arbitrentur hominum scelere et sanguine facillime posse placari?* Vehementer dubito num scriba Vaticani ante oculos habuerit *hominum scelere et sanguine*, in quibus *hominum* pertinet et ad *scelus* et ad *sanguinem*, sed ita ut diversa hominum genera significentur, et eorum qui victimas humanas caedunt et eorum qui pro victimis caeduntur. Nam *scelus* est immolantium, *sanguis* immolatorum. Verius dictum esset: *qui etiam deos immortales arbitrentur hominum caede et sanguine facillime posse placari.*

§ 39. *Exstat oratio — C. Gracchi, qua in oratione permulta in L. Pisonem turpia et flagitiosa dicuntur. — Quem cum in contionem Gracchus vocari iuberet et viator quaereret, quem Pisonem? quod erant plures: »cogis me, inquit, dicere inimicum meum Frugi".* Plures fuisse Pisones eo tempore, de quo agitur, ex ipsis verbis viatoris satis intelligitur, nec in ulla fortasse familia Romana minus necessarium erat id docere iudices. Quid igitur censebimus de verbis *quod erant plures?* Non iis Ciceronem expeditam narrandi brevitatem onerasse, an non recte fecisse qui oneraverit? Prior sententia, quae mea est, pauciores vereor ne inveniat assensores; alteram fortasse plures sequentur. Quamquam non deerunt qui Ciceronem et ita locutum esse et recte locutum esse contendant.

§ 41. *Videte igitur, utrum sit aequius hominem honestissimum, virum fortissimum, civem optimum dedi inimicissimis atque immanissimis nationibus an reddi amicis, praesertim cum tot res sint, quae vestris animis pro huius innocentis salute supplicent: primum generis antiquitas —: tum autem continuae praeturae —: deinde recens memoria parentis, cuius sanguine non solum Asculanorum manus, a qua interfectus est, sed totum illud sociale bellum macula sceleris imbutum est* etc. Quid significet *reddi amicis* ex verbis non satis constat; nam duae diversae sententiae accipi possunt: ut reddatur Fonteius ne

Digitized by Google

tionibus amicis, aut amicis suis privatis. Ante *praesertim* intercidisse *p. r.* si recte suspicor, Cicero perspicue locutus est: *reddi amicis populi Romani.* Cf. § 32. *Omnes in Gallia qui sunt socii populi Romani atque amici M. Fonteium incolumem esse cupiunt.* Praeterea scire velim verba *a qua interfectus est* quemadmodum interpretari soleant. Quae qui retinent aut *manus* hoc loco necesse est pro certo numero Asculanorum positum esse contendant: qui numerus quomodo sanguine Fonteii sceleris macula imbui potuerit ipsi videant: aut pervincant recte Asculanis universis unam tribui manum, et Latine dici doceant v. c. ipse *a sua manu* interfectus est vel similia. Equidem non dubito quin *a qua interfectus est* delenda sint.

Dum Fonteianam denuo percurro, quum alia advertunt animum minus commode dicta, de quibus alias, tum § 33, *An vero dubitatis, iudices, quin insitas inimicitias istae gentes omnes et habeant et gerant cum populi Romani nomine? Sic existimatis eos hic sagatos braccatosque versari animo demisso atque humili, ut solent ii, qui affecti iniuriis ad opem iudicum supplices inferioresque confugiunt? Nihil vero minus. Ii contra vagantur laeti atque erecti passim toto foro cum quibusdam minis et barbaro atque immani terrore verborum.* Sententiam ellipticam *nihil vero minus* ita explere possis: nihil minus faciunt; in quibus iidem nihil minus facere intelligendi sunt, qui mox dicuntur vagari. Sequitur pronomen *ii* non recte positum esse. Legendum est: *Qui contra vagantur.*

ORATIO PRO SEX. ROSCIO AMERINO.

§ 70. *Maiores nostri — ex minima tenuissimaque republica maximam et florentissimam nobis reliquerunt.* Si recte observavi iubet sermonis Ciceroniani consuetudo ut in huiusmodi syntaxi nomen commune non priora consequatur sed altera: *ex minima tenuissimaque rem publicam maximam et florentissimam nobis reliquerunt.*

Digitized by Google

§ 77. Duos servos ex familia patris, quae cum ceteris eiusdem bonis divendita fuisse videtur, in quaestionem de paterna caede ab auctoribus calamitatis suae postularat Sex. Roscius. Illi vero recusarant. *Quid? ii servi ubi sunt? Chrysogonum, iudices, sectantur; apud eum sunt in honore et in pretio. Etiam nunc ut ex iis quaeratur ego postulo, hic orat atque obsecrat. Quid facitis? cur recusatis? Dubitate etiam nunc, iudices, si potestis, a quo sit Sex. Roscius occisus: ab eone qui propter illius mortem in egestate et in insidiis versatur, cui ne quaerendi quidem de morte patris potestas permittitur, an ab iis qui quaestionem fugitant, bona possident, in caede atque ex caede vivunt.* Non sine iusta causa Halmius ante *insidiis* praepositionem revocavit. Contra delesset vellem supra ante *pretio*. Praeterea totius loci sententia demonstrat Ciceronem non dixisse: *cur recusatis?* sed: *recusatis?* Non agitur quo iure aut qua de causa servos illos in quaestionem dare recusent; ipsum factum recusandi adhibetur ad stabiliendum firmamentum defensionis, quae in eo maxime versatur, ut suspicio caedis perpetratae a reo in inimicos rei transferatur. Illud *recusatis* in interrogatione sit ponendum necne, non constat. Aut est flagitantis ut sibi respondeant adversarii qui ad priorem compellationem tacuerint, aut illorum responsum cum admiratione repetentis, aut silentium ex cognita voluntate interpretantis. Qui Ciceronem hanc causam orantem audiverunt, hi certe de eius sententia non dubitaverunt, quam voce, gestu, tota denique actione expressisse putandus est.

§ 111. *In privatis rebus si qui rem mandatam non modo malitiosius gessisset sui quaestus aut commodi causa, verum etiam negligentius, eum maiores summum admisisse dedecus existimabant.* In *malitiosius* notandus videtur comparativi usus, vel potius abusus, quem peperit studium concinnitatis. Nam si maiores eum demum flagitium admisisse existimabant qui rem mandatam gessisset *negligentius*, i. e. qui eum modum negligentiae egressus esset cui venia inter bonos viros dari solet ac debet malitiae certe quosdam fines iidem non statuebant intra quos consisti sine turpitudine posset: sed sive ea in magna re sive

Digitized by Google

in parva apparuisset, malitiam homines antiqui semper probrosam existimabant, nec unquam ei ignoscendum esse statuebant: i. e. iudicabant numquam sine ignominia, posse *malitiose* agi. Ita tamen non sensisse videntur qui dicuntur existimasse, si qui *malitiosius* egisset, eum in summum dedecus incurrere: nam ita concedunt sine infamia ad certum usque finem aliquem malitiosum posse esse. Continuone ergo apud Ciceronem formam positivam restituemus, quae sola sententiae respondet? Nihil minus. Oratorem enim natura et voluntate et exercitatione assidua concinno dicendi genere ita assuefactum, ut ne cupiens quidem aliter loqui posset, putamus dum auribus obtemperarit in vitiosam orationem delapsum esse. Quod ita iudicare non auderem, nisi alia observasse mihi viderer, quae eodem pertinerent. Velut in III. de Oratore § 29: *Quid iucundius auribus nostris unquam accidit huius oratione Catuli? quae est pura sic, ut Latine loqui paene solus videatur, sic autem gravis, ut in singulari dignitate omnis tamen adsit humanitas ac lepos. Quid multa? istum audiens equidem sic iudicare soleo, quidquid aut addideris aut mutaveris aut detraxeris, vitiosius et deterius futurum.* Non ita sentiebat de Catuli dicendi facultate Crassus, ut quidquid in oratione eius mutasses, vitiorum numerum te aucturum iudicaret; sed nihil *ei* posse mutari videbatur, quin virtus aliqua dicendi amitteretur: i. e. quin *deterior* fieret oratio vel etiam *vitiosa*.

§ 123. Redit oratio ad servos illos de quibus quaestionem Chrysogonus et T. Roscius sui maleficii occultandi causa haberi nolunt. *Ego sic existimo: qui quaeri velit ex iis, quos constat cum caedes facta est adfuisse, eum cupere verum invenire.* Qui servos in quaestionem postulat et ex iis *quaerere* vult is cupit verum *invenire;* qui postulatos tradit nec recusat quin de iis *quaeratur*, is vult verum *inveniri*. Res ipsa cogit ut hoc loco dicatur: *eum cupere verum inveniri*.

§ 138. Occurritur eorum iudicio qui in Chrysogono ceteroisque inimicis Sex. Roscii causam nobilitatis et Sullanorum victoriam impugnari arbitrentur. *Verum longe aliter est; nihil horum est, iudices. Non modo non laedetur causa nobilitatis,*

Digitized by Google

si istis hominibus resistetis, verum etiam ornabitur. Etenim qui haec vituperare volunt, Chrysogonum tantum posse queruntur; qui laudare volunt, concessum ei non esse commemorant. Imo: *qui hanc vituperare volunt* i. e. nobilitatem.

§ 139. In eodem loco haec leguntur: *Dum necesse erat resque ipsa cogebat, unus omnia poterat: qui posteaquam magistratus creavit legesque constituit, sua cuique procuratio auctoritasque est restituta. Quam si retinere volunt ii qui reciperarunt, in perpetuum poterunt obtinere; sin has caedes et rapinas et hos tantos tamque profusos sumtus aut facient aut approbabunt, nolo in eos gravius quidquam ne ominis quidem causa dicere; unum hoc dico: nostri isti nobiles, nisi vigilantes et boni et fortes et misericordes erunt, iis hominibus, in quibus haec erunt, ornamenta sua concedant necesse est.* Sententia requirit ut quemadmodum ostenditur quid facientes amissurae sint auctoritatem qui reciperarunt, sic quoque demonstretur quid iisdem faciendum sit, ut in perpetuum possint eam obtinere. Forma quoque orationis eo ducit ut quaedam intercidisse existimemus. Nam sententiam hypotheticam adversativam *sin — approbabunt* quo referre possimus frustra circumspicimus. Si recte vidi, post *poterunt obtinere* quaedam omiserunt librarii in eam sententiam dicta quam supra significavi.

Neque magis integra sunt in § 141 seq. *Idcircone experrecta nobilitas armis atque ferro rem publicam reciperavit, ut ad lubidinem suam liberti servulique nobilium bona fortunasque nostras vexare possent? Si id actum est, fateor me errasse, qui hoc maluerim; fateor insanisse, qui cum illis senserim; tametsi inermis, iudices sensi.* Quae tamen minori negotio restitui posse videntur: *fateor insanisse, qui cum illis senserim, ut, tametsi inermis, iudices, sensi.*

Digitized by Google

Orationes a Cicerone de privatis controversiis habitas iuris consulti tamquam rem suam vindicare solent, ac proprium suum officium et munus in iis interpretandis versari contendunt. Equidem contra non agam, nec iure aut iudicio amissam possessionem reciperare conabor Timide adeo nunc ac dubitanter in litigiosum praedium ingredior et tantum ut usurpandi causa ex iure civili surculum defringam; quod ut peregero non diutius commorabor.

ORATIO PRO P. QUINCTIO.

§ 48. Naevius, qui alia omnia ante experiri deberet quam invidioso iudicio certare cum homine necessario, neque boni viri tenuisse institutum arguitur neque summi officii servasse rationem. *Vadimonium sibi ait esse desertum. Antequam doceo id factum non esse, libet mihi, C. Aquili, ex officii ratione atque ex omnium consuetudine rem ipsam et factum simul Sex. Naevii considerare. Ad vadimonium non venerat, ut ais, is, quicum tibi affinitas, societas, omnes denique causae et necessitudines veteres intercedebant. Ilicone ad praetorem ire convenit? Continuone verum fuit postulare ut ex edicto bona possidere liceret? Ad haec extrema et inimicissima iura tam cupide decurrebas, ut tibi nihil in posterum, quod gravius atque crudelius facere posses, reservares?* Extrema, sicuti nunc eduntur, certe oratione interrogativa comprehendi non debebant. Nam non necessario ad extrema iura Naevium decucurrisse in re et facto positum est, idque ipsum est quod adhibita quasi formula bonitatis fieri oportuisse negatur. Sublata autem interrogatione eminebit quid incommodi habeat tradita lectio. Iam ita oratio a disceptatione officii, quae modo inchoata est, ad rei demonstrationem transfertur, continuoque dimittitur id quod ad considerandum propositum est. Pro *decurrebas* Ciceronem scripsisse arbitror infinitivum *decurrere* cum verbo iusdem generis coniunctum, qualia in superioribus sunt *convenit* et *verum fuit*, v. c.: *tam cupide decuit decurrere*, aut: *t. c. decurrere debuisti*, aut quae huiusmodi plura [illegible] posunt. Ita ex superioribus retinenda erit [illegible] forma interrogativa, quam in vulgata lectione reprehendi.

Digitized by Google

§ 54. Naevius, qui in rebus minimis ne circumveniretur statim ad hominem iuris peritum currere soleret, hic, quum ius amicitiae, societatis, affinitatis ageretur, cupiditate occaecatus tam praecipiti celeritate rem ad praetorem detulit, ut ne consulendi quidem spatium sibi dederit. *Ego pro te nunc hos consulo —. Quaero abs te, C. Aquili, L. Lucili, P. Quinctili, M. Marcelle: Vadimonium mihi non obiit quidam socius et affinis meus, quicum mihi necessitudo vetus, controversia de re pecuniaria recens intercedit. Postulone a praetore, ut eius bona mihi possidere liceat, an cum Romae domus eius, uxor, liberi sint, domum potius denuntiem? Quid est quod hac tandem de re vobis possit videri? Profecto si recte vestram bonitatem atque prudentiam cognovi, non multum me fallit, si consulamini, quid sitis responsuri: primum, exspectare, deinde, si latitare ac diutius ludificari videatur, amicos convenire, quaerere quis procurator sit, domum denuntiare. Dici vix potest, quam multa sint, quae respondeatis ante fieri oportere, quam ad hanc rationem extremam necessariam devenire.* Non constat mihi Ciceronem interposuisse *si consulamini*; ipse enim supra consultoris personam suscepit. Extrema *quam ad hanc rationem necessariam devenire* varie correctores et veteres et recentiores tentasse video. Aliis placuit *extremam ac necessariam*, aliis *e. nec n.*, aliis *extremam necessariamque*, aliis denique *quam ad hanc rem extremam necessarium sit devenire*. Coniicio antiquam lectionem fuisse *q. a. h. r. extremam necessario devenire.*

§ 97. Duo ex libris Parisinis in apparatu Kelleri habent: *obsecravit per fratris sui cinerem*; ceteri, quos editores ad unum omnes sequi video: *per fratris sui mortui cinerem*. Equidem additamento libenter careo. In Leid. 50, quem librum in superioribus capitibus saepius commemoravi, *mortui* in verborum serie non exstat, sed post suppletum est.

Digitized by Google

ORATIO PRO Q. ROSCIO COMOEDO.

§ 6. *Quod si eandem vim diligentiam auctoritatemque habent adversaria quam tabulae, quid attinet codicem instituere — ? Sed si, quod adversariis nihil credimus, idcirco codicem scribere instituimus, quod etiam apud omnes leve et infirmum est, id apud iudicem grave et sanctum esse ducetur.* Non intelligo quo sensu *etiam* h. l. ponatur. Legendum est: *quod tam apud omnes leve est.*

§ 12. *Eundemne tu arbitrum et iudicem sumebas? eidem et largitionem remittebas et eundem in angustissimam formulam sponsionis concludebas?* Contra proprietatem sermonis Latini pronomen *idem* in huiusmodi syntaxi iteratur. Zeugma *eidem — et remittebas et — concludebas* non durius est quam: *ego una quaque de re dicam et diluam* (Or. pro Cluentio. § 6) et alia.

§ 22. *HS. ɔɔɔɔ Q. Roscius fraudavit Fannium. Qua de causa? Subridet Saturius, veterator, ut sibi videtur. Ait propter ipsa HS. ɔɔɔɔ. Video: sed tamen, cur ipsa HS. ɔɔɔɔ tam vehementer concupierit, quaero. Nam tibi, M. Perperna, C. Piso, certe tanti non fuissent, ut socium fraudaretis: Roscio ut tanti fuerint, causam requiro. Egebat? Immo locuples erat. Debebat? Immo in suis nummis versabatur.* Etiam qui parvulam pecuniam in arca habet in *suis nummis* versatur. Quod si tantum de Roscio affirmatur et nihil amplius, non satis firmiter impelluntur iudicum animi. Nam etiamsi nihil debebat, potuerat Roscius propter rei nummariae angustias concipere fraudem. Causa autem postulat ut in summa ille nummorum facultate fuisse dicatur. Id Ciceroni Verr. IV. 11. est *in suis nummis multis esse.* Simile quid in nostro loco prope necessarium est. Itaque post *nummis* suspicor *multis* intercidisse: *Immo in suis nummis multis versabatur.*

Digitized by Google

ORATIO PRO M. TULLIO.

§ 22. Fundum habebat in agro Thurino M. Tullius, cui fundo affinis erat P. Fabius. Inter hos controversia est de agro quodam. Appellat Fabius Tullium, qui ad villam erat. Vadimonium promittitur. Discedunt. Proxima nocte servi Fabii armati in agrum litigiosum irrumpunt, servos Tullii occidunt, tectum villamque disturbant. Haec res atrox et repentina nuntiatur Tullio. *Tullius statim dimittit ad amicos quorum ea vicinitate tum illa bona atque honesta copia praesto fuit.* Manifesto corrupta sunt *ea vicinitate tum illa;* sed medicinam morbo imbecilliorem adhibere videntur qui *ei* pro *ea* scribi iubent. Mihi in mentem venit legendum esse *ex vicinitate Thurina*, ut in Or. pro C. Rabirio § 8 est *Campana vicinitas.* Thurium, Thurinus et similia non raro in libris sine aspiratione scribuntur.

ORATIO PRO A. CAECINA.

§ 6. *Ego mihi sic persuadeo, recuperatores, non vos tam propter iuris obscuram dubiamque rationem bis iam de eadem causa dubitasse, quam, quod videtur ad summam illius existimationem hoc iudicium pertinere, moram ad condemnandum anquisisse, simul et illi spatium ad sese colligendum dedisse.* Iudex qui moram ad condemnandum anquirit parum religiose facere censendus est, neque id videtur sine animi offensione ei posse obiici, nisi additur excusatio lenitatis, quod ei videretur iudicium ad famam alterutrius litigantium pertinere. Itaque praefero lectionem unius libri Kelleriani *videretur*, ut causa dilatae condemnationis in humanitate iudicum non in cuiuslibet iudicio posita fuisse dicatur.

§ 38. *Cui non perspicuum est, ad incertum revocari bona, fortunas, possessiones omnium, si ulla ex parte sententia huius interdicti deminuta aut infirmata sit? si auctoritate virorum la-*

Digitized by Google

lium *vis armatorum hominum iudicio approbata videatur, in quo iudicio non de armis dubitatum, sed de verbis quaesitum esse dicatur.* Libri omnes praeter Taurinensem: *si in auctoritate,* sed multis modis corrupte: *sim auctoritate, se in a., sic in a.* Editores a Lambino usque *in* eiiciunt, ego ante *iudicio* transpono: *in iudicio approbata.* Uti hodie editur, sententia relativa, quamquam iteratur nomen antegressum, aliam rem refert quam nomen ad quod pertinet. Nam *vis iudicio approbata*, significat vim *sententia iudicum* approbatam esse; verum *in quo iudicio dubitatum est*, indicat dubitatum esse in *disceptatione forensi*, quae fit apud iudices. Praepositionem in archetypo primum omissam tum in margine suppletam recentiores librarii partim omiserunt, partim in verborum seriem perverse restituerunt.

§ 47. Negabat adversarius praetoris interdicto de vi hominibus coactis armatisve se teneri, quod nemo occisus neque vulneratus esset. Luculenter respondet Cicero quum alia plura, tum: *Cum de iure et legitimis hominum controversiis loquimur et in his rebus vim nominamus, pertenuis vis intelligi debet. Vidi armatos quamvis paucos: magna vis est; decessi unius hominis telo proterritus: deiectus detrususque sum.* Non vidit qui *magna* interpolavit urgeri adversarium ipsis verbis interdicti: *unde tu* VI DEIECISTI. Cf. §§ 88. 91. Or. pro Tullio § 44. Nec sine causa cum *deiectus* in loco nostro coniungitur *detrusus: nam eo verbo antea praetores in hoc interdicto uti solebant.* § 49. cl. Or. pro Tullio § 29. Praeterea non attendit idem, vidisse armatos homines paucissimos Ciceroni esse vim pertenuem. Nam ponitur id pro exemplo ad demonstrandum etiam pertenuem vim in iure vim esse. Igitur consentaneum est dicere: armatos vidisse vis est; sed contra rationem conditur magnam eam esse vim: nisi forte concedendum est pertenuem vim, magnam vim esse.

§ 95. *At enim Sulla legem tulit. Ut nihil de illo tempore, nihil de calamitate rei publicae querar, hoc tibi respondeo adscripsisse eundem Sullam in eadem lege, si quid ius non esset*

Digitized by Google

rogarier, eius ea lege nihilum rogatum. Quid est quod ius non sit, quod populus iubere aut vetare non possit? Ut ne longius abeam, declarat ista adscriptio esse aliquid. Vidit Lambinus legendum esse: *quod rogari ius non sit.* Tum responsum: est aliquid, facit ut suspicemur rogatum esse: *Ecquid est quod rogari ius non sit?*

Ἐσχατόγηρως CORRUPTUM. Ἐσχατογηροῦν VERBUM NIHILI.

Apud Graecos argenteae aetatis pro γέρων εἰς τὸ ἔσχατον saepe ἐσχατόγηρως legitur. Videtur ea forma procedente tempore, in desuetudinem abiisse, unde factum est ut librarii sequiorum temporum vocabulum sibi inusitatum et incognitum variis modis corrumperent. Attulit huius rei exempla quaedam Dindorfius ad Steph. Thes. in v. Eiusdemmodi vitium Stobaei libros omnes obsidet in Floril. 10, 62. ubi legitur: Σιμωνίδης ἐρωτηθεὶς διὰ τί ἐσχάτου γήρως ὢν φιλάργυρος εἴη, sed legendum esse vides ἐσχατόγηρως ὤν. Multo etiam foedius peccatum est in Papyro Taurinensi apud Peyron. Part. I. p. 40, 29. unde Hasius Stephani Thesauro inseruit formam: Ἐσχατογηρόω ex his verbis sumtam: προβεβηκότος ἤδη τοῖς ἔτεσιν καὶ ἐσχατογηρώσοντος, id est, ipso interprete: *quum sit in extremam senectutem* brevi *delapsurus.* Quo minus sit absurda sententia etiam furtim additum *brevi* prohibere non potest: sed verbum ipsum ἐσχατογηροῦν istiusmodi est, ut Hasium, qui hanc formam Graecam esse serio credidit, aliquid traxisse credam ex Burnovio, cuius ἀπαιδευσίαν in Graecis Litteris non satis animadvertisse videtur. Equidem illi lubenter Dubnerum, communem amicum, iudicem fero, ni legendum sit καὶ ἐσχατόγηρω ὄντος, et verbum nihili cum aliis quibusdam eiusdem farinae, quae Stephani editionem Parisiensem commaculant, e Graecitatis gaza sit eliminandum.

C. G. C.

Digitized by Google

ANNOTATIONES CRITICAE

IN

ARISTOPHANIS

AVES ET PLUTUM

SCRIPSIT

I. M. VAN GENT.

καὶ γὰρ καὶ οἱ ἰατροὶ τέμνουσι καὶ κάουσιν ἐπ' ἀγαθῷ.

Xenoph. Anab. V. 8. 18.

Av. (ed. Tauchn. 1842).

Vs. 13. *ἦ δεινὰ νὼ δέδρακεν οὐκ τῶν ὀρνέων*
ὁ πινακοπώλης Φιλοκράτης μελαγχολῶν,
ὃς τώδ' ἔφασκε νῷν φράσειν τὸν Τηρέα,
τὸν ἔποφ', ὃς ὄρνις ἐγένετ' ἐκ τῶν ὀρνέων.

E v. 16. sanum sensum haud facile elicias. Deliramenta occultum esse Aristophanem parum credibile est. Nec tamen circo opus est, ut totum versum poetae abiudicemus. Vid. Mnem. II. 101. Nec enim, si cui manus vel crus ulcere laborat, statim totum membrum praecidet medicus dexter et prudens.

Inveterata sine dubio macula insidet vocabulis *ἐκ τῶν ὀρνέων*. Equidem crediderim Comicum his verbis indicare voluisse causam, qua avis factus fuerit Tereus. Fuse fabulam enarrat Ovidius Metam. VI, qui, missis reliquis, sic de Tereo v. 661:

Digitized by Google

Thracius ingenti mensas clamore repellit
vipereasque ciet Stygia de valle *sorores.*

Ipse enim, ut est apud Hom. Il. 9. 454:

στυγερὰς δ' ἐπεκέκλετ' Ἐρινῦς.

Interiectis aliis, quae ad nostram rem minus faciunt, sic pergit Ovidius:

Ille *dolore suo poenaeque cupidine velox*
vertitur in volucrem: cui stant in vertice cristae,
prominet immodicum pro longo cuspide rostrum.
Nomen *Epops* volucri: facies armata videtur.

Nemini igitur mirum accidet si poetae manum revocaro et, abactis molestis avibus, scriptum fuisse contendero pro vitiosis ϵΚΤΩΝΟΡΝϵΩΝ, deleto articulo: ϵΞϵΡΙΝΤΩΝ:

— τὸν Τηρέα
τὸν ἔποφ', ὃς ὄρνις ἐγένετ' ἐξ Ἐρινύων.

I. e. Tereum, upupam, qui avis factus est a Furiis; quem Furiae fecerunt avem; qui prae furore in avem est conversus. Nam *converti in avem* Attice dicitur γίγνεσθαι ὄρνιν.

Vesp 49. de Theoro:

ἄνθρωπος ὢν εἶτ' ἐγένετ' ἐξαίφνης κόραξ.

Omnino enim tenendum Graecis verbum γίγνεσθαι esse pro passivo verbo ποιεῖν sive πράττειν. Hinc Herodot. I, 1. τὰ γενόμενα ἐξ ἀνθρώπων. Seriores demum usurpant vocabula μεταμορφοῦν et μεταμόρφωσις. Lucian. Asin. 11. Halc. I. de salt. 57. Athen. VIII. 334. C.

Nec aliter rem repraesentasse credibile est Sophoclem in *Tereo.* vid. Av. v. 100 et 281. ibiq. Schol. Talia veteres τοῖς Ἐρινύσι tribuere solebant. Eurip. Orest. 231. Virg. Aen. III. 331: *Scelerum Furiis agitatus Orestes.* Plenae exemplorum Tragicorum fabulae: ita quidem ut iocans Aristophanes Plut. 423. de Penia dicentem faciat Blepsidemum:

ἴσως Ἐρινύς ἐστιν ἐκ τραγῳδίας.

Erinyes autem nihil aliud sunt nisi *furor, dementia, furiata mens,* e mala conscientia orta.

Ceterum, quoniam γίγνεσθαι passivam significationem habet, praepositio ἐκ, cum genitivo iuncta, causam, originem, auctorem significat. Iam Homerus de Niobe in saxum conversa. Il. 24, 616:

Digitized by Google

ἔνθα (ἐν Σιπύλῳ), λίθος περ ἐοῦσα, θεῶν ἐκ κήδεα πέσσει.

Aeschyl. Prom. 506:

πᾶσαι τέχναι βροτοῖσιν ἐκ Προμηθέως.

Choeph. 926:

ἦ κάρτα μάντις οὐξ ὀνειράτων φόβος.

Eurip. Phoen. 933:

ἐκ τοῦ δ' ἐμοὶ τόδ' ἦλθε καὶ τέκνῳ κακόν;

et mox v. 938. Menoeceus immolandus dicitur

παλαιῶν Ἄρεος ἐκ μηνιμάτων.

Med. 1281:

Ἰνὼ μανεῖσαν ἐκ θεῶν.

Scholia ad h. l. in alia omnia abeunt. Nec mirum. Scholiastae enim locum integrum non viderunt, utpote iam mature depravatum.

v. 39. οἱ μὲν γὰρ οὖν τέττιγες ἕνα μὴν' ἢ δύο
ἐπὶ τῶν κραδῶν ᾄδουσιν· Ἀθηναῖοι δ' ἀεὶ
ἐπὶ τῶν δικῶν ᾄδουσι πάντα τὸν βίον.

Ἄιδειν ἐπὶ τῶν κραδῶν recte dicitur: ᾄδειν ἐπὶ τῶν δικῶν non item. Periisse iocum puto et poetam non dedisse ΔΙΚΩΝ sed ΞΥΛΩΝ, quo revocato redit iocus. Hesych. ξύλον· πρῶτον βάθρον τὸ ἐν τῇ προεδρίᾳ καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ καὶ τῷ δικαστηρίῳ.

Aristoph. Vesp. 89:

ἐρᾷ τε τούτου, τοῦ δικάζειν, καὶ στένει,
ἢν μὴ 'πὶ τοῦ πρώτου καθέζηται ξύλου.

Conf. Schol. ad h. l. Inest lepidus iocus et parallelismus vocabulis ἐπὶ τῶν κραδῶν et ἐπὶ τῶν ξύλων. Utrumque enim *lignum* significat. Hoc vero non tantum *lignum*, sed et *subsellium*, cui insidebant οἱ δικασταί. De gallo gallinaceo Nub. 1431. κἀπὶ ξύλου καθεύδεις. Ibid. 208.

ἐπεὶ δικαστὰς οὐχ ὁρῶ καθημένους;

sc. ἐπὶ τῶν ξύλων.

v. 1108. εἶτα πρὸς τούτοισιν ὥςπερ ἐν ἱεροῖς οἰκήσετε.
τὰς γὰρ ὑμῶν οἰκίας ἐρέψομεν πρὸς ἀετόν.

Pro ἀετόν poeta scripsisse videtur ὑετόν, *contra pluviam*. Templa enim ἐρέφειν solebant, quoniam antiquitus tecto carebant.

Digitized by Google

Aristoph. Av. 1237.

Ἱρ. Ὦ μῶρε, μῶρε, μὴ θεῶν κίνει φρένας
δεινάς, ὅπως μή σοι γένος πανώλεθρος
Διὸς μακέλλῃ πᾶν ἀναστρέψει Δίκη·
λιγνὺς δὲ σῶμα καὶ δόμων περιπτυχὰς
καταιθαλώσῃ σου Λικυμνίαις βολαῖς.

Quaenam sint istae Λικύμνιαι βολαί non assequor, nec quemquam facile intellecturum credo. Scholiastarum explicationes tantopere discrepant et fluctuant, ut nihil inde certi colligi possit. Poeta scripsisse videtur:

καταιθαλώσῃ σου βολαῖσι Λημνίαις.

Quibus significatur ὁ Διὸς κεραυνός in insula Lemno a Vulcano cudi solitus. Soph. Philoct. 974:

ὦ Λημνία χθών, καὶ τὸ παγκρατὲς σέλας
Ἡφαιστότευκτον κτέ.

Eurip. Troad. 92:

κεραυνίους βολὰς
λαβοῦσα πατρὸς ἐκ χερῶν κτέ.

Sic et in Anacreonteis XLV poeta Vulcanum Amorum s. Cupidinum sagittas fabricantem facit:

παρὰ Λημνίαις καμίνοις
τὰ βέλη τὰ τῶν ἐρώτων
ἐποίει λαβὼν σίδηρον κτέ.

Λήμνιον πῦρ memoratur Lysistr. 299.

v. 1729. Ἥρᾳ ποτ' Ὀλυμπίᾳ
τῶν ἡλιβάτων θρόνων
ἄρχοντα θεοῖς μέγαν
Μοῖραι ξυνεκοίμισαν
τοιῷδ' ὑμεναίῳ.

Purgavit locum et plerasque maculas abstersit Dawes. Misc. Crit. p. 246. Remanere tamen etiam nunc videtur, quo offenduntur, quibus sermonis sinceritas et concinnitas cordi est. Scripsisse suspicor Aristophanem:

Ἥρᾳ ποτ' Ὀλυμπίᾳ
τὸν ἡλιβάτων θρόνων
ἄρχοντα θεοῖς μέγαν κτέ.

Contrario modo corruptus est v. 1265.

Digitized by Google

Μηδέ τιν' ἱερόθυτον ἀνὰ δάπεδον ἔτι
τῇδε βροτὸν θεοῖσι πέμπειν καπνόν,

sed dudum sanatus a Cobeto Mnem. II, 105, revocata genuina lectione βροτῶν. Frequens corruptela est, qua et laborat Eurip. Hec. 266:

εἰ δ' αἰχμάλωτον χρή τιν' ἔκκριτον θανεῖν.

ubi scribendum αἰχμαλώτων.

Aristoph. Av. 1246.

ἆρ' οἶσθ' ὅτι Ζεῦς, εἴ με λυπήσει πέρα,
μέλαθρα μὲν αὐτοῦ καὶ δόμους Ἀμφίονος
καταιθαλώσω πυρφόροισιν ἀετοῖς.

Δόμοι Ἀμφίονος significat urbem *Thebas*. Sophocl. Antig. 1134:

Κάδμου πάροικοι καὶ δόμων Ἀμφίονος.

Conf. Hom. Od. 11, 262. Horat. A. P. 394. Quod tamen quomodo hic usu veniat, nemo facile dixerit. Schol. ad h. l. Ἐκ Νιόβης Αἰσχύλου. ἐξέρριπται δὲ τὸ Ἀμφίονος ἐκ παρῳδίας. De quo loco consulendi sunt interpretes fragmm. Aesch.; praesertim tamen operae pretium est eximias scilicet admirari dapes, quibus nos beavit Pauwii stupor. Mihi vero locus corruptus esse videtur et Comico ob oculos fuisse puto Homerica Ὀλύμπια δώματα memorata Il. 1, 19. et alibi. Apprime tamen locus Aristophaneus factus esse videtur ad exemplum Il. 2, 414:

πρίν με καταπρηνὲς βαλέειν Πριάμοιο μέλαθρον
αἰθαλόεν.

Nec enim utitur poeta vulgaribus vocabulis Atticis, sed loquitur sermone epico, quapropter hic de tragoediae paroedia non cogitandum esse putaverim. Per corrupta ΔΟΜΟΥCΑΜΦΙΟΝΟC pellucent genuina ΔΟΜΟΥCΟΛΥΜΠΙΟΥC:

μέλαθρα μὲν αὐτοῦ καὶ δόμους Ὀλυμπίους.

Hesych. Ὄλυμπος· οὐρανός, θεοῦ (l. θεῶν) οἰκητήριον. — Ὀλύμπιος· οὐράνιος.

Digitized by Google

ANNOTATIONES

IN

PLUTUM.

v. 647. Γυν. καὶ ποῦ 'στιν; Καρ. ἐν τοῖς λεγομένοις εἶσει τάχα.

Obscura haec sunt nec facile intelligenda In Scholiis quoque bona ita mixta sunt malis, ut nihil certi inde elficias et locum iam antiquitus parum intellectum fuisse colligas. Res sic sese habere videtur. Carionem omnia sese bona herae afferre professum rogat haec, ubinam istaec sint. Respondet ille: ἐν τοῖς λεγομένοις i. e. ἐν τοῖς ἐμοῖς λόγοις, (ut recte interpretatur Schol. Paris.), in iis quae a me dicuntur, in meis verbis. Sed omnino interpungendum erat post λεγομένοις; quod non perspexit Scholiasta, statim uno tenore sic pergens: γνώσῃ ἴσως. Unde manifesto colligitur eum locum non intellexisse. Nam τάχα h. l. non significat ἴσως, *fortasse*, sed ταχέως. *Actutum scies.* Av. 1589.

σὺ δὲ κλύων εἶσει τάχα.

Legendum igitur:

ἐν τοῖς λεγομένοις· εἶσει τάχα.

Schol. Dorv.: γνωρίσει ταχέως. Schol. Ven. Marc. γνώσῃ.

v. 797. Οὐ γὰρ πρεπῶδές ἐστι τῷ διδασκάλῳ,
ἰσχάδια καὶ τρωγάλια τοῖς θεωμένοις
προβαλόντ' ἐπὶ τούτοισιν ἐπαναγκάζειν γελᾶν.

Ad h. l. expediendum adhibendus est Schol. D'Orvillianus, cui lemma: ἐπὶ τούτοις· τοῖς θεαταῖς. Ad quae Hemsterhusius: » intellexit igitur ἐπὶ τούτοις, ob spectatores proiectas nugas avide diripientes; quod non probo." Recte: nam vo-

Digitized by Google

cabulis ἐπὶ τούτοις nullus sanus inest sensus. Ad vera ducet ipsum Schol. D'Orvill. lemma, cui licet depravato ipsa poetae manus inest. Fallor enim aut Aristophanes scripsit:

προβαλόντ', ἔπειτ' αὐτοὺς ἐπαναγκάζειν γελᾶν.

Vocabula autem ΕΠΕΙΤΑΥΤΟΥΣ facillime corrumpi potuerunt in ΕΠΙΤΟΥΤΟΙΣ, ut est apud Schol. D'Orv.

Frequens apud Atticos post participia est usus adverbii ἔπειτα. Acharn. 497:

μή μοι φθονήσητ', ἄνδρες οἱ θεώμενοι,
εἰ πτωχὸς ὢν, ἔπειτ' ἐν Ἀθηναίοις λέγειν
μέλλω κτέ.

Ceterum recte sese habet compositum ἐπαναγκάζειν, quod et legitur supra v. 533 et apud optimum quemque Atticum scriptorem.

Accusativus προβαλόντα post dativum τῷ διδασκάλῳ positum non habet quo offendantur intelligentes. Vid. Xenoph. Anab. I. 2, 1. 3, 5. et alibi sexcenties.

Tota res huc redit. Perstringit Aristophanes putida et insulsa nonnullorum Comicorum conamina, quibus spectatorum risum et benevolentiam captare studebant.

v. 800. Γυν. εὖ πάνυ λέγεις· ὡς Δεξίνικος οὑτοσί
ἀνίσταθ', ὡς ἁρπασόμενος τὰς ἰσχάδας.

Post irrita Bentleii et Hemsterhusii conamina, quibus difficultates, quibus locus premitur, expedire studuerunt, videant eruditi, num forte poeta dederit:

ὁ δὲ Δεξίνικος οὑτοσί κτέ.

ΟΔΕΔΕΞΙΝΙΚΟΣ perfacile abire potuerunt in ΩΣΔΕΞΙΝΙΚΟΣ. Nam vulgata lectio ὡς — ἀνίστατο quomodo consistat, equidem cum Hemsterhusio non video. Humani quid ei accidisse tentanti: ἄλλως Δεξίνικος οὑτοσί, in promtu est et facile quisque summo viro condonabit.

v. 1112. Ἑρμ. — ὁτιὴ δεινότατα πάντων πραγμάτων
εἴργασθ'. ἀφ' οὗ γὰρ ἦρξατ' ἐξ ἀρχῆς βλέπειν
ὁ Πλοῦτος, οὐδεὶς οὐ λιβανωτόν, οὐ δάφνην,
οὐ ψαιστόν, οὐχ ἱερεῖον, οὐκ ἄλλ' οὐδὲ ἓν
ἡμῖν ἐπιθύει τοῖς θεοῖς.

Digitized by Google

Satis frequenti errore genuinum πράγματα abiit in πραγμάτων. Tum pro ἐπιθύει, quod nihili est, levi mutatione scribendum ἔτι θύει; nam ἔτι coniunctum cum negatione, quae continetur praecedentibus, efficit οὐκέτι. Cum quibus egregie quadrant ea, quae respondet Carion:

μὰ Δί' οὐδέ γε
θύσει.

Nec aliter idem in eadem causa infra v. 1178:

θύειν ἔτ' οὐδεὶς ἀξιοῖ,

i. e. οὐκέτι τις. Eodem modo legitur supra v. 137:

ὅτ' οὐδ' ἂν εἷς θύσειεν ἀνθρώπων ἔτι,
οὐ βοῦν ἂν, οὐχὶ ψαιστόν, οὐκ ἄλλ' οὐδὲ ἕν.

CICERONIS LOCUS EMENDATUS.

Mendosus est Ciceronis locus in Oratione in Vatinium XI. 27. »Ut omnes intelligant te ne recte quidem facere *sine* scelere potuisse, quaero, quum lex esset aequa promulgata initio magistratus, multas etiam alias tulisses, exspectarisne dum C. Antonius reus fieret apud Cn. Lentulum Clodianum, et posteaquam ille est reus factus statim tuleris *in eum*, QUI TUAM POST LEGEM REUS FACTUS ESSET: ut homo consularis exclusus miser puncto temporis spoliaretur beneficio et aequitate legis tuae?" In verbis »*in eum* QUI TUAM POST LEGEM cet." vitium inesse Ernestus ait, negat Orellius. Utri creditis, Quirites? Vera scriptura elici potest ex loco Ciceronis pro C. Rabirio Postumo VI. 14. »Glaucia solebat, homo impurus sed tamen acutus, populum monere, ut, quum lex aliqua recitaretur, primum versum attenderet: si esset: DICTATOR, CONSUL, PRAETOR, MAGISTER EQUITUM, ne laboraret; sciret nihil ad se pertinere: sin autem: QUICUMQUE POST HANC LEGEM, videret ne qua nova quaestione alligaretur." Viden quid Cicero scripserit? Nempe *statim tuleris:* QUICUMQUE TUAM POST LEGEM REUS FACTUS ESSET.

C. G. C.

Digitized by Google

MISCELLANEA CRITICA.

SCRIPSIT

I. M. VAN GENT.

Hymn. Cer. 325.

αὖτις ἔπειτα μάκαρας θεοὺς αἰὲν ἐόντας
πάντας ἐπιπροΐαλλεν.

Ita Codd. Ex emendatricibus scilicet eruditorum manibus sic evasit versus et hodie fertur:

αὐτίκ' ἔπειτα θεοὺς μάκαρας Ζεὺς ἀ. ἐ.

Vid. Hermann. ad h. l. Quibus nuper accessit Naberi coniectura legentis:

αὐτίκ ἔπειτα πατὴρ μ. θ. ἀ. ἐ.

Vid. Mnemos. IV. 216. Quae doctissimi viri coniectura, etsi non plane inepta, tamen palaeographicis fulcris plane est destituta. Codicis vestigiis erat insistendum. Quocirca equidem in hiulcis ΕΠΕΙΤΑΜΑΚΑΡΑΣ latere suspicor: ΕΠΕΙΤΑΝΑΞΜΑΚΑΡΑΣ. Itaque legendum censeo:

αὐτίκ' ἔπειτα ϝάναξ μάκαρας θ. ἀ. ἐ.

A vocab. ΑΝΑΞ librarii oculi in contigua aberrasse viderunt. Ἄναξ ab Epicis de diis maxime frequentari nemo illorum sermonis paullo peritior ignorat. Ipse enim Hymni poëta infra v. 343. de Plutone:

τέτμε δὲ τόνγε ϝάνακτα δόμων ἔκτοσθεν ἐόντα.

Hymn. Bacch. 37.

ναύτας δὲ τάφος λάβε πάντας ἰδόντας.

Hunc locum ad vitandum hiatum ortum e deleta litera F vocabuli ϝιδόντας dedita opera corrupit vel, ut putabat, cor-

Digitized by Google

rexit diorthota. Admirari licet viri dexteritatem, qua in hac re est versatus. Interea revocanda censeo genuina ΛΑΒΕΝΑΝΤΑΓΙΔΟΝΤΑΣ; unde effinxit ille assimilia ΛΑΒΕΠΑΝΤΑΣΙΔΟΝΤΑΣ. Aristarchi manum agnosco et ingenium, meliore causa dignum. (Conf. Mnem. IV. 193 sq.). Scribendum igitur:

ναύτας δὲ τάφος λάβεν ἄντα ϝιδόντας.

Sic et Il. 13, 184 et alibi:

ἀλλ' ὃ μὲν ἄντα ϝιδὼν ἠλέϝϝατο χάλκεον ἔγχος.

Hesych. *ἄντα· ἐξ ἐναντίας, κατὰ πρόσωπον.* Quod autem Graecis *ἄντα ϝιδεῖν*, id Romanis est *contra intueri*. Liv. I, 16: »petens precibus ut *contra intueri* (Romulum) fas esset."

Aeschyl. Choeph. 897.

Πυ. Ποῦ δὴ τὰ λοιπὰ Λοξίου μαντεύματα
τὰ πυθόχρηστα;

Vocabulum *λοιπά* quid significet nemo facile dicat. *Quorsum abirent, quo reciderent*, interpretatur Schutzius. Frustra. Gravi mendo locus laborat. Vel sponte emerget vera lectio, si contuleris ea, quae de eodem illo oraculo ab ipso Oreste dicuntur supra v. 280 sqq.

Ὀρ. Οὗτοι προδώσει Λοξίου μεγασθενὴς
χρησμός, κελεύων τόνδε κίνδυνον περᾶν, κτέ.

Quae sane satis superque *gravia* et *terribilia* sunt, ut pro vitioso ΛΟΙΠΑ genuinum ΔϵΙΝΑ substituamus, quo vocabulo nihil huic loco magis est congruum. Nempe librarius in Cod., semievanidis literarum ductibus, videbat ΛCIΠΑ, et cernere sibi visus est ΛΟΙΠΑ, ubi legendum erat ΔϵΙΝΑ. Hesych. *δεινός· κακός, φοβερός — δεινά· καταπληκτικά, φοβερά.* Significat igitur *δεινός* (ΔΕΙΔΩ), *terribilis, terrorem inculiens, vehemens, gravis, efficax*. Prorsus eodem significatu usurpatur ab Euripide Phoen. 179:

ποῦ δ' ὃς τὰ δεινὰ τῇδ' ἐφυβρίζει πόλει;

Sophocl. Antig. 155.

ἀλλ' ὅδε γὰρ δὴ βασιλεὺς χώρας
τῇσδε Κρέων ὁ Μενοικέως νεοχμὸς

Digitized by Google

νεκραῖσι θεῶν ἐπὶ συντυχίαις
χωρεῖ τινὰ δὴ μῆτιν ἐρέσσων κτέ.

Pro vitioso ἐρέσσων, poëtam scripsisse ἑλίσσων statuit Herwerdenius. (Vid. V. D. Thesis 34, eius Dissertationi: Observ. Crit. in fragmm. Comic. inscriptae subiecta). Sed quod Latinis poëtis dicitur *volvere* (animo), id Graecis non est ἑλίσσειν, sed ὁρμαίνειν. Hom. Il. 1, 193:

ἕως ὁ ταῦθ' ὥρμαινε κατὰ φρένα καὶ κατὰ θυμόν.

Quod autem Homero est ὁρμαίνειν, id Tragicis dicitur στρέφειν. Eurip. Hec. 738:

τί στρέφω τάδε;

Sinistra vero significatione usurpatur deponens στρέφεσθαι versare, *volutare* (dolos). Aristoph. Acharn. 385:

τί ταῦτα στρέφει
τεχνάζεις τε καὶ πορίζεις τριβάς;

Utramque significationem confundere videtur Elmsl. ad h. l. Quapropter Sophocles mihi scripsisse videtur non ΕΡΕΣΣΩΝ sed ΠΕΣΣΩΝ. Ἄλγεα, κήδεα, χόλον et similia πέσσειν Homero satis frequentantur. Vid. Il. 4, 513. 9, 565. 24, 617. 659. alibi.

Sophocl. Ai. 1161.

ὑμεῖς τε μὴ γυναῖκες ἀντ' ἀνδρῶν πέλας
παρέστατ', ἀλλ' ἀρήγετ', ἔστ' ἐγὼ μόλω,
τάφου μεληθεὶς τῷδε, κἂν μηδεὶς ἐᾷ.

Locus gravissima corruptelae suspicione premitur. Nam aor. pass. μεληθείς nusquam, quod sciam, si hunc locum excipias, activa significatione legitur. Eodem vitio laborat lectio quam exhibet Etym. M. v. ἔστε· ἔστ' ἐγὼ μολὼν τάφου μεληθῶ τῷδε κτέ. Ut igitur legitimae verborum structurae et attici sermonis legibus satisfiat, equidem, maiore distinctione posita post μόλω et pro vitioso ΜΕΛΗΘΕΙC reposito ΜΕΛΗCΕΙ, locum sic refingendum censeo:

— ἀλλ' ἀρήγετ', ἔστ' ἐγὼ μόλω.
τάφου μελήσει τῷδε, κἂν μηδεὶς ἐᾷ.

Ut sensus sit: *vobis* nihil aliud faciendum est, nisi ut Aiacis sepulcrum strenue tueamini, donec ego rediero. Sepultura cuique erit *huicce* (i. e. mihi), etiamsi nemo permittat." Ita enim

Digitized by Google

longe gravius et splendidius finitur Teucri oratio. Sophocli autem, quo nemo Tragicorum ὁμηρικώτερος, fortasse ob oculos versabantur Homerica Il. 6, 492:

πόλεμος δ' ἄνδρεσσι μελήσει
πᾶσιν· ἐμοὶ δὲ μάλιστα, τοὶ Ἰλίῳ ἐγγεγάασιν.

Pronomen demonstrativum ὅδε pro ἐγώ Sophocli quam maxime frequentatur. Vid. Trach. 305. 1014. Saepe additur ἀνήρ. Conf. Oed. R. 533. 808. Ai. 78. De constructione verbi μέλει vid. Thom. Mag.: μέλει μοι τοῦδε καὶ μέλει μοι τόδε. Conf. Valcken. ad Phoen. 764. 1091.

Sophocl. Electr. 94.

ΠΛ. ὅσα τὸν δύστηνον ἐμὸν θρηνῶ
πατέρ', ὃν κατὰ μὲν βάρβαρον αἶαν
Φοίνιος Ἄρης οὐκ ἐξένισεν,
μήτηρ δ' ἡ 'μὴ χὼ κοινολεχὴς
Αἴγισθος, ὅπως δρῦν ὑλοτόμοι,
σχίζουσι κάρα Φονίῳ πελέκει.

Oleum et operam perdere mihi videntur, qui hoc monstrum interpretando procurare velint. Nec placet coniectura, in quam inciderunt Iohnsonus et Reiskius: ἐξήνυσε. Vocabulum librariorum auribus magis suetum minus trito substitutum esse equidem crediderim et pro ΕΞΕΝΙΣΕΝ Sophoclem dedisse suspicor ΕΝΑΡΙΞΕΝ. Augmentum negligunt Tragici, praesertim in melicis. Vid. Matthiae G. G. § 160. Hesych. ἐνάριζεν· ἀνέλεν, ἐφόνευεν, ἐσκύλευσεν. Vocabulum epicum est Homero sexcenties in hac causa usurpatum. Sic de eodem illo Agamemnone, ab Achille tantum non interemto Il. 1, 191:

— ὃ δ' (Achilles) Ἀτρεΐδην ἐναρίξοι.

Epicum sermonem imitantur Tragici, Aeschyl. Agam. 1521:

τί δὴ τὸν ἄνδρα τόνδ' ἀπὸ ψυχῆς κακῆς
οὐκ αὐτὸς ἠνάριζες κτέ.

Conf. Choeph. 343. Compositum ἐπεναρίζειν est apud Sophocl. Oed. Col. 1730. κατεναρίζειν Ai. 25.

Antiphan. Ganym. apud Schol. Eurip. Troad. 821 (ed. Cobet in Geelii Eurip. Phoen. p. 308).

τῶν οἰκιῶν (οὖν, ὧν Cobet) ὁρᾷς, ἐν τῇδε μὲν

Digitized by Google

ὁ τῶν Φρυγῶν τύραννος οἰκῶν τυγχάνει
γέρων, ἀπ' ΟΡΓΗΣ Λαομέδων καλούμενος.

Pro ἀπ' ὀργῆς, quae nihili sint, ἀποργῆς dedisse poetam uspicatur L. Dindorfius. Seidlerus ἀπ' ἀρχῆς; Meinekius ἀμορ-ῆς vel περιοργῆς; H. v. Herwerden Observ. Crit. in fr. Comic. r. p. 47. δύτοργος; G. A. Hirschig. Annot. Crit. p. 2: πανοῦρ-ης. Sed quanti erat reponere genuinum:

— ἀπ' ΘΡΓΟΥ Λαομέδων καλούμενος.

Quia populo imperitabat, ex vero ei nomen erat, ut est uid poëtam (Ovid. Am. III, 9. 4.) Quapropter ἐπώνυμοι ta-s Graecis vocabantur. Vid. Eurip. Phoen. 1508. Ludit enim ntiphanes in significatione vocabuli Λαομέδων. Quod sexcen-ies factum videmus apud Poëtas, ut in nomen Δόλων ab uripide Rhes. 158:

ἐπώνυμος μὲν κάρτα καὶ φιλόπτολις
Δόλων.

In Penthei nomen Bacch. 505, ad quem locum Elmsleius dura congessit exempla.

Similem Euripidis lusum habemus in nomine Apollinis Orest. 373, ad quem locum memorabile exstat Scholion: Ἀπολλω-ίων — τῶν ἀπολωλότων, ὡς ἐν Φαέθοντί φησιν·

ὦ καλλιφεγγὲς Ἥλι', ὥς μ' ἀπώλεσας
καὶ τόνδ'. Ἀπόλλω σ' εἰκότως κλήζει βροτός.

Ita edidit Cobetus (in Geelii Eurip. Phoen. p. 265). Cod. abet βροτῶς. Sed quoniam a Graecis in talibus pluralia fre-ientantur, equidem non ferendum putaverim βροτός, sed Eu-ipidem dedisse arbitror:

— Ἀπόλλων δ' εἰκότως κλήζει βροτοῖς.

e. *Apollo enim iure vocaris mortalibus.* Litera C (σ') orta letur ex ϵ vocabuli εἰκότως.

Herod. V. 60.

Ἐκαῖος δ' ἂν εἴη ὁ Ἱπποκόωντος, εἰ δὴ οὗτός γ' ἐστὶ ὁ ἀναθεὶς μὴ ἄλλος τωὐτὸ ὄνομα ἔχων τῷ Ἱπποκόωντος· ἡλικίην ἀπὸ Οἰδίπουν τὸν Λαΐου.

Arena sine calce. Male cohaerentia facile conglutinabis, si ore distinctione posita post τῷ Ἱπποκόωντος, verbum ἦν,

Digitized by Google

quod facile et frequentissimo errore post ἡλικίην excidit, revocaveris. Quo facto verborum hic emerget sensus: »Scaeus autem erit filius Hippocoöntis: si sane hic est, qui donarium dedicavit nec alius idem nomen habens ac Hippocoöntis filius, vixit aetate Oedipi, Laii filii." Eodem plane modo Herodotus supra c. 59: ταῦτα ἡλικίην εἴη ἂν κατὰ Λάϊον κτέ. Ubi plurimi libri recte, inverso ordine, ἂν εἴη. Illud enim Atticum est.

Xenoph. Anab. 1, 10, 14. sq.

ὁ οὖν Κλέαρχος οὐκ ἀνεβίβαζεν ἐπὶ τὸν λόφον, ἀλλ' ὑπὸ (ὑπ') αὐτὸν στήσας τὸ στράτευμα πέμπων Λύκιον τὸν Συρακόσιον καὶ ἄλλον ἐπὶ τὸν λόφον καὶ κελεύει κατιδόντας τὰ ὑπὲρ τοῦ λόφου τί ἐστιν ἀπαγγεῖλαι, καὶ ὁ Λύκιος ἥλασέ τε καὶ ἰδὼν ἀπαγγέλλει ὅτι φεύγουσιν ἀνὰ κράτος.

Pro καὶ ἰδών legendum esse καὶ κατιδών intelligitur e praecedenti κατιδόντας. ΚΑΙΚΑΤΙΔΩΝ librarii errore abiit in ΚΑΤΙΔΩΝ. Verbum κατιδεῖν significat vel *despicere e loco edito s. superiore*, ut hoc loco et IV. 7, 21; vel simpliciter *conspicere, animadvertere*, ut IV, 3. 11: 4. 9. (*verkennen*). Utracunque significatione locus accipiatur praepositio nullo modo abesse potest. Simili errore depravatus est Thucyd. II, 3. ubi vulgo sic legitur: φυλάξαντες ἔτι νύκτα καὶ αὐτὸ τὸ περίορθρον ἐχώρουν ἐκ τῶν οἰκιῶν ἐπ' αὐτούς, ὅπως μὴ κατὰ φῶς θαρσαλεωτέροις οὖσι, κτέ. Ubi Thucydides dedit κατ' αὐτὸ τὸ περίορθρον; ut infra κατὰ φῶς.

TRAGICI VERSUS APUD AELIANUM LATENS.

Latet incerti Tragici senarius in Aeliani V. H. XIII. 1. fin. qui locus sic legendus est: ἀδοκήτως καὶ ἀπροόπτως ἐπεφάνη διώκουσα θηρίον ἡ ἀμυνομένη τινά, ὥσπερ ἀϛὴρ δ' ἄτουσα ἐξέλαμπεν ἀϛραπῆς δίκην. Ultima tragicum sonant:

Ἄιττουσα δ' ἐξέλαμψεν ἀϛραπῆς δίκην.

C. G. C.

Digitized by Google

OBSERVATIONES CRITICAE

IN

CICERONIS EPISTOLAS

AD FAMILIARES.

Quicumque omni ope nititur cognoscere Latinitatem veram, exquisitam et excultam, simulque id agit, ut rem Romanam publicam et privatam totam et penitus perspiciat, is meo quidem iudicio debet incipere a Ciceronis epistolis, opere nobilissimo et, si quod aliud, magno oratore dignissimo. Neque mihi alia causa fuisse videtur, cur a principibus inter literarum Latinarum peritos, tum remotioris, tum recentioris aetatis tractatae sint tam studiose quam diligenter.

Qui enim ex iis perceperit, qualis sit sermo Latinus venustus, castus, simplex et nativus, ei patet aditus optimus ad Ciceronianae eloquentiae documenta, et facilis transitus est ad etera scripta bene intelligenda; is epistolas sibi normam roponens cum fructu versabitur in Cicerone interpretando et mendando, et in abiiciendo sordes Ciceronis nomine venditatas que nomine plane indignas. Haec scientia, etsi per se sas est optabilis, non unicus fructus est, qui inde redit. enim inde nobis comparaverimus notitiam institutorum lemque Romanarum, si attenderimus ad civium vitam et cietatem, morum conditionem, et statum humanitatis, studorum, artium et scientiarum, denique ad ingenium poli, idque non solum maximis et reip. difficillimis temporis, sed etiam in viris summis et civitati administrandae

Digitized by Google

prorsus deditis, tum non multum nobis deësse videtur, quominus ex rep. adulta, tam praeclare a Cicerone descripta, iure coniiciamus, qualis fuerit antiquae et crescentis conditio; tum rerum forensium et domesticarum natura, totiusque reip. administratione eiusque rationibus et causis absconditis per tempora gravissima bene cognitis, haud difficulter multa, quae alioquin latuissent, in *tota* historia Romana nobis revelabimus atque illustrabimus. Ad hanc utilitatem, quam nemo, cuiusvis sit generis et ordinis, umquam aspernatus est, peculiaris accedit iucunditas, quoniam ex solis epistolis, praesertim ex epistolis ad Atticum, apparere potest, quid de Ciceronis humanitate, arte oratoria et politica sit statuendum. Nam in epistolis suis, quas in lucem prodituras numquam suspicari potuit, plerumque animi affectus, cogitationes et consilia Attico suo abunde patefecit et ceteros amicos non celavit.

Hae res iam olim ludi magistros movisse videntur, ut non inviti ex iis epistolis discipulos linguam Latinam docerent, et postea hodieque effecerunt, ut nobilissimi philologi, *summa ἀγχινοίᾳ* et *εὐστοχίᾳ* praediti, epistolas tererent terantque et abluant immunditiem multifariam. Sed tamen, licet strenue in iis purgandis elaborarint, vehementer etiamnunc textus laborat, hiat, aures offendit, vulnera omne genus habet. Huic laboranti pro parte subvenire decrevi, et indicabo quae plus semel suspecta iudicabam. Videamus de singulis.

Initium ducam ex Lib. I. ep. 9. § 21. »Quamobrem, ut paulo ante posui, si essent omnia mihi solutissima in republica, non alius essem, *atque nunc sum.*"

Quotiescunque haec verba relego, toties vocc. *atque nunc sum* mihi sunt offensioni. Verba, quae spectat Cicero, haec sunt: »De quo sic velim statuas, *me haec eadem sensurum fuisse*, si mihi integra omnia atque libera fuissent." Videmus eandem sententiam his verbis contineri, sed deësse *alterum membrum* comparationis; quod fortasse in hac sententia paulo minus improbaremus, quam in illa improbandum est.

Sufficiebat videlicet Romanis *alius sum*, nec solebant addere aliquid, quod debilitaret sententiam. *Alius sum* nihil aliud significat, quam contrarium eius, quod dicit Cicero in Planc.

Digitized by Google

c. 38. § 93. »*idem sum, qui fui semper.* Testis esto ipse Cicero in ep. ad fam. VI. ep. 12. »Itaque homines *alii* facti sunt." et Plautus Trin. I. 2. 123.

Pro di immortales, verbis paucis quam cito
alium fecisti me! alius ad te veneram.

Eadem loquendi ratio etiam Graecis videtur fuisse in usu. Scribit festivus Theophrastus I. π. εἰρ. καὶ λέγειν ἑαυτὸν ἕτερον γεγονέναι, et sic alibi. Quis autem aequo animo ferat, quod nunc legitur in Demosth. Phorm. pag. 911. (Reisk.) ἕτερος ἤδη ἦν καὶ οὐχ ὁ αὐτός? Sanior exibit sententia, si in vocc. καὶ οὐχ ὁ αὐτός, agnoveris librarii manum. Nam quemadmodum apud Romanos se res habet, sic est etiam apud Graecos. Dicebant illi aut ἕτερός εἰμι aut οὐκέθ' αὐτός εἰμι, cui opponitur αὐτός εἰμι. Conferatur de hac locutione egregia Valckenaerii adnotatio ad Eur. Phoen. vs. 927.

Legitur in Lib. II. ep. 7. »Non scribo hoc temere; cui scribam, video; novi animum, novi consilium, non vereor, ne quid *timide*, ne quid stulte facias, si ea defendes, quae ipse recta esse senties." Quicumque cognoverit, quale Curionis tribuni pl. (cui haec epistola scripta est) fuerit ingenium, sentiet non necesse fuisse, ut Cicero vereretur ne Curio faceret timide, et ideo non perspiciet, cur de timiditate mentio iniiciatur. In superioribus Cicero ipse scribit, »neminem esse, qui eum possit superare sapientia," et addit continuo, quae laudavi. Quis mihi non statim dabit pro *timide* legendum esse *temere*?

Nam prior pars sententiae fundamentum est posterioris, qua Cicero probat suum de Curione iudicium, eum *prae sapientia* nihil *temere* neque stulte esse facturum. Sic etiam invenimus Lib. IX. ep. 16. § 5. »Reliquum est, ne quid *stulte*, ne quid *temere* dicam aut *faciam* contra potentes; id quoque tuto esse *sapientis*. Idem coniungit sic »stulte et incaute" ad Att. VII. ep. 10.

In eodem libro ep. 13. ext. »Mihi, inquit, erat in animo, quoniam iurisdictionem confeceram, civitates locupletaram, publicanis etiam superioris lustri reliqua sine sociorum ulla querela conservaram, privatis, *summis*, *infimis* fueram iucundus, proficisci in Ciliciam Nonis Maiis." In tali sententia non

Digitized by Google

solet Cicero scribere, *summi*, *infimi*, sed *summi*, MEDII, *infimi*, c. Quaest. Tusc. I. § 64; ad Her. III. c. 18. § 30, de Rep. II. § 69; Phil. I. c. 15. § 37, XIII. § 45. Fam. V. ep. 8. extr. Rescribendum est igitur »summis, mediis, infimis." Vox *mediis* per compendium scripta aut *mis* aut *meis* absorpta est vocabulo *summis*. Pari modo olim fuit peccatum in ep. 1. Lib. X. in ipso limine: »Et afui proficiscens in Graeciam; et posteaquam de *meo* cursu reip. sum voce revocatus cet. Collato de Off. Lib. III. c. 21. in dubium vocari non posse videtur, quod egregii Critici restituerunt, nempe *medio*. Multa verba sic in codicibus compendiose scribi notum est; scribitur v. c. BO per BONA, DO pro DONA, CA, pro CAUSA, DIM pro DIMIDIUM, MA pro MATERIA. Haec autem consuetudo ansam dedit erroribus non paucis; ubi *reges* sunt, subito apparent *remiges;* ubi *per*, in locum subit *pater*; et sic alia.

Et tamen omnia illa nondum ex editionibus sublata sunt, etsi erant patefacta. Legi praeclaram Pithoei emendationem in Cic. pro C. Rab. § 25, quae nititur eadem consuetudine: »nec tuas unquam *rationes* ad eos scopulos appulisses, ad quos Sex. Titii afflictam navem, et in quibus C. Deciani naufragium fortunarum videres." Bene vidit Pithoeus pro *rationes* unice verum esse *rates*, quod tamen nondum receperunt editores.

Neque intacta evasit, meo quidem iudicio, ep. 17 § 2: De rationibus referendis non erat incommodum te nullas referre, quam tibi scribis a Bibulo fieri potestatem: sed id vix mihi videris per legem Iuliam facere posse, *quam Bibulus certa quadam ratione non servat, tibi magno opere servandam esse censeo.*

In his verbis oppositio per asyndeton non satis significatur; concinnitati consulamus legendo: »quam, *quamquam* Bibulus certa quadam ratione non servat, tibi magno opere servandam esse censeo.

Nec minus necessarium duco pronomen inserere in § 6. »Permulti enim ad me detulerunt, cum magnus Antiochiae metus esset, et magna spes in me atque meo exercitu, solitum dicere, quidvis se perpeti malle, quam videri eguisse

Digitized by Google

auxilio meo." Omitti enim non potest subiectum infinitivi, nempe *eum*; quod excidit ante *cum*.

Iuvat indicare aliud vitium in Lib. III. ep. 8. § 3. Non enim eram tam desipiens, ut privatae rei causa legari putarem, qui — — non in privato, sed in publico orbis terrae consilio, id est in senatu, ut gratias agerent, nitebantur." Spuria sunt verba *id est in Senatu;* contra recte legitur Phil. IV. § 14. »Senatum, id est, orbis terrae consilium delere gestis."

Modo non multum diverso peccatum est in Lib. V. ep. 21. § 5. »Tu, si me diligis, fruere isto otio tibique persuade praeter culpam *et peccatum*, QUA semper caruisti et carebis, homini accidere nihil posse, quod sit horribile et pertimescendum." Quamquam non sum nescius Tullianae illius abundantiae, qua verba duo synonyma coniungit, etsi alterutrum sufficiat, tamen nullus dubito, quin hoc loco verba *ac peccatum* orta sint ex perverso interpretandi studio. Pronomen relativum *qua*, quod pertinet ad *culpam*, satis superque demonstrat, quid antiquitus fuerit scriptum, sed placuit editoribus retinere corrupta. Quid exemplis opus est, ubi rerum testimonia adsunt? Eadem sententia, licet saepius a Cicerone decantata, ubique importuno isto *peccatum* facile caret. Videas e. g. Lib. VI. ep. 1. § 4, ep. 4. § 2; IX. ep. 16. § 5.

Usum Ciceronianum pessumdat locus in Lib. VI. ep. 2. § 3: »Profecto etiam sine meis litteris intelliges — — —, omnia, si interierint, quum superstitem te esse reipublicae, ne, si liceat quidem, velis, ferendam esse fortunam, *quae absit a culpa.*"

Nullo exemplo probari potest, quod editores Ciceronem faciunt scribentem. Quid enim? Nihil rationi magis est contentaneum quam omnes triplici modo in miseriis versari; suos infelices aut *fortuna* aut *culpa*, aut possunt simul coniuncta esse et *fortuna* et *culpa*. Si *fortuna* tantum sumus infelices, ferenda est, quoniam *culpa* abest. Hoc est, quod Cicero monet, et constanter et perspicue sic exprimit, ut aut dicat *hominem abesse a culpa* aut *culpam a fortuna*. Locutio prior nititur analogia certa; dicitur *absum a vitiis, a scelere, cupiditate, a reprehensione*, et igitur rectum est etiam *ab-*

Digitized by Google

sum a culpa. Sed nusquam in Cicerone hanc locutionem inveni, nisi de *personis*, non item de *rebus.*

Scribendum est igitur aut *quum absis a culpa* aut *a qua absit culpa.* De *eodem* loco communi conferri possunt. Lib. VI. ep. 3 § 4, ep. 4 § 2; VII. ep. 3 § 4; X. ep. 23 § 1; XII. ep. 22 § 2, ep. 23 § 4, ep. 28; de Inv. II. c. 33 § 101; Rosc. Amer. c. 20 § 55.

Violatur certa Grammaticae lex in Lib. IV. ep. 7 § 1. »Etsi eo te adhuc consilio usum intelligo, ut id reprehendere non audeam, non quin ab eo ipse dissentiam, sed quod ea te sapientia esse *iudicem*, ut meum consilium non anteponam tuo." In his vitio non vacat *iudicem*, nam coniunctivus non est huius loci. In tali constructione apud probatos scriptores semper occurrit Indicativus modus. Minime dubitanter corrigo *iudico*, quod est aeque necessarium atque coniunctivus post *quum*, si est coniunctio causalis.

Neque vereor, ne incurram in reprehensionem, si sustulero turpe additamentum in Lib. VII. ep. 3 § 3: »Discessi ab eo bello, in quo aut in acie cadendum fuit — — — — aut consciscenda mors *voluntaria.*" Quivis admonitus fatebitur voc. *voluntaria* abundare, quia semper hac in re dicebant Romani *consciscere mortem*, cf. statim § 4. Cic. Verr. III, 56 § 129; Cluent. 61 § 171; de Off. I. c. 31. § 112; Tusc. I. c. 38 § 83; Caes. B. G. I. c. 4. Livius IX. c. 26 et XXXIX. c. 19.

In eiusdem libri ep. 28 § 3 vocabulum excidit: »Sed mehercule et tum rempub. lugebam, quae non solum suis erga me, sed etiam meis erga se beneficiis erat mihi carior." Quemadmodum vocc. *suis erga me* in Codicibus exciderant, sic et altera vox periit, videlicet *vita* ante *carior.* Sic legimus X. ep. 12 ext. »Id tum reipublicae, quae mihi *vita* mea est *carior*, tum nostrae necessitudini debere me iudicio." Conf. praeterea ad Fam. XI. ep. 5 extr. ad Att. XVI. ep. 15. Phil. V. § 18 et XIII. c. 4 § 7. Quam facile dormitantes librarii vocabula omiserint, ex alio exemplo perspicuum fieri potest Lib. VIII. ep. 3 § 3." Illud nunc a te peto, si eris (ut spero) otiosus, aliquid ad nos, ut intelligamus nos tibi curae esse, *σύνταγμα* conscribas. Quî tibi istud, inquis, in mentem venit, homini non inepto? Aliquid ex tam multis tuis

Digitized by Google

monumentis exstare, quod nostrae amicitiae memoriam posteris quoque prodat."

Ernestus putavit excidisse *cupio:* quod quamquam non improbo, nullo negotio reponere licet *opto*, quod semel scriptum aut lectum *apto* facile praeteritum est.

Legitur in ep. 16 init. »Exanimatus literis tuis, quibus te nihil nisi triste cogitare ostendisti, neque id, quid esset, perscripsisti, neque non tamen, quale esset, quod cogitares, *aperuisti*, has ad te ilico literas scripsi." Non flagitat sententia *aperiendi* verbum, sed *apparendi*. Legere malim *apparuit*, ut in ep. 1 § 3. »Neque tantum valere ingenio, ut non *appareat*, quid *cupiat*."

Plura menda deprehendisse mihi videor in libro decimo, qui prae ceteris mendis scatet. Locus est in ep. 4 § 4, qui vere dici potest criticorum crux. Scribit Plancus ad Ciceronem. »Non est ignotus mihi sensus tuus; neque, si facultas optabilis mihi quidem tui praesentis esset, umquam a tuis consiliis discreparem; nec nunc committam, ut ullum meum factum iure reprehendere possis. *Sum in exspectatione omnium rerum*, quid in Gallia citeriore, quid in Urbe mense Ianuario geratur, *ut sciam*." In magno numero Criticorum ne unus quidem fuit, qui conaretur explicare haec verba, etiamsi nullo modo neque cum *superioribus* neque cum *sequentibus* cohaerent. Quod si factum esset, post sanam explicationem emendatio potuisset esse facilior. Multi eiecerunt *ut sciam*: quo facto sententia pro parte liberata est panno in hac quidem periodo plane inutili. Remanent tamen duae difficultates; nam sententiae nexui non satis mederi potuerunt. Quo etiam accedit, ut Latinum non sit. »*sum in exspectatione rei*" pro *res est in exspectatione*. Alii legendum proposuerunt *cura, ut sciam*, aut *fac, ut sciam:* quae coniectura tum sermonis Latini elegantiae repugnat; tum plurimum abest, ut nexus sit restitutus et Latinitas sanata. A loco intricato manum abstinere nolumus et dicemus, quomodo difficultas tolli possit.

Si aliquantulum intelligo, *cur* et *quid* Plancus scripserit, tota epistola in hunc finem est composita, ut declararet Ciceroni suas hortationes, de quibus agitur in ep. tertia, sibi non solum semper cordi fuisse sed etiam nunc esse et per-

Digitized by Google

petuo fore curae. Incitaverat enim orator Plancum, ut patriae opitularetur, valediceret partibus Caesarianis, redivivis in Antonianis, et sic, non partibus favendo, in his reip. difficillimis temporibus *veram* dignitatem et gloriam sibi acquireret.

Nulla sententia in tota epistola legitur, quin huc pertineat. Respondet Plancus numquam fore, ut a Cicerone praesente dissentiret, neque nunc eo absente se commissurum, ut ullum factum suum iure reprehendere posset. Sibi tamen *nota* esse debere, quae Antonius Brutusque in Gallia Cisalpina agerent, quid Senatus in Urbe mense Ianuario decreverit: se in his rebus Senatus auctoritatem secuturum, et interea angi cura, ne Galliam in officio posset retinere. Quod si sibi successum esset, tum sine dubio se satisfacturum et Ciceroni et omnibus bonis. Dubium certe non est, quin Plancus respexerit Antonii, Bruti et Senatus actiones, ut et fecit Brutus (ad Fam. XI. ep. 20 § 2). Hinc sequitur, ut locum sic constituamus:

»*Solum* in exspectatione omnium rerum, quid in Gallia citeriore, quid in Urbe mense Ianuario geratur, *fac ut sciam*. Interim »et quae sequuntur. Eadem ferme constructio occurrit Lib. I. ep. 9 § 17, ubi Cicero scribit: »Neque vero ego mihi postea quidquam assumpsi, neque hodie assumo, quod quemquam malevolentissimum *iure possit* offendere: *tantum* enitor, ut neque amicis neque etiam alienioribus opera, consilio, labore desim."

In Epistola VI. § 3; »complures in perturbatione reipublicae consules dicti, quorum nemo consularis habitus, nisi qui animo exstitit in rempublicam consulari." Erratum est in verbo *consules*: nam in tali oppositione verborum *dicere* et *habere* idem semper praedicati nomen quod vocatur, adiicitur. Debent igitur loco laudato sibi invicem respondere *complures* CONSULARES *dicti* et *nemo* CONSULARIS *habitus* eodem modo, quo est in Ep. ad frat. I. ep. 1. c. 10 § 31 »parentem Asiae et *dici* et *haberi* velis." Sed, quod diximus, etiam magis stabiliet Phil. VII. § 5, quoniam dictum est eodem ferme tempore. Scribit Cicero »Et quidem *dicuntur*, vel potius se ipsi *dicunt* CONSULARES, quo nomine dignus est *nemo*, *nisi qui tanti*

Digitized by Google

honoris nomen potest sustinere." coll. Phil. I. § 14; ad Att. I. ep. 15 § 1. Tusc. Disp. V. § 7 et 8. Nep. Milt. c. 8 § 3. Ex loco orationis Philippicae in promptu est Ciceronem scripsisse *consulares*, non *consules.*

Excipiat hunc locum ep. 8 § 1. »Non enim *praeteritam culpam* videri volo redemisse." Si iudicatum erit meridie non lucere, poterit, opinor, dici *culpa praeteritur* pro *culpa committitur* vel potius *aliquid committitur culpa*, ut est in Lib. IV. ep. 1 et XIV. ep. 1 § 1. Indubitate dicitur »officium *praeteritur culpa*, ut habemus in ep. 4, sed *culpam praeteriri* sic dici nequit. Alterum argumentum ad probandam falsam lectionem etiam peti potest ex usu quotidiano, qui in epistolis, quas *verbis quotidianis texere* solebant Romani, Cicerone teste, minime est negligendus. In vita communi *culpam redimere* idem valebat, quod solemnis formula *praeterita mutare;* quod se procul habuisse testatur Plancus. Cf. et Caes. B. G. I. c. 20. Satis diu interpretamentum locum obtinuit in § 4: Muniendi vero nosmet ipsi fuimus aucto exercitu auxiliisque multiplicatis; ut, quum praeferremus sensus *aperte*, tum etiam invitis quibusdam, sciri, quid defensuri essemus, non esset periculosum. Coll. Cic. pro R. A. 31 § 87 *Praefers avaritiam*, ut alibi dicitur nude »*prae te fers*," delendum est *aperte.*

Eiusdem generis est, quod legitur in ep. 10 § 1: Is enim *mihi* videri solet honos, qui non propter spem futuri beneficii, sed propter magna merita claris viris defertur *et datur.*" Verbum *deferre* habere vim multo efficaciorem verbo *dare* et idcirco hoc post illud *languere*, bene tenebit, qui Ciceronem attente legerit. Cf. v. c. pro Flacco § 1 et Brut. c. 81 § 281. Explicandi causa multa olim verba sunt addita, quae, quia sententiae vim extenuant, nunc interpolatorem produnt. Modo non dispari habemus in Phil. XIII. c. 10 § 22. T. Plancus, ceteri pares, qui id pugnant, *id agunt*, ut contra remp. restituti esse videantur. Propter locos sat multos expellatur *id gunt* cf. e. g. pro R. A. c. 3 § 8 et Mur. § 47.

Sequitur ep. 11 § 1: »Non mediocris adhibenda mihi est ura, ut reip. me civem dignum tuis laudibus praestem; in micitia *tua* memorem atque gratum." Totus locus clamat estituendum esse TUI MEMOREM cf. ep. XIII. ep. 87. »Quem

Digitized by Google

quidem multo etiam pluris postea, quam decessi, facere coepi, quod multis rebus expertus sum *gratum hominem meique memorem.*" Multo peius lapsum videmus librarium in § 3: Quod reliquum est, tuum munus tuere, et me, *si quem esse voluisti*, eum exitu rebusque cognoscis, defende ac suscipe.

Post *quem* desideratur una tantum vocula, nempe *me* cf. ad fam. I. ep. 7 init., ep. 9 § 18; III. ep. 9; V. ep. 8 § 5, ad Att. VII. ep. 8 § 1; in Pis. § 76.

In sequenti epistola § 3 legimus: »Recitatis literis, oblata religio Cornuto est *pullariorum admonitu* non satis diligenter eum auspiciis operam dedisse." Pullarii, credo, non *admonebant*, sed *monebant*. cf. Cic. de Div. 41 § 87, Liv. VIII. c. 30 Ovid. Met. XIII. vs. 723.

Devenimus ad locum haud facilem ad explicandum (ep. 12 § 5). »Perge igitur; ut agis, nomenque tuum commenda immortalitati, atque haec omnia, quae habent speciem gloriae, *collecta inanissimis splendoris insignibus*, brevia, fugacia, caduca esse existima." Coniecit Lambinus *collectam ex inanissimis*, sentiens, ut videtur, non bene explicari posse, *quid* hoc loco sit *colligere haec omnia inanissima splendoris insignibus*. Sed vereor, ne eiusdem emendatio, si fieri potest, etiam magis sententiam obscuret. Etenim quomodo species gloriae colligi potest ex insignibus *splendoris inanissimis?* Neque hoc Cicero his verbis spectavit, sed, ni fallor, hoc voluit, ut Plancus contemneret *vanam* gloriam peteretque perennem et solidam, quae nititur virtute et praestantia, neque est acquisita artibus et gratia hominum. Sic demum recte praecedunt »nomen tuum commenda immortalitati" et ordine sequuntur statim »verum decus in virtute positum."

Pro *inanissimis* suspicor Ciceronem scripsisse *vanissimis;* tum scribendum est *collectam e vanissimis splendoris insignibus* aut, quod equidem praefero, *contenta vanissimis splendoris insignibus* »i. e. haec omnia, quae una cum *vanis splendoris insignibus* stant caduntque, iisque amissis, similiter evanescunt, contemne, brevia, fugacia, caduca esse existima.

Notissimam corruptelam deprehendimus in ep. 15 § 4. »Si nos mediocris modo *fortuna Reipublicae* adiuverit, et audaciae perditorum et nostrae sollicitudinis hic finem reperiemus." Sae-

Digitized by Google

pius confunduntur PR., P. R. et R. P.; hic scribendum *fortuna P. R.* i. e. *populi Romani.*

In epistola 17 § 3. »Studium mihi suum L. Gellius de tribus fratribus se Gaviano probavit." Verba; quae nunc nihili sunt, leni mutatione probabilem reddent sententiam. Legendum »de tribus fratribus S. A. G. Avianis i. e. Sexto, Aulo, Gaio Avianis. Pariter mentio fit in Lib. IX. ep. 21 § 3 de tribus aliis fratribus; scribit Cicero:" Tres illi fratres fuerant, C. Cn. M. Carbones. Turbata est sententia in ep. 21 § 3. »At Laterensis, vir sanctissimus, suo chirographo mittit mihi literas, in eisque desperans de se, de exercitu, de Lepidi fide, querensque se destitutum, *in quibus* aperte denuntiat, videam, ne fallar" cet. Ernestum primum offenderunt *in quibus*; vir acutus quidem, sed saepe nimis properans nihil melius reperit, quam delere, quae viderentur corrupta. Nobis tamen in hac emendatione non est acquiescendum, nam procul dubio excogitari potest aptius quid.

In vocabulis *in quibus* latet *liquido*, cuius interpretamentum *aperte*, quomodo intrusum sit in textum, non est in occulto. In eadem §. »Ipsa chirographa omnia et quibus credidi, et ea, quibus fidem non habendam putavi, Laevo Cispio dabo perferenda." Legatur *omnia et ea, quibus credidi*, sicut iam Lambinus voluit. Cf. e. g. ad frat. II. ep. 1 c. 3 § 24; Phil. II. c. 36 § 91.

In epistola sequenti oratio male sana est et laborat in § 2: »Quod ad me perscripseras de re agraria, si consultus senatus esset, ut quisque honorificentissimam de te sententiam dixisset, *eam secutus essem, qui certe ego fuissem.*" Orationem pessime habitam esse, nemo fuit quin agnosceret. Ernestus: *ita eam secutus essem.*" Quis non sentit ne sic quidem matum emendatricem orationem sanasse? Quid, quaeso, est, *sententiam eius, qui honorificentissime de te dixisset, secutus essem, qui certe ego fuissem?* Perspicuum est corrigendum esse, *eam secutus esset*, nempe *senatus* cf. ep. 13.

Verba, quae aliis litteris distinguam in ep. 24 § 4 et ep. 28 § 3. et ep. 30 § 3 lectore sciolo, sed non Cicerone auctore laudent. In epistola 24. legitur: »Ad hoc robur nostrorum exercituum sive Africanus exercitus, *qui est veteranus*, sive

Digitized by Google

Caesaris accessisset, aequo animo summam rempublicam in discrimen deduceremus," et in ep. 28: consules egregii: praeclarus D. Brutus: puer egregius *Caesar.*" Satis notum erat Ciceroni, qualis esset Africanus exercitus, et Trebonio, quem Cicero peteret vocabulo *pueri* ad Att. XIV. ep. 12 § 2, XVI. ep. 11 § 6, ep. 15 § 3, ad fam. XII. ep. 25 § 4. In ep. 30: Etsi dexterius cornu ——— impetu primo fugaverat legionem XXXV Antonii, ut amplius passus * ultra aciem, *quo loco steterat*, processerit," nemo defendet *quo loco steterat.*

Emblemata alia indicare pergam simulque corrigam ep. 32 § 3. Ibi nunc legimus: Quum quidem pransus, nudis pedibus, tunica soluta, manibus ad tergum reiectis, et illi misero quiritanti C. R. NATVS (quod alii codices omittunt) SVM responderet. Abi nunc, populi fidem implora." Non possum mirari satis, quod verba C. R. NATVS SVM usque ad hunc diem remanserunt in editionibus. Pervulgatum est, iis, qui iniustis suppliciis afficerentur in provinciis, statim in ore esse illud CIVIS ROMANVS SVM (Ῥωμαῖός εἰμι) ut significarent, se *provocare ad populum*, cf. e. g. Verr. V. § 147, 161, 162, 165, 166, 167, 169. Haec consuetudo exprimitur unico *quiritandi* verbo. Docet nos Varro L. L. VI. 7. 68: »*Quiritare* dicitur is, *qui Quiritium fidem clamans implorat*," qui usus etiam patet ex ipso Balbi responso: *populi fidem implora*, et illustratur Caesaris loco (de B. G. V. c. 7) et copia exemplorum, quae congessit Brissonius de Formulis Lib. VIII. pag. 718 et 719. Non addit Varro »clamans C. R. NATVS SVM," nam hoc quidem esset *ineptire*, non docte Romanis explicare verborum significationem. Neque Cicero docendus erat Pollioni quid esset *quiritare*. Ludi magistris pannis istis opus fuerit, nobis liceat istis carere. Non minus peccatum est in Lib. XII. ep. 10 § 1: »Nos de Dolabella quotidie, quae volumus; sed adhuc sine capite, *sine auctore*, rumore nuncio." Verba *sine auctore* adscripsit is, cui epistola sine capite egere videbatur interpretatione. *Epistola sine capite* idem dicit, quod *epistola sine auctore* i. e. ἐπιστολὴ ἀδέσποτος. Adhuc internecionem effugit vitium in ep. 1. extr. »Da operam, ut valeas. *Vale.*" Vide, an ei vocabulo *vale* vale dicere possis. Unum tantum interpolationis exemplum addam, quia aeque turpe et non minus manifestum est. Legitur Phil. V.

Digitized by Google

§ 34: »Quapropter, ne multa nobis quotidie decernenda sint: consulibus totam rempublicam permittendam censeo hisque committendum, ut rempublicam defendant, PROVIDEANTQUE *ne quid respublica detrimenti* ACCIPIAT." Persuasum mihi habeo ultima verba stare non posse bene intelligenti. Verba *proviceant* pro *videant* et *accipiat* pro *capiat* satis demonstrant hoc loco sciolum quemdam titubasse. Certa est forma »*committe-s, ut Coss. rempublicam defendant*, quae non multum distat ab illo:" *videant Coss. ne quid respublica detrimenti capiat.* cf. Phil. VII. § 14, in Pis. c. 31 § 77; ad Att. II. ep. 1. § 8 et Briss. de Form. II. pag. 214. Fortasse haec verba, olim in margine a Vegetii aequali aut quodam aetatis posterioris adscripta, in textum sunt transposita.

Modo dicebam, me vitium exemturum e loco laudato ep. 32 § 3; quo nunc redeo. Balbi responsum hodie sic exhibetur ab editoribus: »Abi nunc, populi fidem implora." Nisi quidvis loro quovis dici posse credemus, illud *abi* formam mutare debet. Dicebant Romani aut in 2. persona *I nunc* aut in 3. aliquanto lenius *Eat nunc. Abi nunc* aut *abeat nunc* me legisse non memini. Fieri potest, ut vocc. *abi nunc* originem trahant a vocc. *at i nunc*, verum praestare videtur lectio: *I nunc, populi fidem implora;* quod acriter et mordaciter dictum est. Sic legimus Virg. Aen. 9 vs. 634.

I nunc et verbis virtutem illude superbis.

Lib. IV. vs. 381. I, sequere Italiam.

Iuv. 10 vs. 310. I nunc et iuvenis specie laetare tui. cf. Horro Ovid. Met. 12. vs. 475; Iuv. 6. vs. 306; Prop. 3. 16 (s. 17. Liv. 8 c. 7 et 19. Sen. Quaest. Nat. I. c. 16 ad Hel. c. 6 et 10; Ep. 88. Curtius Lib. VIII. c. 1 extr. I nunc ad Philippum et Parmenionem et Attalum). Sic habemus Suet. Ner. c. 35: *Eat* nunc, mater. Sen. cons. Helv. init. »*Eat nunc aliquis.* Sil. XI. vs. 392. *Eat improba Iuno.*

In epist. 34 § 3. Scribit Lepidus Ciceroni: »Memini et illa superiora, quae abs tua voluntate profecta sunt, ad meam dignitatem augendam et ornandam, quae perpetuo *animo fixa manebunt.* Abs te, mi Cicero, magnopere peto, si meam vitam et studium diligentissime superioribus temporibus in rep. administranda, *quae Lepido digna sunt*, perspecta habes, ut

Digitized by Google

paria aut eo ampliora reliquo tempore exspectes." Primum non necesse est, ut Lepido hexametri clausulam condonemus, si modo reponamus *fixa haerebunt*, quod fortasse in tali sententia unice verum est; tum vocc. *quae Lepido digna sunt* spuria esse iudico, nam si Lepidus hoc scripsisset, nunc, credo, legeremus *quae* ME *digna sunt*.

Neque omittendum est in ep. 24 § 5 malam interpunctionem esse positam. »Scis tu, mi Cicero, quod ad Caesaris amicitiam attinet, societatem mihi tecum esse communem ———. § 6. Sed, quidquid tibi scribo, dolenter me hercule magis, quam inimice facio. Quod vivit Antonius hodie, quod Lepidus una est, quod exercitus habent non contemnendos, quod sperant, quod audent, id omne Caesari acceptum referre possunt." Sententia periit, nam illud *sed* sententiam sequentem cum superiore connectit, quae sic sane coniungi non potest. Quid multa? Verba *Quidquid — facio* in parenthesi sunt ponenda, et tum puncto deleto oratio continuanda verbis: *quod* vivit Antonius cet.

Valde speciosa est Bakii viri cl. emendatio in ep. 15 § 2. Profeci itaque per Laterensem internuntium: fidem mihi dedit cet. Rem acu tetigit senex ingeniosissimus interpungens: »Profeci. Itaque per Laterensem internuntium fidem mihi dedit." Eadem opera addi potest eiusdem pulcherrima correctio in libro *de* Div. I. § 46. »Hac ratione et Chrysippus et Diogenes Antipater utitur. Quid est igitur, cur dubitandum sit, quin sint ea, quae disputavi, verissima? Si ratio mecum facit, si eventa, si populi, si nationes, si Graeci, si barbari, si maiores etiam nostri, si summi philosophi, si poëtae, si sapientissimi viri, qui resp. constituerunt, qui urbes condiderunt, si denique hoc semper ita putatum est (nam haec verba recte post *condiderunt* ponenda esse censuit Hottingerus), an dum bestiae loquantur exspectamus? hominum consentiente auctoritate contenti non sumus?"

Cum argumentandi ratione non quadrare interpunctionem optime sensit Bakius.

Postquam enim Q. Cicero in praecedentibus conatus est variis exemplis demonstrare, apud *omnes* aeque valere divinationem, concludit his verbis: »Quid est igitur, cur dubitandum

Digitized by Google

sit, quin sint ea, quae disputavi, verissima?" et ut denuo proponat, cur omnis dubitatio eximenda sit, adiicit uno tenore: »si ratio mecum facit, si eventa," cet. Stultum esse in tanto consensu velle dissentire contendit Q. Cicero. Tum contrarii absurditatem exprimit dicens: »An dum bestiae loquantur, exspectamus, hominum consentiente auctoritate non contenti sumus?" Vox *an* tum posita est in obiectione, ut c. 36 § 79: »Quid igitur exspectamus? An dum in foro nobiscum dii immortales, dum in viis versentur, dum domi?" Illud *an* mirantis est in interrogatione, de quo vide Bakium in Schol. Hypom. IV. pag. 73. Cum viro sagacissimo locum sic constituamus: »Quid est igitur, — — — verissima, si ratio mecum facit — — — si hoc denique semper ita putatum est. An dum bestiae loquantur exspectamus, hominum consentiente auctoritate contenti non sumus?"

Sumam locos aliquot corrigendos ex Libro XI. Scribitur in epist. 1 § 3. »Quid ergo est, inquis, tui consilii? Dandus est locus fortunae: cedendum ex Italia, migrandum Rhodum aut aliquo terrarum *arbitror*." Omittendum est *arbitror*: si enim respondetur ad quaestionem: *Quid ergo?* aut *Quid ergo est?* plerumque non ponuntur verba supervacanea.

Negligentiam orationis concoquere non valeo in ep. 10. § 4. »Sed neque Caesari imperari potest, nec Caesar exercitui suo." Scriberet unusquisque nostrum *nec a Caesare*, quod cur Brutus non scripserit, quamquam fuisset scriptu facillimum, nemo facile dixerit.

In ep. 14 § 3: »Scripsisti autem ad me *iis*, quas Idibus Maiis dedisti, modo te accepisse a Planco literas, non recipi Antonium a Lepido." Quod in superioribus nullam fecit mentionem de epistolis aut aliis aut ipsius Bruti, sic absolute *iis* pro *iis litteris* admitti sana ratio prohibere videtur. Excidit voc. *literis*.

Nomen proprium male invectum est in ep. 15. »iucundum mihi, quod in summa occupatione tua *Planco* collegae mandasti, ut te mihi per literas excusaret" (cf. X. ep. 20 et XI. ep. 25); in Lib. XI. ep. 21 § 3, ubi ad Brutum scribens creditur scripsisse: »omni te, vir optime mihique carissime *Brute*, de me metu libero;" in ep. 13 § 3 abundat praenomen in

Digitized by Google

vocc. »Sibi cum *M.* Lepido convenire" et in Lib. X. ep. 13. Qui enim *M.* Antonium oppresserit. cf. XI. ep. 12.

In ep. 16 § 2: »Hoc cum populus Romanus meminit, me ipsum non meminisse turpissimum est." Ne Cicero semet ipse condemnet vitii, cuius nunc non erat reus, legendum est *esset.*

In ep. 21 § 2: »Quocirca Segulium negligamus, qui res novas quaerit, non quo veterem comederit — nullam enim habuit —, sed hanc ipsam *recentem novam* devorarit." Si semper opponuntur *vetus* et *recens*, locus non relinquitur vocabulo *novam.* Insuper reprehendo aliquid in fine: »Si quid erit occultius, et ut scribis, reconditum, meorum aliquem mittam, *quo fidelius ad te litterae perferantur.*" Scripserat Brutus (ep. 20 extr.): »Ad has literas statim mihi rescribe puerumque aliquem mitte, si quid reconditum magis erit meque scire opus esse putaris." Grammaticus, qui explicationem adiecit, non vidit, se Ciceronem facere pueriliter scribentem: Deleas *quo — perferantur.* cf. Nepos Alc. c. 10 § 1. Paus. c. 2. § 4.

Novam praebebit materiam liber XII. In ep. 2 § 2. »Intelligit enim populus Romanus tres esse consulares, qui, quia, quae de rep. bene senserint, libere *locuti sunt*, tuto in senatum venire non possint." Praestare puto *elocuti sint.*

In ep. 9 § 2. »Firmos omnino habemus exercitus, sed tamen, ut omnia, *ut spero*, prospere procedant, multum interest te venire." Glossam olent verba *ut spero.* Quid enim est *prospere procedere*, nisi *procedere, ut speramus?* Non multum differt haec emendatio a Bakiana in libro, ni fallor, de Emend. Cic. Or. ad M. Brut., qui verba Ciceronis Bruti § 56: »et seditione nunciata, ut erat *laena amictus*, ita venit in concionem," certissime ita emendavit, ut in posterum omissis vocc. *laena amictus*, illa verba Ciceroniano nitore sint ornata.

In ep. 22 § 3. »Ad d. XIII. Kal. Ian. senatus frequens mihi est assensus, tum de ceteris rebus magnis et necessariis, tum de provinciis ab iis, qui obtinerent, *retinendis*, neque cuiquam tradendis, nisi qui ex senatusconsulto successisset." Coll. ep. 25, ubi legitur: »Ego, mi Cornifici, quo die primum in spem libertatis ingressus sum, et cunctantibus cete-

Digitized by Google

ris a. d. XIII. Kal. Ian. fundamenta ieci reipub., eo ipso die providi multum, atque habui rationem dignitatis tuae. Mihi enim est assensus senatus de *obtinendis* provinciis," et Phil. XI. c. 12 § 31 et ad Fam. I. ep. 9 § 13, satis manifestum fit et sine ulla dubitatione affirmaverim in loco priori *retinendis* contraxisse labem et rescribendum *obtinendis*. Quid sit *retinere provinciam* ostendam ex ep. ad Fam. XV. ep. 5 § 2: »Senatum iudicare potius mansuetudine et innocentia imperatoris *provinciam*, quam vi militum aut benignitate deorum *retentam* atque conservatam esse."

Scilicet *conservare* eiusdem fere significationis esse atque *retinere* non potest latere.

Sequitur Liber XIII. in quo quaedam sunt corrigenda. Primum in ep. 39: »Cum familia Titurnia necessitudo mihi intercedit vetus: ex quibus reliquus est M. Titurnius Rufus, qui — mihi est tuendus." Familia *tota*, hoc uno excepto, exstincta erat; lege igitur *intercessit*. In fine: »Erit mihi vehementer gratum." Fert Ciceronis consuetudo, ut dicat: »*Erit* id *mihi vehementer gratum*," quemadmodum Orellius bene in textum receperat, sed hoc iniuria aut incuria omittit Baiterus. Clausula integra est ep. 32, 35, 37, 67, 75, 78.

Multo etiam magis suspicionem mihi movet ep. 63 § 1: »Non putavi fieri posse, ut mihi verba deëssent: sed tamen in C. Laenio commendando *desunt*." Nam pugnant cum iis, quae statim subiiciuntur in § 2: »Sed vereor, ne iam superesse verba putes, quae dixeram defutura." Non tam negligenter, mihi crede, literas conscripsit Cicero, ut in fine epistolae brevissimae oblitus esset, quid scripsisset in initio. Leni medicina nobis opus est; nempe *desunt* mutandum in *deërunt*.

Epistola 64. rursus ostendit, quam prodiga interpretamentorum sit librariorum natio: »Summa *huius epistolae* haec est, ut ornes omnibus rebus Neronem, sicut instituisti, *atque fecisti*." Delenda esse *huius epistolae* constabit, si contulerimus ep. 53, ep. 75 et X. ep. 25. Neque sanus homo retinere cupiat *atque fecisti*.

In epistola 65. vitium tollendum est in his: »Sic enim velim existimes, *ex* tota tua provincia omnique isto imperio nihil esse, quod mihi gratius facere possis." Si Cicero Si-

Digitized by Google

lium propraetorem rogasset, ut aliquid in ipsius gratiam in alio loco quam in sua provincia faceret, salva esset lectio *ex* tota provincia. Nunc contra est et legendum videtur *in*, ut ostendit etiam ep. 79: »Hoc mihi gratius *in* ista provincia facere nihil potes."

Iterum interpolatorem tenemus in ep. 66. »A te hoc omni contentione peto, sic, ut maiore cura, maiore animi labore, petere non possim: ut ad ea, quae tua sponte *sine cuiusquam commendatione* faceres in hominem tantum et talem" cet. Vix monendum est insiticia esse *sine cuiusquam commendatione*. cf. e. g. XIII. ep. 18 § 1.

Magis haereo in § 79: »Eius filios dignissimos illo patre meosque necessarios, quos ego unice diligo, commendo tibi sic, ut maiore studio *nullos* possim." Saepe haec legens incido in emendationem *maiore studio nullo commendare possim*, ut legimus ep. 29 § 4; sed saepe etiam eo inclino, ut mutare velim *nullos* in *non*. Dupliciter enim enuntiat Cicero hanc quasi rogandi formulam.

Saepius, ut unusquisque nostrum, non addit obiectum secundo verbo *commendare;* sed raro fit etiam ut adiiciat obiectum numeri singularis, non tamen pluralis. Praeter locum laudatum copia est exemplorum v. c. XI. ep. 22, XII. ep. 24 et 27, XIII. ep. 17, 38; IX. ep. 13; ad Frat. I. c. 2 § 5 extr.

Datur igitur optio inter utramque constructionem; hodierna tamen a Cicerone abiudicanda. In Libro XIV. ep. 4 § 1: »*Ego* minus saepe do ad vos literas, quam possum, propterea quod, quum omnia mihi tempora sunt misera, tum vero quum aut scribo ad vos aut vestras lego."

Erunt fortasse, qui putent me fluctus excitare in simpulo, si dixero illud *ego* mihi vehementer displicere. Dicam tamen libere, quod sentio. Hic nulla causa subest, cur ponatur pronomen *ego* et in ipso literarum limine aeque Ciceroniana consuetudo respuit illud *ego*, ac consuetudo nostra.

Equidem legerem *eo* pro *ego* (de *eo* pro *ideo* ut nonnumquam *hoc* adeas Madv. G. L. § 291 A. 2), quamvis fere semper, si in primo membro sit *ideo*, *hoc*, in altero sequatur *quod*, *quia*, *quoniam*, nec recordor me umquam vidisse *propterea*, *quod*.

Digitized by Google

Vitium vulgare obsidet Lib. XV. ep. 2 § 6: »Quum admirarer, quid accidisset novi, dixit ad se *indicia manifestarum insidiarum* esse delata." Haud dubitanter corrigo *indicia manifesta insidiarum;* quod postulatur. cf. Cic. Brut. c. 80 § 277 et Curt. VII, c. 1. 2. Idem vitium inquinat Velleii Lib. II. c. 83, ubi est *indicia manifestarum rapinarum.* Quae Cortius ad illum l. attulit, nihil ad rem faciunt.

In ep. 3 § 2. »Mihi, ut in eiusmodi re tantoque bello, maximae curae est, ut, quae copiis et opibus tenere vix possumus, ea mansuetudine et continentia nostra, sociorum fidelitate *teneamus.*" Non video, cur non obtemperatum sit Nonio, qui in voce *continens* habet *tueamur;* praesertim quum *tueor* idem propemodum valeat, quod *servo* et *teneo.* Sic loquitur v. c. Cicero in ep. 4: »Summa tua auctoritas fecit ——— ut magni mea interesse putarem, et res eas, quas gessissem, tibi notas esse, et non ignorari a te, qua aequitate et continentia *tuerer* socios, provinciamque administrarem. cf. et ep. 2 § 4.

Ep. 4 § 11. »Tu idem mihi supplicationem decrevisti togato, non, ut multis, rep. bene gesta, sed, ut nemini, rep. conservata."

Admonet me hic locus, ut Bakii emendationem confirmem in Pison. c. 3 § 6: »Mihi togato Senatus, non, ut multis, *bene gestae* sed, ut nemini, *conservatae* reipublicae, singulari genere supplicationis, deorum immortalium templa patefecit." Lambinus inseruit post *supplicationem* vocc. *testimonium dedit et,* ut videtur, ex Phil. II. § 2, et ad Att. II. ep. 1 § 6. Bakius autem (Schol. Hyp. IV. pag. 299): »Sed genitivos *gestae — conservatae reip.* nulla syntaxi defendi posse puto: neque enim probandum *supplicatio bene gestae reip.* et mutandos censeo in Ablativos." Locus laudatus pulchre corroborat quae per se erant in aprico. Sed insuper desidero in syntaxi verborum *singulari genere supplicationis* vocem *decreto* cf. etiam Phil. II. § 13.

In ep. 13 § 3 (fin.) legitur: »Dignas res esse honore et gratulatione cognoscis ex iis literis, quas ad te et collegam et Senatum *publice* misi." Facile paucis verbis vincam turpe emblema habendum esse voc. *publice.* Satis notum est, im-

Digitized by Google

peratores, qui honoris aliquid pro rebus gestis peterent, literas mittere laureatas ad Senatum. Quae petitio ut fieret firmior, conabantur imprimis sibi conciliare gratiam consulum ceterorumque hominum, qui in rep. pollerent, et ab his contendere, ut dignitatem tuerentur, neve ipsorum deëssent honori. Hoc consilio literas mittebant, in quibus agebant de rebus gestis, antequam ipsae literae laureatae Romam perferebantur. Huius rei exemplum habemus ep. 4 h. l.

Aliud exemplum se offert in Lib. X. ep. 12 § 2: »Paulo post idem mihi [Munatius] (sic) eas literas legendas dedit, quas ipsi miseras et eas, quas *publice*." His de causis istud *publice* tollatur, quod, etiamsi non ageretur de diversis literis, frigide abundaret. cf. et ep. 3 et ep. 9.

Quum plura exempla corruptelarum omne genus possem proferre, nunc quidem ea indicare supersedeo et finem faciam in uno et altero loco ex poëtis Latinis.

Peerlkampius in egregia editione satis habuit ostendisse vitium metricum reliquitque expediendum in Virg. Aen. II. vs. 2.

Quamquam animus meminisse horret, luctuque refugit.

Idem cogitavit poëta, quod Ovidius in Metam. XII. vs. 545.

Tristis ad haec Pylius: »Quid me meminisse malorum
Cogis, et obductos annis *rescindere luctus*."

et Trist. I. 1 vs. 103. »ne MOTA *resaeviat* ira." Sic ipse canit (Lib. IV. vs. 531).

Ingeminant curae: rursusque *resurgens*
Saevit amor, magnoque irarum fluctuat aestu.

Satis placet restituere:

Quamquam animus meminisse horret *luctusque resurgit*.

In iocosa parte Ovidii Met. XIII. vs. 854, ubi Cyclops flagrans amore Galateam alloquitur, inter alia lectu dignissima haec dicit:

»Inveni geminos (catulos ursae), *qui tecum ludere possint*."

Quis non statim sibi in mentem revocat lepidissimum illud Catulli carmen (II), quod inscribitur *Ad Lesbiae passerem*.

Passer, deliciae meae puellae,
Quicum ludere, quem in sinu tenere, cet.

Digitized by Google

et addit continuo locum simillimum ex Plaut. Capt. Act. V. sc. IV. vs. 5.

Nam ubi illo adveni, quasi patriciis pueris aut monedulae,
Aut anates, aut coturnices dantur, *quicum lusitent.*

Ex quo loco praeterea patet *quicum* pro *quibuscum* non abhorrere a sermone Latino, neque haec poterit esse causa, cur recusemus emendare in Ovidio, quod convenit illi aetati, nempe:

»Inveni geminos, *quicum tu* ludere *possis.*"

Nam non credibile est Ovidium *metri* causa aut neglexisse pulchri sensum, aut noluisse uti forma antiquiori, licet aurea aetate *quicum* pro *quibuscum* perrare dictum sit.

In eodem libro vs. 61. Aiax de Ulysse, Palamedis caedis auctore, ad Graecos inter alia dicit:

Ergo aut exsilio vires subduxit Achivis
Aut nece.

Pulchrior mihi videtur sententia:

Ergo aut exsilio vires subduxit, Achivi,
Aut nece.

Et sic solet Ovidius vocativum in sexto pede ponere cf. vs. 13, 29, 88, 127, 136, 445 et alibi.

Finem faciam in loco Catulliano Carm. 21 init.

Aureli, pater esuritionum,
Non *harum* modo, sed quot aut fuerunt,
Aut *sunt*, aut aliis erunt in annis.

Pronomine *harum* indicari esuritiones, *quae nunc sunt*, unusquisque intelligit. Non igitur retinenda est lectio vulgata; neque opus tamen est notam loquendi formulam de rebus hominibusque incomparabilibus aliunde illustrare; Catullus nos ipse docebit. Carmen 24 incipit ab his:

O, qui flosculus es Iuventiorum,
Non *horum* modo, sed quot aut fuerunt,
Aut posthac aliis erunt in annis.

et carmen 49:

Disertissime Romuli nepotum,
Quot sunt, quotque fuere, Marce Tulli,
quotque post aliis erunt in annis.

Digitized by Google

In carmine primo igitur in versu tertio restituendum arbitror:

Aut *posthac* aliis erunt in annis.

Lugduni-Batavorum m. Ian. a. 1858.

H. A. Kleyn.

MISCELLANEA CRITICA.

Catulli locus recte, ut mihi quidem videtur, emendatus:

Aureli, pater esuritionum,
non *harum* modo, sed quot aut fuerunt,
aut *posthac* aliis erunt in annis.

et alter, qui sine labe ad nos pervenit:

O, qui flosculus es Iuventiorum,
non *horum* modo, sed quot aut fuerunt, cet.

commode adhiberi possunt ad restituendam veram lectionem disertissimi Romuli nepotum in Verr. I. 1. 1. »Omnium sermone percrebuit his iudiciis *quae nunc sint* pecuniosum hominem quamvis sit nocens neminem posse damnari." Utrum *sint* an *sunt* verius sit docti homines dissident. Mihi utro modo scribatur perinde est, modo illa verba illuc redeant unde male pedem intulerunt. Cicero enim sic scripserat: »*his iudiciis* pecuniosum hominem — neminem posse damnari." quemadmodum Philippus Consul in concione dixit: »Videndum sibi aliud esse consilium, *illo senatu* se remp. gerere non posse." de Orat. III. 1. 1, in cuius loci vicinia quod nuperrime Bakius emendavit: »ut saepe inter homines sapientissimos constare *audivi*," pro librorum lectione *constare vidi*, Plauto prodesse proderit, qui creditur dixisse in Menaechmis vs. 48:

Propterea illius nomen memini facilius,
quia illum clamore *vidi* flagitarier.

sed, si ego Plautum et Plauti dictionem bene novi, non sic sed *clamore* audivi *flagitarier* dixit, ut homines omnes et olim et nunc solemus in tali re dicere.

Quod hodie in Cicerone legitur *his iudiciis, quae nunc sint*, istiusmodi est ac si in Catulli libris esset scriptum:

non harum modo, *quae nunc sunt*, sed quot aut fuerunt.

Digitized by Google

In Plauti Sticho vs. 690. (V. IV. 8).

Hoc convivium
pro opibus nostris satis commodulumst nucibus fabulis
(ficulis
oleae trublio lupillo comminuto crustulo.

quamquam haec lepido poëtae sat scite videntur ὑποκεκορίσθαι, tamen etiam lepidius dixit, nempe sic: »satis commodulumst *nuculis* fabulis ficulis." Sentient hoc esse necessarium quantum est hominum venustiorum, et qui Graecorum Comicorum salibus et leporibus delectantur. Antiphanes Athen. p. 105. F.

καὶ συμπαίζει καριδαρίοις
μετὰ περδικίων καὶ θραττιδίων
καὶ ψηττορίοις μετὰ κωθαρίων
καὶ σκινδαρίοις μετὰ κωβιδίων.

exime ex his unum ὑποκορισικόν et mirum quantum de venustate ioci detraxeris. Qui in tali re κυάμια et συκίδια dixit eidem καρύδια est dicendum. Si hoc mihi dederis eadem opera Philyllii versiculum emendare poteris apud Athenaeum p. 640. D. et 641. A. Duplex enim scriptura est, utraque vitiosa: ἀμύγδαλα κάρυα ἐπιφορήματα, et ἀμύγδαλα καρύδια ἐπιφορήματα, unde homines docti senarium sic reconcinnarunt:

Ἀμυγδάλαι, καρύδι', ἐπιφορήματα,

at tu vides dedisse poëtam:

ἀμυγδάλια, καρύδι', ἐπιφορήματα.

Non eripies igitur Hippocrati suum ἀμυγδάλια τρίβων, quod in ἀμύγδαλα refingebat Dindorf. ad Steph. Thes., sed Comicus Medico feret opem. *Nuculas* Praenestinos dici scribit Festus »quod in eorum regione plurima *nux minuta* nascitur."

Redeo ad Ciceronis accusationem multis adhuc deformatam et aliis vitiis erroribusque, quos longa dies omnibus libris per scribarum manus ad seros posteros propagatis affricare solet, et sciolorum insulsis additamentis et puerilibus interpretamentis et futilibus annotatiunculis, quas multi propterea concoquunt, quia quae fuerit librorum veterum conditio aut numquam viderunt aut non satis cogitant. Tischendorfius edidit codicem perveterem ab ipso Frederico-Augustanum appellatum, quem tamen iniuria »OMNIUM QUI IN EUROPA SUPERSUNT FACILE ANTIQUISSIMUM" in titulo libri inscripsit), in quo legitur Fol. XIX.

Digitized by Google

Rect. subscriptio haec ipsius Pamphili Martyris: Πάμφιλος διόρθωσα (διώρθωσα) τὸ τεῦχος ἐν τῇ Φυλακῇ — καὶ εἴ γε μὴ βαρὺ εἰπεῖν τούτῳ τῷ ἀντιγράφῳ παραπλήσιον εὑρεῖν ἀντίγραφον οὐ ῥᾴδιον. Qui veteres membranas venerantur et fidem librorum non convellendam clamant non audebunt tamen negare scatere hunc Codicem turpissimis scripturae erroribus, et annotatiunculas in ora libri et inter versus putidissimas et ineptissimas passim apparere, quas cum contemtu abiicient omnes, qui modo quid scriptum in istis sit intelligere possunt. Qui et caeteros omnes scriptores veteres et Ciceronem ita legunt ut *ex istiusmodi Codicibus* vulgatam scripturam manavisse meminerint, et quod mendosum est et quod interpolatum est certis vestigiis indagabunt et deprehendent, et sapere audebunt. In praefatione primae Actionis ex libris editur § 2: »Nunc in ipso discrimine ordinis iudiciorumque vestrorum — reus in iudicium adductus est C. Verres, homo vita atque factis omnium iam opinione damnatus, pecuniae magnitudine sua spe ac praedicatione absolutus." Habebis Oratoris manum, si duo sciolorum furta, saepe alibi commissa, odoratus fueris. IN IUDICIUM ADDUCTUS probum et genuinum est, isti annotarunt REUS: genuinum ac probum est HOMO, isti quis esset adscripserunt: C. VERRES. Cicero scripserat: »in ipso discrimine ordinis — in iudicium adductus est homo vita atque factis omnium iam opinione damnatus" cet. Nominare Verrem in omnium conspectu squalidum in subsellio sedentem et a praecone paulo ante citatum nihil erat opus. Si nominaveris vide quantum de gravitate et severitate orationis detraxeris. Fere perinde est ac si in Caesaris triumpho cantassent milites: »Urbani, servate uxores, *C. Caesarem*, moechum calvum adducimus," Suet. Caes. 51. Is dubitat in talibus qui licere sibi non putat receptam scripturam attingere, quae superstitio caliginem animis offundit iudiciumque obtundit. Qui intelligit se non Ciceronem sed librarios in ordinem cogere is demum animo libero scripturam de mendo suspectam cum emendata scriptura comparare potest et utra sit verior diiudicare.

C. G. C.

Digitized by Google

VARIAE LECTIONES.

SCRIPSIT C. G. COBET.

(*Continuantur e* VII. *pag.* 196).

Subolet mihi vitium in Memor. III. III. 9, ubi quum dixisset Socrates: ὅτι ἐν παντὶ πράγματι οἱ ἄνθρωποι τούτοις μάλιστα ἐθέλουσι πείθεσθαι οὓς ἂν ἡγῶνται βελτίστους εἶναι, triplex huius rei exemplum affert: καὶ γὰρ ἐν νόσῳ ὃν ἂν ἡγῶνται ἰατρικώτατον εἶναι τούτῳ μάλιστα πείθονται, καὶ ἐν πλοίῳ οἱ πλέοντες ὃν ἂν κυβερνητικώτατον, καὶ ἐν γεωργίᾳ ὃν ἂν γεωργικώτατον. Non potes non sentire quam sit importunum οἱ πλέοντες et quam scitae huius loci compositioni officiat, sed si deleveris, manca oratio erit et ne satis vera quidem, nam saepe Socrati ἡ ναυτικὴ ἀταξία solet esse in ore, ut III. v. 6. (οἱ ἐν ταῖς ναυσὶν) ὅταν μηδὲν φοβῶνται μεσοὶ εἰσιν ἀταξίας. Huic incommodo optime medeberis et simul unde natum sit οἱ πλέοντες intelliges, si mecum repones: καὶ ἐν πλῷ ὃν ἂν κυβερνητικώτατον. Dicitur enim ἐν νόσῳ καὶ ἐν πλῷ καὶ ἐν γεωργίᾳ eodem sensu atque ὅταν νοσῶσι καὶ πλέωσι καὶ γεωργῶσιν, atque hoc ipsum est quod sententia loci requirit. Alia ratio est loci III. X. 10. ubi componuntur ἐν νηΐ — καὶ ἐν γεωργίᾳ — καὶ ἐν νόσῳ — καὶ ἐν σωμασκίᾳ, in quibus omnibus dicitur ὁ ἐπισάμενος ἄρχειν, quod verum est: τῶν ἐν τῇ νηΐ πάντων ὁ ἐπισάμενος ἄρχει et in alto et in portu, non tantum ὅταν πλέωσιν. Confusa esse πλοίῳ et πλῷ nemo mirabitur qui meminerit eorum quae de ea re ad Oeconomicum annotavimus.

Mendum inest in Nicomachidae querela III. IV. 1. ἐμὲ μὲν οὐκ εἴλοντο ὃς ἐκ καταλόγου στρατευόμενος κατατέτριμμαι καὶ λοχαγῶν καὶ ταξιαρχῶν καὶ τραύματα ὑπὸ τῶν πολεμίων τοσαῦτα

Digitized by Google

ἔχων, quod sic optime deprehendes, et deprehensum statim sanabis, si diligenter animadverteris quo sensu κατατρίβομαι vel κατατέτριμμαι ποιῶν τι dicatur. Facillime id colligi potest ex Aristophanis fragmento apud Athen. p. 184. E.

ὅσις αὐλοῖς καὶ λύραισι κατατέτριμμαι χρώμενος
εἶτά με σκάπτειν κελεύεις;

et e Platonis loco de Rep. III. p. 405. B. ὅταν τις τὸ πολὺ τοῦ βίου ἐν δικαστηρίοις φεύγων τε καὶ διώκων κατατρίβηται, similibusque locis, ubi τὸ κατατετρῖφθαι non *detritum esse* significat aut *attritum*, sed quod Latine dicitur *tritum esse* et Graece τρίβων εἰμί, et usurpatur de singulari peritia, quam quis ex longo usu collegerit. Itaque κατατέτριμμαι στρατευόμενος is dicit, qui in stipendiis faciendis aetatem contrivit et ex ea re eximiam rei militaris peritiam sibi comparavit, et αὐλοῖς καὶ λύραισι κατατέτριμμαι χρώμενος illius oratio est, qui rei musicae diutissime operam dedit eamque nunc egregie callet, sed neque illius neque huius vires adhuc imminutae aut attritae esse significantur: uterque *tritum* se esse praedicat, non *detritum* et multo labore *fractum*. Quomodo se Nicomachides queri poterat esse praeteritum si confectum se laboribus et exhaustum esse ultro fateretur? Ubi hoc mihi dederis simul hoc dabis κατατέτριμμαι τοσαῦτα τραύματα ἔχων absurdum esse. Quid igitur legendum est? Nempe καὶ τραύματα ὑπὸ τῶν πολεμίων τοσαῦτα ἔχω. Duplex militis querela est: praeteritum se indignatur qui tot stipendia fecerit et in bello tot vulnera acceperit. Idem semper est et ubique veteranorum ingenium, eadem oratio: sic se bonos milites et fortes esse declarant: stipendia sua enumerant, narrant vulnera et cicatrices ostentant: ἅμα δὲ τὰς οὐλὰς τῶν τραυμάτων ἀπογυμνούμενος ἐπεδείκνυεν. Audivimus haec omnes et vidimus. Luculentum exemplum est apud Livium XLV. 39. fin. Quomodo ἔχω in ἔχων abierit manifestum est: scribae ταξιαρχῶν καὶ λοχαγῶν καὶ — ἔχων aliud agentes coniunxerunt.

In Memor. III. v. 3. mendum est in verbis: ἀλλὰ μὴν φιλοτιμότατοί γε καὶ φιλοφρονέστατοι πάντων εἰσίν· ἅπερ οὖν ἥκιστα παροξύνει κινδυνεύειν ὑπὲρ εὐδοξίας τε καὶ πατρίδος. Nesciebam *comitatem* hanc vim habere, ut animos ad virtutem inflammaret. Mendosum est φιλοφρονέστατοι, in quo quid la-

Digitized by Google

teat, ipsa loci sententia ad verum ducente, reperisse mihi videor et eadem opera erroris originem deprehendisse. Xenophon dederat: φιλοτιμότατοί γε καὶ μεγαλοφρονέστατοι πάντων εἰσίν, sed librarius quum φιλοτιμότατοι scripsisset τὸ φιλο — ἔνκυλον ἔχων iisdem syllabis etiam sequens adiectivum inchoavit, quod genus erroris in describendo saepe omnes committimus, et saepe in Codd. Graecis commissum videmus. Dabis mihi Athenienses fuisse μεγαλοφρονεστάτους πάντων, et optime coniungi φιλοτιμίαν et μεγαλοφροσύνην, et iis maxime animos ad virtutem inflammari, denique saepius vocabulo μεγαλόφρων in tali re Xenophontem uti.

Expellendum emblema est III. v. 4. Ἀθηναῖοι δὲ οἱ πρότερον [ὅτε Βοιωτοὶ μόνοι ἐγένοντο] πορθοῦντες τὴν Βοιωτίαν φοβοῦνται μὴ Βοιωτοὶ δηώσωσι τὴν Ἀττικήν. Quae verba removenda esse censemus non tantum pueriliter abundant, sed sententiae aperte adversantur. Dici poterat ὁπότε συμμάχων ἐρῆμοι εἶεν aut huiusmodi quid, sed ὅτε μόνοι ἐγένοντο de *una* certa occasione dictum esse apparet: quod manifesto est a Periclis sententia alienum. Praeterea νῦν requiro, οἱ πρότερον πορθοῦντες τὴν Βοιωτίαν (νῦν) φοβοῦνται κτἑ.

Vitiat sententiam articulus perverse additus III. v. 8. εἰ μὲν ἐβουλόμεθα χρημάτων αὐτοὺς ὧν [οἱ] ἄλλοι εἶχον ἀντιποιεῖσθαι. Cogitanti tibi quo sensu οἱ ἄλλοι dicatur ridere subibit.

Vetus corruptela dudum a Schneidero deprensa adhuc inquinat locum in Mem. III. v. 9. εἰ τούς γε παλαιοτάτους ὧν ἀκούομεν προγόνους αὐτῶν ἀναμιμνήσκοιμεν αὐτοὺς [ἀκηκοότας] ἀρίστους γεγονέναι. Optimum factu est molestum et absurdum participium Schneidero obtemperantes resecare. Si quaeris unde natum putem, suspicor ἀκούομεν elicuisse glossam ἀκηκόαμεν, eamque forma vicinis accommodata insinuasse sese in alienam sedem.

In § 24. οὐδέ intelligi non potest et corrigendum: οὐ λανθάνεις με ὅτι οὐκ οἰόμενος — ἀλλ' ἐγχειρῶν με διδάσκειν κτἑ.

Feliciter emendavit Hirschigius locum III. vi. 8. ἐὰν μὲν ἡ τῆς πόλεως (δύναμις) κρείττων ᾖ, — ἐὰν δὲ ἥττων τῶν ἐναντίων. quis enim admonitus non sentit ἐὰν δὲ ἡ τῶν ἐναντίων esse Xenophontis manum?

Suspecta mihi sunt verba quae leguntur III. vi. 7. τί δὲ

Digitized by Google

οἶει διαφέρειν ὃ σὺ ποιεῖς ἢ τῶν ἀσκητῶν ὄντα κρείττῳ τοὺς ἰδιώτας φοβεῖσθαι; Haud scio an ποιεῖν exciderit et sic legi oporteat: ὃ σὺ ποιεῖς (ποιεῖν) ἢ — φοβεῖσθαι; Pervulgata dicendi forma est qualis et alibi passim legitur et apud Demosth. Orat. XXIII. 51. διαφέρει δὲ τί τοῦτο τοῦ ὡς αὐτὸν ἄγειν; sed retrahit me Antiphanis locus apud Stobaeum in Floril. 74, 9:

τί φῄς; λαθεῖν ζητῶν τι πρὸς γυναῖκ' ἐρεῖς
τὸ πρᾶγμα; καὶ τί τοῦτο διαφέρειν οἴει
ἢ πᾶσι τοῖς κήρυξιν ἐν ἀγορᾷ φράσαι;

haec enim Porsoni emendatio pro τί τοῦτο διαφέρει ἢ πᾶσι κτέ. numeros optime restituit et loco Xenophontis confirmatur, qui contra Antiphanis comparatione sanus et integer esse intelligitur. Quod in sqq. reponere volebam σὺ γὰρ τοῖς πρωτεύουσιν κτέ. pro οὐ γάρ, video olim occupasse Schneiderum, ac miror neminem certam emendationem recepisse. Qui locum diligenter inspicient sat scio σὺ γάρ aliquando recepturos.

Socrates meretriculae III. XI. 10. ita suadet: δεῖ τὸν μὲν ἐπιμελόμενον ἀσμένως ὑποδέχεσθαι, τὸν δὲ τρυφῶντα ἀποκλείειν, sed, credo, de istarum quaestu erit actum ubi τοὺς τρυφῶντας coeperint excludere. Medebitur malo una literula, vel potius tenuis lineola, quae describentium aciem olim fugerat in scriptura ΔΕ̄ΤΡΤΦΩΝΤΑ, id est τὸν δ' ἐντρυφῶντα ἀποκλείειν. Satis tritum et notum est ἐντρυφᾶν τινι, *petulanter et proterve alicui illudere;* ut apud Euripidem in Cyclope vs. 588:

μέμφει τὸν ἐρασὴν κἀντρυφᾷς πεπωκότι;

Callicratidas apud Plutarchum in Apophth. Lacon. p. 222. E. Cyri fastum non ferens ἀπηλλάγη εἰς Ἔφεσον πολλὰ ἐπαρώμενος κακὰ τοῖς πρώτοις ἐντρυφηθεῖσιν ὑπὸ βαρβάρων καὶ διδάξασιν αὐτοὺς ὑβρίζειν διὰ πλοῦτον.

Etiam aliud Socratis consilium eidem mulierculae datum scribae ex prudenti fecerunt pessimum III. XI. 14. Quaerenti Theodotae πῶς ἂν ἐγὼ λιμὸν ἐμποιεῖν τῳ τῶν παρ' ἐμοὶ δυναίμην; respondet ὁ εἴρων his verbis: εἰ πρῶτον μὲν τοῖς κεκορεσμένοις μήτε προσφέροις μήτε ὑπομιμνήσκοις, — ἔπειτα τοὺς δεομένους ὑπομιμνήσκοις ὡς κοσμιωτάτῃ τε διαίτῃ καὶ τῷ φαίνεσθαι βουλομένη χαρίζεσθαι καὶ διαφεύγουσα, ἕως ἂν ὡς μάλιστα δεηθῶσιν, inserenda est enim negandi particula καὶ τῷ

Digitized by Google

(μὴ) φαίνεσθαι βουλομένη, quod commendatur, ne dicam ipsa rei natura, et iis quae praecedunt τῇ κοσμιωτάτῃ διαίτῃ et sequenti participio διαφεύγουσα, nam, si voluisset haec inter se opponere Socrates φαίνεσθαι βουλομένη et διαφεύγουσα, non coniunxisset haec copula καί, sed εἶτα διαφεύγουσα aut huiusmodi quid, unde ea res appareret, dixisset. Excidisse μή nihil habet quod mireris. Saepe necessaria negatio in libris omissa est, cuius rei et ipsi subinde exempla attulimus, quibus unum et alterum ex Demosthene addere iuvat, qui in Orat. IX. 11. Philippum Olynthiis dixisse refert ὅτι δεῖ δυοῖν θάτερον ἢ ἐκείνους ἐν Ὀλύνθῳ μὴ οἰκεῖν ἢ αὐτὸν ἐν Μακεδονίᾳ, quod intelligi non poterit donec restitueris ἢ αὐτὸν (μὴ) ἐν Μακεδονίᾳ. In eiusdem oratione περὶ τῆς παραπρεσβείας § 212. male Graece legitur οὐ μὰ Δί', οὐκ ἀπηγόρευε καλεῖν, Graecum est ἀπηγόρευε (μὴ) καλεῖν.

Contra sententiam adhuc editur III. XIV. 7. ἔλεγε δὲ καὶ ὡς τὸ εὐωχεῖσθαι ἐν τῇ Ἀθηναίων γλώττῃ ἐσθίειν καλοῖτο. Dindorfius, qui olim istam lectionem conatus erat defendere, agnovit errorem suum in praefatione ad Demosthenem pag. LXII. Edit. Teubn., et Demostheni p. 630, 28. reddens suum: τὰ γὰρ χρήματα ἄποινα ὠνόμαζον οἱ παλαιοί, in Xenophonte probavit emendationem Reiskii ὡς τὸ ἐσθίειν — εὐωχεῖσθαι καλοῖτο. Lenius est cum aliis τό solum transponere: ὡς εὐωχεῖσθαι — τὸ ἐσθίειν καλοῖτο. Caeterum ista Socratis opinio non seria est, sed iocosa et iocularis. Est aliquid inter τὸ ἐσθίειν et τὰ εὐωχεῖσθαι, quod nescit nemo.

Nemo facile dicet quid sibi velit imperfectum διηγοῦντο in Memor. II. III. 2. ἄλλοι μὲν οὖν αὐτῷ πρὸς ἄλλους οὕτως ὁμιλοῦντι παραγενόμενοι διηγοῦντο· ἐγὼ δὲ ὅτε πρὸς Εὐθύδημον τοιάδε διελέγετο παρεγενόμην. Quod Heindorfius coniecit διηγοῖντο summo viro imprudenti excidisse videtur. Emendandum est διηγοῦνται, nempe in iis quae de Socrate *scripserunt*. Xenophon diu post Socratis mortem τὰ Ἀπομνημονεύματα scribere coepit, quum multi iam certatim multa de Socrate memoriae prodidissent. Satis est apposuisse verba e Xenophontis Apologia Socratis § 1. γεγράφασι μὲν περὶ τούτου καὶ ἄλλοι, καὶ πάντες ἔτυχον τῆς μεγαληγορίας αὐτοῦ, et ex Memor. I. IV. 1. εἰ δέ τινες Σωκράτην νομίζουσιν, ὡς ἔνιοι γράφουσί τε

Digitized by Google

καὶ λέγουσι περὶ αὐτοῦ τεκμαιρόμενοι κτέ. ubi quae sequuntur arguunt neque de Platone haec dici neque de Antisthene aut Aeschine aut ullo alio ex Socraticorum numero, sed nescio quem Socratis obtrectatorem illis temporibus notum reprehendi. Laudes Socratis post viri mortem omnibus erant in ore. Ea res permovit Polycratem sophistam Atheniensem ut, quo consilio Βουσίριδος ἀπολογίαν et aliam Clytaemnestrae scripserat, quum materiae difficultate ingenium exercere et ostentare voluisset, teste Quintiliano I. O. II. XVII. 4, eodem Σωκράτους κατηγορίαν scriberet. Ista Polycratis κατηγορία Σωκράτους multorum plausum tulit et magnam movit admirationem. Ea ipsa res Xenophontem impulit ut contra scriberet, et sic τὰ Σωκράτους Ἀπομνημονεύματα ad redarguendam Polycratis κατηγορίαν Σωκράτους a Xenophonte composita sunt et edita. Itaque si quando a Xenophonte ὁ κατήγορος commemoratur, non Meletus significatur, aut Anytus, aut Lyco, οἱ γραψάμενοι Σωκράτην, sed Polycrates, cuius κατηγορία Σωκράτους erat tum in hominum elegantiorum manibus.

Dicam breviter quibus indiciis et argumentis id collegerim et mihi firmiter persuaserim. In iis, qui Polycratis orationem in Socratem scriptam commemorant, duo tantum sunt testes idonei et fide digni, Isocrates et Favorinus. Isocrates ad ipsum Polycratem scribens in Busiride § 4. ita dicit: αἰσθανόμενος οὖν οὐχ ἥκιστά σε μεγαλαυχούμενον ἐπί τε τῇ Βουσίριδος ἀπολογίᾳ καὶ τῇ Σωκράτους κατηγορίᾳ πειράσομαί σοι ποιῆσαι καταφανὲς ὅτι τοῦ δέοντος ἐν ἀμφοτέροις τοῖς λόγοις διήμαρτες. Deinde, postquam τὴν Βουσίριδος ἀπολογίαν acerbe reprehendisset, sic pergit: Σωκράτους δὲ κατηγορεῖν ἐγχειρήσας, ὥσπερ ἐγκωμιάσαι βουλόμενος, Ἀλκιβιάδην ἔδωκας αὐτῷ μαθητήν, ὃν ὑπ' ἐκείνου μὲν οὐδεὶς ἤσθετο παιδευόμενον, ὅτι δὲ πολὺ διήνεγκε τῶν ἄλλων ἅπαντες ἂν ὁμολογήσειαν. Unde occasionem arripuit hominis odiose sic irridendi: *Socrates ipse*, inquit, *si tuam accusationem cognoscere posset*, τοσαύτην ἄν σοι ἔχοι χάριν τῆς κατηγορίας ὅσην οὐδενὶ τῶν ἐπαινεῖν αὐτὸν εἰθισμένων. Quam ignorabat Socratis animum et ingenium lividus rhetor, qui haec scripsit, tam admirator sui quam Socratis et Platonis et Socraticorum omnium osor et contemtor. Ex his igitur manifestum est Polycratem ingenii ostentandi causa *post*

Digitized by Google

mortem Socratis istam accusationem conscripsisse, sive, ut Bentleii verbis utar (in Dissertat. de Epistolis Socratis cap. VI.) »*Polycratis orationem in Socratem fuisse tantum declamationem exercitationemque scholasticam, non veram orationem Athenis habitam.*" Manifestum igitur est illis temporibus constitisse inter omnes Socratem praestantissimum virum iniquo iudicio fuisse circumventum, ut nihilo minus fuerit *παράδοξον* Socratem *accusare*, quam Busiridem et Clytaemnestram *defendere*. Quid de Socrate mortuo cives sui existimarent apparet vel ex his verbis Lysiae ex oratione *πρὸς Αἰσχίνην τὸν Σωκρατικόν* apud Athen. p. 611. E. *οἰόμενος τουτονὶ Αἰσχίνην Σωκράτους γεγονέναι μαθητὴν καὶ περὶ δικαιοσύνης καὶ ἀρετῆς πολλοὺς καὶ σεμνοὺς λέγοντα λόγους οὐκ ἄν ποτε ἐπιχειρῆσαι οὐδὲ τολμῆσαι ἅπερ οἱ πονηρότατοι καὶ ἀδικώτατοι ἄνθρωποι ἐπιχειροῦσι πράττειν*, ubi si locum diligenter expenderis emendandum esse intelliges *Σωκράτους γενόμενον μαθητήν*. Praeterea manifestum est illam Socratis accusationem placuisse multis, quamobrem iste *οὐχ ἥκιστα ἐπὶ ταύτῃ ἐμεγαλαυχεῖτο* et *placebat sibi*, quam ipsam rem Isocratis aemulationem et invidiam movisse suspicor. Polycratis *κατηγορία Σωκράτους* aetatem tulit et ab eruditis lectitabatur, unde nata est olim falsa et perversa opinio eam ipsam orationem in ipso iudicio contra Socratem esse habitam, cuius rei unum testem producere iuvat. Quintilianus in Inst. Orat. II. XVII. 4. ita scribit: »*Equidem illos, qui contra disputarunt* (rhetoricam artem non esse) *non tam sensisse quod dicerent, quam exercere ingenia materiae difficultate credo voluisse, sicut Polycratem cum Busirin laudaret et Clytaemnestram: quamquam is, quod his dissimile non esset, composuisse orationem, quae* est habita *contra Socratem, dicitur.*" Vides Quintilianum in ea opinione esse *τήν τε Βουσίριδος ἀπορίαν καὶ τὴν Κλυταιμνήστρας* ingenii exercendi causa a Polycrate scriptam esse, sed *τὴν Σωκράτους κατηγορίαν* ab eo esse compositam ut ea accusator in iudicio contra Socratem uteretur. Nempe quum Polycratis, quem Socrati aequalem fuisse constabat, acris et vehemens Socratis accusatio exstaret, prolivi et excusabili errore eruditi homines illam ipsam in iudicio habitam esse suspicati, deinde satis leviter de suo commenti sunt Meletum, indisertum hominem, Polycrati dedisse

Digitized by Google

negotium, ut sibi orationem in Socratem conscriberet, qua apud iudices uteretur, idque Polycratem hominem pauperculum mercede fecisse. Falsum hoc esse et commenticium vides, sed erat olim illa pervulgata opinio. Diogenes Laërtius II. 38. ἀπηνέγκατο μὲν οὖν τὴν γραφὴν (κατὰ τοῦ Σωκράτους) ὁ Μέλητος, εἶπε δὲ τὴν δίκην Πολύευκτος, συνέγραψε δὲ τὸν λόγον Πολυκράτης ὁ τοφισὴς, ὥς φησιν Ἕρμιππος. Fieri non potest, ut hoc Hermippus scripserit, homo perdoctus et diligens, quem disertissimum Isocratis testimonium fugere non potuit, praesertim quum et de Isocrate et περὶ τῶν Ἰσοκράτους μαθητῶν accurate multa conscripserit. Commemoraverat, opinor, Hermippus alicubi Polycratis κατηγορίαν Σωκράτους, unde Diogenes, nullius iudicii homo, collegit in ipso iudicio habitam esse eum dicere. Itaque ὅτι συνέγραψε Πολυκράτης Σωκράτους κατηγορίαν verissime Hermippus memoriae prodidit, sed eam aut a Meleto, aut a Polyeucto, nequissimo demagogo (qui tamen, credo, suas ipse orationes scriptitabat) in Socratis iudicio esse habitam Diogenis error est, quales permultos commisit. Quum diu iste opinionis error inveterasset Favorinus τὴν Σωκράτους κατηγορίαν lectitans certo indicio fraudem deprehendit et redarguit. Audi Diogenem Laërtium II. 39. Φαβωρῖνος δέ φησιν ἐν τῷ πρώτῳ τῶν Ἀπομνημονευμάτων μὴ εἶναι ἀληθῆ τὸν λόγον τὸν Πολυκράτους κατὰ Σωκράτους· ἐν αὐτῷ γὰρ, φησὶ, μνημονεύει τῶν ὑπὸ Κόνωνος τειχῶν ἀναςαθέντων, ἃ γέγονεν ἔτεσιν ἓξ τῆς Σωκράτους τελευτῆς ὕςερον, ubi scribendum esse ὃ γέγονεν, non ἃ γέγονεν, verbo iam supra monuimus. Quid igitur Favorinus deprehendit? μὴ εἶναι ἀληθῆ τὸν λόγον, id est: non esse revera hanc orationem in ipso iudicio contra Socratem habitam, id quod luce clarius ex Isocratis testimonio apparet. Verissime igitur Perizonius ad Aelian. V. H. XI. 10. »*Revera enim Polycrates scripsit Socratis accusationem, non autem eam, qua usi sunt Anytus et Melitus, verum aliam aliquamdiu post, ingenii, ut videtur, ostentandi causa, certe eodem animo, quo scripsit idem Busiridis laudationem.*" Assentitur his Kusterus ad Suidam v. Πολυκράτης, et novis argumentis idem acute demonstravit Bentleius in Dissertatione de Epist. Socrat. cap. VI. Quam me delectat Bernhardy, qui Bentleii immemor Perizonio et Kustero sic obloquitur (ad Sui-

Digitized by Google

dae locum l.): »*Kusteri tamen sive Perizonii coniecturam evertit Themistius, qui Polycratem tradit mercede conductum ab Socratis accusatoribus orationem confecisse.*" Themistii locus, quem primus omnium indicavit Menagius ad Diogen. Laërt. II. 38. huiusmodi est: »*Socratis iudices*, inquit, ἐγοητεύθησαν ὑπὸ τοῦ λόγου, ὃν συνέγραψε (μὲν inserendum) Πολυκράτης, Ἄνυτος δὲ ἐμισθώσατο. Hem idoneum et locupletem testem! ἐκ τῶν Διὸς δέλτων ὁ μάρτυς, ut iocatur alicubi Lucianus. Ista fabella aliquot saeculis ante Themistium in vulgus sparsa fuerat, et eruditi omnes et erudituli in talibus quidquid alicunde inaudivissent temere solebant arripere, et ponere pro certis quae nullum auctorem, nullum testem idoneum haberent. Eadem nunc esse solet in plerisque levitas, qua testium fidem et auctoritatem ponderare negligunt et ad testimonium dicendum quoslibet homunciones ineptissimos et futilissimos inconsiderate admittunt. Nonne ineptum, quaeso, est et absurdum in ea re, in quam inquirimus, Themistii testimonio aliquid tribuere, aut Aeliani, aut Sophistae, qui Epistolas Socraticas finxit, aut Suidae, aut stolido Graeculo, qui in Hypothesi Isocratei Busiridis nescio quid nugarum corrasit aut de suo commentus est? Nonne est, quaeso, ineptum et absurdum istis quidquam credere, qui sexcenties in manifesta inscitia et turpi fraude et ridiculis erroribus deprehensi sunt? Quis potest, dicam enim libere quod sentio, sine nausea et fastidio Themistium legere, *aulicum adulatorem*, (ut verissime pronuntiat Reiskius, sani iudicii homo et liberi oris et assentationis osor acerrimus) quis Themistium sine risu legere potest neque acutum neque eruditum scriptorem, sed ἐκ τῶν παρατυχόντων ἀκουσμάτων, aut etiam παρακουσμάτων, ut Sophistarum natio solet, ὅ ττι κεν ἐπ' ἀκαιρίμαν γλῶσσαν ἔλθῃ in decrepita Graecia declamitantem? Quam multos habemus scriptores Graecos minimi pretii, aut etiam (ut plane dicam quod sentiam) nullius prorsus pretii, stercoreos homines et plane contemnendos! Quem non pudeat in rebus antiquioribus Philostratorum alicuius testimonio uti, aut Maximi Tyrii, aut Himerii, aut si quis alius eiusdem farinae scriptor ad nos perduravit? Ipsi, credo, subriderent si sibi in talibus aliquam fidem haberi cognoscere possent, quae

Digitized by Google

undecumque arrepta securi iterant. Ecqua fabula potest esse futilior et certioribus indiciis deprensa refutari quam quae narratur de Meleto Aristophanem contra Socratem subornante? Ecquod commentum manifestius teneri potest? Habet tamen suos testes omnium rerum imperitos, historiae et chronologiae imperitissimos, sed eo confidentiores impudentioresque. Quicumque in Aeliani Varia Historia libri II. caput 13. perlegere volet et istam nugarum et mendaciorum farraginem paulo diligentius inspicere et perscrutari, tantam impudentiam pertaesus non aegre feret, si quis scriptores tam stultos fastidire et despicatui habere audebit.

Sed missum facio et Aelianum et Themistium et quidquid est testium istiusmodi, ut accedam ad demonstrandum id, quod ante posui, Xenophontem in Memorabilibus non Meleti aut Anyti, sed Polycratis *κατηγορίαν Σωκράτους* refutare. At primum quidem Meleti accusatio numquam est edita, neque Anyti neque Lyconis. Xenophon perspicue diserteque declarat *nescire sese* quibus tandem argumentis reum damnaverint: *πολλάκις ἐθαύμασα*, inquit in ipso exordio operis, *τίσι ποτὲ λόγοις Ἀθηναίους ἔπεισαν οἱ γραψάμενοι Σωκράτην ὡς ἄξιος εἴη θανάτου τῇ πόλει*. Dabit mihi unusquisque *θαυμάζω πῶς*, et Latine *miror, quo pacto*, et similia omnia eodem sensu dicta a Graecis et Romanis, quo nunc dicere solemus *non intelligo*, *non capio*, *non assequor*, ut in illo Horatiano:

sed tamen admiror, quo pacto iudicium illud
fugerit,

et passim sic occurrit. Post pauca Xenophon iterum: *ὡς οὐκ ἐνόμιζεν οὓς ἡ πόλις νομίζει θεοὺς πολῳ ποτ' ἐχρήσαντο τεκμηρίῳ*; quod ita dictum est, ut eum id *plane nescire* appareat. Nempe accusatorum oratio nulla erat edita, ipse peregre abfuerat, anni plurimi interea praeterierant, neque ipsi in patriam redeundi potestas facta est umquam. Iure adeo quaesiverit aliquis: quid attinebat Socratem post tot annos, quum apud omnes exquisitissimis laudibus efferri soleret, ab accusatorum calumniis olim intermortuis tam sedulo vindicare? Quum nescio quis ad Herculem laudandum prodiisset, salso quaesivit aliquis ex auditorum corona: *τίς γὰρ αὐτὸν ψέγει*? Sed Xenophontem videbis acriter cum aliquo accusatore con-

Digitized by Google

tendere: saepe eum audies odiosas accusatoris criminationes commemorantem, saepe ipsa accusatoris verba referentem: inspice I. II. 9, 12, 49, 51, 52, 56 et 58, quibus locis omnibus ὁ κατήγορος ἔφη ita dicitur, ut ex ipsa illius oratione certa crimina ipsius verbis afferantur. Quis autem sit ὁ κατήγορος οὗτος, certo indicio colligere poteris ex Memorab. I. II. 12. si memineris eorum, quae ex Isocrate paulo ante expromsimus: Σωκράτους δὲ κατηγορεῖν ἐγχειρήσας — Ἀλκιβιάδην ἔδωκας αὐτῷ μαθητήν, ὃν ὑπ' ἐκείνου οὐδεὶς ἠσθάνετο παιδευόμενον. Audi nunc Xenophontem: ἀλλ', ἔφη ὁ κατήγορος, Σωκράτει ὁμιλητὰ γενομένω Κριτίας τε καὶ Ἀλκιβιάδης πλεῖστα κακὰ τὴν πόλιν ἐποιησάτην, quod crimen Xenophon summa ope purgare et diluere nititur. Novum hoc crimen erat et ante Polycratem inauditum. Itaque Plato, qui Socrati reo adfuit, in Apologia ista ne attigit quidem. Polycrates diu post scribens callide admodum et astute ex vetere civium odio in Critiam et Alcibiadem Socrati dudum mortuo gravem invidiam conflavit, quam Xenophon omnibus viribus ab eo depellere conatur. Isocrates Critiam non nominat, sed solum Alcibiadem, quem cives sui vivum ferre non potuerant, mortuum multi admirabantur, commemorat, ut Polycratem illo modo, quo supra ostendimus, odiose deridere posset. Aeschines contra in Timarchea § 173. Alcibiadem praeteriit et Critiam nominavit solum (quod solum suo proposito conveniebat, ut Isocrateo Alcibiadem tantum) his verbis: ἔπειθ' ὑμεῖς, ὦ Ἀθηναῖοι, Σωκράτην μὲν τὸν σοφιστὴν ἀπεκτείνατε, ὅτι Κριτίαν ἐφάνη παιδευκὼς ἕνα τῶν τριάκοντα τῶν τὸν δῆμον καταλυσάντων πρέ. Undenam haec aliunde hausisse Aeschinem putemus quam ex ipsa Polycratis κατηγορίᾳ Σωκράτους? Dubitare vix poteris, ubi Lysiam quoque scripta oratione Polycrati respondisse compereris. Terebatur olim eruditorum manibus Lysiae ἀπολογία Σωκράτους, a Platonica toto coelo diversa. Platonis Apologia scripta est ad Socratis accusatores et iudices acerba et mordaci ironia deridendos. Lysias δικῶν καὶ πραγμάτων ἐμπειρότατος ὤν apologiam Socratis composuit huiusmodi, qua iudices ad reum innocentem absolvendum summa dicendi et persuadendi arte impellere potuisset. Erat Lysiae Ἀπολογία Σωκράτους, ut in vitis X. Oratorum apud Plutarchum legitur

Digitized by Google

p. 836. B. ἐσοχασμένη τῶν δικαςῶν, et plane abhorrens ab illa Socratis μεγαληγορία, quam Xenophon in Apol. Socrat. 1. ultro fatetur ἀφρονεςέραν φαίνεσθαι iis, qui nescirent Socrati mortem quam vitam tum fuisse potiorem. Quod olim suspicabar Lysiae orationem, quemadmodum Polycratis, οὐκ ἀλλὰ εἶναι, sed Polycrateae accusationi fuisse oppositam, verum esse mihi demonstravit perdoctum incerti Grammatici Scholion ad Aristidis Panathen., quod primus omnium e tenebris protraxit Leo Allatius in lepidissimo dialogo *de scriptis Socratis*, in quo satagit τὸν ἥττω λόγον κρείττω ποιεῖν et causam absurdissimam eruditissime et venustissime defendit. Allatius, ut Romae solent, ita Graece sciebat, ut quae ab inepto Graeculo inficete admodum putideque scripta essent, illi ab ipso Socrate aut Xenophonte aut Aeschine aut Aristippo sic scribi potuisse viderentur, et quae intelligenti nauseam pariunt cum admiratione legeret. Sed nihil ea res impedit quo minus quis eruditam supellectilem ingentem conquirat et dapes exquisitissimas apponat, in quibus ne mica quidem sit salis. Haec est igitur ignoti Grammatici annotatio: διὰ τὸ διϊπετὲς Παλλάδιόν φησι τὸ ἀπὸ Τροίας. Ὁ γὰρ Δημόφιλος (veram lectionem Δημοφῶν viri docti recte reposuerunt) παρὰ Διομήδους ἁρπάσας εἰς τὴν πόλιν ἤγαγεν, ὡς Λυσίας ἐν τῷ ὑπὲρ Σωκράτους πρὸς Πολυκράτην λόγῳ. Legitur hoc disertum testimonium in Scholiis ad Aristidis Panathen. in Vol. III. p. 320. Dind. Tenemus nunc novam fraudem eorum, qui principum virorum vitas commentis mendaciisque contaminarunt. Quemadmodum Aristophanem a Meleto instigatum esse finxerunt et Polycratem Anyto orationem mercede conscripsisse, sic a Socrate Lysiacam orationem et lectam et improbatam mentiuntur. Lysiam multi narrant, quorum antiquissimus testis est Romanorum Cicero de Orat. I. 54. Graecorum Diogenes Laërt. II. 40. scriptam orationem Socrati attulisse quam, si ei videretur, ediscret, ut ea pro se in iudicio uteretur. Exspectasset, opinor, Lysias donec Socrates, quem sciebant omnes facundissimum virum esse, καὶ τοῖς διαλεγομένοις αὐτῷ πᾶσι χρώμενον ἐν τοῖς λόγοις ὅπως βούλοιτο (Xenoph. Memor. I. II. 14), tali auxilio se usurum esse aliquo modo significasset. Disertissimum esse Socratem accusatores probe sciebant. Plato in Apolog. p. 17. A.

Digitized by Google

(οἱ κατήγοροι) ἔλεγον ὡς χρὴ ὑμᾶς εὐλαβεῖσθαι μὴ ὑπ' ἐμοῦ ἐξαπατηθῆτε ὡς δεινοῦ ὄντος λέγειν, deinde ὁ εἴρων dicendi se imperitum esse disertissime demonstrat. Quid Lysiae responderit Socrates pro se quisque magna cum libertate comminiscitur, eodem iure quo nunc unusquisque nostrum fingat aliquid, quod Socratem inducat dicentem. Quod Diogenes sine teste affert ineptum est: οὐ γὰρ καὶ ἱμάτια καλὰ καὶ ὑποδήματα εἴη ἂν ἐμοὶ ἀνάρμοστα; Aliquid dicet Socrates si γυναικεῖα addideris, et sic ferme satis salse, sed verbosius, respondet apud Ciceronem, ex cuius verbis conieceris apud Diogenem olim scriptum fuisse: οὐ γὰρ σικυώνια ὑποδήματα εἴη ἂν ἐμοὶ ἀνάρμοστα; sed quid Valerio Maximo facias, quo teste VI. iv. Ext. 2. Socrates: »*Auser*, inquit, *quaeso*, *istam*, *nam ego si adduci possem*, *ut eam in ultima Scythiae solitudine perorarem*, *tum me ipse morte mulctandum concederem.*" O hominem nugatorium et scriptorem ineptum! Plura attulit Davisius ad Cicer. Tusc. Quaest. I. 29. in his Stobaei locum ex Floril. 7, 56. nescio unde sumtum, ubi Socrati orationem recusanti Lysias καὶ μὴν κάλλιστον αὐτὸν εἶναι dixisse narratur. Cui Socrates: καὶ τὰ ῥόδα κάλλιστά ἐστιν, ἀλλ' οὐ πρέπει μοι τὸ στέφανωμα. Τεθνήξει τοίνυν, ἔφη ὁ Λυσίας, εἰ μὴ οὕτως ἀπολογήσει. Ὁ δὲ· εἰ γὰρ, ἔφη, καὶ μὴ νῦν, πάντως τεθνήξομαι, quae omnia sunt ex eadem fabularum et commentorum officina. Multis annis post Socratis mortem Lysias adversus Polycratem Socratis defensionem suscepit, idemque fecisse Xenophontem et ex eadem accusatione aliquid commemorare Aeschinem, quo magis omnia perpenderis, eo res videbitur esse manifestior.

In iisdem pereruditis ad Aristidem Scholiis exstat alterum testimonium tam luculentum et disertum, ut controversiam omnem dirimat. Legitur Vol. III. p. 480. Dind. τοῦτο δ' οὐκ ὀρθῶς εἶπεν ἀλλ' ἐπειδὴ οἶδε τὸν Σωκράτη πρὸς τοὺς νέους ἀεὶ λέγοντα Ὀδυσσέα θαυμάζοντα διὰ τὴν τοιαύτην πρᾶξιν, ὡς Πολυκράτης ἐν τῷ κατ' αὐτοῦ λόγῳ φησὶ καὶ Λυσίας ἐν ᾧ πρὸς Πολυκράτην ὑπὲρ αὐτοῦ. Quae sequuntur corrupta et mutila sunt: ὁ μὲν (Polycrates) συνιεὶς ὅτι τὴν δημοκρατίαν ἐκ τούτου καταλύειν ἐπεχείρει ἐπαινῶν τὸν Ὀδυσσέα τοῖς ἐν βασιλεῦσιν ἐπαινοῦντα (lege παραινοῦντα) λόγῳ, τοὺς δὲ

Digitized by Google

ἰδιώτας τύπτοντα, οὐδὲν λέγων Φροντίζειν μᾶλλον αὐτοῦ τῆς τάξεως· διὰ τοῦτο οὖν καὶ αὐτὸς τίθησιν. Patet excidisse ὁ δὲ (Lysias) οὐδὲν λέγων Φροντίζειν κτἑ. sed quid Lysias Polycrati responderit Codicis lacuna videtur abstulisse. Compone nunc mihi cum his Xenophontis locum ex Memor. I. II. 58. τὸ δὲ Ὁμήρου ὁ κατήγορος ἔφη πολλάκις αὐτὸν λέγειν ὅτι Ὀδυσσεὺς

ὄντινα μὲν βασιλῆα καὶ ἔξοχον ἄνδρα κιχείη κτἑ.

et nihil esse poterit certius quam ὁ κατήγορος ἔφη significare ὁ Πολυκράτης ἔφη ἐν τῇ Σωκράτους κατηγορίᾳ.

His igitur perspicue demonstratis et firmiter constitutis aestimare licet quam lubrica fides sit multarum rerum, quae testes plurimos et locupletissimos habere putantur. Aeschinis Timarchea in iudicio habita est annis 54 post Socratis condemnationem, et iam tum credebatur Socrates illo crimine concidisse, de quo veri accusatores ne cogitaverant quidem. Adhortatur Orator iudices ut de Timarcho sumant poenas quemadmodum olim de Socrate sumsissent, ὅτι Κριτίαν ἐφάνη τε παιδευκώς. Iam tum ipse Meletus et Anytus usi esse putabantur criminationibus, quas Sophista diu post Socratis mortem de suo erat commentus. Etiam in illa re Atheniensibus dici poterat quod dixit Demosthenes: πολύ τι σκότος, ὡς ἔοικεν, ἦν παρ' ὑμῖν πρὸ τῆς ἀληθείας. Poterat tamen, si quis hoc ageret et omnia diligenter perpenderet, res ipsa docere in Socratis iudicio neque Alcibiadis neque Critiae mentionem ullam factam esse aut etiam fieri potuisse. Unum testem oculatum habemus, cui de Socratis iudicio narranti credi possit, Platonem. Plato in Apologia subinde ipsa accusatorum verba in ipso iudicio a se audita refert, veluti p. 17. A. et imprimis p. 29. C. ubi ipsum Anyti exordium servavit: Ἄνυτος ἔφη ὑπὲρ τὴν ἀρχὴν μὴ δεῖν ἐμὲ δεῦρο εἰσελθεῖν ἢ ἐπειδὴ εἰσῆλθον οὐχ οἷόν τε εἶναι τὸ μὴ ἀποκτεῖναί με, λέγων πρὸς ὑμᾶς, ὡς εἰ διαφευξοίμην ἤδη ἂν ὑμῶν οἱ υἱεῖς ἐπιτηδεύοντες ἃ Σωκράτης διδάσκω πάντες παντάπασι διαφθαρήσονται. Agnoscimus ingenium et orationem hominis, quem Plato in Menone describit inde a pag. 89. E. ubi demiror non ab omnibus receptam esse evidentem correctionem εἰς καλὸν ἡμῖν Ἄνυτος ὅδε παρεκαθέζετο pro αὐτὸς ὅδε, praesertim quum multis exemplis constet ΑΝΤΤΟΣ in αὐτός facillime depravari solere. Imprimis audi

Digitized by Google

quam acerbe in sophistas invehatur corruptores iuventutis p. 91. C. et quomodo Socrati oblique malum minetur p. 94. C. Eorum autem omnium, quae Xenophon ab accusatore dicta commemorat, nihil prorsus a Platone auditum esse facile viebis. Ne verbo quidem ea crimina attingit, quae a Xenohonte diligentissime diluuntur. Praeterea Xenophon: ὁ κατήγορος ἔφη solet dicere, quasi *unus* fuerit accusator, Plato *tres* ccusatores in Socratem dixisse disertis verbis tradidit et ex nyti oratione verba quaedam commemorat. Et Meletus quilem et Lyco exigui pretii homines fuerunt, Anytus contra et ditissimus et summis honoribus usus et eximiis in remp. meritis unus omnium potentissimus in rep. illis temporibus fuit. Hinc Socrates in Platonis Apolog. p. 18. B. ita dicit: οὓς ἐγὼ μᾶλλον φοβοῦμαι ἢ τοὺς ἀμφὶ Ἄνυτον, καίπερ ὄντας καὶ τούτους δεινούς, et in Xenophontis Apolog. § 29. Socrates Ἄνυτον παριόντα ἰδὼν εἶπεν· Ἀλλ' ὁ μὲν ἀνὴρ ὅδε κυδρὸς ὡς μέγα τι καὶ καλὸν διαπεπραγμένος εἰ ἀπέκτονέ με. Meletus poëta mediocris, adolescens, nemini notus, fere pro puero ridetur in Apologia, et in Euthyphrone p. 2. B. νέος τίς μοι φαίνεται καὶ ἀγνώς. ὀνομάζουσι μέντοι αὐτόν, ὡς ἐγῷμαι, Μέλητον. ἔστι δὲ τῶν δήμου (corrige τῶν δήμων) Πιτθεύς, εἴ τινα νῷ ἔχεις Πιτθέα Μέλητον, οἷον τετανότριχα καὶ οὐ πάνυ εὐγένειον, ἐπίγρυπον δέ. quibus respondet Euthyphro: οὐκ ἐννοῶ, ὦ Σώκρατες. Potuitne mordacius obscurum adolescentulum perstringere? Lyco et Meletus igitur σκιαὶ ἀΐσσουσιν: in Anyto, potentissimo viro, rant omnia, de quo pauca quaedam accuratius exponam ad emonstrandum illo accusante de Alcibiade et Critia mentioem ad iudices nullam fieri potuisse, sed multo serius deum ad invidiam Socrati mortuo conflandam istud crimen a ophista esse fictum. Ἄνυτος ὁ Ἀνθεμίωνος in maximis divis natus et educatus est a patre, qui sordido opificio tantas es ipse collegerat. Βυρσοδέψης enim fuit, ut Cleon antea erat, quem tam acerbe hoc quoque opprobrio Aristophanes sectatur. Anytus igitur πλούσιος ἦν ἐκ σκυτοδεψικῆς, ut perauditus Grammaticus ad Platonis Apologiam annotavit, et nytus ipse quum filium suum ad istum quaestum institueret Socrate dicitur τὸν υἱὸν περὶ βύρσας παιδεύειν in Xenophonis Apologia § 29. Plato Anyti patrem eodem nomine urba-

Digitized by Google

nissime, sed non minus mordaciter (cuius rei summus est artifex) exagitat in Menone p. 90. A. ubi quo quaestu ad tantas opes is pervenerit homo urbanus reticet, sed ita tamen ut sordidius id opificium fuisse et non pro tanto filii fastu et superbia acuto lectori satis declaret. Hinc optime sentiri potest quis aculeus insit in verbis Platonis, ubi Anytum dicit ὑπὲρ τῶν δημιουργῶν ἀχθόμενον Socratem in iudicium de capite adduxisse in Apolog. p. 23. E. Anytus igitur ad remp. accessit et summos a populo honores adeptus est, teste Platone l. l. αἱροῦνται αὐτόν, inquit, (οἱ Ἀθηναῖοι) ἐπὶ τὰς μεγίστας ἀρχάς. Constat eum στρατηγῆσαι et cum imperio classi praefuisse sub extrema belli Peloponnesiaci tempora ἐπὶ Διοκλέους ἄρχοντος, Olympiadis XCII. anno quarto, id est anno 409 a. Chr. Servavit huius rei certam memoriam Diodorus Siculus XIII. 64. Ephorum aut Theopompum describens. Lacedaemonii occasione usi Pylum necopinato invadunt, qua re cognita Athenienses auxilio submittunt ναῦς τριάκοντα καὶ στρατηγὸν Ἄνυτον τὸν Ἀνθεμίωνος, qui quum propter tempestates Maleam promontorium superare non potuisset re infecta Athenas reversus est: interea Pylus nullo negotio expugnatur. Apud Athenienses illis temporibus in tali re Praetori re male gesta iudicium perduellionis (προδοσίας) et certum exitium erat paratum. Anytus igitur divitiis suis ad illam pestem depellendam callide usus est: in iudicium de capite adductus iudices largitione corrupit et sic evasit. Diodori verba sunt: ἐφ' οἷς ὁ μὲν δῆμος ὀργισθεὶς καὶ καταιτιασάμενος αὐτοῦ προδοσίαν μετέστησεν εἰς κρίσιν, ὁ δ' Ἄνυτος ἰσχυρῶς κινδυνεύων ἐρρύσατο χρήμασι τὴν ψυχὴν καὶ πρῶτος Ἀθηναίων δοκεῖ δικαστήριον δωροδοκῆσαι. In his δωροδοκῆσαι pro δεκάσαι Diodori vitio positum est, de qua re supra monuimus, sed μετέστησεν εἰς κρίσιν scribarum socordia pro κατέστησεν, quem errorem Dindorfium fugisse miror, nam quid est tritius quam καθισάναι εἰς κρίσιν, et εἰς κρίσιν aut εἰς ἀγῶνα καταστῆναι? Idem mendum Dindorfii oculos effugit in Diod. Sic. XIII. 75. 8. τοὺς δὲ ἀπὸ τῆς μάχης διασωθέντας μεθισάντες εἰς κρίσιν φυγῇ κατεδίκαζον, imo vero καθισάντες. In libro XV. 94. 1. in Codd. est πάλιν κατέστησαν τὸν πόλεμον, cui Dindorfius substituit κατεστήσαντο πόλεμον, equidem κατέστησαν εἰς πόλεμον verum esse arbitror. Eiusdem in-

Digitized by Google

dicii et largitionis Plutarchus meminit in Coriolano cap. XIV. Ἀθήνησι δὲ λέγεται πρῶτος ἀργύριον δοῦναι δικασταῖς Ἄνυτος ὁ Ἀνθεμίωνος προδοσίας περὶ Πύλου κρινόμενος ἐν τοῖς Πελοποννησιακοῖς ἤδη τελευτῶσιν. Gravissimum eiusdem fraudis auctorem habemus Aristotelem apud Harpocr. v. Δεκάζων: — Ἀριστέλης δ' ἐν Ἀθηναίων πολιτείᾳ Ἄνυτόν φησι καταδεῖξαι τὸ δεκάζειν τὰ δικαστήρια. Aristoteles demum bene Graece et Attice dixit: Ἄνυτος κατέδειξε τὸ δεκάζειν, sequiores neque καταδεῖξαι servarunt neque δεκάζειν. Is igitur ne iuventus Attica corrumperetur acerrime cavebat, qui paucis ante annis turpi largitione primus omnium pessimo exemplo iudices corruperat. Anytus opibus et honoribus potens Alcibiadis amator fuerat, et quem Socrates ad virtutem instituebat, eundem Anytus officiose demerendo et blandiendo et adulando depravabat. Huius rei tria luculenta testimonia aetatem tulerunt, Satyri apud Athen. XII. p. 534, Plutarchi in Alcibiade cap. V, et iterum in *Amatorio* p. 762. D. Ἴσε γὰρ δήπου ὡς Ἀνύτῳ (τῷ addendum) Ἀνθεμίωνος ἐρῶντι μὲν Ἀλκιβιάδου, ξένους δὲ ἐστιῶντι φιλοτίμως καὶ λαμπρῶς, ἐπεκώμασεν ὁ Ἀλκιβιάδης καὶ λαβὼν ἀπὸ τῆς τραπέζης εἰς ἥμισυ τῶν ἐκπωμάτων ἀπῆλθεν. Ἀχθομένων δὲ τῶν ξένων καὶ λεγόντων· ὑβριστικῶς σοι κέχρηται καὶ ὑπερηφάνως τὸ μειράκιον. Φιλανθρώπως μὲν οὖν, ὁ Ἄνυτος εἶπε, πάντα γὰρ ἐνῆν αὐτῷ λαβεῖν, ὁ δὲ κάμοὶ τοσαῦτα κατελέλοιπεν, quae quis admiratus exclamat: ὦ Ἡράκλεις, ὡς ὀλίγου διελύσατο πρὸς Ἄνυτον τὴν ἀπὸ Σωκράτους καὶ φιλοσοφίας πατρικὴν ἐχθράν, εἰ πρᾷος ἦν οὕτως περὶ ἔρωτα καὶ γενναῖος. Similia his Plutarchus in Alcibiade et Satyrus narrat apud Athenaeum ex aliquo vetere scriptore et illis temporibus aequali sumta. Ecquid videtur Anytus Socratem criminari potuisse *quod Alcibiadem corruperit?* Sed multo graviora etiam argumenta sunt, cur id non tantum impudentissimum, sed etiam absurdum, omnibus debeat videri. Qui Alcibiadem adolescentulum tam perdite amaverat easdem atque ille in rep. artes secutus eandem fortunam expertus est quum Triginta tyranni in viros populares saevire coeperunt. Per vim oppressa rep. et alios, unde sibi timebant, ex civitate expulerunt, et tres principes Thrasybulum, Anytum et Alcibiadem. Hoc se nolente et dissuadente factum esse a caeteris trigin-

Digitized by Google

taviris Theramenes in curia praedicat apud Xenophontem in Hellen. II. III. 42. οὐδ' αὖ ἐδόκει μοι οὔτε Θρασύβουλον οὔτε Ἄνυτον οὔτε Ἀλκιβιάδην φυγαδεύειν. Horum igitur summa fuit animorum et consiliorum conspiratio ad patriam ex illa servitute vindicandam: sed quum Alcibiades in illo exsilio Critiae artibus necatus esset, Thrasybulus et Anytus forti et strenua opera Athenas liberaverunt. Quum exules audaci incepto Phylen occupassent Anytus ibi cum imperio fuit, ibique illud prudentiae et clementiae specimen edidit, quod memoriae prodidit Lysias κατ' Ἀγοράτου § 77, 78 et 82. Itaque recuperata patria et restituta libertate plurimum omnium in civitate valuisse cum Thrasybulo Anytum facile esset ad intelligendum etiam sine diserto Isocratis testimonio κατὰ Καλλιμάχου § 23. Θρασύβουλος καὶ Ἄνυτος μέγιστον μὲν δυνάμενοι τῶν ἐν τῇ πόλει, πολλῶν δ' ἀπεστερημένοι χρημάτων, εἰδότες δὲ τοὺς ἀπογράψαντας, ὅμως οὐ τολμῶσιν αὐτοῖς δίκης λαγχάνειν οὐδὲ μνησικακεῖν, ἀλλ' εἰ καὶ περὶ τῶν ἄλλων μᾶλλον ἑτέρων δύνανται διαπράττεσθαι, ἀλλ' οὖν περί γε τῶν ἐν ταῖς συνθήκαις ἴσον ἔχειν τοῖς ἄλλοις ἀξιοῦσιν. ex quibus verbis satis apparet Thrasybulum et Anytum, liberatores patriae, omnium civium potentissimos in rep. post restitutam Democratiam fuisse. Quis dubitat quin Alcibiades, nisi Critiae fraude interemtus fuisset, et a Thrasybulo et a vetere amatore Anyto lubentissimis in eiusdem gratiae et potentiae societatem receptus esset tertius, quemadmodum antea calamitatis et exsilii socius fuisset? Nemo, qui haec diligenter perpenderit, inducere poterit in animum fieri potuisse ut in ipso Socratis iudicio crimini reo daretur quod apud Xenophontem legitur Mem. I. II. 12. ἀλλ', ἔφη ὁ κατήγορος, Σωκράτει ὁμιλητὰ γενομένω Κριτίας καὶ Ἀλκιβιάδης πλεῖστα κακὰ τὴν πόλιν ἐποιησάτην. Quem ista dixisse putabimus? Meletumne? an Lyconem? an ipsum Anytum? Meletus adolescentulus, et nemini notus in civitate homuncio, vix natus erat quum Alcibiades triginta fere annis ante [1]) ineunte adolescentia Socratis

1) *Triginta* annis ante Socratis iudicium Pericles diem suum obiit, quum Alcibiades πρὶν εἴκοσιν ἐτῶν εἶναι *quo tempore Socratis consuetudine utebatur*, nonnulla disseruisse narratur in Memor. I. II. 40.

Digitized by Google

familiaritate et sermonibus subinde uteretur, quibus statim abstinuit ut primum ad remp. accessit, teste ipso Xenophonte § 16. ὡς γὰρ τάχιστα κρείττονε τῶν συγγιγνομένων ἡγησάσθην εἶναι (Critias et Alcibiades), εὐθὺς ἀποπηδήσαντε Σωκράτους ἐπραττέτην τὰ πολιτικά. Ex Anyti persona idem crimen etiam absurdius est. Anytum tu credas Critiam et Alcibiadem sic coniungere potuisse calamitatis suae alterum auctorem, alterum socium, infestissimum inimicum et adversarium acerrimum Critiam cum Alcibiade dulcissimo amico eorumdem consiliorum, eiusdem spei participe? Ne novisse quidem arbitror Anytum aliquam olim Socratem inter et Alcibiadem admodum adolescentem notitiam fuisse, aut, si quam maxime huius rei meminisset, quis credat talem virum stulte existimaturum fuisse res ab illo aut in rep. aut in bello gestas ulla ex parte Socrati et Socratis institutioni esse imputandas? Acuto naso οἱ πολιτικοὶ philosophos omnes et sophistas suspendebant, ut Callicles Socratem in Platonis Gorgia. Filium suum adolescentulum a Socrate depravari Anytus querebatur, ut statim videbimus, non Critiam, non Alcibiadem: quos si olim discipulos habuisset Socrates, ea res non crimen, sed decus ac laudem, ei afferre Anyto debebat videri, ut videbatur Isocrati, qui Callicli multo erat quam Socrati similior. Sed sophisticum istud crimen est et inane, quod diu post, Anyto iam vita functo caeterisque illarum rerum et hominum aequalibus intermortuis, poterat odiose urgeri, sed in ipso iudicio etiam ipsis accusatoribus ridiculum et ineptum visum fuisset. Habeat igitur suas sibi criminationes Polycrates, qui primus omnium, ut Isocrates loquitur, τῷ Σωκράτει ἔδωκεν Ἀλκιβιάδην μαθητήν, qui Alcibiadem Socrati discipulum *de suo dedit* et commentus est, rem et Anyto et aequalibus omnibus perinde inauditam. Plato igitur, qui ipsos accusatores audivit in Socratem dicentes, de eo crimine, quod non audivit, verbum nullum facit. Xenophon diligenter refutat novum accusatorem, qui multis annis post vanam et inanem criminationem a se ipso excogitatam in Socratem proferens aequalibus aliquid dicere videbatur.

Anytus, ne quid omittam, a Plutarcho narratur auctor fuisse plebisciti, quo Athenienses Herodoto historiarum scriptori

Digitized by Google

decem talenta decreverint. Locus est in libro *de Herodoti malignitate* p. 862. B. Ἡρόδοτος, inquit, δέκα τάλαντα δωρεὰν ἔλαβεν ἐξ Ἀθηνῶν Ἀνύτου τὸ ψήφισμα γράψαντος, teste Diyllo, quem quamquam Plutarchus argumento serviens *haud contemnendum auctorem* appellat, tamen rem omnem ἐκ τῆς κατεψευσμένης ἱστορίας arreptam esse arbitror neque attinere quaerere quomodo Anytus psephisma scripserit, quod numquam fuerit scriptum. Viden ut omnia scateant fabulis et commentis? Sed nugandi palmam omnibus praeripit nescio quis, qui Epistolas Socraticas finxit, non ut cuiquam imponeret, nam multis demum saeculis post nati sunt Leones Allatii, quibus ipse Socrates ista visus est scribere potuisse, sed animi causa aut ad stilum exercendum. In his Epistola XIV. scripta esse fingitur statim post Socratis mortem ab Aeschine ad Xenophontem, quem Spartae nunc esse scribit. Queritur enim Xenophontem damnato Socrate *Athenis non fuisse*, εἶναι δὲ περὶ Λακεδαίμονα. Scribit idem Xenophontis filios Athenis esse et Socratis orationem diligenter conscriptam ad patrem misisse. O hominem minimi pretii et omnium rerum ignarum! Ne *hoc* quidem sciebat Xenophontem in Asia tum fuisse et neque uxorem neque liberos habuisse. Tam egregius testis memoriae prodidit Meletum Polycratis oratione usum: ὁ δὲ λόγος ἦν Πολυκράτους τοῦ σοφιστοῦ, ὃν ἐκεῖνος — κακὸν κακῶς ἐπιτρίψας κατέβη. Demonstravit Bentleius, ut supra ostendimus, quid de Polycratis oratione esset statuendum, sed quod Hermippum credidit in eodem errore fuisse atque Quintilianum et Themistium, qui istam Σωκράτους κατηγορίαν revera in iudicio habitam esse opinati sunt, falli Bentleium existimo, quemadmodum manifesto fallitur, ubi novi erroris in historia Socratis commissi Hermippum arguit, quem praeclarum et eruditissimum scriptorem fuisse omnium minime fugiebat Bentleium. Itaque »*ne quem tam praeclari scriptoris auctoritas deterreat*" Hermippi alium errorem etiam graviorem in historia Socratis dicit se monstraturum. Namque Hermippum auctorem esse Socratem quoque in eorum numero fuisse, qui Gryllum, Xenophontis filium, quum in eadem, qua Epaminondas, pugna cecidisset, scripta oratione laudaverint: »*qui error*," inquit, »*non minus quam* XXXVII. *annorum est, qui mortem Socratis*

Digitized by Google

inter et pugnam apud Mantineam intersunt." Ain vero? Hermippum serio credidisse dicis Socratem Grylli in Mantinensi proelio occisi laudes scripta oratione celebrasse, qui non tantum XXXVII annis post Socratis mortem cecidit, sed natus adeo est annis aliquot postquam Socrates est mortuus. Equidem istiusmodi eruditionem non emam vitiosa nuce. Sed una literula et nos et Hermippum expediet. Non enim *Socratem* sed *Isocratem* hoc fecisse scripserat, id quod per temporum rationes utique fieri potuit, quamquam factum esse mihi quidem non videtur simile veri. Recte nunc editur apud Diogenem Laërt. II. 55. Ἕρμιππος ἐν τῷ περὶ Θεοφράστου καὶ Ἰσοκράτην φησὶ Γρύλλου ἐγκώμιον γεγραφέναι, ex certa Luzacii emendatione pro καὶ Σωκράτην. Saepe librarii σωκράτης et ἰσοκράτης ineptum in modum confuderunt, nusquam ineptius quam hoc loco, ubi εἴρωνα Atticum repente praeter naturam et propositum orationes scribentem induxerunt, idque in laudem illius, qui post eius mortem natus sit. Ἰσοκράτης et Σωκράτης in libris crebro permutari docebit Geelius in Bibl. Crit. Nova I. p. 62, et Walz. in Rhet. Gr. I. p. 22. Noli dubitare quin idem mendum insideat Teleti in Stob. Floril. 40. 8. καὶ Σωκράτην μὲν ἐπαινοῦσιν ὅταν ἐπιλαμβανόμενος Ἀθηναίων λέγῃ· οἱ μὲν γὰρ στρατηγοὶ ἐφ' οἷς καλλωπίζονται ὑπερόριοι τεθαμμένοι εἰσί, τὰ δ' ὀνείδη τῆς δημοκρατίας ἐν τοῖς δημοσίοις τάφοις, namque palam est corrigi oportere καὶ Ἰσοκράτην μὲν ἐπαινοῦσιν κτἑ. Ioculari mendo legebatur apud Menandrum Rhet. II. 1. εἰ μὲν τυραννουμένην ἐπαινοίης πόλιν δεῖ ὡς βασιλευομένην ἐπαινεῖν, ὡς ἐν τοῖς Κοκλείοις ὁ Κράτης πεποίηκεν. Veram lectionem primus omnium restituit Meursius in Misc. Lacon. p. 125, ὡς ἐν τῷ Νικοκλεῖ ὁ Ἰσοκράτης πεποίηκεν. Sed haec obiter. Bentleius in illa parte dissertationis paulo festinantius scribens, quum summam rei praeclare constituisset, ἐν τοῖς κατὰ μέρος subinde erravit, ut statim de Anyto scribens in novum errorem se implicuit, de quo mox dicemus. Sed prius ostendemus quae res Anyti iram in Socratem moverit. Luculentum testimonium in hanc rem Xenophon dicet in Socratis Apologia § 29. Socrates, inquit, post condemnationem Ἄνυτον παριόντα ἰδὼν εἶπεν· ἀλλ' ὁ μὲν ἀνὴρ ὅδε κυδρὸς, ὡς μέγα τι καὶ καλὸν

Digitized by Google

διαπεπραγμένος εἰ ἀπέκτονέ με, ὅτι αὐτὸν τῶν μεγίστων ὑπὸ τῆς πόλεως ὁρῶν ἀξιούμενον οὐκ ἔφην χρῆναι τὸν υἱὸν περὶ βύρσας παιδεύειν. Vides Anytum, βυρσοδέψου filium, paternum quaestum opinum non intermittere sed ad sordidum istud opificium filium instituere suum. Veri simillimum est Anytum multis divitiis per exilium spoliatum (πολλῶν ἀπεστερημένον χρημάτων, teste Isocrate l. supra l.) afflictam rem familiarem eodem quaestu, quo olim magnas opes pater collegisset, restituere coepisse. Socrates et patrem ab isto opificio revocasse videtur et cum Anyti filio sic egisse ut eum ad liberaliora studia idoneum esse iudicaret. Hinc Anyti irae: hinc ei Socrates iuventutis corruptor, qui nisi de medio fuerit sublatus de disciplina et moribus iuventutis actum esse fremebat in Platonis Apolog. p. 17. A. De suo ipsius filio debebat dicere: οὑμὸς υἱὸς ἐπιτηδεύων ἃ Σωκράτης διδάσκει παντάπασι διαφθαρήσεται, sed honestius et speciosius de tota iuventute dicere maluit. Hoc quoque crimen in accusatoris caput recidit: ipse filium Anytus depravavit et perdidit. Quod moriturus Socrates erat vaticinatus: φημὶ αὐτὸν ἐπὶ τῇ δουλοπρεπεῖ διατριβῇ, ἣν ὁ πατὴρ αὐτῷ παρεσκεύακεν, οὐ διαμενεῖν, — προσπεσεῖσθαι δέ τινι αἰσχρᾷ ἐπιθυμίᾳ καὶ προβήσεσθαι μέντοι πόρρω μοχθηρίας, comprobavit eventus. Turpissimo vitio, temulentiae, se dedidit: οὔτε νυκτὸς οὔτε ἡμέρας ἐπαύετο πίνων καὶ τέλος οὔτε τῇ ἑαυτοῦ πόλει οὔτε τοῖς φίλοις οὔτε αὐτῷ ἄξιος οὐδενὸς ἐγένετο. Xenophontis haec verba sunt in Apologia § 30. sq., quam Memorabilium partem ultimam esse Geelio prorsus assentior. Xenophon igitur Memorabilia sic concludit, ut Anyti potentissimi accusatoris vitae exitum cum Socratis damnati et interfecti sorte componat. Ἄνυτος μὲν δή, inquit, διὰ τὴν τοῦ υἱοῦ πονηρὰν παιδείαν καὶ διὰ τὴν αὐτοῦ ἀγνωμοσύνην ἔτι καὶ τετελευτηκὼς τυγχάνει κακοδοξίας. Ex his potissimum verbis colligas quo tempore Polycrates τὴν Σωκράτους κατηγορίαν conscripserit, cui Lysias τὴν Σωκράτους ἀπολογίαν, Xenophon τὰ Σωκράτους ἀπομνημονεύματα opposuit, et quam Isocrates ἐν τῷ Βουσίριδι deridet, quos tres libros circa eadem fere tempora in lucem editos esse ipsa rei natura docet. Quum Polycratis accusatio διὰ τὸ παράδοξον plausum et admirationem multorum movisset, Lysias et Xenophon et Isocrates alius alio modo so-

Digitized by Google

phistam adorti sunt. Commemoravit Polycrates moenia Urbis a Conone restituta anno 393. a Chr. annis sex post Socratis mortem, qui anno 399. damnatus est. Videtur Sophista Cononis laudes aliquo pacto orationi inseruisse, et illius in remp. merita Critiae et Alcibiadis iniuriis in remp. opposuisse. Critias urbis munimenta *deiecit*, perpetuum id istius et τῶν τριάκοντα apud Oratores Atticos opprobrium, Conon *restituit*. In eiusdem invidiae societatem Alcibiadem quoque trahebant. Lysias in Orat. XIV. 39. Alcibiadis filium sic insectatur: εἴ τις ὑμῶν ἢ τοὺς τεθνεῶτας ἐν τῇ ναυμαχίᾳ ἐλεεῖ ἢ ὑπὲρ τῶν δουλευσάντων τοῖς πολεμίοις αἰσχύνεται ἢ τῶν τειχῶν καθῃρημένων ἀγανακτεῖ — τούτων ἁπάντων χρὴ τὸν τούτου πατέρα αἴτιον ἡγεῖσθαι. Vides quam laeta haec sit Sophistae dicendi materies. Interea non est recordatus illas res aliquanto serius esse gestas, unde colligimus annos post Socratis iudicium effluxisse complures. Nemo enim in recenti rerum memoria sic errare potest: post multorum demum annorum intervallum istiusmodi errores et temporum confusiones facili negotio committuntur, quales multas Plato in Dialogis commisit. Anytus diem iam obierat quum haec scriberentur, Socratis familiares plerique erant intermortui et succreverat nova soboles, quae nova in Socratem crimina facile admittebat. Apparet hinc quam vehementer opinio Kruegerum fefellerit ad Clintoni Fast. Hellen. statuentem Isocratis Busirin extrema Olympiade 95. circa annum 396. a. Chr. esse compositum, id est tribus annis antequam Athenarum moenia Conon restituit, quum annis aliquot postea demum scribi potuisse manifestum sit. Annum ipsum, circa quem Polycrates horum omnium stilum in sese acuerit, definire velle temerarium est. Satis erit hoc tenere Anytum illo tempore iam obiisse diem et *etiam post mortem* et ob filium depravatum et ob ipsius ingenii perversitatem *male audivisse*. Quam plane disertum illud Xenophontis testimonium vel solum redarguit sequiorum fabellas de sera Atheniensium ob necatum Socratem poenitentia et accusatorum poenis suppliciisque, de quibus Diogenes Laërtius II. 43. scribit, et quos ibi laudavit Menagius. Iocosa sunt, quae Plutarchus ibi laudatus memoriae prodidit de odio, quo cives omnes in Socratis accusatores arserint, in libello

Digitized by Google

περὶ φθόνου καὶ μίσους p. 538. A. τοὺς Σωκράτην συκοφαντήσαντας, inquit, ὡς εἰς ἔσχατον πονηρίας ἐληλακότας, οὕτως ἐμίσησαν οἱ πολῖται καὶ ἀπεσράφησαν ὡς μήτε πῦρ αὔειν μήτ' ἀποκρίνεσθαι πυνθανομένοις, μὴ λουομένοις κοινωνεῖν ὕδατος, ἀλλ' ἀναγκάζειν ἐκχεῖν ἐκεῖνο τοὺς παραχύτας ὡς μεμιασμένον. Quam gaudeo Atheniensium multorum φιλοπονηρίαν, de qua multi cives Attici acerbe queruntur, in hac Socratis causa in tam admirabilem μισοπονηρίαν esse conversam. Haec ipsa videtur causa fuisse, cur Anytus, qui domi suae balneo uti potuerat et sic partem molestiarum compendifacere, maluerit cum caeteris gulam sibi laqueo frangere quam ista diutius perpeti. Diserta Plutarchi verba sunt: ἕως ἀπήγξαντο, inquit, μὴ φέροντες τὸ μῖσος. Ea omnia nescio quomodo Xenophontem fugisse videntur, neque poterant eum certiorem facere filii, quoniam nati nondum erant. Sed Anytus, ut Themistius auctor est, non manus sibi conscivit, sed in exilium eiectus est et ab Heracleensibus in Ponto lapidibus obrutus periit: Ἄνυτος ἔφυγεν ἐκ τοῦ ἄσεος, inquit, καὶ αὐτὸν κατέλευσαν διὰ Σωκράτην οἱ Ἡρακλεῶται οἱ ἐν τῷ Πόντῳ, et ne dubitare possis addidit: καὶ νῦν δείκνυται Ἀνύτου αὐτόθι σῆμα ἐν τῷ τραχείᾳ οὐ μακρὰν θαλάττης. Ne hoc quidem Xenophon umquam rescivisse videtur. Multum etiam metuo, ut umquam Aeschines, cui Socrates iure damnatus esse videtur, oculis suis viderit statuam ex aere Socrati a gratis civibus positam, nisi forte auream fuisse Tertulliano, locupleti testi, credere malumus: vide Diog. Laërt. II. 43. et annotationes Menagii, cui auream fuisse non videbatur incredibile, namque non erat »nescius *plures in Graecia tunc temporis aureis statuis fuisse donatos, etiam ex privatis, Gorgiam Leontinum, Phrynen meretricem etc.*" Minus etiam ea res tibi mirabilis esse videbitur, ubi didiceris ab incerto auctore τῆς ὑποθέσεως εἰς τὸν Ἰσοκράτους Βούσιριν Athenienses σωφρονισθῆναι διὰ τοῦ λοιμοῦ τοῦ ἐγκατασκήψαντος αὐτοῖς διὰ τὸν Σωκράτους θάνατον. Idem psephisma Atheniensium solus nescio unde indagavit (non enim ἐκ τῶν Κρατέρου ψηφισμάτων sumtum esse opinor): μηδένα δημοσίᾳ λέγειν περὶ Σωκράτους, quod prudentissimum decretum est, ut vides. Ex eodem teste solo constat Socratem accusatum esse ὅτι καινὰ δαιμόνια εἰσφέρει τοῖς Ἀθηναίοις λέγω

Digitized by Google

δεῖν σέβειν ὄρνεα καὶ κύνας καὶ τὰ τοιαῦτα, καὶ διὰ τοῦτο διαφθείρει τοὺς νέους τοὺς μανθάνοντας. Hoc quoque crimen Xenophontem fugisse videtur et, ut opinor, etiam ipsum Polycratem, nisi forte de ea re dixit in secunda Socratis accusatione, cuius notitiam uni Suidae debemus v. Πολυκράτης — τοὺς κατὰ Σωκράτους λόγους δύο Ἀνύτῳ καὶ Μελήτῳ γράψας. Hoc tantum miror cur non eadem opera Lyconi tertiam scripserit, praesertim quum Maximus Tyrius, gravis auctor, si quis alius, et Themistio certe non postponendus, de Socratis accusatoribus agens ita dixerit in Dissert. IX. 2. Σωκράτην Μέλητος μὲν ἐγράψατο, Ἄνυτος δὲ εἰσήγαγε, Λύκων δὲ ἐδίωκεν, et quoniam ea verba Atticos scriptores legere solitis non satis perspicua sunt, et ne ipsum quidem Maximum quid inter γράφεσθαι et εἰσάγειν et διώκειν interesset scivisse puto, addo vicinum locum: καὶ Μελήτου γραφομένου ὑπερεώρα καὶ Ἀνύτου εἰσάγοντος κατεφρόνει καὶ Λύκωνος λέγοντος κατεγέλα, hoc quidem perspicuum est: Lyco contra Socratem *orationem habuit*, teste Maximo Tyrio; itaque διώκειν illi est κατηγορεῖν et *in reum dicere*, quamobrem mirum est, ut modo dicebam, Polycratem, auctore Suida, Meleto et Anyto duas orationes scripsisse, Lyconi non scripsisse.

Sed satis iocorum: istos quidem mirifice nugari neque miramur neque magno opere curamus. Bentleium miror, quomodo istis nugatoribus aliquid potuerit credere. Ille enim in Dissert. de Epist. Socrat. cap. VII. Meletum interfectum esse scribit, sed Anytum in exsilium tantum missum et eius Heracleae in Ponto postea degentis complures mentionem facere, cuius rei testes producit Themistium et Augustinum de Civ. Dei VIII. 3. cum Diogene Laërtio. Themistius, ut vidimus, Anytum lapidibus obrutum scribit, Augustinus contra *voluntario atque perpetuo exilio* evasisse. Quo habitatum concesserit non commemorat. Diogenes Laërt. II. 43. Anytum narrat quum forte Heracleam venisset ab Heracleensibus statim finibus suis excedere iussum. Idem in Antisthene VI. 9. sic scribit: (Ἀντισθένης) καὶ Ἀνύτῳ τῆς φυγῆς αἴτιος γενέσθαι δοκεῖ καὶ Μελήτῳ τοῦ θανάτου. Ποντικοῖς γὰρ νεανίσκοις κατὰ λέος τοῦ Σωκράτους ἀφιγμένοις περιτυχὼν ἀπήγαγεν αὐτοὺς πρὸς τὸν Ἄνυτον εἰπὼν ἐν ᾧθει σοφώτερον εἶναι τοῦ Σω-

Digitized by Google

κράτους· ἐφ' ᾧ διαγανακτήσαντας τοὺς περιεσῶτας ἐκδιῶξαι αὐτόν. Itaque Anytus, ὁ ἐξρατηγηκώς, liberator patriae, civium unus omnium cum Thrasybulo et opibus et populi gratia potentissimus, serio narratur in exilium pulsus esse a quibusdam, qui forte circumstabant, quum eum Antisthenes in via publica mordaci dicto perstrinxisset. Haud vidi magis. Hoc vero est »*fabulas pueris narrare, non historiam scribere.*"

Non melioris notae sunt caeterae fabulae, nec verae nec veris similes. Quis non subrideat ad Diogenis Laërtii narrationem II. 43. Ἀθηναῖοι δ' αὐθὺς μετέγνωσαν, ὥςε κλεῖσαι καὶ παλαίςρας καὶ γυμνάσια. Credebat fortasse *in luctu publico* istiusmodi quid fieri solitum. Quod de balneis publicis supra ex Plutarcho attulimus etiam festivius est. Anytus, si Plutarcho credimus, non est e civitate eiectus, non ab Heracleensibus necatus, sed ἀπήγξατο οὐ φέρων τὸ μῖσος. Etiam ex his luculenter apparet ὡς σαθρόν ἐςι φύσει πᾶν ὅ τι ἂν μὴ ἐφ' ἀληθείας ᾖ συγκείμενον.

Anytus autem quamquam neque suspendit sese propter civium odium, neque Heracleae lapidibus est obrutus, neque Antisthenis opera in exilium eiectus est, tamen quum Xenophon Memorabilibus Socratis ultimam manum imponeret διὰ τὴν τοῦ υἱοῦ πονηρὰν παιδείαν καὶ διὰ τὴν αὐτοῦ ἀγνωμοσύνην ἔτι καὶ τετελευτηκὼς ἐτύγχανε κακοδοξίας. Putasne Xenophontem quum haec scriberet et Anyti sortem cum Socratis componeret, de Anyti exilio aut calamitate inaudivisse quidquam? Contra Socratis laudes sedulo multi et sermonibus et scriptis concelebrabant, eratque magnus numerus τῶν ἐπαινεῖν αὐτὸν εἰθισμένων, ut Isocratem modo audivimus dicentem, Socraticorum osorem et contemtorem. Sic igitur Xenophon Mem. IV. III. 2. rectissime potuit dicere: ἄλλοι μὲν οὖν αὐτῷ πρὸς ἄλλους οὕτως ὁμιλοῦντι παραγενόμενοι διηγοῦνται, ἐγὼ δὲ ὅτι πρὸς Εὐθύδημον τοιάδε διελέγετο παρεγενόμην, ubi διηγοῦνται de Socraticorum *scriptis* magis quam de sermonibus accipiendum. Nunc ad reliqua transeo.

Rectissime Hirschigius admonuit in IV. IV. 11. δῆλος εἶ καὶ νῦν διαφεύγειν ἐγχειρῶν τὸ ἀποδείκνυσθαι γνώμην [ὅ τι νομίζεις τὸ δίκαιον], emblema esse resecandum, namque Hippiam respicere quod paulo ante dixerat § 9. ἀρκεῖ γὰρ ὅτι τῶν ἄλλων

Digitized by Google

ωπαγελᾶς ἐρωτῶν μὲν καὶ ἐλέγχων πάντας, αὐτὸς δ' οὐδενὶ λόγῳ ὑπέχειν λόγον οὐδὲ γνώμην ἀποφαίνεσθαι περὶ οὐδενός, in quibus verbis mendosum esse ἀρκεῖ intelligo, sed quid in eo verbo lateat excogitare non possum. Verbum ἀποδείκνυμαι in § 18. a Schneidero repositum pro ἐπιδείκνυμι in verbis: ἐγὼ οὖν τὸ αὐτὸ ἐπιδείκνυμι νόμιμόν τε καὶ δίκαιον εἶναι, Editores non receperunt. Certo tamen usu diremta esse ἐπιδείκνυμι, ἐπιδείκνυμαι et ἀποδείκνυμαι satis constat: praeterea quis negabit ἐπιδείκνυμι participium postulare? Et quomodo Socrates sic statim subiungere potuit: σὺ δ' εἰ τἀναντία γιγνώσκεις δίδασκε?

Videtur sciolus vocabulum unum addidisse de suo IV. v. 11: ὅσις γὰρ τὰ μὲν κράτιστα μὴ σκοπεῖ, τὰ ἥδιστα δὲ ἐκ παντὸς τρόπου ζητεῖ [ποιεῖν], nam Graeci non tam negligenter loquuntur, ut sese τὰ ἡδέα aut τὰ τερπνά dicant ποιεῖν, sed πάσχειν. Latinis est τὰ ἥδιστα ζητεῖν, ut in Epicharmi versu, quo Socrates utitur II. I. 20:

ὦ πόνηρε, μὴ τὰ μαλακὰ μῶσο, μὴ τὰ σκληρ' ἔχῃς.

Percurram nunc iterum Memorabilia ut eos locos, ubi sermonis Attici nitor aut compositionis elegantia aut scribendi venustas scribarum negligentia obscurata et imminuta et laesa esse videtur, ordine recenseam.

Ex dittographia natum est I. I. 12. πότερά [ποτε] — ἤ, non admittit enim πότερα — ἤ intensivam illam voculam, et facile haec confunduntur quia in Codd. πότερα fere sic scribitur ut syllabae πό duae litterulae τρ supra scribantur, unde tam saepe πότερα et πότερον permiscentur.

Invenuste et inficete δοκεῖν repetitum esse I. I. 14. καὶ τοῖς ἐν οὐδ' ἐν ὄχλῳ δοκεῖν αἰσχρὸν εἶναι λέγειν ἢ ποιεῖν ὁτιοῦν, τοῖς οὐδ' ἐξιτητέον εἰς ἀνθρώπους εἶναι [δοκεῖν], qui Atticorum lectione subactam aurem habent Pluygersio mecum concedent.

In eadem § circa finem ἀπολεῖσθαι in ἀπολέσθαι refingendum est: οὔτ' ἂν γενέσθαι ποτὲ οὐδὲν οὔτ' ἀπολέσθαι. Constans librorum veterum usus in tali compositione duplicem aoristum requirit, quoniam ἄν sic collocatum in utrumque verbum vim exerit suam. Librariis perpetuo futuri et aoristi formas terere permiscentibus ineptum est in talibus quidquam credere. Quod Xenophon I. I. 17. scribit οὐδὲν θαυμαστὸν — παρα-

Digitized by Google

γνῶναι τοὺς δικασάς perspicuum est παραγνῶναι significar *secus iudicasse, in iudicando errasse*, cuius usus nemo facil aliud exemplum ex scriptoribus Atticis afferet, sed unusquis que talia pro re nata sibi componit, quae statim ab unoqu que recte intelliguntur. Sic recentiores Graeculi in Codicib describendis utuntur verbo παραγράφειν, et lectores in extrem libro veniam rogat librarius ἤν τι ὁ γράφων παραγράψῃ, *quem in scribendo errorem commiserit.* Hinc suspicor in Helle II. III. 36. παρανενομικέναι pro παρανενομηκέναι probandum est in verbis: οὐ μέντοι θαυμάζω γε τὸ Κριτίαν παρανενομικέναι, i est *secus existimasse*, ὅτε γὰρ ταῦτα ἦν οὐ παρὼν ἐτύγχανε Nemo umquam dixerat παρανομίζω eo sensu, quemadmodu nemo οἱ δικασταὶ παρέγνωσαν dixerat, sed omnibus ita dicen linguae analogia permittebat.

In I. II. 3. καίτοιγε οὐδεπώποτε transponendum censeo καίτ οὐδεπώποτέ γε, et eodem modo IV. II. 7. καίτοι τοσούτῳ γ reponendum pro καίτοι γε τοσούτῳ. Veteres eodem modo καί τοι — γε dirimebant atque καὶ μήν — γε, οὐ μήν — γε, ἀλλ' οὖν — γε, νὴ Δία — γε, et similia quaedam. Sequiores con iungere solent καίτοιγε, quae res antiquorum monumentis subinde vitium attulit. Recte scriptum est IV. VII. 5. καίτοι τοὺς τούτων γε et IV. VIII. 2. καίτοι τὸν ἔμπροσθέν γε, et passim.

In Mem. I. II. 14. ἐγενέσθην — τὼ ἄνδρε τούτω —, ᾔδεσαν — προείρησθον — ὁμιλησαίτην — ἐγενέσθην — ἐπραξάτην — ἐπιτ τέτην — ὠρεχθήτην. Offendit pluralis ᾔδεσαν in illa longa dua lium serie, nec dubito quin Xenophon ᾔσην scripserit, sed scribae formis ᾔσην, ᾔσμεν, ᾔσε et ᾔσαν indixere bellum, eas que passim obliterarunt ut vix emerserint. Exempla alia complura attulimus, quibus unum addo Demosthenis locum in Orat. XLIX. 46. πάντες γὰρ ἴσε τὸν πατέρα τὸν ἐμὸν ὡ τῶν δημοσίων ἀδίκως ἐπιθυμοῦντα, sententia clamat Orator dixisse: *nam sciebatis omnes*, itaque πάντες γὰρ ᾔσε a Bek kero lubenter accipimus. Contra forma ᾔσην invito Aristopha obtruditur in Avibus vs. 19.

τὼ δ' οὐκ ἄρ' ᾔσην οὐδὲν ἄλλο πλὴν δάκνειν,

ubi ᾔσην verum est, Attici enim in illa locutione εἶναι, no εἰδέναι, usurpant. Amphis apud Diog. Laërt. III. 28.

Digitized by Google

ὦ Πλάτων, Πλάτων,
ὡς οὐδὲν ἦσθα πλὴν σκυθρωπάζειν μόνον,

ubi perperam οἶσθα reponere voluerunt. Caeterum pervetus hic opinionis error est. In Codicibus Aristophanis duplex olim scriptura ferebatur ἤσην et ἤισην, non ἴσην, ut etiamnunc in scholio vitiose legitur. Probavit ἤισην Grammaticus nescio quis, qui formas ἦσην, ἦσμεν, ἦστε et ἦσαν exemplis munivit in Etymol. Magno p. 438, 54.

Ibid. in § 21. τῶν ἐν μέτρῳ πεποιημένων [ἐπῶν], parendum est iis qui ἐπῶν removendum esse censuerunt.

Ibid. in § 22. τοὺς εἰς φιλοποσίαν προαχθέντας καὶ τοὺς εἰς ἔρωτας ἐκκυλισθέντας, rectissime viri docti ἐκκυλισθέντας pro-tulerunt pro ἐγκυλισθέντας, namque ἐξοκείλαντας significat di-citurque de eo, qui a recto tramite deflectit et in aliquod turpe vitium flagitiumve delabitur. Sed idem requiro in prae-cedd. εἰς φιλοποσίαν προαχθέντας, et παραχθέντας a Xenophonte scriptum esse suspicor. Παράγειν est *ab officio deducere* et *pellere in vitium*, non προάγειν, quod quemadmodum προτρέ-πεσθαι, *ad virtutem impellere* significat. Idem mendum est admissum in Demosthenis Prooem. 52. ubi προήγαγον ὑμᾶς positum est pro *in fraudem vos impulerunt*, quod est παρήγα-γον ὑμᾶς.

In § 22. ὧν πρόσθεν ἀπείχοντο κερδῶν — τούτων οὐκ ἀπέχον-ται, corrige οὐκέτι ἀπέχονται, ut paulo ante: χρημάτων δυ-νάμενοι ἀπέχεσθαι πρὶν ἐρᾶν ἐρασθέντες οὐκέτι δύνανται.

In § 29. pro εἰπεῖν ὅτι ὑϊκὸν αὐτῷ δοκοίη πάσχειν ὁ Κρι-τίας, verissima mihi lectio esse videtur: ὅτι οἱ ὑϊκόν τι δοκοίη πάσχειν. Pronomen οἱ tritum apud antiquiores saepe a scri-bis omittitur, saepe in αὐτῷ mutatur, aut alio quo modo cor-rumpitur. In Anabasi I. I. 1. scribendum est ἐβούλετό οἱ τὼ ὧδε ἀμφοτέρω παρεῖναι, ubi pronomen libri omnes omittunt, quemadmodum et I. II. 8, III. I. 5, VII. I. 38. a multis omit-tur indicante Bornemanno. Vix elapsum est in Memorab. II. 32. ὅτι θαυμαστόν οἱ δοκοίη εἶναι. In iis quae statim se-quuntur Dindorfius recte ὕδια pro ὑΐδια scripsit, ut demon-strant similes formae ἰχθύδια, βοτρύδια, καρύδια, aliae.

In § 36. ἄν τίς με ἐρωτᾷ νέος, rescribe ἄν τί με ἐρωτᾷ

νέος, *si* quid *ex me quaeret adolescens*, et § 37. Φυλάττου ὅπως μὴ — ποιήσεις, pro ποιήσῃς.

In § 42. tandem intellectum est vere Reiskium νομίσαν pro ἐνόμισαν emendasse in verbis: πότερον δὲ τἀγαθὰ νομίσαν δεῖ ποιεῖν ἢ τὰ κακὰ (τὸ πλῆθος τοὺς νόμους ἔγραψεν);

In § 44. verba ἀλλὰ βιασάμενος tam pueriliter et ieiune posita sunt in his: ὅταν ὁ κρείττων τὸν ἧττω μὴ πείσας [ἀλλὰ βιασάμενος] ἀναγκάσῃ ποιεῖν ὅ τι ἂν αὐτῷ δοκῇ, ut ab alio quolibet potius quam ab ipso Xenophonte addita esse existimem.

Atticam loquendi formam obscurarunt Graeculi in § 46. εἰκὸς σοί, ὦ Περίκλεις, τότε συνεγενόμην ὅτε δεινότατος σαυτοῦ ταῦτα ἤσθα. Alcibiades dixerat: ὅτε δεινότατος αὐτὸς αὑτοῦ ταῦτα ἤσθα, ut populares solebant, et omnes qui exquisitius loquebantur. Αὐτὸς αὐτοῦ et αὐτοὶ ἑαυτῶν in tali re constanter dicitur nec minus in prima secundaque persona quam in tertia. Simillimus locus est Euripidis in Platonis Gorgia laudatus p. 484. E. et hinc passim ab aliis: συμβαίνει γὰρ πῃ τοῦ Εὐριπίδου· λαμπρός τ' ἐστὶν ἕκαστος ἐπὶ τούτῳ
καὶπὶ τοῦτ' ἐπείγεται
νέμων τὸ πλεῖστον ἡμέρας τούτῳ μέρος
ἵν' αὐτὸς αὐτοῦ τυγχάνει κράτιστος ὤν.
ubi vitiose τυγχάνῃ in libris legitur et Platonis et Aristotelis et Plutarchi et caeterorum, qui haec attulerunt. Αὐτὸς in simili loco intercidit apud Plutarchum in Cleomene cap. 33: ὁπότε νήφοι μάλιστα καὶ σπουδαιότατος αὐτοῦ γένοιτο, ubi vero σπουδαιότατος αὐτὸς αὑτοῦ.

In Mem. I. II. 48. καὶ Χαιρεκράτης καὶ Ἑρμοκράτης, *Hermocrati* substituendus est Ἑρμογένης, ut primus omnium monuit Groen van Prinsterer Prosopogr. Plat. p. 225. Quid peperere errorem vides, vel potius audis.

In § 52. ὥστε μηδαμοῦ παρ' αὐτοῖς τοὺς ἄλλους εἶναι τῆς ἑαυτόν, id est μηδενὸς ἀξίους αὐτοῖς εἶναι δοκεῖν τῆς ἑαυτόν. Οὐδαμοῦ εἶναι et οὐδαμοῦ φαίνεσθαι eo sensu passim Athenienses audies dicentes: exempla vide apud Wyttenbach ad Phaedon. p. 182. Eodem modo dixit Demosthenes in Or. LVII. 16. οὐκ ἠγνόει ὅτι εἰ λόγος ἀποδοθήσοιτο — οὐδαμοῦ γενήσονται οἱ μετὰ τούτου συνεσηκότες, ubi γενήσοιντο pos-

Digitized by Google

lat Graecitatis ratio et loquendi usus, a quo numquam Atticos deflectere, si hoc ages, facile animadvertes.

Quod dixit Xenophon in § 54. *μισθὸν τίνειν* Ionicum est: Athenienses constanter in sermone populari compositis tantum utebantur duobus *ἀποτίνειν* et *ἐκτίνειν*, et pro *μισθὸν τίνειν* solebant *μισθὸν τελεῖν* dicere. Xenophon in Memorabilibus quoque *ἕνια ξενίζει* et utitur verbis quibusdam, quae in Ionia et Asia trita erant, in Attica non item. Huiusmodi est I. III. 7. *ὑποθημοσύνη* pro *συμβουλή*: lubenter Iones pro *παραινεῖν* et *συμβουλεύειν* dicebant *ὑποτίθεσθαι*, et hinc *ὑποθῆκαι* pro *παραινέσεις* et sic *ὑποθημοσύνη* est *consilium*, quod quis cui suggessit. Eodem refero *λεωργότατον* I. III. 9. et plaudo Ruhnkenio, qui III. IX. 6. *ἀδαημοσύνην* in lucem revocavit pro *ἀνεπιστημοσύνην*. Iones dicebant *ἴδρις*, *ἄϊδρις*, *ἀδαής*, *ἀδαήμων* et *ἀδαημοσύνη*, ex quibus *ἀδαής* legitur in Cyrop. I. VI. 19. *Ἀδαημοσύνη* olim Homero reddi debuerat Odyss. Ω. 243. ex Apollonii Lex. Hom. v. *Ἀδαήμονες*, sed Editores *ἀδαημονίη* retinere maluerunt, quam formam analogia respuit. Quidquid enim adiectivorum est in — *μων* exeuntium, ut *μνήμων*, formant ex sese nomina in — *μοσύνη* exeuntia, ut *μνημοσύνη*. Diversa ratio est in *εὐδαίμων*, *εὐδαιμονία* et cet., in quibus — *μων* non est paragogicum.

In Memor. I. II. 57. nequidquam a multis admoniti sunt Editores *ἀγαθούς* esse expungendum e verbis: *ἐργάζεσθαί τε ἔφη καὶ ἐργάτας* [*ἀγαθούς*] *εἶναι*, quod non est minus stultum ac si in vicinia legeretur *ἀργοὺς καὶ κακοὺς ἀπεκάλει*. Socrates inter se opposuerat *τὸ ἐργάτην εἶναι* et *τὸ ἀργὸν εἶναι*: itaque sic ratiocinatur: *τοὺς μὲν ἀγαθόν τι ποιοῦντας ἐργάτας εἶναι, τοὺς δὲ κυβεύοντας ἀργούς*; itaque vel caecus videat recte addi *ἐργάτας ἀγαθούς*.

Praepositionem addiderim in I. III. 6. *τὰ πεῖθοντα μὴ ἐπιόντας ἐσθίειν*, nam verum est quod Stobaeus servavit *τὰ παπεῖθοντα*.

Mendum pervulgatum haesit I. III. 9. *οὗτος κἂν εἰς μαχαίρας βιαίσηται κἂν εἰς πῦρ ἅλλοιτο*, concinnitas postulat *ἅλαιτο*, quod in *ἅλοιτο* primum, deinde in *ἅλλοιτο* de more abiit. Consimili errore scribitur in Vespis vs. 1305:

Digitized by Google

εὐθὺς γὰρ ὡς ἐνέπλητο πολλῶν κἀγαθῶν
ἐνήλατ', ἐσκίρτα, πεπόρδει, κατεγέλα,

ubi, ut vides, ἐνήλλετ' est reponendum.

Triplex vitium inquinat locum in I. III. 6. ubi pro τοὺς μὲν πρόσθεν ὀδόντας scribendum τοὺς μὲν ἔμπροσθεν noto cerque omnium usu; deinde transponenda praepositio est in verbis λεαίνειν et καταθεῖναι et sic legendum: τοὺς δὲ γομφίους — καταλεαίνειν — καὶ τὸ σόμα — πλησίον ὀφθαλμῶν καὶ μίνθεῖναι. Ut enim καταλεαίνω in talibus usitatum est, sic *deposuisse* pro *collocasse* a loci sententia abhorret. Ut ex λεῖος καταλεαίνω Veteres formabant, sic ex θεῖος ἐπιθεάζειν Attici derivabant, et περιθεοῦν ex τὸ θεῖον, et τελεοῦν ex τέλειος, et Ἀρεοπαγίτης ex ὁ Ἄρειος πάγος, aliaque similia, in quibus formis semidocti Graeculi saepe turbant aut ει revocantes aut aliis modis, veluti quum formam ἐπιθοάζειν finxerunt, quae plane nihili est.

Continuo aliud vitium apud Xenophontem conspicitur in verbis: ἐπεὶ δὲ τὰ ἀποχωροῦντα δυσχερῆ, ἀποσρέψαι τοὺς τούτων ὀχετοὺς καὶ ἀπενεγκεῖν ᾗ δυνατὸν προσωτάτω ἀπὸ τῶν αἰσθήσεων, nam quis verbum ἀποσρέφειν in huiusmodi negotio recte positum esse existimabit? Corrige ἀποτρέψαι, quod cum nomine ὀχετός tam apte quam eleganter coniungitur, quod ubi feceris diligenter erit videndum servarine debeant verba καὶ ἀπενεγκεῖν. Ἀποφέρειν enim in tali re mirifice ponitur, ut Latinum *auferre*. Caeterum non heri aut nudius tertius ea labes libros Xenophontis infecit. Longinus qui dicitur περὶ ὕψους cap. 43. κατὰ τὸν Ξενοφῶντα τοὺς τούτων ὅτι πορρωτάτω ὀχετοὺς ἀπέσρεψεν, et Plutarchus a Ruhnkenio laudatus: ἀποσρέφων ὥσπερ ὀχετοὺς πορρωτάτω, vulgatam tuentur. Longino non esse credendum supra luculento exemplo demonstravimus, neque in tam facili errore et tam frequenti magno opere nos Plutarchi auctoritas movebit.

In Memor. I. III. 15. legitur: »*Socrates in cibo, in potu, in rebus Venereis continentissimus* ᾤετο οὐδὲν ἧττον ἀρκούντως ἥδεσθαι τῶν πολλὰ ἐπὶ τούτοις πραγματευομένων, λυπεῖσθαι δὲ πολλῷ ἔλαττον, miror quomodo ἀρκούντως neminem offenderit: neque enim ἀρκούντως, ἀποχρώντως et sim. gradationem admittunt, ut ἧττον ἀρκούντως vel μᾶλλον ἀρκούντως cogitari dicive possit:

Digitized by Google

neque ἀρκούντως ἥδεσθαι recte dicuntur οἱ πολλὰ ἐπὶ τούτοις πραγματευόμενοι, qui *immodicam* voluptatem sera poenitentia solent emere. Remove importunum et molestum ἀρκούντως, et una ac perspicua erunt omnia: οὐδὲν ἧττον ἥδεσθαι — λυπεῖσθαι δὲ πολὺ ἔλαττον.

In verbis I. IV. 10. ὅσῳ μεγαλοπρεπέστερον ἀξιοῖ σε θεραπεύειν τοσούτῳ μᾶλλον τιμητέον αὐτόν, excidit participium ὄν, prorsus necessarium ad sententiam ὅσῳ μεγαλοπρεπέστερον (ὄν) ἀξιοῖ, quod olim Wyttenbachius et Schneiderus admonuerunt, sed nemo praebuit aurem. Facillime ὄν excidere multis exemplis constat. Ut uno exemplo utar, ὄν excidit in Demosthenis Leptinea § 13. τὸ μὲν τοίνυν τῆς πόλεως ἦθος καὶ ἐπ' ἄλλων πολλῶν ἴδοι τις ἂν τοιοῦτον, imo vero τοιοῦτον ὄν.

Prorsus assentior Pluygersio I. IV. 13. ἢ ὅσ' ἂν ἀκούσῃ ἢ ἴδῃ μάθῃ [ἱκανωτέρα ἐστὶ] διαμεμνῆσθαι, frigidum emblema exungenti.

In § 17. οἴεσθαι οὖν χρὴ καὶ τὴν ἐν τῷ παντὶ Φρόνησιν τὰ πάντα ὅπως ἂν αὐτῇ ἡδὺ ᾖ οὕτω τίθεσθαι, persuadet mihi Pluygersius pro ἡδὺ ᾖ emendandum esse δοκῇ. Dici potest ὅπως ἂν αὐτῇ ἀρέσκῃ, vel φίλον ᾖ, sed ἡδύ et γλυκύ et similia ab rei natura aliena esse intelligo.

In Memor. I. v. 1. καὶ πῶς ἂν οἰηθείημεν τὸν τοιοῦτον ἢ ἡμᾶς σῶσαι ἢ τοὺς πολεμίους κρατῆσαι, quoniam perspicuum est ἄν cum οἰηθείημεν, non cum infinitivis σῶσαι et κρατῆσαι, esse coniungendum, aoristi usus ab loci sententia alienus est, quae futurum σώσειν et κρατήσειν requirit. Pervulgatum hoc genus peccandi est, saepe e libris, saepe ex ingenio apud multos correcti. Nulla Codicum auctoritas efficere umquam poterit, ut εἰμαι τὸν τοιοῦτον σῶσαι significare posse credamus idem atque τὸν τοιοῦτον σώσειν. Veteres aut ἄν addebant aut futurum ponebant: sequiores sic peccare satis compertum est, itamobrem nobis cavendum est ne istorum errores impune antiquorum scripta inquinent.

In I. v. 2. εἰ — βουλοίμεθα, ἆρ' ἀξιόπιστον εἰς ταῦτα ἡγησαίμεθα τὸν ἀκρατῆ; longe potior est lectio a Stobaeo servata ἡγησαίμεθ' ἄν, et post pauca ἔργων ἐπίστασίαν pro ἐπίστασιν, in § 4, ταύτην πρώτην ἐν τῇ ψυχῇ κατασκευάσασθαι, pro ταύτην πρῶτον et in § 5. δουλεύοντι δὲ — ἱκετευτέον

Digitized by Google

τοὺς θεούς pro δουλεύοντα — ἱκετεύειν. In iis, quae statim praecedunt ἄν transponendum est et sic legendum: τίς γὰρ ἂν ἄνευ ταύτης ἢ μάθοι τι ἀγαθόν, vulgo ἄν inter τι — ἀγαθόν medium inseritur. Postquam γὰρ ἄν, ut passim, in γάρ est depravatum, necessaria vocula loco alieno interposita est.

Verbum simplex scribarum errore substitutum est composito I. VI. 2. ζῇς γοῦν οὕτως ὡς οὐδ' ἂν εἷς δοῦλος ὑπὸ δεσπότῃ διαιτώμενος μείνειεν, requiro παραμείνειεν. Opponuntur enim inter se, quemadmodum φεύγω et μένω, sic ἀποδιδράσκω sive δραπετεύω et παραμένω, ut apud Platonem in Menone p. 97. D. ἐὰν μὲν μὴ δεδεμένα ᾖ ἀποδιδράσκει καὶ δραπετεύει, ἐὰν δὲ δεδεμένα παραμένει, et in Xenophontis Oeconom. III. 4. Hinc Παρμένων servi nomen natum est, hinc servi fideles παραμόνιμοι esse dicuntur, ut II. IV. 5. ποῖον δὲ ἀνδράποδον οὕτως εὔνουν καὶ παραμόνιμον; Turpe est in II. X. 3. ὑπηρέτην ἐκόντα τε καὶ εὔνουν καὶ παράμονον, nondum receptam esse Valckenaerii emendationem παραμόνιμον, quod sine vitio elapsum est in III. XI. 11. εὐεργεσίᾳ δὲ καὶ ἡδονῇ τὸ θηρίον τοῦτο ἁλώσιμόν τε καὶ παραμόνιμόν ἐστιν.

Assentior iis, qui in I. VI. 2. ἀνυπόδητός τε καὶ ἀχίτων διατελεῖς, censuerunt ἀχίτων (ὢν) διατελεῖς esse supplendum. Non credo pro ἀνυπόδητός εἰμι διὰ τέλους omisso participio Graece dici posse ἀνυπόδητος διατελῶ. Rectissime addi ὤν negat nemo, et quis non statim intelligit quomodo interciderit? Intercidit iterum eadem de causa II. II. 14. φυλάξει μὴ — ἐν ἐρημίᾳ φίλων ἀναφανῇς, ubi similiter φίλων (ὢν) ἀναφανῇς supplevi rim, et apud Demosthenem de F. L. § 336. τούτων γὰρ ἁπάντων ἡμῖν αἴτιος σὺ δέδειξαι, ubi requiro ἁπάντων (ὢν) ἡμῖν αἴτιος κτέ.

Quamdiu feremus I. VI. 6. βαδίζοντα ὅπου ἂν βούλωμαι pro ὅποι? Certum est ὅπου vitiosum esse, notum est unde ὅπου irrepserit; quin igitur mendum tollimus?

Ibid. § 7. μελετήσαντες — κρείττους γίγνονται πρὸς ἃ ἂν μελετῶσιν, res ipsa clamat πρὸς ἃ ἂν μελετήσωσιν emendari oportere. Servata a Stobaeo vera lectio temere spreta est.

In § 9. ποτέρῳ ἡ πλείων σχολὴ τούτων ἐπιμελεῖσθαι. Supra iam diximus deleto articulo ποτέρῳ πλείων σχολή legendum.

Digitized by Google

Stobaeus *ποτέρῳ πλέον σχολή* servavit, quod propius vero est. Recte vidit Pluygersius in I. VII. 5. et II. I. 1. *τοιάδε* et *ταῦτα* esse transponenda, ut legatur *τοιαῦτα διαλεγόμενος*, non *τοιάδε*, et mox *τοιάδε λέγων*, non *τοιαῦτα*.

In Memor. II. I. 20: *αἱ μὲν ῥᾳδιουργίαι καὶ ἐκ τοῦ παραχρῆμα ἡδοναὶ οὔτε σώματι εὐεξίαν ἱκαναί εἰσιν ἐνεργάζεσθαι, οὔτε ψυχῇ ἐπιστήμην ἀξιόλογον οὐδεμίαν ἐμποιοῦσιν*. Ipsa loci compositio postulat ut *ἐμποιεῖν* pro *ἐμποιοῦσιν* restituatur, quod a Pluygersio admonitus verum esse intelligo. Saepius ostendimus Graeculos hac chorda oberrantes et antiquae orationis concinnitatem depravantes, ut in Oeconom. VI. 5. ubi *καταγνύναι* in *καταγνύουσι* corruperunt, et aliis locis. Novum eiusdem erroris exemplum annotabimus infra ad III. VI. 37.

Satis nunc constat vitiosam scripturam esse II. I. 22. *κεκοσμημένην τὸ μὲν σῶμα καθαριότητι* pro *καθαρειότητι*. Dubitari non potest quin *καθάρειος* solum Graecum sit, ut *μεγάλειος* et *εὐσφάλειος*, et *καθαρείως* et *καθαρειότης*, de qua re subinde aliquid annotavimus. Miror iudicium Pollucis VI. 27. *καθαριότητι χαίρων, ὁ γὰρ καθάριος ἰδιωτικόν, καίτοι τὸ καθαρίως παρὰ Ξενοφῶντι εἴρηται*, cui ter reddenda diphthongus, ut passim aliis locis, ubi Bekkerus *ι* servavit, sed certa analogia et usus *ει* requirunt. Adverbium *καθαρείως* recte reposuit Dindorfius in Cyropaed. I. III. 8, ubi in *καθαρίως* libri omnes conspirant. Mira res sit *καθαρείως* probum esse, *καθάρειος* non item. Sed satis redarguunt grammatici errorem Comicorum loci, quorum elegantissimus est Menandri apud Suidam v. *Εὐρωτιῶν*.

Εἰς τὰ *καθάρεια* λιμὸς εἰσοικίζεται.

Mundities igitur ubicumque commemoratur *καθαρειότης* appellanda erit, ut apud Platonem Epin. p. 984. A. *καθαρειότητι ἀφέροντα*, non *καθαριότητι*, et sic alibi saepius.

Contrarium errorem quam in *καθαρείως* cet. scribae committere solent in *φιλόνικος*, *φιλονικία* et *φιλονικεῖν*, in quibus asseveti sunt *ει* scribere *φιλόνεικος*, *φιλονεικία* et *φιλονεικεῖν*, veti II. III. 17. *νομίζω γὰρ αὐτὸν ἐπειδὰν αἴσθηταί σε προκαλούμενον ἑαυτὸν εἰς τὸν ἀγῶνα τοῦτον πάνυ φιλονεικήσειν*, ubi pparet dici debere *νικᾶν ἐπιθυμήσειν* et *φιλονικήσειν* reponendum. Invicto argumento demonstrari potest antiquam scriptu-

Digitized by Google

ram ΦΙΛΟΝΕΙΚΟΣ, utpote ex *νίκη* non ex *νεῖκος* compositam, productam vocalem non diphthongum postulare. Neutra enim in — *ος* adiectiva composita formant in — *ής* exeuntia, *δέος ἀδεής*, *γένος ἀγενής*, *κλέος ἀκλεής*, *βλάβος ἀβλαβής* aliaque quam plurima: *τὸ νεῖκος* igitur ex analogia certissima *φιλονεικής* ex sese peperisset, ut *Πολυνείκης*, quem frater in Phoenissis *νεικέων ἐπώνυμον* dicit esse. Sed *νίκη Φιλόνικος* format ut *καλλίνικος*. Deprehenso semel errore veram ubique lectionem reponendam esse apparet. Nusquam hoc audacius facies quam in Memor. III. IV. 3. *ἀλλὰ καὶ Φιλόνικός ἐστιν, — οὐχ ὁρᾷς ὅτι καὶ ὁσάκις κεχορήγηκε πᾶσι τοῖς χοροῖς νενίκηκεν;* Luculentus etiam locus est Aristotelis in Rhetor. I. 10. *ὁ δὲ Φιλότιμος διὰ τιμὴν, ὁ δ' ὀξύθυμος δι' ὀργὴν, ὁ δὲ Φιλόνικος διὰ νίκην.*

Narrat Prodicus II. I. 22. *τὴν Κακίαν κατασκοπεῖσθαι θαμὰ ἑαυτήν, ἐπισκοπεῖν δὲ καὶ εἴ τις ἄλλος αὐτὴν θεᾶται·* sed *ἐπισκοπεῖν* corruptum est, vera lectio a Pluygersio reperta est *περισκοπεῖν*. Qui hoc faciunt *circumspicere* solent et *ἐπισκοπεῖν* ab ea re prorsus alienum est. Quam facile et *quam* frequenter confundantur *περί* et *ἐπί* (in verbis compositis sic scribi solita π^{ϵ} et ϵ^{π}) in vulgus notum est. Quod annotavit Pollux III. 108. *ἐπὶ δὲ νοσοῦντος ἐπισκοπεῖν φησὶ Ξενοφῶν*, sciendum est omnibus scriptoribus Graecis hunc usum esse communem. Qui aegrotantem *visit* sive medicus est sive amicus dicitur eum *ἐπισκοπεῖν* sive *ἐπισκοπεῖσθαι*, quarum formarum promiscuus semper usus fuit. Vera multis videbitur esse aegrotantis querela apud Philemonem Stob. Floril. 100, 5.

πολὺ μεῖζόν ἐστι τοῦ κακῶς ἔχειν κακόν
τὸ καθ' ἕνα πᾶσι τοῖς ἐπισκοπουμένοις
δεῖν τὸν κακῶς ἔχοντα πῶς ἔχει λέγειν.

hinc demum recte intelligitur Philippi iocus apud Demosthenem IX, 12. *τοῖς ταλαιπώροις Ὠρείταις τουτοισὶ ἐπισκεψομένους ἔφη τοὺς στρατιώτας πεπομφέναι κατ' εὔνοιαν. πυνθάνεσθαι γὰρ αὐτοὺς ὡς νοσοῦσιν*, et sic passim *ἐπισκοπεῖν νοσοῦντα* vel *ἀσθενοῦντα* vel *κακῶς ἔχοντα* legitur. *Περισκοπεῖν* idem est atque *περιβλέπειν*, *περιαθρεῖν*, quemadmodum *παρασκοπεῖν* plane idem significat atque *παραβλέπειν*, et ut Aristophanes de

Digitized by Google

Socrate dixit in Nubibus vs. 361. τὠφθαλμὼ παραβάλλειν, id est *limis adspicere, limis intueri.* In Platonis loco Comici versiculum laudantis Symp. p. 221. B. τὸ σὸν δὴ τοῦτο — βρενθυόμενος καὶ τὠφθαλμὼ παραβάλλων ἠρέμα παρασκοπῶν καὶ τοὺς φιλίους καὶ τοὺς πολεμίους, si cum Bekkero περισκοπῶν repones, leporem et venustatem loci omnem pessumdabis.

In § 24. διοίσει corruptum est: post pauca, in verbis ἢ τί δὼν ἢ τί ἀκούσας τερφθείης ἢ τίνων ὀσφραινόμενος ἢ ἁπτόμενος ἡσθείης ἄν vitiose abundat secundum τί et male ἄν abest, quare scribendum ἰδὼν ἢ ἀκούσας et τίνων ἄν ὀσφραινόμενος ἢ ἁπτόμενος.

A Stobaeo lubens accipio in § 28. οἱ θεοὶ διδόασι, pro θεοὶ δίδωσι· deinde in § 30. ἵνα μὲν ἡδέως φάγῃς — ἵνα δὲ ἡδέως πίῃς, etiam sine Stobaei indicio unusquisque veram lectionem πίῃς poterat reperire. Revoca et obiter Atticum ἐμπίμπλασαι pro ἐμπίπλασαι.

Excidit vocabulum ex Graecitatis ratione necessarium in § 32. ἔργον δὲ καλὸν οὔτε θεῖον οὔτ' ἀνθρώπινον χωρὶς ἐμοῦ γίγνεται, supplendum enim: ἔργον δὲ καλὸν (οὐδὲν) οὔτε θεῖον κτέ. ut in III. III. 8. οὔτε ἵππων οὔτε ἱππέων ἀγαθῶν καὶ ἀλκίμων οὐδὲν ὄφελος, et alibi passim.

Contra sciolus nomen proprium de suo ineleganter inseruit in § 33. ὦ παῖ τοκέων ἀγαθῶν [Ἡράκλεις]. Ostendimus saepius quam facile talia irrepant.

Nemo dicat quo sensu διώκει sit positum in § 34. οὕτω πως διώκει Πρόδικος τὴν ὑπ' Ἀρετῆς Ἡρακλέους παίδευσιν. Lenissima est Hemsterhusii et Ruhnkenii correctio διῴκει, nisi quod imperfecto nullus est locus. Itaque a Stobaeo διοικεῖ gratus accipio.

Miror quomodo Dindorfius parcere potuerit manifesto soloecismo in II. II. 3. ὡς οὐκ ἂν μείζονος κακοῦ φόβῳ τὴν ἀδικίαν παύσοντες. Num Graecum esse putavit οὐκ ἂν παύσων vel οὐκ ἂν παύσοιμι? An propter librorum fidem? Quis melius quam Dindorfius longo usu didicit in omnibus omnium libris futuri et aoristi formas contra scriptoris sententiam vel cum soloecismo aut adeo barbarismo perpetuo confundi solere? Quid certius constat quam Graeculos ἄν cum *aoristorum* participiis coniunctum, ubi futuri temporis notionem subesse animadverterissent, mirari primum, deinde temere antiquam scripturam

Digitized by Google

convellere et de suo stulte et impudenter futuri formas substituere? Intactum evasit IV. II. 6. *ὡς οὐκ ἂν ἄλλως ἀξιόλογοι γενόμενοι.* Non utor exemplo in II. II. 13. *οὐδὲν ἂν τούτου πράξαντος* quia locum male habitum esse intelligo, et participium aliquod excidisse suspicor, veluti *οὔτε ἄλλο καλῶς καὶ δικαίως οὐδὲν ἂν (γενόμενον) τούτου πράξαντος.* Quod Reiskius inserebat, *πραττόμενον*, recte habere poterat si *τούτου πράττοντος* esset scriptum.

Qui *ἄν* cum futuris coniungi posse opinati sunt, quorum magnum agmen conquiri possit, non alio opinionis praesidio utuntur quam Codicum auctoritate, in quibus passim istiusmodi scripturae circumferuntur, ut in Platonis Apologia p. 30. B. *ὡς ἐμοῦ οὐκ ἂν ποιήσοντος ἄλλα*, et apud Thucyd. V. 15. *γνόντες νῦν μᾶλλον ἂν ἐνδεξομένους*, et VI. 20. *οὐδ' ἂν τὴν ἀρχὴν τὴν ἡμετέραν εἰκότως ἀντ' ἐλευθερίας προσδεξομένας*, et apud Demosthenem p. 128, 28. *πάλαι τις ἡδέως ἂν ἴσως ἐρωτήσων κάθηται*, et alibi saepe. Quid erit autem in sermonis Graeci ratione et usu satis certum si librariorum testimoniis erit standum? Nullum sic vitii genus, nihil quod malesanum aut absurdum sit, poterit redargui et confutari. Reperietur testis aliquis corruptus, quem reiicere aut destruere non licebit. Sed nemo tam ferreus est ut istis omnia esse credenda existimet. Tanta enim vis est lectionum absurdissimarum in omnibus libris fideliter servatarum, quas nemo sine fastidio et nausea adspicere possit. Itaque si cuiusque scripturae fides ex interiore Graecitatis intelligentia diuturno legendi et meditandi usu prudenter collecta aestimanda erit, contemtis minimi pretii testibus sexcenties in manifesto errore et mendacio deprehensis, *οὐκ ἂν παύσοντες* ut soloecum explodetur ab omnibus, et *οὐκ ἂν παύσαντες* aliquando Xenophonti restituetur.

In Memor. II. II. 5. (*ἡ μήτηρ τὸ βρέφος*) *τρέφει πολὺν χρόνον — οὐκ εἰδυῖα τίνα τούτων χάριν ἀπολήψεται*, huius scripturae vitium optime monstrabit apposita vera lectio, quam nobis servavit Stobaeus: *οὐκ εἰδυῖα εἴ τινα τούτων χάριν ἀπολήψεται.*

In vicinia § 8. *οὐδεπώποτε αὐτὴν οὔτ' εἶπα οὔτ' ἐποίησα οὐδὲν ἐφ' ᾧ ᾐσχύνθη*, cogitandum est ecquid boni sit in Stobaei le-

Digitized by Google

ctione ἠσχύνθην pro ἠσχύνθη. Facile talia confunduntur, ut in II. VIII. 1. ἐπειδὴ γὰρ ἀφῃρέθημεν τὰ ἐν τῇ ὑπερορίᾳ κτήματα, ἐν δὲ τῇ Ἀττικῇ ὁ πατήρ μοι οὐδὲν κατέλιπεν ἀναγκάζομαι κτέ. concedetur mihi, ut opinor, ἀφῃρέθην μέν a Xenophontis manu esse profectum.

In II. III. 1. οἳ χρησιμώτερον νομίζουσι χρήματα ἢ ἀδελφούς, recte emendare Pluygersium ἢ ἀδελφόν sequentia demonstrant: καὶ ταῦτα τῶν μὲν ἀφρόνων ὄντων, τοῦ δὲ φρονίμου κτέ. Recte idem § 9. αὐτόν expungi iubet e verbis: εἰ κύνα μὲν — ἐπειρῶ εὖ ποιήσας πραΰνειν [αὐτόν].

Mendosum est in Mem. II. III. 18. τὼ χεῖρε, ἃς ὁ θεὸς ἐπὶ τὸ συλλαμβάνειν ἀλλήλαιν ἐποίησεν, certum est ἀλλήλοιν rescribi oportere. Satis tandem constat in duali numero triplicis generis unam et eandem formam esse in articulo, pronominibus, adiectivis et participiis. Graeculis et librariis omnibus ea res ignota fuit: itaque passim temere antiquas et verissimas scripturas suo arbitratu depravarunt. Vix elabuntur τούτω τὼ πόλεε, τούτω τὼ ἡμέρα, τούτω τὼ γυναῖκε, et similia omnia. Sequiores finxerunt τὰ et ταῖν, ταύτα et ταύταιν, αὐτὰ et αὐταῖν, ἀλλήλα et ἀλλήλαιν cet., eaque omnia impudenter admodum antiquis scriptoribus Atticis affricant, quos audacter omnibus istiusmodi mendis purgabimus, et primum omnium Xenophonti suum ἀλλήλοιν reddemus. Vide quomodo mulcaverint librarii antiquam lectionem καὶ μίαν ἄμφω τούτω τὼ ἡμέρα λογίζονται in Cyrop. I. II. 11. et τὼ γυναῖκε ibid. V. V. 2. Saepius commaculat forma ταῖν θεαῖν pro τοῖν θεοῖν et aliorum scripta et Comoedias Aristophanis. Turpe mendum inquinat Aristophanis Pacem vs. 847. apud Bergkium:

πόθεν δ' ἔλαβες ταύτα σύ; — πόθεν; ἐκ τοὐρανοῦ.

Item ταύτα pro τούτω barbarum plane est. Revocata librorum omnium scriptura ταύτας recipienda est Hirschigii emendatio:

πόθεν δ' ἔλαβες ταύτας; — ὁπόθεν; ἐκ τοὐρανοῦ.

Agnosces sciolorum manum et in his Menandri apud Suid. Ἄβρα.

μήτηρ τέθνηκε ταῖν ἀδελφαῖν ταῖν δυοῖν
ταύταιν. τρέφει δὲ παλλακή τις τοῦ πατρός
αὐτὰς, ἄβρα τῆς μητρὸς αὐτῶν γενομένη.

Digitized by Google

nam poëta dederat: τοῖν ἀδελφαῖν τοῖν δυοῖν τούτοιν. Ne dubites inspice Codicum lectiones in Isocratis Panegyr. § 73, ubi nunc recte τοῖν πολέοιν τούτοιν editur.

In Memor. II. v. 2. scribe δυοῖν μναῖν pro δύο: recte dicitur δύο μυαῖ, δύο μνᾶς et δύο μνῶν, sed ubi duali numero μναῖν utuntur formam δυοῖν addere solent. Passim occurrit δυοῖν ποδοῖν, δυοῖν ὀβολοῖν et sim.: δυοῖν ἐν ἑτοῖν dicebant, sed ἐν ἔτεσι δυσίν aut ἐν δύ' ἔτεσιν. Δυεῖν vitiosa est sequiorum forma, quam scribae tam saepe Veteribus affricuerunt, ut multis proba et retinenda aut etiam e libris recipienda esse videatur. Δυοῖν μναῖν et alibi legitur et apud Antiphanem Athen. p. 691. D.

ϛακτὴ δυοῖν μναῖν οὐκ ἀρέσκει μ' οὐδαμῶς.

In Memor. II. v. 3. forma inusitata et mendosa nimis diu servata est in verbis: τὸν δ' οὐδ' ἂν ἡμιμναίου προτιμήσαιμην, emenda προτιμήσαιμ' ἄν, cuiusmodi errores crebro committuntur in libris, ut in Nubibus vs. 783:

ὑθλεῖς· ἄπερρ', οὐκ ἂν διδαξαίμην σ' ἔτι,

ubi correxisse nondum poenitet διδάξαιμ' ἄν. Facile unusquisque comperiet προτιμᾶσθαι nusquam pro προτιμᾶν dici, ut neque τιμᾶσθαι pro τιμᾶν, et certum mendum lenissima mutatione sic tolli. Perpetua est in talibus elisio, quo facilius error nascitur. Noli dubitare quin et II. III. 11. Xenophon scripserit κατάρχοιμ' ἄν, non κατάρχοιμι ἄν, quod servant omnes.

Retrahe fugitivam particulam II. VI. 2. ubi quaerenti Socrati: οὐ δοκεῖ σοι καὶ οὗτος χαλεπὸς φίλος εἶναι; Critobulus respondet: πάνυ. Non enim sic dixit, sed πάνυ γε: ut omnes constanter cives et populares solebant.

Ibid. § 5. εὔορκος δὲ καὶ εὐξύμβολος ὢν τυγχάνειν καὶ φιλονεικος πρὸς τὸ μὴ ἐλλείπεσθαι εὖ ποιῶν τοὺς εὐεργετοῦντας αὐτόν, non fero usum verbi compositi ἐλλείπομαι, quod a sententia loci et loquendi usu abhorret, sed simplex λείπεσθαι requiro, tritum in ea re apud omnes pro ἥττω εἶναι sive ἡττᾶσθαι. Quod Ischomachus Socrati dicit in Oecon. XVIII. 5. ταῦτα οὐδὲν ἐμοῦ λείπει γιγνώσκων, et ipse dixerim omnibus, qui Graecos scriptores diligenter lectitarunt. Hic quoque luce clarius est φιλόνικος unice verum esse.

Digitized by Google

Quod dicit Socrates II. VI. 7. ὃν ἂν τοῖς πρόσθεν (ἵπποις) ὁρῶ καλῶς χρώμενον τοῦτον καὶ ἄλλοις οἶμαι καλῶς χρῆσθαι, apparet eum χρήσεσθαι dixisse, quod vel additum πρόσθεν demonstrat, et quod praecedit: δῆλον εἶναι καὶ τοὺς ὑςέρους εὐεργετήσοντα.

Periit articulus in § 17. ἄνδρας καὶ καλὰ πράττοντας καὶ ὧν αἰσχρῶν ἀπεχομένους, imo vero καὶ (τὰ) καλά, ut in § 18: τῶν τε καλῶν μάλιςα ἐπιμελόμεναι καὶ τὰ αἰσχρὰ ἥκιςα προσιέμεναι. Nec minus perspicuum est ὄντας inserendum esse in § 27: πολὺ δὲ κρεῖττον τοὺς βελτίςους ἐλάττονας (ὄντας) εὖ ποιεῖν ἢ τοὺς χείρονας πλείονας ὄντας.

Ut nonnumquam alibi, οὖν ante οὐ neglectum periit II. VI. 32. ubi ὡς (οὖν) οὐ προσοίσοντος τὰς χεῖρας reponendum est. Contra οὖν sensu vacuum est in vicinis: οὐδὲ τὸ σόμα [οὖν] — πρὸς τὸ σόμα προσοίσεις; Itaque veri simile est οὖν a correctore in ora libri appositum in alienam sedem immigrasse.

In § 35. bis rescribe ἢ ἐπὶ τοῖς σαυτοῦ pro ἑαυτοῦ. Iam alibi admonuimus in § 36. προμνησρίας scribendum esse, non προμνησρίδας, et ἐθέλειν expungendum esse videri in verbis οὐκ [ἐθέλειν] ἐπαινεῖν. Contra ἐθέλειν pro ἐθέλοις in § 37. restituendum est: τοιοῦτός μοι φίλος εἶ, οἷος, ἂν μέν τι αὐτὸς ἔχω ἐπιτήδειον εἰς τὸ φίλους κτήσασθαι, συλλαμβάνειν μοι, εἰ δὲ μή, οὐκ ἂν ἐθέλειν κτέ. ubi οὐκ ἂν ἐθέλοις editur, quod compositionem loci plane perturbat. Simili de causa apud Aeschinem de F. L. § 299. scribendum est: οὐδὲ μικρὸν φροντίζειν pro φροντίζει. Προμνησρίας corrigendum esse olim accurate docuit Valckenaer. ad Euripidis verba in Hippolyto vs. 589. τὴν καλῶν προμνήσριαν.

In Mem. II. VII. 8. revoca formam Atticam ὠφελησόμεναι, quae saepius alibi illaesa evasit, pro ὠφεληθησόμεναι, et in § 11. futurum repone: νῦν δέ μοι δοκῶ — ὑπομενεῖν αὐτὸ ποιῆσαι pro ὑπομένειν.

In Mem. II. X. 1. ἄν τίς σοι τῶν οἰκετῶν ἀποδρᾷ, nulla est controversia quin legendum sit ἄν τίς σε — ἀποδρᾷ. Pessime comparant verba vicina § 2. ἐάν τίς σοι κάμνῃ τῶν οἰκετῶν, quorum diversissima ratio est. Dativus recte ponitur in ea re, quae alicuius misericordiam moveat, non in aliquo flagitio aut vitio. Atticis solemne est dicere ὁ παῖς ἀπέδρα με, miro

Digitized by Google

usu sed tritissimo, ut apud Demosthenem in Orat. LIX. 49. ἀπέδρα τὸν Φρυνίωνα εἰς Μέγαρα, et in Cyrop. I. IV. 13. ἤν τις ἀποδρᾷ σε τῶν οἰκετῶν, ubi olim Graeculi suum ἀποδράσῃ substituerunt, ut assolent, unde haec nata est lectio: ἤν τῃ ἀποδράσῃ τῶν οἰκετῶν σε, quae dudum est emendata. In huius verbi formis multa turbarunt sequiores Graeculi, quo factum est ut Veterum monumenta ea contagione implerentur. Graeculi sexcenties ἀπέδρασα dicebant et, si Grammaticis fides, ἀπέδρων quoque, imperite fictum ex ἀπέδρα, ut ἔζην ex ἔζη. Itaque passim magistri popularium errorem reprehendunt de usu Veterum admonentes et exempla sedulo afferentes: vid. Bekkeri Anecd. p. 11, 1. 419, 13 et p. 1066. Quod autem ἀπέδραν pro ἀπέδρασαν poni docent, abutuntur Sophoclis nota loco in Aiace vs. 168.

ἀλλ' ὅτε γὰρ δὴ τὸ σὸν ὅμμ' ἀπέδραν | παταγοῦσιν.

in soluta oratione aut in Comoedia ἀπέδραν pro ἀπέδρασαν non magis in usu est quam ἔβαν aut ἔσαν pro ἔβησαν et ἔστησαν. Dicebant omnes ἀπέδρασαν et ἐγὼ δ' ἀπέδραν μόνος et ἐξέβασαν et διέδραν, et ἀποδρῶ (ἀποδρᾷς, ἀποδρᾷ), ἀποδραίην, ἀποδρᾶναι, ἀποδράς, et ἀποδράσομαι et ἀποδέδρακα. Haec omnia scribae pessimis modis depravare solent, ut in Theophrasti Charact. 18, 2. ἵνα φυλάττηται αὐτὸ μὴ ἐν τῇ ὁδῷ ἀποδράτῃ, cui redde ἀποδρᾷ. In Lysiae Orat. VI. 28. Reiskius ἀποδρὰς τοῦτον reposuit pro ἀποδράσας. Sine vitio evaserat ἀποδράς § 27. Ἀποδράσασθαι concoquere potuit Lobeck. ad Phrynich. p. 738. sed nihil certius est quam ἀποδράσεσθαι ubique oportere rescribi. Similia saepe video tolerari dicam an negligi ab Editoribus, ut τεύξασθαι, ἄξασθαι, φεύξασθαι, θήσασθαι, et alia. Fastidiunt viri docti merito ineptam scripturam διαδρήσηται apud Herod. III. 135. ὅκως μὴ διαδρήσηται σφεας ὁ Δημοκήδης, ἀλλά μιν πάντως ὀπίσω ἀπάξωσιν. Potestne foedior barbarismus committi quam in διαδρήσηται et ἀπάξωσιν? Sed non minorem nauseam eadem forma movere debet in iis scriptoribus, quos a Graeculorum faece iure segregamus. Male Dionem Cassium solet Lobeckius ineptissimis scriptoribus immiscere. Aelianum peccasse nemo mirabitur, et Flavium Iosephum, et Heliodorum, et Byzantinorum pessimum quemque, quos scatere istiusmodi vitiis constat inter

Digitized by Google

mnes. In Dione Cassio ἐξέδρασε non magis ferendum est quam ἀποδράσαντες in Plutarcho, aut in Aristotele ἕως ἂν διαμάσῃ. Invexerunt talia omnia homunciones id genus, quales Herodoto διαδρήσηται affricuerunt. In Euripidis Heraclidis v. 14. ἐξέδρᾱμεν indoctas manus effugere non potuit. Scribae ederunt:

πρῶτον μὲν ἡμᾶς ἤθελ' Εὐρυσθεὺς κτανεῖν.
ἀλλ' ἐξέδραμον. καὶ πόλις μὲν οἴχεται,
ψυχὴ δ' ἐσώθη.

Contra metrum, contra sententiam: verum quid ista scribae curant? In Antiphontis Orat. V. 46. μηδ' ἐμοὶ ἐγγενέσθαι ἄξαι τὸν ἄνδρα καὶ βασανίσαι αὐτόν, sunt qui sanum putent turpem barbarismum, Lobeckio credentes (ad Phryn. p. 287.) »*Atticos* ἄξαι *non funditus ignorasse.*" Dobraeus veram lectionem ἐλέγξαι reperit. In Thucydidis libro VIII. 25. τῷ σφετέρῳ αὐτῶν ἔργῳ προεξάξαντες, rem acu tetigit Dindorfius προεξάξαντες reponens.

In Memor. III. I. 7. οἵ τε πλίνθοι καὶ τὰ ξύλα — συντίθενται, potior videtur Stobaei scriptura συντίθεται. Ibidem § 8. minifice turbata sunt verba ἐν τῷ πολέμῳ τούς τε πρώτους ἀρίστους δεῖ τάττειν καὶ τοὺς τελευταίους, ἐν μέσῳ δὲ τοὺς χειρίστους, sed quoniam perinde certum est et quid dicat Socrates et quomodo hoc sit Graece dicendum, non dubitabis reponere: πρώτους τε τοὺς ἀρίστους δεῖ τάττειν καὶ τελευταίους, ut in vicinia recte legitur: πρῶτον μὲν καὶ τελευταῖον τὸ κάλλιστον τάττειν: deinde a Stobaeo acceperim μέσον δὲ τὸ χείριστον, pro ν μέσῳ δέ, et post pauca διαμάρτοιμεν pro διαμαρτάνοιμεν.

Non esse Graecum arbitror quod III. III. 2. legitur ἡ δὲ ἀρχή, ἐφ' ἧς ἤρησαι, sed ἐφ' ἥν, ut in Platonis Menone p. 90. B. προῦνται γοῦν αὐτὸν ἐπὶ τὰς μεγίστας ἀρχάς, et alibi saepius. 1 § 7. ὅπως δέ σοι πείθωνται, quod Stobaeus offert πείθονται l πείσονται reficlum verum erit.

In III. IV. 7. recte Stobaeus ὡς οἱ ἀγαθοὶ οἰκονόμοι ἀγαθοὶ ατηγοὶ ἂν εἶεν, vulgo articulus male omittitur. Idem in 11. pro ἐκεῖνο παρίης exhibet παριείς, quod non erat sperendum, sed lenissime in παριεῖς emendandum. Sic enim dibant, ut τιθεῖς quoque, non τίθης, quod redde Demostheni Timocratea § 107. νόμον τιθεῖς, et § 122. τοὺς μὲν ἀφιεῖς,

Digitized by Google

pro τίθης et ἀφίης. Novum indicium verae lectionis Stobaeus affert in § 12. μὴ καταφρόνει — τῶν οἰκονομικῶν ἀνδρῶν, ubi quod dedit μὴ καταφρόνει εὖ in οὖν emendandum est.

Qui in III. v. 2. πότερον ἐκ Βοιωτῶν — ἢ ἐξ Ἀθηνῶν adversus eos, qui verissime Ἀθηναίων emendarunt, Codicum fidem implorant »*in voce toties lecta*" nescire videntur ἀθῆναι, ἀθηναῖοι et ἀθήνησιν in libris perpetuo confundi solere. Nempe scribae in voce toties lecta utuntur compendio α, quo haec omnia significantur. Hinc apud Demosthenem p. 122, 13. dubitatio est utrum τῶν Ἀθηναίων κοινῶν an τῶν Ἀθήνησι κοινῶν verum sit. Apud Plutarchum Tom. II. p. 185. E. vitiose legitur: ἐπεὶ δὲ ἐξέπεσε τῶν Ἀθηναίων πρῶτον, εἶτα καὶ τῆς Ἑλλάδος, quis enim dubitat quin ἐξέπεσε τῶν Ἀθηνῶν sit corrigendum? Apud Hesychium v. Λίθος et Λιθωμότται, legitur λίθον esse τὸ ἐν τῇ θείᾳ ἐκκλησίᾳ βῆμα. Scin quid sit legendum? nempe ἐν τῇ α (i. e. Ἀθήνησιν) ἐκκλησίᾳ. Notissima res est vel ex Harpocratione v. Λίθος. In libello Xenophontis περὶ πόρων I. 8: Ἀθηναίοις δὲ γειτονεύουσιν αἱ καὶ αὐτὰὶ πλεῖσον ἀπέχουσι τῶν βαρβάρων, quanto melius cum Weiskio legetur Ἀθήναις δὲ γειτονεύουσιν.

Suspectum est συνενηνοχέναι in III. v. 22. πολλὰ μὲν εἰμὶ σε — πανταχόθεν συνενηνοχέναι: in tali re aut συνάγειν ponitur aut συλλέγειν, itaque aut συνηχέναι aut συνειλοχέναι mihi vera lectio esse videtur. Συνῆχας et συνάγω in re simillima occurrunt IV. II. 8. et in eadem re συνειλεγμένον § 1. Συμφέρειν ita usurpari non arbitror: συμφορεῖν in usu est, sed dicitur ferme cum reprehensione et contemtu. Forma ἤχα, συνῆχα sim. errores parit, quia Graeculi Macedonicam formam ἀγήοχα et συναγήοχα usu receperant.

In Memor. III. VI. 1. corrigendum est τῶν μὲν ἄλλων φίλων τε καὶ φίλων οὐδείς — Σωκράτης δὲ μόνος, ubi in libris est ὄντων ἄλλων, subinepte: *quum essent alii*, quasi hoc quisquam nesciret. Usitato more οἱ μὲν ἄλλοι praecedit, ut quod primarium esset emineret.

In § 6. πῶς γὰρ οἷόν τε μὴ εἰδότα γε τὰ ἀναλώματα (scribe τἀναλώματα) καὶ τὰς προσόδους ἐπιμεληθῆναι τούτων, cum Pluygersio lego τούτου, id est τοῦ πλουσιωτέραν τὴν πόλιν π

Digitized by Google

ἰν, quod praecedit. Scribae pronomen vicinis accommodaunt.

Pravo accentu scribitur III. VII. 6. ἀποδῶνται pro ἀπόδωνται, et III. XI. 5. προσπτῆται pro πρόσπτηται. Ἀποδῶνται non minus vitiosum est ac si quis ἀπολῶνται vellet scribere pro ἀπόλωνται.

Ad haec mihi in mentem venit loci Thucydidei II. 60. ubi Pericles demonstrans τὸν τοῦ δήμου προσάτην oportere γνῶναί τε τὰ δέοντα καὶ ἑρμηνεῦσαι ταῦτα, φιλόπολίν τε εἶναι καὶ χρημάτων κρείσσω, ita dicit: ὅ τε γὰρ γνοὺς καὶ μὴ σαφῶς διδάξας ἴσον καὶ εἰ μὴ ἐνεθυμήθη, ὁ δ' ἔχων ἀμφότερα τῇ δὲ πόλει βούλεσθαι οὐκ ἂν ὁμοίως τι οἰκείως φράζοι, προσόντος δὲ καὶ τοῦδε χρήμασι δὲ νικωμένου τὰ ξύμπαντα τούτου ἑνὸς ἂν πωλοῖτο. In Codd. tenuissima quaedam verae scripturae vestigia apparent: πωλοῖτο in plurimis est, in uno et altero πολοῖτο et ἀποδοῖτο. In hoc ΑΠΟΛΟΙΤΟ latet ipsa Thucydidis manus ἀπέδοιτο, quo semel reperto νικώμενος pro νικωμένου emergit. Haec igitur est vera scriptura, προσόντος δὲ καὶ τοῦδε (poterat dixisse eodem sensu ἔχων δὲ καὶ τόδε) χρήμασι δὲ νικώμενος τὰ ξύμπαντα τούτου ἑνὸς ἂν ἀπόδοιτο, quae scriptura commendatione non indiget, satis enim se ipsa commendabit, iis potissimum qui cogitent quam alienum sit a loci sententia πωλοῖτο. Prima mali labes fuit, ut suspicor, νικωμένου ad praecedens προσόντος stulte accommodatum.

Secunda persona scribarum errore in tertiam depravata est in III. VIII. 10. ὅποι πάσας ὥρας αὐτός τε ἂν ἥδισα καταφεύγοι καὶ τὰ ὄντα ἀσφαλέστατα τιθοῖτο, namque καταφεύγοις facile senties requiri. Fefellit eos τὰ ὄντα subiectum esse verbi τιθοῖτο, et accusativum esse rati adaequarunt καταφεύγοι — τιθοῖτο.

In Mem. III. IX. 12. ἐάν τις τῷ εὖ εἰπόντι μὴ πείθηται, opme πίθηται servavit Stobaeus. Ab eodem lubens accipio III. 1. ἡ γραφικὴ ἐστιν εἰκασία, pro γραφικὴ ἐστιν ἡ εἰκασία, quod vel de coniectura reponi debuisset.

In III. IX. 14. ἐρομένου δέ τινος αὐτὸν, τί δοκοίη αὐτῷ κράτιστον ἀνδρὶ ἐπιτήδευμα εἶναι, ἀπεκρίνατο· εὐπραξίαν: respondit, credo, εὐπραξία.

Futurum reponendum pro coniunctivo est III. XI. 9. μηχα-

Digitized by Google

νήσεται ὅπως ἐμβαλεῖ αὐτοὺς εἰς τὰ σὰ δίκτυα, pro ἐμβάλῃ. Ὅπως *quo pacto* significans coniunctivum respuit, quemadmodum ὅσις in talibus: ἔπεμψε πρέσβεις οἵτινες διαλέξονται, aut ζητεῖν ὅτῳ κακόν τι δώσομεν, aliisque sexcentis, ubi coniunctivi usus soloecismum faceret.

In Mem. III. XII. 1. dicenti Socrati ὡς ἰδιωτικῶς τὸ σῶμα ἔχεις, ὦ Ἐπίγενες, Epigenes respondet: ἰδιώτης μέν εἰμι, ὦ Σώκρατες. Noli credere eum sic dixisse, namque μέν nihil significat, et nihil excogitabis quod cogitando supplendum esse videatur. Dixit Epigenes, quod unusquisque Graecorum in tali re solebat dicere: ἰδιώτης γάρ εἰμι. Sic enim loquuntur qui simul assentiuntur et cur ita sit causam reddunt. Vide II. VII. 14. ἐγὼ γάρ εἰμι ὁ καὶ ὑμᾶς αὐτὰς σώζων κτἑ. et II. VI. 15. ἑώρων γὰρ ῥήτορας Φαύλους ἀγαθοῖς δημηγόροις φίλους ὄντας, et passim alibi γάρ sic positum occurrit.

In Mem. III. XIII. 6. ἐμοὶ μὲν δοκεῖ, ἔφη, βέλτιον ἐμοῦ, scribendum est Veterum more ἐμοὶ μὲν δοκεῖν, i. e. ὅσον μὲν ἐμοὶ δοκεῖ, ut in Platonis Menone p. 81. A. ἀληθῆ, ἔμοιγε δοκεῖν, καὶ καλόν, et in Euthyd. p. 273. A. καὶ ἄλλοι μαθηταὶ ἅμα πολλοὶ, ἐμοὶ δοκεῖν, et aliis locis.

Dittographia lectorem ludificatur in Mem. IV. I. 5. δίεται τὰ πρὸς τὸν βίον αὐτῷ ἢ καλῶς ἢ ἱκανῶς παρεσκευάσθαι. Vetus et genuina scriptura ΑΤΤΩΙΚΑΛΩΣ in αὐτῷ ἱκανῶς corrupta est: adscripsit aliquis corrector καλῶς: denique utrumque lectio sic coaluit, ut alii ἢ καλῶς ἢ ἱκανῶς, alii ἢ ἱκανῶς ἢ καλῶς exhibeant.

In Mem. IV. II. 6. νομίζων τῇ σιωπῇ σωφροσύνης δόξαν περιβάλλεσθαι, corrige περιβαλεῖσθαι.

Tralaticio mendo in IV. II. 12. διεξηγήσασθαι scribitur. Vera lectio ἐξηγήσασθαι a Stobaeo servata est, qui in § 14. pro κακουργεῖν multo meliorem lectionem κλέπτειν obtulit. Saepius notavimus δι et ἐξ inter se confundi, aut ex dittographia perperam coniungi. Novum exemplum praebet Teles in Stobaei Floril. 5, 67. οὐ Κράτης καὶ Διογένης πένητες ἦσαν; καὶ τοῦτο ῥᾳδίως διεξήγαγον; imo vero ῥᾳδίως διήγαγον.

Manifesto mendosum est ibid. § 17. ποτέρωθι τὴν ἀπάτην ταύτην θήσομεν; imo vero ποτέρωσε. Respondetur enim recte πρὸς τὴν δικαιοσύνην, et recte post pauca scribitur τοῦτο κτ

Digitized by Google

ποτέρωσε θετέον; Talia saepius videbis permutari. Pessime ἐτέρωθι legitur apud Demosthenem in Orat. XVII. 16. ἄλλους τε ἐτέρωθι καὶ τὸν παιδοτρίβην εἰς Σικυῶνα κατήγαγεν, emenda sodes ἑτέρωσε. Apud Dionys. Halic. A. R. V. 11. pro μεταθέσθαι δὲ τὴν οἴκησιν ἑτέρωθί γέ πού ποτε γῆς, ἕως ἂν ἐν ἀσφαλείᾳ γένηται τὰ κοινά, corrigendum est ἑτέρωσέ που γῆς et ἐν ἀσφαλεῖ. Dudum idem mendum sublatum oportuit ex Aristophanis Equitt. 953.

ἐξέδεταί σου τοὔψον, ὅταν σύ που ἄλλοσε χάσκῃς,

ubi redde σύ ποι ἄλλοσε. In Xenophontis Hellen. II. II. 2. bene Dindorfius edidit: διδοὺς ἐκεῖσε μόνον πλέουσιν ἀσφάλειαν, ἄλλοσε δ' οὔ, pro ἄλλοθι δ' οὔ, sed praeterea ἐκεῖσε μέν correctum oportuit pro ἐκεῖσε μόνον. Saepissime μόνον pro μέν scribi et quae sit huius rei causa ad Euripidem ostendam.

In sqq. Stobaeus in § 22. recte omittit γε prorsus inutile in verbis τῶν [γε] τὰ τοιαῦτα ἐπισαμένων, et supervacuum δέ in § 24. εἰπέ μοι, — εἰς Δελφοὺς [δὲ] ἤδη πώποτε ἀφίκου; et αὐτό in § 31. πρῶτον μὲν γὰρ [αὐτὸ] τὸ ὑγιαίνειν. Ibid. § 39. scribendum est τούτους μὲν εἰς τὸν δῆμον θήσομεν pro τοὺς μὲν τυράννους, quod a sententia alienum est.

Persuadet mihi Pluygersius ὄν excidisse in IV. III. 6. τὸ δὲ καὶ ὕδωρ ἡμῖν παρέχειν οὕτω πολλοῦ ἄξιον ὥςε καὶ φύειν κτέ. et suppleri oportere ἄξιον (ὄν) ὥςε. Participium ὄν sic positum in magno semper periculo versabatur, praesertim in unciali scriptura, ubi repetitum ON facillime describentium oculos fugiebat. Hinc saepe factum est ut necessarium participium uteriret, et ex interiore Graecitatis intelligentia a Criticis revocaretur. Idem remedium etiamnunc multi loci exspectant. In Mem. IV. IV. 10. οὐδὲ εἷς ἄδικος ἂν εἴη, Atticam compositionem servavit Stobaeus οὐδ' ἂν εἷς ἄδικος εἴη, quam lubenter accipimus.

Notabilis locus est de perfecto passivo κεῖσθαι pro τεθεῖσθαι apud Veteres usitato in Mem. IV. IV. 21. Dixerat οἱ ἄνθρωποι τοὺς νόμους ἔθεντο et τοὺς θεοὺς οἴμαι τοὺς νόμους τούτους τοῖς ἀνθρώποις θεῖναι, et post pauca δίκην διδόασιν, inquit, οἱ παραβαίνοντες τοὺς ὑπὸ τῶν θεῶν κειμένους νόμους et τοὺς ὑπ' ἀνθρώπων κειμένους νόμους ἔνιοι παραβαίνοντες διαφεύ-

Digitized by Google

γουσι τὸ δίκην διδόναι· quo exemplo quid potest esse luculentius?

Excidit necessaria copula IV. IV. 24. νόμιμον, ἔφη, παραβαίνεται δὲ καὶ τοῦτο, supplendum enim censeo: νόμιμον (μὲν), ἔφη. Facile perit μέν, et saepius illa vocula ex fuga retrehenda est.

Supersunt duae formae Veteribus inusitatae et a Graeculis ἐκ τῆς συνηθείας usitatis substitutae IV. VI. 6, et IV. VIII. 9. Illic vitiose οἶδας legitur pro οἶσθα, hic πόμα pro πῶμα.

Utar denique paucis quibusdam Memorabilium locis ad scripturam in aliis aliorum scriptorum aut muniendam aut corrigendam.

In Teletis suavissimo fragmento apud Stobaeum Floril. 5, 67. in verbis: οὐχ ὁ πεινῶν ἥδιστα ἐσθίει καὶ ἥκιστα ὄψου δεῖται; καὶ ὁ διψῶν ἥδιστα πίνει καὶ ἥκιστα τὸ μὴ παρὸν ποτὸν ἀναμένει; ἢ πεινᾷ τις πλακοῦντα ἢ διψᾷ χιόνα; fuit qui novissimum vocabulum tentaret et ἢ διψᾷ Χῖον reponeret. Cave credas. Teles et caetera ex Memorabilibus sumsit I. VI. 5. οὐκ οἶσθ' ὅτι ὁ μὲν ἥδιστα ἐσθίων ἥκιστα ὄψου δεῖται, ὁ δὲ ἥδιστα πίνων ἥκιστα τοῦ μὴ παρόντος ἐπιθυμεῖ ποτοῦ; qui locus, si quid iudico, ex Telete emendandus est sic ut duplex participium ex fuga retrahatur, quod nunc cum insigni sententiae detrimento desideratur. Nempe sic esse supplendum arbitror: ὁ μὲν (πεινῶν) ἥδιστα ἐσθίων et ὁ δὲ (διψῶν) ἥδιστα πίνων. Quod nunc editur frugalitatis laudem aut commendationem nullam continet. Etiam helluones tibi assentientur ὅτι ὁ ἥδιστα πίνων ἥκιστα τοῦ μὴ παρόντος ποτοῦ ἐπιθυμεῖ. Non esse tentandum χιόνα intelliges e Memor. II. I. 30. ἵνα δὲ ἡδέως πίῃς — τοῦ θέρους χιόνα περιθέουσα ζητεῖς, et saepius Comici idem luxuriae genus commemorant. In Euthyclis fragmento apud Athen. p. 124. B. legendum est:

πρῶτος μὲν οἶδεν εἰ χιών ἐς' ὠνία,

non εἶδεν. Dexicrates ibid.

εἰ δὲ μεθύω καὶ χιόνα πίνω καὶ μύρον
ἐπίσαμ' ὅτι κράτιστον Αἴγυπτος ποιεῖ,

ubi ἐπίσαμ' ὅτι felix est Meinekii emendatio pro ἐπὶ σώματι. Stipes, qui Codicem Marcianum ex vetustissimo libro litteri

Digitized by Google

uncialibus exarato descripsit ΕΠΙΣΤΑΜΟΤΙ aliud agens sic depravavit.

Verba Xenophontis Mem. II. II. 12. ἢ καὶ τῆς παρὰ τούτων εὐνοίας οἴει δεῖν ἐπιμελεῖσθαι, declarant quomodo emendari oporteat locum in Oratione I. κατ' Ἀριστογείτονος § 64. ἅπαντες οὗτοι συνεῖδον. προδέδοσθε. ἡ παρ' ἐμοὶ μόνον εὔνοια ἀπῆ. Fieri non potest quin Orator scripserit: ἡ παρ' ἐμοῦ μόνον εὔνοια, ut Attici omnes constanter loquuntur. Plato in Phaedro p. 232. A. ἀντὶ τῆς δόξης τῆς παρὰ τῶν ἀνθρώπων. Sic saepe τιμωρία παρά τινος dicitur et ἐπικουρία et βοήθεια, et δεήσεις et φόβος παρά τινος, sed saepissime εὔνοια, ut apud Demosth. de Corona § 3. τῆς παρ' ὑμῶν εὐνοίας διαμαρτεῖν, et alibi ἡ παρὰ θεῶν εὔνοια. Eodem modo ὁ παρ' ἐμοῦ λόγος dicebant et τὰ παρ' ἐμοῦ, τὰ παρ' ἡμῶν et sim. sed vitio eadem oscitatio nata est apud Aristophanem in Lysistr. 243.

σὺ μὲν βάδιζε καὶ τὰ παρ' ὑμῶν εὖ τίθει,
τασδὶ δ' ὁμήρους κατάλιφ' ἡμῖν ἐνθάδε,

ubi sententia requirit τὰ παρ' ὑμῖν.

Non uni loco emaculando utilia sunt verba Xenophontis in Mem. II. IX. 5. νομίσας δὲ ὁ Ἀρχέδημος ἀποστροφὴν οἱ τὸν Κρίτωνος οἶκον μάλα περιεῖπεν αὐτόν. Ionica huius verbi forma reddenda Parthenio est in Narrat. Amator. cap. 15. οὐ μεθίει τε αὐτὸν ἀμφιπεσοῦσά τε καὶ ἐξυρτημένη πᾶσαν ὥραν, nam sententia loci ἀμφιέπουσα postulat. Alio modo περιέπειν conspicit vitium apud Heliodorum in Hirschigii Eroticis p. 263, 5. ἐμὲ δ' ἐμακάριζον καὶ περιείποντο ἐντεῦθεν παντοίως. Lenissimo remedio sanabis locum rescribendo: περιεῖπον τὸ ἐντεῦθεν. Gravius multo verbum idem corruptum est apud Plutarchum *de Herodoti malignitate* p. 867. E. τρηχέως δὲ περιεχθέντες — δρησμὸν ἐβούλευον εἰς τὴν Ἑλλάδα. Apud Herodotum *benigne habere* dici solet εὖ περιέπειν, et *male mulcere*, τρηχέως περιέπειν, περιέπειν τρηχύτατα. Itaque τρηχέως περιεφθέντες certa coniectura reponi potuisset, etiam si vera lectio non illaesa apud Herodotum exstaret VIII. 18.

Accedo nunc ad duos libros περὶ τῆς Λακεδαιμονίων πολιτείας περὶ τῆς Ἀθηναίων πολιτείας, qui quamquam a plerisque non esse ipsius Xenophontis putantur, antiqui tamen et boni scriptoris esse facile est unicuique ad intelligendum. Uterque

Digitized by Google

autem pessimis modis mutilatus est et corruptus. Quae exstant ex maiore opere excerpta sunt, tenui filo consuta eademque lacunis lacera et plurimis mendis obsita, ut saepius neque sententia ulla ullo modo exsculpi possit, neque ulla spes certae emendationis affulgeat, etiam si quis omnes ingenii vires diu et multum intenderit. Nihil aliud effici potest nisi ut ex his veluti frustulis eximiae cuiusdam tabulae diffractae et comminutae maculas quasdam et sordes eluas, id quod propter illarum reliquiarum praestantiam sedulo faciam. Nempe nihil quidem cur hi libri non ab ipso Xenophonte scripti esse existimentur nihil causae esse videtur: contra neminem alium praeter Xenophontem utriusque libri esse auctorem multa suadent ut credam. De qua re primum omnium iuvat dicere. Ordiar ab illo loco, qui legitur XI. 8. ὅτι μὲν παλαιότατοι ὧν τοι οἱ νόμοι (leges Lycurgi) σαφές· ὁ γὰρ Λυκοῦργος κατὰ τοὺς Ἡρακλείδας λέγεται γενέσθαι. Manifestum est ea verba id significare quod eruditi historici et temporum indagatores aliquanto post Xenophonteam aetatem dicere solent κατὰ τὴν τῶν Ἡρακλειδῶν κάθοδον. Plutarchus in Lycurg. cap. 1. de *Lycurgi* aetate disputans quum sententias Aristotelis, Eratosthenis, Apollodori et Timaei exposuisset ita pergit: δίδωσι δὲ καὶ Ξενοφῶν ὑπόνοιαν ἀρχαιότητος ἐν οἷς τὸν ἄνδρα λέγει γεγονέναι κατὰ τοὺς Ἡρακλείδας, quibus non admodum acute addidit: γένει μὲν γὰρ Ἡρακλεῖδαι δήπουθεν ἦσαν καὶ οἱ νεώτατοι τῶν ἐν Σπάρτῃ βασιλέων. ὁ δὲ ἔοικε βουλομένῳ τοὺς πρώτους ἐκείνους καὶ σύνεγγυς Ἡρακλέους ὀνομάζειν Ἡρακλείδας. Hos Euripides et Tragici Ἡρακλείδας appellant, et pictores, ut in Aristophanis Pluto vs. 385. Caeteri eos τοὺς Ἡρακλέους παῖδας appellare solent, ut saepe in Panegyrico Isocrates, sed eosdem Ἡρακλείδας Xenophon nominat in Memor. III. v. 10. Xenophontem apparet non hos dicere, sed eos, qui ab longo exilio reversi et aliis Peloponnesi partibus et Laconica potiti sunt: quibus quod Lycurgum aequalem fuisse narrat vehementer fallitur, sed est ea ipsa res indicio hunc περὶ τῆς Λακώνων πολιτείας libellum perveterem esse et illius aetatis quum nondum haec a quoquam diligentius explorata et temporibus suis divisa essent. Vides Plutarchum indubitanter hunc libellum Xenophonti tribuere eius auctoritate securum uti, quam cum doctissimi

Digitized by Google

cuiusque sententia componit. Ubi hoc dixisset Xenophon Plutarchus ne addidit quidem, ut in libro omnibus noto. Nempe hunc librum omnes pro Xenophonteo legerant ante Demetrium Magnetem, qui primus omnium οὐκ ἔφη εἶναι Ξενοφῶντος τὴν Ἀθηναίων καὶ Λακεδαιμονίων πολιτείαν, teste Diogene Laërt. II. 57. Disertum est Polybii testimonium VI. 45. ἄξιον ἐπισῆσαι τῶς οἱ λογιώτατοι τῶν ἀρχαίων συγγραφέων Ἔφορος, Ξενοφῶν, Καλλισθένης, Πλάτων τὴν Κρητῶν πολιτείαν ὁμοίαν καὶ τὴν αὐτὴν εἶναί φασι τῇ τῶν Λακεδαιμονίων, ex quo simul intelligitur nonnisi excerpta Xenophontei operis exstare, ut in quibus de Cretensium rep. nulla omnino fit mentio. Δημήτριος ὁ Μάγνης, homo multarum litterarum, Ciceroni aequalis, Attico etiam familiaris (vid. Scheurleer de Demetrio Magnete pag. 3), abiudicasse Xenophonti hos libellos videtur simili fere de causa atque Dinarcho orationem κατὰ Δημοσθένους apud Dionysium Halicarn. cap. 1. Tom. V. p. 632. Reisk. ubi: καὶ νομίσειεν ἄν τις, inquit, εὐήθεις εἶναι τοὺς ὑπολαβόντας τὸν λόγον τὸν κατὰ Δημοσθένους εἶναι τούτου. πολὺ γὰρ ἀπέχει τοῦ χαρακτῆρος. Eodem igitur modo suspicor illos libellos erudito Critico visos esse ἀπέχειν τοῦ Ξενοφωντείου χαρακτῆρος, neque orationis Xenophonteae colorem et habitum in iis apparere: de cuiusmodi re anceps admodum esse solet iudicium, ubi aliae omnes πίστεις desint. Non esse nobis illam Criticorum auctoritatem magnopere extimescendam, praesertim eorum, qui circa illa tempora vixerunt, satis constat. Quem moveat Caecilii in tali re iudicium aut Dionysii Halicarnassensis? Quis umquam Lysiae orationem περὶ τοῦ σηκοῦ eripiet, olim ei cum multis aliis ab imperito Critico abiudicatam, ut Photius docebit in Biblioth. Cod. 262. p. 489. Bekk. Demetrius, quem recentiores tantum non omnes sequuntur, Veterum omnino neminī persuasisse videtur. Plutarchus, qui nonnumquam Demetrio teste utitur, in hac re, ut vidimus, eius iudicium non curavit. Harpocration, qui et ipse Demetrii libros lectitavit et laudat, spreto illius iudicio in v. Μόραι componit Aristotelem ἐν τῇ Λακεδαιμονίων πολιτείᾳ cum Xenophonte ἐν τῇ Λακώνων πολιτείᾳ, et quum soleat sedulo suum εἰ γνήσιος adscribere, sine ulla suspicionis nota apponit Xenophontis verba ex VI. 4. Similiter Pollux VI. 142. αὐτοσχεδιάζων καὶ ὡς

Digitized by Google

Ξενοφῶν ἐν Λακώνων πολιτείᾳ αὐτοσχεδιασής, τὸ γὰρ ἐν τῇ Νυκτὶ μακρᾷ Πλάτωνος αὐτοσχεδίασμα Φαῦλον, sine dubitatione affert quod legitur XIII. 5. ἡγήσαιο ἂν τοὺς μὲν ἄλλους αὐτοσχεδιαστὰς εἶναι τῶν στρατιωτικῶν κτέ. In Plutarcheis compluscula ex eodem libro sumta omisso Xenophontis nomine leguntur, cuius rei unum exemplum apponam, sed luculentum. In *Institutis Laconicis* et alia leguntur e Xenophonte descripta et haec p. 237. D. παῖς δὲ ὑπό τινος κολασθεὶς εἰ τῷ πατρὶ ἐξήγγειλεν αἰσχρὸν ἦν τῷ πατρὶ μὴ προσεντεῖναι ἀκούσαντα πάλιν ἑτέρας· ἐπίσευον γὰρ αὐτοῖς ἐκ τῆς πατρίου ἀγωγῆς μηδὲν (ἂν addendum) αἰσχρὸν προσάξαι τοῖς τέκνοις. Compara haec cum Xenophonteis VI. 2. Incertus rhetor pereruditus, qui Longini nomine circumfertur, in libello περὶ ὕψους IV. 4. insignem locum Xenophontis ἐκ τῆς Λακεδαιμονίων πολιτείας (III. 6.) affert, quem a Timaeo imitatione expressum esse suspicatur. Plus etiam illi homini tribues, si memineris eum Xenophonteam orationem impense admirari et de industria quaedam de Xenophonte scripsisse, ut ipse testatur VIII. 1. Itaque quum Codicis sui lectione, ut supra ostendimus, deceptus (τῶν ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς παρθένων pro ἐν τοῖς ἱμάτιοις) Xenophontem graviter increpet ob ea, quae in libello *de rep. Lacedaemoniorum* scripsisset, apparet eum minime dubitasse, quin is liber ab ipso Xenophonte scriptus fuerit et a Timaeo lectus.

Demetrius Magnes, ut vidimus, etiam Dinarchi orationem κατὰ Δημοσθένους spuriam et suppositam esse statuerat, idque tam confidenter ut diceret εὐήθεις εἶναι τοὺς ὑπολαβόντας τὸν λόγον τὸν κατὰ Δημοσθένους τούτου (τοῦ Δεινάρχου) εἶναι. Dionys. Halic. Tom. V. p. 632. Hoc quoque iudicium nemo umquam curavit. Dionysius Halic. enumerans τοὺς Δεινάρχου λόγους δημοσίους γνησίους hanc quoque recenset pag. 654. κατὰ Δημοσθένους περὶ τῶν Ἁρπαλείων, et apponit prima verba "Ὁ μὲν δημαγωγὸς ὑμῖν." Idem pag. 659. illa oratione uti tur ad demonstrandum Demosthenis orationem esse quae Dinarchi vulgo putaretur. Διφίλῳ δημηγορικὸς αἰτοῦντι δωρεάν "Διὰ τὸ μὴ ῥᾴδιον εἶναι." τοῦτον ἐπείσθην ὑπὸ Δημοσθένους γεγράφθαι λόγον, ὅτι τὰς δωρεὰς ἔγραψεν αἰτῶν Δημοσθένης ὡς Δείναρχος ἐν τῷ κατὰ Δημοσθένους λόγῳ δεδήλωκεν. Loci

Digitized by Google

est apud Dinarchum § 45. *εἶπατέ μοι, πρὸς Διός, ὦ ἄνδρες, πρῶτα τοῦτον οἴεσθε γράψαι Διφίλῳ τὴν ἐν Πρυτανείῳ σίτησιν καὶ τὴν εἰς τὴν ἀγορὰν ἀναθησομένην εἰκόνα*; Vides quanti fa- iat Dionysius Demetrii iudicium paullo ante a se commemo- atum. Harpocration quoque sine ulla suspicione eandem ora- ionem Dinarcho tribuit v. *Μετοιωνίσασθαι*.

His igitur hoc certe vincam licere nobis *τὴν τοῦ Δημητρίου γνώμην ἐπικρίνειν*. Et mihi quidem diu et multum utroque li- ello explorato et excusso, rebusque omnibus diligenter expen- is neque in rebus quidquam inesse videtur, quod a Xeno- phonte profectum esse non possit ex Agesilai aliorumque La- conum sermonibus fando acceptum, neque oratio verborumque electus et compositio abhorrere ab illa aetate et a Xenophon- is nitore et venustate, praesertim in libro tam male habito, n brevius contracto et multis mendis obsito. Spirat *ἡ τῶν ακώνων πολιτεία* illam Lycurgi et Spartanorum admirationem, uam paullo calidius illi concipiebant quos patriae Atticae et ivitatis suae morum ac vitiorum taedebat pigebatque. Nulla unt in hoc libello doctrinae paullo reconditioris vestigia, nulla istoriae antiquioris notitia, nulla temporum vetustiorum paul- o exactior cognitio. Apparet ubique illa inerudita et paene ixerim militaris et Spartana simplicitas, qua quidquid esset Spartae praeclarum et egregium in rebus omnibus, in bello, in rep., in vitae ac morum constitutione referretur ad unius Lycurgi singularem ac paene divinam sapientiam, quam Spar- ani omnes in omni sermone commemorare et celebrare sole- ant. Imbibit eandem admirationem Xenophon ex Agesilai et liquorum Spartanorum familiaritate et sermonibus, unde haec erba statim in initio libri posuit: *Λυκοῦργον τὸν θέντα τοὺς μους τούσδε καὶ θαυμάζω καὶ εἰς τὰ ἔσχατα σοφὸν ἡγοῦ- αι*. Alebant hanc admirationem principum Spartanorum non rmones magis quam exempla. Quid efficerent Lycurgi leges instituta in Agesilai vita et moribus conspici Xenophon iu- cabat. Quum ex hoc exemplo antiquae virtutis remp. Spar- norum spectaret, quis mirabitur illam Lycurgi disciplinam, ide tales viri prodirent, exquisitissimis laudibus ab illo ef- rri et in coelum tolli? Caeterum olim mutatos esse Sparta- rum mores, degenerasse ab antiqua virtute plerosque, alios

Digitized by Google

avaros, alios luxuriosos esse, quoniam illa pestis occulta esse non poterat, Xenophon probe sciebat, sed (ut solent qui in aliqua re admiranda modum excedunt et prae nimia admiratione caecutiunt) paratum ei est dicere quum veritatis viribus coactus Lacedaemoniorum sui temporis vitia commemorasset: *οὐδὲν μέντοι δεῖ θαυμάζειν τούτων τῶν ἐπιψόγων αὐτοῖς γιγνομένων ἐπειδὴ φανεροί εἰσιν οὔτε τῷ θεῷ πειθόμενοι οὔτε τοῖς Λυκούργου νόμοις.* Non vidit Xenophon in quem errorem sese indueret, quum Lycurgi legibus omnia, civitatis moribus nihil tribueret. Illae leges quantumvis praestantissimae bene moratam civitatem nactae salubberrimae erant, sed in civitate vitiosa et corrupta ad mores emendandos nihil proficiebant. Caeterum ex illa querela, *φανεροί εἰσι τοῖς Λυκούργου νόμοις οὐ πειθόμενοι*, cave colligas Spartanos illorum temporum aut legibus non paruisse aut Magistratibus non fuisse satis dicto audientes. Quae scripta sunt VIII. 2. *ἐν τῇ Σπάρτῃ οἱ κράτιστοι καὶ ὑπέρχονται μάλιστα τὰς ἀρχὰς καὶ τῷ ταπεινοὶ εἶναι μεγαλύνονται καὶ τῷ ὅταν καλῶνται τρέχοντες ἀλλὰ μὴ βαδίζοντες ὑπακούειν*, ab oculato teste scripta sunt. *Viderat* haec Spartae Xenophon. Agesilaum ipsum potuit haec facientem videre. Plutarchus in Ages. 4. *τὸ πολεμεῖν τοῖς Ἐφόροις ἐάσας ἐλεύθερον ἔπεμπε, πάσης μὲν ἀπ' ἐκείνων πράξεως ἀρχόμενος, εἰ δὲ κληθείη θᾶττον ἢ βάδην ἐπειγόμενος.* Athenis contra viderat quod ante dicit: *ὅτι οἱ δυνατώτατοι οὐδὲ βούλονται δοκεῖν τὰς ἀρχὰς φοβεῖσθαι, ἀλλὰ νομίζουσι τοῦτο ἀνελεύθερον εἶναι.* Agnosces in his eundem, qui in Memorabilibus III. v. 16. scripserat: *πότε δὲ οὕτως Ἀθηναῖοι ὥσπερ Λακεδαιμόνιοι πείσονται τοῖς ἄρχουσιν, οἳ καὶ ἀγάλλονται ἐπὶ τῷ καταφρονεῖν τῶν ἀρχόντων*; Qui cives Magistratibus sic obtemperant, legibus non parere non possunt. Sed antiquas illas et durissimas Lycurgi leges *usus longi temporis, qui unus est legum corrector* (Liv. XLV. 32.) molliverat et tacito omnium consensu multa ab omnibus neglecta sustulerat, quae moribus civitatis non amplius accommodata essent. Haec nimis aspera et rigida »*usus, vita, mores, civitas ipsa respuebat*" ut loquitur in simili re Cicero pro Murena 35. § 74. In iis quae ferre poterant sic, uti vidimus, legibus magistratibusque parebant. Xenophon autem quum antiquam Spartanorum vitam et artes optimas maiorum

Digitized by Google

t disciplinam veterem et mores antiquos describeret, ea omnia mprudens ad sua tempora et Spartanos sibi aequales trans- erebat. Itaque quum *antiquitatis* memoriam ex Spartanorum ia extollentium sermonibus acceptam litteris consignaret et risci temporis tamquam aureae cuiusdam aetatis imaginem leganter depingeret, visus est et sibi et aliis *praesentem re- m statum* describere. Itaque Saturniae aetatis olim praeter- ipsae virtutes et felicitatem enarrans, qualem seri posteri lim fuisse referebant, creditur suorum temporum mores nar- are. Habent hoc praeter Aristotelem omnes, qui de Sparta- is scribunt, Plutarchus ante omnes, qui quum e Veteri me- moria ac fama admirabilia quaeque undique selecta componit ntatur ab omnibus Spartanorum mores et instituta exponere. Hinc fit ut permulta memoriae prodita sint quae sano homini ut incredibilia et commenticia debeant videri, aut certe in ains aucta et amplificata et exornata; multa etiam quae anifesto falsa sint quaeque sic fieri omnino non potuisse ap- areat. Hinc, ne de Plutarcho dicam, Xenophon nonnum- uam sibi ipse non satis constat et narrat quae inter se pug- ent. Lycurgus ἔταξεν, inquit, ἐν ἀκμαῖς τῶν σωμάτων τοὺς γάμους ποιεῖσθαι, καὶ τοῦτο συμφέρειν τῇ εὐγονίᾳ νομίζων, I. 6. Saluberrima lex et optima et aequissima.

Ὥρη ἐρᾶν, ὥρη δὲ γαμεῖν, ὥρη δὲ πεπαῦσθαι,

et quid est ineptius et magis ab illa Lycurgi disciplina abhor- ens quam senex puellam in matrimonio habens? Apparet ta- nen continuo apud Xenophontem maritus senex uxorem ha- ens in flore aetatis: εἴ γε μέντοι συμβαίη γεραιῷ νέαν ἔχειν τέ. Quomodo, quaeso, hoc in tam bene morata civitate eri umquam potuit? Ubi erant Lycurgi leges saluberrimae) ipso consilio latae, ut quidquid conciperetur et nasceretur idum esset ac robustum? Disertissime Xenophon paulo ite: ἀποπαύσας τοῦ ὁπότε βούλοιτο ἕκαστος γυναῖκα ἄγε- αι (nam sic scribendum est, non βούλοιντο ἕκαστοι) ἔταξεν ἀκμαῖς τῶν σωμάτων τοὺς γάμους ποιεῖσθαι. Praeterea audi utarchum in Lycurg. 15. ἐγάμουν δὲ δι' ἁρπαγῆς οὐ μικρὰς δὲ ἀώρους πρὸς γάμον ἀλλὰ καὶ ἀκμαζούσας καὶ πεπείρους. telligisne, imprimis memor Herodotei: εἰ μὴ αὐταὶ ἐβουλέατο κ ἂν ἡρπάζοντο (I. 4.) quomodo senex iam plenis nubilem

Digitized by Google

annis invitam ducere, nedum *rapere* potuerit? Lycurgus autem, si Xenophonti credimus, quum videret senes diligenter servare uxores (quod nemo mirabitur), iis *permisit* ..... quid putas? nempe ut ipsi uxoribus suis alios viros unde conciperent parerentque ita quaererent, ut quod esset natum ipsi, id est mariti senes, tollerent pro suo educarentque. Sic certe uxores nihil erat opus servari eamque legem senibus maritis vehementer placuisse suspicor. Neque adeo mirum adulteria Spartae, teste Plutarcho, nulla omnino fuisse: ὅλως ἄπιστον ἦν τὸ τῆς μοιχείας παρ' αὐτοῖς, Plut. Lycurg. 15, ubi lepidum Spartani dictum refert docentis nullam Spartae in adulteros poenam fuisse constitutam, quoniam Spartae nemo esset adulter. Aristoteles de Lacaenarum moribus, ut videbimus, alia omnia memoriae prodidit, sed Plutarchus quasi oculatus testis et certiora edoctus ea nihil curat et verbo reiicit, in Lycurg. 14. Deinde cives Lycurgi legibus severissimis ad matrimonia capessenda compellebantur, et coelibi poenae graves et turpes contumeliae paratae. Verum his quoque, qui iustam uxorem ducere nollent, Lycurgus (mirabile dictu) permisit *ex aliena uxore formosa et foecunda sibi quaerere liberos* πείσασθαι τὸν ἔχοντα, ut narrat Xenophon I. 8. qui eam rem et foeminis iucundam fuisse testatur et non displicuisse earum maritis. Ferebat aequo animo necessariam calamitatem senex Atticus, qui ita loquitur:

γαμῶ γέρων ὤν, οἶδα, καὶ τοῖς γείτοσιν.

Spartanis eadem res non erat ingrata: οἱ γὰρ ἄνδρες βούλονται ἀδελφοὺς τοῖς παισὶ προσλαμβάνειν, οἳ τοῦ μὲν γένους καὶ τῆς δυνάμεως κοινωνοῦσι, τῶν δὲ χρημάτων οὐκ ἀντιποιοῦνται, in quibus omnibus Xenophon Lycurgum admirari satis non potest. Sed ecce iterum sibi obloquitur quum dicit iis placere illud genus fratrum, οἳ τῶν χρημάτων οὐκ ἀντιποιοῦνται. Putabam neminem illic divitias curare et in ea quoque re conspici admirabilem Lycurgi ac paene divinam sapientiam, quod simul cum pecunia avaritiam omnem et luxuriae instrumenta omnia et omnes peccandi illecebras ex urbe et agro Lacedaemoniorum expulisset. Magnifica in hanc rem leguntur apud Plutarchum in Lycurg. cap. 9 et 10, magnifica apud Xenophontem cap. VII, imprimis quod de moneta publica ambo narrant

Digitized by Google

apud omnes decantatum: Xenophon sic: *νόμισμα τοιοῦτον κατεσήσατο, ὃ δέκα μνῶν μόνον ἂν εἰς οἰκίαν εἰσελθὸν οὔτε δεσπότης οὔτε οἰκέτας λάθοι. καὶ γὰρ χώρας μεγάλης καὶ ἀμάξης ἀγωγῆς δέοιτ' ἄν.* Plutarchus sic cap. 9: *ἀκυρώσας πᾶν νόμισμα χρυσοῦν καὶ ἀργυροῦν μόνῳ χρῆσθαι τῷ σιδηρῷ προσέταξε· καὶ τούτῳ δὲ ἀπὸ πολλοῦ σταθμοῦ καὶ ὄγκου δύναμιν ὀλίγην ἔδωκεν, ὥσε δέκα μνῶν ἀμοιβὴν ἀποθήκης τε μεγάλης ἐν οἰκίᾳ δεῖσθαι καὶ ζεύγους ἄγοντος.* Composui haec ut appareret Plutarchum sua a Xenophonte sumsisse. Melius autem Xenophon plaustrum, *ἅμαξαν*, quam Plutarchus *bigas*, *ζεῦγος*, in ea re posuit, sed quod hic *ζεύγους ἄγοντος* scribit, suspicor apud Xenophontem *καὶ ἁμάξης ἀγούσης* esse rescribendum. Pergit Xenophon sic: *χρυσίον γε μὴν καὶ ἀργύριον ἐρευνᾶται καὶ ἔν τί που φανῇ ὃ ἔχων ζημιοῦται.* Lepidus est Nicolaus Damascenus apud Stob. Floril. 44, 40, qui quum haec negligentius e libro Xenophontis excerperet haec dedit: *νομίσματι δὲ χρῶνται σκυτίνῳ· ἐὰν δὲ παρά τινι εὑρεθῇ χρυσὸς ἢ ἄργυρος θανάτῳ ζημιοῦται*, qui nihil aliud nisi *σκυτίνῳ* et *θανάτῳ* de suo addidit. Itaque, teste Xenophonte, nemo Spartae rem facere et opes colligere studebat: *τί γὰρ ἂν ἐκεῖ χρηματισμὸς σπουδάζοιτο*, inquit, *ἔνθα ἡ κτῆσις πλείους λύπας ἢ ἡ χρῆσις εὐφροσύνας παρέχει*; VII. 6. Est hoc quidem scite et eleganter dictum et res est admirabilis, sed nihil huiusmodi umquam Xenophon *viderat*, olim ita fuisse *fando acceperat* quum antiquis moribus viveretur. Longa dies multa in peius mutaverat aut plane in contrarium verterat quae olim praeclara fuissent. Laudatur Lycurgus quod omnium fortunas aequaverat: sua cuique pars agri assignata fuisse narratur, *ἡ Λακωνικὴ ἐφάνετο πᾶσα πολλῶν ἀδελφῶν εἶναι νεωστὶ νενεμημένων*, Plut. Lyc. 8. Narrat idem Plutarchus *ὁ χρυσοῦς* neminem Spartae fuisse inopem: namque ut quisque natus esset et probatus, ita statim *κλῆρον αὐτῷ τῶν ἐννακισχιλίων προσένεμον*, in Lycurg. 16. Contra erat: *εἰς ὀλίγους ἦκεν ἡ χώρα*, ut refert Aristoteles (Polit. II. 6), qui addit: *ἔστι δὲ καὶ τῶν γυναικῶν σχεδὸν τῆς ἁπάσης χώρας τῶν πέντε μερῶν τὰ δύο*, et maiorem partem civium in re tenui fuisse, ut vix *τῶν φιδιτίων μετέχειν* potuerint et sic ius civitatis retinere. Celebratur Lycurgi *τὸ σιδηροῦν νόμισμα*, et paupertas in honore habita in omnium conti-

Digitized by Google

nentia ac frugalitate. Sed haec olim fuerant. Pericles regem Spartanorum largitione corruperat, et quam multos alios constat ante Xenophontis aetatem *αἰσχρῶς δωροδοκῆσαι*. Iam olim metus fuerat ne Spartam avaritia perderet. Regibus Alcamene et Theopompo, in quorum regnum incidit *ἡ τῶν Ὀλυμπίων θέσις*, uno post Lycurgum saeculo (vide Plutarchi *Instituta Laconica* pag. 239. F.) oraculum est editum:

ἀ φιλοχρηματία Σπάρταν ὀλεῖ, ἄλλο γὰρ οὐδέν.

et quid sibi vult vetus dictum tota Peloponneso decantatum:

τὰν ἀρετὰν καὶ τὰν σοφίαν νικῶντι χελῶναι,

apud Pollucem IX. 74? Pereleganter igitur dictum est *ἐν τῇ Σπάρτῃ τῶν χρημάτων ἡ κτῆσις πλείους λύπας ἢ ἡ χρῆσις εὐφροσύνας παρέχει*, sed ad Lycurgi tempora haec referenda sunt et Lycurgo proximam aetatem, non ad Xenophontis memoriam, qui haec non vidit, sed *audivit*. Talia multa in Spartanorum congressibus ex vetustissima memoria repetita iactabantur et ad Lycurgum auctorem confidenter referebantur: quae quamquam auctorem nullum, nullum testem habebant, tamen quia nemo redarguebat certa et explorata esse *existimabantur*. De Lycurgo et Lycurgi legibus et institutis aliquid certi reperire etiam vivo Xenophonte arduum erat negotium. *Scriptas* leges neque ipse reliquit et a civibus scribi vetuit, Plut. Lycurg. 13: *μία τῶν ῥητρῶν ἦν μὴ χρῆσθαι νόμοις ἐγγράφοις*. Itaque summa erat facultas et affingendi Lycurgo quidlibet et contra abiudicandi, si quid illo non satis dignum videretur. Infamis Lacedaemoniorum *κρυπτεία* et ab Aristotele diserte instituta esse a Lycurgo traditur et a caeteris eius institutis non abhorret. Plutarchus obloquitur: *οὐκ ἂν ἔγωγε προσθείην*, inquit in Lycurg. 28, *Λυκούργῳ μιαρὸν οὕτω τῆς κρυπτείας ἔργον ἀπὸ τῆς ἄλλης αὐτοῦ πραότητος καὶ δικαιοσύνης τεκμαιρόμενος τὸν τρόπον*. Sed sic omnia ad cuiusque arbitrium temere revocabuntur. Quam multa putemus Lacedaemone post Lycurgi aetatem mutata et novata esse! Earum rerum tamen propemodum omnium ipse auctor perhibetur, plurimaque de eo, in his minutissima quaedam et quae solis aequalibus nota esse possunt, commemorantur, *ἀπομνημονεύματα*, *ἀποφθέγματα*, *ἐπιστολαί*, in quibus vel Plutarcho minime suspicaci neque perspicaci homini suboluit aliquid ut

Digitized by Google

eriberet cap. 19. *περὶ μὲν οὖν τούτων καὶ τῶν τοιούτων [ἐπιζο-ῶν* delendum arbitror] *οὔτε ἀπιστῆσαι ῥᾴδιον οὔτε πιστεῦσαι.* laque in magna fingendi facultate passim multas fabellas et mmenta nata esse non est quod miremur: et hoc quidem nium minime est mirabile quod ad Lycurgum auctorem requorum inventa et instituta referuntur, etiam ea, quae ab lo videantur alienissima. Lycurgus, ut hoc utar, neque cum nperio fuisse umquam videtur, neque rei bellicae dedisse peram, neque artes imperatorias excoluisse. Auctor est *ὁ Φα-ιρεὺς Δημήτριος τὸν Λυκοῦργον οὐδεμιᾶς ἁψάμενον πολεμικῆς ρᾶξεως ἐν εἰρήνῃ κατασήσασθαι τὴν πολιτείαν*, apud Plut. Lyc. 3. Facile credimus: pereruditus enim testis est et rei naura confirmat. Reges Archelaus et Charillus bella gerebant, uum Lycurgus remp. novis legibus constitueret. Archelaus t Charillus *τὴν Αἴγυν εἷλον καὶ ἠνδραποδίσαντο*, Pausan. III. . 5. Iisdem quum aliquantum agri bello cepissent editum st oraculum:

εἶκεν Ἐπικτήτου μοίρης λάχος Ἀπόλλωνι
ἥμισυ δάσσωνται πολὺ λώϊον ἔσσεται αὐτοῖς,

este Oenomao apud Euseb. Praepar. Euang. V. 32. Charillus ɔella cum Argivis et Tegeatis gessit: captus ab his fidem dedit se Tegeatis arma posthac non illaturum. Dimissus non servavit fidem. Pausan. III. VII. 5. VIII. v. 9 et VIII. XLVIII. 4—5. Interea Lycurgus domi remp. constituebat. Spartanis serioribus aliter visum. *Ἱππίας ὁ σοφιστὴς τὸν Λυκοῦργον πολεμικώτατόν φησι γενέσθαι καὶ πολλῶν ἔμπειρον στρατειῶν*, Plut. l. Visne scire unde haec Hippias, homo levis, arripuerit? lon ex annalium vetustate, sed ex Lacedaemoniorum sermoibus: vide Platonem in Hippia maiore pag. 285. D. Indidem umsit Philostephanus (apud Plut. l. l.) turmas equitum a Lyurgo esse constitutas. Eodem modo quod Xenophon narrat ap. XII. *quomodo Lycurgus cives suos castra metari docuerit*, eum in Agesilai castris et praetorio credo audivisse. Ab idem aut alio quodam amico Spartano accepisse videtur quod Lycurgi aetate retulit *ὅτι λέγεται κατὰ τοὺς Ἡρακλείδας γενέσθαι*, quem gravissimum errorem in Agesilao non magno opere miramur, qui quum perveterem Lycurgum esse uiret eius aetatem cum ipsis primordiis rei Spartanae con-

Digitized by Google

iunxit, ut solent ineruditi in re chronologica mirifice omni confundere. Simillimus huic error commissus est in Xenophontis Agesilao VIII. 7. ubi eius simplicitatem victus et frugalitatem extollens θεάσθω τις, inquit, τὰς θύρας αὐτοῦ. εἰκάσειε γὰρ ἄν τις ἔτι ταύτας ἐκείνας εἶναι, ἅσπερ Ἀρισόδημος ὁ Ἡρακλέους ὅτε κατῆλθε λαβὼν ἐπεσήσατο, ubi docti homines faciles credunt ὁ Ἡρακλέους significare ὁ Ἡρακλέους (ἀπόγονος). Sed neque haec mirifica ellipsis serio refutanda est neque omnino hoc Graece dicitur, sed ὁ ἀΦ' Ἡρακλέους. Lectio sana est, sed ipsius scriptoris error est, qui nesciebat Aristodemum πέμπτον ἀΦ' Ἡρακλέους fuisse. Plutarchus in vita Agesilai hoc Xenophontis testimonio usus omisit sciens verba ὁ Ἡρακλέους cap. 19. *Agesilaus*, inquit, *ex Asia reversus pristinam victus simplicitatem retinuit*, καὶ τὰς θύρας ἀΦῆκεν οὕτως οὔσας σΦόδρα παλαιὰς ὡς δοκεῖν εἶναι ταύτας ἐκείνας ἃς ἐπέθηκεν Ἀρισόδημος, unde Xenophonti redde ἐπεθήκατο pro ἐπεσήσατο. Plutarchus enim Ἀρισόδημος ὁ Ἡρακλέους concoquere non poterat: rudior antiquitas sic errabat, sed ubi erudita studia excoli coepta sunt, nemo paullo doctior et historiae antiquioris non plane ignarus in tam immanem errorem poterat implicari. Quamquam enim in Regibus utriusque stirpis enumerandis non omnia in antiquissimis Ἀγιάδαις καὶ Εὐρυπωντίδαις satis certam et exploratam fidem habent, tamen inter omnes constabat quibus Regibus aequalis Lycurgus fuisset. Ephorus auctor est (apud Strabonem X. p. 481.) Λυκοῦργον ὁμολογεῖσθαι παρὰ πάντων ἕκτον ἀπὸ Προκλέους γεγονέναι, quem Proclem quum ab Hercule sextum fuisse constet (Herod. VIII. 131. coll. VII. 204.) consequitur verissime a Dieuchida apud Plut. Lyc. 1. Lycurgum dici fuisse ἕκτον μὲν ἀπὸ Προκλέους, ἑνδέκατον δὲ ἀΦ' Ἡρακλέους. Satis etiam constabat Lycurgum Χαρίλλου (quem multi male Χαρίλαον appellant) πρόδικον γενέσθαι, cui in regum serie ἐν τοῖς Εὐρυπωντίδαις suus certus locus assignatus est (nempe est ἕβδομος ἀπὸ Προκλέους). Itaque Lycurgi aetas, quamquam non exactissima fide de ea est compertum, tamen intra tam arctos fines inclusa est, ut ad illius errorem, qui eum dicat κατὰ τὴν Ἡρακλειδῶν κάθοδον γενέσθαι non possis non subridere. Antiquitatis illi errores sunt, quum nondum quisquam haec di-

Digitized by Google

gentius rimari et investigare instituisset, et nondum certa octrinae fundamenta iacta essent, sed fama ex hominum sermonibus nata certam rerum fidem obscurare soleret. Cuius i alterum exemplum ex antiquiore Spartanorum historia afrre iuvat. Ecqua fuisse potest Spartae insignior et gravior vatio quam ἡ τῶν πέντε ἐφόρων κατάστασις? Cuius quis auor? Quis rem saluberrimam reperit, quae aliquanto plus am Lycurgi leges Spartanorum reip. illam firmitatem et abilitatem attulit, quam admirantur omnes? Una est et conentiens vox eruditorum omnium, qui Theopompum regem rudens illud temperamentum regiae potestatis ultro instituisse rudunt. Quod Cicero scribit de Legg. III. VII. 15. »*Nec Ephori Lacedaemone sine causa a Theopompo oppositi regibus, ec apud nos Consulibus tribuni*," et de Rep. II. 33. 58. »*Ne ycurgi quidem disciplina tenuit illos in hominibus Graecis enos: nam Spartae regnante Theopompo sunt quinque, quos i Ephoros appellant, constituti*," idem Graeci testes confirmant qui post natae erudita Antiquitatis studia de iis rebus liquid scripserunt. Aristoteles Polit. V. 9. auctor est Theompum regem (qui ἐν τοῖς Εὐρυπωντίδαις nonus a Procle est, Charillo tertius) μετριάσαντα τοῖς τε ἄλλοις καὶ τὴν τῶν Ἐφόρων ἀρχὴν ἐπικατασῆσαι, additque quid uxori responderit imminutam ab eo regiam potestatem exprobranti. Idem ab Aristotele ἐν τῇ τῶν Λακώνων πολιτείᾳ accurate demonstratum sse probabile est. Plato in Legg. III. p. 692. A. diserte estatur *alium* (Lycurgum) instituisse τὴν τῶν ὀκτὼ καὶ εἴκοσι ερόντων δύναμιν ἰσόψηφον εἰς τὰ μέγιστα τῇ τῶν βασιλέων, lium Ephoros instituisse: ὁ δὲ τρίτος σωτὴρ ὑμῖν ἔτι σπαργῶν καὶ θυμουμένην τὴν ἀρχὴν ὁρῶν οἷον ψάλιον ἐνέβαλεν αὐτῇ ὴν τῶν Ἐφόρων δύναμιν. Platonis et Aristotelis testimonia eganter coniunxit Plutarchus in Lyc. 7. quem non aliunde quam Aristotelis libro *de rep. Lacedaemoniorum* sumsisse arbitror quod continuo addit: ὅτι ἔτεσί που μάλιστα τριάκοντα καὶ κατὸν μετὰ Λυκοῦργον ἡ τῶν Ἐφόρων ἀρχὴ κατεστάθη ἐπὶ Θεοπόμπου βασιλεύοντος. Charillus, Theopompi avus, annis 108. ite primam Olympiadem ad regnum pervenisse perhibetur, cunturque τὰ Ὀλύμπια τεθῆναι Θεοπόμπου τὸ δέκατον ἔτος τσιλεύοντος, itaque duobus et viginti circiter annis post, id

Digitized by Google

est circa annum 754, Ephori instituti sunt. Dixeris rem ex tis exploratam esse videri. Audi nunc alios testes: Diogenes Laërt. I. 68: Χείλων πρῶτος εἰσηγήσατο ἐφόρους τοῖς βασιλεῦσι παραζευγνύναι, quae verba frustra docti homines in aliam sententiam distorquent, ne Chilone auctore, qui Soloni aequalis fuit, Ephori instituti esse dicantur. Immanis error est, sed in Diogene nil mirandum. Addit Diogenes: Σάτυρος δὲ Λυκοῦργον: et Satyrum quidem contemnere et eius fidem elevare facile est: verum quid Herodoto facias, qui in libro I. 65. sic scribit: μετὰ δὲ τὰ ἐς πόλεμον ἔχοντα ἐνωμοτίας καὶ τριηκάδας καὶ συσσίτια πρός τε τούτοισι τοὺς ἐφόρους καὶ (τοὺς addendum) γέροντας ἔσησε Λυκοῦργος. Falli in ea re historias parentem equidem mihi prorsus persuadeo, quemadmodum paullo ante, ubi scribit Lycurgum ἐπιτροπεῦσαι Λεωβώτεω ἀδελφιδέου μὲν ἑωυτοῦ βασιλεύοντος δὲ Σπαρτιητέων, certum est eum errare et Charillum, non Labotam, Lycurgo patruelem fuisse eoque tutore usum, et nullum ἐν τοῖς Εὐρυπωντίδαις fuisse Λαβώταν sive (ut Iones dicebant) Λεωβώτην, sed ἐν τοῖς Ἀγιάδαις. Herodoti aetate sic errari poterat: audiverat haec Herodotus ab ipsis Spartanis: ὡς αὐτοὶ Λακεδαιμόνιοι λέγουσι scribit. Nondum haec Aristoteles, nondum Ephorus exactissima cura erant perscrutati. Volitabat fama ex hominum sermonibus rumoribusque collecta

tam ficti pravique tenax quam nuncia veri.

Facile credam nescivisse ipsum Agesilaum caeterosque Xenophontis amicos Spartanos quis quo tempore Ephoros instituisset. Quid igitur? Hoc quoque ad Lycurgi sapientiam referetur. Audi Xenophontem VIII. 3. εἰκὸς δὲ καὶ τὴν τῆς ἐφορείας δύναμιν τοὺς αὐτοὺς τεύτους συγκατασκευάσαι, in quibus verbis nonnulli sine causa haeserunt. Namque apertum est Xenophontem dicere Lycurgum, quum Ephoros institueret, in ea re principum civitatis opera *adiutum* fuisse videri: ὁ μὲν Λυκοῦργος τὴν τῆς ἐφορείας δύναμιν κατεσκεύασεν (idque ipsum ex hoc loco excerpsit Stobaeus Flor. 44, 37), οἱ δὲ κράτιστοι τῶν ἐν τῇ πόλει αὐτῷ, ὡς εἰκὸς, συγκατεσκεύασαν. Ephoros a Lycurgo institutos pro certo ponit, principum civitatis consensu institutos esse probabile esse dicit. Error est vetus et (ὡς εἰκός) ante Aristotelem et Ephorum omnibus communis

Digitized by Google

bi saepe animadverteris quousque illa fingendi licentia in ommuni omnium inscitia progredi potuerit, quidquam mirari lesines. Duplex fabellarum et mendaciorum fons est et scaurigo. Fama ex hominum αὐτοσχεδιαζόντων sermonibus olim ata, et semidoctorum plurima temere scriptitantium impuens socordia. Quid Romulus inter coenam de re futilissima um amicis iocatus fuerit serio proditum memoriae est a ummo viro et Censorio L. Calpurnio Pisone Frugi apud Gell. l. A. XI. 14. Nymphodorus (apud Sophoclis Scholiast. ad Oedip. Colon. 337.) Sesostridis edictum memoriae mandavit uiusmodi: ὁ γὰρ Σέσωστις — τοὺς μὲν ἄνδρας ψιλοὺς εἶναι, τὰς δὲ γυναῖκας ἀνιέναι τὰς τρίχας προστάξε· καὶ τοὺς μὲν ἐπὶ τῶν κεφαλῶν φέρειν τὰ φορτία, τὰς δὲ ἐπὶ τῶν ὤμων ἠνάγκασε· ἔπειτα δὲ τοὺς μὲν καθημένους, τὰς δὲ ὀρθὰς οὐρεῖν. vide unde haec nugator arripuerit apud Herodotum II. 35. Eandem fidem merere arbitror eorum pleraque, quae Lycurgus aut serio aut ioculo dixisse perhibetur, quo retulerim: σὺ γὰρ πρῶτον ἐν τῇ οἰκίᾳ σου ποίησον δημοκρατίαν (Plut. Lyc. 19), aliaque multa eiusdemmodi.

Equidem igitur sic existimo, libellum περὶ τῆς τῶν Λακώνων πολιτείας, quem Veteres omnes pro Xenophonteo lectitarunt, etiam postquam Demetrius Magnes eum Xenophontis esse negasset, quum circa Xenophontis aetatem scriptus esse intelligatur et neque in rebus neque in oratione quidquam sit causae gravioris quamobrem a Xenophonte scribi non potuisse existimetur, sed contra et in rebus ipsis et in dictione insint unde Xenophontem auctorem agnoscamus, ei non esse eripiendum, donec et haec refutata sint et Demetrii Magnetis iudicium dicam an opinio gravioribus argumentis indiciisque luculentioribus stabiliatur.

Deinde hunc librum ita comparatum esse statuo, ut Lycurgi instituta et leges et reip. constitutionem magis ex Agesilai et eorum sermonibus antiquas civitatis virtutes lubenter referentium cognoverit Xenophon, quam ex sua ipsius observatione et usu: itaque *antiquam civitatis vitam* magis quam aequalium ab eo describi, nisi quod nonnumquam antiquis illis miscet nonnihil ex iis quae ipse vidisset: et sic sibi ipse quodammodo non constare et contra dicere videtur, ut supra

Digitized by Google

ostendimus. Solebant *olim* in flore ac robore aetatis maturas virgines et laboribus induratas in matrimonium *rapere*, et pu denter furtivam Venerem etiam cum uxore exercere, et quae alia huiuscemodi ex remota antiquitate lubenter Spartani hospitibus suis narrabant. Sed haec olim fuere: vivo Xenophonte αἱ ἐπίκληροι, quum locupletissimae essent, saepe etiam senibus in matrimonium dabantur, et a viris diligenter servabantur, sed frustra, ob insignem plerarumque nequitiam et impudicitiam. Quid Xenophon? Veteribus nova admiscet et ea narrat in quibus difficile est risum tenere. Durae leges sunt adversus caelibes latae, et poenae graves sunt et contumeliae etiam graviores. Haec antiqua sunt. »*Non placet uxorem ducere: a re uxoria abhorret animus: quaere tibi liberos ex aliena uxore formosa et foecunda* πιθὼν τὸν ἔχοντα." Non sunt haec antiqua nec Lycurgea: non est eiusdem illa iubere et haec concedere. Impune igitur leges nimis durae mutatis moribus ab omnibus negligebantur. Uxorem ducere noluerat Dercylidas: exprobratum ei est (Plut. Lyc. 15): solet ita fieri, Epaminondae exprobratum idem est multisque aliis, sed nihil ob eam rem damni cepit aut dedecoris Dercylidas, quem Xenophon probe novit, ut opinor. Priscarum legum duritiem ferre cives non poterant: itaque μὴ δυνάμενοι καρτερεῖν λάθρᾳ τὸν νόμον ἀποδιδράσκοντες ἀπέλαυον τῶν σωματικῶν ἡδονῶν, teste Aristotele Polit. II. 6. et natura hominum et usu confirmante. Iam vidimus ὅτι τῶν γυναικῶν ἦν τῆς πάσης χώρας τῶν πέντε μερῶν τὰ δύο. Aristoteles eodem loco Pol. II. 6. haec addit: νῦν δὲ ἔξεσι δοῦναί τε τὴν ἐπίκληρον ὅτῳ ἂν βούληται· κἂν ἀποθάνῃ μὴ διαθέμενος ὃν ἂν καταλίπῃ κληρονόμον οὗτος ᾧ ἂν θέλῃ δίδωσι. Si qua esset controversia Reges ipsi iudicabant, teste Herodoto VI. 57, a quo Reges dicuntur δικάζειν πατρούχου παρθένου πέρι, ἐς τὸν ἱκνέεται ἔχειν, ἢν μήτηρ ὁ πατὴρ αὐτὴν ἐγγυήσῃ, ubi me nondum poenitet pro πατρούχου, quod absurdum est, reposuisse παμούχου, id est ἐπικλήρου. Quibus moribus putemus fuisse istas dotatas et impotentes Lacaenas? Respondet Aristoteles: ζῶσιν ἀκολάσως πρὸς ἅπασαν ἀκολασίαν καὶ τρυφερῶς, et post pauca: καὶ πρὸς τὸν πόλεμον βλαβερώτεραι αἱ τῶν Λακώνων γυναῖκες ἦσαν. ἐδήλωσαν δὲ ἐπὶ τῆς τῶν Θηβαίων ἐμβολῆς. χρήσιμοι μὲν γὰρ οὐδὲν ἦσαν, ὥσπερ ἐν τοῖ

Digitized by Google

ἄλλαις πόλεσι, θόρυβον δὲ παρέσχον πλείω τῶν πολεμίων. Alia omnia de Lacaenarum forti et invicto animo multi iactare solent, sed illa sunt veriora. Fatetur Plutarchus lapsu temporis Lacaenas impudicas factas esse (Lyc. 16.) et Agide regnante avaritiam et luxuriam pessumdedisse avitas virtutes (Lyc. 30). Haec omnia dudum erant in peius mutata quum Xenophon ex Asia in Peloponnesum venit, et a maiorum artibus degenerasse Spartanos vidit et non potuit dissimulare: sed vide mihi quanta utatur verborum lenitate et quam urbane nonnulla attingens magis quam aperiens tamen de antiqua virtute actum esse satis demonstret in cap. XIV, quale hoc est in § 5: ἦν μὲν ὅτε ἐπεμελοῦντο ὅπως ἄξιοι εἶεν ἡγεῖσθαι· νῦν δὲ πολὺ μᾶλλον πραγματεύονται ὅπως ἄρξουσιν ἢ ὅπως ἄξιοι τούτων ἔσονται: potestne gravius opprobrium reperiri quam quod his lenissimis verbis continetur? Interponi caput XIV. incommode et alieno loco palam est, sed in libro tam mutilato et disiecto quis id magno opere mirabitur? Sunt qui interpolatum esse putent: non ferunt enim Xenophontem a se ipsum dissentire. Cur sibi non constet dedi operam ut ostenderem. Orationis habitus et color certe non referunt interpolatorem, habetque is ipse locus duo nova indicia aetatis, circa quam haec scripta esse colligas: νῦν δ' ἐπίσαμαι, inquit, τοὺς δοκοῦντας πρώτους εἶναι ἐσπουδακότας ὡς μηδέποτε παύωνται ἁρμοζοντες ἐπὶ ξένης. Num haec post annum 371. et Leuctricam calamitatem scribi potuisse putas? Pausanias IX. 6. 4. (οἱ Θηβαῖοι νικήσαντες) ἐν Λεύκτροις ἐπιφανεστάτην νίκην ὁπόσας γεγενημένας Ἕλλησιν ἴσμεν καθ' Ἑλλήνων καὶ δεκαδαρχίας, ἃς Λακεδαιμόνιοι κατέσησαν ἐν ταῖς πόλεσιν, ἔπαυσαν καὶ ἁρμοστὰς τοὺς ἁρτιάτας ἐκβάλλουσιν, et iterum VIII. 52. 4, ubi hoc Epaminondam fecisse scribit. Scripta est ἡ τῶν Λακώνων πολιτεία, inter legendum ubique senties, nondum fracta et afflicta re Spartana, quum nemo tota Graecia illam stragem et perniciem Lacedaemoni impendere suspicaretur. Metuebant contra Graeciae populi ne Sparta vetus illud imperium infinitum recuperaret: νῦν δὲ πολλοὶ παρακαλοῦσιν ἀλλήλους ἐπὶ τὸ διακωλύειν αὐτοὺς ἄρξαι πάλιν αὐτούς, inquit XIV. 4 et 6. Verissime Morus monet eiusdemmodi cohortationem in Isocratis Panegyrico esse, quam orationem anno 380, novem ante pugnam Leu-

Digitized by Google

ctricam annis, constat esse compositam. Itaque circa eadem fere tempora τὴν τῶν Λακώνων πολιτείαν a Xenophonte scriptam esse mihi quidem veri simillimum esse videtur.

Quod ad orationem libri et stilum attinet verborumque delectum et compositionem, omnia veterem et probatum scriptorem referunt. Oratio sana et Attica est et a Xenophontea venustate et nitore non abhorret. Difficilius est quam nonnullis videtur linguam Atticam sic imitari ut nullo indicio pateat artificialem eam orationem esse, non nativam. Ostendimus saepius quam morosa, quam fastidiosa sit Attica dictio: ubi in re tenuissima imprudens peccaveris, ξένος ὢν ἐάλως. Nihil huiusmodi in hoc libello deprehendo. Oratio ubi non est a scribis vitiata simplex et venusta est et sine maculis. Agnosco in quibusdam Xenophontis dicendi genus et vocabula quaedam, quibus fere solus utitur, et ξενίζοντα ἄττα, quae in omnibus Xenophonteis sparsa sunt. Laconicis utitur ex amicorum ore exceptis, veluti ἐπὶ φρουρᾶς XIII. 1 et 11. pro ἐπὶ στρατιᾶς, ut in Hellenicis saepe φρουρὰν φαίνειν. Hinc eum *qui est in aetate militari* τὸν ἔτι ἔμφρουρον appellat V. 7. ut Aristoteles Polit. II. 7. eum *qui militiae vacationem impetravit* ἄφρουρον nominat in his: ἔξι γὰρ αὐτοῖς νόμος τὸν μὲν γεννήσαντα τρεῖς υἱοὺς ἄφρουρον εἶναι, τὸν δὲ τέτταρας ἀτελῆ πάντων, quam legem sic interpreter, ut militiae vacationem illi ex lege datam fuisse statuam, qui reip. tres milites ex se natos praebuisset, ut Sp. Ligustinus apud Livium XLII. 34. „*Quod si mihi nec stipendia omnia emerita essent, necdum aetas vacationem daret, tamen, quum quatuor milites pro me uno robore dare possem, aequum erat me dimitti.*" Laconicum est ἁρμοσύνη pro ἁρμοσής εἰμι XIV. 2, et ἀσυφέλικτον τὴν βασιλείαν παρέξειν pro *firmam et stabilem* XV. 7. Imprimis huc referendus est usus *soli* Xenophonti proprius verbi σκηνοῦν pro σιτεῖσθαι, *cibum capere*, unde συσκηνοῦν Xenophonteum est pro συνδειπνεῖν, et σύσκηνος pro σύνδειπνος, et συσκήνια pro συσσίτια, et διασκηνοῦν pro ἅπο δείπνου γενόμενον ἀναπαύεσθαι, et ipsa σκηνή pro σίτησις. Haec omnia passim eo sensu leguntur in *Anabasi* et in *Cyropaedia* et in *Hellenicis:* praeter Xenophontem qui ita loquatur novi neminem. Hoc igitur indicio agnosco Xenophontem V. 2. παραλαβὼν τοὺς Σπαρτιάτας εἰκ

Digitized by Google

κηνοῦντας — εἰς τὸ φανερὸν ἐξήγαγε τὰ συσκήνια, sic olus Xenophon τὰ φιδίτια appellavit, quae caeteri συσσίτια. bid. V. 3. ἕς' ἂν διασκηνῶσιν: quis umquam eo sensu dixit σκηνοῦν praeter Xenophontem in Hell. IV. VIII. 18. et in ropaed. III. I. 38? Ibid. V. 4. οὕτω γε μὴν συσκηνούντων, eminem ita locutum esse reperies nisi unum Xenophontem, ni iterum eo verbo utitur XIII. 1. συσκηνοῦσι δὲ τῷ βασι- εῖ οἱ πολέμαρχοι, ubi praeter Xenophontem caeteri omnes ixissent συνδειπνοῦσιν. Eodem modo utitur nomine σύσκηνος II. 4 et IX. 4 et XIII. 7. Vitio natum est ὁμοσκηνοῦν, quod Cyropaedia bis legebatur II. I. 25. ἐν τῷ ὁμοσκηνοῦν et post uca ὁμοσκηνοῦντες, quae forma analogiae repugnat et plane arbara est. Graecam formam ὁμοῦ σκηνοῦν et ὁμοῦ σκηνοῦντας olime reposuit Dindorfius. Ὁμόσκηνος enim Graecum est et ωσκηνία, sed quis nescit inde ὁμοσκηνεῖν formari posse, ὁμο- κηνοῦν non posse? Caeterum notandum est eo usu, quem enophon a Spartanis traxisse videtur, non σκηνεῖν, συσκηνεῖν, ασκηνεῖν, neque σκηνᾶν cet., sed σκηνοῦν dici et συσκηνοῦν et σκηνοῦν, in qua re saepius scribae titubant. Agnosco prae- rea Xenophontis usum in κνεφαῖος XIII. 3. ἄρχεται τούτου οὗ ἔργου ἔτι κνεφαῖος pro ἑωθινός, ὄρθριος, eo enim sensu Xenophon saepius ἅμα κνέφᾳ et ἀμφὶ κνέφας dixit. Sed plane gregium indicium est Xenophonteae dictionis in XII. 5. ubi n libris est absurda lectio: δεῖ δὲ οὔτε περίπατον οὔτε δρόμον λάσσω ποιεῖσθαι ἢ ὅσον ἂν ἡ μόρα ἐφήκῃ. Neminem fugit sen- ntiam plane contrarium postulare *longiorem*, non *breviorem*: aque acute et feliciter viri docti pro ἐλάσσω reposuerunt ἄσσω, sollerter usi Suidae indicio v. Μάσσων: μακροτέρα. νοφῶν· ἂν μὴ πολὺ μάσσων ὁδὸς ᾖ, quem ipsum Xenophontis ;um, quum omnes Suidae Editores frustra quaesivissent, sol- ter indagavit L. Dindorfius in Cyropaed. II. IV. 27. κέλευέ τοὺς ἡγεμόνας, ἐὰν μὴ πολὺ ἐλάσσων ἡ ὁδὸς ᾖ, τὴν ῥᾴστην εἶσθαι, ubi ipsam Xenophontis manum μάσσων in optimo dice Parisino A. servatam et Suidae indicio stabilitam et ipsa sententia flagitatam Dindorfius reposuit. Xenophon σσων, ut multa alia, a Spartanis sumsit. Unum his exem- lm addam. Quis nescit Xenophonteum usum perfecti πέπα- pro κέκτημαι? Olim Iones eo usi sunt, unde apud Tra-

Digitized by Google

gicos subinde occurrit et in Solonis versiculo: crebro usu terebant Dores et Spartani, a quibus mutuatus est Xenophon, qui saepe utitur. Agnosces igitur Xenophontis manum VI. 4: ἔθηκε τοὺς μὲν πεπαμένους καταλείπειν, nam praeter Xenophontem nemo umquam in soluta oratione sic locutus est. Agnosco et Xenophontis ingenium ubi ea describit quae videri ipse, non ab aliis fando acceperit: praesertim ubi ad rem militarem enarrandam accessit cap. XI sqq. in quibus non potest non sentire oculatum hunc testem esse et diu ac multum versatum in Spartanorum castris et in agmine et in proelio. Pellucet rei militaris studium et peritia singularis, et in hac parte operis se diutius immorari scribit XII. 7. Pellucet denique amabilis illa et candidissima Xenophontis pietas erga Deos, quae in militari viro facile in superstitionem quamdam excedit, ut in ipso Xenophonte videmus. Sed non idem animus, non eadem mens est in talibus eorum, qui in summo otio securi vitam agunt, et eorum, qui quotidie de anima et salute dimicant. Nemo hoc melius sensit et elegantius dixit quam ipse Xenophon in Hipparchico IX. 8: εἰ δέ τις τοῦτο θαυμάζει ὅτι πολλάκις γέγραπται τὸ σὺν θεῷ πράττειν εὖ ἴσω ὅτι ἦν πολλάκις κινδυνεύσῃ ἧττον τοῦτο θαυμάσεται, et quae plura in eandem sententiam ibi scribit. Plane Xenophontei candoris est quod legitur XIII. 3. »*Rex Spartanorum*, inquit, ὅταν θύηται, ἀεὶ ἄρχεται τούτου τοῦ ἔργου ἔτι κνεφαῖος προλαμβάνειν βουλόμενος τὴν τοῦ θεοῦ εὔνοιαν, postquam rem divinam fecissent praesentius esse deorum auxilium candidae animae opinabantur.

Haec igitur omnia aut redarguito aliquis, aut, si refellere non poterit, argumenta haec esse et indicia mecum existimato, quapropter ἡ τῶν Λακώνων πολιτεία Xenophonti auctori non sit eripienda. Nunc ex illo libro menda quaedam et scripturae vitia eluere aggrediar. In rep. Laced. I. 3. Λυκοῦργον, inquit, καὶ θαυμάζω καὶ εἰς τὰ ἔσχατα [μάλα] σοφὸν ἡγοῦμαι. Quomodo, quaeso, μάλα coniungi potuit cum verbis εἰς τὰ ἔσχατα? Aliud est enim μάλα σοφὸν εἶναι, aliud σοφίας εἰς τὸ ἔσχατον ἐληλακέναι, quae res nullam accessionem aut cumulum admittit. Itaque molestum μάλα resecandum esse censeo. Σοφὸς εἰς τὰ ἔσχατα nove dictum est: usitatius

Digitized by Google

à ἔσχατα in re molesta aut odiosa ponuntur: τὰ ἔσχατα
:άσχειν aut λέγειν. Sic ἀνιᾶν εἰς τὰ ἔσχατα dicitur in Hel-
en. V. IV. 33, et in Anabasi II. VI. 1. φιλοπόλεμος ἐσχάτως
liquam habet reprehensionis notionem: sed quia ἐλαύνειν εἰς
ἔσχατον in utramque partem dici solet, Xenophon εἰς τὰ
χατα σοφόν admirabundus potuit dicere.

Revoca articulum I. 4. in verbis: ἐσθῆτας μὲν καὶ (τὰς) δού-
ας παρέχειν ἱκανὰς ἡγήσατο εἶναι, ταῖς δ' ἐλευθέραις κτέ.
on patitur enim oppositio *servarum* et *ingenuarum*, ut arti-
ulus non utrisque aut apponatur pariter aut omittatur utro-
ique.

Desidero particulam ἄν in verbis I. 4. νομίζων ἐξ ἀμφοτέρων
τχυιᾶν καὶ τὰ ἔκγονα ἐρρωμενέστερα γίγνεσθαι, ubi ἐρρωμενέστερ'
ν γίγνεσθαι reponendum censeo. Cf. IV. 2. V. 2. XI. 3. et
libi passim, ubi *futurae* rei eventus probabilis significatur.
erum intercidit ἄν in VI. 2. οὕτω πιστεύουσιν ἀλλήλους μηδὲν
ἰσχρὸν προστάττειν τοῖς παισίν, ubi primum corrige πιστεύουσιν
:λλήλοις, quod dictum est ex Attica consuetudine, cuius
:xempla quaedam ad Anabasin adscripsimus. Eodem modo
ixit in Memor. II. VI. 6. ὃν ἂν ὁρῶμεν τοὺς πρόσθεν ἀνδριάντας
καλῶς εἰργασμένον τούτῳ πιστεύομεν καὶ τοὺς λοιποὺς εὖ ποι-
ήσειν. Deinde emenda μηδὲν ἂν αἰσχρὸν προστάττειν, sententia
enim postulat: *nihil quod turpe sit imperaturos*, non *imperare*.
Aliud mendi genus in simili sententia commissum est in II. 4,
νομίζων οὕτω καὶ πρὸς ψύχη καὶ πρὸς θάλπη ἄμεινον ἂν παρα-
κευάσασθαι, imo vero παρεσκευάσθαι. Is error tam fre-
uens in libris est, ut spreta eorum auctoritate nihil aliud
ndagandum sit quam utra scriptura cuique loco unice sit ac-
ommodata. Facile videbis et medium παρεσκευασάμην ferri
on posse, et passivae formae plusquamperfectum requiri. Ly-
urgus recte existimabat, ὅτι οὕτως ἄμεινον καὶ πρὸς ψύχη καὶ
ρὸς θάλπη παρεσκευασμένοι ἂν εἶεν. Iterum ἄν excidit
. 5. ἧττον δ' ἂν ὄψου δεῖσθαι, εὐχερέστερον δὲ πρὸς πᾶν ἔχειν
ρῶμα, καὶ ὑγιεινοτέρως δ' ἂν διάγειν, ubi supplendum πρὸς
ᾶν (ἂν) ἔχειν.

Quod reposuimus VI. 2. οὕτω πιστεύουσιν ἀλλήλοις pro ἀλ-
ήλους, planissime confirmabit Plutarchus in *Institutis Laconicis*
. 237. E. Xenophontem sic describens: ἐπίστευον γὰρ αὐτοῖς

Digitized by Google

ἐκ τῆς πατρίου ἀγωγῆς μηδὲν (ἂν addendum) αἰσχρὸν προσάξαι τοῖς τέκνοις.

Elegantem verborum compositionem impedit et vitiat οὕτω μᾶλλον perperam insertum I. 5. in verbis: οὕτω δὲ συνόντων ποθεινοτέρως μὲν ἀνάγκη σφῶν αὐτῶν ἔχειν, ἐρρωμενέστερα δὲ γίγνεσθαι εἴ τι βλάσοι [οὕτω μᾶλλον], ἢ εἰ διάκοροι ἀλλήλων εἶεν, vides enim haec Veterum more ita composita esse ut duae partes copulis μέν et δέ iunctae ex praemissis οὕτω δὲ συνόντων suspensae sint.

Plurali numero singularis substituendus est in I. 6. ubi scribendum ἀποπαύσας τοῦ ὁπότε βούλοιτο ἕκαστος γυναῖκα ἄγεσθαι, pro ὁπότε βούλοιντο ἕκαστοι. In libris ἕκαστος sic scribi solet ut exitus vocabuli lectoribus supplendus relinquatur (ἕκαστ), unde multi errores suscepti sunt. Post pauca scripserim καὶ τοῦτο συμφέρειν τῇ εὐγονίᾳ νομίζων pro συμφέρον.

Bis periisse articulum suspicor in II. 3. καὶ πηδῆσαι δὲ (νομίζων) καὶ ἀναθορεῖν καὶ δραμεῖν θᾶττον ἀνυπόδητον, εἰ ἠσκημένος εἴη τοὺς πόδας, ἢ ὑποδεδεμένον, imo vero θᾶττον (τὸν) ἀνυπόδητον — ἢ (τὸν) ὑποδεδεμένον. Priorem articulum incuria, posteriorem male sedulus corrector exemisse videtur. Saepissime factum est ut sic articulus periret omissa syllaba quam repetitam oportuit, ut supra in Plutarcho Ἀνύτῳ Ἀνθεμίωνος scribi videmus pro Ἀνύτῳ τῷ Ἀνθεμίωνος, sed nusquam ea res plus importavit mali quam in Epicharmi (ut videtur) octonario apud Zenobium IV. 35:

Θᾶττον ὁ τόκος Ἡρακλείτῳ Περιναίῳ τρέχει,

inserto necessario articulo metrum constabit, sed quid latet in Περιναίῳ? Apparet Heracliti patriam in Sicilia aut in Graecia maiore esse quaerendam: itaque statim emicat vera lectio:

Θᾶττον ὁ τόκος Ἡρακλείτῳ τῷ Τεριναίῳ τρέχει.

Sat nota est Crotoniatarum colonia ἡ Τέρινα, unde nomen habet ὁ Τεριναῖος κόλπος. Scymnus in Perieg. vs. 305: *Italia*, inquit, μεγάλη Ἑλλάς *appellata est propter Graecorum colonias:*

Ἑλληνικὰς γοῦν παραθαλαττίους ἔχει
πόλεις. Τέριναν πρῶτον, ἣν ἀπῴκισαν
Κροτωνιᾶται πρότερον.

Digitized by Google

ed redeo ad Remp. Lacedaemoniorum.

Quis non subridet ad haec verba II. 11. ἔθηκε τῆς ἴλης ἑκάστης τὸν τορώτατον τῶν εἰρένων ἄρχειν, si modo cogitat quid ondem ὁ τορώτατος significet. Pessime habitum fuisse apparet eterem librum, unde haec olim excerpta sunt, ut τορώτατον τῶν ἀρρένων (namque hoc servant libri omnes) scribi otuerit pro πρεσβύτατον τῶν εἰρένων. Haec enim vera criptura videtur quam ipsa rei natura suggerit. Conf. V. 8. τέταξε τὸν ἀεὶ πρεσβύτατον ἐν τῷ γυμνασίῳ ἑκάστῳ ἐπιμελεῖσθαι, et XIII. 7. οὓς δὲ δεῖ ἐπὶ τούτοις τετάχθαι ὁ πρεσβύτατος ὢν περὶ δαμοσίαν συντάττει. Lepidi sunt Lexicorum conditores, qui quum omnibus notam significationem vocabuli τορός plurimis exemplis aperuissent, addiderunt in *hoc uno* Xenophontis loco τὸν τορώτατον significare *validissimum*.

Quod saepe in hoc libro factum est, ut multis omissis reliquiae scripturae veteris absurde conglutinarentur, ut intelligendi nulla, emendandi, i. e. supplendi, perexigua spes sit, d factum esse videbis in II. 5—6. ubi Lycurgus narratur adolescentibus, quos εἴρενας Spartani appellant, σῖτον τάξαι τοσοῦτον ὡς ὑπὸ πλησμονῆς μὲν μήποτε βαρύνεσθαι, τοῦ δὲ ἐνδεεστέρως διάγειν μὴ ἀπείρως ἔχειν. Scite et perspicue haec dicta sunt: etiam quae sequuntur integra sunt, et propterea ad intelligendum facillima, praeter ea quae leguntur in fine: νομίζων τοὺς οὕτω παιδευομένους ὑγιεινοτέρως ἂν διάγειν καὶ εἰς μῆκος ἂν αὐξάνεσθαι τὴν ῥαδινὰ τὰ σώματα ποιοῦσαν τροφὴν μᾶλλον συλλαμβάνειν ἡγήσατο ἢ τὴν διαπλατύνουσαν τῷ σίτῳ. Ridicule laec dicuntur: perinde fere est in tali re εἰς μῆκος αὐξάνειν τὰ σώματα et τὰ σώματα ῥαδινὰ ποιεῖν: qui sic educantur et nutriuntur eorum corpora *procera* dicuntur et *gracilia* fieri. Itaque Xenophon nunc ita fere loquitur, ut Plautus: *hos quos videtis stare, hi stant ambo non sedent*, namque dicit: ἡγήσατο τὴν ῥαδινὰ τὰ σώματα ποιοῦσαν τροφὴν συλλαμβάνειν πρὸς τὸ τὰ σώματα ῥαδινὰ ποιεῖν, nisi quod bis idem non iisdem verbis dicit. Quid multa? Omnia recte procedunt usque ad αὐξάνεσθαι: νομίζων τοὺς οὕτω παιδευομένους — καὶ εἰς μῆκος ἂν αὐξάνεσθαι, quae verissima esse videmus omnes. Deinde pererunt quaedam in hanc fere sententiam: [πρὸς γὰρ ῥώμην τε καὶ τάχος] vel [εἰς γὰρ ἰσχύν τε καὶ τάχος] τὴν ῥαδινὰ τὰ

Digitized by Google

σώματα ποιοῦσαν τροφὴν μᾶλλον συλλαμβάνειν ἠγήσατο κτέ. recte enim in corpore procero et gracili plus roboris et agilitatis inesse dicas quam in eo, quod multo cibo distentum est et obesum. Iure apud Aristophanem in Pluto vs. 560. ἡ Πενία eos qui secum viverent ita laudat:

παρ' ἐμοὶ δ' ἰσχνοὶ καὶ σφηκώδεις καὶ τοῖς ἐχθροῖς ἀνιαροί.

cui quod respondet Chremylus:

ἀπὸ τοῦ λιμοῦ γὰρ ἴσως αὐτοῖς τὸ σφηκῶδες σὺ πορίζεις,

id ipsum est quod Xenophon Lycurgum dicit voluisse.

Transpositum male est ποτέ in II. 10. ubi scripserim: ὅταν δὲ μηδ' εἷ ποτε ὁ παιδονόμος ἀπέλθοι ἔρημοι οἱ παῖδες εἶεν ἄρχοντος, in libris ποτέ post ἔρημοι collocatum est. Conf. § 11.

In cap. III. 1. ὅταν γε μὴν ἐκ παίδων [εἰς τὸ μειρακιοῦσθαι] ἐκβαίνωσι, nescio quis de suo addidit verba εἰς τὸ μειρακιοῦσθαι, quae et frigidissime abundant neque cum verbo ἐκβαίνειν satis apte copulantur: praeterea μειρακιοῦσθαι non est probatae et antiquae notae vocabulum. Eiusdem monetae vocabulum est ἐμφυσιῶσαι, quod legitur III. 4. Veteres in tali re dicebant ἐμφῦσαι, quod a Stobaeo servatum sine mora est recipiendum. In eadem § Heindorfium sequor scribentem: τὸ ἄρρεν φῦλον — ἰσχυρότερόν ἐσι τῆς θηλείας φύσεως, pro τῶν τῆς θηλείας (vel τῆς τῶν θηλειῶν) φύσεως.

Male scribitur III. 5. εἰς τὸ φιλίτιον et V. 6. ἐν τοῖς φιλιτίοις, nam satis constat φιδίτιον et φιδίτια Laconica esse, unde apud Hesychium Ἀφείδιτος ἡμέρα perperam legi intelligitur pro ἀφίδιτος ἀμέρα, et sicubi φειδίτια occurrit scriptura corrigenda est. Primam corripi demonstravit Dindorfius ex Antiphane Athenaei p. 142. F.

ἐν Λακεδαίμονι
γέγονας; ἐκείνων τῶν νόμων μεθεκτέον
ἐσίν. βάδιζ' ἐπὶ δεῖπνον εἰς τὰ φιδίτια,

ubi Codex unicus φειδίτια servat; sed quod Dindorfius φιλίτια non φιδίτιον verum esse putat fallitur. Originem vocabuli frustra quaerimus, sed multo satius est eam nescire quam malas sanas etymologias et aliorum et Plutarchi in Lyc. 12. stulte amplecti, ex quibus tamen ipsis scriptura vetus satis stabilitur. Aut enim de verbo φείδομαι aut φειδώ somniant, aut quum φιλίας συναγωγάς interpretantur ita appellasse aiunt Veteres ἐν-

Digitized by Google

ῶν Λ τὸ Δ λαμβάνοντας, ut Plutarchus loquitur, apud quem corrige ἀνδρεῖα pro ἄνδρια, et eodem modo apud Aristotelem in utilissimo loco Polit. II. 7. καὶ τό γε ἀρχαῖον ἐκάλουν οἱ Λάκωνες οὐ φιδίτια ἀλλ' ἀνδρεῖα (editur ἄνδρια), καθάπερ οἱ Κρῆτες, ᾗ καὶ δῆλον ὅτι ἐκεῖθεν ἐλήλυθεν. In eandem rem egregium Ephori testimonium exstat apud Strabonem X. p. 482: ὁ Ἔφορος λέγει) τὰ συσσίτια ἀνδρεῖα παρὰ μὲν τοῖς Κρησὶ καὶ νῦν ἔτι καλεῖσθαι, παρὰ δὲ τοῖς Σπαρτιάταις μὴ διαμεῖναι καλούμενα ὁμοίως (ὡς addendum) πρότερον. Auctorem ac testem Ephorus locupletem produxerat: παρ' Ἀλκμᾶνι γοῦν οὕτω κεῖσθαι·

Φοίναις δὲ καὶ ἐν θιάσοισιν
ἀνδρείων παρὰ δαιτυμόνεσσι πρέπει παιᾶνα κατάρχειν.

ubi παρ δαιτυμόνεσσι legerim, quemadmodum et in eiusdem fragmento apud Schol. Odyss. γ. 171.

πάρ θ' ἱερὸν σκόπελον πάρ τε Ψύρα,

pro παρά τε, et in lepidissimo parasiti dicto apud Epicharmum:

τόκα μὲν ἐν τήνοις ἐγὼν ἦν, τόκα δὲ πὰρ τήνοις ἐγών,

pro παρὰ τήνοις ἐγώ, ut editur in Aristotelis Rhet. III. 9. in fine. Sed redeo ad Xenophontem.

In cap. IV. 2. res ipsa clamat φιλονικία pro φιλονεικία esse scribendum. Deinde miror quomodo viri docti ferre potuerint μεγαλείως in § 6. οἱ δὲ ζημιοῦσι μεγαλείως. *Gravis* poena appellatur ζημία μεγάλη, quamobrem ζημιοῦν μεγάλως solebant dicere. *Magnifice punire* non est magis absurdum quam μεγαλείως ζημιοῦν. Iniuria contra reprehendunt viri docti μεγαλεῖον in I 3. μεγαλεῖον ἄν τι γεννῆσαι. Solent Attici in talibus γενναῖόν τι dicere, quo Xenophonti propter sq. γεννῆσαι erat abstinendum.

In cap. V. 2. corrigendum est γνοὺς ἐν τούτῳ πλεῖσα ῥᾳδιουργεῖσθαι, id est ἐν τῷ οἴκοι σκηνοῦν; vitiose editur ἐν τούτοις.

Periit vocabulum in V. 3. σῖτον δὲ ἔταξεν αὐτοῖς ὡς μήτε ἐμπλησθῆναι μήτε ἐνδεεῖς γίγνεσθαι. Supplendum: ἔταξεν τοῖς (τοσοῦτον) ὥσε κτἑ. Conf. II. 5 et XV. 3.

In § 5. inter ἀνέμιξεν et παιδεύεσθαι complura exciderunt, passim alibi, in quibus explicandis aut corrigendis opera ditur. In § 8. lacunam esse viderunt omnes, quomodo ex-

Digitized by Google

plenda esset non viderunt. Editur *ἀπὸ τῶν * σίτων οἱ μὲν διαπονούμενοι — εὔρωστοί εἰσιν, οἱ δὲ ἄπονοι ἀσθενεῖς.* Unum tantum vocabulum intercidit: emenda *ἀπὸ τῶν (αὐτῶν) σίτων*, et clara lux loco affulgebit. Praeterea non *εὔχροοι* sed *εὔχροι* scribendum, ut *εὔνοι*.

Multo gravior error lectores ludificatur in § 9. *οὐκ ἂν ἑκάστοτε εὕροι Σπαρτιατῶν οὔτε ὑγιεινοτέρους οὔτε τοῖς σώμασι χρησιμωτέρους.* Si vis scire quo sensu quis Attice *χρήσιμος τῷ σώματι* esse dicatur, inspice Aeschinis Timarcheam § 61. Reddamus igitur Xenophonti *τοῖς σώμασιν ἰσχυρότερους*, quo in ea re omnes utuntur. Misere corruptum est et plane sensu vacuum in § 8. *ὡς μήποτε αὐτοὶ ἐλάττους τῶν σιτίων γίγνεσθαι.* In VI. 3. *αἰσχρόν ἐστι μὴ οὐκ ἄλλας πληγὰς ἐμβάλλειν*, consuetudo Attica *ἐπεμβάλλειν* vel *προσεμβάλλειν* requirit, et ut *πληγάς* omittatur. Utramque suspicionem stabiliet Plutarchus *Instit. Lacon.* p. 237. D. Xenophontem describens: *αἰσχρὸν ἦν τῷ πατρὶ μὴ προσεντείνειν ἀκούσαντα πάλιν ἑτέρας.*

Haerebis VIII. 3. in verbis: *ὅσῳ γὰρ μείζω δύναμιν ἔχει ἡ ἀρχὴ, τοσούτῳ μᾶλλον ἡγήσαντο αὐτὴν καταπλήξειν τοὺς πολίτας τοῦ ὑπακούειν*, nam quid facies verbis *τοῦ ὑπακούειν*! Excidisse praepositionem suspicor et *εἰς τὸ ὑπακούειν* reponendum.

Manifestum mendum certa emendatione tolli potest VIII. 4. *ἔφοροι ἱκανοὶ μέν εἰσι ζημιοῦν ὃν ἂν βούλωνται, κύριοι δ' ἐκπράττειν παραχρῆμα, κύριοι δὲ καὶ ἄρχοντας μεταξὺ καταπαῦσαι.* Corruptum est *ἱκανοί*, vera scriptura est *κύριοι μέν εἰσι*, quae noto compendio KOI exarata futilem librarium in fraudem impulit. Perspicuum est Xenophontem dicere: *Ephorius est multam dicere, et eam statim exigere, et magistratus pro testate exuere, in vincula coniicere et in iudicium de capite adducere.* Num tu putas *ἱκανός εἰμι* eo sensu dici posse aut a quoquam dictum esse umquam? Aut *ἔξεσί μοι* aut *κύριός εἰμι* in tali re dicendum. Vide *κύριος* sic positum II. 2 et 10, IV. 6, XIII. 10. Praeterea facile intelliges Xenophontem usum esse eadem epanaphora, qua tam saepe solet, *κύριοι μέν — κύριοι δέ — κύριοι δὲ καί*, veluti III. 1. *παύουσι μὲν ἀπὸ παιδαγωγῶν, παύουσι δὲ ἀπὸ διδασκάλων*, et V. 4. *αἳ σφάλλουσι μὲν σώματα, σφάλλουσι δὲ γνώμας*, et passim.

In eadem § 4: *οὐχ ὥσπερ αἱ ἄλλαι πόλεις ἐῶσι τοὺς αἱρεθέντας*

Digitized by Google

ας ἀεὶ ἄρχειν τὸ ἔτος —, ἀλλ' ὥσπερ οἱ τύραννοι —, ἤν τινα αἰσθάνωνται παρανομοῦντά τι, παραχρῆμα κολάζουσιν. In caeteris civitatibus Magistratus potestatem *per totum annum retinent*, neque prius, si quid deliquerint, dant poenas, quam demncti honore potestatem deposuerint. Ephoris contra ius est magistratus, si quid adversus leges commiserint, *circumscribere*, e. potestate exuere, et sic *statim* in eos animadvertere. loc Xenophontem dicere apertum est. Ut ea sententia in hraecis insit corrigendum est ἐῶσι τοὺς αἱρεθέντας διάρχειν ὁ ἔτος. Opponuntur enim inter se ἐᾶν διάρχειν et ἄρχοντα ταξὺ καταπαύειν, ut modo dixerat: κύριοι δὲ καὶ (οἱ Ἔφοροι) ρχοντας μεταξὺ καταπαῦσαι. Διάρχειν eo sensu et alii dixeunt et Lysias, unde Διῆρξα: διὰ τέλους ἦρξα Harpocration ttulit, qui melius δι' ἔτους ἦρξα scripsisset. ΔΙΑΡΧΕΙΝ in I et ΑΕΙ ἄρχειν facillime depravatur, ut passim δι — αι — ει confundi videmus.

Ferrine posse putas VIII. 4. ἤν τιν' αἰσθάνωνται παρανομοῦνά τι, εὐθὺς παραχρῆμα κολάζουσιν? Num παραχρῆμα tibi idetur εὐθύς sic additum commode admittere? Παραχρῆμα ttticum et vetus est, εὐθύς et εὐθέως remanserunt in usu. Itaque sicubi haec coniuncta esse video, suspicio subit animum vocabulo antiquo et obsoleto adscriptum esse serius illud, quo omnes tum utebantur, ut apud Dinarch. I. 94. ταύτην τὴν εἰσαγγελίαν [εὐθὺς] παραχρῆμα ἀναιρούμενος, et in Isaei Orat. I. 1. καὶ [εὐθὺς] ἐρωτῶντος τοῦ Δεινίου παραχρῆμα, ubi e margine in *alienam* sedem irrepsit, et ibid. III. 7. ἔδοξε παραχρῆμα [εὐθὺς] τότε τὰ ψευδῆ μαρτυρῆσαι, et § 48. παραχρῆμα εὐθὺς] τότε ἐτιμωρήσω ἂν τὸν ἀδικοῦντα. Eadem labes Antiphontem inficit I. 20. ὁ μὲν οὖν Φιλόνεως [εὐθέως] παραχρῆμα τοθνήσκει. Duo sunt apud Demosthenem loci eodem modo terpolati: in Orat. LII. 6. ἔδειξεν [εὐθέως] παραχρῆμα, et in at. XLVIII. 40. [εὐθὺς] παραχρῆμα ὑπ' αὐτῶν ἐξελεγχθήσεται. Ne te perturbet ea testium corruptorum frequentia, cota olim antiquatum fuisse usum vocabuli παραχρῆμα et interpretationem aut desiderasse aut elicuisse. Hesychius: Παραχρῆμα: παραυτίκα, ἀθρόως, εὐθέως. Vocabulum, quod nos et ex se ipso et legendi usu tam perspicuum et notum , illis Graeculis erat fere inauditum. Tolle obiter ridicu-

Digitized by Google

lum vitium ex Hesychio: ἀθρόως enim corrupta scriptura est, εὐθέως emendata, ut statim in vicinia: Παραψίδες ἢ παροψίδες: τὰ μεγάλα τρυβλία· vides enim παραψίδες nihili vocabulum a nescio quo correctum esse in παροψίδες, deinde, ubi fit, utramque scripturam coniunctam esse. Sine mendo Suidas: Παραχρῆμα: παραυτίκα, εὐθέως. Mirarisne etiam, ubi cubi παραχρῆμα legeretur Graeculos suum εὐθύς vel εὐθέως continuo adscribere? Corruptum ἀθρόως apud Hesychium admonet me loci ridicule corrupti apud Diodorum Sic. XI. 77. 6. de Ephialte: οὐ μὴν ἀθρόως γε διέφυγε τηλικούτοις ἀνομήμασιν ἐπιβαλόμενος· non vereor enim ne quis mihi obloquatur reponenti: οὐ μὴν ἀθῷός γε διέφυγε, quo vocabulo pro ἀζήμιος et alii passim utuntur et ipse Diodorus XIV. 76. ἀθῷος τῶν ἀσεβημάτων, et XVIII. 59. ἀθῷον ἀφεικότας τῆς τιμωρίας, et XX. 21. ὁρῶντες ἀθῴους γεγονότας, et alibi. Nunc ad Xenophontem revertor.

In cap. IX. 2. ἔπεται τῇ ἀρετῇ σώζεσθαι — μᾶλλον ἢ τῇ κακίᾳ, revoca necessarium articulum (τὸ) σώζεσθαι, et in § 4. rescribe ἀγοράζει δὲ ἐν ταὐτῷ ὁ κακὸς τἀγαθῷ pro ὁ τῷ αὐτῷ.

Mirum est etiamnunc circumferri manifestum mendum in X. 1. ἐπὶ γὰρ τῷ τέρματι τοῦ βίου τὴν κρίσιν τῆς γεροντίας προσθείς κτἑ. namque προθείς scribi oportere palam est, idque olim Leunclavius reponi iussit, sed nemo recte monenti obtemperat. Quis nescit πρό et πρός in verbis compositis perpetuo inter se permutari? Itaque utra sit ubique scriptura verior ex cuiusque loci sententia et usu loquendi, non ex libris constituendum est. Quid autem certius est quam κρίσιν προτιθέναι, προὐτέθη κρίσις, κρίσεως προτεθείσης in tali re et debere dici et solere? Vetus hoc mendum Xenophonti inolevisse apparet ex Stob. Floril. 40, 44, ubi Nicolaus (Damascenus) περὶ ἐθῶν ex hoc ipso Xenophontis libello nonnulla in breviam contracta excerpsit, in quibus et haec sunt: αἰσχρὸν δ' ἐσ δειλῶν (corrige δειλῷ) σύσκηνον ἢ συγγυμνασὴν ἢ φίλον γενέσθαι (vide IX. 4.) κρίσις δὲ ταῖς γεροντίαις ἐπὶ τῷ τέρματι τοῦ βίου προστίθεται τοῖς τε εὖ ἢ κακῶς ζήσασιν. Vides Nicolaum Xenophontis locum minime intellexisse et nescio quas γεροντίας somniasse, quibus vitae rationes reddendas fuisse. Lycurgus

Digitized by Google

icit Xenophon senibus *ἐπὶ τῷ τέρματι τοῦ βίου* (*sexagenario maioribus*, ut e Plutarcho constat) *instituisse iudicium*, quis orum dignissimus esset ut legeretur in *Senatum* (*τὴν γερουσίαν*), nempe hoc est *τὴν κρίσιν τῆς γεροντίας ὁ Λυκοῦργος ρύθμισεν*, non *προσέθηκεν*, et sic effecit id quod Xenophon raedicat: *ἐποίησε μηδὲν ἐν τῷ γήρᾳ ἀμελεῖσθαι τὴν καλοκἀγαθίαν*. Quid autem esse potest disertius quam quod statim subicit: *ὁ δὲ περὶ τῆς γεροντίας ἀγὼν ψυχῶν ἀγαθῶν κρίσιν παρέχει*? Senes exacta aetate de amplissimi ordinis honore animi irtutibus inter se contendere dicit. Caeterum quae Xenophon mpense admiratur, eadem graviter reprehendit Aristoteles in olit. II. 6. qui quod dicit: *τὴν αἵρεσιν τῶν γερόντων κατὰ τὴν ρίσιν εἶναι παιδαριώδη*, nemo mirabitur qui quomodum illud udicium fuerit institutum legerit apud Plut. Lycurg. cap. 26. leque Xenophon neque Plutarchus commemorant id quod iure ristoteles improbat, *τὸ αὐτὸν αἰτεῖσθαι τὸν ἀξιωθησόμενον ῆς ἀρχῆς*. *Lycurgus enim*, inquit, *φιλοτίμους κατασκευάζων τοὺς πολίτας τούτοις κέχρηται πρὸς τὴν αἵρεσιν τῶν γερόντων. οὐδεὶς γὰρ ἂν ἄρχειν αἰτήσαιτο μὴ φιλότιμος ὤν*. Redeo ad Xenophontis locum, in quo recte Dindorfius in verbis: *σπουδάζεται ὁ ἀγὼν μάλιστα τῶν ἀνθρώπων* importunum *τῶν* resecandum esse vidit. Verissimum est *μάλιστ' ἀνθρώπων*, quod tritum in talibus sciunt omnes. Scriptura vetus ΜΑΛΙΣΤΑΝΩΝ peperisse videtur *μάλιστα τῶν*, deinde ex dittographia natum est *μάλιστα τῶν ἀνθρώπων*.

Contra minus recte Dindorfius *ὅπου* eiecit ex § 4. *ἐπειδὴ πυθόμεθα ὅτι* [*ὅπου*] *οἱ βουλόμενοι ἐπιμελεῖσθαι τῆς ἀρετῆς οὐχ ἱκανοί εἰσι τὰς πατρίδας αὔξειν*. Sic certe positum *ὅπου* intelligi non potest, sed tu scribe *ἔστιν ὅπου*, id est *ἐν ἐνίαις πόλεσιν*. Facile intercidit *ἔστιν* noto compendiolo scriptum.

In cap. X. 4. *ἰδιῶται ἰδιωτῶν διαφέρουσιν ἀρετῇ οἱ ἀσκοῦντες τὴν ἀμελούντων*, ita demum bene Graece dictum erit ubi utrumque articulum sustuleris. Quum dicendum est *ἰδιῶται ἀσκοῦντες ἀρετὴν ἰδιωτῶν ἀρετῆς ἀμελούντων διαφέρουσιν*, qui Veterum eganti verborum compositione utuntur ea verba sic disponere lent: *ἰδιῶται ἰδιωτῶν διαφέρουσιν ἀρετῇ ἀσκοῦντες ἀμελούντων*, apud Herod. IV. 157.

Digitized by Google

Αἰ τὺ ἐμεῦ Λιβύαν μαλοτρόφον οἶδας ἄμεινον
μὴ ἐλθὼν ἐλθόντος, ἄγαν ἄγαμαι σοφίαν σευ,

(nam sic, non Λιβύην μηλοτρόφον et σοφίην in oraculo Dorice edito scribendum) et sic saepe solent qui exquisitius scribunt, Plato ante omnes. Quemadmodum igitur in illa forma additi articuli orationem soloecam efficiunt, sic in hac quoque. Ex his optime emendari poterit locus Platonis in Euthydemo pag. 295. E. ubi editur: σὺ γὰρ πάντως που κάλλιον ἐπίστασαι διαλέγεσθαι [ἢ ἐγὼ] τέχνην ἔχων ἰδιώτου ἀνθρώπου. Emendandum est σὺ γὰρ πάντως ἐμοῦ κάλλιον δύνασαι διαλέγεσθαι τέχνην ἔχων ἰδιώτου ἀνθρώπου. Quid eo facias qui ἢ ἐγώ de suo inseruit? Sic igitur haec componuntur pro σὺ τέχνην ἔχων κάλλιον ἐμοῦ ἰδιώτου ἀνθρώπου.

Lacuna manifesta est in XI. 5. post verba πολεμικωτάτην δ' εἶναι, nam quae sequuntur de *clypeo* dici, demonstrat verbum λαμπρύνεται, quod de *armis* dicitur, de *lorica* potissimum et de *clypeo*, vid. Hell. VII. v. 20.

Multa etiam alia sunt in cap. XI. corrupta et impedita, quibus expediendis τακτικός τις καὶ στρατηγικὸς ἀνὴρ requiritur, sed mendum ex § 8. etiam ἀπερισάλπιγκτός τις tollere potest. Editur sine sensu: ὅταν μὲν γὰρ ἐπὶ κέρως πορεύωνται κατ' οὐρὰν δήπου ἑνωμοτία * ἕπεται. Bis scriptum vocabulum semel omissum est: supple ἑνωμοτία (ἑνωμοτίᾳ) ἕπεται, et omnis erit sublata difficultas. Supra in § 6. malim: τοῖς μὲν γὰρ ἡγεῖσθαι δέδοται, τοῖς δὲ ἕπεσθαι προστέτακται pro τέτακται. Scriptum erat 3τέτακται, et isti incognitam sibi praepositionis πρός siglam omiserunt. Deinde scribe more Attico αἱ δὲ παραγωγαὶ ὥσπερ ὑπὸ κήρυκος τοῦ ἑνωμοτάρχου λόγῳ δηλοῦνται, de quo genere loquendi saepe a Graeculis obscurato multa in priore parte annotavimus. Scribae etiam hic secundam praepositionem perperam inseruerunt: ὥσπερ ὑπὸ κήρυκος [ὑπὸ] τοῦ ἑνωμοτάρχου. In § 8. obiter pro ἐκ τοῦ ὄπισθεν repone Atticum ἐκ τοὔπισθεν.

In cap. XIII. 2. λαβὼν ὁ πυρφόρος πῦρ ἀπὸ τοῦ βωμοῦ προηγεῖται ἐπὶ τὰ ὅρια τῆς χώρας. ὁ δὲ βασιλεὺς ἐκεῖ αὖ θύεται Διὶ καὶ Ἀθηνᾷ. ὅταν δὲ ἀμφοῖν τούτοιν τοῖν θεοῖν καλλιερηθῇ τότε διαβαίνει [τὰ ὅρια τῆς χώρας], expunge male e vicinis a sciolo repetita, quae inepte abundant et aures offendunt. Ex his

Digitized by Google

edde articulum Nicolao Damasceno apud Stob. Flor. 44, 40: τῦρ ἀπὸ τοῦ βωροῦ — ἐναυσάμενος (ὁ) πυρφόρος λεγόμενος σύν- ισι τῷ βασιλεῖ ἄσβεσον αὐτὸ τηρῶν.

Foeda corruptela conspicitur in § 4. πάρεισι δὲ περὶ τὴν υσίαν πολέμαρχοι, λοχαγοί, πεντηκοςῆρες, ξένων ςρατίαρχοι, ρατοῦ σκευοφορικοῦ ἄρχοντες καὶ τῶν ἀπὸ τῶν πόλεων δὲ ςρατη- ῶν ὁ βουλόμενος, quid enim multis verbis opus est ad de- nonstrandum ξένων ςρατίαρχοι nil nisi scribarum flagitium es- e: et res et nomen ςρατίαρχος fraudem satis arguunt. Mihi ihil aliud in his latere videtur quam ΕΝΩΜΟΤΑΡΧΑΙ, quod uum in libro vetusto non satis perspicue appareret ξένων ςρα- ίαρχοι nati sunt. Deinde ςρατὸς σκευοφορικός quomodo dici possit non exputo, τὸ σκευοφορικόν rectissime dici intelligo, uamobrem sic locum constituerim: πάρεισι δὲ — πεντηκοςῆ- ες, ἐνωμοτάρχαι, οἱ τοῦ σκευοφορικοῦ ἄρχοντες κτἑ.

Quam sint haec mutila et lacera intelligi potest ex XIII. 5. βασιλεὺς προσκαλέσας πάντας παραγγέλλει τὰ ποιητέα. ὥςε ῶν ταῦτα ἡγήσαιο ἂν — Λακεδαιμονίους μόνους εἶναι τῷ ὄντι εχνίτας τῶν πολεμικῶν. Quid est, quaeso, quod tantam Xe- ophonti moverit admirationem? Quo refertur ὁρῶν ταῦτα? iempe ad ea, quae olim interciderunt, nisi forte putas Xeno- hontem in admirationem raptum ὅτι ὁ βασιλεὺς προσκαλέσας άντας παραγγέλλει τὰ ποιητέα. Quod ex libris intercidit sa- is commode suppleri potest ex Thucydidis noto loco V. 66. nde obiter vitium exime: καὶ αἱ παραγγέλσεις, inquit, ἤν τι ούλωνται κατὰ τὰ αὐτὰ χωροῦσι καὶ ταχεῖαι ἐπέρχονται. In- lligisne quid sit in tali re ἐπιέναι? Non opinor. Corrigen- im est ταχεῖαι περιέρχονται. Post pauca in § 8. simile rborum et sententiae exitium apparet: »*ubi in hostium con- ectum ventum est*, inquit, χίμαιρα σφαγιάζεται αὐλεῖν τε ίντας τοὺς παρόντας αὐλητὰς νόμος καὶ μηδένα Λακεδαιμονίων εφάνωτον εἶναι· καὶ ὅπλα δὲ λαμπρύνεσθαι προαγορεύεται. Haec ınia recte et ordine procedunt, sed vide quid sequatur: ;ι δὲ τῷ νέῳ καὶ κεκριμένῳ εἰς μάχην συνιέναι καὶ φαιδρὸν αι καὶ εὐδόκιμον. Quid sibi vult ὁ νέος καὶ κεκριμένος εἰς χην συνιέναι? Omnibus enim pugnandum est. Quid ἔξεςι ιδρὸν εἶναι? Num eos alias σκυθρωπάζειν coactos putas? Quid

Digitized by Google

εὐδόκιμον εἶναι ἔξεσιν? Merae ineptiae hae sunt. Id quod a Xenophonte scriptum est restitui non potest: quae fuerit omissorum verborum et depravatorum sententia ex aliis scriptoribus non est difficile ad intelligendum est potissimum ex his Plutarchi Lyc. 22. (οἱ νέοι) μάλιστα παρὰ τοὺς κινδύνους ἐθεμπευον τὴν κόμην λιπαράν τε φαίνεσθαι καὶ διακεκριμένην. Cf. Herod. VII. 208 et 209. Unde suspicari possis olim sic fuisse scriptum: ἔξεσι δὲ τῷ νέῳ (λιπαρῷ) καὶ (τὰς κόμας δια)κεκριμένῳ εἰς μάχην ἰέναι, sed hariolari hoc est et nihil sic efficitur, nisi ut ab interpretatione vulgatae scripturae cautus abstineas, unde nihil sani extundi potest, et metus est, si e talibus pertinacius aliquid elicere studeas, ne veri et certi sensum, qui in te est, obtundas et depraves. Quod Schneiderus reposuit κεκτενισμένῳ (ex Herodoti verbis VII. 208. τοὺς δὲ ὥρα τὰς κόμας κτενιζομένους) et barbarum est pro ἐκτενισμένῳ, et non significat id quod loci sententia requirit.

In cap. XIV. 3. nescio quomodo claudicat sententia in verbis ἐπὶ τῷ κεκτῆσθαι. Recto mihi talo stare videretur si ἐπὶ τῷ (πλεῖσον) κεκτῆσθαι, vel (πάμπολυ) κεκτῆσθαι, vel huiusmodi quid additum esset, et in § 4. quamquam ferri potest ὅπως μὴ ῥᾳδιουργίας ἀπὸ τῶν ξένων ἐμπίμπλαιντο, quanto melius et Ἀττικώτερον scriberetur ἀναπίμπλαιντο Ruhnkenius ad Tim. v. Ἀνάπλεως ostendet. Quanto etiam melius et antiquo scriptore dignius decurret sententia si μέν omissum revocabis et male repetitum ἐπίσαμαι expunges, ut sic legatur: ἐπίσαμαι δὲ καὶ πρόσθεν μὲν ξενηλασίας γιγνομένας — νῦν δὲ τοὺς δοκοῦντας πρώτους εἶναι κτἑ.

In XV. § 5. ὡς μήποτε ἀπορήσαι βασιλεὺς ἱερῶν ἤν τι δεῖ θεοῖς συμβουλεύσασθαι, emendandum est ἱερείων, id est θυμάτων namque hoc, non θυσίας, loci sententia flagitat. Quid notius est quam ἱερεῖα dici τὰ θύματα, ἤτοι βοῦς ἢ πρόβατα ἢ ἄλλο ὅ τι ἂν τοῖς θεοῖς θύηται. Notum est etiam ἱερά et ἱερεῖα inter se saepe permutari: vide Anab. VI. v. 1 et VII. VIII. 3, ubi ἰδὼν δὲ τὰ ἱερεῖα Εὐκλείδης εἶπεν ex melioribus libris male receptum est; verum est quod habent deteriores ἰδὼν δὲ τὰ ἱερά, exta enim, quae haruspex inspicit, τὰ ἱερά appellantur, victimae, quae immolantur ad aras, τὰ ἱερεῖα.

(*Continuabitur.*)

Digitized by Google

DISPUTATUR DE LEGE COMITIORUM APUD AESCHINEM TIMARCH. § 35.

Nihil conferri potest cum Atticorum Oratorum voluminibus quaeritur de legibus atque institutis quibus Athenienses is maxime temporibus usi sint, deque omni et publicae rei privatae disciplina. Sed in ea auctoritate usurpanda dehendi subinde eos, qui sagacissime eius nobilissimae civiis morem et indolem persequerentur, non nimis diligenter l grammaticam interpretationem secutos esse, vel a veris lsa et commenticia segregasse, itaque non tantum, quae per propemodum ridicula, certe incredibilia essent, affinxisse theniensium institutis, sed eadem levissima minimeque oportuna sollertia ornasse. Quos et quorum in eo genere erres his proximis annis alii viri docti arguerint, non attinet mmemorare, multo minus si quid ipse ad eundem finem m disputaverim, nisi quod, quum Aeschinis Timarcheae rticulam nunc explorare constituerim, non poenitere me afmo eorum, quae de ὕβρεως lege in ea Oratione descripta serui ante hos quatuordecim annos.

Sed quum nuper suscepissem argumenti gravioris, quodque ius patebat explicationem, offendebam in Timarchea § 35. ic legem, quam ut legentium commodo consulam integram ono ex editione Bekkeri.

Γῶν ῥητόρων ἐάν τις λέγῃ ἐν βουλῇ ἢ ἐν δήμῳ περὶ τοῦ εἰσφερένου μὴ χωρὶς [ἢ περὶ ἑκάστου], ἢ δὶς περὶ τοῦ αὐτοῦ ὁ αὐτὸς αὐτῆς, [ὅτι] ἢ λοιδορῆται, ἢ κακῶς ἀγορεύῃ τινὰ ἢ ὑποὺῃ, ἢ χρηματιζόντων μεταξὺ ἀνηκέστως λέγῃ περὶ τοῦ μὴ ἐπὶ

Digitized by Google

τοῦ βήματος, ἢ παρακελεύηται ἢ ἕλκῃ τὸν ἐπισάτην ἀφειμένης τῆς ἐκκλησίας ἢ τῆς βουλῆς, κυριευέτωσαν οἱ πρόεδροι μέχρι πεντήκοντα δραχμῶν καθ' ἕκασον ἀδίκημα ἐπιγράφειν τοῖς πράκτορσιν· ἐὰν δὲ πλέονος ἄξιος ᾖ ζημίας, ἐπιβαλόντες μέχρι πεντήκοντα δραχμῶν εἰσφερέτωσαν εἰς τὴν βουλὴν ἢ εἰς τὴν πρώτην ἐκκλησίαν ἐν τῷ βουλευτηρίῳ. ὅταν διεξίωσι κλήσεις κρινάτωσαν· καὶ ἐὰν καταγνωσθῇ αὐτοῦ κρύβδην ψηφιζομένων τῶν βουλευτῶν, ἐγγραψάτωσαν οἱ πρόεδροι τοῖς πράκτορσι [τῶν νόμων].

Minus miror huius legis et argumentum, quod incredibile, et formam, quam ineptissimam esse contendo, serio tractari a Schoemanno De Comitt. Athen. p. 115. not. 29. et p. 171. not. 2, quam sine ulla suspicione et aliis probari, et praecipue Boeckhio Oecon. Civ. Athen. I. p. 210. not. f. et p. 495. Edit. 2dae. Fac nihil esse quod in ipsa legis compositione et verbis offensioni esse possit, non tamen quemquam dubitaturum esse puto, si dico eam alienissimam esse ab ea demonstratione quam in hac Orationis parte persequitur Aeschines. Tota eius δοκιμασία, cuius generis est haec actio, nititur crimine ἑταιρήσεως, quo ad hunc finem utitur, ut obtineat Timarchum ideo ἄτιμον esse, et arcendum ἀπὸ τοῦ δημηγορεῖν, neque aliud quidquam in eo arguit nisi flagitiosam vitam turpiterque inde ab adolescentia actam aetatem. Itaque modo ante, § 28—32. recensuerat quibus vitiis qui dediti fuissent lege arcerentur ἀπὸ τοῦ βήματος, in qua lege esset hoc; si quis, spretis illis tamen prodiret ad dicendum, huic δοκιμασίαν ἐπηγγείλατο Ἀθηναίων ὁ βουλόμενος οἷς ἔξεσιν, et Heliaeam περὶ τούτων ἐν τῷ δικαστηρίῳ διαγιγνώσκειν iubet. His breviter commemoratis, de more recitantur ipsae illae leges: ἀναγνώσεται οὖν ὑμῖν τοὺς νόμους τοὺς περὶ τῆς εὐκοσμίας κειμένους τῶν ῥητόρων. § 34. Quid autem eo pertinet ea lex, cuius formula subiicitur? Prorsus nihil; siquidem neque δοκιμασία vitae ante actae continet, et potestatem tribuit Proedris oratoris immodestiae quae exstitisset statim mulcta irrogata coercendae, nihil ut Heliaeae decernendum relinqueretur. Igitur non huiusmodi legem, quae nihil attingebat Timarchum, sed illas tum recitatas fuisse apertum est: quas quum iudices audivissent, apte potuit Orator subiicere § 36: τούτους μέντοι τοὺς νόμους εἶναι χρησίμους ἢ ἀχρήσους ἐφ' ὑμῖν ἐστίν· ἐὰν μὲ

Digitized by Google

ἀν κολάζητε τοὺς ἀδικοῦντας, ἔσονται ὑμῖν οἱ νόμοι καλοὶ καὶ κύριοι, ἐὰν δ' ἀφῆτε, καλοὶ μόνον, κύριοι δ' οὐκέτι, quae fieri nullo modo potest ut subiecta fuerint eius legis mentioni, quae κόλασιν ipsam Proedris tribuebat. Sed videri potest, dicat quis, hanc legem esse eam ipsam, quam modo latam esse dixit Orator ex indignatione istius παγκρατίου quod in Timarcho exagitat § 26. et 33. Ne hoc quidem concedendum est. Quale fuit enim istud Timarchi παγκράτιον? ῥίψας θοιμάτιον γυμνὸς ἐπαγκρατίαζεν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, οὕτω κακῶς καὶ αἰσχρῶς διακείμενος τὸ σῶμα ὑπὸ μέθης καὶ βδελυρίας, ὥστε τούς τε εὖ φρονοῦντας ἐγκαλύψασθαι αἰσχυνθέντας ὑπὲρ τῆς πόλεως εἰ τοιούτοις συμβούλοις χρώμεθα. Ipsaque illa nova lex quid definiebat? Nempe ἀποκληροῦν φυλὴν ἐπὶ τὸ βῆμα ἥτις προεδρεύσει, voluitque καθῆσθαι τοὺς φυλέτας βοηθοῦντας τοῖς νόμοις καὶ τῇ δημοκρατίᾳ. Sed hanc legem ideo non recitari iubet Orator, quoniam alii, in quibus ipse Timarchus, eam γεγραμμένοι εἰσὶ μὴ ἐπιτήδειον. Non tamen difficile est coniicere quo consilio ea lata fuerit, nempe, quum non satis praesidii esset in Proedris, ut in concione integrae Tribui auctoritas concederetur statim arcendi ἀπὸ τοῦ βήματος eius, qui manifesto impurus esset et impudicus, tradendique τῷ δικαστηρίῳ, ita ut non exspectare necesse esset, si quis exsisteret qui δοκιμασίαν ἐπαγγέλλειν susciperet, sed eam ipsa ἐκκλησία denunciaret. Hoc suspicari licet ex his Oratoris verbis: ἔστι δ' οὐδὲν ὄφελος ζητεῖν τοὺς τοιούτους ἀνθρώπους ἀπελαύνειν ἀπὸ τοῦ βήματος ταῖς κραυγαῖς, οὐ γὰρ αἰσχύνονται. ἀλλὰ ταῖς τιμωρίαις τούτους ἀπειθίζειν χρὴ, μόνως γὰρ ἂν οὕτως ἀνεκτοὶ γένοιντο. Etenim neque ἡ προεδρεύουσα φυλὴ, neque universa concio τιμωρεῖσθαι poterat τὸν αἰσχρῶς βεβιωκότα ᾧ οἱ νόμοι προεῖπον μὴ δημηγορεῖν (§ 3), sed, ut in aliis delictis, sua auctoritate tradere τῷ δικαστηρίῳ, ita ut nemo privatus necesse haberet ullo periculo actionem instituere. Nihil quod huc pertineat cognoscitur in ea lege, cuius oratio § 35. exhibetur, in qua subitae immodestiae cuiusdam coercendae causa Proedri iubentur mulctam irrogare, ad eum finem, ne unius culpa aut demeritate publicae disceptationis ordo turbetur: contra, leges περὶ τῆς τῶν ῥητόρων εὐκοσμίας vitam ante actam spectabant,

Digitized by Google

et, sicut dicitur § 195, *οὐ τοὺς ἰδιωτεύοντας, ἀλλὰ τοὺς πολιτευομένους ἐξετάζουσιν.*

Si, ut spero, obtinui legem istam, de qua agimus, alienissimam esse ab argumento et disputatione in qua versatur Orator, restat ut demonstrem eam commenticiam esse potius, quam veram, sed alieno loco per errorem interpositam. Nihil suboluit Schoemanno l. c., qui minutis quibusdam correctionibus adhibitis sinceram legis Atticae orationem restitui posse putat. Nos de singulis videamus.

Statim quod ab initio ponitur, *τῶν ῥητόρων*, eo fraudem arguit, quod ista appellatio usurpabatur sane in communi sermone, quum intelligantur ii, qui *τοῦ λέγειν καὶ γράφειν* vel in concione, vel in Senatu munus occupare ac tueri solerent, sed aliena est a publicis documentis, sicut similis, *οἱ πολιτευόμενοι*: ne dicam, articulo praeposito *τοὺς ῥήτορας* non nisi aut de certa classe hominum, aut de certo numero dici posse. — *Ἐν βουλῇ ἢ ἐν δήμῳ*, corrigendum sane est addito utrobique articulo: sed quorsum *τῆς βουλῆς* mentio? quum Proedrorum munus, quibus in hac lege mulctae irrogandae potestas tribuitur, intra ipsam concionem contineretur, nec in Senatu ulli Proedri cogitari possint, ipsique infra iubeantur causam graviorem *εἰσφέρειν εἰς τὴν βουλήν*. — *Περὶ τοῦ εἰσφερομένου μὴ χωρὶς ἢ περὶ ἑκάστου.* Non repugno Schoemanno, qui istud *ἤ* abiiciat: sed fugit eum, id de quo agatur in concione non dici oportere *τὸ εἰσφερόμενον*, sed *τὸ προτεθέν*, cuius locutionis usum ipse vindicat in eodem libro p. 104: sed dicitur et *κρίσιν*, et *νόμον εἰσφέρειν*. Ipsum illud *χωρὶς περὶ ἑκάστου* tum demum recte diceretur, si plura simul essent *προτεθέντα*: et si in una eademque causa plura essent consideranda, ne fieri quidem poterat ut quis *ὁμοῦ περὶ ἁπάντων* diceret. Fallitur autem vir doctissimus quum putat hoc praecipi, ne quis de alia re verba faceret, nisi de qua Proedri retulissent, multoque magis quum confirmari hoc praeceptum contendit loco Demosthenis in Timocratea p. 715. 12, si quidem istic de lege a Timocrate lata agitur, cuius ferendae veniam iste non ante, ut oportebat, impetravisset: nec minus perverse et re et verba interpretatur, quum dicit illud ipsum, non licuisse de pluribus rebus simul dicere, docere Aeschinem initio Cte

Digitized by Google

iphonteae § 2: nam χωρὶς καὶ ἐν μέρει περὶ ἑκάστου γνώμην ἀποφαίνεσθαι indicat servari oportere ordinem aetatis in successione eorum, qui ad dicendum vocarentur. — Ἡ δὶς περὶ τοῦ αὐτοῦ ὁ αὐτὸς τοῖς αὐτοῖς δηλονότι (sicuti Reiskius edidet). In his, velut glossam, damnat Schoemannus verba ὁ αὐτὸς τοῖς αὐτοῖς δηλονότι. Non intercedo. Sed quis credat, quum in iudiciis δευτερολογία concederetur, in populi concione dicendi disceptandique libertatem, quae saepe in altercationem excedebat, adeo circumscriptam fuisse, ut nec plura simul complecti liceret, nec, quod quis semel attigisset, iterum defendere? Multo verior et prudentior ea lex erat, quam commemorat Demosthenes in Leptinea p. 502. init., quae vetabat δὶς πρὸς τὸν αὐτὸν ὑπὲρ τῶν αὐτῶν iudicium exerceri. — Subiicitur, ἢ λοιδορῆται, ἢ κακῶς ἀγορεύῃ τινὰ, ἢ ὑποκρούῃ, quorum singula inopportuna sunt. Primum λοιδορεῖσθαι et κακῶς ἀγορεύειν non attinebat cumulare, quae h. l. fere sunt eiusdem potestatis. Tum, ἀρχὴν λοιδορεῖσθαι erat sane lege sanctum, sicut e Lysia novimus p. 320, sed κακηγορίας actio quum cuivis laeso daretur, credibile non est eum qui in concione alium quemcumque maledictis proscidisset, ista mulcta solvenda crimine liberari potuisse. Cogitari poterat λοιδορεῖσθαι τῶν προέδρων τινά, si modo hi eodem loco essent habendi quo οἱ ἄρχοντες· tum infra de industria sermo est de vi Epistatae illata. Ipsum ὑποκρούειν, *obturbare*, proprium esse puto sermonis communis, non eius quo Leges enunciari solebant. Accedit quod vix in oratorem, qui e suggestu verba facit, hoc cadit, ut alium ὑποκρούειν dicatur, multoque melius de alio, qui oratorem ὑποκρούει. Itaque Grammaticus Bekkeri I. p. 68. 0. sic interpretatur: ὑποκρούειν τοὺς ῥήτορας τὸ μεταξὺ λεγόντων αὐτῶν ὑποφθεγγόμενον ἐμποδίζειν· quae interpretatio referenda est, opinor, ad Aristophanis Acharn. 37. (ἥκω παρεσκευασμένος βοᾶν, ὑποκρούειν, λοιδορεῖν τοὺς ῥήτορας, ἐάν τις ἄλλο τι λέγῃ περὶ εἰρήνης λέγῃ) sicuti τὸ πλῆθος ἐβόα apud Xenophontem Hellen. I. 7. 12. conf. Aeschines F. L. § 84. Et Demeam Demadae filium, e tibicina natum, aliquando Φρυαττόμενον ἐπὶ τοῦ βήματος ἐπεσόμισεν Τπερείδης εἰπών· Οὐ σιωπήσει, μειράκιον, κτέ. ut refert Athenaeus XIII. p. 591. F. Sed eadem comici scena demonstrat istam immodestiam longe diverso

Digitized by Google

modo tum coerceri solitam fuisse a Prytanibus quam ἐπιβολὴ quinquaginta drachmarum. Ipsa quidem series orationis nullum horum verborum subiectum habet nisi τῶν ῥητόρων τις: vix tamen fieri potest, ut, qui haec consarcinavit, non cogitaverit aliquem de multitudine. — Ἡ χρηματιζόντων μετὰ ἀνηκέστως λέγῃ περὶ τοῦ μὴ ἐπὶ τοῦ βήματος. Vix quidquam in his recte enunciatum est. Si bene conieci, intelligendum esse alium quemcumque e multitudine, non oratorem, dicendum fuerat λεγόντων (sicut in illa Grammatici Bekkeriani interpretatione:) nam χρηματίζειν proprium est eius, qui concioni praeest, et dicendi copiam facit, id quod latere non poterat Schoemannum: vid. p. 89. sq. eiusdem libri: Aeschines Timarch. § 23: πῶς κελεύει τοὺς προέδρους χρηματίζειν; κτὲ. Ἀνηκέστως λέγῃ bene vidit idem vir doctissimus ferri nullo modo posse; sed mire labitur quum corrigit et coniectura propemodum gloriatur, ἀνεστηκώς. *Surgere* quidem dicitur orator: sed primum, ut modo demonstravi, non de oratore haec accipere licet: tum, si de oratore sermo esset, diceretur in aoristi participio ἀναστάς, ut apud Aeschinem Timarch. § 110. *F. L.* § 84, sicuti in simili re παρελθὼν dicitur, et ἀναβάς et ἀναπηδήσας, aliaque: conf. Andocides Myster. § 112. Xenophon Hellen. I. 7. 14. Demosthenes Philipp. I. p. 40. 9. Mid. p. 519. 5. Timocrat. p. 703. 20. et 28: et taedet demonstrare perfecti participium in alia poni significatione, sicuti recte in hac ipsa Timarchea § 79. dixit Aeschines, ὁ κήρυξ ὁ νυνὶ παρεστηκὼς ἐμοὶ ἐπηρώτα ὑμᾶς, et § 117: ὁρῶ πολλοὺς προεστηκότας τῷ δικαστηρίῳ. Facile igitur caremus ista viri doctissimi coniectura: sed notanda est inscitia eius, qui haec tamquam legem Atticam ementitus est, ut pro eo, quod Aristophanes tenuit βοᾶν, substituerit ἀνηκέστως λέγειν; quum fortasse voluisset οὐκ ἀνεκτῶς, quamquam frustra ineptiarum istiusmodi correctio suscipitur. Nec magis prospere succedit Schoemanno horum correctio, quum sequitur περὶ τοῦ μὴ ἐπὶ τοῦ βήματος, pro quibus commendat, aliis, ut videtur, probantibus, περὶ τῶν ἐπὶ τοῦ βήματος, qua correctione nihil prorsus proficitur. Novimus τοὺς ἐπὶ τοῦ βήματος λόγους (ut apud Demosthenem Symmor. p. 189. fin. Aeschinem F. L. § 44: et τοὺς περὶ τὸ βῆμα, ibid. 71.) sed ut simpliciter dicatur sive ὁ, sive τὸ vel

Digitized by Google

τὰ ἐπὶ τοῦ βήματος, ab hoc certe loco alienissimum est. Si operae pretium esset hariolari et ludere, coniicias aliquem, ut reprehenderet, ad praecedens λέγῃ adscripsisse, οὐκ ἀνεκτὸν περὶ τοῦ μὴ ἐπὶ τοῦ βήματος. — Sequitur, ἢ παρακελεύηται ἢ ἄλλῃ τὸν ἐπιστάτην. In his παρακελεύεσθαι Schoemannus interpretatur *seditiosis vociferationibus uti*. Actum erit de recta interpretandi ratione, si tam incredibilia fingere licebit. Sed nullo modo defendi poterit hoc παρακελεύεσθαι, quo in legis praescripto nihil languidius est, coniunctum cum ἕλκειν. Hoc quid sit bene noverat Schoemannus: vid. lib. cit. p. 90. G: in concione fieri solebat per τοξότας in eo qui se immodeste gereret. Sed plane novum et inauditum est ut quis dicatur ἕλκειν τὸν ἐπιστάτην. Cogitarine potest, ut tanta iniuria Epistatae illata tam modica quinquaginta drachmarum multa punita fuerit? Cui non in mentem veniunt ea, quae disputat Demosthenes in Midiana p. 524. 30. de iniuria Thesmothetae illata? quae eadem valere opinor in Epistata. — Quod additur, ἀφειμένης τῆς ἐκκλησίας ἢ τῆς βουλῆς, secundum novissimorum Editorum interpunctionem coniungitur cum antecedentibus: nihilominus ambigi potest ad illa an ad sequentia pertineat, sed utrumcumque malueris, stolidum esse reperies. Dimissa concione nullus amplius erat Epistates cui iniuria fieri posset; et si iubeantur Proedri dimissa concione ἐπιγράφειν, insulse praecipiatur hoc, quod fieri nullo alio modo poterat. In verbis praeterea ipsis hoc vitiosum est, quod de concione non nisi λύειν et διαλύειν usurpari solebat, de Senatu ἀφιέναι, ut recte ipse monuit Schoemannus lib. cit. p. 147. not. 1; et Xenophontis locus, Hellen. I. 7. 13, dudum ut oportebat correctus est. Postremo, nihil eorum quae in Senatu commissa essent ad Proedros concionis pertinere, apertum est. — Κυριεύετωσαν οἱ πρόεδροι μέχρι πεντήκοντα δραχμῶν, καθ' ἕκαστον δίκημα ἐπιγράφειν τοῖς πράκτορσιν. Ne haec quidem sine animadversione dimitti possunt. Primum, κυριεύειν verbum ingnitum est in hoc Attico sermone, multoque minus in legius usurpatum. Satis constat dicendum fuisse κύριοι ἔστωσαν, t in lege apud Demosthenem Macart. p. 1076. 19. Tum, sum κύριον εἶναι et αὐτοκράτορα εἶναι, plerumque Infinitivum oristi adiunctum habere solet: conf. Demosthenes Aristocrat.

Digitized by Google

p. 630. 14. et 689 fin. Phorm. p. 962 19: quamquam Praesentis infinitivus est in Inscriptione apud Boeckhium Seewezen p. 467. et apud Demosthenem Macart. l. c. Ἐπιγράφειν viderunt viri docti perperam poni pro solemni ἐγγράφειν. Sed non attenderunt ridicule dici Proedros κυρίους εἶναι ἐγγράφειν, quoniam non tam eius inscriptionis *potestas* iis tribuitur, sed τῷ ζημιοῦν, vel τοῦ ἐπιβολὴν ἐπιβάλλειν, cuius alterum illud consectarium esset, aut nude dicendum fuisse ἐγγραφόντων, ut in simili lege apud Demosthenem Macart. p. 1074. fin. Quod interponitur καθ' ἕκαστον ἀδίκημα, aut vitiosum est, si voluerit *statim*, *in flagrante delicto*, nam ita παρ' ἕκαστον ἀδίκημα dicendum erat, ut apud Demosthenem pro Coron. p. 229. 19. παρ' αὐτὰ τἀδικήματα· aut otiosissimum, si singula delictorum genera intellexit, propter saepe interpositum disiunctivum ἤ in enumeratione quae praecedit. — Non minori offensioni sunt ea, quae statim sequuntur. Ἐὰν δὲ πλέονος ἄξιος ᾖ ζημίας, quaeri potest, quis? Mira enim verborum compositio est, si τις, quod initio legis ponitur, huc revocandum est. Sed pro πλέονος, requirebatur μείζονος, nisi quis πολλὴν ζημίαν pro μεγάλην probet. Conflictum hoc est exemplo eius, tum quod in Senatu circa τὸν εἰσαγγελθέντα valebat, ut optio daretur utrum mulcta irroganda, an causa τῷ δικαστηρίῳ tradenda esset, tum eius quod apud Demosthenem Archonti permittitur, Macart. l. c. — Si, inquit, qui deliquerit graviorem poenam meruerit, Proedri ἐπιβαλόντες μέχρι πεντήκοντα δραχμῶν εἰσφερέτωσαν εἰς τὴν βουλὴν ἢ εἰς τὴν πρώτην ἐκκλησίαν ἐν τῷ βουλευτηρίῳ. Quae tandem ista saevitiae libido est? Proedri, postquam mulctam irrogaverint (ἐπιβαλόντες) mulctatum ut tradant senatui graviore etiam poena afficiendum! Repugnare hoc existimo reliquis iudiciorum institutis, per quae ne litem quidem movere bis ex eadem causa adversus eundem licebat. Tum, per compositionis formam, istud εἰσφέρειν εἰς τὴν βουλὴν nullum aliud obiectum habere potest, nisi αὐτὸν τὸν ἀδικοῦντα. Sed nemo umquam Athenis ita dixit. Legem εἰσφέρειν dicebatur, et causam dicuntur εἰσφέρειν οἱ ἄρχοντες, sicut apud Demosthenem Aristocrat. p. 629. 22. quamquam tritius est εἰσάγειν τὴν δίκην. tum Senatus dicitur causam παραδιδόναι τῷ δικαστηρίῳ. De re ipsa mox dicemus. Sed εἰς τὴν πρώτην ἐκκλησίαν

Digitized by Google

propterea ferendum non est, quia vix cogitare licet de prima cuiusque prytaniae legitima concione, quae certis negotiis destinata erat. Dici poterat εἰς τὴν ἐπιοῦσαν ἐκκλησίαν. In commenticia illa ἐπιχειροτονίᾳ νόμων, quae inserta est Demosthenis Timocrateae p. 706. appellatur sane ἡ τελευταία τῶν τριῶν ἐκκλησιῶν, sed in eo negotio cui totidem conciones lege destinatae erant. De bello et pace quoque duae continuo conciones haberi solebant. conf. v. c. Aeschines F. L. § 53. et 60 sq. Sed ut simpliciter prima quaeque concio ἡ πρώτη appelletur, inauditum est. Postremo Editorum hoc inventum esse videtur, ut interpungendo verba ἐν τῷ βουλευτηρίῳ cum istius concionis mentione coniungerent, satis inepte: aliquanto melius cum sequentibus copulari agnovit Schoemannus, quem tamen nihil offendere videtur inscitia compositionis, si huius postremi capitis praeceptum initium ducit a verbis ἐν τῷ βουλευτηρίῳ. Habebimus igitur haec: ἐν τῷ βουλευτηρίῳ ὅταν διεξίωσι κλήσεις κρινάτωσαν. Voluit sine dubio istud κρίνειν Senatui tradere: sed ex serie compositionis nullum subiectum est Imperativi κρινάτωσαν praeter ipsos Proedros. Sed rem ipsam quae praescribitur respuit constans civitatis disciplina. Proedri concionis erant, nec quidquam in Senatu referre poterant. Multo minus Senatus istiusmodi querelas, de quibus in hac lege sermo est, accipiebat, nec nisi privatorum εἰσαγγελίας δέχεσθαι (ut loquitur Lysias Nicomach. p. 185. 20.) poterat, si eae ad reip. discrimen causamque pertinere viderentur, nec nisi in his causis mulctae irrogandae usque ad quingentarum drachmarum potestatem habebat, nisi rem tribunali tradere mallet: conf. Demosth. Euerg. et Mnesib. p. 1152. Neque enim eiusmodi iuris dicundi potestate utebatur Senatus, ut alius poenae decernendae potestatem haberet, nec quidquam aliud in hac lege nisi gravior aliquanto mulcta a Senatu exspectabatur. Eventus igitur hic erit, ut, cui Proedri iam quinquaginta drachmarum poenam imposuerint, hunc nova drachmarum προσθήκη gravius mulctare potuerit Senatus. Credat qui velit. Quod interponitur, ὅταν διεξίωσι κλήσεις, corrigendum sane erat αἱ κλήσεις, aut τὰς κλήσεις· nam quid sit illud διεξίωσιν inexplicabile est. Quod Reimius interpretatur διεξιέναι κλήσεις, ut sit »perquirere num

Digitized by Google

rectae sint," quis, quaeso, umquam ita locutus est? Ipsum illud κλήσεις alienissimum est ab ea delatione, qua Proedri dicuntur causam Senatui tradere, sed proprium eorum qui suo nomine quem in ius vocabant apud magistratum. Ne κρίνειν quidem suo loco dicitur, quod omnino sane tribuitur tribunalibus, ita ut iuris dicundi omnis potestas significetur (ut apud Demosthenem pro Coron. p. 298. init. ὑμᾶς δεῖ — τὰς τε ἰδίας δίκας καὶ τὰς δημοσίας κρίνειν. conf. Timocrat. p. 747. med.) sed ipsum pronunciare, quod postremum est in eo munere, διαγιγνώσκειν dicebatur. In hoc verbo Praesentis Imperativum servat Aeschines Timarch. §. 20.

Extrema haec sunt: καὶ ἐὰν καταγνωσθῇ αὐτοῦ κρύβδην ψηφιζομένων τῶν βουλευτῶν, ἐγγραψάτωσαν οἱ πρόεδροι τοῖς πράκτορσι τῶν νόμων. Etiam si abiicimus τῶν νόμων, nihil fere est in reliquis quod sanum sit. Quum dicitur ἐὰν καταγνωσθῇ αὐτοῦ quaeritur quis sit αὐτός, quum nemo certus in antecedd. indicatus sit. Oportebat hoc sic enunciare, vel ὅ τι δ' ἂν καταγνωσθῇ, ut in Timocrat. p. 721. init. vel οὗ δ' ἂν καταγνωσθῇ, qui damnatus esset hunc ut Proedri inscriberent apud Practores: in quo tamen ipso diserta mentio requiritur eius poenae generis, quod unum in Senatus potestate erat, nempe ζημιοῦν ταῖς πεντακοσίαις· nam hoc unum genus inscribi poterat apud Practores. Recte, contra, et diserte lex pronuntiat quam refert Aeschines Timarch. 21: ἐὰν δέ τις ταῦτα ποιῇ, καταγνωσθέντος αὐτοῦ ἐταιρεῖν, θανάτῳ ζημιούσθω. Et in κρύβδην ψηφιζομένων τῶν βουλευτῶν hoc notandum est et otiosum esse τῶν βουλευτῶν, et non τοὺς βουλευτάς, sed τὴν βουλήν in lege appellari solere: praeterea istud κρύβδην ψηφίζεσθαι non nisi in ea quaestione tribuitur Senatui, πότερόν τις ἀδικεῖ, sicut apud Demosthenem Euerg. et Mnesib. loco supra indicato: sed poenae aestimatio (τιμᾶν) respuebat illam sententiae ferendae rationem.

Si, ut spero et confido, satis probavi nihil sani esse in tota illa verborum sententiarumque turba, nihil opus esse existimo alios monere ne istiusmodi commento in posterum utantur ad res rationesque civitatis Atheniensium explicandas. Non enim fore puto quemquam tam pertinacem, ut eius auctoritatem

Digitized by Google

eneretur donec ostendero quis et unde eam legem consarcina-erit. Quam patienter tamen viri docti tralaticiam auctori-tem ferant, et quam sero meliora probentur, agnovi, quod bleo, in Boeckhio, qui illam ὕβρεως legem, in eadem Timarchea 16. quam in prima editione Oeconomiae Civilis Atheniensium ervarat, eandem tuetur et exornat in altera editione, I. p. 508, uum aliquot annis ante, in Epistola ad Hermannum p. XLVII qq. ostendissem eam esse confictam, necdum a quoquam rati-nes meas impugnatas esse vidissem. Sed nolo molestus esse eque intercedo, quin sua cuique placeant.

J. BAKE.

QUID SIT διαβαπτίζεσθαι.

Qui Graeculorum commenta et rebus et verbis absurda pro ntiquis legibus Atticis nil mali suspicantes lectitant, iidem ontrario errore genuina Atticae facundiae monumenta a falsa-iis sequioris aetatis supposita esse male suspicantur. Lucu-lentam orationem κατ' Ἀρισογείτονος sunt qui ab Alexandrino rhetore conflatam esse existimant, aut certe non in iudicio ha-bitam sed animi causa et ad stilum exercendum compositam. Oratio κατ' Ἀρισογείτονος, (quam ego quo saepius relego, eo magis ab ipso Hyperide et scriptam et apud iudices habitam esse mihi persuadeo) tota spirat Atticam sanitatem et facun-diam et Atticos sales leporesque multos habet et Ἀττικιστί, non Ἀττικῶς, scripta est, ut qui modo Attica ab Aegyptiacis et Alexandrinis dignoscere didicerit, ad illius errorem qui haec ab Alexandrino sophista aut rhetore profecta putet non subridere non possit. In ea oratione legitur § 51. pag. 782, 23: συκοφαν-τῶν, αἰτῶν, εἰσπράττων ἀργύριον, οὐχὶ μὰ Δία τοὺς λέγοντας ἔνιοι μὲν γὰρ ἐπίστανται τούτῳ διαβαπτίζεσθαι) ἀλλὰ τοὺς κώτας καὶ τοὺς ἀπείρους. Quid sit διαβαπτίζεσθαι non est satis cuique perspicuum. Apparet sensu eodem dici atque διαπαίζεσθαι, velitari, quo verbo passim utuntur Graeci minus

Digitized by Google

veteres, Veterum qui usus sit novi neminem. Si Schaeferum audis, βάπτειν τινά sive βαπτίζειν idem est quod λοιδορεῖν: ergo διαβαπτίζομαι est διαλοιδοροῦμαι. Noli credere. Neque enim βάπτω (βαπτίζω) est λοιδορῶ, neque διαλοιδορεῖσθαι loci sententiae convenit. Reperi quid esset διαβαπτίζομαι apud Polyaenum IV. II. 6: Φίλιππος καὶ Μηνηγέτης ὁ παγκρατιαστὴς ἐν παλαίστρᾳ ἐκυλίοντο. deinde uterque ex eo pulvere δραμὼν ἐς κολυμβήθραν ἐπέρριψεν ἑαυτόν. καὶ ὁ Φίλιππος διαβαπτιζόμενος πρὸς τὸν παγκρατιαστὴν καὶ κατὰ τοῦ προσώπου ῥαινόμενος οὐκ ἀνῆκεν. Quale sit hoc genus certaminis in palaestra ex his satis intelligimus et tantum non oculis cernimus. Eadem opera perspicue intelligitur cur διαβαπτίζομαί τινι dici possit pro διαπληκτίζομαί τινι, et quam sit hoc scite lepideque dictum: οὗτοι γὰρ ἐπίσανται τούτῳ διαβαπτίζεσθαι.

C. G. C.

AELIANI LOCUS CORRECTUS.

Ridiculo scribae errore Aelianus de Nat. Anim. I. 30. scripsisse putatur: ὁ λάβραξ — εἴη ἂν, εἰ καὶ παίσας ἐρῷ, ἰχθύων ὀψοφαγίσατος, id est »*cum labendi periculo dicam*" ut Interpreti videtur, qui ipse labendi periculum nullo pacto potuit effugere. Aeliano contigit non tantum ut elocutione uteretur admirabili, cuius ipse in Epilogo operis praedicat praestantiam τῶν τε ὀνομάτων καὶ τῶν ῥημάτων τὸ κάλλος, (cuius γεῦμα esto quod scribit XVI. 2: οὐκ ἔχων ἐπισήμην ὀρνιθογνώμονα), sed etiam ut esset homo facetissimus et iocorum omne genus abundantissimus etiam frigidissimorum, veluti XV. 16: τὰ βρέφη διεσθίει τῆς μητρὸς τὴν γαστέρα, ὥσπερ θυροκοποῦντα, ἵνα τι καὶ παίσω, et XII. 21: καὶ, ἵνα εἴπω τι καὶ ὑποπαίσας, Ἀκρίσιος γίνεται εἰς τὴν παῖδα, et alibi non minus salse. Itaque etiam nunc librarius ἔπταισεν, Aelianus ἔπαισεν, et emendandum est: εἰ καὶ παίσας ἐρῶ.

C. G. C.

Digitized by Google

LECTIONES TULLIANAE.

SCRIPSIT W. G. PLUYGERS.

CAPUT VII.

In nullo fortasse veterum scriptorum monumento felicius elaboravit doctorum hominum sollertia, quam in iis libris emendandis qui continent Ciceronis orationes tres de lege agraria. Quod si post multam et indefessam operam, quam inde a renatis litteris ad hanc usque recentem memoriam tot viri in nostra arte clari in haec volumina purganda contulerunt, impedita saepe etiamnunc eorum videtur lectio et lubrica multis locis atque incerta interpretatio, si quis propterea minus commode aut de ipsa arte aut de artificum facultatibus sentiat, ne mihi iste veteres libros inspiciat, et, nisi eorum numero se aggregavit qui quae se assequi posse desperent contemnere se simulant, mecum artem suspiciet quae sola excellentissimi ingenii reliquias in tanto naufragio colligere et disponere potuit, eruditamque admirabitur eorum virorum sagacitatem, qui in tantis tenebris ac sordibus et sententiam scriptoris perspexerunt et orationem ad pristinum suum splendorem reduxerunt. Nam hoc vere dici potest: si in hodiernis earum orationum editionibus plura supersunt vitiosa et corrupta, quam in rerum ubertate et verborum copia, quibus hoc romanae eloquentiae monumentum egregie est instructum atque ornatum, aequo animo ferri posse videatur, in libris manu scriptis nulla ferme pars est quae sine offensione legi aut etiam intelligi possit, nisi interpretationem praecesserit vel potius comitetur emendata lectio. Ergo qui boni viri institu-

Digitized by Google

tum tenere velit, quae a superioribus ingeniose reperta inveniat iis candide et grato animo utetur: sin vero quid ab iisdem praetermissum aut minus bene administratum viderit, non morose expostulabit, sed errata corriget si poterit omissaque supplebit.

Atque antequam ipse ad emendandas has orationes accedam, lubet mihi paucas quasdam ex magno numero egregias aliorum emendationes excerpere et in lucem proponere. Ita grati animi officium cumulatius persolvam, utilitatemque mihi praebitam quanta possum ego claritate rependam. Et versabuntur mihi ante animum exempla quae quamquam me assequi posse diffidam imitari tamen studeam: aliosque eadem dedocebunt artem despicere quae sola effecit, ut scriptores quos admirari sese ac diligere praedicant, etiam possint, si quando legant, intelligere atque interpretari.

In his emendationibus proponendis intra fines libri II me continebo ordinemque sequar ipsius orationis quam egregie illustrare videntur. Librorum lectionem corruptam et castigatam a criticis lectionem sine commendatione, quae inepta, vel laudatione, quae superba videri possit, quam brevissime potero exponam.

§ 32. Rullus decem viris ex lege sua constituendis *finitores ex equestri loco ducentos in annos singulorum stipatores corporis constituit eosdem ministros et satellites potestatis.*

Paratum erat *παραδιόρθωμα in annos singulos*, idque exhibent libri veteres omnes praeter Erfurtensem. Veram lectionem invenit Mommsenius: *vicenos singulorum stipatores.* In archetypo *vicennos* scriptum fuisse suspicor.

§ 44. *Quod si Alexandria petebatur, cur non eosdem cursus hoc tempore, quos L. Cotta L. Torquato consulibus cucurrerunt? cur non aperte, ut antea? cur non item, ut cum decreto et palam regionem illam petierunt? an quietis iis qui per cursum rectum regnum tenere non potuerunt nunc taetris tenebris et caligine se Alexandriam perventuros arbitrati sunt.* Lauredanus: *ut cum directo:* Gulielmus, *an qui etesiis qui per c. r.* qui deo

Digitized by Google

viri ita emendationem huius loci egregie inchoasse censendi sunt.

§ 79. Agrum Campanum Rullus *in iugera dena describat obusura. Nam usque ad Arniensem nomina vestra proponat.* Ita liber Vossianus F. 91, qui mihi ante oculos est: qui liber plerumque cum Italis in appendice Orelliana conspirat, sed habet tamen quaedam propria ac sua, ut eius testimonium per se sit ponderandum, non ceterorum librorum auctoritate contineatur. Hic vero nulla littera ab eo discedunt ceteri omnes. Lauredanus: *describat; a Suburana usque ad Arniensem.*

Nomen proprium ingeniose et docte retractum mihi in mentem revocat praeclaram correctionem in oratione pro Caecina § 87. *Verbum* UNDE *utrumque declarat, et ex quo loco et a quo loco. Unde deiectus est Cinna? Ex urbe. Unde deiecti simus? Ab urbe. Unde deiecti Galli? A Capitolio. Unde qui cum Graccho fuerunt? Ex Capitolio.* Nemo non vidit corruptum esse *unde deiecti simus.* Itaque correxere certatim, alius *unde deiecti Poeni*, alius *unde deiecti Tusci*, alius *unde deiectus Carbo*, alius *unde deiectus Lepidus*, alius, iam melius et quod sententiam et quod orationem attinet, *unde Samnites.* Hic vero videre licet quid intersit inter coniecturam et correctionem. Nam postquam Baiterus veram lectionem *unde Telesinus* reperit, quis non abiiciet commenta ceterorum. Neque tamen in nostris studiis divinationem et coniecturam alto supercilio contemnendas esse arbitror. Nam primum vera et antiqua lectio per librariorum et correctorum culpam saepe ita penitus deleta est, ut ne tenuissimum quidem eius vestigium supersit; in quibus locis ultra progredi non datur quam ut probabilia videamus: hoc autem fit coniectura et divinatione. Deinde non ita rarum esse puto, ut quod alius quamquam non vere sed tamen cum ratione et arte coniecerit, id alium quasi ad ipsam veritatem perducat. Quis enim diiudicabit, (quod de ipsum quidem virum clarissimum facere posse credo) an Baitero Telesini venisset in mentem, si non ad hanc partem rerum Romanarum Pantagathi *unde Samnites* animum eius advertisset. Ceterum in corrupta lectione libri Tegernseensis scripsi *deiecti simus;* quamquam Baitero confirmanti hunc li-

Digitized by Google

brum praebere *sinus* facile ac libenter credo. At persaepe in hoc concursu litterarum (*imu*) lineola omittitur, ut non tam quid scripserit librarius quaerendum esse videatur, quam quid scribere in animo habuerit. Quis autem dubitare potest quin hic cogitaverit ad participium *deiecti* adcommodare verbum substantivum *simus*? Neque minus certa erit emendatio *Teleinus*, si ita fortuitum subtraxero firmamentum, quod in scriptura *sinus* casus praebuisse videtur. Sed revertor ad orationem de lege agraria II.

§ 92. *Haec consilia maiorum M. Bruto — reprehendenda visa sunt, neque te, P. Rulle, omina illa M. Bruti atque auspicia a simili furore deterrent* (scil. ne Capuam coloniam deducat). *Nam et ipse qui deduxit, et qui magistratum Capua et Locreunti ceperunt — omnes acerbissimas impiorum poenas pertulerunt. Capua et Locreunti* liber Voss. Quid ceterorum librorum portenta commemorare attinet? *Locreanti, locrearit, locare ante.* Egregie correxit Turnebus: *qui magistratum Capuae illo creante ceperunt.*

§ 96. *Huc* (Capuam) *isti decemviri cum modo colonorum ex lege Rulli deduxerint, centum decuriones, decem augures, sex pontifices constituerint, quos illorum animos, quos impetus, quam ferociam fore putatis? Modo* in libris manu scriptis est mo, si unam lineolam addis habebis *nuo* i. e. *numero.* Quid porro frequentius, quam ut *cum* adverbium temporis relativum cum praepositione confundatur? ex qua confusione nasci solent correctiones scilicet, ut nomina ad praepositionem accommodentur. Satis ergo probabilis est emendatio editionis Aldinae *cum numerum colonorum deduxerint?* Et tamen solum verum esse Lauredani *cum quinque millia colonorum — deduxerint* vel numeralia ceteris nominibus adiecta demonstrant. Ergo mo natum est ex ɔɔɔ.

§ 102. *Non modo vos eritis in otio qui semper esse volueratis, verum etiam istos quibus ociosi ocium fecissemus atque ociosos reddam. Etenim illis honores, potestates, divitiae ex*

Digitized by Google

umultu atque ex dissensionibus civium comparari solent: vos uorum gratia in suffragiis consistit, libertas in legibus. Hos n iudiciis et aequitate magnos timores familiares in pace omni ctione ocium tenere debetis. Tam et si ei qui propter desidiam n ocio vivunt tamen in sua turpi inertia capiunt voluptatem sub pso ocio quo vos fortunam regitis. Si hunc statum quem ha-ietis esse non ignoravi non quaesitum, sed vita partum ocium enueritis. Ita libri qui proxime ad veram lectionem accedunt; am *honos in iudiciis*, quae unius libri lectio est, non magis erum est quam *hos in iudiciis*. Ussingius: *verum etiam istos uibus odio est otium aeque otiosos reddam.* Natum est *ociosi* x *odiost: fecissemus* correctoris in corrupta lectione supplementum est. In sequentibus Lauredanus: *vos quorum gratia n suffragiis consistit, libertas in legibus, honos in iudiciis et equitate magistratuum, res familiaris in pace. Honos*, ut dixi, dhuc medicum exspectat, cetera verissime. In postremis ambinus pro *Tam et si ei* scripsit. *Nam si ii.* Cetera praelare restituit Madvigius: *Nam si ii qui propter desidiam in tio vivunt tamen in sua turpi inertia capiunt voluptatem ex ipso tio, quam vos fortunati eritis, si hunc statum, quem habetis esse] non ignavia [non] quaesitum sed virtute partum, [otium] enueritis.* Quae uncinis circumscripta interposui, a librario interiecta esse apparent, ut verba corrupta et divulsa speciem quamdam orationis praeberent.

Haec quum scribo admiror incredibilem horum virorum et rope divinam ingenii vim, quae tantas tenebras tam clara luce ollustrare potuit: sed simul cogitatio animum subit me comittere ut aut stultus et inconsideratus videar, qui emendaonem harum orationum aggressurus excellentissima quaeque iorum inventa sedulo conquiram et in luce ponam, ad uae tamquam ad exempla mihi a memet ipso proposita exiantur quae elaboraverim ego; aut arrogans et temerarius iuicer, qui cum nobilissimis viris in certamen venire non verear, eumque ingenium cum illorum excellenti praestantia compari posse putem. Ego vero nihil peius odi quam temerariam superbam arrogantiam: neque etiam ita me mei poenitet t stultum et inconsideratum me esse confitear. Itaque exem-

Digitized by Google

pla proposui non ad quae alii meam operam exigerent, sed quae ipse mentis oculis intuerer, facultate me adaequare posse desperarem: nec mihi cum quoquam certamen institui, »sed par est omnes omnia experiri qui res magnas et magno opere expetendas concupiverunt. Quod si quem aut natura sua aut illa praestantis ingenii vis forte deficiet, aut minus instructus erit magnarum artium disciplinis, teneat tamen eum cursum quem poterit. Prima enim sequentem honestum est in secundis tertiisque consistere." His ego confirmatus, quae verissime scripsit Cicero ad Brutum, bono animo experiar quid in emendandis orationibus de lege agraria efficere possim, aequi iudicis bonique viri esse existimans ut quum summa admiretur inferiora tamen non contemnat.

ORATIO DE LEGE AGRARIA I.

IN SENATU KAL. IANUARIIS.

§ 1. Satis constat totam hanc legem agrariam comparatam fuisse adversus Pompeii in re publica dominationem. Quaerebant imperii opportunitatem Crassus, Caesar ceterique factionis popularis principes, ut ipsi quoque milites haberent quos Pompeii exercitibus opponerent. Hinc acerrime iidem contendebant populo Romano regis Alexandrini hereditatem esse cernendam, quam hereditatem sine vi ac bello adiri non posse egregie intelligebant. Neque id tum primum eos machinatos esse docet Cicero in or. II. § 44, quem locum supra scripsi, et Suetonius in Caesare c. 11: *conciliato populi favore* (scil. ludorum magnificentia quos aedilis curulis fecerat iisdem consulibus quos Cicero in hac re commemorat) *tentavit per partem tribunorum, ut sibi Aegyptus provincia plebiscito daretur, nactus extraordinarii imperii occasionem, quod Alexandrini regem suum, socium atque amicum a senatu appellatum, expulerant, — nec obtinuit adversante optimatium factione.* Ad hunc Caesaris conatum pertinet quoque locus in hac oratione § 1: *Dabilis igi-*

Digitized by Google

tur Alexandriam clam petentibus iis quibus apertissime pugnantibus restitistis, in quo legendum est *oppugnantibus*, ut duo verba idem obiectum habeant *Alexandriam*.

§ 2. seqq. intelligi non posse puto nisi statuamus Ciceronem, sicut in contione (Or. II. § 48.) per praeconem, ita hic in senatu per se ipsum ex libello legis (cf. II. § 13.), quem in manibus haberet, recitasse nominatim fundos publicos, quos Rullus venire iuberet. Itaque ego hanc partem orationis in hunc modum conformatam fuisse suspicor: *Agros emi vult qui dividantur: quaerit pecuniam. — Exspecto quid tribunus plebis vigilans et acutus excogitet. Veneat, inquit, silva Scantia.* (Haec primo loco in tabula posita fuisse videtur: Cf. Or. II. § 47.) *Utrum — iudicabuntur. Vendit Italiae possessiones ex ordine omnes.* (Sequuntur nomina praediorum publicorum in Italia, quibus omnibus enumeratis subiungitur:) *Sene est in eo diligens; nullam enim praetermittit. Persequitur in tabulis censoriis totam Siciliam.* (Sequitur enumeratio vectigalium Siculorum quam his verbis interrumpit:) *Nullum aedificium, nullos agros relinquit*[1])*!* (Absolvitur enumeratio. Continuo subiunguntur, quae neminem recte interpretari posse credo, nisi vere ne de hoc loco sentire concedat:) *Audistis auctionem populi Romani proscriptam a tribuno plebis, constitutam in mensem Ianuarium, et, credo, non dubitatis quin idcirco haec aerarii causa non vendiderint ii qui armis et virtute pepererunt, ut esset quod nos largitionis causa venderemus.* Sed legendum est: *non dubitastis*: ipsam auditionem, nullo meditandi spatio interiecto, hoc iudicium insecutum est, et uno eodemque temporis momento patres conscripti audisse et cogitasse censendi sunt. Simili errore in § 23. liber Erlangensis praebet: *Errastis — qui speratis* pro *sperastis*.

Hoc unum addo. Illam vectigalium recitationem, quam sera statui, consuli, ut in re patribus conscriptis nondum sa-

[1]) Eodem modo in Oratione III § 7. orator sua verba inter verba legis interponit: *qui post Marium et Carbonem consules agri, aedificia, lacus, stagna, loca, possessiones — caelum et mare praetermisit, cetera complexus est — publice data, assignata, vendita, concessa sunt.* etc.

Digitized by Google

tis cognita, prope necessariam fuisse puto. Etenim habita est haec oratio ipsis Kalendis Ianuariis. Cf. Or. II. § 6. Tribuni plebis, qui legem agrariam ferebant, magistratum inierant a. d. IV Idus Decembres proximas, nec statim primis diebus magistratus sui legem proposuerant. Vid. Or. II. § 13: *Ineunt tandem magistratus tribuni plebis: contio exspectatur P. Rulli, quod et princeps erat agrariae legis et truculentius se gerebat quam ceteri. — Legem hominis contionemque exspectabam. Lex initio nulla proponitur: contionem in primis advocari iubet. — Aliquando tandem me designato lex in publicum proponitur. Concurrunt iussu meo plures uno tempore librarii. Descriptam ad me legem afferunt.* Ita pauci dies superfuerunt quibus senatores legem cognoscere potuerunt, quam plurima capita continuisse constat ac longissimam fuisse ex ipso argumento conficitur: quotus quisque igitur in curia fuisse putandus est, qui aut describendi curam adhibuisset aut cognoscendi diligentiam, praesertim in hilaritate Saturnaliorum ceterorumque dierum festorum, qui post Idus Decembres inciderunt. Ergo consul, si Kalendis Ianuariis intelligi sese a senatoribus voluit, non tantum de lege disputare, sed ipsam legem quasi in curia proponere eamque partim recitare coactus est. Ceterum, quoniam locum ex Or. II. supra scripsi, facere non possum quin commemorem Kayseri coniecturam ingeniosissimam. In omnibus libris pro *contio exspectatur P. Rulli*, scriptum est *concio tandem exspectata P. Rulli*. Excogitavit v. d.: *Ineunt tandem magistratus tribuni plebis concitata iam pridem exspectatione P. Rulli, quod* etc.

§ 5. Praeter bona publica in Italia et Sicilia *iubent venire agros Attalensium atque Olympenorum, quos populo Romano P. Servilii fortissimi viri victoria adiunxit; deinde agros in Macedonia regios, qui partim T. Flaminini partim L. Pauli qui Persen vicit, virtute parti sunt: deinde agrum optimum fructuosissimum Corinthium, qui L. Mummii imperio ac felicitate ad vectigalia populi Romani adiunctus est.* etc. Lambinus *quos populo Romano* pro librorum omnium *hos p. R.*; Lauredanus: *T. Flaminini* pro *T. Flaminii*. Uterque recte: quamquam hunc solum editores sequuntur. Praeterea deleatur *q*

Digitized by Google

Persen vicit. Virorum nominibus brevis rerum gestarum commemoratio adiicitur aut ornandae orationis causa aut ne in multis hominibus eiusdem nominis haereant ii qui audiunt, et errent. Quorum neutrum pertinet ad hunc locum aut ad L. Pauli eximiam claritatem. Quem Paulum, praesertim in regni Macedonici mentione, cogitare poterant patres praeter magnum illum virum qui Persen vicit?

§ 13. Quod ad quemque pervenit pervenerit ex praeda, ex manubiis, ex auro coronario id lex ad decemviros referri iubet. Unus excipitur Pompeius: *sed cui manubias remittit in huius vectigalia invadit. Iubet enim pecuniam, si qua post nos consules ex novis vectigalibus recipiatur, hac uti decemviros. Quasi vero non intelligamus haec eos vectigalia quae Cn. Pompeius adiunxerit vendere cogitare.* Aperitur fraus legis quae generalibus verbis comprehenderet quod unum Pompeium spectaret. Sententiam huius loci non assecutus est qui interpolarit *vendere.* Nam hoc tenendum est, nihil decemviros vendere potuisse nisi quod lex nominatim iuberet. Lex autem ea vectigalia quae instituta forent post Ciceronem et Antonium consules, id est quae nondum erant tum quum lex promulgata est, complecti non poterat. Itaque ne novas opes sibi compararet Pompeius, decemviri quum vectigalium quae nondum instituta essent caput attingere non possent, fructum saltem sibi reservarunt. Neque etiam in Oratione II. quidquam de hac venditione dictum est § 62: *Cavet ut si qua pecunia post nos consules ex novis vectigalibus recipiatur ea decemviri utantur. Nova porro vectigalia videt ea fore quae Pompeius adiunxerit: ita remissis manubiis vectigalibus eius virtute partis se frui putat oportere.*

Ceterum eum esse librariorum morem, ut effingant verba scriptoris ad sententiam quam ipsi sibi animo conformaverint, quum aliunde satis constat, tum novo exemplo confirmabo. In exordio Quinctianae § 3 seq. orator queritur incommodum defensionis, quod ipse qui neque usu satis et ingenio parum posset cum patrono disertissimo compararetur, et praeterea — sed praestat ipsius verba ponere: *et ad me ventum est, qui, si summa haberem cetera, temporis quidem certe vix satis ha-*

Digitized by Google

bui, ut rem tantam, tot controversiis implicatam possem cognoscere. Ita quod mihi consuevit in ceteris causis esse adiumento, id quoque in hac causa deficit. Nam quo minus ingenio possum, subsidium mihi diligentiam comparavi: quae quanta sit, nisi tempus et spatium datum sit, intelligi non potest. Extrema recte dicta essent si in hac causa diligentia patroni in iudicium veniret. Nunc inepte et non sine arroganti iactatione ponuntur. Hoc autem orator dicere debuit, in hac causa ne diligentiam quidem adhibere potui, sive ut loquitur pro C. Rab. perd. reo § 6. *diligentiae meae temporis angustiis obstitisti*: quae, nisi tempus et spatium datum sit neque esse neque cogitari potest: i. e. *quae, nisi tempus et spatium datum sit, intelligi non potest.* Eandem vim habet verbum *intelligere* Tuscul. I. § 37: *Tantum valuit error, ut corpora cremata quum scirent, tamen ea fieri apud inferos fingerent, quae sine corporibus non fieri possent nec intelligi.* Or. pro Caecina § 31: *quibus in rebus vis intelligi potest, si in his non intelligitur?* Hanc vim verbi ignoravit librarius: interpolavit *quanta sit.*

§ 20. In extrema parte incipit novus locus de damno agrarii ex nova colonia Capuam deducenda. Ergo haec a superioribus dissolvenda sunt et cum sequentibus coniungenda. Scribendum a linea: *Atque his colonis agrum Campanum et Stellatem dividi iubet. Non queror deminutionem vectigalium, non flagitium huius iacturae atque damni* etc.

ORATIO DE LEGE AGRARIA II.

AD POPULUM.

In prooemio huius orationis non minus prudenter quam luculenter scripto quum alia admiror, tum imprimis exquisita eorum verborum humanitate et urbana subtilitate delector, quae leguntur non longe a principio: *Mihi, Quirites, apud vos de meis maioribus dicendi facultas non ita*

Digitized by Google

ur. — *De me ipso autem vereor ne arrogantis sit apud vos icere, ingrati tacere. Nam et quibus studiis hanc dignitatem nseculus sim memet ipsum commemorare perquam grave est, silere de tantis vestris beneficiis nullo modo possum. Quare hibebitur a me certa ratio moderatioque dicendi, ut, quid a obis acceperim commemorem, quare dignus vestro summo honore singularique iudicio sim vos eosdem existimaturos putem qui udicavistis.* Iam mihi haec cum omnibus libris ita scribe: *uare dignus vestro summo honore singularique iudicio sim ipse odice dicam, si necesse erit, vos eosdem existimaturos putem ui iudicavistis:* statim peribit politissimi sermonis elegantia t apta orationis ac numerosa conclusio: sin vero cum editoibus Orellianae II. *si necesse erit* cum sequentibus coniungis, ie commodam quidem sententiam habebis. Quamquam etiam i recte distinguitur structura interpolatorum verborum rerehendenda esse videtur. Nam in membris inter se oppotis si idem subiectum retinetur, pronomen *ipse* ferri non otest, (*ut quid a vobis acceperim commemorem, quae dignus m ipse dicam*). Neque porro minus mihi dicendi quamdam oderationem adhibere videtur qui beneficia in se collata comemoret, de suis meritis taceat, quam qui beneficiorum commemorationi modicam de se suisque meritis orationem adngat.

Sed alia ratione praeterea librorum interpolationem oppugari posse puto. Etenim tenent hoc oratores institutum, ut si uae omnino praetermissuros sese profitentur, in iis commemondis modici sint, et ne id quidem semper: sin vero modum moderationem polliceantur, longi et multi ac saepe nimii. ic vero contra factum est. Modice, si necesse sit, de se suisie meritis orator se dicturum profitetur: non verbum ullum tota oratione facit de hoc argumento, in quo ceteroquin let esse disertissimus. Hanc lege et iterum lege, imprimis froitum, quo praecipue verba de quibus agimus spectare tanda sunt; multa videbis de beneficiis populi Romani in atorem collatis, nihil reperies de studiis ipsius i. e. de meri- propter quae dignus sibi videatur cui summi tribuantur nores.

Digitized by Google

§ 9. *Maioribus nostris praecipuam laudem gratiamque debemus, quod eorum labore est factum uti impune in otio esse possemus.* In re praesenti scribendum est *possimus.*

§ 14. Cicero antequam rogationem Rulli oppugnare aggreditur, suspicionem a se amovere studet, quasi in hac re aut commodis plebis Romanae adversetur, aut in tribunos plebis consulare odium gerat. *Omni hoc ratione vobis confirmare possum, Quirites, hoc animo me ad legendam legem cognoscendamque venisse, ut, si eam vobis accommodatam atque utilem esse intelligerem, auctor eius atque adiutor essem. Non enim natura neque discidio neque odio penitus insito bellum nescio quod habet susceptum consulatus cum tribunatu, quia persaepe seditiosis atque improbis tribunis plebis boni et fortes consules obstiterunt et quia vis tribunicia nonnumquam libidini restitit consulari. Non potestatum dissimilitudo sed animorum disiunctio dissensionem facit.* Unde tandem bellum suscipitur nisi ex discidio? Num forte ex concordia et coniunctione animorum? Legendum est: *Non enim naturali quodam discidio.* Supra Lambinus recte correxisse videtur: *Omni hoc asseveratione vobis confirmare possum, Quirites.*

§ 17. Decemviri novis ex lege Rulli coloniis deducendis, ceterisque ex eadem lege rebus administrandis non ab universo populo Romano creabuntur, sed per tribus XVII sorte ductas, ut quem IX tribus fecerint is decemvir sit. *Hic quaero quam ob causam initium rerum ac legum suarum hinc duxerit ut populus Romanus suffragio privaretur? Toties legibus agrariis curatores constituti sunt triumviri, quinqueviri, decemviri: ecquando nisi per XXXV tribus creati sunt? Etenim cum omnes potestates, imperia, curationes ab universo populo Romano proficisci convenit, tum eas profecto maxime quae constituuntur ad populi fructum aliquem et commodum, in quo et universi deligant quem populo Romano maxime consulturum putent, et unusquisque studio ac suffragio suo viam sibi ad beneficium impetrandum munire possit.* Multum praestare arbitror: *ut populum Romanum suffragio privaret.* Sed nullum librum auctorem habeo; in omnibus legitur *privaretur.* Quamquam in huiusce-

Digitized by Google

nodi locis exigua aut nulla est traditae lectionis auctoritas. Nam quum soleret tota *populi Romani* declinatio omissis vocabulorum terminationibus binis aut bis binis literis scribi, peritiae librarium erat iudicium quid significaret *P. R.* aut *Po. Ro.*; qui si legerit *populus Romanus* necessario subiunxit *praetoriae*. Solent enim librarii quae scribunt ad sententiam accommodare quam animo conceperint. Eius rei alterum exemplum praebebit hic idem locus. Nam extrema non intelligi posse videntur, nisi pro *in quo et universi deligant* reponatur *ut et universi deligant*. Coniunctio *ut* ante *et* exciderat; librarius supplevit *in quo*, nihil respiciens nisi quae proxime antecedunt; nam si ad sententiam totius loci attendisset scripsisset fortasse *in quas* vel *in quae*: non recte id quidem sed tamen cum aliqua specie veritatis.

§ 20 seq. Non tantum in decemviris per minorem partem tribuum creandis libertatem et maiestatem populi Romani a Tullo diminui orator queritur, verum etiam eiusdem in his comitiis habendis constitui regnum ac dominationem. *Iubet Rullus homo non cupidus neque appetens habere comitia Rullum. — Sortietur tribus idem Rullus. Homo felix educet quas volet tribus. Quos IX tribus decemviros fecerint ab eodem Rullo eductae hos omnium rerum — dominos habebimus.* Haec mihi impeditam interpretationem habere videntur. In *Sortietur tribus idem Rullus. Homo felix educet quas volet tribus* alterum *tribus* abesse malis, sed sententiam perspicis: Rullus sortitionem faciet XXXV tribuum, educet quas volet XVII. Sequitur: *Quos IX tribus decemviros fecerint ab eodem Rullo eductae.* Num igitur iterum sortietur XVII primo eductas, et ex his IX educet? Nihil minus. Ita enim IX tribus non XVII decemviros creaturae, V non IX facturae essent: *iubet* autem *ex tribunum plebis qui eam legem tulerit creare decemviros per tribus XVII, ut quem IX tribus fecerint is decemvir sit* (§ 16). Quae est igitur illa altera sortitio? Nulla opinor. Nam de sortitione praerogativae nemo cogitabit, neque etiam de ea sortitione, de qua in mentione comitiorum aedilicium Varro commemorat, de r. r. III. 17. § 1, quam alii ad omnia comitia tributa pertinere arbitrantur, alii collata Cic. pro Plancio § 53. ad sola

Digitized by Google

aedilicia referunt. Ergo in loco nostro, nisi totum *ab eodem Rullo eductae* abiicitur, participium corrigendum est. Suspicor legendum esse: *ab eodem Rullo vocatae.* Magistratus qui comitiis praeest quum populum in suffragia mittit dicitur tribus intro vocare, ad suffragia vocare, vel etiam simpliciter vocare, ut in loco quem infra ponam. Ipse in hac re discedendi verbo usus esse videtur: iubebat scilicet populum, qui in contione adstabat, ut in suam quisque tribum discederet. Hoc verbum restituendum est apud Asconium ad Cic. Cornel. P. 70: contione peracta, quum id solum superest ut populus sententiam ferat *iubet is qui fert legem dicere* (l. *discedere*): *quod verbum non hoc significat quod in communi consuetudine erat* (l. *est*), *de eo loco ubi lex fertur; sed* (*ut*) *in suam quisque tribum descendat* (l. *discedat*), *in qua est suffragium laturus.* Sed redeo ad nostram orationem. Una igitur erat in lege sortitio; id orator ipse declarat § 22: *Quis legem tulit? Rullus; quis maiorem partem populi suffragiis prohibuit? Rullus; quis comitiis praefuit? quis tribus quas voluit vocavit nullo custode sortitus? quis decemviros quos voluit renuntiavit? idem Rullus; quem principem renunciavit? Rullum.* Id est: quis XVII tribus quas voluit ad suffragia vocavit nullo custode sortitus? Ceterum neminem credo hic editori Orell. II obtemperabit qui, ne auctoritatem libri quem optimum esse iudicasset deserere videretur, pro *vocavit* scripsit *evocavit.*

§ 22. *Optimae leges igitur*, sic pergit orator, *hac lege sine ulla exceptione tollentur. Idem lege sibi sua curationem petet; idem maiore parte populi suffragiis spoliata comitia habebit, quos volet atque in iis se ipsum renuntiabit et videlicet collegas suos adscriptores legis agrariae non repudiabit; a quibus ei locus primus — in praescriptione legis concessus est, ceteri fructus omnium rerum qui in spe legis huius positi sunt communi cautione atque aequa ex parte retinentur.* Quid sit *communi cautione* facere quidlibet non perspicio. Nam si id est pollicitatione et cautione repromittere ut fiat, sive inter se caveri eiusmodi cautionem nemo communem dicet. Verum sint illi locuti Romani, quid tandem hoc loco cautum esse dicitur? Ut fructus retineantur, an ut aequa ex parte retineantur?

Digitized by Google

limirum ut aequa ex parte retineantur. Ita supererit coniun-tio *atque*. Exspecto dum quispiam hunc locum explicabit uamque interpretationem intelligentibus probabit. Interim le-o: *a quibus ei locus primus — in praescriptione legis conces-us est, ceteri fructus omnium rerum — communicantur atque equa ex parte retinentur.* Id est: primi loci dignitatem Rullo amquam rem praecipuam atque privatam collegae concesse-unt, ceteris bonis quae ex hac lege sperant communiter tam-quam socii atque aequa ex parte fruentur.

§ 25. Sequitur: *At videte hominis diligentiam, si aut Rul-um cogitasse aut si Rullo potuisse in mentem venire arbitra-mini. Viderunt ii qui haec machinabantur, si vobis ex omni opulo deligendi potestas esset data, quaecunque res esset in ua fides, integritas, virtus, auctoritas quaereretur, vos eam sine ubitatione ad Cn. Pompeium principem delaturos. Etenim quem num ex cunctis delegissetis, ut eum omnibus omnium gentium ellis terra marique praeponeretis, certe in decemviris faciendis ive fides haberetur sive honos, et committi huic optime et or-ari hunc iustissime posse intelligebant.* Comma sustuli post *decemviris faciendis*, nam sententia est: sive in hoc mune-e dando spectaretis quibus fidem habere possetis, sive quos ionore augere velletis. Sunt haec minuta nec tamen prorsus egligenda. Verum principium huius loci de ingenio Rulli ac-ipi video qui prae stupore animi ne cogitare quidem potue-it. Sed ita dicendum erat, nisi fallor, si Rullo quidquam otuisse in mentem venire arbitramini; vel melius etiam, quo-iam eiusmodi reprehensio ingenii non ad certum tempus per-nere solet, si aut Rullum cogitare, aut si Rullo posse quid-iam in mentem venire arbitramini. Atque quo diutius lo-im intueor eo magis de interpretatione dubito. Etenim in ic dicendi genere, quo et factum alicui denegatur et faciendi cultas, eiusdem verbi iteratio prope necessaria est, nec quis-iam, credo, pro: non arbitror Rullum cogitare aut posse gitare, dixerit: non arbitror Rullum cogitare aut posse ei lidquam in mentem venire. Praeterea in hac sententia du-ex *aut* probari non potest. Itaque aliam nec tamen novam terpretandi viam ingressus, qua ducunt praesertim ea quae

Digitized by Google

continuo sequuntur, haec dicta esse puto, ut animi Quiritium a Rullo, qui tamquam foeneus homo ad tentandum periculum esset proiectus, ad veros leges agrariae auctores transferrentur, Crassum dico, Caesarem, alios. Quodsi recte vidi, sequitur ut locum corruptum esse iudicemus. Nam in hac sententia certe requiritur *excogitandi* verbum. Fortasse scriptum fuit: *si haec Rullum excogitasse, aut Rullo potuisse in mentem venire arbitramini.* i. e. si haec, quae maxime ad Pompeium oppugnandum pertinent, non Crassum aliosve qui Pompeio obtrectare solent, sed Rullum excogitasse arbitramini, aut Rullo potissimum in mentem venire potuisse censetis, ut Pompeio se opponeret, quo deiecto ipse nullum fructum aut dignitatis aut opum sperare potest, illi principem locum in civitate obtinebunt.

§ 23. Cognoscite nunc quae potestas decemviris et quanta detur. Primum lege curiata decemviros ornat. Eam legem ab eo praetore qui sit primus factus ferri iubet. *Sed videte hominis religionem et diligentiam. Vidit et perspexit sine curiata lege decemviros potestatem habere non posse quoniam per IX tribus essent constituti. Iubet ferre legem de his* curiatam, *praetori imperat. Quam id ipsum absurde nihil ad me attinet. Iubet enim qui primus sit praetor factus eum legem curiatam ferre; si is ferre non possit, qui postremus sit: ut aut lusisse in tantis rebus aut profecto nescio quid spectasse videantur. Verum hoc — relinquamus: ad religionem hominis revertamur. Videt sine lege curiata nihil agi per decemviros posse. Quid postea si ea lata non erit? Attendite ingenium. Tum ii decemviri, inquit, eodem iure sint quo qui optima lege.* Lauredanus *iubet ferri legem de his curiatam*, fortasse recte, quamquam non constat; sed utique legendum est *de iis:* libri *de his* et *de hiis.* Praeterea parum religiose egisse librarios suspicor. Nam *praetori imperat* insiticium videtur. Primum imperandi verbum de lege improprium est. Deinde his verbis interrumpitur simulata demonstratio religionis, quae non in eo cernitur, quod praetorem curiatis comitiis Rullus praeficiat: id enim in sequentibus velut in transcursu tangit orator mos ad propositam diligentiae et religionis demonstrationem reditu-

Digitized by Google

tus: sed in eo spectatur quod omnino legem curiatam ferri iubeat. Haec non perspiciens librarius, neque intelligens *quam id ipsum absurde* significare absurdum esse modum quo ferri legem curiatam iubeat, scilicet per primum praetorem aut per postremum, interposuit *praetori imperat.*

§ 29. *Reges constituuntur, non decemviri, Quirites; itaque ab his initiis nascuntur, ut non modo cum gerere coeperint, sed etiam cum constituentur, omne vestrum ius, potestas, libertasque tollatur.* *Gerere* per se nihil significat. Quod si de magistratu aliquo sermo esset traditamque lectionem ita quis defendere vellet, ut contenderet gerendi verbum vim et interpretationem accipere ex constituendi verbo quod opponitur, ferrem fortasse. De regibus vero *regnare* unice verum esse videtur.

§ 30. Sequitur: *At videte quam diligenter retineat ius tribuniciae potestatis. Consulibus legem curiatam ferentibus a tribunis plebis saepe est intercessum: (neque tamen nos id queri-mur esse hanc tribunorum plebis potestatem, tantummodo si quis a potestate temere usus est existimamus:) hic tribunus plebis lege curiata quam praetor ferat adimit intercedendi potestatem. Atque hoc cum in eo reprehendendum est, quod per tribunum plebis tribunicia potestas minuitur, tum in eo deridendum* etc. *Existimamus* tam manifesto corruptum est, ut vulgo etiam corruptum esse iudicetur. Itaque non desunt coniecturae. Excogitavit Pantagathus *exaestuamus*, Halmius *exagitamus*, quae perpaucis ita placere credo, ut si quem ultra quaerere videant cum supervacaneum opus facere censeant. Venit mihi in mentem *expostulamus*; sed non habeo exempla quibus confirmem a Ciceronе hoc verbum absolute esse positum. Quamquam ut hoc facere eum potuisse existimem me adducunt Verr. III. § 207: *Lugent omnes provinciae: queruntur omnes liberi populi: regna denique omnia de nostris cupiditatibus et iniuriis expostulant.* Tuscul. V. § 14: *Virtutes noli vereri ne expostulent et queantur se a beata vita esse relictas.* Verum quidquid latet in librorum *existimamus* in sequentibus cum Turnebo et P. Manutio scribendum est: *hic tribunis plebis legi curiatae quam praetor ferat adimit intercedendi potestatem.* In codicum le-

Digitized by Google

ctione *hic tribunus* praecipitur reprehensio, quam orator continuo subiungit et pluribus persequitur.

§ 34. Quae autem est ea decemvirorum potestas, quam regiam orator appellat. *Iudicare per quinquennium vel de consulibus vel de ipsis tribunis plebis poterunt, de illis interea nemo iudicabit; magistratus iis petere licebit, causam dicere non licebit; emere agros a quibus volent et quos volent quam volent magno poterunt; colonias deducere novas, renovare veteres, totam Italiam suis colonis ut complere liceat permittitur; omnes provincias obeundi, liberos populos agris multandi, regnorum dandorum summa potestas datur, cum velint; Romae esse, cum commodum sit, quacumque velint summo cum imperio iudicioque rerum omnium vagari ut liceat conceditur: interea dissolvant iudicia publica, e consiliis abducant quos velint, singuli de maximis rebus iudicent, quaestori permittant, finitorem mutant, ratum sit quod finitor uni illi a quo missus erit renuntiaverit.* Perplacet Lauredani correctio: *emere agros a quibus volent quos volent quam volent magno poterunt.* In sequentibus omnes libri praeter Erfurtensem habent *regnorum vel dandorum.* Non solent librarii sine causa voculas interponere, praesertim quae perspicuam sententiam pessumdent. At ipse tu eos saepe interpolationis arguis. Vero. Sed semper mihi aliquam rationem interpolatio habere videtur, si non idoneam, at rationem tamen. Homines indocti quae in libris quos describerent non intelligebant pro ingeniorum modulis corrigebant, supplebant: qui modulus apud multos tam exiguus erat, ut nonnumquam nobis accidat, ut quid sint secuti intelligere non possimus. Saepe non capiunt quae luce clariora sunt, eaque correctionibus suis obscurant. Saepe verba ita constituunt, ut non sententiam restituant, sed inanem speciem orationis effingant. Sed in his tamen aliqua ratione ducuntur. Hic vero quid excogitari potest, quare cuiquam in mentem venerit *vel* esse interponendum. Ergo longe probabilius est Erfurtensis libri scribam omisisse voculam quae nihil significaret, quam qui ceteros omnes libros scripserunt interpolavisse. Igitur ex pluribus verbis quae partim exciderint unum solum

Digitized by Google

vel superesse censendum est. In promptu est restituere *regnorum dandorum vel adimendorum summa potestas datur, cum velint* idque iam dudum ab Ernesto factum est. Sed miror neminem offendisse *cum velint*. Nam praeter quod haec ubi nunc sunt posita otiosa sunt, ea est hoc loco orationis conformatio, ut in singulis membris prioris partis periodi primarium verbum in exitu positum sit membrumque concludat: *poterunt — iudicabit; licebit — non licebit; poterunt; permittitur; potestas datur, (cum velint); conceditur*. Ergo hoc iam satis constat *cum velint* semicolo a superioribus segregandum esse, ut hoc membrum ad cetera accommodetur et in verbum suum exeat. Restat ut videamus quid ipsis iis verbis faciamus. Qua in re tenendum est in sequentibus vim ac pondus sententiae positum esse in oppositis *Romae esse* et *quacunque velint vagari*. Iam facillima ratio possit videri ut legatur: *cum velint Romae esse, cum commodum sit quacunque velint — vagari ut liceat conceditur*. At *Romae esse* primo loco poni debet: praeterea *velint* in utroque inciso positum, sed in partibus quae sibi non respondent, non modo auribus incommode accidere videtur, verum etiam obesse perspicuitati sermonis. Itaque potius crediderim Ciceronem scripsisse: *Romae esse cum commodum sit, cum velint quacunque velint — vagari ut liceat conceditur*. Quamquam ne hoc quidem placet, quum in altero inciso *quacunque velint — vagari* eandem sedem sibi postulet, quam in priori *Romae esse* obtinet. Ergo unum restat ut *cum velint* deleamus, statuentes his verbis olim nescio quem sequentia *cum commodum sit* esse interpretatum. Iam diutius forasse quam par est in hoc loco commorari videor; necdum um dimittere possum. Nam in *singuli de maximis rebus inicent, quaestori permittant* post verbum *iudicent* revoco nomen *iudicium*, ut constet quid quaestori permittatur: *iudicium uaestori permittant*. Pertinent haec ad cognitionem quaestori andatam.

§ 35. Praeter potestatem illam regiam, de qua supra dictum est, datur decemviris *primum ut liceat ea vendere omia de quibus vendendis senatus consulta facta sint M. Tul-*

Digitized by Google

lio Cn. Cornelio consulibus aut postea. (Nam ita recte scripsit Ernestus pro *facta sunt.*) *Habetis unum venditionis genus, quod magnum videri vobis intelligo. Sed attendite animos ad ea quae consequuntur: hunc quasi gradum quemdam atque aditum ad cetera iactum intelligetis.* QUI AGRI, QUAE LOCA, AEDIFICIA. *Quid est praeterea? Multa in mancipiis, in pecore, auro, argento, ebore, veste, supellectili, ceteris rebus. Quid dicam! invidiosum putasse hoc fore, si omnia nominasset? Non metuit invidiam. Quid ergo? Longum putavit et timuit ne quid praeteriret, adscripsit:* ALIUDVE QUID, *qua brevitate rem nullam esse exceptam videtis. Quidquid igitur sit extra Italiam, quod publicum populi Romani factum sit L. Sulla Q. Pompeio consulibus aut postea, id decemviros iubet vendere.* Non apparet quorsum pertineat interrogatio *quid est praeterea?* et enumeratio quae sequitur. Praeterea *quid dicam?* eius est qui rem videt sed de ratione quaerit et deliberat: Hic autem deliberatio proponitur: *invidiosum putasse hoc fore* etc.: quae vero res in deliberationem veniat frustra circumspicitur. Nullam habebit locus obscuritatem si ante *quid est praeterea? restituimus* legis verba *aliudve quid:* QUI AGRI, QUAE LOCA, AEDIFICIA, ALIUDVE QUID. *Quid est praeterea?* In quibus statuendum est *aliudve quid* ita egisse oratorem, ut ad haec verba prae ceteris animos adverteret. Nam haec fere voluisse videtur: »attendite Quirites ad illud *aliudve quid.* Quid enim est praeter agros, loca, aedificia?"

Sed hanc disputationem alio capite absolvam. Spatio, quod superesse video, utar ut locum Ciceronis ex libro I de Inventione § 6. emendatius scribam, quam vulgo edi solet. *Officium* oratoriae *facultatis videtur esse dicere apposite ad persuasionem, finis persuadere dictione. Inter officium et finem hoc interest, quod in officio quid fieri, in fine quid effici conveniat, consideratur. Ut medici officium dicimus esse curare ad sanandum apposite, finem sanare curatione, item oratoris quid officium et quid finem esse dicamus, intelligemus, cum id quod facere debet officium esse dicemus, illud cuius causa facere debet finem appellabimus.* Scripsi *quid effici conveniat*, pro *quid officio conveniat.*

Digitized by Google

LECTIONES TULLIANAE.

SCRIPSIT W. G. PLUYGERS.

CAPUT VIII.

Superiore capite in emendanda ORATIONE DE LEGE AGRA- A II substiti in § 38. Quo in loco syntaxis sine Accusa- ro subiecti in: *invidiosum putasse hoc fore* mihi in men- m revocat locum in Or. pro Roscio Amer. quem olim cor- iptum esse sentiebam, sanare non poteram. Est § 53: *Exheredare pater filium cogitabat.*" *Mitto quaerere, qua de usa; quaero, qui scias: tametsi te dicere atque enumerare usas omnes oportebat, et id erat certi accusatoris officium, i tanti sceleris arguereret, explicare omnia vitia ac peccata ii, quibus incensus parens potuerit animum inducere, ut na- am ipsam vinceret, ut amorem illum penitus insitum eii- et ex animo, ut denique patrem esse sese oblivisceretur, quae e magnis huiusce peccatis accidere potuisse non arbitror. Ve- n concedo tibi ut ea praetereas, quae cum taces nulla esse con- is. Illum quidem voluisse exheredare certe tu planum facere es.* Vitiosa emphasis in *Illum quidem* mihi suspicionem ruptelae movebat. Nunc non dubito quin sit legendum: *Il- quidem, voluisse exheredare* etc. Supra pro: *id erat certi usatoris officium*, scribo: *id erat certe acc. off.*; nam nec qui certus accusator satis scio, nec quid sit boni aut certi aut

Digitized by Google

veri accusatoris officium cogitare possum; accusatoris officium satis intelligo. Nam Latine dicitur *boni pastoris est* et *pastoris officium est*, non *boni pastoris officium est*, et similia. Sed praeter haec vehementer suspicor interpolata esse: *quae sine magnis huiusce peccatis accidere potuisse non arbitror.* De sententia taceo quae est otiosa et languida. Sed *denique* tum poni solet, si quae pluribus exposita sunt in unam sententiam contrahuntur; velut hoc loco patrem se esse oblivisci quasi summatim dicitur et continet »naturam vincere" et »amorem illum penitus insitum ex animo eiicere." Quod si vere disputavi, sequitur ut sententia relativa non ad haec tria pertinere possit, sed tantum summariam sententiam respicere debeat. Ergo scribendum fuerat: *quod sine magnis.* Neque etiam pronomen *huiusce* ferri posse puto. Nam quae praecedunt in genere posita sunt de quolibet patre et de quolibet filio. Sed haec sunt extra negotium quod suscepi.

§ 39. Eo igitur capite legis agrariae, quo quaecunque *post* Sullam et Pompeium consules publica populi Romani *facta sint* venire iubentur, omnia ubique locorum decemvirum arbitrio et libidini permissa et condonata sunt. *Commodum erit Pergamum, Smyrnam, Tralles, Ephesum, Miletum, Cyzicum, totam denique Asiam, quae post L. Sullam Q. Pompeium consules recuperata sit, populi Romani factam esse dicere.* Suspicor olim scriptum fuisse *recuperatast* i. e. *recuperata est.* Nam *quae — recuperata est* orator absolute interposuisse videtur, ut demonstraret legis verbis QUOD POST L. SULLAM Q. POMPEIUM CONSULES PUBLICUM POPULI ROMANI FACTUM EST totam Asiam contineri: post eos enim consules hanc provinciam esse recuperatam.

§ 40. *Quid Mytilenae? quae certe vestrae, Quirites, belli lege ac victoriae iure factae sunt, urbs et natura ac situ et descriptione et pulchritudine imprimis nobilis, agri iucundi et fertiles: nempe eodem capite inclusi continentur.* Non agitur de solis Mytilenensium agris, sed de toto agro cum oppido. Nam hoc lege decemviris permittitur, ut vendant quibuscunque in locis videatur et agros et aedificia, cf. § 55. Mox idem ponitur

Digitized by Google

de Aegypto: non solum agri venibunt, etiam ipsa Alexandria rendetur, cf. § 43. Ergo legendum est: *nempe eodem capite inclusae continentur.* scil. Mytilenae.

§ 41. *Quid Alexandria cunctaque Aegyptus? ut occulte latet! ut recondita est! ut furtim tota decemviris traditur! Quis enim vestrum hoc ignorat, dici illud regnum testamento regis Alexae populi Romani esse factum? Hic ego consul populi Romani non modo nihil iudico, sed ne quid sentiam quidem profero; magna enim mihi res non modo ad statuendum sed etiam ad dicendum videtur esse. Video qui testamentum factum esse confirmet; auctoritatem senatus exstare hereditatis aditae sentio, tum, quando Alexa mortuo legatos Tyrum misimus, qui ab illo pecuniam depositam nostris recuperarent.* Extrema si corrupta esse pluribus demonstrarem, operam perdere iudicarer. Haec ita scribenda esse suspicor: *auctoritatem senatus exstare hereditatis aditae sentio, quoniam Alexa mortuo legatos Tyrum misimus, qui pecuniam ab illo depositam tamquam nostram recuperarent.* Error inde natus videtur quod *tamquam*, olim post *depositam* omissum et margini adscriptum, in archetypo librorum nostrorum *quoniam* sede expulit. Ex *tamquam* factum est *cum quando.*

§ 44. Erant igitur qui Aegyptum ex testamento regis populi Romani factam esse contenderent: alii contra nullum esse testamentum dicebant, nec oportere populum Romanum omnium regnorum appetentem videri. Hac tanta de re decemviri iudicabunt, et utrum iudicabunt ita magnum est, ut nullo modo concedendum sit. Volent esse populares; Aegyptum populo Romano adiudicabunt: regnum sibi parasse reperientur. Iudicabunt Alexandrini regis esse; a populo Romano abiudicabunt: *primum tum populi Romani hereditatem decemviri iudicent, cum vos volueritis de privatis hereditatibus centumviros iudicare? Deinde quis aget causam populi Romani? ubi res ista agetur? qui sunt isti decemviri quos perspiciamus regnum Alexandriae Ptolemaeo gratis adiudicaturos? Quod si Alexandria petebatur, cur non eosdem cursus hoc tempore quos L. Cot-*

Digitized by Google

ta L. Torquato consulibus cucurrerunt? cur non aperte ut antea? cur non item ut cum directo et palam regionem illam petierunt? an qui etesiis, qui per cursum rectum regnum tenere non potuerunt, nunc taetris tenebris et caligine se Alexandriam perventuros arbitrati sunt? In *primum tum — decemviri iudicent*, particula *tum* significat fieri aliquid quod numquam antea factum sit. Sed ita requiritur: primum tum decemviri iudicabunt, et in sequentibus: quum vos volueritis de privatis hereditatibus *semper* centumviros iudicare. Lege: *primum cur de populi Romani hereditate decemviri iudicent?*

In: *cur non aperte, ut antea? cur non item, ut cum directo et palam regionem illam petierunt* Lauredanum restituisse *directo* pro librorum *decreto* supra vidimus. Sed mirum mihi hoc dicendi genus videtur atque multis ambagibus impeditum, ut pro: cur non directo et palam regionem illam petierunt! dicatur id quod scriptum est. Nec quidquam adiuvat *ut tum*, quae est nonnullorum librorum lectio: nam post generalem praeteriti temporis significationem *antea* oratio ad artiorem eiusdem temporis circumscriptionem redire nequit. Lego: *cur non iterum directo et palam regionem illam petierunt!* Hic ut crebro error errorem peperit. Postquam *directo* in *decreto* abierat, praepositio deesse videbatur; additum est *cum*: postquam ex *iterum item* factum est, ipsa oratio *ut* requirere videbatur.

In sequentibus corrigendis admirabili emendatione praeivisse Gulielmum antea dixi, qui pro: *quietis iis qui per cursum rectum* restituit: *qui etesiis, qui p. c. r.* Sed ita rem affecisse potius quam perfecisse videtur. Nam qui dolo malo verborum obscuritatem quaerunt et aliud se petere palam profitentur, aliud obscure petunt, aptius dicuntur *caecis tenebris et caligine* aliquid facere quam *taetris tenebris et caligine.* Quamquam vehementer suspicor in hoc solo adiectivo corrumpendo non substitisse librariorum fraudem. Nam propria et translata hic ita permixta et confusa sunt, ut vix quemquam reperiri posse putem, qui Ciceronem tam perverse locutum esse credat. Praeterea *regnum* manifesto corruptum est. In re nautica, unde haec omnia translata sunt, navigantes tenere oram, regio-

Digitized by Google

em, portum, etiam cursum tenere dicuntur; sed *regnum te-ere* quid sit, non facile quisquam docebit. Qui attenderit quid oc loco orator velit, is intelliget requiri vocabulum quod salva ntentia cum nomine Alexandriae permutari possit. Hoc enim icere oratori in animo est; qui aperte Aegyptum provinciam btinere non potuerunt nunc eam se clam surrepturos arbitran-ur. Id per similitudinem translatisque e re navali verbis po-est variis modis proponi. Nam et recte dictum erit: An ui etesiis, qui per cursum rectum portum tenere non po-uerunt, nunc caecis tenebris et caligine eo se perventuros ar-itrati sunt? neque reprehendenda oratio erit si ita loqui ma-is: An qui etesiis cursum tenere non potuerunt nunc c. t. et c. se in portum perventuros arbitrati sunt? Sed quis in tantis enebris lucem praebebit?

§ 46. Verbo tangitur formido, quam apud provinciales ha-ent legationes liberae. At quanto maiorem iniiciet potestas ecemviri, qui illum ipsum locum quo venerit publicum po-uli Romani dicere poterit. *Quanta calamitas populi si dixerit, uantus ipsi quaestus si negarit!* Sine dubio utriusque incisi adem syntaxis fuit: *quanta calamitas populo.*

§ 47. Iam intellectum est quot res et quantas decemviri endituri sint. Non est satis. Adhibebunt quoque manus ve-tigalibus populi Romani. *Sequitur enim caput quo capite ne ermittit quidem, — sed plane quasi ea res vobis saluti futura t ita cogit atque imperat, ut decemviri vestra vectigalia vendant ominatim. Quam tu mihi ex ordine recita de legis scripto opuli Romani auctionem, quam me hercule ego praeconi huic si luctuosam et acerbam praedicationem futuram puto. — Ut suis rebus, ita in re publica luxuriosus est nepos, qui prius lvas vendat quam vineas. Italiam percensuisti: perge in Si-liam. — Nihil est in hac provincia, quod aut in oppidis aut in ris maiores nostri proprium nobis reliquerunt, quin id venire beat.* Editio Aldina *non permittit quidem;* sententia postulat *m permittit tantum.* In Flacciana § 47 simili errore pro *men* in plerisque libris legitur *quidem.* Ibi corruptelam libri

Digitized by Google

demonstrant, quamquam rationem corruptelae non perspicimus. Quidni hic pro *tantum*, quod in libris crebro cum *tamen* confundi constat, *quidem* scriptum sit. In sequentibus dubitatur utrum *quam* eiiciendum sit, ante *tu* an ante *me hercule*. Satis mihi exploratum est haec duo membra non posse coniungi, quorum alterum pertinet ad praeconem, alterum ad populum Romanum. Sed adhuc dubito an *me hercule* primum locum sententiae occupare possit. Eadem me ratio retinet quominus legam: *Nominatim tu mihi ex ordine recita.* Hic quoque ordo verborum displicet, nam *tu* principem locum sibi postulare videtur. Igitur manum abstinendam esse censeo, donec constet, quemadmodum haec in integra oratione cum proximis cohaeserint. Interim post *vendat* incido et *nominatim* ab antecedentibus disiungo, quod vocabulum unum superesse videtur ex tota sententia quae intercidit.

Praeconis recitationem ab oratore interpellari ad invidiam legis editores positis transversis lineolis indicandum curaverunt. Laúdo industriam sed requiro diligentiam. Nam in proscriptione bonorum populi Romani primo loco posita erant *praedia* publica in Italia inque his silva Scantia: vide Or. I. § 5. Huius mentio oratori exprimit indignationem: *Ut in rebus — vineas.* Tum pergit praeco et proscriptionem Italiae absolvit. Ergo post *vineas* ponatur lineola.

§ 54. Praeter Italiae et Siciliae vectigalia multa Rullus per totum imperium Romanum venire iubet. Atque inter haec adiungit regios agros Mithridatis in Paphlagonia, Ponto, Cappadocia. Ita in quibus locis Pompeius etiam nunc bellum gerit, eos agros, quorum penes imperatorem adhuc iudicium et potestas more maiorum debet esse, decemviri vendent. Neque in hoc solum est contumelia. Plus spectant homines: *sperant si concessum sit inimicis Cn. Pompeii cum imperio, cum iudicio omnium rerum, cum infinita potestate, cum innumerabili pecunia non solum aliis in locis vagari, verum etiam ad ipsius exercitum pervenire, aliquid illi insidiarum fieri, aliquid de eius exercitu, copiis, gloria detrahi posse.* Scribe *illis in locis*, scilicet in Ponto, Paphlagonia, Cappadocia ceterisque in quibus

Digitized by Google

liam tum bellum erat. Orator hanc eandem rem iterum commemorans § 60: *cuius*, inquit, *non in provinciam, sed in ipsa ustra decemviri mittuntur.* Quod ibi est *in provinciam* hic est *lis in locis.*

§ 57. Post capita de agris vendendis sequitur caput de ergrandi vectigali iis agris imponendo, quos publicos populi Romani reliquissent. *Excipitur hoc capite ager in Sicilia Recentoricus: quem ego excipi et propter hominum necessitudinem et propter aequitatem, Quirites, vehementer gaudeo.* Facile excidere potuit vocula quae hic prope est necessaria: *et propter hominum necessitudinem et propter rei aequitatem.*

Sed *quae est haec impudentia?* pergit orator. *Qui agrum Recentoricum possident vetustate possessionis se non iure, misericordia senatus non agri condicione defendunt. Nam illum agrum publicum esse fatentur, se moveri possessionibus, antiquissimis sedibus ac dis penatibus, negant oportere.* Fateri agrum esse publicum sed negare possessione te moveri oportere insignis impudentia est, nisi te *iure* possidere defendis. Id autem non faciunt agri Recentorici possessores, sed *vetustate* possessionis se defendunt: ergo *se moveri veteribus possessionibus — negant oportere.* Hoc enim sine gravi iniuria non posse fieri quis non dabit?

Ac si *est privatus ager Recentoricus, quid eum excipis? sin autem publicus, quae est ista aequitas ceteros etiam si privati sint permittere ut publici iudicentur, hunc excipere nominatim qui publicus esse fateatur?* † *Ergo eorum ager excipitur, qui apud Rullum aliqua ratione valuerunt: ceteri agri omnes qui ubique sunt sine ullo delectu, sine populi Romani notione, ne iudicio senatus addicentur.* Quae obelis inclusi adhuc mecum exspectant. In reliquis legendum est: *Ergo eorum ager excipietur — qui — valuerint: ceteri — addicentur.*

§ 58. Erat alia exceptio eo capite quo venibant omnia, quae tegebat eos agros de quibus foedere cautum esset. Scilicet possidebat agros in ora maritima rex Hiempsal quos P. Africanus publicos populi Romani fecerat. Regi per C. Cottam

Digitized by Google

consulem cautum est foedere. *Hoc, quia vos foedus non iusseritis, veretur Hiempsal ut satis firmum sit et ratum. Quid? cuiusmodi est illud? Tollitur vestrum iudicium: foedus totum excipitur, comprobatur.* In lege sua Rullus foedus per Cottam factum tacite confirmat. Ergo hac lege *foedus totum* non *accipitur*, sed *accipitur et comprobatur*. Nam quod populus suffragiis comprobat et ratum facit id *accipere* dicitur. Vide § 24. *Praesentem profiteri iubet, ne, si accepta lex esset, illum sibi collegam adscriberetis.* § 25. *Viderunt et vident si legem acceperitis, fore uti vitiis omnibus et sceleribus legis Cn. Pompeii praesidium opponendum putetis.*

§ 59 et 60. *Vix iam videtur locus esse qui tantos acervos pecuniae capiat. Auget, addit, accumulat:* AURUM ARGENTUM EX PRAEDA EX MANUBIIS EX CORONARIO AD QUOSCUNQUE PERVENIT NEQUE RELATUM EST IN PUBLICUM NEQUE IN MONUMENTO CONSUMPTUM, *id profiteri apud decemviros et ad eos referre iubet.* Augendi verbum hanc vim habet, ut intelligi nequeat sine notione rei quae augmentum capiat; neque addendi verbum cogitari potest, nisi intelligitur res quae addatur. Ego verbis *addit, accumulat* tertium adiungo cum eadem praepositione compositum *aggerit*, et haec, recepta Klotzii emendatione qui pro librorum ad *quodcumque* reposuit *ad quos id cumque*, cum sequentibus coniungo: tum locum ita distinguo, ut prior pars sententiae in *ex coronario* excurrat, altera pars reliqua comprehendat: *Aggerit, addit, accumulat aurum argentum, ex praeda, ex manubiis, ex coronario; ad quos id cumque pervenit id profiteri — iubet.* Aggerendi verbum quod proprium est de terra in aggerem aggesta optime ad *acervos pecuniae* transfertur.

Hoc capite etiam quaestionem de clarissimis viris, qui populi Romani bella gesserunt, iudiciumque de pecuniis repetundis ad decemviros translatum videtis. Horum erit nunc iudicium, quantae cuiusque manubiae fuerint, quid relatum, quid residuum sit. In posterum vero lex haec imperatoribus vestris constituitur, ut quicumque de provincia decesserit apud eosdem decemviros quantum habeat praedae, manubiarum, auri coronarii profiteatur. Ex librorum tantum non omnium: *Horum erit nul-*

Digitized by Google

m iudicium efficio: *H. e. nunc iam iudicium.* — *In posterum ro* etc.

Hic tamen vir optimus eum quem amat excipit Cn. Pompeium. ıde iste amor tam improvisus ac tam repentinus? qui honore cemviratus excluditur prope nominatim, cuius iudicium legum-e datio, captorum agrorum ipsius virtute cognitio tollitur, cu-s non in provinciam sed in ipsa castra decemviri — mittun-r —, is excipitur unus ne manubias referre debeat. Iustus rborum ordo restituendus est: *captorum ipsius virtute agro-m cognitio tollitur.*

§ 62. *Pompeius autem hoc animo est, ut quidquid vobis laceat sibi ferendum putet, quod vos ferre non poteritis id rofecto perficiat ne diutius inviti ferre cogamini. Verum ta-en cavet, ut si qua pecunia post nos consules ex novis vectiga-ıus recipiatur, ea decemviri utantur.* Dubitari non potest quin *rum tamen* etc. non ad Pompeium sed ad Rullum referenda ıt; sed quod dubitari licet est num Cicero tam abrupte ora-ıem a Pompeio ad Rullum traduxerit. Ante *verum tamen* aedam mihi intercidisse videntur.

§ 65 et 66. Parta sit pecunia tanta quantam decemviri vo-ıt. Quid ea pecunia fiet. Ement agros iidem decemviri quo ebs Romana deducatur. Iam videndum est quibus homini-ıs omnium rerum et vendendarum et emendarum potestas rmittatur. Quum haberet res publica Luscinos, Calatinos, idinos, Catones, Philos, Laelios, *tamen huiusce modi res ımissa nemini est* —. *Committite nunc vos, Quirites, his ho-ıibus haec omnia, quos odorari hunc decemviratum suspica-ıi: reperietis partem esse eorum quibus ad habendum, par-: quibus ad consumendum nihil satis esse videtur.* Post *usce modi res commissa nemini est* exspectatur: *Committetis, ?: Et committetis nunc vos.* Sed locum intactum relinquere estat, quem non integrum ad nos pervenisse apparet. Ete-ı *Committite — reperietis* verborum structura cohaerent non ac veritate sententiae. Nam quales homines sint non repe-ır committendo nisi in simulatis virtutibus vitiisque occul-Hic vero ex vita ante acta et probe cognita ac perspecta

Digitized by Google

argumentatur non esse committendum. Ergo non dubito quin *reperietis* pendeat a verbo quod cum aliis quibusdam exciderit, quorum haec fuerit sententia: quorum si vitam ac mores spectetis, reperietis etc.

Hic ego iam illud quod expeditissimum est ne disputo quidem, Quirites, non esse hanc nobis a maioribus relictam consuetudinem, ut emantur agri a privatis, quo plebes publice deducantur; omnibus legibus agris publicis privatos esse deductos; huiusce modi me aliquid ab hoc horrido ac truce tribuno plebis exspectasse: hanc vero emendi et vendendi quaestuosissimam ac turpissimam mercaturam alienam actione tribunicia, alienam dignitate populi Romani semper putavi. Haec non magis integra sunt quam superiora. Nam primum, ut taceam de vitiosa syntaxi *agris publicis privatos esse deductos*, falsum est omnibus legibus privatos esse deductos; id factum est *agrariis legibus* omnibus. Excidit adiectivum ante nomen *agris*. Deinde requiro quid consul *ab hoc horrido ac truce tribuno plebis* exspectaverit. Nam privatos deducere in agros publicos lenissimi cuiusque atque cultissimi hominis est, qui moderate cum optimis sentire soleat et plebis commoda cum salute rei publicae coniungere. Alia facere solebant tristes illi atque iracundi tribuni plebis, qui vultu, voce, incessu, cultu, vestitu ab optimis segregabantur iisque bellum indicere videbantur: neque adeo in dandis agris olim spectabatur istorum hominum vis, quam in adimendis. *Antea quum erat a tribuno plebis mentio legis agrariae facta, continuo qui agros publicos tenebant extimescebant.* § 58. Hoc igitur a tribuno plebis truce ac horrido exspectatur, ut agros publicos possessoribus eripiat. Atque in hanc sententiam locum nostrum scriptum fuisse contendo, quamquam ipsa me scriptoris verba restituisse mihi non arrogo: *omnibus legibus agrariis agris publicis* (possessoribus ademtis) *privatos esse deductos.*

Iubet agros emi. Primum quaero quos agros et quibus in eis? Nolo suspensam et incertam plebem Romanam obscura et caeca exspectatione pendere. Albanus ager est, Setinus, Privernas, Fundanus, Vescinus, Falernus, Literninus, Cumanus, Casilinas. Audio. Ab alia porta Capenas, Faliscus, Sabinus, Reatinus, Venafranus, Allifanus, Trebulanus. Habes tantam

Digitized by Google

pecuniam, qua hosce omnes agros et ceteros horum similes non modo emere, verum etiam coacervare possis: cur eos non defi- is neque nominas, ut saltem deliberare plebes Romana possit, quid intersit sua, quid expediat, quantum tibi in emendis et n vendendis rebus committendum putet? Quidquid a Rullo emeur, si semel pecunia credita fuerit, eadem semper ei habita rit fides. Neque etiam hic venit in deliberationem, quantum sit Rullo committendum, sed quid commodi plebs Romana sit habitura, si tantum Rullo commiserit. Legendum est: *ut saltem deliberare plebes Romana possit, quid intersit sua, quid expediat, quod tantum tibi in emendis et vendendis rebus committendum putet.* In praepositione ante *vendendis* omittenda auctorem sequor librum incertum Torrentii Levini. Sed supra *in coacervare agros* sententia non minus vitiosa est quam lutio. Nam quis acervi similitudinem ad agros latissime coninuatos transferet? Verum placuerit Ciceroni ita loqui, quid uaeso voluit intelligi? Etenim coacervare hoc loco nihil significare potest nisi coemere, omnes agros simul emere. Ita habebis praeclaram sententiam hanc: habes tantam pecuniam, qua hos- agros non modo emere, verum etiam omnes simul emere ossis. In vetere lectione indaganda hoc mihi tenendum esse idetur, verbum pro quo scriptum est *coacervare* eius generis uisse, ut significaret aliquid quod multo pluris constaret quam ut ipsa agrorum emtio, aut sola agrorum emtio. Si hoc spetes et quaeras quid pluris sit quam solos hos agros emere, ui sunt enumerati, reperies aliquantum pecuniae requiri, ut os, coemtis agris qui interiacent, in unam fundi formam reionemque coniungas, id est, ut tantam pecuniam habeas, *qua osce omnes agros — non modo emere, verum etiam continuare ossis.* Sin vero illud consideres quid sit sumtuosius quam sa agrorum emtio, nihil damnosius esse invenies quam aediationem. Ita fortasse suspiceris scriptum fuisse: *qua hosce nes agros — non modo coemere, verum etiam coaedificare pos-* . Nam qui ad Ciceronis genus dicendi attendere solent inlligent quare sit probabile ante *coaedificari* eum posuisse mpositum *coemere.*

§ 70 et 71. Ad hanc emtionem decemviralem duo genera

Digitized by Google

agrorum spectant, quorum unum propter invidiam domini fugiunt, alterum propter vastitatem: *Sullanus ager a certis hominibus latissime continuatus tantam habet invidiam, ut veri ac fortis tribuni plebis stridorem unum perferre non possit. His ager omnis, quoquo pretio coemptus erit, tamen ingenti pecunia nobis inducetur.* Stridor, ut fragor, strepitus et similia, non est earum rerum quae numerantur. In numerali *unum* latet fortasse *ac vim.*

Alterum genus agrorum propter sterilitatem incultum, propter pestilentiam vastum atque desertum, emetur ab iis, qui eos vident sibi esse si non vendiderint relinquendos. — Vos vero, Quirites, si me audire vultis, retinete istam possessionem gratiae, libertatis, suffragiorum, dignitatis, urbis, fori, ludorum, festorum dierum, ceterorum omnium commodorum: nisi forte mavultis relictis his rebus atque hac luce rei publicae in Sipontina siccitate, aut in Salapinorum pestilentiae finibus Rullo duce collocari: at dicat quos agros empturus sit, ostendat et quid et quibus daturus sit. Ut vero cum omnes urbes, agros, vectigalia, regna vendiderit, tum arenam aliquam aut paludes emat, id vos potestis, quaeso, concedere? Recte Turnebus: *aut dicat quos empturus sit.* Sed supra *in Salapinorum pestilentiae finibus collocari* corruptum est. Primum non collocantur coloni in finibus alicuius populi, sed in agris. Tum *fines pestilentiae* nihil significat. Quod qui interpretantur: loci graves et pestilentes, non attendunt ii eiusmodi locos tum demum recte dici fines pestilentiae, si certa esset regio qua pestilentia se contineret, cuiusque fines numquam egrederetur ut in alios locos erumperet. Praeterea fines pestilentiae, quae sint Salapinorum, aut cuiusvis populi, ne cogitari quidem possunt. Si sequentia inspicimus apparet quid sententia requirat: in quibus quemadmodum *arena* ad *Sipontinam siccitatem* referendum est, sic *paludes* respicere probabile est id quod de agro Salapino dictum est. Nihil reperio quod omnes traditae lectionis litterarum ductus referat, sed sententiam oratoris exprimere videtur: *in Salapinorum pestilenti uligine.*

§ 75. *Permittit decemviris, ut in omnia municipia, in omnes colonias totius Italiae colonos deducant, quos velint, iisque*

Digitized by Google

olonis agrum dari iubet. Praestat Italorum librorum lectio: isque colonis agros dari iubet. Vide in Oratione I § 17. verba egis quae huc pertinent: *Quae in municipia quasque in colonias decemviri velint, deducant colonos quos velint et iis agros assignent quibus in locis velint.*

§ 82 et 83. Copiose consul Quirites monet ne agrum Campanum alienari patiantur, aut Capuam coloniam deduci. *At tantum intererit inter vestram et privatorum diligentiam, quod cum a maioribus nostris P. Lentulus, qui princeps senatus fuit, in ea loca missus esset, ut privatos agros, qui in publicum Campanum incurrebant, pecunia publica coemeret, dicitur renuntiasse nulla se pecunia fundum cuiusdam emere potuisse, eumque qui nollet vendere ideo negasse se adduci posse uti venderet, quod, cum plures fundos haberet, ex illo solo fundo numquam malum nuntium audisset. Itane vero? privatum haec causa commovit: populum Romanum, ne agrum Campanum privatis gratis Rullo rogante tradat, non commovebit?* Principio huius loci repraesentavi lectionem librorum omnium. Halonio duce et Baitero scribendum est: *At quantum intererit inter vestram et privatorum diligentiam, Quirites? Cum a maioribus* etc. Qui libros manu scriptos inspicere solent norunt *Quirites* confundi solere cum *quare, quia, quod.* Hinc in archetypo libri Vossiani in § 1. huius orationis supra *Quirites* adscriptum erat *quare*, tamquam esset varia lectio. Utrumque recepit Vossianus, in quo legitur: *Est hoc in more positum Quirites quare institutoque maiorum.* Sed de extrema parte huius loci, quem supra scripsi, breviter est disputandum. Continent ea duobus membris quae inter se opponuntur: *privatum haec causa commovet* (ita habent libri omnes, non *commovit*) et *populum Romanum — non commovebit.* Ex his membris prius prae altero nimis exile est ac parum elaboratum, et ne id ipsum quidem sit propositum quo oppositio continetur: nam eadem causa quae privatum commovet ne *vendat*, populum Romanum commovere debet ne *gratis tradat.* Equidem non dubito quin, si in libris legeretur: *privatum haec causa commovet ne populum Romanum ne agrum* etc. vidissent omnes qui umquam hanc orationem attigerunt et intercidisse

Digitized by Google

quaedam et simul intellexissent in quam sententiam ea fuissent scripta. Nam integra oratio alterius membri satis declarat quae fuerit prioris membri sententia: verba autem ipsa scriptoris in eiusmodi corruptelis se restituisse nemo sanus aut ipse credat, aut aliis persuadere conetur. Itaque equidem non id mihi sumo ut orationem Ciceronis restituisse videar, quum ea quae excidisse arbitror his verbis comprehendo: *Itane vero? privatum haec causa commovet, ne* (populo Romano parvulum agrum Lentulo flagitante grandi pecunia vendat): *populum Romanum, ne agrum Campanum privatis gratis Rullo rogante tradat non commovebit?* At, dicat quispiam, haec tu ita disputas, quasi in libris superesset particula *ne*, cuius tamen ne levissimum quidem vestigium exstare a quoquam traditur. Ego vero in libro Vossiano lego: *privatum haec causa commovet M. p. r. ne agrum Campanum* etc. In littera *N* illud *ne* superesse suspicor. Ergo sic statuendum est. Primum ab altero *p. r.* (populo Romano) ad alterum *p. r.* (populum Romanum) oculi scribentis delapsi sunt. Deinde *ne*, quod inutile videbatur, in ceteris libris omnibus omissum est. *Unus* retinuit librarius Vossianus, sed depravavit.

§ 88. Maiores tres solas urbes in orbe terrarum, Karthaginem, Corinthum, Capuam statuerunt posse imperii gravitatem et nomen sustinere. Deleta Carthago est. Corinthi vestigium vix reliquum est. *De Capua multum est et diu consultatum: exstant litterae, Quirites, publicae, sunt senatus consulta complura. Statuerunt homines sapientes, si agrum Campanis ademissent, magistratus, senatum, publicum ex illa urbe consilium sustulissent, imaginem rei publicae nullam reliquissent, nihil fore quod Capuam timeremus.* Sunt qui *senatum* deleant, tamquam hoc nomine quid esset *publicum consilium* magister esset interpretatus. Mihi non ita videtur. Etenim quamquam senatus rectissime publicum consilium dicitur, sunt praeterea alia consilia publica, velut quum populus de rebus suis deliberat, statuit, in contione, in comitiis. Id Ciceronem et hoc loco cogitasse puto et in Oratione I § 19: *Maiores nostri Capua magistratus, senatum, consilium commune, omnia denique insignia rei publicae sustulerunt.* Operae pretium est apponere Livii

Digitized by Google

locum ex libro XXVI cap. 16. *Ceterum habitari tantum tanam urbem frequentarique placuit, corpus nullum civitatis, nec enatum, nec plebis concilium, nec magistratus esse: sine consio publico sine imperio multitudinem nullius rei inter se sociam d consensum inhabilem fore.* Hic consilium publicum pertiet ad senatum et ad plebis consilium, aut fortasse ad soum senatum. Sed quid prohibet quominus concilium populi, n quo res publica ad communem deliberationem proponebatur, ut commune consilium dicatur, aut publicum.

§ 91. Ad eamdem maiorum prudentiam, qua provisum sit t numquam Campani bellum renovaverint, pertinent sequentia. *Homines non inerant in urbe, qui malis contionibus, turbulentis senatus consultis, iniquis imperiis rem publicam miscerent et rerum novarum causam aliquam quaererent; neque enim ontionandi potestas erat cuiquam nec consilii capiundi publici: non loriae cupiditate efferebantur, propterea quod ubi honos publice on est ibi gloriae cupiditas esse non potest, non contentione, on ambitione discordes; nihil enim supererat de quo certarent, ihil quod contra peterent, nihil ubi dissiderent.* Hic sine dubio consilium publicum capere" de senatu dictum est. Sed pro *bi honos publice non est* malim *honos publicus*. In libris mau scriptis pro *publicus* in omnibus casibus crebro scriptum st *pu*. Ita lectoris prudentiae permissum erat quem casum nde efficere vellet. Praeterea interpunctionem totius loci casigavi, quo fit ut iam emineat vitium in *non contentione, non nbitione discordes;* ipsa enim orationis descriptio et corruptem arguit et correctionem demonstrat. Nam in sequentibus *hil de quo certarent* pertinet ad contentionem, *nihil quod mpeterent* (quae est egregia libri incerti lectio pro *contra terent*) ad ambitionem; sed *nihil ubi dissiderent* non habet io referatur. Ergo legendum est: *non contentione, non amtione, non discordia; nihil enim* etc.

§ 92 et 93. Haec maiorum consilia Cinnanis temporibus prehensa et deserta sunt. Capuam coloniam deduxit M. Brus. *Et quoniam Bruti atque illius temporis feci mentionem, nmemorabo id quod egomet vidi, cum venissem Capuam, co-*

Digitized by Google

loniam deductam L. Considio et Sex. Saltio, quemadmodum ipsi loquebantur, praetoribus, ut intelligatis quantam locus ipse afferat superbiam, quae paucis diebus quibus illa colonia deducta est perspici atque intelligi potuit. (Imo *potuerit*). *Nam primum, id quod dixi, cum ceteris in coloniis duumviri appellantur hi se praetores appellari volebant. — Deinde anteibant lictores —. Erant hostiae maiores in foro constitutae —. Deinde patres conscripti vocabantur.* (An: *Decuriones patres cons. voc.?*) *Iam vero vultum Considii videre ferendum vix erat. Quem hominem vegrandi macie torridum Romae contemptum atque abiectum videbamus, hunc Capuae Campano supercilio ac regio spiritu cum videremus, Blossios mihi videbar illos videre et Vibellios.* Videre aliquem regio spiritu et similia Latinum non est. Scribe: *hunc Capuae cum Campano supercilio ac regio spiritu cum videremus.*

§ 96 et 97. *Huc isti decemviri cum quinque millia colonorum ex lege Rulli deduxerint — quos illorum animos, quos impetus, quam ferociam fore putatis? Romam in montibus positam et convallibus, cenaculis sublatam atque suspensam, non optimis viis, angustissimis semitis, prae sua Capua planissimo in loco explicata ac praeclarissime sita irridebunt atque contemnent.* Libri omnes: *prae sua Capua planissimo in loco explicata ac prae illis semitis irridebunt.* Editorum *ac praeclarissime sita* propterea improbandum est, quod non agitur de situ urbis sed de descriptione. Aptiora sunt ad sententiam, quae alii viri docti excogitaverunt: *ac praeclarissimis viis, ac prae illis plateis, ac prae latis suis viis.* His adiungam quod mihi in mentem venit: *ac prae illa Seplasia.* Nobilissima et celeberrima Capuae erat cum Albana Seplasia. § 94. *in Albana et Seplasia quae concursatio percontantium, quid praetor edixisset, ubi cenaret, quo denunciasset.* Valer. Max. IX Cap. I. Ext. § 1. *Ac tum demum fracta et contusa Punica feritas est, cum Seplasia ei et Albana castra esse coeperunt.* Seplasiam prae ceteris oppidi partibus fuisse spatiosam ac magnificam et adspectu pulcherrimam docebit Cicero in Pison. § 24. *Seplasia me hercule, ut dici audiebam, te ut primum adspexit Campanum consulem repudiavit. Audierat Decios Magios et de Taure-*

Digitized by Google

llo Vibellio aliquid acceperat: in quibus si moderatio illa, quae n nostris solet esse consulibus, non fuit, at fuit pompa, fuit pecies, fuit incessus saltem Seplasia dignus et Capua. Ita libri: am Cicero sine dubio scripsit: *Audierat de Decio Magio.* — ptissima igitur est Seplasia, quae tamquam exemplum Camanae laxitatis ac magnificentiae Urbis modicitati atque anustiis opponatur. Sed qui fieri potuit ut *Seplasia* in *semitis* orrumperetur? Equidem suspicor librarium, qui et quid Selasia et quid semita esset aeque ignoraret, iterum scripsisse omen quod modo posuisset. Ad idem genus corruptelae in 97. librorum omnium lectionem *conquisituri* esse referenlum perspexit Orellius. Sed totum locum adscribam in quo pauca quaedam corrigenda restant: *Quibus illi rebus elati et nflati fortasse non continuo, sed certe si paulum assumpserint etustatis ac roboris, non continebuntur, progredientur longius, fferentur. Singularis homo privatus, nisi magna sapientia raeditus vix facile sese regionibus officii magnis in fortunis et piis continet: nedum isti ab Rullo et Rulli similibus conquisiti que electi coloni Capuae, in domicilio superbiae atque in sedius luxuriae, collocati non statim conquisituri sint aliquid sceris et flagitii.* Vidit igitur Orellius legendum esse *non stam concepturi sint aliquid sceleris*, nec fugit virum doctissium natura corruptelae. Scilicet librario haerebat in mente onquisili, quod modo scripserat. Eadem autem ratione supra rratum esse suspicor quum pro *Seplasia* iterum scriptum est milis.

Sed ad § 97. revertor. Ibi pro *vix facile sese regionibus* ori praebent *v. facilis esset r., v. facili esset r., v. facili se r.*, Vossianus coniungens lectionem libri quem descripsit adscriptam ei variam lectionem *vix facilis facili sese est regionibus.* Emendationes tentarunt: *vix sanctis se et ra regionibus officii — continet*, Kayserus; *vix artis se regiobus officii — continet*, Halmius. In iis quae excogitarunt viri ctissimi officii notio magis amplificata esse videtur quam t sententia huius loci. Aptius est, nisi fallor, *vix finibus se et regionibus officii — continet*, propiusque a librorum riptura abest. Nam *faci* et *fini* in literatura vetusta eumm numerum habent crassiorum ductuum, qui numerus in

Digitized by Google

scriptura evanida solus saepe duxisse videtur librarios id unum curantes ut vocabulum efficerent Latinum. Satis luculenta exempla praebebit haec ipsa paragraphus. In libro Vossiano scriptum est *Rulli clientibus*, supra est *al. similibus.* Numera ductus: in utroque vocabulo totidem reperies. Paulo supra libri Germani et Itali quasi in duo castra discedere videntur; alteri enim praebent *progredientur iuncti* (sive *cuncti*) *secum ferentur*, alteri *progredientur longius efferentur.* Haec quamquam diversissima esse videntur tamen ex eodem archetypo propagari potuisse intelliges, si recordaris pro *efferri* crebro scribi *ecferri.* Itaque si in *iunctisec*[*um*]*ferentur* abiicitur *um*, quod interpolatum est ut efficeretur vocabulum *secum*, restat *ecferentur* et ductus quidam e quibus alii fecerunt LONGIUS, alii IUNCTI S(*ecum*).

§ 98 et 99. *Haec tu, P. Rulle, M. Bruti sceleris vestigia quam monumenta maiorum sapientiae sequi maluisti; haec tu cum istis tuis auctoribus excogitasti, ut vetera vectigalia ***; ut sub vestrum ius, iurisdictionem, potestatem urbes, nationes, provincias, liberos populos, reges, terrarum denique orbem subiungeretis; ut cum omnem pecuniam ex aerario exhausissetis, ex vectigalibus redegissetis, ab omnibus regibus, gentibus, ab imperatoribus nostris coegissetis, tamen omnes vobis pecunias ad nutum vestrum penderent; ut iidem partim invidiosos agros a Sullanis possessoribus, partim desertos ac pestilentes a vestris necessariis et a vobismet ipsis emptos, quanti velletis populo Romano induceretis; ut omnia municipia coloniasque Italiae novis colonis occuparetis; ut quibuscumque in locis vobis videretur ac quam multis videretur colonias collocaretis.* Iurisdictio a decemvirali potestate aliena est. Habent decemviri cognitionem orbis terrarum gentiumque omnium, habent animadversionem, habent iudicium infinitum, iudicium omnium rerum (§ 33. 60): non habent iurisdictionem. Lege: *ut sub vestrum ius, ditionem, potestatem urbes, nationes — subiungeretis.* Cf. § 39. *Hoc capite, Quirites, omnes gentes, nationes, provincias, regna decemvirum ditioni, iudicio, potestatique permissa condonata esse dico.* § 74. *Populum Romanum coerceas,*

Digitized by Google

rimas, redigas in istam decemviralem ditionem ac potesta-m.

Sed in hac enumeratione: *haec tu cum istis tuis auctoribus cogitasti, ut — subiungeretis; ut — penderent; ut iidem — in-uceretis; ut — occuparetis; ut — collocaretis*, omitto cetera quae § 99 sequuntur, in quibus vereor ut quidquam sani aut Cicerone scriptum insit: verum in iis quae supra posui, uis ferat inter tot verba secundae personae unum *ut — pen-erent* interponi, aut quem non offendat pronomen *iidem* uni iembro adiectum tollere orationis aequalitatem. Dele *tamen nnes vobis pecunias ad nutum vestrum penderent ut*, et duo iembra in unum contrahens coniunge: *ut cum omnem pecu-iam — coegissetis, iidem — agros — quanti velletis populo Ro-ano inducerelis.* Ipsa verba interpolatorem coarguere viden-ir: nam *omnes* decemviris pecunias ad eorum nutum pen-ere, nimium est ac infinitum, nec facile dixeris qui sint hi *nnes.* Magnus est strepitus verborum, sententia nulla. Talia oferre solent qui non amplius habent quod dicant.

Indicavi supra me suspicari totam § 99 Ciceroni abiudi-ndam esse. Orationem mutilam et truncatam nescio quis ipplevisse et absolvisse videtur. Breviter dicam quibus indi-is ita iudicem.

Ut omnem rem publicam vestris militibus, vestris urbibus, estris *praesidiis cingeretis atque oppressam teneretis.* Respu-lica urbibus cingi et opprimi non potest, coloniis, ut hoc emplo utar, potest, quae Romanis erant tamquam prae-dia.

*Ut ipsum Cn. Pompeium, cuius praesidio saepissime populus omanus contra acerrimos hostes et contra improbissimos cives * * victorem, atque horum conspectu privare possetis.* Hoc co *ipsum* ante *Cn. Pompeium* otiosum est. Praeterea nova t in hac causa neque usquam in superioribus iacta suspicio, agere decemviros ut Pompeio aqua et igni interdicatur. Nam c significat »horum conspectu privare."

Ut nihil auro et argento violari, nihil numero et suffragiis clarari, nihil vi et manu perfringi posset, quod non vos op-essum atque ereptum teneretis. Haec si audivisset Aristo-

Digitized by Google

phanius Mnesilochus, aegre, credo, suum βομβαλοβομβάξ suppressisset. Circumscripserunt has ineptias Ussingius et Kayserus.

Ut volitaretis interea per gentes, per regna omnia cum imperio summo, cum iudicio infinito, cum omni pecunia. Interea vitiosum est in media enumeratione. Ita Cicero periodum non solet concludere. Inducenda censuit Kayserus.

Ut veniretis in castra Cn. Pompeii atque ipsa castra si commodum vobis esset venderetis. Venire in castra Pompeii non tanti erat negotii, ut propterea tota res publica perturbanda esset. Exspectaveris saltem: ut *perveniretis in castra.*

Ut interea magistratus reliquos legibus omnibus soluti sine metu iudiciorum, sine periculo petere possetis. Otiosum est *reliquos*, ridiculum *interea* post: *ut veniretis in castra Cn. Pompei. Sine metu iudiciorum sine periculo* dictum est quasi in petitione aliud periculum timendum esset quam accusationis.

ORATIO DE LEGE AGRARIA III.

AD POPULUM.

Tota hac oratione respondetur legis agrariae latoribus, qui consulem apud populum accusaverant adversari plebis commodis in gratiam Sullanorum qui agros possiderent. Demonstrat contra Cicero confirmari hac lege Sullanorum agrorum possessionem, quae parum certa esset, eorumque conditionem reddi meliorem quam qua essent agri ceteri omnes in imperio Romano.

§ 7—9. *Quid ergo ait Marianus tribunus plebis, qui non Sullanos in invidiam rapit?* QUI POST MARIUM ET CARBONEM CONSULES AGRI, AEDIFICIA, LACUS, STAGNA, LOCA, POSSESSIONES — *caelum et mare praetermisit, cetera complexus est* — PUBLICE DATA, ASSIGNATA, VENDITA, CONCESSA SUNT — *A quo Rulle? Post Marium et Carbonem consules quis assignavit, quis dedit, quis concessit praeter Sullam?* — EA OMNIA EO IURE SINT — *quo iure?*

Digitized by Google

labefactat videlicet nescio quid nimium acer, nimium vehemens tribunus plebis: Sullana rescindit. — UT QUAE OPTIMO IURE PRIVATA SUNT. *Etiamne meliore quam paterna et avita? Meliore. At hoc Valeria lex non dicit, Corneliae leges non sanciunt, Sulla ipse non postulat. Si isti agri partem aliquam iuris, aliquam similitudinem propriae possessionis, aliquam spem diuturnitatis attingunt, nemo est tam impudens istorum, quin agi secum praeclare arbitretur.* In *Sullana rescindit* restituo propriam locutionem *Sullae acta rescindit.* Quare in *Corneliae leges non sanciunt, Sulla ipse non postulat* a Sulla seiungantur leges ipsius et hae sancire, ille postulare dicantur nulla est causa: nam quidquid Sulla postulavit id legibus sancitum est. Lege: *hoc — Sullani ipsi non postulant.* Ita quoque habebis quo *istos* referas, quorum nemo infra dicitur tam impudens esse ut hoc postulet.

Tu vero, Rulle, pergit orator, *quid quaeris? Quod habent ut habeant? quis vetat? Ut privatum? sed ita latum est, ut melior tui soceri fundus Irpinus sit, sive ager Irpinus, totum enim possidet, quam meus paternus avitusque fundus Arpinas.* Corrupta sunt *Ut privatum? sed ita latum est.* Fieri potest ut recte Wesenbergius scripserit: *ut privatum sit? ita latum est* etc. Quamquam ita quoque interrogatio manet sine responso. Equidem aliquid intercidisse suspicor. Sed pro: *ita latum est, ut melior tui soceri fundus — sit,* legendum est *ut meliore iure tui soceri fundus sit.* Nam sequitur: *Optimo enim iure ea sunt profecto praedia, quae optima condicione sunt. Libera meliore iure quam serva: capite hoc omnia, quae serviebant non servient. Soluta meliore in causa sunt quam obligata: eodem capite subsignata omnia, si modo Sullana sunt, liberantur. Immunia commodiore condicione sunt quam illa quae pensitant: ego Tusculanis pro aqua Crabra vectigal pendam, quia mancipio fundum accipi; si a Sulla mihi datus esset, Rulli lege non penderem.* Iterum quaedam exciderunt; nam in *capite hoc omnia quae serviebant non servient* sententia requirit *Sullana omnia* vel aliud quid eiusdem generis.

§ 13 et 129. *Iam totam legem intelligetis, cum ad pauco-*

Digitized by Google

rum dominationem scripta sit, tum ad Sullanae assignationis rationes esse accommodatissimam. Nam socer huius vir multum bonus est; neque ego nunc de illius bonitate sed de generi impudentia disputo. Ille enim quod habet retinere vult neque a Sullanum esse dissimulat? hic ut ipse habeat quod non habet, quae dubia sunt per vos sancire vult, et cum plus appetat quam ipse Sulla, quibus rebus resisto, Sullanas res defendere criminor. Scribe: *quia his rebus resisto.* Praeterea nusquam Cicero ipsum Rullum insimulat habere agros Sullanos, quod si aliqua ratione facere potuisset non praetermisisset v. c. in Or. II § 68 seq.: *Atque hoc carmen hic tribunus plebis non vobis, sed sibi intus canit. Habet socerum, virum optimum, qui tantum agri in illis rei publicae tenebris occupavit, quantum concupivit. Huic subvenire vult succumbenti iam et presso Sullanis oneribus.* Si Rullus vel tantillum agri Sullani possedisset, hic, credo, non integer et intactus abiisset. Ergo in nostro loco legendum est: *hic ut ille habeat quod non habet*, et omnia ad Valgium socerum sunt referenda hac sententia: socer retinere vult *quod* habet, scilicet agros: gener ut socer habeat quod non *habet*, scilicet securitatem possessionis, quae dubia sunt lege sancit. Sed ipsum Ciceronem audiamus qui haec continuo adiungit: *Habet agros nonnullos, inquit, socer meus desertos atque longinquos: vendet eos mea lege quanti volet. Habet incertos ac nullo iure possessos: confirmabuntur optimo iure. Habet publicos: reddam privatos. Denique eos fundos, quos in agro Casinati optimos fructuosissimosque continuavit, cum usque eo vicinos proscriberet, quoad oculis conformando ex multis praediis unam fundi regionem formamque perficeret, quos nunc cum aliquo metu tenet, sine ulla cura possidebit.* Vides haec omnia ad soceri possessiones pertinere, de ipso Rullo nullum verbum esse positum.

Digitized by Google

Longi Pastoralia locis nonnullis emendata.

Quum nuper Eroticos Scriptores Graecos a R. Herchero pud Teubnerum editos a doctissimo Editore dono accepissem, ingulos animi causa de novo lectitare coepi. Multa vidi recte t ordine constituta et passim vulgatam lectionem et aliorum t ipsius Hercheri emendationibus optime correctam. Spicile- ium emendationis et nunc superest et, credo, posteris su- ererit. Paucos nunc attingam Longi locos, ubi scribae in erbis compositis praepositiones confuderunt. Quam hoc saepe actum sit et unde isti errores sint nati omnes scire arbitror. In singulis locis commissum errorem arguit aut sententiae la- bes aut violatus certus ac perpetuus dicendi usus tantum non ibique ex ipsa rei natura et Graecitatis ingenio sponte natus, ta ut quod ratio praecipiat omnium Graece loquentium con- uetudine stabiliatur. Hinc intelligitur vitiose scribi III. 33: ροσέβαλλε δὲ ταῖς μητράσι τοὺς ἄρνας καὶ τοὺς ἐρίφους, amque ipsa rei natura compositum ὑποβάλλειν suggerit, quod raeci in tali re omnes constanter usurpant, ut Xenophon in yneget. VII. 3: ἐπειδὰν δὲ γένηται τὰ σκυλάκια ὑπὸ τῇ τε- ούσῃ ἐᾶν καὶ μὴ ὑποβάλλειν ὑφ' ἑτέραν κύνα. Emenda igitur πέβαλλε pro προσέβαλλε. Similiter I. 26: καὶ ὁ τέττιξ ἐκ ῶν κόλπων ἐπήχησεν ὅμοιον ἱκέτῃ, ubi ἐπηχεῖν intelligi non otest, res ipsa ducit ad ὑπήχησεν, quod de cicada in sinu ondita lepidissime dictum est. In IV. 8: φεῦ τῆς ἰωνιᾶς, ὡς επάτηται, verbum simplex πατεῖν a rei natura abhorret. *alcantur* uvae in torcularibus, πατοῦνται αἱ βότρυς ἐν τοῖς νοῖς, sed quidquid pedibus *conculcatur* et *obteritur* καταπα- ῆσθαι dicitur, ut in eadem re IV. 7: τὰ δὲ κατεπάτησεν περ ὗς, et IV. 10: τὰ μὲν κατέκλασαν, τὰ δὲ κατεπάτησαν. que corrige: φεῦ τῆς ἰωνιᾶς, ὡς καταπεπάτηται. In . 3: ἐξαίφνης γὰρ περιπεσοῦσα χιὼν πολλὴ πάσας μὲν κλεισε τὰς ὁδοὺς, πάντας δὲ κατέκλεισε τοὺς γεωργούς, opti- usus Longus compositis ἀποκλεῖσαι et κατακλεῖσαι non po- t tam graviter errare ut composito περιπεσοῦσα ἡ χιών sic retur. Nam quid sibi vult in tali re περιπίπτειν? Repone εσοῦσα. In IV. 2. in horti descriptione, ἐξετέτατο μὲν,

Digitized by Google

inquit, εἰς σαδίου μῆκος, ἐπέκειτο δὲ ἐν χώρῳ μετεώρῳ. Intelligisne cur composito ἐπικεῖσθαι utatur? Optime scripserat in vicinia: ἄμπελος ἐπέκειτο ταῖς μηλέαις, et ταύταις πάσαις κιττὸς ἐπέκειτο, sed illo loco simplex, ut opinor, posuerat: ἔκειτο δὲ ἐν χώρῳ μετεώρῳ. Non semel sed ter peccarunt scribae verbum προσφέρειν in ἐπιφέρειν depravantes. Graecum est ἐπιφέρειν αἰτίαν, ἔγκλημα et sim., sed προσφέρειν λόγους et δῶρα προσφέρειν, quod idem est atque δῶρα κομίζειν. Emendandi igitur sunt hi loci. I. 9: σεφανίσκους πλέκοντες ταῖς Νύμφαις ἐπέφερον, et I. 15: τῇ Χλόῃ ἐπέφερεν ἢ τυρὸν ἁπαλὸν ἢ σέφανον ἀνθηρόν, et II. 1: καὶ πάντως τι ἐπέφερον ἢ ἄνθος ἢ ὀπώραν ἢ φυλλάδα χλωράν. Recte instituit Herchenrus emendationem loci I. 9: ἄρνες ἐσκίρτων ἐν τοῖς ὄρεσιν, ἐβόμβουν ἐν τοῖς λειμῶσι μέλιτται, ἐν ταῖς λοχμαῖς κατῇδον ὄρνιθες, hoc enim postulat Longi arte quaesita sententiarum concinnitas, sed perficies emendationem scribendo: ἐν ταῖς λοχμαῖς ᾖδον ὄρνιθες, quemadmodum recte in vicinia legitur: ἀκούοντες μὲν τῶν ὀρνίθων ᾀδόντων ᾖδον, βλέποντες δὲ σκιρτῶντας τοὺς ἄρνας ἤλλοντο κοῦφα, quae, ut vides, illis respondent. Quod in aliis legitur: τὰς λοχμὰς κατῇδον ὄρνιθες ab usu loquendi reprehensionem nullam habet. Κατᾴδειν τὴν λοχμήν, τὴν ἀκτήν, τὴν νῆσον, τὸ συμπόσιον significat *facere ut ea canibus personent*, sed, quia artificiosa sententiarum aequabilitas ἐν ταῖς λοχμαῖς postulat, consequitur verbo simplici Longo utendum fuisse. Potest enim quis τὸ συμπόσιον κατᾴδειν, καταυλεῖν, καταψάλλειν, sed ἐν τῷ συμποσίῳ quis ᾄδει, αὐλεῖ, ψάλλει. Tam vitiosum est ἐν ταῖς λοχμαῖς κατῇδον, ac si in vicinia legeretur: ἀκούοντες τῶν ὀρνίθων καταᾴδόντων κατῇδον.

Multa leguntur in Pastoralibus ad seriorum vitiosam συνήθειαν male reficta, quorum partem editores sustulerunt, partem reliquerunt. Reliquerunt ἀπολέσει, καλέσεις, quia formae contractae »nullum in Longi libris vestigium est." At tu vide IV. 8: τίς ἐκεῖνος θεασάμενος ἔσαι; κρεμᾷ γέροντα ἄνθρωπον ἐκ μιᾶς πίτυος ὡς Μαρσύαν.

Caetera alio tempore expromam.

C. G. C.

Digitized by Google

VARIAE LECTIONES.

SCRIPSIT C. G. COBET.

(*Continuantur e* VII. *pag.* 328).

Quod in Xenophontis Rep. Lacedaemoniorum XV. 7. legitur
ὶ ὅρκους δὲ ἀλλήλοις κατὰ μῆνα ποιοῦνται, ἔφοροι μὲν ὑπὲρ
ς πόλεως, βασιλεὺς δ' ὑπὲρ ἑαυτοῦ, ex ipsa rei natura in-
edibile mihi videtur *quot mensibus*, κατὰ μῆνα, ita esse fieri
litum, et confirmat me Nicolaus Damascenus apud Stob.
oril. 44, 40, qui ex hoc capite duos locos excerpsit: ὑπανί-
νται δὲ τῷ βασιλεῖ πάντες πλὴν τῶν ἐφόρων, et ὀμνύει δὲ πρὸ
ῆς ἀρχῆς ὁ βασιλεὺς κατὰ τοὺς τῆς πόλεως νόμους βασι-
ύσειν. Quanto hoc propius fidem sit *in leges iurare* Regem
ım quum primum regnum sit capessiturus (πρὸ τῆς ἀρχῆς)
nusquisque sentit. Eadem Nicolai verba mendum inesse ar-
uunt in iis, quae apud Xenophontem continuo sequuntur: ὁ
ὅρκος ἐστὶ τῷ μὲν βασιλεῖ κατὰ τοὺς τῆς πόλεως κειμένους
μους βασιλεύσειν. Graeci enim dicebant aut κατὰ τοὺς τῆς
λεως νόμους aut κατὰ τοὺς κειμένους νόμους, coniungere au-
m utrumque non tantum inusitatum sed soloecum etiam est:
enim dativus requireretur κατὰ τοὺς τῇ πόλει κειμέ-
ς νόμους. Itaque aut τῆς πόλεως inducendum est aut κει-
νους.

Graviter officit sententiae vocabulum οἶκοι a sciolo praepos-
re insertum in § 8: αὗται μὲν οὖν αἱ τιμαὶ [οἶκοι] ζῶντι
σιλεῖ δέδονται, enumeraverat enim Xenophon diligenter ho-
ires, qui Regi *domi militiaeque* haberentur cap. XIII et XV,
tae in genuina libri forma continuata fuerunt, et manifesto
ponuntur his sequentia: αἱ δὲ τελευτήσαντι τιμαὶ βασι-

Digitized by Google

λεῖ δέδονται. Caeterum patet novissima verba, quae casu hexametrum efficiunt:

τοὺς Λακεδαιμονίων βασιλεῖς προτετιμήκασιν,

olim non fuisse libelli clausulam, sed diligenter a Xenophonte descriptos esse honores Regi Spartanorum vita functo solitos haberi, nisi forte putas honores etiam tenuiores, quibus vivi reges afficerentur, accurate exposuisse Xenophontem, summos ac paene divinos, quibus mactarentur post mortem, silentio praeteriisse; illis denique in calce libri probabile est nonnulla fuisse adiecta de corrupta vetere disciplina neglectisque Lycurgi legibus et moribus depravatis, quorum nunc exiles quaedam reliquiae in cap. XIV. supersint.

Utar denique loco ex hoc libello ad restituendum fragmentum Menandri apud Stobaeum Flor. 30, 7:

ἀργὸς δ' ὑγιαίνων τοῦ πυρέττοντος πολύ
ἀθλιώτερος, διπλάσια γοῦν ἐσθίει μάτην.

quomodo octonarius restituendus sit haec verba Xenophontis monstrabunt XIV. 4. καὶ διμοιρίᾳ γε ἐπὶ τῷ δείπνῳ ἐτίμων, οὐχ ἵνα διπλάσια καταφάγοιεν κτέ. unde Menandro reddemus:

ἀθλιώτερος, διπλάσια γοῦν κατεσθίει μάτην.

Transeo ad reliquias libelli περὶ τῆς Ἀθηναίων πολιτείας, quae multo sunt exiliores et longe etiam vitiosiores quam quae *de rep. Lacedaemoniorum* excerpta supersunt. Pauca quaedam in iis integra sunt: pleraque tam misere corrupta ut nullus exitus reperiatur neque ulla sententiae indagandae et in integrum restituendae spes superesse videatur. Saepe inter legendum senties complura intercidisse et quod esset verborum et syllabarum in libro lacero et mutilato reliquum temere in unum conflatum et conglutinatum esse. Exemplum unum de multis hoc esto II. 17: ἢν δὲ μὴ ἐμμένωσι ταῖς συνθήκαις ἢ ὑφ' ὅτου ἀδικεῖ ὀνόματα ἀπὸ τῶν ὀλίγων οἳ συνέθεντο. In talibus qui sapit hoc solum intelligit ista neque intelligi a quoquam neque emendari ullo modo posse. Eadem est conditio et τῶν Θεοφράστου χαρακτήρων passim et Lysiae orationis VIII. et complurium fragmentorum e Tragicis et Comicis apud Grammaticos servatorum, quibus nec caput nec pes constat et in quibus omnis emendandi opera luditur. Deposita haec sunt et conclamata

Digitized by Google

Abstinendum est. Saepe autem mihi in excutiendis explorandisque laceris istis antiqui operis laciniis subnata suspicio est ex aliquo Dialogo haec esse depromta, in quo de Atheniensium rep. duo inter se sic collocuti essent ut alter eam graviter reprehenderet, cui alter ita responderit ut ea omnia iure reprehendi fateretur sed aliter quam sic democratiam constare non posse demonstraret, veluti I. 1: *ὅτι μὲν εἵλοντο τοῦτον τὸν τρόπον τῆς πολιτείας οὐκ ἐπαινῶ. — ἐπεὶ δὲ ταῦτα οὕτως ἔδοξεν αὐτοῖς ὡς εὖ διασώζονται τὴν πολιτείαν καὶ τἄλλα διαπράττονται ἃ δοκοῦσιν ἁμαρτάνειν τοῖς ἄλλοις Ἕλλησι τοῦτ' ἀποδείξω*, ubi inserta Attico more copula legerim *διασώζονταί (τε) τὴν πολιτείαν*, ut appareat *εὖ* communiter ad *διασώζονται* et *διαπράττονται* esse referendum) et iterum III. 1: *τῆς Ἀθηναίων πολιτείας τὸν μὲν τρόπον οὐκ ἐπαινῶ, ἐπειδήπερ δ' ἔδοξεν αὐτοῖς δημοκρατεῖσθαι εὖ μοι δοκοῦσι διασώζεσθαι τὴν δημοκρατίαν*, et 8: *εἰ μὲν οὖν ἦν ἡ πόλις οὐκ ἀπὸ τοιούτων διαιτημάτων ἡ ἐλπίς, ἀλλ' ἡ δημοκρατία μάλις' ἂν σώζοιτο οὕτως*. Sic igitur Xenophon cum Spartanis disserens patriae et civium amorem cum Democratiae odio conciliabat, et illo modo poterat Democratiae vitia et flagitia quamvis duriter ita reprehendere et nihil de eius benevolentia et caritate erga cives detrahetur. Colloquii obscura quaedam vestigia cernere mihi videor in his: I. 8: *ὃ γὰρ σὺ νομίζεις οὐκ εὐνομεῖσθαι ἀπὸ τούτου ἰσχύει ὁ δῆμος· εἰ δ' εὐνομίαν ζητεῖς πρῶτα μὲν ὄψει κτέ.* et § 10: *Ἀθήνησιν οὐχ ὑπεκσήσεταί σοι ὁ δοῦλος.* et § 11: *ἐν τῇ Λακεδαίμονι ὁ ἐμὸς δοῦλος σὲ δέδοικεν. ἂν δὲ δεδίῃ ὁ σὸς δοῦλος ἐμέ κτέ.* et II. 11: *καὶ δὴ νῆές μοι εἰσίν.* et § 12: *καὶ ὧ μὲν οὐδὲν πονῶν ἐκ τῆς γῆς πάντα ταῦτα ἔχω διὰ τὴν θάλατταν*, et § 19 et 20, et III. 5. et aliis locis. Dixerit aliis: »at ita omnes saepe solent secunda persona uti et cum dolore veluti colloqui. Facimus hoc omnes, et tu ipse saepius ita facis." Scio equidem saepe ita fieri, sed in certis quibusdam verbis et locutionibus, ut in *Φαίης κεν* Homerico *εἴποις ἄν* Atticorum, et similibus. Sed quis Veterum *σύ* in ea re posuit umquam, aut *σός*, ut in verbis *ὁ σὸς δοῦλος σὲ δέδοικεν*? Nihil his simile me legere memini, nisi in epigrammate quodam, quod in Lucianeis circumfertur:

ἀλλ' ὃ σὺ θαυμάζεις τοῦθ' ἑτέροισι γέλως.

Digitized by Google

Apud Veteres σύ non additur et perinde est dicere:
ὕδωρ δὲ πίνων οὐδὲν ἂν τέκοις σοφόν.
et οὐδὲν ἂν τέκοι τις. Praeterea quid facies loco III. 10: δοκοῦσι δὲ Ἀθηναῖοι καὶ τοῦτό μοι οὐκ ὀρθῶς βουλεύεσθαι ὅτι τοὺς χείρους αἱροῦνται ἐν ταῖς πόλεσι ταῖς σασιαζούσαις. Οἱ δὲ τὰν γνώμην ποιοῦσιν, non est enim eiusdem hominis eadem simul reprehendere et recte et ordine fieri contendere. Video Editores de Weiskii coniectura substituisse: δοκοῦσι δὲ Ἀθηναῖοι καὶ τοῦτό τοι οὐκ ὀρθῶς βουλεύεσθαι, sed quis admonitus non concedet voculae τοι nullum esse in ea re locum et non minus inepte illic esse insertam ac si quis Xenophonti Latinum aliquod vocabulum obtrudere voluisset? In integro Xenophontis libro Atheniensium nescio quem reprehensorem dixisse suspicor: δοκοῦσι δὲ Ἀθηναῖοι καὶ τοῦτό μοι οὐκ ὀρθῶς βουλεύεσθαι, cui defensor aliquis Atheniensium responderit: οἱ δὲ τοῦτο γνώμην ποιοῦσιν, deinde haec omnia ab aliquo sic in brevius contracta esse, ut videmus. Sed haec indicasse satis esto: nunc videbo ecquid prodesse possim locis quibusdam corruptis illis quidem sed non plane pessumdatis, ubi quum pleraque pars verborum sana et integra sit sanari possit illa particula quae labem et vitium concepit.

In cap. I. § 2: πρῶτον μὲν οὖν, inquit, τοῦτ' ἐρῶ ὅτι δικαίως αὐτόθι [καὶ οἱ πένητες καὶ] ὁ δῆμος πλέον ἔχει τῶν γενναίων καὶ τῶν πλουσίων. Ridicule coniunguntur in scriptore Attico καὶ οἱ πένητες καὶ ὁ δῆμος, quemadmodum, ut hoc utar, ἡ πολιτεία καὶ ἡ δημοκρατία, namque ἡ δημοκρατία ab Atticis appellatur ἡ πολιτεία, et οἱ πένητες ab iis dicuntur ὁ δῆμος. Utar uno testimonio, quoniam admodum luculentum est. In Memorab. IV. II. 37: Socrates ex Euthydemo quaerit: δοκεῖ σοι δυνατὸν εἶναι δημοκρατίαν εἰδέναι μὴ εἰδότα δῆμον; Μὰ Δί', ἔφη ἔμοιγε, respondet. Tum Socrates: καὶ τί νομίζεις δῆμον εἶναι; Cui ille: τοὺς πένητας τῶν πολιτῶν ἔγωγε. Itaque qui meminerit passim τὸν δῆμον et τοὺς πλουσίους inter se opponi, non dubitabit sequiorum emblema resecare. Hinc simul optime intelligitur quid sit τοῦ δήμου εἶναι et quam inepta sit scriptura quae olim legebatur II. 19: ὄντες ὡς ἀληθῶς τοῦ δήμου τὴν Φύσιν, οὐ δημοτικοί εἰσιν. Quasi vero quisquam πένης τῇ Φύσει, non τῇ τύχῃ, posset esse. Quod nunc edi-

Digitized by Google

ir: ἔνιοι γνόντες ὡς ἀληθῶς τοῦ δήμου τὴν Φύσιν οὐ δημοτικοί σιν, non uno nomine vitiosum est. Male enim γνόντες pro δότες est positum, et ὡς ἀληθῶς (id est ὄντως) pro εὖ. Praerea τοῖς μισοδήμοις, qualis Xenophon erat, non putabantur νιοι τῶν εὖ εἰδότων τοῦ δήμου τὴν Φύσιν οὐκ εἶναι δημοτικοί, id ἁπαξάπαντες. Iudice Xenophonte, omnes, qui naturam τοῦ δήμου probe perspectam haberent, a democratia alienos sse necesse erat. Verum esse videtur: ἔνιοι γὰρ ὄντες ὡς ληθῶς τοῦ δήμου (id est οὔτε γενναῖοι οὔτε πλούσιοι), τὴν Φύσιν ὐ δημοτικοί εἰσιν (id est ἀριστοκρατεῖσθαι βούλονται μᾶλλον ἢ ημοκρατεῖσθαι). Paucissimi hi quidem erant Athenis, sed erant: n his ipse Socrates. Eodem sensu dixit Xenophon in § 20: ὅστις μὴ ὢν τοῦ δήμου εἵλετο ἐν δημοκρατουμένῃ πόλει οἰκεῖν ἐδικεῖν παρεσκευάσατο, quod qui scripsit erat hercle et ipse ὴν Φύσιν οὐ δημοτικός.

Addita praepostere particula disiunctiva misere depravavit ocum in I. 3: ὁπόσαι μὲν σωτηρίαν φέρουσι τῶν ἀρχῶν, χρησαὶ οὖσαι καὶ μὴ χρησαὶ, [ἢ] κίνδυνον τῷ δήμῳ ἅπαντι: expunge et verba sic constitue: ὁπόσαι μὲν σωτηρίαν φέρουσι τῶν ἀρχῶν χρησαὶ οὖσαι καὶ μὴ χρησαὶ κίνδυνον. Res est perspicua. Iempe eaedem ἀρχαί dicuntur χρησαὶ μὲν οὖσαι τῷ δήμῳ ἅπαν- ι σωτηρίαν φέρειν, μὴ χρησαὶ δὲ κίνδυνον. In iis quae contiuo sequuntur plana et expedita erunt omnia si cum Heinlorfio legemus: οὐδὲν δεῖται ὁ δῆμος μετέχειν pro μετεῖναι, et τῶν στρατηγιῶν pro inepta lectione τῶν στρατηγικῶν κλήρων, it statim recte scribitur: οὔτε τῶν ἱππαρχιῶν. Quam stulte nim ἡ στρατηγία, quum sit χειροτονητὸς ἀρχή, dicatur κλῆρος uis non videt? Non minus stolidum est quod additur: ὁπόαι δ' εἰσὶν ἀρχαὶ μισθοφορίας ἕνεκα καὶ ὠφελείας εἰς τὸν οἶκον. ullae umquam Athenis ἀρχαὶ fuerunt μισθοφορίας ἕνεκα, ut ɔinor. Praeterea μισθοφορία non est Xenophonteae aetatis vo- ıbulum: veteres constanter μισθοφορά dixerunt. Suspicor in- ır ὁπόσαι δ' εἰσὶν ἀρχαί et μισθοφορᾶς ἕνεκα nonnulla inıercidisse et quod supererat sine sensu in unum esse conflaım.

Risum movet vitiosa lectio I. 6: εἶποι δ' ἄν τις ὡς ἐχρῆν ὑτοὺς μὴ ἐᾶν λέγειν πάντας ἐξῆς. Quomodo igitur? An άντας ἅμα, ὥσπερ τοὺς ἐν τοῖς χοροῖς ᾄδοντας? Emenda πάν-

Digitized by Google

τας ἐξ ἴσου. Haec enim est ἰσηγορία liberae civitatis ὅταν πᾶσιν ἐξ ἴσου λέγειν ἐξῇ.

In eadem § etiam plura insunt vitia: in verbis εἰ μὲν γὰρ χρησοὶ ἔλεγον καὶ ἐβουλεύοντο τοῖς ὁμοίοις σφίσιν αὐτοῖς ἦν ἀγαθά. primum probo Mori coniecturam ἐβούλευον pro ἐβουλεύοντο reponentis, quae confirmatur et iis quae praecedunt: μὴ ἐᾶν λέγειν μηδὲ βουλεύειν, et iis quae sequuntur: οὐκ ἐῶσουσι μαινομένους ἀνθρώπους βουλεύειν οὐδὲ λέγειν. Praeterea Xenophon non aegre ferebat istiusmodi homines βουλεύεσθαι, sed συμβουλεύειν. Duae litterulae ΤΟ male adhaeserunt, ut sexcenties alibi, ex sq. articulo ΤΟΙΣ. Praeterea vitiosum esse ἦν ἀγαθά ostendit σφίσιν αὐτοῖς sibi ipsis, quod indicio est ἐπόριζον ἄν vel παρεσκεύαζον ἄν vel ἐξεύρισκον ἄν (ut in vicino loco simillimo) vel huiusmodi quid olim scriptum fuisse. Tum expunge λέγων in verbis: νῦν δὲ [λέγων] ὁ βουλόμενος ἀνασὰς ἄνθρωπος πονηρὸς ἐξευρίσκει τἀγαθὸν αὐτῷ τε καὶ τοῖς ὁμοίοις αὐτῷ, quod sciolus de suo addidit multo melius participio ἀνασάς significatum erat.

Confusae sunt praepositiones quae assolent, I. 9: ἀπὸ τούτων τοίνυν τῶν ἀγαθῶν τάχις' ἂν ὁ δῆμος εἰς δουλείαν καταστείη. Apparet Xenophontem hoc dicere: ταῦτα τοίνυν τἀγαθὰ τάχις' ἂν τὸν δῆμον εἰς δουλείαν καταςήσειε, vel καταβάλοι, itaque passiva forma sic dicendum est: ὑπὸ τούτων τοίνυν τῶν ἀγαθῶν τάχις' ἂν — εἰς δουλείαν καταπέσοι.

In § 10. verbis transpositis et inserto de Mori coniectura pronomine τις sic scribendum esse censeo: πολλάκις ἄν τις οἰηθεὶς δοῦλον εἶναι τὸν Ἀθηναῖον ἐπάταξεν ἄν. In libris est: πολλάκις ἂν οἰηθεὶς εἶναι τὸν Ἀθηναῖον δοῦλον.

In § 13. lectionem multis erroribus impeditam sic constituerim: τοὺς δὲ γυμναζομένους καὶ τοὺς μουσικὴν ἐπιτηδεύοντας καταλέλυκεν ὁ δῆμος, οὐ νομίζων τοῦτο οὐ καλὸν εἶναι, γνοὺς δὲ ὅτι οὐ δυνατός ἐςιν αὐτὸς ταῦτα ἐπιτηδεύειν. Editur: καὶ τὴν μουσικήν, sed quia diversi sunt οἱ γυμναζόμενοι et οἱ μουσικὴν ἐπιτηδεύοντες certum est articulum τούς repeti oportere. Μουσική noto usu sine articulo ponitur: οὐ et δέ iam alii addiderunt: in fine vulgata lectio est sensu vacua: γνοὺς ὅτι οὐ δυνατὰ ταῦτά ἐςιν ἐπιτηδεύειν.

Manifesto mendosum est οἱ ἰσχυροὶ in § 14: γιγνώσκοντες

Digitized by Google

ἤτι — εἰ ἰσχύσουσιν οἱ πλούσιοι καὶ οἱ ἰσχυροὶ ἐν ταῖς πόλε-
ιν ὀλίγιστον χρόνον ἡ ἀρχὴ ἔσαι τοῦ δήμου τοῦ Ἀθήνησιν. Nem-
e οἱ ἰσχυροὶ *qui corpore sunt valido et robusto* plus in palae-
tra solent quam in rep. pollere. Praeterea quis ferat ἰσχύ-
ουσιν οἱ ἰσχυροί? Quid aliud in eo mendo latere potest quam
ἱ χρηστοί? ut paulo ante: συκοφαντοῦσι καὶ μισοῦσι τοὺς χρη-
τούς, et post pauca: τοὺς μὲν χρηστοὺς ἀτιμοῦσι — τοὺς δὲ
πονηροὺς αὔξουσιν. In fine emenda τοῦ δήμου τοῦ Ἀθηναίων
ro Ἀθήνησιν, de qua confusione supra diximus.

In § 15. pro ὅσον ζῆν requirit usus loquendi et loci senten-
ia verbum compositum ὅσον ἀποζῆν, ut apud Thucydidem
. 2: νεμόμενοι τὰ αὐτῶν ἕκαστοι ὅσον ἀποζῆν καὶ περιουσίαν
χρημάτων οὐκ ἔχοντες, et aliis locis.

Iterum periit articulus in § 18: τούς τε στρατηγοὺς καὶ τοὺς
ριηράρχους καὶ (τοὺς) πρέσβεις: nisi enim tertium τούς in-
erueris perperam iidem et τριήραρχοι et πρέσβεις dicentur
iisse.

In § 20. πλόων in πλῶν Atticorum more contrahi oportere
ipra admonuimus. Post pauca mendum est in verbis: οἱ δ'
ντεῦθεν ἐπὶ τριήρη κατέσησαν, imo vero μετέσησαν. Attice
iim non dicitur ἐξ ὁλκάδος ἐπὶ τριήρη ἐμβαίνειν, sed μετεμ-
αίνειν, et diligenter hoc in talibus servant, ut non καθισά-
αι εἰς ἄλλην τάξιν dicant sed μεθισάναι, ut nuper ostendi-
ius ad Hyperidis λόγον ἐπιτάφιον. Qui Codices Graecos tri-
erunt sciunt κατά et μετά compendiose sic scribi ut vix
ulis discerni possint. Passim confundi solere sciunt omnes.
t illa solemni confusione natae sunt formae vitiosae verbo-
m μεταβιάζομαι et μεταβόσκομαι et μεταδουλοῦν, quae non
nt unius assis et ex singulis locis corruptis in Graecitatis
esaurum perperam receptae sunt. In μεταδουλωθέν Dindor-
fraus suboluit.

In cap. II. § 1. hoc solum video librorum scripturam τῶν
πολεμίων ἥττους τε σφᾶς αὐτοὺς ἡγοῦνται εἶναι καὶ μεί-
ους retinendam esse dummodo pro μείζους reponatur μείους,
a forma Xenophon passim uti solet pro ἐλάττους, *pauciores.*
ctissime dicuntur Athenienses existimare se pedestribus co-
s *neque virtute neque numero* hostibus (Lacedaemoniis) esse
es. In vicinia pro καὶ νομίζουσι τὸ ὁπλιτικὸν ἄρχειν εἰ

Digitized by Google

τῶν συμμάχων κρείττονές εἰσιν, rescribe: τὸ ὁπλιτικὸν ἀρκεῖν et locus erit omni difficultate liberatus.

Senserunt omnes quam stulte dicatur II. 3: αἱ μὲν μεγάλαι (πόλεις) διὰ δέος ἄρχονται, αἱ δὲ μικραὶ πάνυ διὰ χρείαν, et alius aliud substituerunt. Si una vocula interposita rescripseris: αἱ δὲ μικραὶ πάνυ (καὶ) διὰ χρείαν, ut *metus* pariter omnibus et magnis et parvis civitatibus communis esse dicatur, nihil quod offendat supererit.

Offendes iterum in § 4, ubi legitur: παραπλεῖν γὰρ ἔξεστιν, ὅπου ἂν μηδεὶς ᾖ πολέμιος ἢ ὅπου ἂν ὀλίγοι· ἐὰν δὲ προσιῶσιν ἀναβάντα ἀποπλεῖν. Nempe παραπλεῖν licebat semper, ut opinor, etiam si ingentes hostium copiae in littore essent explicatae. Res ipsa loquitur Xenophontem hoc dixisse: παραπλέοντα γὰρ ἔξεσιν ἀπόβασιν ποιεῖσθαι ὅπου ἂν μηδεὶς ᾖ πολέμιος κτέ. aut huiusmodi quid in eandem sententiam. Simplicissimum et fortasse verum est: ἀποβαίνειν γὰρ ἔξεσιν ὅπου κτέ. Deinde subridicule dicitur § 5: τοῖς κατὰ θάλατταν ἄρχουσιν οἷόν τ' ἀποπλεῦσαι ἀπὸ τῆς σφετέρας αὐτῶν ὁπόσον βούλει πλοῦν, imo vero ὁπόσον βούλονται. Latine recte dicitur: navigationem *quamvis* (aut *quamcumvis*) longam suscipiunt, Graece non item. Num tu putas (ut hoc uno exemplo utar) in Anabasi V. VIII. 10: ἀνέκραγον οἱ παρόντες ὅτι ζῇ ὁ ἀνήρ· σὺ δ' εἶπας· ὁπόσα γε βούλεται, salva Graecitate et sententia ὁπόσα γε βούλει dici potuisse?

In extrema parte eiusdem § suspicor veram scripturam hanc esse: τὸν δὲ πλέοντα οὗ μὲν ἂν ᾖ κρειττων ἔξεσιν ἀπιέναι, οὗ δ' ἂν ἧττων ᾖ παραπλεῦσαι.

Quod narratur II. 9: ὅτι οὐχ οἷόν τε ἐσιν ἑκάσῳ τῶν πενήτων θύειν καὶ εὐωχεῖσθαι καὶ κτᾶσθαι ἱερὰ καὶ πόλιν οἰκεῖν καλὴν καὶ μεγάλην, non erit amplius ridiculum et absurdum si pro πόλιν substitues οἰκίαν. Lacunam libri veteris ΚΑΙ **** ΚΕΙΝ a sciolo temere et inconsulto expletam esse probabile est.

In § 10: γυμνάσια καὶ λουτρὰ καὶ ἀποδυτήρια τοῖς μὲν πλουσίοις ἐσὶν ἴδια ἐνίοις, ὁ δὲ δῆμος αὐτὸς αὑτῷ οἰκοδομεῖται ἰδία παλαίσρας πολλὰς, ἀποδυτήρια, λουτρῶνας. Quid audio? Haecine populus ἰδίᾳ οἰκοδομεῖται? Haud vidi magis. Tu emenda sodes: τοῖς μὲν πλουσίοις ἐσὶν ἰδίᾳ (non ἴδια) ἐνίοις, et

Digitized by Google

sequentibus inepte repetitum ἰδίᾳ expunge. Xenophon plane contrarium scribere potuerat: δημοσίᾳ (non ἰδίᾳ) οἰκοδομεῖται πολλαίσρας πολλάς, ut paulo ante θύουσιν οὖν δημοσίᾳ ἱερεῖα πολλά, sed maluit variandae orationis gratia sic dicere: ὁ δῆμος αὐτὸς αὑτῷ οἰκοδομεῖται, quod perinde est. In ora libri appositum ἰδίᾳ ad corrigendum scribae errorem ἐστὶν ἴδια ἐνίοις alienam sedem irrepsit verbisque vicinis adhaesit. Ex hoc loco laudantur a Polluce IX. 43. οἱ παρὰ Ξενοφῶντι ἐν Ἀθηναίων πολιτείᾳ λουτρῶνες.

Insere articulum in II. 17: ἔτι δὲ (τὰς) συμμαχίας καὶ τοὺς φίλους — ἀνάγκη ἐμπεδοῦν, et in § 18. μέγα in his: ἀλλ' ἢ πλούσιος ἢ γενναῖος ἢ (μέγα) δυνάμενος, Graece enim homo potens non dicitur δύνασθαι, sed μέγα δύνασθαι, sic et μεῖζον δύνασθαι dicebant et δύνασθαι μέγιστον pro *potentiorem* esse et *potentissimum*.

In § 18. et alia vitiosa sunt et ἐξεύρηκεν in verbis: καὶ τοσαῦτα φάσεις μυρίας ἐξεύρηκε τοῦ μὴ ποιεῖν ὅσα ἂν μὴ βούλωνται. Nam quid sibi vult in tali re perfectum? Reponendum videtur ἐξευρίσκει, ut I. 6. ἄνθρωπος πονηρὸς ἐξευρίσκει τάδε τὸν αὑτῷ τε καὶ τοῖς ὁμοίοις αὑτῷ, et passim alibi. Notum est H et ΙΣ, η et ισ, sexcenties inter se permutari. Apud Hesychium I. p. 123. Γυιοδόνισον legitur pro γυιοδόνητον, I. p. 332. ἀφιλονείκισον pro ἀφιλονίκητον, et p. 375. ἐξηρτισμένος pro ἐξηρτημένος, et p. 442. καταπεφρόνισο pro καταπεφρόνητο, et p. 711. ἐξουδενημένος pro ἐξουδενημένος, et similia passim, unde duo tantum addo ex II. 233. ἐμβρόντισος pro ἐμβρόντητος, et νομήματα pro νοσήματα II. p. 686. Simili socordia confundunt aliud agentes et ΤΙ et ΙΤ, ut apud Hesychium I. p. 30. ὁμότηθος pro ὁμότιτθος, et pag. 735. τηθολαβεῖν pro τιτθολαβεῖν, et saepe nili modo peccatur. Nec tantum veteres scribae sic errant. Ii Hyperidis orationem κατὰ Δημοσθένους ediderunt aliud agentes καταπεφρόντικεν pro καταπεφρόνηκεν ex vetusto Codice scripserunt in his: τοσοῦτον δ', ὦ ἄνδρες δικασταί, τοῦ πράγματος καταπεφρόντικεν Δημοσθένης, μᾶλλον δὲ, εἰ δεῖ μετὰ παρρησίας εἰπεῖν, ὑμῶν καὶ τῶν νόμων, ubi luce clarius est καταπεφρόνηκεν ab oratore dictum et a librario scriptum esse; sed ad Xenophontem revertor.

Digitized by Google

In § 19. perperam Editores μέν transposuerunt in verbis: Φημὶ οὖν ἔγωγε τὸν δῆμον τὸν Ἀθήνησι γιγνώσκειν μὲν οἵτινες χρησοί κτέ. namque sic sequi debuisset: γιγνώσκοντας δὲ τοὺς μὲν — φιλεῖν, τοὺς δὲ — μισεῖν, non quod libri habent: γιγνώσκοντες δὲ τοὺς μὲν — φιλοῦσι, τοὺς δὲ — μισοῦσιν. Revoca igitur lectionem Codicum: Φημὶ μὲν οὖν ἔγωγε, et iterum emenda τὸν δῆμον τὸν Ἀθηναίων pro Ἀθήνησιν.

Negligentia scribarum adhaesit articulus in § 19: ἀλλ' ἐπὶ [τῷ] κακῷ. Rectissime dicitur ἐπὶ τῷ σφετέρῳ κακῷ, sed ἐπ' ἀγαθῷ, ἐπὶ κακῷ, si neque genitivus neque pronomen possessivum accedit, suapte natura articulum non admittunt.

Labem concepit locus in § 20: δημοκρατίαν δ' ἐγὼ μὲν αὐτὸ τῷ δήμῳ συγγιγνώσκω. ἑαυτὸν μὲν γὰρ εὖ ποιεῖν παντὶ συγγνώμη ἐστίν. namque prius μέν inepto loco positum est, posterius ridiculose abundat. Quod apud Stobaeum est ἐγὼ αὐτῷ μὲν τῷ δήμῳ a levi correctore profectum esse videtur. Praecedens ΕΓΩ sequentem syllabam ΤΩ absorpsisse suspicor et verum esse: δημοκρατίαν δ' ἐγὼ τῷ μὲν δήμῳ συγγιγνώσκω. Pariter enim friget et παρέλκει in his αὐτῷ atque μέν in sqq. quo expuncto legendum: ἑαυτὸν γὰρ εὖ ποιεῖν κτέ. Opponuntur inter se ὁ δῆμος (non αὐτὸς ὁ δῆμος) et ὅσις μὴ ὢν τοῦ δήμου κτέ.

In cap. III. § 2. remove mihi insulsum additamentum: [ἐν δὲ ταύταις ἥττόν τινα δυνατόν ἐσι διαπράττεσθαι τῶν τῆς πόλεως]. Ioculare est in tali re ἧττον: vide etiam quam apte haec sint composita et quam utiliter adiecta.

Una litterula corrupta est in § eadem in verbis: ἆρα δῆτα τι θαυμαστὸν εἰ μὴ οἷοί τε εἰσίν κτέ. Emenda ἆρα δῆτα θαυμαστόν. Elapsa est Attica vocula in rep. Lacedaemoniorum II. 8: τί δῆτα πολλὰς πληγὰς ἐπέβαλε τῷ ἁλισκομένῳ; et in libro περὶ Πόρων IV. 28: τί δῆτα οὐ καὶ νῦν πολλοὶ καινοτομοῦσιν; Nonnumquam ἆρα δῆτα illo sensu legitur apud Aristophanem.

Male omissum est ὅτι in III. 5: λέγουσι δέ τινες (ὅτι) ἢν τις ἀργύριον ἔχων προσίῃ πρὸς βουλὴν ἢ δῆμον χρηματιεῖται, deinde pro χρηματιεῖται, quod est *rem faciet, opes colliget*, rescribe χρηματιεῖ. Qui cum senatu aut populo de re sua egerit χρηματίσαι dicitur, non χρηματίσασθαι.

Quemadmodum necessarium ὅτι h. l. intercidit, sic contra-

Digitized by Google

io errore ὡς male irrepsit in § 12: ὑπολάβοι δέ τις ἂν [ὡς] οὐδεὶς ἄρα ἀδίκως ἠτίμωται Ἀθήνησιν, qui locus expuncto ὡς onstituendus est in hunc modum: ὑπολάβοι δέ τις ἄν· οὐδεὶς ἄρα ἀδίκως ἠτίμωται Ἀθήνησιν; quae ipsa sunt bloquentis verba: *nemone igitur Athenis iniuria notatus infamia est?* Ἄρα in tali re non nisi in recta oratione poni otest. Si quis quid obiicit interrogandi forma utitur: et qui rovisae obiectioni respondere parant inducere solent aliquem ecta oratione utentem, ut omnibus notum est.

In eodem loco III. 3. etiam alterum vitium subest in his: ἐγὼ δὲ ὁμολογήσαιμ' ἂν ἀπὸ χρημάτων πολλὰ διαπράττεσθαι Ἀθήνησι καὶ ἔτι ἂν πλείω διαπράττεσθαι εἰ πλείους ἐπεδίδοσαν ἀργύριον, noli enim dubitare quin emendari oporteat: εἰ πλείους ἔτι ἐδίδοσαν ἀργύριον. In re pervulgata certus est erborum usus, certum et perpetuum verbi simplicis et compositorum discrimen est. *Largiri*, *largitionem facere* constanter ab omnibus dicitur διδόναι ἀργύριον, non ἐπιδιδόναι, cuius erbi in alia re omnibus nota perpetuus et necessarius usus st, ὁπότε ἐπιδόσεις ἐν τῷ δήμῳ γένοιντο. Ex quo Athenis mnia et omnes coeperunt esse venales, nubes exemplorum st ubi διδόναι, ἀργύριον διδόναι, πολλὰ διδόναι et sim. legaur, et ἀργύριον ἤν τις διδῷ, et

ὁ πόλλ' ἁμαρτὼν ὀλίγα δοὺς ἐκφεύξεται,

t similia passim. Continuo sequitur apud ipsum Xenophonem: οὐδ' εἰ ὁποσονοῦν χρυσίον καὶ ἀργύριον διδοίη τις αὐτοῖς. n antiquis libris ETI et EΠ nisi hoc agas vix oculis discerni ossunt. Itaque confundūntur sexcenties, cuius rei ad alium enophontis locum nova quaedam exempla afferemus.

In § 4. ter scripserim Attico more ὁσέτη pro ὅσα ἔτη. Sic nim solebant dicere, ut ὁσημέραι et ὁσῶραι: sed divisim ὅσοι ἦνες.

Neminem fugit vitium scripturae in § 6: ταῦτ' οὐκ οἴεσθε ρῆναι διαδικάζειν ἅπαντα; εἰπάτω γάρ τις ὅτι οὐ χρῆν ὑτόθεν διαδικάζεσθαι. Εἰ δ' αὖ ὁμολογεῖ ἅπαντα χρῆναι διαδικάζειν, ἀνάγκη δι' ἐνιαυτοῦ, sed iure nemo probavit Schneideri coniecturam: εἴποι δ' ἂν ἄρα τις, quae neque Graecitati tisfacit neque sententiae. Xenophonti ea res tam perspicua sse videtur ut *nemo negare possit* id fieri oportere. Itaque

Digitized by Google

suspicor reponendum esse: — διαδικάζειν ἅπαντα. Ἀντερεῖ γάρ τίς ὅτι οὐ χρῆν στέ. Tum ex Codd. receperim: ἀλλὰ φήσει τις χρῆναι pro φησί.

Pervulgatum et tralaticium mendum inolevit in § 7: καὶ διεσκευάσασθαι ῥᾴδιον ἔσαι πρὸς ὀλίγους δικασὰς καὶ συνδεκάτα. Nimis hoc odiose et contumeliose in Atticos iudices dictum est, sed scribarum vitium id est, non Xenophontis, qui dixerat *facilius* esse pauciores iudices corrumpere quam plures. Passim in omnium libris ῥᾴδιον et ῥᾷον inter se permisceri videbis, quamobrem etiam hoc loco confidenter emendabis: διασκευάσασθαι ῥᾷον ἔσαι πρὸς ὀλίγους δικασάς. Quam oscitanter librarii ῥᾴδιον et ῥᾷον confundant docebit Heindorf. ad Platon. Phaed. p. 70. D. εἰ βούλει ῥᾴδιον μαθεῖν optime emendans ῥᾷον, et in Menone p. 94. E. ῥᾴδιόν ἐστι κακῶς ποιεῖν ἢ εὖ, et de Rep. p. 370. A. οὕτω ῥᾴδιον ἢ ἐκείνως. Eadem confusio conspicitur apud Plat. de Rep. p. 348. E. et Isocratem in Philippo § 115, et Demosthenem p. 614, 9. et p. 1481. 24: πέντε τάλαντα δ' ὀφλόντα ῥᾴδιον ἐκτῖσαι ἢ πέντε δραχμὰς πρότερον, et alibi non raro.

Miserrimum in modum corrupta et mutilata sunt ea quae supersunt III. 11: ὁποσάκις δ' ἐπεχείρησαν αἱρεῖσθαι τοὺς βελτίσους, inquit, οὐ συνήνεγκεν αὐτοῖς. Haec quidem sanissima sunt et optime procedunt, sed quod continuo sequitur: ἀλλ' ἐντὸς ὀλίγου χρόνου ὁ δῆμος ἐδούλευσεν absurdum est. Nempe haec ita comparata sunt et composita, ut ὁ δῆμος significare debeat ὁ δῆμος ὁ Ἀθηναίων. Sed hoc quidem perspicuum est τὸν δῆμον dici non Atheniensium, sed earum civitatium ubi Athenienses τοὺς βελτίσους εἵλοντο. Xenophon dixerat igitur: »*in quibus civitatibus Athenienses* τοὺς βελτίσους εἵλοντο, *in iis factum est ut haud ita multo post* ὁ δῆμος *in servitutem redigeretur.*" Itaque complura exciderunt. Xenophon illius rei triplex exemplum attulerat, sed primum praeter tria verba * * * ὁ μὲν Βοιωτοῖς * * * plane intercidit, quod eo magis dolendum est, quoniam de ea re nihil omnino aliunde constat, nisi Athenienses in illa expeditione ad Coroneam a Boeotorum equitibus occidione occisos esse anno 447. Quod in fine loci legitur: ὅτε εἵλοντο Λακεδαιμονίους ἀντὶ Μεσσηνίων ἐντὸς ὀλίγου χρόνου Λακεδαιμόνιοι κατασρεψάμενοι Μεσσηνίους ἐπολέμουν Ἀθη

Digitized by Google

ναίοις demonstrat haec dudum confecto bello Peloponnesiaco scripta esse. Quod enim ἐντὸς ὀλίγου χρόνου dicit intervallum est annorum 35, namque anno 464 Athenienses Λακεδαιμονίους εἵλοντο ἀντὶ Μεσσηνίων. Quod de Milesiis dicit ἐντὸς ὀλίγου χρόνου ἀποσάντες τὸν δῆμον κατέκοψαν, certum est eum dicere τὴν τῶν Μιλησίων ἀπόστασιν anno 412 factam et a Thucydide commemoratam VIII. 17. Annis 28 antea Athenienses Milesiis, quum a Samiis bello premerentur, opem tulerant: sed quod narrat Xenophon Athenienses Μιλησίων ἑλέσθαι τοὺς βελτίστους eosque ἀποστάντας κατακόψαι τὸν δῆμον testium penuria quid rei sit ignoramus. Itaque hoc tenendum: in hoc loco et excidisse complura et quae supererant veteris scripturae reliquiae temere esse conglutinatas. I nunc et haec interpretare.

In § 12. initio loci, ut supra diximus, restituto: ὑπολάβοι δέ τις ἄν· οὐδεὶς ἄρα ἀδίκως ἠτίμωται Ἀθήνησιν; statim aliud mendum conspicitur in iis quae Xenophon respondet: ἐγὼ δέ φημί τινας εἶναι οἳ ἀδίκως ἠτίμωνται, ὀλίγοι μέντοι τινές. Compositionis vitium sic sanari poterit, ut scribatur: ἐγὼ δέ φημι μὲν ὅτι ἐσὶν οἳ ἀδίκως ἠτίμωνται, ὀλίγοι μέντοι τινές. Fatetur *esse qui iniuria notati sint*, sed *paucos quosdam* esse ait. Sic certe haec usitato Atticis more composita erunt, ut de Vectig. III. 11: οἶμαι δ' ἔγωγε — καὶ ξένους ἂν πολλοὺς εἰσενεγκεῖν, ἐσὶ δ' ἃς ἂν καὶ πόλεις, et ita passim. Quod denique scribit: οὐδὲν ἐνθυμεῖσθαι ἀνθρώπους οἵτινες δικαίως ἠτίμωνται, ἀλλ' εἴτινες ἀδίκως, etiam in his vitium alitur. Οὐδὲν ἐνθυμεῖσθαι dicuntur qui vitam otiosam et mollem securi agunt. Plato Comicus apud Scholiast. Aristoph. Nub. 109:

ὦ θεῖε Μόρυχε,
καὶ Γλαυκέτης ἡ ψῆττα, καὶ Λεωγόρας,
οἵ ζῆτε τερπνῶς οὐδὲν ἐνθυμούμενοι,

l est *nullis curis solliciti*, quod quum a Xenophontis loco rorsus alienum sit, cuius sententia flagitat ut dicatur: »*qui ire notati sint* nihil contra remp. moliri, *sed qui iniuria*." no vocabulo suppleto scribendum esse censeo: οὐδὲν (δεινὸν) ἐνθυμεῖσθαι ἀνθρώπους οἵτινες δικαίως ἠτίμωνται.

Pro ἠτίμωνται in libris est τιμῶνται, quod olim pessime in τιμῶνται infelix corrector refinxit, quemadmodum pessime

Digitized by Google

olim I. 14. edebatur: τοὺς μὲν χρηστοὺς ἀτιμῶσι καὶ χρήματα ἀφαιροῦνται καὶ ἐξελαύνουσι καὶ ἀποκτείνουσιν. Enumerat poenas omnes, ut vides, legibus constitutas ἀτιμίαν, ζημίαν, φυγήν, θάνατον, itaque absque ullo librorum auxilio ἀτιμοῦσιν reponendum esse apparebat, quod a Stobaeo servatum unice verum esse primus omnium Elmsleius docuit ad Sophoclis Aiacem vs. 1129. (in Mus. Crit. Cantabr. III. p. 481), qui eadem opera ἠτίμωνται evidenti emendatione Xenophonti reddidit pro τιμῶνται et ἀτιμῶνται. Est operae pretium sedulo animadvertere quas turbas scribae dare soleant in formis ἀτιμοῦν, ἀτιμᾶν et ἀτιμῆσαι, ἀτιμάσαι, ἀτιμῶσαι, et ἀτίζειν, ἀτιμάζειν, de qua re eximia quaedam annotavit Elmsleius l. l. quem secutus et ipse alia quaedam in hanc rem mihi animadversa proferam. Ἀτιμᾶν priscae linguae Epicae usum et fines non excedit: caeteri omnes constanter ἀτιμάζειν dicebant. Homerus promiscue utitur verbis τίω et τιμᾶν, quibus opponi ἀτίζω, ἀτιμᾶν et ἀτιμάζειν. Odyss. Π. 306:

ἠμὲν ὅπου τις νῶϊ τίει καὶ δείδιε θυμῷ,
ἠδ' ὅτις οὐκ ἀλέγει καὶ ἀτιμᾷ τοῖον ἐόντα.

et passim alibi. Tragici ἀτίζειν et ἀτιμάζειν dicebant, sed ἀτιμᾶν non dicebant, pro quo ἀτιμοῦν et ἠτιμωμένος nonnumquam usurpabant. Forma prisca et obsoleta ἀτίζω subinde a scribis iugulato metro in ἀτιμάζω corrumpitur, ut docuit Marklandus ad Euripidis Supplices vs. 18, ubi in Cod. est:

εἴργουσι δ' οἱ κρατοῦντες οὐδ' ἀναίρεσιν
δοῦναι θέλουσι νόμιμ' ἀτιμάζοντες θεῶν,

pro ἀτίζοντες, et in Alcestide vs. 1440:

οὗτοι σ' ἀτιμάζων οὐδ' ἐν αἰσχροῖσιν τιθείς,

pro ἀτίζων. Itaque in Sophoclis Aiace vs. 1029, ubi in libris est:

μή νυν ἄτιμα θεοὺς θεοῖς σεσωσμένος,

ambigit Elmsleius utrum ἀτίμου an ἄτιζε sit verius. Equidem non dubitaverim ἄτιζε amplecti, quod quum ab indocto scriba in ἀτίμαζε esset depravatum, supervenit levis Corrector qui metri causa ultimam syllabam resecuit, quum tertiam debuisset. Submiror quomodo Elmsleius aliquid tribuerit annotatiunculae ad h. l. Ἄτιμα: ἤγουν ἀτίμους ποίει. ἀτιμάζω τὸ καταφρονῶ, ἀτιμῶ τὸ ἄτιμον ποιῶ καὶ ἠτιμωμένος ἐπ

Digitized by Google

τοῦ αὐτοῦ κατὰ τὸ παθητικὸν παρακείμενον ἐν τῇ τρίτῃ συζυγίᾳ., namque tam puerilis est et Constantinopolim redolens, ut ab aliquo scriptam putem cui ἀτιμοῦν et ἀτιμᾶν dicere perinde esse videretur. Isti ipsi sero nati Graeculi in Veterum scriptis tam saepe ineptissime ἀτιμῶσαι, ἀτιμάσαι et ἀτιμῆσαι confuderunt. Ἀτιμοῦν in soluta Atticorum oratione semper et ubique significat *notare infamia* reum in iudicio condemnatum. Ἀτιμία est hoc ipsum poenae genus, quod legibus constitutum optimum ius civitatis aut perimit aut minuit: itaque *οἱ ἄτιμοι τοῖς ἐπιτίμοις* opponuntur sic, ut hi sint *cives optimo iure*, illi iudicum sententiis damnati *capitis deminutionem passi* sint. Nota haec sunt omnibus, sed non omnes in tempore meminerunt *notare infamia* nonnisi ἀτιμοῦν Attice dici posse, a *quo* toto coelo differre ἀτιμάζειν. Eodem modo absurdum est dicere τοὺς ἀτίμους ἐντίμους ποιεῖν pro ἐπιτίμους, et si quando scribarum incuria ea scriptura occurrit, pro nihilo habita Codicum auctoritate fallacissima, ἐπιτίμους confidenter emenda. Opponitur enim ὁ ἔντιμος τῷ ἠτιμασμένῳ quemadmodum ὁ ἐπίτιμος τῷ ἠτιμωμένῳ sive τῷ ἀτίμῳ, et plane idem est ἠτιμῶσθαι atque τῆς ἐπιτιμίας ἐσερῆσθαι, quemadmodum ἠτιμάσθαι est ἐσερῆσθαι τιμῆς. Itaque emenda obiter psephisma apud Demosthen. κατὰ Νεαίρας p. 1380, 25: Ἱπποκράτης εἶπε Πλαταιέας (L. Πλαταιᾶς) εἶναι Ἀθηναίους ἐντίμους καθάπερ εἰ ἄλλοι Ἀθηναῖοι, imo vero ἐπιτίμους. Turpi errore scribitur in eadem orat. p. 1345, 12: εἰς ἐσχάτους κινδύνους κατέσημεν περί τε τῆς πατρίδος καὶ περὶ ἀτιμίας. perspicuum est requiri: καὶ περὶ τῆς ἐπιτιμίας. Est etiam aliquid inter καταφρονεῖν et ἀτιμάζειν: illud enim est *contemnere*, *non curare*, *nihil morari*, hoc *honore et reverentia dignum contumeliose habere*: itaque homines καταφρονοῦσι μὲν ὁμοίως τῶν τε ἀξίων καὶ ὧν μή, ἀτιμάζουσι δὲ μόνους τοὺς ἀναξίους. Librarii igitur bi ἀτιμῶσαι et ἀτιμάσαι confundunt, aut ἀτιμωθῆναι et ἀτιασθῆναι risum intelligentibus movent, sed saepe tamen immune nullo animadvertente talia commiserunt. In Platonis pologia p. 30. D. Stallbaumius nil mali suspicans edidit: ιὲ μὲν γὰρ οὐδὲν ἂν βλάψειεν οὔτε Μέλητος οὔτε Ἄνυτος. — ποκτείνειε μέντἂν ἴσως ἢ ἐξελάσειεν ἢ ἀτιμάσειεν. Necessarium ἀτιμώσειεν Elmsleius olim l. l. reponi iusserat, sed quia

Digitized by Google

nemo praebuerat aurem, Bakius ad Apsinem p. 190. apud Hyperidem τοῦτον ἡ πόλις ἡμῶν ἠτίμωσεν emendans pro ἠτίμασεν eadem opera locum Platonis turpi mendo liberavit. In Platonis Rep. VIII. p. 553. B. ὅταν αὐτὸν ἴδῃ — εἰς δεσμωτήριον ἐμπεσόντα [βλαπτόμενον] ὑπὸ συκοφαντῶν ἢ ἀποθανόντα ἢ ἀτιμωθέντα καὶ τὴν οὐσίαν ἅπασαν ἀποβαλόντα, in aliis libris est ἀτιμασθέντα, quod nemo facile recipiet. Βλαπτόμενον a temerario sciolo insertum esse et expellendum acute vidit Badhamus. Nesciebant Graeculi ἐμβάλλειν et ἐμπίπτειν, ἐκβάλλειν et ἐκπεσεῖν, περιβάλλειν κακοῖς et κακοῖς περιπίπτειν haud secus sibi inter se respondere quam activum et passivum: itaque ut ἐμβάλλειν τινὰ εἰς τὸ δεσμωτήριον dicitur, sic passive non ἐμβληθῆναι, sed ἐμπεσεῖν εἰς τὸ δεσμωτήριον ὑπό τινος Graecum est. Quid autem facias futilissimo Graeculo, qui quum εἰς δεσμωτήριον ἐμπεσόντα ὑπὸ συκοφαντῶν nullo modo capere posset et requireret aliquod participium passivae formae, unde ὑπὸ συκοφαντῶν penderet, nihil aliud excogitare potuit quam βλαπτόμενον. Simul cogita quam absurdae interpolationes etiam in vetustissimis Platonis Codd. lectorem ludificentur. Sed redeo ad ἀτιμῶσαι et ἀτιμάσαι, quae et alibi vidi inter se permutari et apud Demosthenem pag. 425, 8: τοὺς πρώτους εἰσαγαγόντας ἀτιμώσατε, ubi in uno libro est ἀτιμάσατε, sed statim correctum. Apud eundem p. 745, 22. ἀτιμήσατε et ἠτιμώσατε confusa videbis. Pag. 253, 2. pro ἀτιμώσαντες in Cod. O. ἀτιμάσαντες scriptum est, et pag. 1547, 10. pro ἵν' ἀτιμώσειεν αὐτὸν καὶ παῖδας τοὺς ἐκείνου, in optimo S et plerisque aliis legitur ἵνα ἀτιμάσειεν. Sed nihil in hoc genere vidi umquam foedius quam mendum quod omnes adhuc Criticos elusit in Isocratis Antidosi § 175. »Si *philosophia hanc vim habet*," inquit, »*ut iuventutem corrumpat* πάντας ἐκποδὼν ποιεῖσθαι χρὴ τοὺς περὶ τὴν διατριβὴν ταύτην ὄντας· εἰ δὲ τοὐναντίον πέφυκεν ὥς' ὠφελεῖν (emenda obiter πέφυκεν ὠφελεῖν) καὶ βελτίους ποιεῖν τοὺς πλησιάζοντας — τοὺς μὲν διαβεβλημένους πρὸς αὐτὴν παυσέον, τοὺς δὲ συκοφαντοῦντας ἀτιμητέον. Satin manifestum vitium esse videtur? Isocrates non magis verbo ἀτιμᾶν uti potuit quam τίω pro τιμῶ aut ἀτίζω pro ἀτιμάζω, aut χραισμεῖν pro ὠφελεῖν aut πίλνημαι pro πλησιάζω. Sed fac potuisse, quid quaeso est τοὺς

Digitized by Google

συκοφάντας ἀτιμάζειν? Nihil erat in nequissimis nebulonibus quod posset ἀτιμάζεσθαι. Imo vero calumniae damnatos *infamia notari oportere* dixerat, ut posthac neminem alium praeter fortunas suas accusare possent: itaque ἀτιμωτέον Isocratis manus est. Contra apud eundem rhetorem verbum ἀτιμοῦν scribarum socordia ineptissime legitur in Philippo § 64: τίς ἂν προσεδόκησεν ὑπ' ἀνδρὸς οὕτω ταπεινῶς πράξαντος ἀναιρεθήσεσθαι τὰ τῆς Ἑλλάδος πράγματα καὶ τὰς μὲν ἀτιμωθήσεσθαι, τὰς δ' ἐπιπολάσειν τῶν Ἑλληνίδων πόλεων; Non possunt πόλεις Ἑλληνίδες ἀτιμοῦσθαι. *Civitas ipsa* capitis deminutionem non patitur, quod vel dictu absurdum est. Quid scripserit Rhetor in loco sic composito non est ad reperiendum admodum difficile. Nempe quaerendum verbum est quod verbo ἐπιπολάζειν sit e regione oppositum. Dixerat ἀναιρεθήσεσθαι τὰ πράγματα, itaque τὰ μὲν ἄνω κάτω γενήσεσθαι, τὰ δὲ κάτω ἄνω: quemadmodum igitur τὰ κάτω ἄνω γενόμενα scite dicuntur ἐπιπολάζειν, circumspiciendum est quid dicatur περὶ τῶν ἄνω κάτω γενομένων. Videlicet ea ταπεινοῦσθαι dicuntur, et opponuntur inter se ὑψηλὸν αἴρειν vel ἐπαίρειν et ταπεινοῦν, ut ἐπιπολάζειν et ταπεινοῦσθαι, veluti in eleganti Xenophontis loco Memorab. III. v. 4. τεταπείνωται μὲν ἡ τῶν Ἀθηναίων δόξα πρὸς τοὺς Βοιωτούς, ἐπῆρται δὲ τὸ τῶν Θηβαίων φρόνημα πρὸς τοὺς Ἀθηναίους. Itaque Isocratem scripsisse arbitror: καὶ τὰς μὲν ταπεινωθήσεσθαι, τὰς δ' ἐπιπολάσειν τῶν Ἑλληνίδων πόλεων, quod quam proclivi errore in ΑΤΕΙΜΩΘΗΣΕΣΘΑΙ abire possit nuper ad Hyperidis λόγον ἐπιτάφιον annotavi. Iterum verbum ἀτιμοῦν inepte legitur apud Aeschinem in Ctesiphontea § 244: καὶ πότερον τοῦτον τιμήσετε ἢ ὑμᾶς αὐτοὺς ἀτιμώσετε καὶ τοὺς ὑπὲρ ὑμῶν ἐν τῇ μάχῃ τελευτήσαντας; *Dedecus*, non *infamia*, in tali re locum habet, et ἀτιμάσετε corrigi oportere perspicuum est. Quod est in quatuor libris optimis ἀτιμωρήτους ἐάσετε pro ἀτιμώσετε sic esse natum suspicor: quum esset vitiose scriptum ΑΤΙΜΩΣΕΤΕ correctore supra scriptum est ΑΣΕΤΕ, ut vera lectio ἀτιμάσετε in sua sede reponeretur, sed oscitanter conflata scriptura duplici et *vocabulo bene Graeco* pro ΑΤΙΜΩΣΕΤἐάσετε reperto natum est ἀτιμωρήτους ἐάσετε, quod sensu vacuum est. Quod unus liber, casu fortasse in tam crebra confusione, ob-

Digitized by Google

tulit ἀτιμάσετε unice verum est et vel invitis libris ad unum omnibus fuisset restituendum. Patet enim Oratorem hoc dicere: τὸ τὸν Δημοσθένην τιμᾶν ὑμᾶς αὐτοὺς ἔξιν ἀτιμάζειν: in qua re ἀτιμοῦν ponere propterea est ridiculum, quia nusquam apud Oratores Atticos de civibus suis loquentes ἄτιμος, ἀτιμία et ἀτιμοῦν figurate usurpantur, sed summa constantia de *infamia* legibus constituta et *capitis deminutione* ubi quid poenae causa *de optimo iure civitatis* (ἀπὸ τῆς ἐπιτιμίας) detrahitur. Sic igitur haec usurpari solent apud scriptores Atticos, qui sua propria et nativa lingua utebantur: contra in illo sermone artificiali, quo Tragici Deos et heroes inducunt loquentes, ἄτιμος et ἀτιμία, quae creberrime recurrunt, et nonnumquam ἀτιμοῦν, mutata *ubique* significandi potestate usurpantur, ut in fragmento Sophoclis:

οὐκ ἔξιν οὐδὲν πῆμ' ἐλευθέρου δάκνον
ψυχὴν ὁμοίως ἀνδρὸς, ὡς ἀτιμία.

Ἀτιμοῦν in Tragoedia poni pro ἀτίζειν sive ἀτιμάζειν docuit Elmsleius l. l. afferens ex Aeschyli Supplic. 651. (640):

οὐδὲ μετ' ἀρσένων ψῆφον ἔθεντ' ἀτιμώσαντες ἔριν γυναικῶν.

ubi ἀτιμάσαντες metrum iugulat. Persuadet mihi hoc quoque Elmsleius in Euripidis Iphigen. Aulid. vs. 943:

θαυμαςὰ δ' ὡς ἀνάξι' ἠτιμασμένη,

reponi oportere ἠτιμωμένη ex comparatione vs. 462. Helenae:

ὦ δαῖμον, ὡς ἀνάξι' ἠτιμώμεθα.

Facilius credes ubi passim videris ἀτιμάσαι, quod aetatem tulerat, a scribis contra scriptorum sententiam substitui verbo, ut videtur, tum obsoleto ἀτιμῶσαι, cuius rei unum exemplum addam ex Plutarchi vita Bruti cap. 35. ubi recte editur: Λεύκιον Πέλλαν Σαρδιανῶν κατηγορούντων ἐπὶ κλοπαῖς (de repetundis) δημοσίᾳ καταγνοὺς ἠτίμωσεν, in aliis est ἠτίμασεν, et sic olim legi illic solebat contra rei naturam et Plutarchi mentem.

Quae paulo ante de usu verbi ἀτίζω apud Tragicos pro ἀτιμάζω notavimus, et verba Euripidis νόμιμ' ἀτίζοντες θεῶν commode me admonent versiculi Euripidei, ubi idem verbum nimis diu in corrupta scriptura delituit. In Iphigenia Taurica vs. 104. Pylades Oresti his verbis addit animum:

Digitized by Google

φεύγειν μὲν οὐκ ἀνεκτὸν οὐδ' εἰώθαμεν·
τὸν τοῦ θεοῦ δὲ χρησμὸν οὐ κακιστέον.

Intelligisne quid sit οὐ κακιστέον τὸν χρησμόν? Non opinor. κακίζειν est λοιδορεῖν, κακῶς λέγειν, et κακίζεσθαι κακόν sive εἰλὸν εἶναι: itaque οὐ κακιστέον aut τολμητέον significat aut οὐ οιδορητέον. Neutrum horum quidquam facit ad rem. Emendandum esse censeo οὐκ ἀτιστέον, namque τὸν χρησμὸν οὐκ ἀτίζειν eodem sensu dici atque χρησμὸν ἡζόμην θεοῦ, quod iondum poenitet reposuisse in Heraclidis vs. 1038. In raiore forma minime mirum est scribas impegisse: quemadmolum ΟΥΚΑΖΟΜΑΙ (i. e. οὐχ ἅζομαι) nonnumquam in οὐ χάζομαι depravarunt, sic ΟΥΚΑΤΙΣΤΕΟΝ proclivi errore male divisum in οὐ κακιστέον potuit abire. Utramque formam ἀτίζω et ἀτιμάζω in eadem sententia posuit Euripides apud Stoaeum Floril. 39. 7, 8:

εἰ δ' ἤσθα μὴ κάκιστος οὔποτ' ἂν πάτραν
τὴν σὴν ἀτίζων τήνδ' ἂν εὐλόγεις πόλιν.

t alio loco:

ὡς ἔν γ' ἐμοὶ κρίνοιτ' ἂν οὐ καλῶς Φρονεῖν
ὅστις πατρῴας γῆς ἀτιμάζων ὅρους
ἄλλην ἐπαινεῖ καὶ τρόποισιν ἥδεται.

Denique animadvertendum est sequiorum temporum scriptoes in hac quoque re temere miscere omnia. Sic Appianum ideo τιμᾶν et ἀτιμοῦν non semel inter se opponere, ut ἀτιοῦν pro ἀτιμάζειν usurpetur, veluti in Bell. Civil. II. 129: ὺς ἀνδροφόνους τιμᾶν ἀξιοῦντες τοὺς ἄρχοντας σφῶν ἀτιμώουσιν, et cap. 134: τοὺς ὕπατον κατακανόντας τιμᾶν ἀξιώμεν, ἀτιμοῦν δὲ τὸν καὶ τοῖς πολεμίοις δι' ἀρετὴν τίμιον. . et III. 28 et 64. Idem quum dicere vellet »Leges *memoam aboleri, bona publicari* iubent." non dubitavit dicere III. : Οἱ νόμοι τὴν μνήμην ἀτιμοῦσι καὶ δημεύουσι τὴν περιουσν, ubi nemo mirabitur in nonnullis errore pervulgato ἀτιῶσι scriptum esse.

Percurram nunc Xenophontis libellum, qui Πόροι ἢ περὶ προσων inscribitur, cuius inscriptionis prior pars Πόροι mihi anqua et ab ipso Xenophonte profecta esse videtur. Et haec idem est proba inscriptio et libelli argumento respondet. cunda pars περὶ προσόδων ab eruditis sequiorum temporum

Digitized by Google

adiecta non multo est sanior quam Latina vulgata *de Vectigalibus*. Laudat hunc Xenophontis librum solus Veterum, quod sciam, pereruditus rhetor Menander *περὶ ἐπιδεικτικῶν* in Walzii Rhett. Graec. IX. p. 161: *εἰ δὲ νήσῳ ἐοικυῖαν (χώραν ἐπανοίης) ἃ τε περὶ Τύρου Ἀριστόβουλος ἱστόρησε καὶ περὶ Κυζίκου Ἀριστείδης καὶ Ξενοφῶν ἐν τοῖς Πόροις περὶ τῆς Ἀττικῆς*, nam sic legendum: inepte Walzius *ἐν τοῖς πόροις τοῖς περὶ τῆς Ἀττικῆς*. Xenophontis locus quem respicit legitur I. 7.

Quo anno Xenophon librum *περὶ Πόρων* scripserit nondum inter viros doctos satis constat. Nota est Boeckhii ea de re disputatio in Oeconom. Polit. IV. 20. pag. 778 sq. cui plane assentior veri esse simillimum statuenti scriptum esse librum statim post bellum sociale compositum *ἐπ' ἄρχοντος Ἀθήνησιν Ἐλπίνου*, Olympiadis CVI anno primo, ante Chr. 355. Convenit illa pax, quam Xenophon commemorat IV. 40 et V. 12. Eubulo auctore media circiter aestate anni 355. Xenophon igitur quum illa scriberet agebat annum aetatis circiter septuagesimum secundum an tertium; satis enim ex ipsa Anabasi demonstrasse videor fieri non posse ut Xenophon ante annum 430. natus sit, sed uno alterove anno etiam serius. Quod per Xenophontis aetatem percommode fieri potest idem passim toto libro egregie confirmatur. Quando enim melius et opportunius quam illo ipso tempore quaeri potuit quomodo res Atheniensum ita stabilirentur ut iniuriis in socios abstineretur? Compositum erat grave bellum ortum ex iniuriis quibus se vexari sociorum potentissimi querebantur. Ubi pax convenit videndum erat ne iterum duriter et avare sociis imperaretur. Solebant autem Athenis Oratores fateri socios vexari et spoliari, sed eam esse populi inopiam ut id facere necesse esset. Posuit hoc ipsum Xenophon in operis initio, sed duplex orationi mendum adhaesit I. 1: *ἐπεὶ δὲ τῶν Ἀθήνησι προεστηκότων ἐλέγοντό τινες ὡς γιγνώσκουσι μὲν τὸ δίκαιον οὐδενὸς ἧττον τῶν ἄλλων ἀνθρώπων, διὰ δὲ τὴν τοῦ πλήθους πενίαν ἀναγκάζεσθαι [ἔφασαν] ἀδικώτεροι εἶναι περὶ τὰς πόλεις*. Vitiosum esse *ἐλέγοντο* satis perspicuum est: res ipsa clamat *ἔλεγον* esse emendandum, idque et alii et Schneiderus perspexerunt. Sed ubi primum *ἔλεγον* receperis *ἔφασαν* quod sequitur erit indecendum, et sic habebis Xenophontis manum: *ἔλεγόν τινες ὡς*

Digitized by Google

γιγνώσκουσι μὲν τὸ δίκαιον οὐδενὸς ἧττον τῶν ἄλλων ἀνθρώπων, διὰ δὲ τὴν τοῦ πλήθους πενίαν ἀναγκάζεσθαι ἀδικώτεροι εἶναι περὶ τὰς πόλεις. Facillimum est in his orationem agnoscere dominis *de se ipso loquentis*: γιγνώσκω μὲν τὸ δίκαιον οὐδενὸς ἧττον τῶν ἄλλων ἀνθρώπων, ἀναγκάζομαι δὲ — ἀδικώτερος εἶναι. Miratus nescio quis compositionem repente mutari ὡς γιγνώσκουσι μὲν — ἀναγκάζεσθαι δέ inutile fulcrum ἔφασαν de suo supposuit et sic compositionem loci quum se sublevare putaret misere corrupit. Apparet enim vel ex collocatione particularum: ὡς γιγνώσκουσι μέν — ἀναγκάζεσθαι δέ ita esse coniuncta ut ex uno atque eodem verbo ἔλεγον suspensa esse debeant. Movit igitur ea res Xenophontem senem, ut quaereret εἴπῃ δύναιντ' ἂν οἱ πολῖται διατρέφεσθαι ἐκ τῆς ἑαυτῶν ὅπως καὶ δικαιότατον. Quae autem ad haec Schneidero subiecta suspicio est hunc librum a Xenophonte in Eubuli Anaphlystii gratiam conscriptum esse, quem tunc temporis suscepta cura pecuniae publicae constat reditus publicos prudentissime administrasse et auxisse, ea igitur suspicio Boeckhio clementer arridet, mihi cur non item placeat paucis eloquar. Nempe credunt homines docti Istro apud Diogenem Laërt. II. 59. narranti Xenophontem auctore Eubulo potentissimo oratore ab exilio fuisse revocatum. Diogenis haec verba sunt: καὶ Ἴστρος φησὶν αὐτὸν φυγεῖν κατὰ ψήφισμα Εὐβούλου καὶ κατελθεῖν κατὰ ψήφισμα τοῦ αὐτοῦ. Recte Boeckhius (qui Istro fidem habet) posuit non ante Olympiadem CII an CIII. tantam esse potuisse Eubuli in rep. auctoritatem, ut Xenophonti salutis auctor esse potuerit. Fac circa Olympiadem II. (i. e. circa annum 372.) iam fuisse satis potentem ut hoc faceret, et vide quid facias eiusdem Istri testimonio, qui Xenophontem auctor est φυγεῖν quoque κατὰ ψήφισμα Εὐβούλου: itaque ὁ τρώσας καὶ ἰάσατο et idem fuit salutis auctor qui calamitatis auctor fuerat. Sed factum hoc est anno 394, id est *viginti duobus* annis antea. Fraus perpluit. Qui in altera parte testimonii in tam manifesto mendacio tenetur eine tu in reliquis quidquam credendum esse existimas? Haec quoque est πλασμένη παράδοσις et ἱστορία κατεψευσμένη. Praeterea quid causae fuisse putemus, quamobrem de uno Xenophonte in patriam revocando plebiscitum factum esse credamus? Pericles

Digitized by Google

τὸ ψήφισμα γράψας αὐτὸς Cimonem revocavit, ut scribit Plutarchus in Pericle cap. 10. Critias de Alcibiade nominatim potuit rogationem perferre, de qua ipse ita canit apud Plutarch. Alcib. cap. 33:

γνώμη δ' ἣ σε κατήγαγ' ἐγὼ ταύτην ἐν ἅπασιν
εἶπον καὶ γράψας τοὔργον ἔδρασα τόδε.

Eubulus de Xenophonte non potuit. Quid enim Xenophon de populo Atheniensium meritus est umquam aut quid ab eo sperabant denique, cur eum in integrum restituerent? Admirabantur, inquies, illum virum, qui τοὺς μυρίους ἔσωσεν εἰς τὴν Ἑλλάδα. Spartanis haec, non sibi, laudem et emolumentum attulisse satis sciebant, et Xenophontem τὸν φιλολάκωνα brevi post exilio multaverant ἐπὶ λακωνισμῷ. Quis Atheniensium illis temporibus Xenophontem vel nomine tenus commemoravit? Clearchum saepe nominant, Xenophontem numquam. Exsul erat et civibus odiosus μισόδημος ἀνήρ. Erat tamen, inquies, Anabasis in hominum elegantiorum manibus. Erat, sed eam nescio quo modo Xenophon nolebat a se scriptam videri. Mira res est, cuius quae causa esse potuerit prorsus non intelligo, sed certa res est. Audi modo quae dicat ipse Xenophon in Hellenicis III. 1. 2: ὡς μὲν οὖν Κῦρος στρατευμά τε συνέλεξε καὶ τοῦτ' ἔχων ἀνέβη ἐπὶ τὸν ἀδελφὸν καὶ ὡς ἡ μάχη ἐγένετο καὶ ὡς ἀπέθανε καὶ ὡς ἐκ τούτου ἀπεσώθησαν οἱ Ἕλληνες ἐπὶ θάλατταν Θεμιστογένει τῷ Συρακοσίῳ γεγραπται. Quantumvis enim mirabilis res esse videatur, tam disertum hoc testimonium est ut prorsus dubitari non possit, quin Anabasis illo tempore, ipso Xenophonte sic volente, a Themistogene Syracusano scripta esse existimata fuerit. Xenophon interea Spartanorum liberalitate in Peloponneso securus fruebatur et ingenii monumenta in otio condidit. Hoc populus Atheniensium curabat scilicet. Praeterea hoc cogita: si Xenophon Eubulum consiliis adiuvare voluit et edocere quo pacto remp. opibus augeret, prope dixerim ἀ ὗς τὰν Ἀθηνᾶν. Si ipse Eubulus aliquid de iis rebus scribere voluisset alia omnia, credo, περὶ πόρων legeremus. Subrisisset, ut opinor, Eubulus ad magnificentissimas candidi senis pollicitationes, quae leguntur III. 9—10. Sollerter demonstravit Boeckhius Xenophontem fuisse καλὸν κἀγαθόν magis quam χρημάτων π...

Digitized by Google

σικόν, et illa consilia ad remp. novis reditibus iuvandam lectu iucunda magis esse quam reapse salubria. Nihil horum Eubulus, qui in rebus huiuscemodi aetatem contrivit, aut fecit umquam aut in animum inducere potuit facere: quamobrem Schneideri suspicionem ex falso Istri testimonio natam et rerum veritati repugnantem repudiandam esse censeo. Eubulus Xenophontem quemadmodum non psephismate expulit (quod non uno nomine absurdum est), sic non revocavit quoque, et libellus περὶ πόρων non uni Eubulo scriptus est sed omnibus, ut vel ipsa orationis forma subinde declarat, veluti IV. 1: ὅπως ἄμεινον ἂν βουλεύοισθε, et 32 et 40, et V. 9 et 10. et aliis locis.

Itaque si statuemus haec scripta esse statim post illam pacem, qua ὁ συμμαχικὸς πόλεμος compositus est, reliqua omnia egregie quadrant, ut Schneiderus et Boeckhius docuerunt, sed una restat difficultas, quam Boeckhius indicavit melius quam removit. »Nunc (inquit Xenophon V. 8.) egregia oblata occasio est ἄνευ πόνων καὶ ἄνευ κινδύνων καὶ ἄνευ δαπάνης ἀνακτᾶσθαι τοὺς Ἕλληνας. Nunc danda est opera, ut si quae civitates inter se bellum gerunt, eas in gratiam reducamus, et si quae aliae turbis civilibus laborant, ut concordiam in iis et otium restituamus: εἰ δὲ καὶ ὅπως τὸ ἐν Δελφοῖς ἱερὸν αὐτόνομον ὥσπερ πρόσθεν γένοιτο φανεροὶ εἶητε ἐπιμελόμενοι, μὴ συμπολεμοῦντες ἀλλὰ πρεσβεύοντες ἀνὰ τὴν Ἑλλάδα, ἐγὼ μὲν οὐδὲν ἂν οἶμαι θαυμαστὸν εἶναι εἰ καὶ πάντας τοὺς Ἕλληνας ὁμογνώμονάς τε καὶ συνόρκους καὶ συμμάχους λάβοιτε ἐπ' ἐκείνους, οἵτινες κλιπόντων τῶν Φωκέων τὸ ἱερὸν καταλαμβάνειν ἐπειρῶντο. De huius loci interpretatione ita agam ut praemittam diligentem temporum notationem appositis annorum notis et Atheniensium archontibus.

Olymp. CV.	4.	Ἀγαθοκλῆς. .	a Chr.	$355\frac{7}{8}$
CVI.	1.	Ἐλπίνης.		$355\frac{6}{5}$
	2.	Καλλίστρατος. . . .		$355\frac{5}{4}$
	3.	Διότιμος.		$355\frac{4}{3}$
	4.	Εὔδημος.		$355\frac{3}{2}$.
CVII.	1.	Ἀριστόδημος.		$355\frac{2}{1}$
	2.	Θέσσαλος.		$355\frac{1}{0}$
	3.	Ἀπολλόδωρος. . . .		$355\frac{10}{19}$

Digitized by Google

	4.	Καλλίμαχος. . . .	$34\frac{9}{8}$.
CVIII.	1.	Θεόφιλος.	$34\frac{8}{7}$
	2.	Θεμιστοκλῆς.	$34\frac{7}{8}$
	3.	Ἀρχίας.	$34\frac{6}{5}$.

Iam vero constat inter omnes bellum sacrum Phocense susceptum propter templum a Phocensibus occupatum vario Marte gestum cum Phocensium exitio confectum esse *anno decimo* ἐπ' Ἀρχίου, anno tertio Olympiadis VIII. Multa sunt et diserta in hanc rem testimonia Veterum collecta a Clintono in F. H. et Kruegero. Omnium instar est Demosthenes περὶ παραπρεσβείας § 57. sqq. unde etiam *quo die* Phocenses perierint compertum est, nempe Σκιροφοριῶνος μηνὸς ὀγδόῃ φθίνοντος. Illo enim die Phocenses se suaque omnia Philippo dediderunt, a quo deinde praeter spem Thebanis sunt traditi. Tum occupata Phocis est munimentaque urbium dirutae et urbes solo aequatae et sic vastata tota Phocide καὶ τῶν Φωκέων κατὰ κώμας διῳκισμένων Pythia a victore Philippo celebrata sunt, et in his τἀπινίκια, teste Demosthene περὶ παραπρεσβ. § 128. Pythia autem Olympiadis cuiusque *anno tertio* celebrata fuisse omnes consentiunt. *Auctumno* celebrata fuisse tam luculenter demonstravit Clintonus, ut Boeckhius contradicendo nihil aliud effecerit nisi ut Clintoni sententia etiam confirmaretur. Bellum anno *decimo* confectum esse et aliorum disertis testimoniis constat et Athenaei p. 560. B. ita scribentis: ὁ ἱερὸς καλούμενος πόλεμος — δεκαετὴς γενόμενος τῷ δεκάτῳ ἔτει Φιλίππου συμμαχήσαντος πέρας ἔσχεν. Athenaeus de bello Phocensi legerat et Callisthenis libros περὶ τοῦ ἱεροῦ πολέμου (Athen. p. 560. C.) et eos quos alii Ephoro, alii Ephori filio Demophilo tribuebant. Diodorus Siculus XVI. 14: ἐντεῦθεν ἤρκται Δημόφιλος ὁ Ἐφόρου τὸν ἱερὸν πόλεμον συντετιγμένος. Athenaeus pag. 232. E: Ἔφορος δὲ ἢ Δημόφιλος ὁ υἱὸς αὐτοῦ περὶ τοῦ ἐν Δελφοῖς ἱεροῦ λέγων κτἑ. Consequitur igitur ex his bellum inchoatum esse ἐπὶ Καλλισράτου, qui ab Archia decimus est, anno secundo Olympiadis CVI. Itaque templum a Phocensibus occupatum est et hinc bellum erupit *anno post* quam Xenophontem περὶ πόρων scripsisse demonstratum est. Disertum est Diodori Siculi testimonium XVI. 23: ἐπ' ἄρχοντος Ἀθήνησι Καλλισράτου ὁ κληθεὶς ἱερὸς πόλεμος συνέῃ καὶ διέμεινε

Digitized by Google

ἔτη ἐννέα. *Novem* annos durasse bellum iure potuit dicere, si quidem Phocensium deditio, quae bello finem imposuit, facta Σκιροφοριῶνος μηνὸς ὀγδόῃ φθίνοντος, incidit in *ultimos* dies *noni* anni ἐπὶ Θεμιστοκλέους ἄρχοντος. Plane confectum est bellum anno *decimo* quum Phocensium reliquiae armis ademtis oppidis solo aequatis pagatim (κατὰ κώμας) in vastata patria habitarent. Si quis ad hanc lucem Xenophontis locum spectabit Boeckhio concedet, fieri nullo pacto posse ut haec scripta sint *post* bellum sacrum confectum Olymp. CVIII. 3. et necesse esse ut litteris mandata fuerint ante Olymp. CVI. 2. Praeterea illud quoque mihi certissimum esse videtur, quod Boeckhius ponit et aliorum et Schneideri auctoritatem secutus, *Thebanos* esse quos dicat Xenophon ἐκείνους οἵτινες ἐκλιπόντων τῶν Φωκέων τὸ ἱερὸν καταλαμβάνειν ἐπειρῶντο. Quos fuisse *potentissimos* ex ipsis his Xenophontis verbis perspicue colligitur ubi dicit: πάντας ἂν τοὺς Ἕλληνας ὁμογνώμονάς τε καὶ συνόρκους [καὶ συμμάχους] λάβοιτε ἐπ' ἐκείνους κτἑ. in quo loco vehementer mihi suspecta sunt vocabula καὶ συμμάχους, quae ab nescio quo interpolata esse arbitror ad explicandum vocabulum συνόρκους, quod ad intelligendum apertum est sed nusquam alibi legitur pro συνομωμοκότας. Quae inest in verbis ὁμογνώμονάς τε καὶ συνόρκους orationis minime vulgatae σεμνότης, claudicat ubi de trivio sumtum καὶ συμμάχους praeter illam necessitatem adiicitur. Thebani igitur τὸ ἐν Δελφοῖς ἱερὸν ἐκλιπόντων Φωκέων καταλαμβάνειν ἐπειρῶντο ante belli sacri initium Olymp. CVI. 2. Gravissima difficultas haeret in his ipsis verbis ἐκλιπόντων Φωκέων τὸ ἱερὸν καταλαμβάνειν ἐπειρῶντο οἱ Θηβαῖοι. Verba ipsa per se spectata ad intelligendum sunt apertissima. Quid sit ἐκλείπειν tam certo sciri potest quam quid sit τὸ ἱερόν, aut quid sit καταλαμβάνειν. *Sciri potest*, inquam, nam Boeckhius et alii, dum toti sunt in *rebus*, ut aiunt, explorandis, *verborum* certam potestatem et pertinuum dicendi usum ignorantes Graeca nonnumquam ita interpretantur quemadmodum Plutarchus Latina (in vita Demosth. cap. 2.): οὐχ οὕτως ἐκ τῶν ὀνομάτων τὰ πράγματα γνιέντες ὡς ἐκ τῶν πραγμάτων ἀμωσγέπως καὶ τὰ ὀνόματα διορίζοντες, quod quam sit lubricum et fallax interpretandi

Digitized by Google

genus et Plutarchus saepius et Boeckhius monstrare possunt. Et Boeckhius quidem

ἄλλοις ἐν ἐσθλοῖς τόνδ' ἀπωθεῖται ψόγον,

alii multi neque in verbis rectum vident neque in rebus. Ἐκλείπειν igitur, si quid Boeckhio credis, accipiendum est de Phocensibus, qui quum sibi olim τὴν τοῦ ἱεροῦ προσασίαν vindicassent tandem ab ea re *destiterunt*, aut significat Phocenses *debilitatos esse* et *remissiores factos:* caeterum utrocumque modo accipiatur perinde esse ait et rem redire eodem. Noli his quidquam credere. Ne dicam mirum esse Phocenses aut de iure suo *destitisse* dici aut *remissiores esse factos* anno uno ante quam audacissimo facinore templo et urbe fuerint per vim potiti, satis erit demonstrare Boeckhium ἐκ τῶν πραγμάτων ἀμωσγέπως καὶ τὰ ὀνόματα γνωρίζοντα verbo ἐκλείπειν novam et inauditam affingere significandi potestatem. Observandum primum est verba Xenophontis: οἵτινες ἐκλιπόντων Φωκέων τὸ ἱερὸν καταλαμβάνειν ἐπειρῶντο, ita esse accipienda, ut τὸ ἱερὸν non minus ad ἐκλιπόντων quam ad καταλαμβάνειν referatur. Perinde est ac si dixisset: τὸ ἱερὸν, ὃ ἐξέλιπον οἱ Φωκεῖς, ἐπειρῶντο καταλαμβάνειν οἱ Θηβαῖοι, vel ἐπειδὴ οἱ Φωκεῖς τὸ ἱερὸν ἐξέλιπον οἱ Θηβαῖοι αὐτὸ καταλαμβάνειν ἐπειρῶντο. Itaque videndum quid sit, non ἐκλείπειν, sed τὸ ἱερὸν ἐκλείπειν. Ἐκλείπειν πόλιν, χώραν, χωρίον ὁτιοῦν, ἐκλείπειν τὸ ἱερόν unam apud omnes certam constantemque habet significationem frequenti omnium usu tritam *loco cedendi* vel *excedendi*. Opponuntur inter se καταλαμβάνειν χωρίον et χωρίον ἐκλείπειν. Nemo potest *cedere* loco, nisi eum locum antea occupaverit tenueritque, nec quisquam Graece dici potest τὸ ἱερὸν ἐκλιπεῖν πλὴν τοῦ καταλαβόντος τε καὶ σχόντος πρότερον τὸ ἱερόν. Exempla ubique sunt obvia. Thucyd. IV. 116: οἱ Ἀθηναῖοι — ἐκλιπόντες τὸ χωρίον ἐς Παλλήνην διεκομίσθησαν. V. 80. ἐψηφίσαντο — πρεσβείαν τὴν Ἀθηναίων μὴ προσδέχεσθαι ἢν μὴ ἐκ τῆς Πελοποννήσου ἐξίωσι τὰ τείχη ἐκλιπόντες, et post pauca: ἔπεμψαν δὲ καὶ παρὰ τοὺς Ἀθηναίους οἱ Ἀργεῖοι πρέσβεις τὸ ἐξ Ἐπιδαύρου τεῖχος κελεύσοντες ἐκλιπεῖν. Plura exempla rei tritissimae afferre nil opus est: hoc tantum notabo ἐκλιπεῖν χωρίον passim dici eum, qui loco cedat *quem vi et armis retinere non possit* locumque unde ipse cedat hostibus ingruentibus concedat. Sic Athenienses

Digitized by Google

iepe dicuntur ἐκλιπεῖν τὴν πόλιν, et apud Thucydidem est 113: τὴν Βοιωτίαν ἐξέλιπον Ἀθηναῖοι πᾶσαν, et in Ana- isi I. II. 24: ταύτην τὴν πόλιν ἐξέλιπον οἱ ἐνοικοῦντες, et nnes tam saepe ita loquuntur, ut unusquisque verba οἱ Φω- ῆς ἐξέλιπον τὸ ἱερόν non aliter quam sic accipi posse debeat ntire, ut Phocenses templo Delphico, quum id retinere non ɔtuissent, excessisse intelligantur. Οἱ Φωκῆς τὸ ἱερὸν κατα- ιβόντες εἶτα οὐ δυνάμενοι κατέχειν ἐξέλιπον. Tum vero οἱ ηβαῖοι ἐκλιπόντων Φωκέων τὸ ἱερὸν καταλαμβάνειν ἐπειρῶντο. lo igitur ipso tempore scribebat haec Xenophon, et Athenien- es adhortatur ut legationibus per Graeciam missis oraculum lelphicum vindicent in libertatem: ὅπως τὸ ἐν Δελφοῖς ἱερὸν ὐτόνομον ὥσπερ πρόσθεν γένοιτο — μὴ συμπολεμοῦντες ἀλλὰ ρεσβεύοντες ἀνὰ τὴν Ἑλλάδα. Quod dicit μὴ συμπολεμοῦντες emonstrat illo tempore *bellum iam fuisse* aut certe *parari*, in iius belli societatem ne veniant neve arma cum alterutris nsocient Athenienses dehortatur. Quodnam tandem hoc bel- m fuisse dicamus?. Gerebatur ὅπως τὸ ἐν Δελφοῖς ἱερὸν αὐ- ὀνομον γένοιτο. Gerebatur τῶν Φωκέων ἐκλιπόντων τὸ ἱερόν. erebatur statim post pacem ab Atheniensibus compositam et icatum mare. Adversis frontibus haec concurrunt cum iis, iae de bello sacro Phocensi constant inter omnes. Causa lli fuit ἡ τοῦ ἐν Δελφοῖς ἱεροῦ ὑπὸ Φιλομήλου κατάληψις id- ue factum est ἐπὶ Καλλισράτου Olymp. CVI. 2. anno *uno* ostquam haec scripta sunt. Dicam quid mihi venerit in entem, unde haec inter sese desinant pugnare videri. Fa- am id quod appellant Graecorum astronomi σώζειν τὰ φαινό- να, id est excogitabo causam probabilem, quam si veram se sumseris, earum rerum omnium, quas veras esse com- rtum sit, ratio constabit, et quae nunc pugnare videntur in ncordiam redigentur. Deinde id ipsum efficiet ut id quod mseris probabile esse videatur et verum esse posse. Ut ita iendum sit et ut ita facere liceat Diodori Siculi negligentia socordia factum est, qui de bello Phocensi ut de caeteris storiae partibus ita scribit, ut veris falsa admisceat et te- iora quaedam enarrans gravissima alia omittat et temporum iones oscitanter confundat. Ostendam primum eum secum gnare. Si causa belli fuit ἡ τοῦ ἱεροῦ κατάληψις, ut sine

Digitized by Google

controversia fuit: si Philomelus ἐπὶ Καλλισράτου templum occupavit, neque est ulla dubitatio quin tum occupaverit, quomodo tandem, quaeso, eodem Diodoro teste, bellum biennio ante potuit erumpere? Audi disertum Diodori testimonium XVI. 14: Δημόφιλος ὁ Ἐφόρου τοῦ ἱστοριογράφου υἱὸς τὸν παραλειφθέντα πόλεμον ὑπὸ τοῦ πατρὸς, ὀνομασθέντα δὲ ἱερὸν, συντεταγμένος ἐντεῦθεν (id est ἀπ' Ἀγαθοκλέους ἄρχοντος Olymp. CX. 4.) ἤρκται ἀπὸ τῆς καταλήψεως τοῦ ἐν Δελφοῖς ἱεροῦ καὶ τῆς συλήσεως τοῦ μαντείου ὑπὸ Φιλομήλου τοῦ Φωκέως. Errasse putes hominem negligentiorem, idque alieno loco inseruisse quod biennio post collocatum oportuit. Non erravit, nam continuo sequitur: ἐγένετο δ' ὁ πόλεμος οὗτος ἔτη ἕνδεκα ἕως τῆς φθορᾶς τῶν διανειμαμένων τὰ ἱερὰ χρήματα. Idem post pauca oblitus sui scribit cap. 23: ἐπὶ Καλλισράτου ὁ κληθεὶς ἱερὸς πόλεμος συνέσχε καὶ διέμεινεν ἔτη ἐννέα. Diligentem historicum vides. Confectum bellum constabat ἐπ' Ἀρχίου, ipso Diodoro teste cap. 59. quo anno saevitum est in victos poenaque de sacrilegis sumtae. Itaque si incepit bellum ἐπ' Ἀγαθοκλέους ἄρχοντος statuendum necessario est ὅτι ἐγένετο ὁ πόλεμος οὗτος ἔτη ἕνδεκα: sin autem ἐπὶ Καλλισράτου ἄρχοντος, consequitur ὅτι διέμεινεν ἔτη ἐννέα. Arma posita sunt et reliquiae copiarum cum duce Phalaeco ὑπόσπονδοι ἀπῆλθον, testibus Demosthene et Aeschine, Σκιροφοριῶνος μηνὸς ὀγδόῃ φθίνοντος, id est in ipso exitu anni ab Agathocle *undecimi*, a Callistrato *noni*, et insecuta est Phocensium pernicies anno aut *duodecimo* ab occupatione templi, aut *decimo*. Utrumque autem simul verum esse non potest. Priusquam optionem faciamus novus testis audiendus est Pausanias X. II. 3: τὴν δὲ τῶν Δελφῶν κατάληψιν ἐποιήσαντο οἱ Φωκεῖς Ἡρακλείδου μὲν πρυτανεύοντος ἐν Δελφοῖς καὶ Ἀγαθοκλέους Ἀθήνησιν ἄρχοντος τετάρτῳ δὲ ἔτει πεμπτῆς Ὀλυμπιάδος ἐπὶ ταῖς ἑκατόν. Potestne testimonium esse disertius? Deinde Pausanias anno post *decimo* a Philippo confectum esse bellum scribens hanc anni notam apponit X. III. 1: δεκάτῳ δὲ ὕστερον ἔτει μετὰ τὴν τοῦ ἱεροῦ κατάληψιν ἐπέθηκεν ὁ Φίλιππος πέρας τῷ πολέμῳ Φωκικῷ τε καὶ ἱερῷ κληθέντι τῷ αὐτῷ Θεοφίλου μὲν Ἀθήνησιν ἄρχοντος, ὀγδόῃ δὲ Ὀλυμπιάδος καὶ ἑκατοστῇ ἔτει πρώτῳ. Nunc quidem in manifesto errore tenetur: nihil enim potest esse certius quin

Digitized by Google

iennio post id factum esse *Ἀρχίου μὲν Ἀθήνησιν ἄρχοντος, ᾽δόης δὲ Ὀλυμπιάδος καὶ ἑκατοστῆς ἔτει τρίτῳ.* Nisi forte pubis Demosthenem nescivisse quo anno Athenienses cum Phippo pacem composuerint, qua composita post menses quator Phocenses perierunt. Vel sola Pythiorum mentio, in ibus constat Philippum *τἀπινίκια* celebrasse, rem conficit. ideor mihi perspicere quid Pausaniam in illum manifestum rorem impulerit. *Primum* belli annum recte posuit *certam* storicorum fidem secutus *Ἡρακλείδου μὲν πρυτανεύοντος ἐν ελφοῖς καὶ Ἀγαθοκλέους Ἀθήνησιν ἄρχοντος κτέ.* Sumta haec int e Callisthene aux Demophilo aut Cephisodoro aux alio uo historiarum scriptore, apud quem certa temporum notitia iligenter esset memoriae prodita. Deinde Pausanias vulgarem mam secutus est ab Oratoribus Atticis propagatam, ex qua *πόλεμος δεκέτης γενέσθαι* vulgo credebatur: et *ὅτι ὁ Φίππος πέρας τῷ πολέμῳ ἐπέθηκε τῷ δεκάτῳ μετὰ τὴν κατάψιν ἔτει.* Hinc factum est ut *decimum* ab Agathocle archonn Theophilum poneret, quum ex fide rerum gestarum *duocimum* Archiam ponere debuisset. Nempe duplex de belli tio fama est memoriae prodita, quam Diodorus utramque iiunxit, Pausanias miscuit et confudit. Altera historiarum ·iptores testes habet: altera manavit ex Oratorum monumen- Equidem historicis credo *ἐπ᾽ Ἀγαθοκλέους* belli initia et usas primum esse natas: Oratorum et populi opinio unde ncepta sit e Xenophontis loco tenui quadam suspicione col-. Credo, inquam, Demophilo (cui difficile est non credere) *ἤρξατο ὁ πόλεμος ἀπ᾽ Ἀγαθοκλέους ἄρχοντος καὶ διέμεινεν ἔνδεκα*, ut Philippus anno *duodecimo* poenas de sontibus ıserit Phocidemque vastaverit. Inchoatum est bellum ex ratione *anno uno* priusquam sociale bellum compositum est: *o uno* priusquam Xenophon *περὶ πόρων* instituit scribere. anno (sic enim *σώζω τὰ φαινόμενα*) Phocenses *templum parunt*, sed incertum qua de causa *quia retinere aut nount aut non potuerunt* post brevem occupationem *ἐξέλιπον ερόν.* Tum vero Thebani ipsi *τὸ ἱερὸν καταλαμβάνειν ἐπει-·ο.* Phocensibus interea ingentem multam Amphictyones runt; quam quum nullo pacto solvere possent ad rerum ium desperationem redacti et insuper quum aliorum tum

Digitized by Google

Spartanorum pollicitationibus freti templum *iterum* occupant, unde non prius excesserunt quam exhaustis opibus sacris omnibus post atrocissimas clades et hostium et suas tandem Philippo se suaque omnia coacti sunt dedere. Statuo igitur Phocenses ὡς καταλαβεῖν τὸ ἱερόν, ἐπί τε Ἀγαθοκλέους καὶ ἐπὶ Καλλισράτου. Prior occupatio brevis fuit, quumque Xenophon anno post ἐπ' Ἐλπίνου ἄρχοντος de statu Graeciae scriberet ἡνίκα οἱ Φωκῆς τὸ ἱερὸν ἐξέλιπον. Hinc semina novi belli iacta sunt. Quam duriter statim post saevierit in Phocenses concilium Amphictyonum notum est. Quae fuerit tantae saevitiae causa testes dissentiunt. Audi modo Pausaniam X. II. 1. qui quum multam gravissimam iis impositam narrasset ita pergit: οὐδὲ ἔχω τοῦ λόγου τὸ ἀληθὲς ἐξευρεῖν εἴτε ἀδικήσασιν ἐτέβλήθη σφίσιν εἴτε κτἑ. Si recte e Xenophonte collegimus templum ab iis repente occupatum deinde brevi post relictum esse, nihil est quod miremur multae gravitatem, quae Phocenses desperatis rebus suis ad extrema quaevis audenda impulit. Nempe eadem de causa Spartanis et Phocensibus ingentem multam Amphictyones dixerunt: τοῖς μὲν ὅτι τὴν Κεφισίαν κατέλαβον, τοῖς δὲ ὅτι τὸ ἐν Δελφοῖς ἱερόν. Vulgus hominum, ita uti fit, a *secunda* occupatione belli et calamitatum omnium originem repetiit: priorem biennio ante factam, quia frustra fuerat, non curarunt. Hinc factum est ut rumore populi diceretur ὁ πόλεμος δεκέτης γενέσθαι, et quia constabat ἐπ' Ἀρχίου esse debellatum ἐπὶ Καλλισράτου erupisse bellum existimabatur. Historici contra quum prima belli semina et causas indagarent rem altius repetentes et alia antiquiora commemorarunt et ἐπ' Ἀγαθοκλέους Phocenses τὸ ἱερὸν καταλαβεῖν. Quantum quidem hodie sciri potest historiarum scriptores unanimi consensu ab Agathoclis anno seriem rerum in bello Phocensi gestarum exorsi sunt: inspice Diodorum Sic. XVI. 14. ex quo obiter mendum exime in Diylli mentione: Δίυλλος Ἀθηναῖος, inquit, ἤρκται τῆς ἰσορίας ἀπὸ τῆς ἱεροσυλήσεως καὶ γέγραφε βίβλους εἴκοσι καὶ ἑπτά. Noli credere ἱεροσύλησις esse vocabulum Graecum et emenda: ἀπὸ τῆς τοῦ ἱεροῦ συλήσεως et malesanam formam ex Graecitatis gaza expelle. Diodorus, non Diyllus, belli sacri initium appellat τὴν τοῦ ἱεροῦ σύλησιν: Philomelus templo potitus aliquamdiu a pecu-

Digitized by Google

sacra abstinuit manus. Scriptores veteres in ea re utuntur verbo *καταλαμβάνειν τὸ ἱερόν*, quod facere dicuntur qui *praesidio armato Delphis imposito* *τὴν τοῦ ἱεροῦ προσασίαν* per vim sibi vindicant. Loquitur sic Xenophon, ut vidimus, *τὸ ἱερὸν καταλαμβάνειν ἐπειρῶντο*: loquuntur sic alii plures, ut nulla sit dubitatio quin in Marmore Pario n°. 76. in quo haec tantum supersunt:

'ΑΦ' οὗ Φωκεῖς τὸ ἐν Δελφοῖς ἱρὸν. . . . . .
νησι Κηφισοδώρου

rectissime suppleverint viri docti *τὸ ἐν Δελφοῖς ἱρὸν (κατέλαβον . . . . . ἄρχοντος 'Αθή)νησι Κηφισοδώρου*. Vides eum, qui haec nescio unde collegit, templi occupationem uno anno etiam antiquiorem facere. Cephisodorus enim (alii Κηφισόδοτον appellant) uno anno Agathoclem praecedit. Quid igitur aliud superest, si apparet *ἐπ' 'Αγαθοκλέους* (vel etiam anno ante) *τοὺς Φωκέας τὸ ἱερὸν καταλαβεῖν*, et eosdem *ἐπ' 'Ελπίνου* (id est sequenti anno) teste Xenophonte *ἐκλιπεῖν τὸ ἱερόν*, nisi ut statuamus id quod ab initio posuimus: *τοὺς Φωκέας καταλαβεῖν μὲν τὸ ἱερὸν εἶτα κατέχειν μὴ δυναμένους πάλιν ἐκλιπεῖν*. Hac igitur occasione utendum esse Xenophon Athenienses admonet: nunc de communi Graecorum sententia templum Delphicum in libertatem vindicari posse et sui iuris fieri ut olim fuisset. Sic Graecorum omnium consensu sine bello templum inhiantibus Thebanis posse eripi restituta pristina *αὐτονομία*, quae olim anno 421. foedere Lacedaemoniorum et Atheniensium constituta esset, quod est apud Thucyd. V. 18: *τὸ δὲ ἱερὸν τὸ ἐν Δελφοῖς [τοῦ 'Απόλλωνος] καὶ Δελφοὺς αὐτονόμους εἶναι καὶ αὐτοτελεῖς καὶ αὐτοδίκους καὶ αὐτῶν καὶ τῆς γῆς τῆς ἑαυτῶν κατὰ τὰ πάτρια*, ex quo loco *τοῦ 'Απόλλωνος*, quod et frigide abundat et loco non suo collocatum est, sciolo qui addidit reddendum esse censeo. Hoc est illud ipsum quod Xenophonti optimum factu esse videbatur: *ὅπως τὸ ἐν Δελφοῖς ἱερὸν αὐτόνομον ὥσπερ πρόσθεν γένοιτο*, idque quum haec scriberentur Olympiadis CVI. anno primo, si Athenienses temporibus sollerter uterentur, percommode fieri posse debebat videri.

Transeo nunc ad libelli emendationem, si quid forte opis ferre possim locis impeditis aut vitiose scriptis, quorum adhuc post Criticorum curas sat magna copia superest. Prodiit

Digitized by Google

liber ex paucis quibusdam Codd. Mss. iisque neque vetustis neque integris, omni genere mendorum obsitis, quorum pars certe olim sollerter deprensa et correcta est. Iuvat virorum doctorum emendationes certas et evidentes sub unum conspectum ponere, ut appareat quales sint illi Codices unde verba Xenophontis constituenda nobis sint, et ut ad eandem laudem illorum exemplis adspiremus. In libris igitur est II. 2. τέκνων pro τεχνῶν, quod reperit Castalio. III. 1. ναῦς καλλίσας pro ναυσὶ καλλίσας, correxit Weiske. IV. 10. παραφαίνῃ, optime Schneider παραφανῇ. IV. 12. τῶν ξένων τῶν βουλομένων. Leunclavius τῷ βουλομένῳ. IV. 15. τριακόσια ἡμιμναῖα. Leuncl. ἡμιμναῖον. IV. 22. μισθωσάμενοι, Stephanus μισθωσόμενοι. IV. 26. ὑπὸ νόμον aut ὑπὸ νόμων, ὑπονόμων Leuncl. IV. 32. φοβεῖσθαι, Stephanus φοβεῖσθε. IV. 36. κάλλιον, Stephanus κάκιον. idem ἀποτελοῖμεν emendavit pro ἀποτελοῖεν. IV. 40. εἰρημένης, Castalio εἰρήνης, et 41. ἐγερθείη pro ἀγερθείη. IV. 43. ἀναφαύσῳ, Brodaeus ἀνα-φλύσῳ. IV. 47. περιπόδων, idem περιπτύλων. V. 4. ἢ οὐ, Heindorf. ποῦ. V. 6. ὅμως, Stephanus ὠμῶς. VI. 3. οὓς δ' ἂν ἕλοιεν θεούς, Stephanus ἀνέλοιεν.

Nunc ipse librum percurram singulorum locorum fidem et sinceritatem excutiens. Plane assentior Schneidero I. 2. σκοποῦντι δή μοι [ἃ ἐπενόησα] τοῦτο μὲν εὐθὺς ἀνεφαίνετο, verba ἃ ἐπενόησα expungenti. Pervulgato errore scribitur II. 2: μέγα δὲ καὶ τὸ ἀπὸ τῶν τεχνῶν καὶ τῶν οἰκιῶν ἀπιέναι, imo vero ἀπεῖναι. Non *abire* domo et ab artificio illis grave et damnosum est, sed *abesse*. Dele emblema II. 4: πρὸς δὲ τῷ ἀγαθῷ [τῷ τούτους ἐκ τοῦ συντάττεσθαι ἀφεθῆναι] καὶ κόσμος ἂν ἡ πόλει εἴη. Interpolationem arguit vitiosa oratio: sed etiam si optima esset non fert locus insipidum additamentum. In § 5. inserta copula scribe: τῶν (τε) ἄλλων — καὶ τοῦ ἱππικοῦ. In § 7. emblema irrepsit in haec: εἰ μετοικοφύλακάς γε ὥσπερ ὀρφανοφύλακας [ἀρχὴν] καθισαῖμεν καὶ τούτοις τιμή τις ἐπείη. Esse hoc *nomen magistratus* sciolus in ora libri adscripsit. Graecis ipsa forma nominis, ut νομοφύλακες, εἰρηνοφύλακες, satis id indicabat, ut in V. 1: ἆρ' οὐκ ἄξιον καὶ εἰρηνοφύλακας καθισάναι; Ἀρχήν additum et per se vitiosum est, et praesertim ubi ὥσπερ ὀρφανοφύλακας Xenophon adiecerat rem per se claram exemplo reddens etiam clariorem. Ἀρχή eadem

Digitized by Google

fraude interpolatum apud Thucydidem IV. 55. indicavimus ad Hyperidis orationem funebrem. In eadem § legitur errore manifesto: *καὶ τούτοις τιμή τις ἐπείη, οἵτινες πλείους μετοίκους ἀποδείξειαν*: nam ipsa rei natura *πλείους* postulat, ut III. 3: *εἰ δὲ καὶ ἆθλα προτιθείη τις ὅσις δικαιότατα καὶ τάχιστα διαιροίη τὰ ἀμφίλογα*, et sic omnes passim inde ab Homero loquuntur.

Una litterula corrupta est III. 1: *ναυσὶ καλλίστας καὶ ἀσφαλεστάτας ὑποδοχὰς ἔχει, ὅπου γ' ἔστιν εἰσορμισθέντας ἡδέως ἕνεκα χειμῶνος ἀναπαύεσθαι*. Loquitur res ipsa et clamat pro *ἡδέως* oportere *ἀδεῶς* substitui, quod vel solum *ἕνεκα χειμῶνος* additum declarat. Nulla tempestas illam *securitatem* turbare posse sic dicitur. Contrario errore apud Isocratem in Antid. § 115. Urbinas exhibet: *ἡγοῦμαι δ' ὑμᾶς ἀδεῶς ἂν ἀκοῦσαι* pro *ἡδέως*.

Confusae sunt de more praepositiones in III. 3: *ὡς μὴ ἀποκωλύεσθαι ἀποπλεῖν τὸν βουλόμενον*, qui enim *abire volentem* aut coenaturum aut profecturum odiose *detinet* eique *in mora est*, quo minus id quod agat statim peragat, dicitur Attice *κωλύειν τινά*, aut *κατακωλύειν ἀπιέναι, ἀποπλεῖν, δειπνεῖν, ἀνάγεσθαι* et sim. cuius rei nota sunt exempla apud Aristophanem et alios. Itaque Xenophon ut in Oeconomico XII. 1. dixerat: *ἀλλὰ μή σε κατακωλύω ἀπιέναι ἤδη βουλόμενον*; sic h. l. dixisse videtur *ὡς μὴ κατακωλύεσθαι ἀποπλεῖν τὸν βουλόμενον*.

Multum negotii facessivit Interpretibus locus IV. 4: *οὐδὲ κινδυνεῖ οὐδεὶς τοῖς ἐπισκευαζομένοις*. Schneiderus optime Graece sentiens sensit »*intelligi debere quae* reficiuntur *opera in argenti fodinis antea deserta.*" Sed non convenit hoc sententiae loci. Huic quoque *κατά* intercidit. Emenda: *ἐπικατασκευαζομένοις*. Quid sit in metallis *κατασκευάζεσθαι* colliges ex § 11 et 22. IV. 28. unde apparet Xenophontem hoc dicere: tantam esse argenti in metallis copiam ut nemo invideat, si qui *ad exercenda* iis qui antea exercerent *novi accedant.*

In III. 4: *ἀγαθὸν δὲ καὶ — ἐπὶ ξενίᾳ ἔστιν ὅτε καλεῖσθαι*, error Dindorfium non correxisse *ἐπὶ ξένια*, quod unice verum esse in ea re nunc satis constat.

In III. 5. quum manifesto vitiosum sit *τοσούτῳ ἂν πλεῖον ἢ εἰσάγοιτο [καὶ ἐξάγοιτο] καὶ ἐκπέμποιτο*, alii perperam *ἐκ-*

Digitized by Google

πέμποιτο tentaverunt, Dindorfius intellexit καὶ ἐξάγοιτο ex interpretamento irrepsisse. Xenophon protrita nimis fugitans ἐκπέμποιτο pervulgato ἐξάγοιτο substituit, quemadmodum et I. 7. dixerat: προσάγεταί τε ὧν δεῖται καὶ ἀποπέμπεται ἃ βούλεται, pro tralaticiis εἰσάγεταί τε καὶ ἐξάγεται.

In cap. IV. et passim ἀργύρεια non ἀργύρια scribendum esse et ἔργα χρύσεια καὶ ἀργύρεια Graece dici, non ἀργύρια aut χρύσια, nunc quidem satis certum est, et quis libros consulet ad constituendum utrum I an EI verior scriptura sit? Ostendimus diligenter alibi I pro EI aut IEI tralaticio librariorum errore in Codd. scribi solere, unde factum est ut tam saepe Ὀλύμπιον pro Ὀλυμπίειον, Ἀσκληπιόν pro Ἀσκληπιεῖον et sim. scribantur. Eiusdem rei luculentum exemplum est in hoc ipso libro V. 5: ἡγεμονίας τε τοῦ ναυτικοῦ καὶ Ἑλληνοταμίας ἐτύχομεν, ubi certa analogia docet Ἑλληνοταμιείας verum esse, quod quum in — μείας abiisset, ut fere semper ταμιεῖα in ταμεῖον depravatur et ὑγίεια in ὑγεία, factum est ut forma omnibus nota Ἑλληνοταμίας substitueretur. Quia nusquam alibi eiusdem honoris mentio recurrit depravata forma firmiter haesit. Verum restituisse Boeckhium annotavit ad Steph. Thes. Dindorfius.

In IV. 2. ὅτι μὲν πάνυ παλαιὰ ἐνεργά ἐστι πᾶσι σαφές, assentior iis qui πάλαι pro παλαιά reponendum esse censuerunt. Metalla *quae exercentur* proprie ἐνεργὰ εἶναι dicuntur. Scribae qui elisas vocales de suo explere assolent ΠΑΛΑΙΕΝΕΡΓΑ opinati sunt esse παλαί' ἐνεργά, itaque παλαιὰ ἐνεργὰ dederunt. Confirmat ipse Xenophon statim subiungens: οὕτω δὲ πάλαι ὀρυττομένης τε καὶ ἐκφορουμένης τῆς ἀργυρίτιδος, ex quo loco facile est eximere vetus mendum ex iis quae leguntur IV. 32: τόσῳ πλείονα τἀγαθὰ εὑρήσουσί τε καὶ φορήσουσιν. Intelliges quid dicat ubi emendaveris: καὶ ἐκφορήσουσιν.

Notavimus alibi solemnem confusionem trium participiorum ἀφιέμενος, ἀφέμενος et ἀφειμένος. Quis huius rei gnarus dubitet IV. 6. rescribere: πολλοὶ ἀφέμενοι τοῦ τὴν γῆν ἐργάζεσθαι ἐπ' ἐμπορίας — τρέπονται, pro ἀφιέμενοι?

Scioli manum agnosco IV. 6. ubi quum dixisset Xenophon ἀργυρῖτις δὲ ὅσῳ ἂν πλείων φαίνηται, insulsissime additur: [ἐν

Digitized by Google

ἀργύριον πλεῖον γίγνηται]. Emendate in § 10. legitur: χρυσίον ὅταν πολὺ παραφανῇ αὐτὸ μὲν ἀτιμότερον γίγνεται, τὸ δὲ ἀργύριον τιμιώτερον ποιεῖ.

In § 9: ὅταν νοσήσωσι πόλεις ἢ ἀφορίαις καρπῶν ἢ πολέμῳ, restituerim ἢ ἀφορίᾳ καρπῶν. Errorem peperit sequens ICAPΠΩN. *Unum* tantum est ἀφορίας genus, quamobrem pluralis ἀφορίαι suspicionem movet, praesertim quum πολέμῳ, non πολέμοις, sequatur. Contra in II. 2. ὅσα — ἀτιμίας δοκεῖ τοῖς μετοίκοις παρέχειν errarunt graviter qui τι addendum putaverunt: »alioquin ἀτιμίαν dixisset Xenophon" Schneiderus. Non enim ἀτιμίας τι παρέχειν Graecum est, sed ἀτιμίαν τινά, et plura erant ἀτιμίας genera, quibus οἱ μέτοικοι a civibus optimo iure distinguebantur.

Insiticia praepositio expellenda est IV. 13. ἀπ' αὐτῶν μὲν οὖν ἔγωγε [ἀΦ'] ὧν μέλλω λέγειν οὐδέν τι ἀξιῶ θαυμάζεσθαι. Unusquisque admonitus male repetitum esse ἀπό sentiet.

Reperta vera lectio est sed non recepta IV. 14: Νικίας — χιλίους ἀνθρώπους Σωσίᾳ τῷ Θρᾳκὶ ἐξεμίσθωσεν ἐΦ' ᾧ ὀβολὸν μὲν ἀτελῆ ἑκάστου τῆς ἡμέρας ἀποδιδόναι, τὸν δ' ἀριθμὸν ἴσους ἀεὶ παρεῖχεν. Quod Leunclavius reponebat παρέχειν ipsa compositio loci necessario requirit: ἀποδιδόναι μέν — παρέχειν δέ.

Ut una litera transposita παρεῖχεν ex παρέχειν prodiit, sic IV. 21: οὐκοῦν μέχρι μὲν τούτου δυνατὸν Φανεῖται τῇ πόλει emendandum est δυνατὸν Φαίνεται. Satis se id quidem demonstrasse Xenophon arbitrabatur.

Frequentissimi mendi novum exemplum occurrit IV. 21: προσκειμένης ζημίας τῷ τε πωλοῦντι καὶ τῷ ἐξάγοντι, nam vera scriptura est προκειμένης. Graecum est προτιθέναι ζημίαν et ζημία πρόκειται, ut Latine *proponere poenam* et *poena proposita* esse dicitur. Saepe in talibus scribae titubant, ut apud Thucyd. III. 44: ξυμΦέρον ἔσεσθαι θάνατον ζημίαν προτιθεῖσιν, ubi pars librorum perperam προσθεῖσιν exhibet. Recte apud Thucydidem in eadem re πρόκειται servatum est cap. 45: ἐν οὖν ταῖς πόλεσι πολλῶν θανάτου ζημία πρόκειται καὶ οὐκ ἴσων τῷδε ἀλλ' ἐλασσόνων ἁμαρτημάτων, sed is locus alio mendi genere laborat. Quoniam enim certo Graecorum usu dicitur θάνατος ἡ ζημία et θάνατον (non θανάτου) ζη-

Digitized by Google

μίαν προτιθέναι, sequitur θάνατος (non θανάτου) ζημία πρόκειται Graece dici et a Thucydide dictum esse.

In IV. 22: εἰ δέ τις τοῦτ' ἐνθυμεῖται ὡς ἐπειδὰν πολλοὶ ἐργάται γένωνται πολλοὶ φανοῦνται καὶ οἱ μισθωσόμενοι, ita demum intelliges quid dicat Xenophon si pro ὡς reposueris πῶς. Suspicatur enim fore qui ita secum cogitent: πῶς καὶ οἱ μισθωσόμενοι πολλοὶ φανοῦνται; quae dubitantis oratio est et obiicientis.

Contra sententiam legitur IV. 23: ἀπό γε μὴν τούτου τοῦ ἀριθμοῦ ἦν ὀβολὸν ἕκαστος ἀτελῆ τῆς ἡμέρας φέρῃ ἡ μὲν πρόσοδος ἑξήκοντα τάλαντα τοῦ ἐνιαυτοῦ. Nempe ὀβολὸν φέρειν τῆς ἡμέρας est *merere* in diem obolum, ut notum est et multis exemplis supra ostendimus. Φέρειν ὀβολόν, δύ' ὀβολώ, τριώβολον, δραχμήν, δύο δραχμάς et similia omnia constanter ab omnibus dicuntur de *mercede* aut *stipendio*, quod quis *mereat*, ut μισθὸν φέρειν. Certa et indubitata res est. Quid igitur hoc loco faciemus? Retrahemus e fuga praepositionem, cuius sigla saepissime sequiorum temporum scribas in errorem impulit, et scribemus: ἢ ὀβολὸν ἕκαστος τῆς ἡμέρας ἀτελῆ προσφέρῃ. Hoc enim verbum est, quo in tali re utuntur omnes quodque verbo προσιέναι et nomini πρόσοδος respondet. Tanta est ubique exemplorum frequentia ut vix opus sit unum et alterum apponere. In hoc ipso libello IV. 15. simillimus locus est: ἐγένετο δὲ καὶ Ἱππονίκῳ ἑξακόσια ἀνδράποδα, ἃ προσέφερε μνᾶν ἀτελῆ τῆς ἡμέρας. Cur πρός excidere soleat saepius ostendimus: in *rep. Lacedaem.* I. 9. videbis necessarium προσλαμβάνειν in λαμβάνειν apud Stobaeum depravatum esse. Sic et apud Demosthenem pag. 1168, 23: ἐξαίφνης λόγον μοι προσφέρει, in aliis vitiose φέρει legitur, et est hoc vitium admodum frequens, ut saepius ostendimus.

In IV. 31: οὐδενὶ τῶν παρεληλυθότων ἐοικός, verum esse videtur ἔοικεν. Non est ferenda in § 41. forma ἐννοησάτωσαν, neque V. 5. utrobique Atticum ἐννοησάντων repone, quod quam facile in vitium flectatur saepe monuimus. In IV. 41. ne legitur quidem in Codd. ἐννοησάτωσαν, sed ἐννοησάτω. In § 46. repetita syllaba scribendum: πῶς δὲ καὶ ὁρμήσειαν (ἄν) ποτε πολέμιοι πρὸς τὰ μέταλλα; In § 47. correxerim εἰκὸς αὐτοὺς ἀπολέσθαι, pro ἀπόλλυσθαι.

Digitized by Google

In V. 1: σαφὲς δοκεῖ εἶναι, ὡς — [ὅτι], reseca inutilem voculam a sciolo insertam: deinde cogita quo sensu dicatur: εἰ μέλλουσι πᾶσαι αἱ πρόσοδοι ἐκ πόλεως προσιέναι, εἰρήνην δεῖ ὑπάρχειν. Intelligisne quid sit ἐκ πόλεως? Non opinor: nam pleraque aliunde redibant. Emenda: εἰ μέλλουσι πᾶσαι αἱ πρόσοδοι ἔκπλεῳ προσιέναι. Frequentissime Xenophon utitur adiectivo ἔκπλεως, in quo *copiae* et *abundantiae* notio inest, veluti τἀπιτήδεια πάντα ἔκπλεω ἔχειν, et sim. Quid lateat V. 2. in verbis: ὡς ἐμῇ δόξῃ παραγγεμωσκοποῦσιν frustra quaesivi. Neque magis excogitare potui quid tandem Xenophon cogitaverit et dixerit pro iis, quae nunc V. 3. leguntur: οἱ δὲ γνώμῃ καὶ ἀργυρίῳ δυνάμενοι χρηματίζεσθαι. Contra nihil est facilius quam eximere scripturae vitium ex V. 11: πῶς ἂν ἄμεινον ταῦτα κριθείη ἢ εἴ τις τὰ προγεγενημένα ἔτι ἀνασκοποίη τῇ πόλει πῶς ἀποβέβηκεν; quis enim statim admonitus non concedet ἐπανασκοποίη pro ἔτι ἀνασκοποίη esse reponendum? Tum in § 12. corrige ἐκλιπούσας pro ἐκλειπούσας. In § 13. foeda corruptela sententiam verborum prorsus obscuravit. In libris est: πολὺ θᾶττον ἂν τιμωροίμεθα αὐτούς, εἰ μηδένα παρέχοιμεν ἀδικοῦντα, οὐδένα γὰρ ἂν ἔχοιεν σύμμαχον. Luce clarior locus erit sic emendatus: εἰ μηδένα ὑπάρχοιμεν ἀδικοῦντες. Saepe vidi ὑπάρχω et παρέχω inter se confundi. Postquam ὑπάρχοιμεν in παρέχοιμεν abiit error errorem peperit et aut ἀδικοῦν male expletum est, aut ἀδικοῦντες a levi correctore ad verbum praecedens est accommodatum. Quam usitatum sit ita dicere ὑπάρχω ἀδικῶν, ὑπάρχω ἔδικα ποιῶν et sim. in priore parte satis demonstravimus: itaque nunc verbum non amplius addo.

Utar tantum uno huius libelli loco ad emendanda verba Plutarchi in Pericle cap. 13: ὁ δὲ Φειδίας εἰργάζετο τῆς θεοῦ τὸ χρυσοῦν ἔδος καὶ τούτου δημιουργὸς ἐν τῇ σήλῃ εἶναι γέγραπται: quid sit legendum pro εἶναι γέγραπται ostendent haec Xenophontis III. 11: εἰ μέλλοιεν ἀναγραφήσεσθαι εὐεργέται ἐς τὸν ἅπαντα χρόνον, nempe δημιουργὸς ἐν τῇ σήλῃ ἀναγέγραπται, quod in tali re certum et necessarium verbum est. Contrario errore scribitur ibid. cap. 34: τοὺς πολλοὺς διανομαῖς χρημάτων ἀνελάμβανε καὶ κληρουχίας ἀνέγραφεν, emenda γραφεν.

Digitized by Google

Tres supersunt libri Xenophontei, quibus quam diligentissime relectis et hic illic emendatis has Novas Lectiones concludam. Incipiam ab eo libello, qui Κυνηγετικός inscribitur et, ut mihi quidem videtur, ante reliquos omnes a Xenophonte scriptus est. Spirat enim totus liber fervorem quemdam iuvenilis animi θυμοειδοῦς τε καὶ ἐρωτικοῦ et in iis quae amet et admiretur modum nullum servantis. Multum esse in venatione boni etiam qui ea non utimur facile credimus, verum ille tantis eam laudibus in coelum extollens ut omnium virtutum principium ac firmamentum esse dicat modum excedere videtur. In ea re satis pueriliter fabulosis quibusdam heroum exemplis abutitur ὅτ, τι κεν ἐπ' ἀκαιρίμαν γλῶσσαν ἔλθῃ confidenter affirmans. Quos minime putasses novi repente venatores existunt, in his Aesculapius et Palamedes. Noli credere Palamedem Ulyssis scelere interemtum, nam quomodo bonus venator id committere potuit? ἐτελεύτησε δὲ (Παλαμήδης) οὐχ ὑφ' ὧν οἴονταί τινες. — κακοὶ δὲ ἔπραξαν τὸ ἔργον. Puerilis propemodum candor est talia sic asseverantis. Eiusdem candoris est quod scribit de ipsa Virtute res humanas omnes inspectante XIII. 19. sqq. Ἐρωτικόν τινα agnosces ibid. § 20. et melius etiam in lepidissimo loco V. 3: οὕτω δ' ἐπίχαρί ἐστι τὸ θηρίον (lepus) ὥσε οὐδεὶς ὅστις οὐκ ἂν ἰδὼν ἰχνευόμενον, εὑρισκόμενον, μεταθεόμενον, ἁλισκόμενον ἐπιλάθοιτ' ἂν εἴ του ἐρῴη. Laudavit haec Plutarchus in libro *non posse suaviter vivi secundum Epicurum* p. 1096. C, cuius verba describam, ut mendo liberem: τὸ τοῦ Ξενοφῶντος ἐκεῖνό μοι δοκοῦσι καὶ τὸν ἔρωτα ποιεῖν ἐπιλανθάνεσθαι, τοσοῦτον ἡδονῇ κρατοῦσιν, nempe pro τὰ ἔρωτα perspicuum esse arbitror emendari oportere: καὶ τὸν ἐρῶντα ποιεῖν ἐπιλανθάνεσθαι.

In ipso libello Atticae dictionis sinceritas passim vitiata est, in quibus sequiores antiquum dicendi genus ad suam loquendi consuetudinem accommodarunt. Non agnosco Xenophontem in formis imperativi ἰχνευέτωσαν, ποιείτωσαν, διωκέτωσαν, μεταθείτωσαν, ἐχέτωσαν et ὑφείσθωσαν et ἀγέσθωσαν, quae Macedonicae aetatis sunt. Qui ἐγρηγόρησαν alibi Xenophonti obtruserunt pro ἐγρηγόρεσαν et putabant inepti γρηγορεῖν et ἐγρηγορεῖν pro ἐγρηγορέναι a Xenophonte scribi potuisse, iidem V. 11. ἐγρηγορῇ dederunt pro καὶ ὅταν μὲν ἐγρηγόρῃ. Iisdem tribue

Digitized by Google

X. 9. formam ἐσήξεται. Veteres ἐσήξει dicebant, sequiores ἐσήξεται, quemadmodi illi τεθνήξω dicebant, hi τεθνήξομαι, unde solemnis in libris harum formarum confusio nata est.

Suspectum est quoque X. 18: περιεπίμπρα, quia Attici πίμπρη et ἐπίμπρη solebant dicere. Graeculi ut ἰσᾶν pro ἰσάναι sic πιμπρᾶν pro πιμπράναι usurpabant, unde libris veteribus vitium et labes afferebatur. Πιμπρᾶν et πιμπρᾶσθαι apud Hesychium scribarum socordiae debentur et πιμπρᾶσθαι quidem pro πίμπρασθαι tralaticio errore scriptum est, ut κρεμᾶσθαι, κιχρᾶσθαι aliaque. Πιμπρᾶν in πιμπράναι corrigendum est. Ex huius pervulgati erroris observatione reperiri potest certa loci Theophrastei emendatio in Charact. V. 4: — κτήσασθαι — αὐλίδιον παλαιστρικὸν κόνιν ἔχον καὶ σφαιριστήριον. καὶ τοῦτο περιιὼν χρᾶν ἀεὶ τοῖς φιλοσόφοις, τοῖς σοφισταῖς, τοῖς ὁπλομάχοις, τοῖς ἁρμονικοῖς ἐπιδείκνυσθαι. Emenda: περιιὼν κιχράναι τοῖς φιλοσόφοις κτἑ. Athenienses enim constanter κίχρημι dicebant et κίχραμαι. Periit in KIXPANAI prima syllaba et sic XPANAI in χρᾶν ἀεί abiit. Vitiose legitur κιχρᾶσθαι in Codice Palatino in notatione αἰσχροκερδείας fin.: καὶ παρὰ τῶν γνωρίμων τοιαῦτα κιχρᾶσθαι, ἃ μήτ' ἂν ἀπαιτήσαι μήτ' ἂν ἀποδιδόντων ταχέως ἄν τις κομίσαιτο, ubi verum est κίχρασθαι et ἀποδιδόντος pro ἀποδιδόντων. In priore Theophrasti loco etiam aliud vocabulum est capite truncatum: καὶ τοῦτο περιιὼν κιχράναι τοῖς φιλοσόφοις — ἐπιδείκνυσθαι. Hoc recte dictum esset εἰ ἔμελλον οἱ φιλόσοφοι τὸ αὐλίδιον αὐτὸ ἐπιδείκνυσθαι, nunc quia satis certum est αὐτοὺς μέλλειν ἐν τῷ αὐλιδίῳ ἐπιδείκνυσθαι τὴν ἑαυτῶν σοφίαν fieri non potest quin Theophrastus scripserit: καὶ τοῦτο περιιὼν κιχράναι τοῖς φιλοσόφοις — ἐπιδεικνύναι. Sed ad Xenophontem revertor.

Non est ab ipso Xenophonte profecta forma πενταστίθαμοι I. 4. et 7, neque πενταπάλαιστον IX. 14, neque πενταπαλαίστους X. 3, neque VII. 6. ὀκταμήνους. Scripserat de more popularium πεντεστίθαμοι et πεντεπάλαιστον et ὀκτωμήνους, de qua Atheniensium consuetudine alio loco complura notavimus. Scriptae sunt ad suum loquendi morem εὐεπίφοροι et sic formae antiquae pereunt. In Sophoclis fragmento 395 Nauckii:

καὶ πεσσὰ πεντάγραμμα καὶ κύβων βολάς,

probae scripturae manifesta vestigia servat Hesychianum: Πεσ-

Digitized by Google

σὰ πέντε γράμματα, unde πεσσὰ πεντέγραμμα receptum oportuit. Πενταλιθίζειν affert Pollux IX. 126. sed recte admonet Photius v. Πεντελιθίζειν: διὰ τοῦ εγράφουσιν, iam tum pervulgatum errorem castigans. Multis aliis locis eodem remedio utendum, sed eximenda est Attica forma ex Sapphus fragmento apud Hephaestionem pag. 41. σάμβαλα πεντεβόηα. Quia constat Aeolos non πέντε sed πέμπε dixisse, Sappho non hoc sed πεμπεβόηα dedisse intelligitur.

Turbarunt librarii in III. 3. ubi pessime scripserunt: αἱ δὲ ἄρρινοι (κύνες) μόλις καὶ ὀλιγάκις αἰσθάνονται τοῦ λαγώ. Nempe e nomine ῥίς nascuntur adiectiva εὔρις, ἄρρις et sim. non εὔρινος, ἄρρινος cet. quae ex certissima antiqui sermonis analogia ex ῥινός non ex ῥίς formata sunt. Eodem modo Veteres εὔθριξ tantum usurpabant et ξανθόθριξ et πυρρόθριξ et similia omnia. Sequiorum demum temporum scriptores, ut εὔρως pro εὔρις negligenter admodum usurpabant, sic et πυρρότριχος pro πυρρόθριξ aliaque ad eundem modum. Theocritus VIII. 3:

Ἄμφω τώδ' ἤτην πυρροτρίχω, ἄμφω ἀνάβω.

ubi dixisset poëta antiquior ἦσην πυρρότριχες. In Xenophontis libro scribae εὔρινες constanter emendate scriptum servarunt et ἄρρινες, ut III. 3: ἄψυχοι, ἄρρινες, οὐκ εὔποδες, praeterquam hoc uno loco ubi ad aequalium συνήθειαν aberrarunt, quod ubi perspexeris Xenophonti suum ἄρρινες restitues et in noto loco Sophoclis Aiac. 6:

εὖ δέ σ' ἐκφέρει
κυνὸς Λακαίνης ὥς τις εὔρινος βάσις,

flocci non facies eos, qui εὔρινος, quod Sophocles cum κυνὸς Λακαίνης coniunxerat, pessime cum βάσις coniungi posse opinati sunt.

Simillimi generis vitium commissum est V. 17. in verbis: οἱ δ' ἐπὶ πάντας τοὺς τόπους πλανῆται χαλεποὶ πρὸς τοὺς δρόμους. Vera lectio est πλάνητες: Attici enim πλάνητας appellabant *errones* et *erraticos*, non πλανήτας. Πλανήτης Tragicorum est et post multa saecula Graeculorum, qui multa vocabula poëtica ἀπειροκάλως recoxerunt. Quamquam saepe libri variant et saepe ex sequiorum usu depravati sunt, tamen facile intelligitur πλάνης, non πλανήτης, in usu olim fuisse. Dicebant olim omnes constanter οἱ πλάνητες ἀστέρες (ut hoc

Digitized by Google

utar), non *οἱ πλανῆται*. Scribae, quibus solemne erat *πλανῆται* et audire et dicere, primum accentus in ΠΛΑΝΗΤΩΝ et ΠΛΑΝΗΤΑΣ prave ponentes pro *πλανήτων* et *πλάνητας* vitiose *πλανητῶν* et *πλανήτας* describebant: iidem apud Stobaeum Floril. 48, 64 et 103, 26. *πλανᾶτες ἀςέρες* dederunt, quod Meinekius correxit, deinde ΠΛΑΝΗΤΕΣ quoque in *πλανῆται* depravabant. In *ἄνθρωπος πλάνης*, *βίος πλάνης* et sim. errari in libris non solet: *πλάνητες* quoque (nonnumquam *πλανῆτες* scriptum, tam prave ac si quis *πενῆτες* vellet scribere) passim sine mendo evasit: itaque nulla est dubitatio quin in Platonis loco de Rep. II. p. 371. D: *τοὺς δὲ πλανήτας ἐπὶ τὰς πόλεις ἐμπόρους καλοῦμεν*, vera scriptura sit *πλάνητας*, et semel animadversa mendi origine *πλάνητες*, *πλανήτων*, cet. in antiquorum libris ubique reponi oporteat.

Notavimus iam alibi de antiquo verbo ΜΑΛΚΙΩ *μαλκίω*, in quo ubique vitiando scribarum natio conspiravit. Namque aut *μαλκιῶ*, *μαλκιῶν*, *μαλκιῶσα* dare solent pro *μαλκίω*, *μαλκίων*, *μαλκίουσα*, (eodem erroris genere quo *μηνιᾶν*, *μηνιῶν*, *μηνιῶσα* sequioribus usitata sunt pro *μηνίειν*, *μηνίων*, *μηνίουσα* antiquorum), aut, quasi a *μαλακός* formata forent, *α* de suo inserunt *μαλακιῶ* scribentes et *μαλακιῶν* et *μαλακιῶσα*. Non miraberis igitur V. 2. in libris esse *μαλακιῶσαι τὰς ῥῖνας*, nec probabis qui *μαλκιῶσαι* reponunt, nam *μαλκίουσαι* unice verum est.

Iterum vetus forma Attica expulsa est IV. 6: *ἐν τόποις ψιλοῖς*, *ξηροῖς*, *προσηλίοις τοῦ ἄςρου ἐπιόντος*, et V. 9: *ὅταν μὲν ἡ ψύχη ἐν εὐδιεινοῖς*, *ὅταν δὲ καύματα ἐν παλισκίοις*, *τὸ δὲ θαρ καὶ τὸ Φθινόπωρον ἐν προσηλίοις*. Xenophon utrobique scripserat *προσείλοις* pro *προσηλίοις*. Diximus de ea solemni confusione iam antea. Attici *εἵλην solis aestum* appellant, et hinc *ἄειλος*, *εὔειλος* et *πρόσειλος* formabant, quibus Graeculi *ἠήλιος* substituunt et *εὐήλιος* et *προσήλιος*, nonnumquam etiam peius *πρόσηλος*. Aeschylus quum dixisset in Prometheo vs. 149:

οὔτε πλινθυφεῖς | δόμους προσείλους ἦσαν,

librarii dederunt *προσήλους* et *ἦσαν*, quibus in ea re tantumdem ubique credendum.

Vitiosa forma est quae legitur VI. 20: *πρὸς δὲ τοῖς ἄλλοις*

Digitized by Google

κελεύμασιν et § 24. χρώμενον τοῖς αὐτοῖς ἐγκελεύμασιν Graecum est κέλευσμα et ἐγκέλευσμα, ut κελευσής. Dominatur in talibus usus, qui eo esse solet certior quo frequentius vocabulum quodque occurrit. In nonnullis Graeculorum consuetudo ab antiquis dissidens admiscet falsa veris. Ἐπαύσθην dicebant Veteres: illi ἐπαύθην. Quoties igitur male ταυθῆναι irrepsit! Sic κεκέλευσμαι et ἐκελεύσθην antiqua sunt et κέλευσμα, ἐγκέλευσμα, dissident Graeculi, itaque passim variat scriptura. In κελευσής perduravit consuetudo vetus, itaque eadem ubique lectio constat.

Eadem causa est, cur tam saepe veteres ac probae formae κλινῆναι, κατακλινῆναι, ἐγκατακλινῆναι, συγκατακλινῆναι in libris vitiatae sint. Graeculi ἐκλίθην dicebant, idque ipsum saepissime de suo invexerunt, de qua re subinde diximus. Emenda igitur VIII. 3: ἀπορούμενος ὅπου κατακλινῇ pro κατακλιθῇ.

Sunt certae quaedam formae antiquae, quas plerisque locis videas in certa quaedam menda depravari, cuiusmodi est futurum ἀπερῶ, quod saepissime veluti ex compacto aut in ἀπαίρω aut in ἀπορῶ a scribis refingitur. Nesciebant Graeculi sequiores verbis ἀπαγορεύω, συναγορεύω, προσαγορεύω, ἀναγορεύω, προαγορεύω, καταγορεύω, ὑπαγορεύω futurum esse ἀπερῶ, συνερῶ, προσερῶ, ἀνερῶ, προερῶ, κατερῶ, ὑπερῶ, et aoristum ἀπεῖπον cet. et perfectum ἀπείρηκα, ἀπείρημαι, ἀπερρήθην cet. sed ἀπαγορεύσω dicebant et ἀπηγόρευσα et ἀπηγόρευκα et ἀπηγόρευμαι et ἀπηγορεύθη cet. Hinc antiquas futuri formas multis modis corrumpunt. Ἐρῶ in αἴρω et αἰρῶ abit, ἀντερῶ in ἀνταίρω, συνερεῖν in συνεργεῖν, et ἀπερεῖν nonnumquam in ἀπαίρειν, sed saepius in ἀπορεῖν vidi depravari, veluti in XII. 2: ὅταν πορεύωνται ὁδοὺς χαλεπὰς οὐκ ἀπεροῦσιν, alii ἀποροῦσιν exhibent, et in Hipparchico III. 9: οἱ δὲ ἵπποι οὐκ ἀπερεῖσιν, in libris est ἀπαίρουσιν. In Platonis Cratylo p. 396. C: εἰ ἄρα ἀπερεῖ ἢ οὔ, sunt qui ἀπορεῖ servarunt, et passim ad eundem modum in libris Mss., nonnumquam et in editis emendatisque, erratum esse animadvertes.

Iuvat huius observationis, quae saepe inter legendum proderit, exempla compluscula expromere. Συνερεῖν in συναίρειν corruptum est in optimo S. apud Demosthenem p. 457, 5. et

Digitized by Google

03, 19. et 434, 10. Ibid. p. 414, 23. in A. pro *συνερῶν* st *συναίρων*. Contra apud Demosth. p. 605, 28. *δεήσεσθαι καὶ υνερεῖν* S. exhibet *συνεργεῖν*, et in Lysiae orat. XII. 86. in ibris est *τῶν ξυνεργούντων αὐτοῖς ἄξιον θαυμάζειν*, ubi leiskius verum vidit *ξυνερούντων* emendans. Dindorfius, qui n Thes. L. G. Συναγορεύω et Συνερέω, *συνείρηκα* et Συνεῖπον ribus locis disiunxit et idem in caeteris omnibus verbi *ἀγο-ιεύω* compositis fecit, in v. Συνερέω attulit Iuliani locum). 32. C: *φίλοις συνεργεῖν ἐπαγγειλάμενοι*, ubi Wyttenbachius optionem facit inter *συνερεῖν* et *συνηγορεῖν*. Quis punctum temporis dubitabit quin *συνερεῖν* unice verum sit? Etiam *συνερεῖν* et *συνηγορεῖν* vidi confundi, nempe scribae pro *συνερροῦντας* substituunt *συνηγοροῦντας*, ut apud Demosthenem p. 1234, 2: *τοιούτους τοίνυν τοὺς συνηγοροῦντας αὐτοῖς παρεσκευασμένοι*, ubi veram scripturam *τοὺς συνερροῦντας* a Codice A. gratus accipio. Recte scriptum est p. 849, 9: *εἰδὼς συνερροῦντ' αὐτῷ τὴν δίκην*. Aliud genus mendi irrepsit apud Demosthenem p. 443, 2: *ὅπως συνερεῖ* [*καὶ συναγωνιεῖται*] *τῷ υιαρῷ Φιλοκράτει*, ubi duo verba interpolata sunt a Graeculis, quibus *συνερεῖ* erat inusitatum. Eodem modo in Aeschinis loco, de quo ad Hyperidis *λόγον ἐπιτάφιον* diximus, quum esset in libris vetustis ΤΙΠΟΤΑΝΕΡΕΙ, *τί ποτ' ἀνερεῖ* (*ὁ κήρυξ*); quum imperite descripsissent: *τί ποτ' ἂν ἐρεῖ*; de suo addidit magistellus: *ἢ τί φθέγξεται*; Similiter videbis *προερῶν* in *προαίρων*, *προσερῶν* in *προσαιρῶν* depravari caeteraque composita ad eundem modum. Ὑπερῶ *verba praeibo* (quod verbi *ὑπαγορεύω* futurum est apud veteres) apud Ammonium de D. V. p. 140. sic corruptum est: *ἐγὼ δὲ ὑπαίρω τὸν ὅρκον, ἀντὶ τοῦ προαίρω*. Aristophanes, cuius haec verba sunt, dederat:

ἐγὼ δ' ὑπερῶ τὸν ὅρκον,

quod grammaticus non admodum accurate *προερῶ* erat interpretatus confundens *ὑπαγορεύω* et *προαγορεύω*. Nihil est autem frequentius quam ut futurum *ἀπερῶ* concipiat vitium. Ἀπερῶ aut in *ἀπαίρω* abire solet aut in *ἀπορῶ*, eaque sic passim inter se permiscentur, ut in unoquoque loco ipsa sententia quid verum sit sola monstret. Apud Isocratem legebatur in Antidosi § 274: *ἀπορεῖν καὶ παύσεσθαι*, quum Urbinas verum *ἀπερεῖν* obtulit. Apud Aristophanem in Equitt. vs. 677. Bek-

Digitized by Google

keri pro ἀποροῦσιν optimus Ravennas ἀπαίρουσιν exhibet sine sensu et contra metrum. Apud Thucydidem I. 121. pro ἀπορροῦσιν in aliis est ἀπαίρουσιν. In Platonis Philebo p. 67. B. Stallbaumius edidit: οὐ γὰρ δήπου σύγε ἀπαρεῖς πρότερος ἡμῶν: in libris est ἀπαίρεις, ἀπερεῖς et ἀπορεῖς, unde Badhamus rectissime ἀπερεῖς recepit. Sed ipse προαπερῶ, prius quam omnia expromam: in hoc ipso igitur finem faciam. Legebatur apud Aelianum in H. A. XIV. 11. προσαπαίρειν αὐτῷ ἵππῳ, ubi προαπερεῖν verum esse quid opus est dicere?

Inter se negligenter permisceri παθεῖν et μαθεῖν, τί παθών et τί μαθών, ἀπαθής et ἀμαθής multis exemplis constat. Eiusdemmodi mendum inquinat locum Xenophontis in Cyneget. VII. 10: μὴ τελευτῶσαι γίγνωνται ἔκκυνοι, πονηρὸν μάθημα, imo vero πάθημα, nam facile sentiet unusquisque canes hoc malum πάσχειν magis quam μανθάνειν. Saepe Veteres eleganter παθήματα et μαθήματα componunt, aut inter se opponunt, ut ipse Xenophon in Cyropaed. III. 1. 17. Saepe eo nomine Xenophon utitur, ut de Re Equestri IX. 4: θυμοειδῆ ἵππον ὥσπερ ἄνθρωπον ταράττει τὰ ἐξαπιναῖα καὶ ὁράματα καὶ ἀκούσματα καὶ παθήματα, id est ὅ τι ἂν ἐξαίφνης καὶ ἴδωσι καὶ ἀκούσωσι καὶ πάθωσιν.

Novum veteris confusionis exemplum conspicitur XII. 12: αἱροῦνται διὰ τὴν αὐτῶν κακίαν ἀπολέσθαι μᾶλλον ἢ ἑτέρων ἀρετῇ σώζεσθαι, ubi ἀπόλλυσθαι reponendum est. Poterat Xenophon ἀπολέσθαι et σωθῆναι inter se componere, sed quod σώζεσθαι posuit indicio est praecessisse ἀπόλλυσθαι. Non dubitabis ubi cognoveris frequenter confundi ἀπόλλυσθαι — ἀπολέσθαι et ἀπολέσαι. Librarii qui ἀπολέσθαι concoquunt ubi sententia clamat ἀπολέσαι verum esse, multo facilius etiam ἀπόλλυσθαι et ἀπολέσθαι inter se permutant. Ἀπολέσθαι pro ἀπολεῖσθαι irrepsit apud Demosthenem p. 764, 15: οὐ δήπου μέλλων καταλύειν ὑμᾶς ἀλλὰ τοὐναντίον αὐτὸς ἐν ὑμῖν ἀπολέσθαι, ubi recipienda sunt ex libris A. Y. O. καταλύσειν et ἀπολεῖσθαι. In Hecataei fragmento apud Longinum qui dicitur περὶ ὕψους cap. 27: ὡς μὴ ὢν αὐτοί τε ἀπόλεσθε κἀμὲ τρέσετε ἐς ἄλλον τινὰ δῆμον ἀποίχεσθαι, emendandum est: ὅπως μὴ ὦν — ἀπολέεσθε — ἀποίχεσθε.

Atticum loquendi genus sero nati magistri interpolarunt V.

Digitized by Google

31: ἔξιν οὖν ἀδύνατον μὴ οὐκ εἶναι — ὑπερέλαφρον. τεκμήριον δέ [ὡς ἐλαφρόν ἐστιν]. ὅταν ἀτρέμα διαπορεύηται πηδᾷ. Expunge inficetum emblema et insere γάρ et sic habebis orationem Attico more compositam: τεκμήριον δέ· ὅταν γὰρ ἀτρέμα διαπορεύηται πηδᾷ, cuius passim et apud alios et apud Xenophontem exempla reperiuntur: σημεῖον δέ, μαρτύριον δέ, τεκμήριον δέ, et uno vocabulo interposito γάρ. Eodem mendo laborat Xenophontis locus de Re Equestri X. 4: οὕτως ἂν ἀπεργάζοιτο ποιεῖν τὸν ἵππον οἷοισπερ καὶ αὐτὸς ἥδεταί τε καὶ ἀγάλλεται. Τεκμήριον δέ [ὅτι τούτοις ἥδεται]. ὅταν γὰρ λυθεὶς θέῃ κτέ. ubi male feriatus aliquis emblema addidit, quo omisso unusquisque ex praecedentibus ὅτι τοῦτο ποιῶν ἥδεταί τε καὶ ἀγάλλεται multo melius cogitando supplebit. Incuria relictum est VI. 15: αἱ δ' ὑπὸ χαρᾶς καὶ μένους προιᾶσιν ἐξίλλουσαι τὰ ἴχνη, ubi προΐασιν erat scribendum. Turpi errore scribae ἴασιν et ἰᾶσιν permiscent, praesertim in compositis, eodemque modo in coniunctivis συνίωσιν et συνιῶσιν, ἀνίωσιν et ἀνιῶσιν, et similibus omnibus. Xenophon futurum προΐασιν dedit, ut in vicinia § 16: ἧττον ποιήσουσιν et ἀφίξονται et ἐπιδραμοῦνται.

Idem mendum obsidet locum Dionis Chrysostomi Orat. XL. p. 175. Reisk.: οἱ δὲ μύρμηκες οὕτω πυκνοὶ βαδίζοντες — παριᾶσι καὶ βοηθοῦσιν ἀλλήλοις, ubi scribe παριᾶσι, quod est τάροδον διδόασιν, ut in eadem re dixit p. 178: οἱ μύρμηκες — παραχωροῦσιν αὐτοῖς καὶ τῶν ὁδῶν ἐκτρέπονται.

Accedo ad libellum περὶ ἱππικῆς, in quo legitur I. 1: Σίμων κατὰ τὸ Ἐλευσίνιον Ἀθήνησιν ἵππον χαλκοῦν ἀνέθηκεν, sed restituendus est verus verborum ordo in hunc modum: κατὰ τὸ Ἀθήνησιν Ἐλευσίνιον. Duo enim erant in Attica Ἐλευσίνια, τὸ μὲν Ἐλευσῖνι, τὸ δὲ Ἀθήνησιν ἐν τῇ ἀγορᾷ, vide Hipparchic. II. 2. Dicendum igitur est aut τὸ Ἀθήνησιν Ἐλευσίνιον aut τὸ Ἐλευσίνιον τὸ Ἀθήνησιν, sed illud est longe usitatius. Apud Lysiam in Orat. VI. 4. vera lectio mihi haec esse videtur: θυσίας θύσει καὶ εὐχὰς εὔξεται κατὰ τὰ πάτρια τὰ μὲν ἐν τῷ δήμῳ τῷδε Ἐλευσινίῳ, τὰ δ' ἐν τῷ Ἐλευσῖνι. In libris est: ἐνθάδε Ἐλευσῖνι τὰ δὲ ἐν τῷ Ἐλευσινίῳ ἱερῷ.

Futurum pro praesenti restituendum est ibid. in verbis: τοις συνετύχομεν ταὐτὰ γνόντες ἐκείνῳ οὐκ ἐξαλείφομεν ἐκ τῶν ἡμετέρων, ἀλλὰ πολὺ ἥδιον παραδώσομεν αὐτὰ τοῖς φί-

Digitized by Google

λοις, perspicuum est enim ἐξαλείψομεν rescribi oportere. Saepe Φ et Ψ inter se permiscentur ut in ὄφεις — ὄψεις, φίλοι — ψιλοί: etiam alibi ἐξαλείφω et ἐξαλείψω vidi inter se permutata, veluti apud Demosthenem p. 1338, 10: ἀκούω τοίνυν αὐτοὺς μέλλειν ἐρήσεσθαι πῶς ἀπὸ τοῦ μηδ' ἐγγεγραμμένου ἀπαλείφουσιν, imo vero ἀπαλείψωσιν. Nempe in tali re πῶς non minus coniunctivi aoristum requirit ac si βούλει aut βούλεσθε esset additum: πῶς ἀπαλείψωμεν; aut πῶς βούλεσθε ἀπαλείψωμεν; quod in oratione indirecta retinendum esse nemo nescit.

Impedita et vitiosa est verborum compositio in I. 2: οὕτω καὶ ἵππου πολεμιστηρίου οὐδὲν ἂν ὄφελος εἴη οὐδ' εἰ τἄλλα πάντ' ἀγαθὰ ἔχοι, κακόπους δ' εἴη. Recte procedent omnia ad hunc modum scripta: — εἴη εἰ τὰ μὲν ἄλλα πάντα ἀγαθὰ ἔχοι, κακόπους δ' εἴη.

Vetus scribendi vitium insidet loco I. 8: οὐ γὰρ ἐγκάμπτοντες ἀλλ' ἐκτείνοντες τὸν τράχηλον, nam συγκάμπτοντες a Xenophontis manu profectum est. Difficile est in multis libris Mss. discernere utrum ἐν an σύν, ἐγ — an συγ — scriptum sit, nisi quis hoc agit et quid quoque loco requiratur cogitat. Scribae nihil cogitare soliti perpetuo haec confundunt, cuius confusionis permulta vel in uno Xenophonte exempla sunt, ut in Hipparchico I. 18: συγκαλέσαντα δὲ χρὴ τοὺς ἱππέας συμβουλεῦσαι αὐτοῖς μελετᾶν, in libris est absurda lectio ἐγκαλέσαντα. Mihi omnino verbum ἐγκάμπτω nullum umquam fuisse videtur, sed sicubi in libris occurrit vitio natum esse ex συγκάμπτω. Praeterquam ex hoc uno Xenophontis loco affertur ex Eunapio p. 197: τῶν γοῦν γραφόντων τὰ ἄκρα δακτύλων ὑπὸ τῆς ἀλήκτου μελέτης καὶ χρήσεως ἐνεκέκαμπτο, sed iam antea admonuimus τὰ ἄκρα (τῶν) δακτύλων et συνεκέκαμπτο emendari oportere. Quod e Galeni Lex. Hippocrat. ἐγκεκαμμένοι de unguibus dictum enotatur quis ambigit quin συγκεκαμμένοι unice sit verum? Συγκάμπτειν de digitis, unguibus, manu, crure, cervice sim. usitatissimum est. Omnem scrupulum eximet locus Xenophontis in hoc ipso libello XII. 5. ubi eodem plane modo συγκάμπτειν et ἐκτείνειν inter se opponuntur: καὶ ἐκτείνεται δὲ (ἡ χεὶρ) καὶ συγκάμπτεται. Confidenter igitur corrigemus: οὐ γὰρ συγκάμπτοντες ἀλλ' ἐκτείνοντες, et formam ἐγκάμπτω, sicubi forte recurret, eiusdem monetae

Digitized by Google

esse existimabimus atque *συγκάμπτω*, quod a scribis solet genuinae formae *συγκάπτω* substitui, qui contrario errore Atticorum *κάπτω*, *ἀνακάπτω* et *ἐγκάπτω* in *κάμπτω*, *ἀνακάμπτω*, *ἐγκάμπτω* deformare assolent.

Miro errore sed minime infrequenti laborat locus II. 1: *ὅπως γε μὴν δεῖ πωλεύειν δοκεῖ ἡμῖν γραπτέον εἶναι.* Plane contrarium Xenophon dixerat: *οὐ δοκεῖ ἡμῖν γραπτέον εἶναι.* Lege modo quae sequuntur et rem manifestam esse videbis. Haerebis etiam in vicinis: *πολὺ δὲ κρεῖττον τοῦ πωλοδάμνην εἶναι τῷ μὲν νέῳ εὐεξίας τε ἐπιμελεῖσθαι τῆς ἑαυτοῦ καὶ ἱππικῆς ἢ ἐπισταμένῳ ἤδη ἱππάζεσθαι μελετᾶν, τῷ δὲ πρεσβυτέρῳ τοῦ τε οἴκου καὶ τῶν φίλων καὶ τῶν πολιτικῶν καὶ τῶν πολεμικῶν μᾶλλον ἢ ἀμφὶ πώλευσιν διατρίβειν.* Miro errore lapsus est Schneiderus annotans: »*ἱππικῆς* i. e. *τῆς τοῦ ἵππου.*" quasi vero *ἱππικὴ εὐεξία* aut eo sensu aut ullo alio sensu Graece dici posset. Hoc video Xenophontem dicere: *satius esse iuveni equitandi artem addiscere aut ubi eam satis didicerit in ea se exercere*, sed quibus verbis id dixerit non reperio. Sana esse videntur *ἢ ἐπισταμένῳ ἤδη ἱππάζεσθαι μελετᾶν*, sed quod praecedere necessario debuit *satius esse equitandi artem addiscere*, id vero ex verbis Graecis elici non potest: namque *ἱππικῆς ἐπιμελεῖσθαι* nullo pacto significare poterit umquam *περὶ ἱππικὴν σπουδάζειν* aut *ἱππεύειν μανθάνειν.* Deinde quod sequitur *τοῦ τε οἴκου — πολεμικῶν* videri possit suspensum esse ex verbo *ἐπιμελεῖσθαι*, sed fieri id non potest propter interpositum *ἢ — μελετᾶν.* Videant alii quomodo haec expediant.

In II. 2. *ὥσπερ τὸν παῖδα ὅταν ἐπὶ τέχνην ἐκδῷ*, suspicor *ἐπὶ τέχνῃ* veram lectionem esse, eodem sensu dictum quo in *μανθάνειν ἐπὶ τέχνῃ*, *ἐπὶ τέχνῃ διδάσκεσθαι* et sim. Plato in Protagora p. 312. B; *οὐκ ἐπὶ τέχνῃ ἔμαθες ὡς δημιουργὸς ἐσόμενος ἀλλ' ἐπὶ παιδείᾳ*, et p. 315. A: *Ἀντίμοιρος εὐδοκιμεῖ μάλιστα τῶν Πρωταγόρου μαθητῶν καὶ ἐπὶ τέχνῃ μανθάνει, ὡς σοφιστὴς ἐσόμενος.* Lex est Solonis apud Plutarch. Sol. 24. qua Solon *οὐ δίδωσι πολίταις γενέσθαι πλὴν τοῖς πανεσίοις Ἀθηναζε μετοικιζομένοις ἐπὶ τέχνῃ.*

Nondum est reperta vera scriptura III. 11: *καὶ τἆλλα δι-ευέυματα*, ubi Codd. *δὴ νεύματα* exhibent, in quo quid lateat non reperio, sed *δινεύματα* nullius pretii correctiuncula est

Digitized by Google

calidius recepta: post pauca scribe ταὐτὰ ὅσαπερ pro ταῦτα.

In IV. 2: ἀρχόμενα πάντα εὐιατότερα ἢ ἐπειδὰν ἐνσκιρρωθῇ τε καὶ ἐξαμαρτηθῇ τὰ νοσήματα, non est sanum ἐξαμαρτηθῇ. Fieri potest ut τὸ νόσημα ἐξημαρτήθη significet *prava* aut *perversa* medicina morbo adhibita est, morbus *male curatus* est, sed satis apparet Xenophontem non hoc dicere, sed illud pervulgatum difficiliorem esse sanationem

quum mala per longas invaluere moras.

itaque huiusmodi quid indagandum est. In § 5. pro κεχρῆσθαι ταῖς ὁπλαῖς praesens requiro χρῆσθαι. Saepe haec confundi notum est.

Expunge articulum IV. 3: κατὰ [τὸ] πρόσωπόν τε καὶ οὐράν, quemadmodum enim κατ' οὐράν sic et κατὰ πρόσωπον usitatum est dicere, et in talibus articulus aut utrobique addendus est aut bis omittendus.

Homero relinquenda forma est, quae legitur VII. 2: ἀλλ' ὑπερβησάτω ἐπὶ τὰς δεξιὰς πλευρὰς τὴν κνήμην. Βήσω et ἔβησα linguae priscae Epicae fines non egrediuntur. In eorum locum apud omnes Graecos subierunt βιβῶ et ἐβίβασα, quamobrem ὑπερβιβασάτω Xenophonti reddendum esse censeo. Quod docet ὁ ἀνταττικιστής in Bekkeri Anecd. p. 85, 8: ἐκβῆσαι Φασὶ δεῖν λέγειν καὶ καταβῆσαι, οὐκ ἐκβιβάσαι, et iterum p. 104, 4: καταβιβάσαι οὔ Φασι δεῖν λέγειν ἀλλὰ καταβῆσαι, nunc quidem malesanos Ἀττικιστὰς iure castigat, nam nemo umquam Atticorum ista usurpavit umquam. Deinde libri de more dissentiunt in καθέτω et καταθέτω. Solent quidem saepissime καθῆκε, καθεῖναι, καθεὶς sim. corrumpi in κατέθηκε, καταθεῖναι, καταθεὶς cet. sed hoc loco καταθέτω verum esse videtur.

In § 5. quid tandem sibi vult articulus in his: οὐ τὴν ὥστερ ἐπὶ [τοῦ] δίφρου ἕδραν ἐπαινοῦμεν? Quid sit ἐπὶ δίφρου καθῆσθαι novimus, sed quomodo ἐπὶ τοῦ δίφρου καθῆσθαι dici possit non intelligimus, quamobrem importunum τοῦ resecandum.

Mirificum quoddam compositum peperit scribarum oscitantia VII. 6: σκληρὸν μὲν γὰρ ἔχων τὸ σκέλος εἰ προσκόψειέ τῳ προσκεκλασμένος ἂν εἴη. Forma προσκλᾶν eorum errore nata est qui compendium male legerunt. Corrigendum est

Digitized by Google

κατακεκλασμένος. Verbum κατακλᾶν et rationem habet certam et usum, προσκλᾶν ab utroque damnatur.

Quae ubique permisceri solent βάλλειν et βαλεῖν, βάλλεσθαι et βαλέσθαι bis confusa esse in hoc libro certis indiciis deprehendes. VIII. 10: ἦν τὸ δόρυ εἰς τοὔπισθεν μεταβαλλόμενος ὑποχωρῇ tam male dictum est ac si quis *abiiciens* clypeum fugere diceretur: itaque μεταβαλόμενος repone. Alter locus est VIII. 7: ἧττον γὰρ ἂν ὑποδύοι ὁ ἵππος καὶ ἀναβάλλοι τὸν ἀναβάτην, ubi ἀναβάλοι verum esse sic optime intelliges quum animadverteris ὑποδύοι quoque in sermone Attico *aoristi* optativum esse, *praesentis* optativum esse non posse. Notandi sunt in his formis pervulgati quidam Grammaticorum et Lexicographorum errores. Pervulgatum est primum haec verba sic ponere: Ὑποδύω et ὑποδύομαι, Ἀναδύω et ἀναδύομαι, Διαδύω et διαδύομαι, Παραδύω et παραδύομαι cett. sed ὑποδύω, ἀναδύω, διαδύω, παραδύω cett. praesentis temporis forma in Grammaticorum cerebris nata est et eiusdem monetae est atque δῦμι, ὑπόδυμι cett. Itaque barbarum est quidquid ex illis formis commenticiis gignitur, ut ὑπέδυον, ὑπόδυε, ὑποδύειν, ὑποδύων, caeteraque quae nemo vidit et nemo videbit. Ὑποδύοιμι *aoristi* optativus est et ὑποδύω eiusdem aoristi est coniunctivus. Itaque ὑποδύῃς et ὑποδύῃ Graeca sunt, ὑποδύεις et ὑποδύει barbara; tertiam personam ὑποδύει dico, namque ὑποδύομαι, ὑποδύει optime habet. Res est simplex et perspicua: aoristus δῦν, ἀπέδυν, ἀνέδυν, διέδυν, ἐνέδυν, ἐξέδυν, κατέδυν, παρέδυν, ὑπέδυν cett. habet optativum δύοιμι, ἀποδύοιμι, ἀναδύοιμι cet. et coniunctivum δύω, ἀποδύω, ἀναδύω cet. Quidquid ex prisco ΔΥΩ compositum est habet notionem *intransitivam*, ut Grammaticorum pueri loquuntur, praeter haec quatuor: ἀποδύω, ἐνδύω, ἐκδύω et καταδύω, nam quintum περιδύω rarissimum est. Haec sola habent tempora triplicis formae:

Activae: ἀποδύω, — ἔδυον, — δυε, — δύοιμι, — δύω, — δύων, — δύων, deinde ἀποδύσω, ἀπέδυσα et ἀποδέδυκα; similiterque in tribus reliquis ἐνδύσω, ἐκδύσω, καταδύσω cet.

Passivae: ἀποδύομαι, ἀποδέδυμαι, ἀπεδύθην et ἀποδυθήσομαι, similiterque ἐνδέδυμαι, ἐξεδύθην, καταδυθήσομαι, cet.

Mediae: ἀποδύομαι, ἀποδύσομαι, ἀπέδυν et ἀποδέδυκα. Hae formae omnes, quia ubique locorum frequentes occurrunt,

Digitized by Google

scriptorum testimoniis non indigent. In his *solis* igitur – δύω, — δύοιμι, — δύω, ῃς, ῃ, *praesentis* temporis esse possunt, et ἀποδύοιμι (ut hoc utar) aut *praesens* est verbi transitivi ἀποδύω, aut *aoristus* verbi medii ἀποδύομαι, ἀπέδυν. In his solis — δύειν et — δύων et — ἔδυον usitatae formae sunt. Thucyd. II. 91: ἡ Ἀττικὴ ναῦς τῇ [Λευκαδίᾳ] διωκούσῃ ἐμβάλλει μέσῃ καὶ καταδύει, ubi obiter expunge Λευκαδίᾳ, quod plane inutile est et Graecam compositionem vitiat. Demosthenes pag. 763, 26: οὐ γὰρ οἷός τ' εἴην πάντας ἐκδύειν, et saepe apud alios. Imperfectum ἐνέδυε pessime in ἐνέδυ depravatum est apud Charitonem V. 5. pag. 467, 41. Hirsch. καὶ ταῦθ' ἅμα λέγουσα ἐνέδυ καὶ ἐκόσμει τὴν Καλλιρρόην. Satis est apposuisse simillimum locum Xenophontis Cyrop. VI. IV. 5: ταῦτα δὲ λέγουσα ἅμα ἐνέδυε τὰ ὅπλα. Praeterea notandum est in his quatuor verbis perfectum formae activae et mediae *eandem* formam habere. Ἀποδέδυκα et aoristo ἀπέδυσα respondet et significat: alium *veste spoliavi*, et aoristo ἀπέδυν ut sit: ipse *vestem exui*. Illius significationis, quia admodum rara occurrit, testem produco Xenophontem in Anabasi V. VIII. 25: Κοτυωριτῶν πολλοὺς ἤδη ἀποδέδυκεν. Solent tria reliqua ἐνδέδυκα, ἐκδέδυκα et καταδέδυκα referri ad formas medias ἐνδύομαι *induo vestem*, ἐκδύομαι *pono vestem*, καταδύομαι *penitus in aliquem locum abdo me*, sed nihil impediebat Graecos quominus iisdem perfectis activa significatione uterentur, ut aoristis ἐνέδυσα, ἐξέδυσα et κατέδυσα. Simul intelligitur quid intersit inter ἐνδύς et ἐνδυθείς, ἐνδεδυκώς et ἐνδεδυμένος. Qui *ipse* vestem, ornatum, arma *induit* dicitur ἐνδεδυκὼς τὴν ἐσθῆτα, τὴν σκευήν, τὸν θώρακα sim. Qui *ab alio vestitur* aut *amicitur* ἐνδεδυμένος dicitur. Sic Socratem finxisse de marmore narrant ἐνδεδυμένας τὰς Χάριτας. substitue ἐνδεδυκυίας et ridicula oratio erit. Apertior etiam ea res est in ἀποδῦναι et ἀποδυθῆναι, ἐκδῦναι et ἐκδυθῆναι. Recte igitur de meretricula dixit alicubi Aristaenetus: ἐνδεδυμένη μὲν εὐπροσωποτάτη ἐστίν, ἐκδῦσα δὲ ὧν πρόσωπον φαίνεται, illud enim servulae ornatrices fecerant, hoc *ipsa* fecit. Substitue passivum ἐκδυθεῖσα et coacta ac vim passa idem fecisse dicetur. Sic accipiendum σκοπεῖν τινὰ ἀποδύντα *ubi vestem* sponte *posuerit* in palaestra aut in balneo.

Digitized by Google

Sic ubi quem ad certamen vocabant *ἀπόδυθι* dicebant, ut in Menandri versiculo, quem supra emendavimus:

ἀπόδυθι ταχέως, Πάμφιλ', ἡμέτερος ὁ πλοῦς.

In reliquis omnibus compositis, quae permulta sunt, neque activa forma neque passiva apud Graecos in usu est. Utuntur sola forma media *ὑποδύομαι, παραδύομαι, εἰσδύομαι, ἀναδύομαι, διαδύομαι* cet. cuius haec tempora perinde apud omnes Veteres constanti usu teruntur: *ὑποδύσομαι, ὑπέδυν* et *ὑποδέδυκα*; *ἀναδύσομαι, ἀνέδυν* et *ἀναδέδυκα*; *παραδύσομαι, παρέδυν* et *παραδέδυκα*, et sic in caeteris omnibus. Nempe aoristus *ἔδυν, ὑπέδυν, ἀνέδυν, παρέδυν*, et perfectum *δέδυκα, ὑποδέδυκα* cet. referenda sunt ad formam *mediam*, quemadmodum *ἔφυν* et *πέφυκα* cum compositis *ἀνέφυν, ἐξέφυν* cet. respondent praesenti et futuro *φύομαι* et *φύσομαι, ἀναφύσομαι, ἐκφύσομαι* cet. et *ἔσην, ἔσηκα* habent praesens et futurum *ἴσαμαι, σήσομαι*. Sic et *ἀπέσβην, ἀπέσβηκα* respondent praesenti *ἀποσβέννυμαι*, et *κατέσκλην, κατέσκληκα* praesenti *κατασκέλλομαι*, et *ἐάλων, ἐάλωκα* praesenti *ἁλίσκομαι*. Sic igitur *ἔδυν* quoque et *δέδυκα* respondent ubique praesenti et futuro *δύομαι* et *δύσομαι*, et quia dicitur *ὁ ἥλιος ἔδυ, πρὸ δύντος ἡλίου* et *ὁ ἥλιος κατέδυ* sequitur Graecum esse *δύεται ὁ ἥλιος* et *ἥλιος καταδύεται*. In ea re frequentissime peccari video, quia olim omnes *δῦναι* ad *δύω* referebant ut *φῦναι* ad *φύω*, et si-ubi *ὑποδῦναι τὸ γῆρας* legebatur putabant *ὑποδύω* et *ὑποδύειν τὸ γῆρας* esse Graecum. Vides foedissimam hanc esse barba-riam *ὑποδύειν* pro *ὑποδύεσθαι*, et quae eiusdem generis sunt *διαδύειν, παραδύειν* cet. Huc tamen referebant Graeculi aoristi formas *δύοιμι, ὑποδύοιμι* et *ὑποδύω, ὑποδύῃς, ὅταν καταδύῃ* si-milesque. Si quando aoristi illas formas esse intelligebant aliud scribendi vitium committebant, quod in coniunctivis aoristi *δῦναι* fere perpetuum est, in iisdem formis a *δῦναι* ductis nonnumquam occurrit. Nempe *φῦναι, ἐκφῦναι* habent optati-um *φύοιμι, ἐκφύοιμι*, et coniunctivum *φύω, φύῃς, φύῃ, φύω-σιν*. Scribae tantum non ubique dare solent *φυῇς, φυῇ, φυῶ-σιν*, de qua re alibi abunde egimus. Eiusdemmodi vitium conspicitur apud Athenaeum p. 607. C: *ὅταν παραδυῇ τὸ ἐναντίον*, ubi rectissime Dindorfius *παραδύῃ* reposuit. Sequiores Graeculi ex formis *φυῇς, φυῇ, φυῶσιν* novam formam com-

Digitized by Google

menti sunt ἐφύην, φυῆναι, φυείς, qua sexcenties utuntur decepti fallaci analogia in ἐρρύην, ῥυῆναι, ῥυείς. Ἔφυν igitur plane in desuetudinem abiit, et multo etiam prius proba et antiqua forma ἔδυν cum compositis ἐνέδυν cet. usu excidere coepit. Procuderunt recentiores Graeci ex analogia aoristum *mediae* formae ἐδυσάμην, ἐνεδυσάμην, ὑπεδυσάμην cet. quum nescirent ἔδυν, ἐνέδυν, ὑπέδυν cet. in antiqua Graeci sermonis sanitate hoc ipso sensu fuisse usitata. Novi istius aoristi frequentissimus apud omnes usus est. Ubicumque enim Veteres utebantur formis ἐνέδυν, ἐνδῦναι, ἐνδύς, ἀπέδυν, ἀπόδυθι, ἐνδύς caeterisque omnibus videbis istos constanter suum ἐνεδυσάμην ponere et ἐνδύσασθαι, ἐνδυσάμενος, ἀπεδυσάμην, ἀπόδυσαι cet. Hesychius: Ἐκδύς: ἐκδυσάμενος et Ἀμφιδύς: ἐνδυσάμενος componens veterem dicendi usum et sequiorum συνήθειαν componi. Sexcenties animadvertes, si hoc ages, veteres ἐνδῦναι dicere, sequiores ἐνδύσασθαι, Atticistas et omnes, qui elegantius scribere studebant, modo veteres imitari, modo ad aequalium consuetudinem delabi. Apud Diodorum Siculum utrum ἐνδύς an ἐνδυσάμενος legatur perinde est in oratione tot sequiorum vitiis inquinata. Sed in Antiquorum scriptis si quando δύσασθαι aut compositum occurrit fraus manifesta tenetur. Nemo eorum potuit forma barbara uti aliquamdiu post Alexandrum nata. Scio irrepsisse aliquoties et scribas impune tulisse: expromsi huius generis vitia quaedam in priore parte: sed fore scio ut haec omnia aliquando purgentur, neque credetur amplius Herodotus scribere potuisse V. 106: *θεοὺς ἐπόμνυμι τοὺς βασιληΐους μὴ μὲν πρότερον ἐκδύσασθαι τὸν ἔχων κιθῶνα καταβήσομαι ἐς Ἰωνίην κτέ.* namque barbarum hoc esse non minus quam τεύξασθαι, φεύξασθαι, δήξασθαι similiaque, quae saepius occurrunt. Herodotus ergo omnium consensu recipiet suum ἐκδύσεσθαι et quidquid istiusmodi in antiquorum libris deprehendetur librariis imputabitur suas dicendi sordes negligenter ingerentibus. Non uno nomine turpissimum est ὑποδύσασθαι, quod commaculat Aristophanis Vespas vs. 1159:

ΒΔ. *ἄγε νυν ὑποδύου τὰς καταράτους ἐμβάδας,*
τασδὶ δ' ἀνύσας ὑπόδυθι τὰς Λακωνικάς.
ΦΙΛ. *ἐγὼ γὰρ ἂν τλαίην ὑποδύσασθαί ποτε*
ἐχθρῶν παρ' ἀνδρῶν δυσμενῆ καττύματα;

Digitized by Google

Barbarum est ὑποδύσασθαι, et ὑποδῦναι *calceos* insanientis est. Sanavit omnia egregie Hirschigius qui ex ΤΠΟΔΤΟΤ elicuit ὑπολύου et pro ὑποδύσασθαι certa emendatione reposuit ὑποδήτασθαι et ὑπόδυθι τὰς Λακωνικάς emendavit in ὑποδοῦ λαβὼν Λακωνικάς, planissime ut Theopompus Comicus dixit apud Schol. Arist. Lysist. 45.

ὑποδοῦ λαβὼν τασ(δὶ) περιβαρίδας.

Contra ubi ἐνδύσασθαι sine scribarum fraude legitur certum est nos sequiorum temporum scriptorem tenere. Admoneo haec Platonis τοῦ θείου caussa, qui etiam hodie nimium patienter ne dicam stulte creditur ab eruditis epigrammata quaedam perexigui pretii panxisse, quae in Anthologia Palatina Πλάτωνος inscribuntur. Plato igitur (si Musis placet) creditur hos versiculos fecisse (in Epigr. XII. pag. 445. in Bergkii Poët. Lyr.):

κεῖνό κεν ἐνδύσαιτο καὶ εἰν Ἀΐδαο φέροιτο
καί μιν ἴδοι Μίνως τοὐμὸν ἔχοντα βάκος.

lubenter ignotum poëtam duplici mendo liberabo, sed ea lege ut non pro antiquo cive Attico habeatur, sed, si tamen Plato appellandus erit, multis post illum Platonem saeculis vixisse credatur qui etiam multo meliora carmina a se scripta recte in ignem coniecerit. Emendaverim igitur:

τοῦτο καὶ ἐνδύσαιτο καὶ εἰν Ἀΐδαο φοροίη,

ut enim ἐνδύσασθαι pro ἐνδῦναι Graeculi dixerint, φέρεσθαι ἱμάτιον tamen pro φορεῖν nemo dixit umquam. Vix opus est admonere priscam formam Epicam ἐδύσεο, ἐδύσετο et κατεδύσετο nihil quidquam cum ista novitia forma habere commune, quod satis arguunt imperativi formae δύσεο et καταδύσεο pro δῦθι et κατάδυθι, ut ἐβήσετο, κατεβήσετο et βήσεο, καταβήσεο pro ἔβη, κατέβη et βῆθι, κατάβηθι, sed hinc fit perspicuum unde natae sint absurdae et barbarae scripturae in Homeri et reliquorum Epicorum Codicibus ἐδύσατο, κατεδύσατο. Quomodo enim priscos imperativos ἄξετε et ἄξεσθε mutarunt in ἄξατε et ἄξασθε qui ipsi ἦξα et ἠξάμην bene graeca esse opinabantur, sic et ἐβήσετο, quod non concoquebant, in ἐβήσατο depravarunt, et ἐδύσετο, κατεδύσετο in formam aequalibus suis tritam ἐδύσατο et κατεδύσατο.

Deinde notandum est pro δύομαι, ἐνδύομαι, ἐκδύομαι, εἰσδύομαι caeterisque compositis omnibus olim *in Ionia* usitatam

Digitized by Google

fuisse formam δύνω. Perinde est *in Ionia* dicere δύεται ὁ ἥλιος et ὁ ἥλιος δύνει; ἐνεδύετο χιτῶνα vel ἐξεδύετο apud Homerum est ἔνδυνε χιτῶνα et ἔκδυνε χιτῶνα, καταδύνω Ionice idem est atque καταδύομαι, ὑποδύνω atque ὑποδύομαι, et sic in caeteris compositis ad unum omnibus, cuius rei apud Homerum, Herodotum, Hippocratem et omnes, qui Ionica dialecto utuntur, affatim est exemplorum. Attica dialectus eas formas penitus ignorat, sed Tragici lubenter usurpant et sequiores inde ab Aristotele cum multis aliis Ionicis δύνω quoque et composita receperunt. Hinc nemo mirabitur factum esse, ut e vulgi συνηθείᾳ nonnumquam in Atticorum scripta irrepserit, sed δύνω cum vitio ambulat et Attice scientes non fallet. Sic apud Demosthenem p. 197, 7. quod in omnibus libris est πρὸ ἡλίου δύοντος vitiosum est. Athenienses dicebant πρὸ ἡλίου δύντος, quod optimus S servavit solus. Quod legitur in Aeschinis Timarchea § 12. in lege: κλειέτωσαν δὲ πρὸ ἡλίου δύοντος, commenticia illa lex est, ut omnia quae praeter ipsa Oratoris verba apud Aeschinem leguntur. Xenophon Ionum consuetudinem in hac quoque re sequitur ἅμα ἡλίῳ δύοντι scribens in Anab. II. II. 13, et ἤδη ἡλίου δύοντος ibid. II. II. 5, et ἅμα τῷ ἡλίῳ δύοντι Hellen. I. VI. 21. Caeteros omnes videbis constanter δυομένου et δυομένῳ in ea re scribentes. Δύνω praeter praesentis formam et imperfecti ἔδυνον alia tempora non habet: δύσεσθαι enim et δῦναι dicebant. Faex Graeculorum ἔδυνα et δύνας coepit dicere et κατέδυνα, καταδύνας, quae et ipsa subinde insinuarunt sese in Antiquorum libros. Etiam δύνομαι hic illic conspicitur et παρεδύνοντο et κατεδύνοντο, foeda barbaries. Graeculis etiam — διδύσκω, ἐκδιδύσκω, ἀποδιδύσκω usitata sunt, Veteribus inaudita. Etiam — δυνέω finxit librariorum natio, quod in uno loco Herodoti conspicitur in libris praeter unum omnibus. III. 98: ὡς θώρηκα ἐνδυνέουσι: optime Dindorfius ἐνδύνουσι reposuit.

Superest denique ut de quantitate vocalis υ dicam. Producitur in *omnibus* praeterquam in passivis — δέδυμαι, — ἐδύθην, — δυθήσομαι nominibusque omnibus ab eo verbo formatis δύτης, ἄδυτον, ἔνδυτον, κατάδυσις, ἀποδυτήριον cett. sed ἔνδυμα solum ex certa antiqui sermonis analogia paenultimam producit, ut λῦμα, κατάλυμα, Φῦμα, πλῦμα, et omnino quid-

Digitized by Google

quid in μα exit, quamquam cognata nomina omnia habent vocalem correptam, eandem constanter apud Veteres producit, ut κρίσις, κριτής sed κρῖμα, κλίσις, ἄκλιτος sed κλῖμα, βάσις cett. sed βῆμα, στάσις cett. sed στῆμα, διάστημα, πόσις cett. sed πῶμα, ἄροσις sed ἄρωμα, εὕρεσις sed εὕρημα, αἵρεσις sed παραίρημα, et alia sunt plura, de quibus in animo est alio tempore accurate dicere, si quando mihi per otium περὶ παρεφθορυίας λέξεως agere licebit. Scilicet sequiores hoc plane nesciebant et πόμα dicebant pro πῶμα, κρίμα pro κρῖμα, κλίμα pro κλῖμα, et εὕρεμα, et ἄνδεμα (pro ἀνάδημα), aliaque similiter vitiosa. Si qua nova fingunt male fingunt, ut σύμβαμα et παρασύμβαμα et ἀνάθεμα. Ex hac certa antiqui sermonis lege ἔνδυτον et τὰ ἔνδυτα corripiunt mediam, sed ἔνδυμα producit. Poëtastri veteris linguae ignari in hoc quoque peccant, ut in Epigrammate incerti poëtae (apud Iacobs. Anthol. Gr. IV. p. 171):

τάς τε κόρας, Λιμνᾶτι, κόρᾳ κόρα, ὡς ἐπιεικές,
ἄνθετο καὶ τὰ κορᾶν ἐνδύματ' Ἀρτέμιδι.

Befellit eum, dixeris, ἐνδέδυμαι paenultima brevi. Nihil est de genere hoc, in quo non turpiter impingant sequiores. Defungar nunc quidem uno exemplo Rufini, qui in Epigrammate XI. (apud Iacobs. III. p. 101.) ita canit:

νῦν ἔγνων· Ῥοδόκλεια καὶ οὐ Κύπρις. εἶτα τὸ κάλλος
τοῦτο πόθεν; σὺ, δοκῶ, τὴν θεὸν ἐκδέδυκας.

Qui in ἐκδέδυκα paenultimam corripit nil sibi illicitum putat.

Apud Xenophontem igitur, ad quem ex longiore digressione revertor, ὑποδύοι est sine controversia aoristi ὑποδῦναι optativus, quocum ἀναβάλοι, non ἀναβάλλοι, coniunxerat. Ὑποβῆσθαι est *subducere sese*, *subsidere*, ut ἀναβάλλειν sessorem excutere.

Notabilis locus est VIII. 11: τοῦτο γὰρ ποιῶν ὁ ἑλκόμενος καταβάλοι ἂν μᾶλλον τὸν ἕλκοντα ἢ καταπέσοι, ad cognoscendam necessitudinem quae inter καταβάλλω et καταπίπτω intercedat, nempe καταπέσοι vides pro καταβληθείη poni. Talea βάλλειν proprium verbum est, ut in noto versiculo:

τρὶς ἓξ βαλούσης τῆς ἐμῆς φρυκτωρίας.

in hoc non minus noto:

Digitized by Google

βέβληκ' Ἀχιλλεὺς δύο κύβω καὶ τέσσαρα,

et in πῶς ἂν βάλοιμ' Εὐριπίδην, aliisque passim: sed *quod iactum est* nemo τὰ βληθέντα appellat sed omnes τὰ πεσόντα aut τὰ ἐκπεσόντα, ut in Sophocleo:

σέργειν δὲ τἀκπεσόντα κεὖ θέσθαι πρέπει
σοφὸν κυβευτὴν, ἀλλὰ μὴ σένειν τύχην.

Intelligi prorsus non potest quo modo dicatur ἐκπεσεῖν ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν, περιπίπτειν κακοῖς, ἐμπεσεῖν εἰς τὸν μυλῶνα, et similia bene multa, nisi animadverteris haec *pro passivis* respondere verbis ἐκβάλλω, περιβάλλω, ἐμβάλλω. Apud Hesychium male editur: Ἐμπεσεῖν: εἰς δεσμωτήριον ἀχθῆναι, sed edendum: Ἐμπεσεῖν εἰς δεσμωτήριον: ἀχθῆναι, qui locus mihi sumtus videtur ex aliqua λέξει Πλάτωνος et referendus ad Platonis de Rep. locum VIII. p. 553. B, quem supra apposuimus, ubi quis ὑπὸ συκοφαντῶν εἰς δεσμωτήριον ἐμπεσὼν dicitur. Quod magister ἀχθῆναι dixit, melius, ut vides, dixisset ἐμβληθῆναι, sed sequiores ita solebant, ut Plutarchus in Pericle cap. 31: ὁ Φειδίας εἰς τὸ δεσμωτήριον ἀπαχθεὶς ἐτελεύτησε νοσήσας; ubi pro ἀπαχθείς Veterum quilibet ἐμπεσών posuisset.

In lucta composito καταβάλλω respondet simplex πίπτω, ut in Thucydidis dicto apud Plutarch. in Pericle cap. 8: ὅταν ἐγὼ καταβάλω παλαίων ἐκεῖνος ἀντιλέγων ὡς οὐ πέπτωκε νικᾷ καὶ μεταπείθει τοὺς ὁρῶντας, quae res advertit iam H. Stephanum: »*observa*" inquit »*dici* πεπτωκέναι *de illo quem quis* καταβάλλει." Sic τρὶς πεσεῖν et τρὶς καταβαλεῖν luctatores dicuntur, et apud Platonem in Hippia minore p. 374. b: αἴσχιον ἐν πάλῃ τὸ πίπτειν ἢ τὸ καταβάλλειν. Eodem modo verbo κατάγω respondet pro passivo κατέρχομαι ὑπό τινος, de qua re alio loco uberius diximus.

In IX. 1: Schneidero obtemperatum oportuit pro μάλιστα δ' ἂν ἵππον ἀποδεικνύειν δέοι ἔχοντα ὧν ἱππεὺς δεῖται εἰς πόλεμον, rectissime corrigenti ἵππον ἀποδεικνύοι ἔχοντα. In § 3. ὡς ἂν ἥκιστ' ἀναβαίνων λυποῖ, rescribendum λυποίη, quia scriptores Attici non alia quam hac forma utebantur: λυπέσειεν Ionicum est et λυποῖμι Tragicorum. Turbant in his scribae, quorum vitio erroribus huiusmodi Plato potissimum oppletus

Digitized by Google

est. In Xenophonte rarius sic peccatur, quo facilius mendum si quod occurrit eximi potest.

Ex margine irrepsit annotatiuncula IX. 4: [εἰδέναι δὲ χρὴ ὅτι ἐν ἵππῳ τὰ ἐξαπιναῖα τάραχον ἐργάζεται]. Nempe hoc ipsum Xenophon dixerat sed aliquanto melius: ἵππον ταράττει τὰ ἐξαπιναῖα καὶ ὁράματα καὶ ἀκούσματα καὶ παθήματα, quod sciolo memorabile visum est, itaque in ora libri verbis suis annotavit.

Sensu vacuum est quod editur X. 2: τά τε γὰρ σώματα ἕλκοντες ἄνω ἀντὶ τοῦ προορᾶν ἐκτυφλοῦσι τοὺς ἵππους καὶ μυωπίζοντες καὶ παίοντες ἐκπλήττουσιν. Unius litterulae omissione hic quoque locus ἐκτετύφλωται. Emenda ἀντὶ τοῦ προορμᾶν et loci sententia

ἐξωμμάτωται καὶ λελάμπρυνται κόρας.

Saepissime alibi correctus error etiam. X. 5. corrigendus est in verbis: ὅταν τις αὐτὸν εἰς ταῦτα προάγῃ — περίβλεπτον ἀποφαίνει τὸν ἵππον. Quis non intelligit ἀποφανεῖ requiri? Non infrequens vitium ex sequiorum negligentia natum dudum sublatum oportuit ex XI. 6: εἴ τις ὀρχησὴν μασιγώῃ καὶ κεντρίζοι. Non est Graecum μασιγώῃν sed μασιγοίην. Graeculi saepe ἀλώῃ, δώῃ, γνώῃ et sim. vitiose scribentes pro ἑλοίη, δοίη, γνοίη istiusmodi sordes Veterum monumentis affricuerunt.

Mirabili quodam errore affectus est locus XI. 9: οὕτω δὲ καὶ ἔστιν ὁ μετεωρίζων ἑαυτὸν ἵππος σφόδρα ἢ καλὸν ἢ θαυμαστὸν ἢ ἀγαστὸν ὡς πάντων τῶν ὁρώντων καὶ νέων καὶ γεραιτέρων τὰ ὄμματα κατέχει. Quae, quaeso, est illa distinctio? quasi vero eadem res non simul *pulchra* et *admirabilis* esse posset. Praeterea ἄγαμαι et θαυμάζω, ἀγαστός et θαυμαστός idem est, ut a ne coniungi quidem possint, nedum disiungi. Quod in codd. est ἀγαθόν pro ἀγαστόν ducit ad verum inveniendum. Unum enim ἀγαστόν, ut saepe alibi, in ἀγαθόν corruptum est et locus sic scriptus non posset intelligi, adscripsit nescio quis in ora libri coniecturam duplicem: ἢ καλὸν ἢ θαυμαστόν, scilicet alterutrum commode pro inepto ἀγαθόν substitui posse admonens. Deinde qui ista perperam in textum recepit tertium ἢ de suo inseruit. Reperta semel vera scriptura ἀγαστόν (quo adiectivo lubentissime Xenophon utitur pro θαυμαστόν)

Digitized by Google

emblema erat expellendum et sic scribendum: *οὕτω δὲ καὶ ἔχειν — σφόδρα ἀγαστὸν ὡς κτἑ.*

Transeo ad Xenophontis Ἱππαρχικόν, ubi I. 3. miror retineri lectionem ineptam: *ἐπιμελητέον δὲ ὅπως (οἱ ἵπποι) εὔχρηστοι ὦσιν· οἱ γὰρ [αὖ] ἀπειθεῖς τοῖς πολεμίοις μᾶλλον ἢ τοῖς φίλοις συμμαχοῦσιν*, quum bonus liber *εὐπειθεῖς* pro *εὔχρηστοι* obtulerit, quo recepto *αὖ* expungendum esse verissime admonuit Schneiderus, ut edendum sit: *ὅπως εὐπειθεῖς ὦσιν· οἱ γὰρ ἀπειθεῖς κτἑ.*

Frigidum scioli interpretamentum onerat locum I. 19: *ἡ πόλις ἀνέχεται δαπανῶσα εἰς τὸ ἱππικὸν ἐγγὺς τετταράκοντα τάλαντα τοῦ ἐνιαυτοῦ, ὡς ἦν πόλεμος γίγνηται μὴ ζητεῖν δέῃ ἱππικὸν ἀλλ' ἐξ ἑτοίμου ἔχῃ [παρεσκευασμένῳ] χρῆσθαι.* Dicebant enim utroque modo *ἐξ ἑτοίμου λαμβάνειν*, et *λαμβάνειν παρεσκευασμένα* et multa similia: coniungere autem utrumque ineptum est. *Uti paratis* Attice dicitur *ἐξ ἑτοίμου χρῆσθαι*, quae verba nescio quis recte interpretatus est *παρεσκευασμένῳ χρῆσθαι*, sed non debebat illud interpretamentum ex ora libri in Xenophontis orationem recipi.

Recte sed frustra admonuit Schneiderus I. 25: *εἰσηγοῖο δὲ αὐτοῖς ἐπὶ τὸ ἀκόντιον αὐτός*, verbum simplex *ἡγοῖο* esse reponendum.

Necessarium *ἄν* periit I. 26: *τοῦτο πάντας οἶμαι Ἀθηναίους γε μάλιστα προτρέπειν εἰς Φιλονεικίαν.* Numquam hoc erat factum, itaque Xenophon opinabatur *τοῦτο πάντας μάλιστ' ἂν προτρέπειν.* Etiam hoc loco luce clarius est, quia praecedit *εἰ δὲ καὶ ἄθλά τις προτιθέναι δύναιτο*, veram scripturam esse *Φιλονικίαν.* Iterum *ἄν* intercidit VIII. 5: *εἰ δέ τις νομίζει πολλὰ ἔχειν πράγματα εἰ οὕτω δεήσει ἀσκεῖν τὴν ἱππικήν κτἑ.* Nemo enim eam rem molestam *esse* nondum expertus putabat: sed molestam *fore* suspicabatur: itaque *πόλλ' ἂν ἔχειν πράγματα* verum est. Expulit voculam, ut saepissime alibi, tenuis lineola vocali A supra scripta. Habet *ἄν* apud Veteres certam sedem, quam cuiusque loci compositio assignat, unde deprehenditur vitium loci V. 3: *οὕτω γὰρ αὐτὸς μὲν ἂν ἥκιστα κακῶς πάσχοις*, ubi corrigendum est *αὐτὸς μὲν ἥκις' ἄν κτἑ.* Superlativi *μάλιστα*, *ἥκιστα*, *ἄριστα* cet. in tali compositione voculam *ἄν* attrahunt ad sese. Exciderat lineola in ΗΚΙΣΤΑ, et ne

Digitized by Google

io quis ubi ἄν male abesse sensit alieno loco inseruit.

Repetita una litterula cum magno sententiae damno a scris omissa est II. 2: ὑπὸ τῆς πόλεως ὑπάρχουσι διῃρημέναι φυλί. Nempe post ΔΙΗΙΡΗΜΕΝΑΙ alterum I librarii neglexerint, quod tu revoca et sic lege: διῃρημέναι δέκα φυλαί. m in antiquissimis Codicibus numeralia notis scribi solebant, ıde quam multi errores suscepti sint et ipsi saepius aliis los demonstravimus. Plane idem error commissus est apud ionysium Halic. VIII. 73. pag. 1685. Reisk. συνεβούλευεν ἄνας ἐκ τῶν ἐντιμοτάτων βουλευτῶν ἑλέσθαι, οἵτινες ἐπελθόντες ὴν δημοσίαν γῆν ἀφοριοῦσιν. In vetusto libro non ΕΛΕΣΘΑΙ criptum erat sed ΕΛΕΣΘΑΙΙ, id est: ἑλέσθαι δέκα, οἵτινες τέ. Conf. pag. 1692, 1694, 1706 et 1740.

Transponenda duo vocabula sunt II. 6: οἴονται ἑαυτοῖς προσκειν τι καλὸν ποιεῖν, nam Graecum est καλόν τι ποιεῖν. vid. . 2. VIII. 22. et passim. Dicitur εἴ τι καλόν, ὅταν τι καὸν et sim. sed προσήκει τι καλὸν ποιεῖν nemo in oratione sota ponit. Supplendum est VIII. 9: μήποτε — ἵπποις δύσβαν ποιούμενον, imo vero δύσβατόν τι, quod sequens Π abrbsit.

Confusa sunt I et T in II. 8: μάχεσθαι μᾶλλον ἐθέλουσιν οἱ ὐτοι — οἳ ἂν εἰδῶσιν ὅτι αὕτη ἡ χώρα αὐτῶν. Vitiosum est ἄν: nullus est partitioni locus et, si fuisset, τῶν πρώτων ἄν scriptum oportebat. Correctio in promtu est: ὅταν εἰδῶσιν κτέ.

Nescio quo pacto vocabulum e libris elapsum est III. 4. ıod desiderari sententia loci ostendet. Editur: καὶ οὕτως ὅσα ιν ἐν ἵππῳ ἀναβεβαμένῳ πάντα ἐπιδεδειγμένα ἔσαι καὶ τοῖς οῖς καὶ τοῖς ἀνθρώποις. Supplendum mihi necessario videtur: α ἔσιν ἐν ἵππῳ ἀναβεβαμένῳ (καλὰ) πάντα ἐπιδεδειγμένα ἔσαι έ. Compara locum de Re Eq. XI. 3: ὅπως τὰ κάλλιστα ἵππων ἐκών τε ποιῇ καὶ δοκῇ τοῖς ὁρῶσιν, et § 6: ἀλλὰ δεῖ (τὸν πον) ἀπὸ σημείων ἐκόντα πάντα τὰ κάλλιστα καὶ λαμπρότατα ιδείκνυσθαι.

Agnosco Graeculos meos antiquam dicendi consuetudinem terpolantes III. 12: τὸ ἀπὸ σάλπιγγος θᾶττον ἐπελαύνειν καν, et mox: τὸ τρίτον αὖ ἀπὸ τῆς σάλπιγγος χρὴ τάχιστα λήλοις ἐπελαύνειν. Scilicet ὑπὸ σάλπιγγος et ὑπὸ τῆς σάλ-

Digitized by Google

πιγγος antiqua et proba scriptura est, et nihil erat causae quamobrem articulum in ἀπὸ (ὑπὸ) τῆς σάλπιγγος Dindorfius removeret, ut vel Aristophanis verba declarant Acharn. vs. 1001: πίνειν ὑπὸ τῆς σάλπιγγος. Summa constantia dicebant Veteres ὑπὸ σάλπιγγος, ὑπ' αὐλοῦ, ὑπὸ τυμπάνων et sim., quod neminem nescire arbitror, sed falluntur si qui putant in talibus perinde bene ἀπό poni posse. Simillimo genere erroris scribitur IV. 9: ἧττον ἂν οἱ πολέμιοι αἰσθάνοιντο εἰ ἀπὸ παραγγέλσεως γίγνοιντο μᾶλλον ἢ ἀπὸ κήρυκος ἢ ἀπὸ προγραφῆς. Etiamsi enim non esset multorum usu trita locutio, res ipsa et Graecitatis ingenium pro ἀπὸ κήρυκος demonstrare posset ὑπὸ κήρυκος dici oportere: nunc omnium Graece loquentium consensu constat non aliter quam sic a Xenophonte esse scriptum. Sequiorum temporum scribae, quibus solemne est ἀπό pro ὑπό substituere etiam hunc locum corruperunt et tulerunt impune, quia Critici propter magnam locorum vitiatorum copiam, ut videtur, nondum satis firmiter sibi constituerunt in quibus locis ὑπό necessarium sit. Quam saepe legitur, ut hoc utar, ἀπὸ λύπης, ἀπὸ θυμοῦ et sim. quasi dubium esset quin ὑπὸ λύπης, ὑπὸ θυμοῦ solum esset Graecum. Sed evidentior etiam, si quid iudico, error est in αἱ ἐξαγωγαὶ ἀπὸ κήρυκος γίγνονται.

In IV. 12: τῷ κρυπτὰς ἔχοντι Φυλακὰς ἐξέσαι κτέ. multo melius scribetur ἔξεσι, non est enim novum inventum, quo nemo antea esset usus; et vel sic ἔξεσιν ut in re certa esset anteponendum. In libris ἔσιν — ἔσαι, ἔξεσιν — ἐξέσαι tam frequenter inter se permutantur ut libera sit ubique optio.

Desideratur participium in V. 8: θαρροῦσι δὲ μάλισα πολέμιοι, ὅταν τοῖς ἐναντίοις πράγματα καὶ ἀσχολίας πυνθάνωνται. Supplendum est: πράγματα καὶ ἀσχολίας (οὔσας) πυνθάνωνται. Dicitur autem perinde bene εἶναι πυνθάνωνται, et οὔσας πυνθάνωνται, sed hoc et Ἀττικώτερον est et facilius sic intelligitur quomodo necessarium vocabulum fuerit amissum.

Vitium, in quod scribae omnes sunt εὐεπίφοροι, contaminat locum VII. 3: ὁπλῖταί τε οὐ μείους ἔσονται καὶ τὰ σώματα εὖ χείρω ἔχοντες καὶ τὰς ψυχὰς φιλοτιμότεροι. Xenophon scripsit: καὶ τὰ σώματα οὐ χεῖρον ἔχοντες, non χείρω, sed scribae adverbium stulte in χείρω refinxerunt rati τὰ σώματα εὖ

Digitized by Google

χείρω coniungenda esse. Graecum est εὖ ἔχω τὸ σῶμα, κακῶς ἴχω τὸ σῶμα, αἰσχρῶς διάκειμαι τὸ σῶμα et eodem modo in similibus omnibus. Non est Graecum ἔχω τὸ σῶμα κακόν, neque ἔχω τὸ σῶμα ἀγαθόν, neque quidquam huiusmodi. Itaque ut εὖ habet ἄμεινον (nonnumquam βέλτιον) et ἄριστα, et κακῶς non tantum κάκιον et κάκιστα sed etiam χεῖρον et χείριστα, Graeci dicebant ἄμεινον ἔχω τὸ σῶμα et χεῖρον ἔχω τὸ σῶμα, tum ἄριστα ἔχω τὸ σῶμα et κάκιστα aut χείριστα. Fefellerunt Graeculos loci ubi legebatur τὸ σῶμα ἄμεινον aut κάκιον ἔχων, aut in plurali numero loci, qualis est in Cyneget. XIII. 11: τὰ σώματα πρὸς τὸν πόλεμον κάκιστα καὶ αἴσχιστα ἔχουσι πονεῖν οὐ δυνάμενοι, ubi quum adverbia pro adiectivis haberent depravarunt eos locos ubi adverbii comparativus legebatur. Graeca loquendi consuetudo et passim alibi agnoscitur et in Cyneget. XII. 5: ἀεὶ γὰρ ἔστι τοῖς τὰ σώματα καὶ τὰς ψυχὰς εὖ ἔχουσιν ἐγγὺς εἶναι τοῦ εὐτυχῆσαι.

Eodem mendi genere affectus est locus VII. 4: ἐνταῦθα δὴ θεῶν μὲν οἶμαι πρῶτον συμμάχων ἰσχυρῶν δεῖ, quasi vero non suapte natura Dii socii *potentes* essent et non satis esset dicere θεοὺς συμμάχους ἔχειν. Dixerat Xenophon in tam periculosa re primum omnium Deorum auxilio *vehementer* opus esse, θεῶν πρῶτον συμμάχων ἰσχυρῶς δεῖ, quo pacto loquitur et in libello περὶ Πόρων IV. 8: καὶ μὴν ὅταν γε εὖ πράττωσιν αἱ πόλεις ἰσχυρῶς οἱ ἄνθρωποι ἀργυρίου δέονται.

In VII. 6: ἱκανοὶ δὲ καὶ προορᾶν οὐδὲν ἧττον οἱ ὀλίγοι τῶν πολλῶν καὶ φυλάττειν τοίνυν καὶ ἀναχωρίζειν τὰ φίλια οὐκ ἀκαιρότεροι οἱ μήτε αὐτοῖς μήτε τοῖς ἵπποις πιστεύοντες. Probo clineideri coniecturam καὶ ἀναχωρεῖν εἰς τὰ φίλια: praeterea eleverim articulum in [οἱ] μήτε αὐτοῖς μήτε τοῖς ἵπποις πιστεύοντες, natum, ut opinor, ex dittographia, nam ἀκαιρότερον in libris est pro ἀκαιρότεροι. Xenophon igitur hoc dicit: οἱ ὀλίγοι ἅτε μήτε αὐτοῖς μήτε τοῖς ἵπποις πιστεύοντες κτέ. Sic optime intelligitur quam vehementer erraverit Schneiderus quum eos qui speculaturi hostem exirent, *maxime imbelles et timidos* dici putaret, quod »*mirum et ridiculum*" esse ait. Ex verbis Xenophontis nihil huiusmodi nunc colligi potest. Flos et robur equitum poterat ad speculandum exiisse, tamen propter suam paucitatem *nec sibi satis confidentes neque equis*

Digitized by Google

πιγγος antiqua et proba scriptura est, et nihil erat causae quamobrem articulum in ἀπὸ (ὑπὸ) τῆς σάλπιγγος Dindorfius removeret, ut vel Aristophanis verba declarant Acharn. vs. 1001: πίνειν ὑπὸ τῆς σάλπιγγος. Summa constantia dicebant Veteres ὑπὸ σάλπιγγος, ὑπ' αὐλοῦ, ὑπὸ τυμπάνων et sim., quod neminem nescire arbitror, sed falluntur si qui putant in talibus perinde bene ἀπό poni posse. Simillimo genere erroris scribitur IV. 9: ἧττον ἂν οἱ πολέμιοι αἰσθάνοιντο εἰ ἀπὸ παραγγέλσεως γίγνοιντο μᾶλλον ἢ ἀπὸ κήρυκος ἢ ἀπὸ προγραφῆς. Etiamsi enim non esset multorum usu trita locutio, res ipsa et Graecitatis ingenium pro ἀπὸ κήρυκος demonstrare posset ὑπὸ κήρυκος dici oportere: nunc omnium Graece loquentium consensu constat non aliter quam sic a Xenophonte esse scriptum. Sequiorum temporum scribae, quibus solemne est ἀπό pro ὑπό substituere etiam hunc locum corruperunt et tulerunt impune, quia Critici propter magnam locorum vitiatorum copiam, ut videtur, nondum satis firmiter sibi constituerunt in quibus locis ὑπό necessarium sit. Quam saepe legitur, ut hoc utar, ἀπὸ λύπης, ἀπὸ θυμοῦ et sim. quasi dubium esset quin ὑπὸ λύπης, ὑπὸ θυμοῦ solum esset Graecum. Sed evidentior etiam, si quid iudico, error est in αἱ ἐξαγωγαὶ ἀπὸ κήρυκος γίγνονται.

In IV. 12: τῷ κρυπτὰς ἔχοντι φυλακὰς ἐξέσαι κτέ. multo melius scribetur ἔξεσι, non est enim novum inventum, quo nemo antea esset usus; et vel sic ἔξεσιν ut in re certa esset anteponendum. In libris ἔσιν — ἔσαι, ἔξεσιν — ἐξέσαι tam frequenter inter se permutantur ut libera sit ubique optio.

Desideratur participium in V. 8: θαρροῦσι δὲ μάλιστα πολέμιοι, ὅταν τοῖς ἐναντίοις πράγματα καὶ ἀσχολίας συνθάνωνται. Supplendum est: πράγματα καὶ ἀσχολίας (οὔσας) συνθάνωνται. Dicitur autem perinde bene εἶναι συνθάνωνται, ἔχοντας συνθάνωνται, sed h[illegible] Ἀττικώτερον est et [illegible] intelligitur quomodo nec[illegible] vocabulum fue[illegible]

Vitium, i[illegible] scribae omnes [illegible]ροι, contam[illegible] locum VII. [illegible]αί τε οὐ με[illegible]καὶ τὰ σώ[illegible] χείρω ἔχ[illegible]τὰς ψυχὰς [illegible] Xeno[illegible] psit: καὶ τ[illegible] οὐ χεῖρ[illegible]on χ[illegible] bae adver[illegible]e in χεί[illegible]ra[illegible]

Digitized by Google

χείρω coniungenda esse. Graecum est εὖ ἔχω τὸ σῶμα, κακῶς ἔχω τὸ σῶμα, αἰσχρῶς διάκειμαι τὸ σῶμα et eodem modo in similibus omnibus. Non est Graecum ἔχω τὸ σῶμα κακόν, neque ἔχω τὸ σῶμα ἀγαθόν, neque quidquam huiusmodi. Itaque ut εὖ habet ἄμεινον (nonnumquam βέλτιον) et ἄριστα, et κακῶς non tantum κάκιον et κάκιστα sed etiam χεῖρον et χείριστα, Graeci dicebant ἄμεινον ἔχω τὸ σῶμα et χεῖρον ἔχω τὸ σῶμα, tum ἄριστα ἔχω τὸ σῶμα et κάκιστα aut χείριστα. Fefellerunt Graeculos loci ubi legebatur τὸ σῶμα ἄμεινον aut κάκιον ἔχων, aut in plurali numero loci, qualis est in Cyneget. XIII. 11: τὰ σώματα πρὸς τὸν πόλεμον κάκιστα καὶ αἴσχιστα ἔχουσι πονεῖν οὐ δυνάμενοι, ubi quum adverbia pro adiectivis haberent depravarunt eos locos ubi adverbii comparativus legebatur. Graeca loquendi consuetudo et passim alibi agnoscitur et in Cyneget. XII. 5: ἀεὶ γὰρ ἔσι τοῖς τὰ σώματα καὶ τὰς ψυχὰς εὖ ἔχουσιν ἐγγὺς εἶναι τοῦ εὐτυχῆσαι.

Eodem mendi genere affectus est locus VII. 4: ἐνταῦθα δὴ θεῶν μὲν οἶμαι πρῶτον συμμάχων ἰσχυρῶν δεῖ, quasi vero non suapte natura Dii socii *potentes* essent et non satis esset dicere θεοὺς συμμάχους ἔχειν. Dixerat Xenophon in tam periculosa re primum omnium Deorum auxilio *vehementer* opus esse, θεῶν πρῶτον συμμάχων ἰσχυρῶς δεῖ, quo pacto loquitur et in libello περὶ Πόρων IV. 8: καὶ μὴν ὅταν γε εὖ πράττωσιν αἱ πόλεις ἰσχυρῶς οἱ ἄνθρωποι ἀργυρίου δέονται.

In VII. 6: ἱκανοὶ δὲ καὶ προορᾶν οὐδὲν ἧττον οἱ ὀλίγοι τῶν πολλῶν καὶ φυλάττειν τοίνυν καὶ ἀναχωρίζειν τὰ φίλια οὐκ ἀκαιρότεροι οἱ μήτε αὐτοῖς μήτε τοῖς ἵπποις πιστεύοντες. Probo Schneideri coniecturam καὶ ἀναχωρεῖν εἰς τὰ φίλια: praeterea leleverim articulum in [οἱ] μήτε αὐτοῖς μήτε τοῖς ἵπποις πιστεύοντες natum, ut opinor, ex dittographia, nam ἀκαιρότερον pro ἀκαιρότεροι. Xenophon igitur hoc dicit: οἱ μήτε αὐτοῖς μήτε τοῖς ἵπποις πιστεύοντες κτέ. Sic igitur quam vehementer erraverit Schneiderus [illegible] speculaturi hostem exirent, *maxime imbelles et* [illegible] quod »*mirum et ridiculum*" esse ait. Ex [illegible]il huiusmodi nunc colligi potest. Flos [illegible]at ad speculandum exiisse, tamen pro- *nec sibi satis confidentes neque equis*

Digitized by Google

caute omnia et circumspecte agebant, namque, ut suavissime addit Xenophon: ὁ φόβος δεινὸς δοκεῖ συμφύλαξ εἶναι, quod etiam de fortissimo quoque verum est.

Difficile est non subridere ad hanc scripturam. VII. 9: ubi, quum dixisset Xenophon: φιλοῦσι δέ πως οἱ στρατιῶται ὅσῳ ἂν πλείους ὦσι τοσούτῳ πλείω ἁμαρτάνειν, huius rei duo exempla ponit haec: ἢ γὰρ ἐπὶ τὰ ἐπιτήδεια ἐπιμελείᾳ σκεδάννυνται ἢ πορευομένων ἀταξίᾳ οἱ μὲν προέρχονται, οἱ δ' ὑπολείπονται πλέον τοῦ καιροῦ. Quis enim vidit umquam ἐπιμέλειαν in vitio poni? Plane contrarium requiritur: ἐπὶ τἀπιτήδεια ἀμελείᾳ σκεδάννυνται, quod a Brodaeo olim repertum nescio quo pacto spernitur ab omnibus. Scribae, ἐπί, ut solent, ἔναυλον ἔχοντες male repetierunt. Ἀμελείᾳ pro ἀμελῶς, ut ἀταξίᾳ pro ἀτάκτως, usitato more dictum est.

Multis difficultatibus adhuc impeditus locus est. VII. 11: καλόν ἐστι σὺν θεῷ λαβόντα ἐλθεῖν εἰς τὴν πολεμίαν μεμελημένοι οἵ τε ἐκάστοτε καὶ ποῦ τῆς χώρας προφυλάττουσιν. Perperam omnes pro Codicum scriptura μεμελετηκότως οἵ τε receperunt infelicem ac nullius pretii coniecturam μεμεληκότα οἵ τε, quae nihil significat et ne Graeca quidem est. Cogitavi de μεμαθηκότα, quod fere idem est atque εἰδότα, sed mihi ipse non persuadeo a Xenophonte sic scribi potuisse. Praeterea οἵ τε — προφυλάττουσιν sanum non est: nihil attinebat scire τίνες οἱ προφυλάττοντες sed πόσοι εἶεν. Itaque hoc ipsum reposuerim: πόσοι τε ἑκάστοτε καὶ ποῦ τῆς χώρας προφυλάττουσιν.

Usitatam admodum Atticis loquendi formam sed a scribis saepissime obscuratam suspicor in VIII. 12. in lucem revocandam esse. Editur: ὅταν μὲν ἴωσιν ἐπὶ τούτους ὧν ἂν οἴωνται κρείττους εἶναι, et: ὅταν δ' ἐπὶ τούτους ὧν ἂν σαφῶς ἐπίστωνται ἥττους ὄντες. Emendandum utrobique censeo: ἐπὶ τοὺς ὧν κτἑ. de quo genere dicendi a scribis passim interpolato et deleto nuper ad Hyperidis λόγον ἐπιτάφιον multa annotavi.

Non est integer locus VIII. 14: οἱ δ' ἀγαθοὶ ἵπποι καὶ ἱππεῖς δυνατοὶ καὶ ἐξ αὐτῶν διαφεύγειν. Excidisse nonnulla arbitror post ἐξ αὐτῶν. »*Boni equi et equites*, inquit, vel ex ipsis *effugere possunt.*" adde: *vel ex ipsis* (*hostium manibus*) et loci sententia constabit. Ἐξ αὐτῶν τῶν χειρῶν in simili re

Digitized by Google

etiam alibi dixit Xenophon, sed non satis hoc est. Videant alii an locum plane expedire possint.

Finem faciam in loco huius libri, cuius quum certam et evidentem emendationem reperissem, comperi eandem olim a Ludovico Dindorfio esse repertam. Proferam eam tamen quia nihil esse scio iuvenilibus ingeniis salubrius quam manifestae corruptelae manifestam emendationem spectare, ubi vi repertae veritatis vehementer feriatur animus. Exuitur sic optime illa superstitio, qua etiamnunc multi Codicum Mss. auctoritatem stulte venerentur et non alio modo magis intelligunt iuniores (nonnumquam etiam aetate grandiores) quam certa et indubitata parere possit illa coniiciendi et divinandi facultas, quam unus et alter vult contemnere videri. Praemittam aliud exemplum ex Cynegetico V. 31: (ὁ λαγὼς) *τιθεὶς εἰς τὸ ἐπέκεινα τῶν ἔμπροσθεν ποδῶν τοὺς ὄπισθεν — θεῖ οὕτως· δῆλον δὲ τούτου τὸ ἔνχροι.* Interpretum commenta nullius pretii sunt, nisi forte ad refellendas eiusdemmodi explicationes confragosas et contortas, quibus adhuc multi multorum loci, imprimis poëtarum, vexantur et distorquentur. Reperta tandem vera scriptura demonstrat quam sint ea commenta inepta et ridicula et quales illi sint iudices, qui sensu vacuas lectiones mirifica comminiscendo tueri et *defendere* satagant. Id ipsum quod Xenophon scripserat felicissima emendatione reposuit Britannus Blane, nempe: *δῆλον δὲ τοῦτο ἐν χιόνι.* Eadem evidentia emendari potuit locus in Hipparchico, in quo olim Interpretes oleum et operam perdiderunt. In libris est V. 10: *πότε γε καὶ οἱ παῖδες ὅταν παίζωσι ποσὶ δὲ ἃ δύνανται ἀπαλλᾶν προϊσχοντες ὡς ὀλίγοι τ' ἔχοντες πολλοὺς δοκεῖν ἔχειν καὶ πολλοὺς προέχοντες ὀλίγους φαίνεσθαι ἔχειν, πῶς οὐκ ἄνδρες γε ὧν ἐξαπατᾶν προσέχοντες τὸν νοῦν δύναιντ' ἂν τοιαῦτα μηχανᾶσθαι;* Reliqua omnia sunt luce clariora, sed quid in *ὅταν παίζωσι ποσὶ δὲ ἃ* lateret id vero erat obscurissimum. Ludus ipse ex reliqua parte loci optime cognoscitur, vel agnoscitur potius, namque sic saepe et ipsi pueri lusimus. Quaerendum erat quomodo Graece hic ludus appellaretur. Non erat hoc quid indagandum admodum difficile. Habent apud Graecos pleraque ludorum genera adverbium certae formae cum verbo

Digitized by Google

παίζειν coniungi solitum, cuiusmodi est quod dixit Antiphanes apud Athen. p. 15. D. quem locum supra emendavimus:

Φαινίνδα παίζων νῆσις ἐν Φαινεσίου,

ubi in libris est παίζων ἥιει ἐν Φαινεσίου. Sic dicebant παίζειν ὀσρακίνδα, in quo iocatur Aristophanes Equitt. 851. παίζειν ἐφετίνδα, unde iocum elicuit εἰς τὰς ἐν τοῖς δικαστηρίοις γενομένας ἐφέσεις Crates ἐν ταῖς Παιδιαῖς, quae est speciosa admodum Dindorfii coniectura ad Steph. Thes. v. Ἐφετίνδα. Plurima alia de genere hoc habet Pollux IX. 110: in his διελκυστίνδα, κυνητίνδα, ἀκινητίνδα, σχοινοφιλίνδα, σρεπτίνδα, ἀπιδιδρασκίνδα, πλειστοβολίνδα, plura Theognostus in Bekkeri Anecd. p. 1353. indicatus a L. Dindorfio ad Steph. Thes. v. Βασιλίνδα, cuius locum a Dindorfio emendatum adscribam: τὰ διὰ τοῦ — ίνδα ἐπιρρήματα παροξύνονται καὶ διὰ τοῦ ι γράφεται καὶ ἐπὶ παιδιῶν λαμβάνονται [καὶ πρὸς αἰτιατικὴν συντάσσεται] οἷον βασιλίνδα [παιδιὰν], χυτρίνδα, δραπετίνδα, τυ- σίνδα, ἐφετίνδα, ξιφίνδα, ληκίνδα, μυΐνδα, φρυ- γίνδα, ὀσρακίνδα, καὶ εἴ τι ἕτερον. Haec mihi ex Apollonii aut Herodiani copiis sumta esse videntur et nonnihil a Theognosto vitiata, cui reddiderim καὶ πρὸς αἰτιατικὴν συντάσσεται, quod nihil significat: dicebant autem φαινίνδα παίζειν, χυτρίνδα παίζειν caeteraque ad eundem modum; nisi forte hoc voluit dici παίζειν τὴν βασιλίνδα, ut παιδιάν omitteretur. Sic Crates apud Poll. IX. 115:

παίζει δ' ἐν ἀνδρικοῖς χοροῖσι
τὴν κυνητίνδ', ὥσπερ εἰκὸς
τοὺς καλοὺς φιλοῦσ' ἀεί.

Promiscue dicebant βασιλέα παίζειν et παίζειν βασιλίνδα. Itaque et παιδιάν expunxerim et singularem numerum reposuerim παροξύνεται, γράφεται, λαμβάνεται. Ad hanc lucem neminem fugere poterit ipsa Xenophontis manus: ὅταν παίζωσι ποσίνδα, quod etiam sine diserto Theognosti testimonio ex Graecitatis analogia et corruptae scripturae ΠΟΣΙΔΕΑ vestigiis certa coniectura elici potuisset. Pueri porrecta manu in pugnum contracta rogabant πόσα; idque ποσίνδα παίζειν appellabant. Apparet simul quid intersit inter ποσίνδα παίζειν et ἀρτιάζειν *ludere par impar*. Utrumque ludi genus coniungit

Digitized by Google

Aristoteles a Schneidero laudatus Rhetor. III. v. 4: *τύχοι γὰρ ἄν τις ἐν τοῖς ἀρτιασμοῖς ἄρτια ἢ περισσὰ εἰπὼν μᾶλλον ἢ πόσα ἔχει.* Eadem opera corrigam Aristotelis alium locum ab eodem Schneidero indicatum *de divinatione somniorum* cap. 2: *διὰ δὲ τὸ πολλὰ καὶ παντοδαπὰ κινεῖσθαι ἐπιτυγχάνουσιν ὥσπερ ἔνιοι ἄρτια μερίζοντες ἁρπάζουσιν· ὥσπερ γὰρ λέγεται, ἂν πολλὰ βάλῃς ἄλλοτ' ἀλλοῖον βαλεῖς καὶ ἐπὶ τούτων τοῦτο συμβαίνει.* Recte Schneiderus: *ὥσπερ ἔνιοι ἀρτιάζοντες* expuncto *ἁρπάζουσιν.* Vidi nonnumquam *ἀρτιάζειν* et *ἁρπάζειν* confusa v. c. apud Dionem Chrysost. XXVI. p. 526. R. 331. Emper.: librarii nihil cogitantes APTIAZEIN et APΠAZEIN distinguere non possunt. Sed latet praeterea apud Aristotelem nescio cuius senarius:

ἂν πολλὰ βάλλῃς ἄλλοτ' ἀλλοῖον βαλεῖς.

ex aliquo poëta Comico sumtus.

Reperta igitur apud Xenophontem vera scriptura *ὁπότε γε καὶ οἱ παῖδες ὅταν παίζωσι ποσίνδα δύνανται ἁπατᾶν*, non inutile erit animadvertere quomodo vitiosa librorum lectio nata sit. Nempe ex ΠΟΣΙΔΑ stipites primum *ποσὶ* dederunt, tum quod supererat quum δ' ἅ esse putarent expleverunt de more elisam vocalem et sic *ὅταν παίζωσι ποσὶ δὲ ἅ* Xenophontis libros inquinare coepit, quod memorabile exemplum est unde discas simul quam absurdae scribarum hallucinationes nos in Veterum libris ludificentur et quam certa emendatione id quod verum sit emergere aliquando possit.

Καὶ *ταῦτα μὲν* (ut Xenophontis verbis de Re Equestri XII. 14. concludam) *καὶ ὑπομνήματα καὶ μαθήματα καὶ μελετήματα γεγράφθω ἡμῖν.*

DIO CHRYSOSTOMUS HIC ILLIC EMENDATUS.

Relegi nuper Dionis Chrysostomi orationes a L. Dindorfio recognitas, qui plura et meliora alias se daturum pollicitus locos pauculos corrigere satis habuit et levi brachio defunctus est. Margaritam a Valckenaerio repertam in discrepantium scripturarum veluti sterquilinio reliquerunt Editores in Orat.

Digitized by Google

34. pag. 58. Reisk. οὕτω γὰρ ἐκόντες ἀκολουθήσουσιν ὑμῖν ἅπαντες θαυμάζοντες καὶ ἀγαπῶντες, ὃ μεῖζόν ἐστι τοῦ εἶναι παρ' ὑμῖν καὶ δικάζεσθαι Μαλλόν. Acutissime vidit Valckenaerius in τοῦ εἶναι duas litterulas scribae errore esse omissas et totidem a correctore additas, nam scribi oportere ΤΟΤΘΤΕΙΝ, ὃ μεῖζόν ἐστι τοῦ θύειν παρ' ὑμῖν καὶ δικάζεσθαι Μαλλόν. Continuo enim sequitur: ταῦτα μὲν γὰρ οὐδ' ἠντινοῦν ἔχει ὠφέλειαν ἐπελθεῖν ἐπὶ θυσίαν δεῦρο ἢ τοὺς Ἀδανεῖς ἢ τοὺς Αἰγαίους κτέ. sed abiecta praepositione ἐλθεῖν ἐπὶ θυσίαν δεῦρο corrigendum. In Orat. 38. pag. 148. Reisk. editur: (Praesides provinciae) χρῶνται καθάπερ παιδίοις ὑμῖν. — ἀντὶ τοῦ μὴ παροινεῖν προτείνουσιν ὀνόματα· καὶ εἰ εἶπον ὑμᾶς πρώτους ἢ ἔγραψαν εἶτά εἰσιν ἀνδυνοι τὸ λοιπὸν ὑμῖν ὡς ἐσχάτοις χρώμενοι. In his duo vitia sunt: pro εἰ εἶπον — ἢ ἔγραψαν emendandum esse καὶ εἰπόντες ὑμᾶς πρώτους ἢ γράψαντες demonstrat sequens εἶτα, quod participiis ita subiungi solet. Deinde quid est ὑμῖν ὡς ἐσχάτοις χρώμενοι? Nihil, ut opinor. Intercidit unum vocabulum quo suppleto notissima exibit proverbialis locutio: τὸ λοιπὸν ὑμῖν ὡς Μυσῶν ἐσχάτοις χρώμενοι. Cicero pro Flacco cap. 27: *Quid in Graeco sermone tam tritum atque celebratum* est quam, *si quis despicatui ducitur, ut* Mysorum ultimus *esse* dicatur? Append. Proverb. II. 85. in Paroemiogr. Schneid. ἐπὶ τῶν ὑπερηφάνως τισὶ κεχρημένων εἰώθασι λέγειν· ὡς ἐσχάτῳ Μυσῶν κέχρηταί μοι. In Orat. 49. pag. 250. ἐν θρόνοις χρυσοῖς καθημένους καὶ οἰκίας μεγάλας οἰκοῦντας καὶ πολυτίμως εὐωχουμένους, non est ulla dubitatio quin reponi oporteat πολυτελῶς εὐωχουμένους. In Orat. 1. p. 69. κύκλῳ πᾶς ὑπόνομος ὁ τόπος καὶ διατετμημένος, locus non erat *dissectus* sed *perforatus*, διατετρημένος. In orat. 4. p. 160: παρ' οὐδὲν μὲν ἡγούμενος εἰ καί τι πείσεται, πλὴν σαφῶς γε εἰδὼς ὅτι οὐδὲν ἔσοιτο, imo vero οὐδὲν πείσοιτο. In orat. 7. p. 268. ἀνα-Φροδίτου μίξεως καὶ ἀνεράστου τῶν ἐρώντων emenda καὶ ἀνεράστων ἐρώντων. In orat. 32. p. 661: οἱ δὲ μηδέποτε σωφρονοῦντι λόγῳ τὰς ἀκοὰς ὑπέχοντες ὁλοκλήρως ἄθλιοι. Mire dicitur ὁ λόγος ipse σωφρονεῖν, qui solet alios σωφρονίζειν. Itaque Reiskius σωφρονίζοντι substituebat. Tu corrige μηδέποτε σωφρονιοῦντι λόγῳ τὰς ἀκοὰς ὑπέχοντες. Alias plura dabo.

C. G. C.

Digitized by Google

OBSERVATIONES CRITICAE

IN

AESCHINIS ORATIONES.

SCRIPSIT H. G. HAMAKER.

ADVERSUS TIMARCHUM.

§ 6. Σκέψασθε γὰρ, ὦ Ἀθηναῖοι, ὅσην πρόνοιαν περὶ σωφροσύνης ἐποιήσατο ὁ Σόλων ἐκεῖνος, ὁ παλαιὸς νομοθέτης, καὶ ὁ Δράκων κτἑ. Aeschines Solonis nomini subiecit pronomen ἐκεῖνος, ut auditores intelligerent celebrem et magnum virum a se appellari, sed quae sequuntur verba ὁ παλαιὸς νομοθέτης oratoris non sunt; risum movisset Atheniensibus, qui Solonem legislatorem fuisse in memoriam iis revocasset. Saepe factum est ut interpretes vel lectores nomini proprio annotationem subiicerent, qua in hominibus patria vel facultas qua inclaruissent, in locis situs vel aliud quodcunque contineretur. Iuvat exempla quaedam eius rei afferre apud Aeschinem obvia. Notus est apud omnes Aristides, qui vulgo ὁ δίκαιος dicitur: is in hac oratione § 25. simul cum Themistocle et Pericle laudatur ut exemplum antiqui decoris et modestiae; at Orator hoc contentus non fuit, occasionem arripuit, quam Aristidis cognomen suppeditabat, ut adversarii iniustum et pravum animum notaret, et quum Aristidem nominasset addidit, ὁ τὴν ἐνόμοιον ἐπωνυμίαν ἔχων Τιμάρχῳ τουτῳΐ. Haec verba profecto nterpretatione non indigent; fuit tamen qui hic, ut supra in Solone, doctrinam ostentare vellet et adscriberet, ὁ δίκαιος ἐπικαλούμενος, quae annotatio in textum recepta hodieque ut genuina in Aeschinis editionibus vulgatur. Idem obtinuit in Orat. adv. Ctes. § 181, ubi Aristides eodem modo cum Demosthene comparatur atque hic eum Timarcho et eadem verba

Digitized by Google

ab interpolatore adscripta quantocyus expungi debent. Eiusdem generis est quod in orat. d. fals. leg. legitur § 105: ὧν εἷς ὢν Ἐπαμεινώνδας ὁ στρατηγός, et § 142: ὁ μὲν γὰρ Φάλαικος ὁ τύραννος ὑπόσπονδος ἀφεῖτο, in quibus vocabula ὁ στρατηγός et ὁ τύραννος perversae annotatoris diligentiae tribuo. Eodem referendum, quod in orat. adv. Ctes. § 86, 89 et 94, Calliae nomini subiicitur ὁ Χαλκιδεύς; Callias enim non obiter tangitur, ut de eius patria dubitari possit, sed Euboea et Chalcidenses eorumque tyrannus in hac orationis parte primarium locum tenent et saepius occurrunt. Aliud exemplum habemus in eadem oratione § 107, ubi quod post verba: ἔστι γὰρ, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τὸ Κιρραῖον ὠνομασμένον πεδίον καὶ λιμήν, additur ὁ νῦν ἐξάγιστος καὶ ἐπάρατος ὠνομασμένος, a viro adscriptum, qui haec de portu Cirrhaeo nomina in § 113. legisset. Ipsum Aeschinem enim nihil huiusmodi adiecisse, quum inde manifestum est, quod partic. ὠνομασμένος parum eleganter bis intra breve spatium adhibetur, tum ex eo, quod portus ille erat quidem ἐξάγιστος καὶ ἐπάρατος, sed nequaquam his nominibus appellabatur. Ultimum exemplum repetam ab eodem viro, qui primum mihi suppeditavit, a Solone, cuius nomini in orat. adv. Ctes. § 257, eadem fere annotatio adscripta est, atque in Timarchea. Verba haec sunt: ὑπολαμβάνετε ὁρᾶν ἐπὶ τοῦ βήματος — Σόλωνα μὲν τὸν καλλίστοις νόμοις κοσμήσαντα τὴν δημοκρατίαν ἄνδρα Φιλόσοφον καὶ νομοθέτην ἀγαθόν, in quibus quod Solonem philosophum facit, a viro in causis et re publica versato alienum est, et νομοθέτην ἀγαθόν inepte abundat post verba ab ipso oratore praemissa, τὸν καλλίστοις νόμοις κοσμήσαντα τὴν δημοκρατίαν.

§ 10. Καὶ τοὺς νεανίσκους τοὺς εἰσφοιτῶντας οὕστινας; δεῖ εἶναι καὶ ἄστινας ἡλικίας ἔχοντας. Quod hoc loco legitur particip. εἰσφοιτῶντας, Aeschinis manum esse non arbitror. Nihil enim attinebat praefigere verbo φοιτᾶν praepositionem εἰς, quam inane additamentum esse et sententiam verbi eamdem relinquere certum est. Orator scripsit, opinor, τοὺς συμφοιτῶντας, ut paullo inferius in eadem § περὶ τῆς συμφοιτήσεως τῶν παίδων; lex enim praeter alia multa etiam cavebat de numero et aetate eorum, qui scholas una frequentarent.

Digitized by Google

Etiam quae sequuntur verba, *οὕςτινας δεῖ εἶναι*, corrupta sunt; leges enim ingenuos tantum pueros spectabant, neque his verbis eam sententiam subdere possumus, ut cautum esse statuamus, ne alii quam ingenui pueri scholas frequentarent; hac de re enim sine lege constabat apud omnes. Quod si igitur *οὕςτινας δεῖ εἶναι* de libera puerorum conditione interpretari nobis non licet, superest ut lege praeceptum sit, quibus parentibus natos pueros esse oporteat. Hoc autem quum nihilo melius sed etiam magis absurdum sit, in his turbatum esse mihi quidem constat. Aeschinem, qui supra iam dixisset legem docere *μετὰ πόσων παίδων τὸν παῖδα τὸν ἐλεύθερον εἰςιέναι προςήκει*, hic quoque de numero locutum esse suspicor et corrigo: *καὶ τοὺς νεανίσκους τοὺς συμφοιτῶντας πόσους τινὰς δεῖ εἶναι.*

§ 24. *ὁ νομοθέτης — ἐπειδὴ ὀνομαστὶ αὐτῶν ἕνα ἕκαστον ἀποεῖ προςειπεῖν, τὴν κοινὴν ἐπωνυμίαν τῆς ὅλης ἡλικίας ὑποαβὼν παρακαλεῖ ἐπὶ τὸ βῆμα.* Quid sit *κοινὴν ἐπωνυμίαν πολαβεῖν* alius fortasse dixerit; mihi probabilem horum verorum interpretationem invenire ad hunc diem non licuit. ocus, ni fallor, graviter corruptus est et videtur corrigendus se ad normam eius, qui legitur in orat. adv. Ctesiph. § 14. *ὲς χειροτονητάς, φησίν, ἀρχὰς ἁπάσας ἐνὶ περιλαβὼν ὀνόματι νομοθέτης.* Itaque scribo: *τῇ κοινῇ ἐπωνυμίᾳ τῆς ὅλης ἡλικίας ριλαβὼν παρακαλεῖ ἐπὶ τὸ βῆμα.*

§ 28. *τί ποτέ, φησίν, ὑπ' αὐτοῦ πείσονται οἱ ἀλλότριοι καὶ πόλις ὅλη;* In his *φησίν* expungendum est: haec enim non ycis verba sunt sed ipsius oratoris.

§ 33. *καθῆσθαι κελεύει τοὺς φυλέτας βοηθοῦντας τοῖς νόις.* Vix opus est ut moneam futurum hic requiri et scrindum esse *βοηθήσοντας.*

§ 34. *ἔστι δ' οὐδὲν ὄφελος, ὦ Ἀθηναῖοι, ζητεῖν τοὺς τοιτους ἀνθρώπους ἀπελαύνειν ἀπὸ τοῦ βήματος ταῖς αυγαῖς. οὐ γὰρ αἰσχύνονται.* Verba *ζητεῖν — κραυγαῖς* ab eptissimo interpolatore in textum illata sunt. Aeschines enim

Digitized by Google

usitatissima apud omnes scriptores formula usus nihil dederat quam: *ἔστι δ' οὐδὲν ὄφελος, ὦ Ἀθηναῖοι, οὐ γὰρ αἰσχύνονται*, quod si quis supplere velit, is non debebit addere quae hodie in textu leguntur et a stultissimo homine pro oratoris mente habita sunt, sed scribendum erit: *ἔστι δ' οὐδὲν ὄφελος τοῦ ἀποκληροῦν Φυλὴν ἐπὶ τὸ βῆμα ἥτις προεδρεύσει, οὐ γὰρ αἰσχύνονται.* Haec lex enim, quae si quis pudor Timarcho eiusque similibus oratoribus superfuisset, eos ab immodesto tumultu continere potuisset, nunc inutilis erat; nam huiusmodi viri poenis coercendi sunt; lex vero poenas in eos nullas constituerat; *ἀλλὰ ταῖς τιμωρίαις τούτους ἀπειθίζειν χρὴ· μόνας γὰρ ἂν οὕτως ἀνεκτοὶ γένοιντο.* Ridicule interpolator ex his confecit tribum, quae sorte praesideret in concione nulla contra seditiosos oratores arma habuisse praeter clamorem. At his armis omnis populus in concionibus uti solebat nec sorte designari opus erat, quibus hoc facere liceret. Imo sagittarii vel Scythae praesto erant prytanibus, qui oratorem linguae non temperantem de suggestu detraherent, conf. Arist. Acharn. initio, et ipsam quoque tribum praesidem, si quandoque tumultus oriretur, vi intercessisse palam est: *ὁ νόμος καθῆσθαι κελεύει τοὺς Φυλέτας βοηθήσοντας τοῖς νόμοις καὶ τῇ δημοκρατίᾳ.* Haec res vero iis, quibus contingebat, nec infamiam neque aliam poenam graviorem afferebat, neque igitur lex seditiosis oratoribus metum incutere poterat, sed frustra lata erat.

§ 51. *εἰ μὲν τοίνυν — Τίμαρχος οὑτοσὶ διέμεινε παρὰ τὴν Μισγόλαν — μετριώτερ' ἂν διεπέπρακτο — καὶ ἔγωγε οὐκ ἂν ἄκνησα αὐτὸν οὐδὲν αἰτιᾶσθαι ἢ ὅπερ ὁ νομοθέτης παρρησιάζεται, ἡταιρηκέναι μόνον.* Duo litterae praefixae a librariis τῷ ΙC in ΟΤΚΑΝ sententiam huius loci pessumdederunt. Aeschines enim, quo iudice Timarchus si apud unum Misgolam mansisset, minus culpandus foret, profecto hoc casu non *οὐκ ἂν ἄκνησε αἰτιᾶσθαι αὐτὸν*, sed veritus esset accusare eum criminis, quod ipsi venia dignum videretur, licet secundum legem poenae obnoxius esset. Legendum: *καὶ ἔγωγε κἂν ἄκνησα αὐτὸν οὐδὲν αἰτιᾶσθαι κτἑ.*

§ 55. *ὑπὸ δὲ τοὺς αὐτοὺς χρόνους τούτους — καταπλεῖ δεῦ-*

Digitized by Google

ἐξ Ἑλλησπόντου Ἡγήσανδρος, ὁ τοῦτον ἀνειληφὼς, περὶ οὗ πάλαι, εὖ οἶδ ὅτι, θαυμάζετε διότι οὐ μέμνημαι· οὕτως ἐναργές ἐστιν ὃ ἐρῶ. Hegesandri cum Timarcho consuetudo praemature hoc loco tangitur. Hegesandro enim ante reditum ex Hellesponto nihil cum Timarcho fuit neque igitur hic iudicibus designari potest ut *ὁ τοῦτον ἀνειληφώς, vir, quem istum domum apud se recepisse dixi*, quod ita demum recte fieret, si prius familiaritatem cum Timarcho contraxisset et orator supra ea de re locutus esset. Ego verba illa a lectore e sequentibus sumta et hic interpolata esse suspicor.

§ 57. Καί πως ἴσως ἡγήσατο εἶναι αὐτὸν ἐγγὺς τῆς αὐτοῦ φύσεως. Adv. ἴσως quod in hunc locum non cadit et dittographia est particulae πως, quae praecedit, sine dubitatione delendum est.

§ 64. Κρωβύλος ὁ ἀδελφὸς αὐταῦ ἐδημηγόρει καὶ ὅλως ἀπετόλμων ὑμῖν πρῶτοι οὗτοι περὶ τῶν Ἑλληνικῶν συμβουλεύειν. Hegesandrum eiusque fratrem Crobylum primos fuisse, qui Athenienses de publico Graeciae statu monuerint, quod hoc loco hodie in libris editur, Aeschini dicere in mentem venire non potuit. Nam et res ipsa absurda est et si vere contigisset, Hegesandro eiusque fratri honesta ac gloriosa fuisset. Aeschinem scripsisse coniicio ἐν πρώτοις; indignatur enim homines ignobiles et omnibus vitiis deditos in primis fuisse qui ad populum de republica dicerent.

§ 65. τίς ὃς τοῖς τούτων κώμοις καὶ μοιχείαις περιτυχὼν οὐκ ἠχθέσθη ὑπὲρ τῆς πόλεως; Nemo facile rem excogitabit minus aptam, quae cum κώμῳ coniungatur et eodem loco habeatur, quam μοιχείαν; quorum ille palam fit et trivio, haec clam sub tecto silentio perpetratur. Dubium non est quin μοιχείαις errore in textum illatum sit. Corrigo μάχαις: in κώμοις saepe ad manus rem venisse ipsi non moniti intelligimus et Isaeus utrumque coniungit p. 39. 21. μάχας καὶ κώμους καὶ ἀσέλγειαν πολλὴν γίγνεσθαι περὶ αὐτῆς.

§ 74. Εἰ δή τις ὑμῶν ἔροιτο τοὺς ὁδῷ πορευομένους

Digitized by Google

τί νῦν οὗτος ὁ ἄνθρωπος πράττει; εὐθὺς ἂν εἴποιτε τοῦ ἔργου τοὔνομα. Quod hoc loco legitur τοὺς ὁδῷ πορευομένους pro τοὺς ὁδοιπόρους apud Graecos, quantum novi, in usu non est et nusquam occurrit. Praeterea palam est librariorum incuria accusativum e genitivo factum esse et contra; viator enim iudices interrogare fingitur, non iudices viatorem. Itaque legendum: εἰ δή τις ὑμᾶς ἔροιτο τῶν ὁδοιπόρων — εὐθὺς ἂν εἴποιτε. Coniectura partim confirmatur e Cod. h., in quo non est ὑμῶν sed ὑμᾶς.

§ 78. ἄνδρες δικασταὶ, τουτουΐ κατεψηφίσαντο οἱ δημόται ὁμόσαντες. Athenienses hac in re non utuntur verbo καταψηφίζεσθαι, sed semper dicunt ἀποψηφίζεσθαί τινα: itaque hic quoque legendum τουτονὶ ἀπεψηφίσαντο.

§ 105. ἀλλ' ἴσως ἄν τις εἴποι ὡς — ἀντὶ τῆς ἐσχατιᾶς καὶ τοῦ χωρίου τοῦ Ἀλωπεκῆσι καὶ τῶν δημιουργῶν καὶ τῶν ἄλλων εἰς τἀργύρειά τι κατεσκευάσατο, ὥςπερ καὶ ὁ πατὴρ αὐτοῦ πρότερον. Verba κατασκευάσασθαί τι εἰς τἀργύρεια unam tantum interpretationem admittunt, *aliquid comparare*, quod in *argentifodinas adhibeatur*. Timarchum, inquit, fundis et servis venditis, fortasse aliquid emisse contendes, quo in argentifodinis uteretur. At constat iam Timarchi patrem argentifodinas suas vendidisse, § 101, filium autem fundum nullum superstitem habuisse, § 105, ut huic rei pecuniam impendere non potuerit. Locus haud dubie corruptus est. Timarchus τὴν φανερὰν οὐσίαν vendiderat, sed fieri poterat ut pecuniam inde collectam in foenus dedisset. Hanc olim loci sententiam fuisse quum res ipsa docet, tum quod sequitur, ὥςπερ καὶ ὁ πατὴρ αὐτοῦ πρότερον, nam patrem eius foeneratorem fuisse e § 101. manifestum est, denique nomen δάνεισμα ultimo loco positum in iis, quibus vitam non sustinere Timarchum orator ostendit. Hanc igitur sententiam fuisse constat; quibus tamen verbis Aeschines usus sit hodie certo sciri nequit: fortasse vox δανείσματα excidit et scribendum est: δανείσματα τοῦ ἀργυρίου κατεσκευάσατο.

§ 108. τὸν Ἀθήνησιν ὑβριστὴν — τίς ἂν ἐλπίσειεν ἀπολελι-

Digitized by Google

πέναι τι τῶν ἀσελγεστάτων ἔργων; In his pronomina τίς et τι locum mutare debent. Oratoris hic non est ostendere neminem esse, quin talem virum pessimum hominem habeat, sed nullum scelus esse, quod talis vir non sustineat facere. Itaque τί interrogativum sit et primo loco ponatur, τις indefinitum et secundo.

§ 116. περὶ μὲν οὖν τοὺς πολίτας καὶ τοὺς οἰκείους οἷος γεγένηται — σύνιστε μὲν καὶ πρὶν ἐμὲ λέγειν, ἱκανῶς δ' ὑμᾶς ὑπομιμνήσκει καὶ ὁ παρ' ἐμοῦ λόγος. Praesentia σύνιστε et ὑπομιμνήσκει hoc loco ferri non possunt; quorum illud praeteritum esse Aeschines ipse docet verbis καὶ πρὶν ἐμὲ λέγειν, hoc vero orationis eam partem spectat, quae absoluta iam est. Corrigo συνῆστε μὲν — ἱκανῶς δ' ὑμᾶς ὑπέμνησε κτέ.

Ibid. δύο δέ μοι τῆς κατηγορίας εἴδη λέλειπται, ἐφ' οἷς ἐμαυτόν τε εἰπεῖν εὔχομαι κτέ. In his verba τῆς κατηγορίας εἴδη ab interpolatore in textum illata sunt, qui nomen substantivum desiderari, quo δύο pertinet aegre ferebat. Aeschinem haec non scripsisse inde manifestum est, quod quae dicenda ei supererant, non sunt accusationis genera sive τῆς κατηγορίας εἴδη, ut ille loquitur, sed ad accusationem ne pertinent quidem: orator enim disertis verbis testatur se quae contra Timarchum sibi dicenda fuissent, absolvisse, sed duo superesse, de quibus etiam dicere velit, quorum primum esse προδιήγησιν τῆς ἀπολογίας, alterum παράκλησιν πρὸς ἀρετήν. Vides quam absurde haec ut δύο τῆς κατηγορίας εἴδη designentur.

§ 127. ὁ προσαψάμενος αὐτῶν καὶ παρατυχὼν — λόγον παρέχει. Legendum περιτυχών; παρατυγχάνειν non est incidere in aliquam rem sed interesse vel adesse.

§ 128. εὑρήσετε καὶ τὴν πόλιν ἡμῶν καὶ τοὺς προγόνους Φήμης ὡς θεοῦ μεγίστης βωμὸν ἱδρυμένους. Ex his verbis, ut hodie vulgantur, duas Athenis aras famae positas esse dicas, unam a civitate, alteram a maioribus. At haec oratoris mens non est; unam deae aram positam esse dicit, a maioribus in

Digitized by Google

urbe. Locus enim leviter depravatus ad nos pervenit et in hunc modum corrigendus esse videtur: *εὑρήσετε κἀν τῇ πόλει ἡμῶν τοὺς προγόνους Φήμης — βωμὸν ἱδρυμένους.*

§ 129. *πάντες γὰρ οἱ δημοσίᾳ φιλότιμοι παρὰ τῆς ἀγαθῆς Φήμης ἡγοῦνται τὴν δόξαν κομιεῖσθαι.* Aeschines hoc loco adiectivum *ἀγαθῆς* nomini *Φήμης* addere non potuit, quia *Φήμη* apud eum non est bonus rumor, qui circumfertur, sed dea cui etiam mali rumores tribuuntur. Nomen *ἀγαθῆς* adscriptum ab aliquo, qui hic de hominibus gloriae cupidis agi videret.

§ 138. *Οἱ γὰρ πατέρες ἡμῶν ὅθ' ὑπὲρ τῶν ἐπιτηδευμάτων καὶ τῶν ἐκ φύσεως ἀναγκαίων κακῶν καὶ ἀγαθῶν ἐνομίζετουν, ἃ τοῖς ἐλευθέροις ἡγοῦντο εἶναι πρακτέα, ταῦτα τοῖς ἀλλοις ἀπεῖπον μὴ ποιεῖν.* Veteres *τὰ ἐκ φύσεως ἀναγκαῖα*, in quibus nihil est boni vel mali, non solent appellare *κακὰ καὶ ἀγαθά* sed simpliciter *τὰ ἀναγκαῖα.* Quod hic additur *κακῶν καὶ ἀγαθῶν*, ab eodem interpolatore profectum est, qui tot huius oratoris locos ineptiis suis dedecoravit.

§ 141. *ἵν' εἰδῆτε ὅτι καὶ ἡμεῖς τι ἤδη ἠκρύσαμεν καὶ ἐμάθομεν, λέξομέν τι καὶ ἡμεῖς περὶ τούτων.* Alterum *ἡμεῖς* expungo, quoniam et abundat et particula *καί*, quae iungenda est cum *περὶ τούτων*, ut locus editur, prave ad *ἡμεῖς* pertinere videtur.

§ 143. *ἐπαγγείλασθαι γὰρ εἰς Ὀποῦντα σῶν ἀπάξειν τὸν Πάτροκλον (ἦν γὰρ Ὀποῦντιος) κτέ.* Aeschines si adiecit *ἦν γὰρ Ὀποῦντιος*, in ipsum cadit, quod paucis versibus ante in adversarios coniecerat, venditare eos doctrinam *ὡς τῶν δικαστῶν ἀνηκόων παιδείας ὄντων.* Ego putidae lectoris vel interpretis diligentiae tribuendum esse existimo.

§ 147. *ἀναγνώσεται ὑμῖν ὁ γραμματεὺς τὰ ἔπη τὰ περὶ τούτων.* Oratores in huiusmodi locis numquam solent addere *ὁ γραμματεύς*: annotatoris hoc additamentum esse videtur.

Digitized by Google

§ 153. *ἐκεῖσε ἀποβλέπων — ὅντινα τρόπον διοικεῖ τὴν ἑαυτοῦ οἰκίαν, ὡς παραπλησίως αὐτὸν καὶ τὰ τῆς πόλεως διοικήσοντα.* Librarii hic perperam scripserunt *οἰκίαν*, quum deberent *οὐσίαν*. Apparet hoc e sequentibus, ubi civis *τὰ τῆς πόλεως* ita administraturus esse dicitur, ut ante non domum, sed rem privatam suam administraverit. Nec praetereundum quod in sequenti § legitur: *πῶς διῴκηκε τὴν οὐσίαν*; ubi hanc vocem corruptam non esse e responso intelligimus, quod subiicitur: *κατεδήδοκε τὰ πατρῷα.*

§ 154. *κατεδήδοκε τὰ πατρῷα καὶ τὰ τῶν φίλων, μεμισθαρνηκὼς τῷ σώματι καὶ δωροδοκῶν δημοσίᾳ πάντ' ἠφάνικε.* Orator his verbis respondet iis, qui sciscitarentur, quid de patrimonio Timarchi factum esset et quomodo rem familiarem suam administrasset (*πῶς διῴκηκε τὴν ἑαυτοῦ οὐσίαν*). Hinc manifestum est verbis *τὰ τῶν φίλων*, quibus nemo ipsius Timarchi bona designari contendet, locum non esse, sed deberi haec interpolatori, quod eo magis credibile, quia particula *καί*, quae verbum *κατεδήδοκε* cum sequenti *ἠφάνικε* colligare debebat, ut locus nunc scribitur, huic rei inservire nequit, sed copulat *τὰ πατρῷα* et *τὰ τῶν φίλων*, unde fit ut sequens *μεμισθαρνηκὼς — ἠφάνικε* nullo cum superioribus vinculo cohaereat.

§ 160. *ὅστις γὰρ νέος ὢν ἀπέστη δι' αἰσχρὰς ἡδονὰς τῆς εἰς τὰ καλὰ φιλοτιμίας, τοῦτον οὐκ ᾠήθη δεῖν πρεσβύτερον γενόμενον ὃ τοὺς νόμους εἰσφέρων ἐπίτιμον εἶναι.* In his verba *ὁ τοὺς νόμους εἰσφέρων* quantocyus expungenda sunt. Interpolator non animadvertit multum interesse, utrum dicas *ὁ γράψας τὸν νόμον*, quod unum huic loco convenit, an, quod ipse dedit, *ὁ τοὺς νόμους εἰσφέρων*. Apud Atticos enim *νόμον εἰσφέρειν* non est legem scribere, sed novam legem rogare; praeterea non praesenti tempore sed participio aoristi uti debebat.

§ 163. *Καὶ ταῦτ' ἤδη διέξεισι δηλόνοτι πρὸς τοὺς δικαστὰς λέγων ἃ χρὴ τὸν τοιοῦτον ποιεῖν.* Pronomini *ταῦτα* hic locus non est; Aeschines enim supra nihil dixit, quo pertinere possit. Scribendum esse videtur *κἀνταῦθ' ἤδη διέξεισι κτέ.*

Digitized by Google

§ 164. ἐμισθώσατό με ἑταιρεῖν αὐτῷ ἀργυρίου ὁστιοῦνποτοῦν (οὐδὲν γὰρ διαφέρει οὕτως εἰρῆσθαι). Diversissimum est ab hoc loco, quod paulo ante habuimus in § 163. οὐδὲν γὰρ κωλύει οὕτως εἰρῆσθαι. Quod illic legitur, οὕτως εἰρῆσθαι, eo pertinet, quod Aeschines finxerat Timarchum mercede conductum esse et tabulas ea de re confectas depositas esse apud Demosthenem. Hic contra nomen eius, qui conduxit, incertum relinquitur, ἐμισθώσατο με ὁστιοῦνποτοῦν, nihil enim ad rem facit, οὐδὲν γὰρ διαφέρει, et verba οὕτως εἰρῆσθαι absurde e proxima § huc translata, nihil habent quo referantur.

DE FALSA LEGATIONE.

§ 7. δέομαι ὑμῶν — ἐπερωτᾶν με — μηδὲν προκατεγνωκότας ὡς ἀδικῶ, ἀλλ' ἴσῃ τῇ εὐνοίᾳ ἀκούοντας. In his abundant verba ὡς ἀδικῶ. Nemo umquam προκατέγνωκε τινος, quin sontem putaret.

§ 10. οὕτω δ' ἄνω τὸ πρᾶγμα ἐξάρας, ἐφθόνησέ μου ταῖς διαβολαῖς τὰς αἰτίας ἀνατιθεὶς τῶν πεπραγμένων οὐ τοῖς ἐμοῖς λόγοις ἀλλὰ τοῖς ὅπλοις τοῖς Φιλίππου. Demosthenes, ut viri docti locum interpretantur, invidebat calumniis, quas ipse in Aeschinem effuderat et causas eorum, quae facta erant, tribuebat non Aeschinis orationibus sed armis Philippi; verebatur enim ne magna adversarii sui potestas esse videretur. At orator, si haec eius mens esset, praemitteret adv. πάλιν ut intelligeremus Demosthenem animum mutasse, et contra fecisse, quam facturus esse videbatur; deinde non diceret ἐφθόνησέ μου ταῖς διαβολαῖς, Athenienses enim ita non loquebantur, sed ἐφθόνησέ μοι τῶν διαβολῶν et adderet τούτων, quo melius appareret eas calumnias velle se, quas in ipsum coniecisse Demosthenem modo dixerat. Locus igitur ut hanc interpretationem nobis admittere liceret, ita scribendus esset: οὕτω δ' ἄνω τὸ πρᾶγμα ἐξάρας, πάλιν ἐφθόνησέ μοι τῶν διαβολῶν τούτων κτἑ. Multum tamen abest ut hanc Aeschinis ma-

Digitized by Google

num fuisse putem: verba corrupta quidem sunt sed alio modo. Orator, ut mihi quidem videtur, dixerat Demosthenem non veritum esse calumniis suis Aeschini ea tribuere, quae Philippus armis perpetrasset; dativi enim (*τοῖς ἐμοῖς λόγοις* et *τοῖς ὅπλοις τοῖς Φιλίππου*), quos viri docti perperam cum verbo *ἀνατιθείς* copularunt, pendent a participio *πεπραγμένων*. Quibus verbis usus sit non constat: videor tamen mihi in verbo *ἐφθόνησε* vestigia quaedam deprehendere verbi *ὤκνησε*, ut non prorsus incredibile sit oratorem scripsisse: *οὐκ ὤκνησέ μοι ταῖς διαβολαῖς τὰς αἰτίας ἀνατιθεὶς κτέ.*

§ 16. *ἀλλ' ἔφθασεν αὐτὸν Ἰατροκλῆς ἐλθὼν ἐκ Μακεδονίας, ἀφεθεὶς ὑπὸ Φιλίππου ἄνευ λύτρων γενόμενος αἰχμάλωτος.* Suspecta mihi sunt verba *γενόμενος αἰχμάλωτος*. Iatroclem *enim* Olynthi captum esse modo dixerat Aeschines, § 15, nec fieri potest, ut iudices huius rei nunc iam immemores sint: praeterea post verba *ἀφεθεὶς ὑπὸ Φιλίππου ἄνευ λύτρων*, alio indicio opus non est ut eum captivum fuisse intelligamus.

§ 33. *εἰ μὲν πρὸς ἡμᾶς πολεμήσας τὴν πόλιν δορυάλωτον εἶλες, κυρίως ἔχεις τῷ τοῦ πολέμου νόμῳ κτησάμενος.* Hic verbo *εἶλες* locus non est, quum propter praecedens *δορυάλωτον* quo capiendi notio iam continetur, tum quia verbo opus est, quod non cepisse urbem Philippum sed captam possidere significet. Legendum: *εἰ — τὴν πόλιν δορυάλωτον ἔχεις.*

§ 35. *ἰδὼν δὲ αὐτὸν ὁ Φίλιππος ὡς διέκειτο, θαρρεῖν τε παρεκελεύετο καὶ μὴ νομίζειν ὥσπερ ἐν τοῖς θεάτροις διὰ τοῦτο οἴεσθαί τι πεπονθέναι.* In his verbum *οἴεσθαι* librariorum errore in textum illatum est, qui evanida verae lectionis vestigia male legerunt. Quae oratoris manus fuerit, hodie pro certo dici nequit; viri docti varia tentarunt; ego maxime in eam partem inclino, ut ante *τι* adiectivum aliquod excidisse putem: nihil certe esset, quod offenderemus, si locus, ut hoc utar, hanc formam haberet: *θαρρεῖν τε παρεκελεύετο καὶ μὴ νομίζειν, ὥσπερ ἐν τοῖς θεάτροις, διὰ τοῦτο ἀνήκεστόν τι πεπονθέναι.*

§ 38. *πλείστην δὲ εἰκότως ἐποιήσατο διατριβὴν πρὸς τοὺς*

Digitized by Google

ἐμοὺς λόγους (ἴσως γὰρ οὐδὲν τῶν ἐνόντων εἰπεῖν, ὥς γε οἶμαι, παρέλιπον.) Aeschines, qui minime dubitabat, quin ipse Philippo omnia dixisset, quae res tulisset, adverbio ἴσως hoc loco uti non potuit. Vocabulo opus est, quod non modo non incertum esse oratorem ostendat, sed adeo, ne parum modesta oratio videatur, verbis, ὥς γε οἶμαι, temperari debuerit. Corrigo: ὅλως γὰρ οὐδὲν τῶν ἐνόντων εἰπεῖν, ὥς γε οἶμαι, παρέλιπον.

§ 45 ἐπαινέτης ἦν ἡμῶν Δημοσθένης πρὸς τοὺς βουλεύοντας. Athenienses numquam dicunt ὁ βουλεύων, ὁ στρατηγῶν, similia, pro ὁ βουλευτής, ὁ στρατηγός, etc. Scribendum πρὸς τοὺς βουλευτάς.

Ibid. τὴν Ἑστίαν ἐπώμοσε τὴν βουλαίαν συγχαίρειν τῇ πόλει, ὅτι τοιούτους ἄνδρας ἐπὶ τὴν πρεσβείαν ἐξέπεμψεν, οἳ καὶ τοῖς λόγοις καὶ τῇ πίστει λέγοντες ἦσαν ἄξιοι τῆς πόλεως. Quod in omnibus codicibus legitur λέγοντες ἦσαν sensu cassum est. Orator videtur scripsisse: οἳ καὶ τοῖς λόγοις καὶ τῇ πίστει γένοιντο ἄξιοι τῆς πόλεως. Commutatio litterarum $\overline{\gamma}$ et $\overline{\lambda}$ et $\overline{\nu}$ et $\overline{\gamma}$, cuius multa exempla sunt, fecit ut pro γένοιντο scriberetur λέγοντες; dein ἦσαν a correctore adiectum, ne oratio verbo finito careret.

§ 57. ἐναντίον τῶν πρέσβεων, οὓς ἔπεμψαν πρὸς ὑμᾶς οἱ Ἕλληνες μεταπεμφθέντες ὑπὸ τοῦ δήμου, ἵνα κοινῇ καὶ πολεμοῖεν, εἰ δέοι, Φιλίππῳ μετὰ Ἀθηναίων, καὶ τῆς εἰρήνης, εἰ τοῦτο εἶναι δοκοίη σύμφορον, μετέχοιεν. Apparet fieri non potuisse ut Graeciae populi utrumque, et bellum gererent et pacem haberent cum Philippo, sed necessario alterum utrum vel pacem fuisse vel bellum. Itaque particula καί tolerari nequit et in locum eius substituendum ἤ: ἵνα κοινῇ ἢ πολεμοῖεν — ἢ τῆς εἰρήνης μετέχοιεν.

§ 63. εἴρηκε δὲ ὡς ἐν τῇ προτέρᾳ τῶν ἐκκλησιῶν — κατεμεμψάμην ἂν εἰσηγεῖτο ἐκεῖνος εἰρήνην — τῇ δ' ὑστεραίᾳ πάλιν ἡμέρᾳ ὡς συναγορεύοιμι τῷ Φιλοκράτει καὶ τὴν ἐκκλησίαν εὐημερήσας ᾤχομην φέρων. In his nomen ἡμέρᾳ ab interpolatore

Digitized by Google

insertum; Athenienses enim in huiusmodi locutionibus substantivum omittere solent. Etiam ὡς expungendum est; particula enim, unde sententia pendet, supra legitur (εἴρηκε δὲ ὡς κτέ.) et iterari hoc loco non debebat. Nec qui sequitur optativus *συναγορεύοιμι* incorruptus ad nos pervenit; orator enim si verbo finito usus est, hic ut in *κατεμεμψάμην*, aoristum indicativi scripsit; sin, quod potius crediderim, participio uti maluit, praesens tempus adhibuit, ut locus deleta particula *καί* hanc formam habeat: *τῇ δ' ὑστεραίᾳ πάλιν συναγορεύων τῷ Φιλοκράτει τὴν ἐκκλησίαν εὐημερήσας ᾠχόμην φέρων.*

§ 66. *πότερα ὡς αὐτὸς εὐδοξήσων ἢ ὡς ἐκεῖνον ὠφελήσων; ἀλλ' οὐκ ἐνῆν ἀμφότερα ἐξενέγκασθαι, ἀλλ' ὑπὸ πάντων μὲν μισεῖσθαι, περαίνειν δὲ μηδέν.* Apertum est verbis, *ἀλλ' οὐκ ἐνῆν ἀμφότερα ἐξενέγκασθαι* parum accurate responderi ad ea, quae praecedunt: orator enim quum iudices rogat, utrum suam ipsius famam spectaverit, an Philocratis utilitatem, palam est fieri non posse ut utrumque sibi proposuerit. Itaque non erat, cur referret, *ἀλλ' οὐκ ἐνῆν ἀμφότερα ἐξενέγκασθαι*; his verbis ita demum bene responderet, si quaestio esset: *ἆρ' ὡς αὐτός τε εὐδοξήσων καὶ ἐκεῖνον ὠφελήσων*; Aeschines mihi videtur nihil scripsisse quam, *ἀλλ' οὐκ ἐνῆν*, quod si quis supplere vellet in hunc modum facere deberet: *ἀλλ' οὐκ ἐνῆν ἐμὲ οὔτ' αὐτὸν εὐδοξεῖν ἐκ τούτων, οὔτ' ἐκεῖνον ὠφελεῖν, ἀλλ' ὑπὸ πάντων μὲν μισεῖσθαι, περαίνειν δὲ μηδέν.*

§ 67. *ὅτε ἐβουλεύετο ὁ δῆμος περὶ συμμαχίας τῆς πρὸς Φίλιππον.* Scribendum *περὶ τῆς εἰρήνης καὶ συμμαχίας τ. πρ. Φ.* ut est infra in hac § et in § 68.

§ 68. *μαρτυρεῖ Ἀμύντωρ Αἰσχίνῃ — Δημοσθένην ἐπιδείξασθαι παρακαθήμενον ψήφισμα γεγραμμένον ἑαυτῷ — καὶ ἀνακοινοῦσθαι αὐτὸν αὐτῷ εἰ δῷ τῷ γραμματεῖ ἐπιψηφίσασθαι τοῖς προέδροις.* Apud Athenienses *οἱ πρόεδροι* non dicuntur *ἐπιψηφίσασθαι τὰς γνώμας* sed *ἐπιψηφίσαι*; Aeschines igitur medio uti non potuit. Praeterea dativus *τοῖς προέδροις* nullam explicatio-

Digitized by Google

nem admittit: quod enim dativum regit verbum, δῷ, copulatur cum τῷ γραμματεῖ; aliud autem, unde pendeat, non est. Ego oratorem hic, ut in § 64, nihil scripsisse puto quam, εἰ δῷ τῷ γραμματεῖ: quid scribae faciendum esset, si quis in concione psephisma ei tradidisset, omnibus constabat et disertis verbis commemorari opus non erat.

§ 73. καὶ τὴν εἰρήνην τοὺς τῶν πολέμων ἡγεμόνας ἀλλὰ μὴ τοὺς πρέσβεις ἀπαιτεῖτε. Nihil esset quod improbaremus pluralem numerum τῶν πολέμων, si non praecederet singularis τὴν εἰρήνην, sed plurali numero τὰς εἰρήνας. Nunc autem Aeschines aperte loquitur de bello Macedonico et de pace cum Philippo, ut necessario scribendum sit τοῦ πολέμου.

§ 74. ἀποβλέπειν δὲ εἰς τὰ προπύλαια τῆς ἀκροπόλεως ἐκέλευον ἡμᾶς. Athenienses quum de propylaeis loquuntur non solent addere τῆς ἀκροπόλεως; haec enim velle eos et de aliis sermonem non esse per se intelligitur. Hoc igitur loco τῆς ἀκροπόλεως insiticium esse puto; alia res est in § 105, ubi legimus, ὡς δεῖ τὰ τῆς Ἀθηναίων ἀκροπόλεως προπύλαια μετενεγκεῖν εἰς τὴν προστασίαν τῆς Καδμείας. Epaminondae enim haec verba sunt Atheniensium acropolin Thebanorum Cadmeae opponentis.

§ 76. τὴν δ' εἰς Σικελίαν στρατείαν φυλάττεσθαι, ἣν ἐξέπεμψαν Λεοντίνοις βοηθήσοντες, — καὶ τὴν τελευταίαν ἀβασιλίαν φυλάξασθαι, ὅθ' κτέ. Palam est alterum utrum vel φυλάττεσθαι vel φυλάξασθαι insiticium esse; Aeschines enim numquam adeo orationis nitorem neglexit, ut intra breve spatium in eadem sententia sine causa bis eumdem infinitivum adhibere potuerit. Ego φυλάττεσθαι praetulerim, quoniam et infinitivus melius primo loco ponitur et orator supra § 75. non aoristo sed praesenti tempore utitur in infinitivis μιμεῖσθαι, φυλάττεσθαι, ζηλοῦν.

§ 82. ἤδη δὲ ἡμῶν κεχειροτονημένων ἐπὶ τοὺς ὅρκους, οὔπω δὲ ἀπηρκότων ἐπὶ τὴν ὑστέραν πρεσβείαν, ἐκκλησία γίγνεται. Palam est legationem, ad quam obeundam legati pro-

Digitized by Google

fecti nondum erant, eam esse quam modo τὴν ἐπὶ τοὺς ὅρκους dixit Aeschines, qua ipse cum collegis populi iussu perfuncturus erat. Itaque stulte interpolator adscripsit ἐπὶ τὴν ὑστέραν πρεσβείαν, quasi ulla de oratoris mente dubitatio existere posset et non ipse potius lectores his verbis in errorem induceret, quae quum abundent, si ἡ ἐπὶ τοὺς ὅρκους πρεσβεία significatur, a multis de alia legatione intelligi necesse est.

§ 83. Κριτόβουλος ὁ Λαμψακηνὸς εἶπε παρελθὼν ὅτι πέμψειε μὲν αὐτὸν Κερσοβλέπτης, ἀξιοῖ δὲ — συναναγραφῆναι Κερσοβλέπτην ἐν τοῖς ὑμετέροις συμμάχοις. In his accusativus Κερσοβλέπτην debetur interpolatori, qui non vidit infinitivo συναναγραφῆναι idem subiectum esse quod verbis πέμψειε et ἀξιοῖ, nominativum Κερσοβλέπτης.

§ 87. ἢ πῶς οὐκ εἰκότως οἱ πατέρες ἡμῶν ἐν ταῖς Φονικαῖς δίκαις ἐπὶ Παλλαδίῳ κατέδειξαν — τοὺς νικῶντας τῇ ψήφῳ ἐξορκίζεσθαι — τἀληθῆ καὶ τὰ δίκαια ψηφίζεσθαι τῶν δικαστῶν ὅσοι τὴν ψῆφον ἤνεγκαν αὐτῷ καὶ ψεῦδος μηδὲν εἰρηκέναι. Tria mihi in his vitia deprehendere videor: primum male articulus omissus est in verbis ἐν ταῖς Φονικαῖς δίκαις ἐπὶ Παλλαδίῳ, ubi corrigendum ταῖς ἐπὶ Παλλαδίῳ; deinde vitiose editur ψηφίζεσθαι praesenti tempore, quum sententia postulet ut scribatur ἐψηφίσθαι, perfecto tempore, ut statim post εἰρηκέναι, et hodieque in uno cod. i. legatur ἐψηφίσθη; denique post ψεῦδος inserendum αὐτός, καὶ ψεῦδος αὐτὸς μηδὲν εἰρηκέναι: is enim, qui suffragiis vicerat, iurabat se nihil mentitum esse, non iudices nihil mentitos esse, ut hodie vulgatur.

Ibid. τοῖς δὲ δικασταῖς εὔχεσθαι πολλὰ καὶ ἀγαθὰ εἶναι infinitivus εἶναι, quem Graeci addere post εὔχεσθαί τινί τι non olent, insiticius esse videtur.

§ 88. Εἰ γὰρ μηδεὶς ἂν ὑμῶν ἑαυτὸν ἀναπλῆσαι Φόνου δικίου βούλοιτο, ἤ που ἀδίκου γε φυλάξαιτ' ἂν τὴν ψυχὴν ἢ τὴν ὁσίαν ἢ τὴν ἐπιτιμίαν τινὸς ἀφελόμενος, ἐξ ὧν αὐτοὺς ἀνηρήκασί ινες, οἱ δὲ καὶ δημοσίᾳ ἐτελεύτησαν. Aeschines etiam eos, ui non capitis damnati, sed bonis et iure civitatis multati

Digitized by Google

sint, saepius mortem obire dicit; hoc autem fieri duobus modis; alios enim ipsos sibi mortem conscisceré, alios *publice interfici*. Non opus est multis ostendere, ultima verba turpi vitio laborare; nemo enim non videt, fieri non posse, ut homines publice interfecti sint, propterea quod non morte multati, sed bonis exuti vel infames facti essent. Aeschines mihi videtur dixisse alios mortem sibi conscivisse, alios vero dolore animi et sollicitudine confectos periisse. Notum est hac in re apud Graecos verbum ἀδημονεῖν et ἀδημονία; hoc nomine oratorem usum esse puto et scripsisse, οἱ δὲ καὶ ἀδημονίᾳ ἐτελεύτησαν. At, inquies, ἀδημονία apud Plutarchum et recentiores saepius legitur, apud Atticos vero huius aetatis scriptores non exstat. Est ita, sed etiam ἀδημονεῖν rarum est et si Demosthenis unum et duos vel tres Platonis et Xenophontis locos exceperis, apud optimos auctores non invenitur. Parum igitur abfuit quin verbum ἀδημονεῖν, quod Atticum esse hodie nemo dubitat, nullo Attici scriptoris exemplo confirmaretur, nec quidquam impedit quominus etiam substantivum ἀδημονία, quod in Atticorum reliquiis hodie non compareat, apud optimos quoque in usu fuerit, et si res ferret adhiberetur.

§ 93. καὶ σεμνολογεῖς ἡμῖν ὡς οὐκ εἰδόσι τούτοις, ὅτι Δημοσθένους υἱὸς εἶ νόθος τοῦ μαχαιροποιοῦ. In his dativus ὡς οὐκ εἰδόσι τούτοις vitio natus est: τούτοις enim, quo indices et auditores significantur, copulari nequit cum personali ἡμῖν, quod ipsum oratorem complectitur. Fuit qui locum corruptum esse videret et corrigeret, quod est in cod. i. ὡς οὐκ εἰδότι τοῦτο, ὅτι κτέ. Sed haec Aeschinis manus non est; τοῦτο enim abundat et frustra additur. Mihi librarii in culpa esse videntur, qui quum Aeschines notissima constructione usus scripsisset: καὶ σεμνολογεῖς ἡμῖν, ὡς οὐκ εἰδότας τούτους, ὅτι κτέ., accusativos post dativum ἡμῖν pro corruptis habuerunt et de suo dederunt ὡς οὐκ εἰδόσι τούτοις. Exemplum est apud Platonem, Prot. 342. c. φιλογυμναστοῦσι καὶ βραχείας ἀναβολὰς φοροῦσιν, ὡς δὴ τούτοις κρατοῦντας τῶν Ἑλλήνων τοὺς Λακεδαιμονίους. et Xenophontem Memor. Socr. I. 2. 20. τοὺς υἱεῖς οἱ πατέρες ἀπὸ τῶν πονηρῶν ἀνθρώπων εἴργουσιν, ὡς τὴν

Digitized by Google

μὲν τῶν χρηστῶν ὁμιλίαν ἄσκησιν οὖσαν τῆς ἀρετῆς, τὴν δὲ τῶν πονηρῶν κατάλυσιν.

§ 94. ἐγὼ δ' αἱρεθεὶς πρεσβευτὴς ἐπὶ τοὺς Ἀμφικτύονας, ἀρρώστως δ' ἔχων καὶ μετὰ πολλῆς προθυμίας ἀπαγγέλλων ἀφ' ἧς ἦκον πρεσβείας πρὸς ὑμᾶς, τὴν μὲν πρεσβείαν οὐκ ἐξωμοσάμην. Variae, quibus haec sententia constat, partes a librariis loco suo motae et perverso ordine dispositae sunt. Aeschines enim procul dubio primo id loco dixit, quod si temporum rationem habeas primum fuit et fecit, ut iterum legatus crearetur, *se summo cum studio ad populum de legatione retulisse*; dein reliqua subiecit. Locus igitur in hunc modum corrigendus esse videtur: ἐγὼ δὲ καὶ μετὰ πολλῆς προθυμίαν ἀπαγγελας ἀφ' ἧς ἦκον πρεσβείας πρὸς ὑμᾶς, αἱρεθεὶς πρεσβευτὴς ἐπὶ τοὺς Ἀμφικτύονας, ἀρρώστως δ' ἔχων, τὴν μὲν πρεσβείαν οὐκ ἐξωμοσάμην. In locum praesentis ἀπαγγέλλων necessario aoristum ἀπαγγείλας substituendum esse, demonstrare supersedeo.

§ 101. ὡς δ' ἤμεν ἐν Μακεδονίᾳ καὶ συνήλθομεν εἰς ταὐτὸν καὶ Φίλιππον ἐκ Θράκης παρόντα κατειλήφαμεν, ἀνεγνώσθη μὲν τὸ ψήφισμα, καθ' ὃ ἐπρεσβεύσαμεν. Perfectum κατειλήφαμεν, quod suspectum Bekkero, vitiosum non est, sed in proxime antecedentibus inter καὶ et Φίλιππον inserenda particula γάρ: nimirum verba, καὶ γὰρ Φίλιππον ἐκ Θράκης παρόντα κατειλήφαμεν, ab Aeschine interposita sunt, ut explicaret, quare legati convenissent et de mandatis deliberassent: quippe si Philippus etiam tum in Thracia fuisset, οὐκ ἂν συνῆλθον εἰς ταὐτόν. In sequentibus imperfectum ἐπρεσβεύομεν, quod est in cod. i. praefero aoristo ἐπρεσβεύσαμεν; legationem enim etiam tum obibant.

§ 115. ἐάν τις ἢ συλᾷ τὰ τοῦ θεοῦ ἢ συνειδῇ τι ἢ βουλεύῃ τι κατὰ τῶν ἐν τῷ ἱερῷ. In his legendum βουλεύῃ, praesenti tempore, ut συλᾷ et συνειδῇ.

§ 118. πότερον οὖν ὁ μηδὲν προθυμηθεὶς ἐργάσασθαι ἀγαθὸν δίκαιός ἐστιν εὐδοξεῖν, ἢ ὁ μηδὲν ὢν ἦν δυνατὸς ἐλλείπων.

Digitized by Google

Participium praesentis ἐλλείπων hoc loco ferendum non est. Aeschines loquitur de praeteritis et quum hanc ob causam tum ob aoristum προθυμηθείς et quod sequitur μηδὲν ὧν ἦν δυνατός corrigendum ἐλλιπών.

§ 120. ταῦτα οὐ διηγήσασθαί με φησὶν, ἀλλ' ἐπηγγέλθαι τὴν Εὔβοιαν παραδώσειν. Unice probanda lectio codicis l. διηγῆσθαι: perfectum enim hic requiritur ut statim post in verbo ἐπηγγέλθαι.

Ibid. ἐγὼ δὲ ὑπειλήφειν δεῖν τὴν πόλιν τὴν ὑπὲρ τῶν ὅλων μέλλουσαν βουλεύεσθαι μηδενὸς λόγου Ἑλληνικοῦ ἀνήκοον εἶναι. Alterum τὴν expungendum est; τὴν πόλιν enim intelligendum de Athenis, neque igitur est nomen appellativum, sed nomen proprium.

§ 121. ἐγὼ δ' ὑμᾶς ἡδέως ἂν ἐροίμην εἴ τις πώποτε — ἐξ οἷς πεπρέσβευκε κεκώλυται πρὸς τὸν δῆμον ἀπαγγέλλειν καὶ ἀγανακτεῖν ὑπὸ τῶν συμπρέσβεων τούτους ἔγραψεν ἐπαινέσαι. Codices omnes habent ἔγραψεν; at aoristus hoc loco nihilo magis ferri potest, quem paulo ante recte scriberetur ἐκωλύθη pro optima codicum lectione κεκώλυται. Itaque corrigendum γέγραφεν, quod ut κεκώλυται pendet a verbis εἴ τις πώποτε Ἀθηναίων.

§ 133. ἔδησαν οἱ τύραννοι τοὺς πρέσβεις τοὺς ἐπαγγελλομένους ὑμῖν παραδοῦναι τὰ Φυλακτήρια. Legati, quos tyranni in vincula coniecerant, non hoc ipso tempore pollicebantur Atheniensibus Phocenses Pylas Proxeno tradituros, sed id fecerant multo ante, quum legationem apud eos obibant et auxilia petebant. Itaque pro praesenti ἐπαγγελλομένους scribendum perfecto tempore ἐπηγγελμένους: praeterea aoristus παραδοῦναι mutandus in futurum παραδώσειν, quod est in cod. a. et § 132.

§. 135. ἀκούετε τῶν χρόνων παραναγιγνωσκομένων — καὶ τῶν μαρτύρων ὑμῖν προσδιαμαρτυρησάντων. In his sine mora corrigendum προσδιαμαρτυρούντων, et propter praesens ἀκούετε

Digitized by Google

et quia alterum participium, *παραναγιγνωσκομένων*, itidem praesens est.

§ 136. *οὐ πάντες προσεδοκᾶτε Φίλιππον ταπεινώσειν Θηβαίους — τῷ μὴ βούλεσθαι δύναμιν ἀνθρώπων ἀπίστων ἐπασκῆσαι*; Athenienses non timebant ne Philippus milites Thebanorum exercitaturus esset, qua de re nullus umquam sermo fuit, sed ne potentiam eorum *augeret*. Aeschines procul dubio scripserat non *ἐπασκῆσαι*, sed *ἐπαυξῆσαι*.

§ 138. *καὶ πότερον ἦν ἀσφαλεστέρα καὶ καλλίων Ἀθηναίοις ἡ ἔξοδος ἡνίκα ἤκμαζον ἐν τῇ μανίᾳ Φωκεῖς, ἐπολέμουν δὲ Φιλίππῳ, εἶχον δὲ Ἀλπωνὸν καὶ Νίκαιαν μήπω παραδόντος Φαλαίκου Μακεδόσι, τὰς σπονδὰς δὲ οἷς ἐμέλλομεν βοηθεῖν τὰς μυστηριώτιδας οὐκ ἐδέχοντο, Θηβαίους δ' ὄπισθεν κατελείπομεν, μεταπεμπομένου μὲν Φιλίππου, ὅρκων δ' ἡμῖν καὶ συμμαχίας γεγενημένης, Θετταλῶν δὲ καὶ τῶν ἄλλων Ἀμφικτυόνων στρατευόντων*; Bekkerus non vidit hanc periodum duabus constare partibus, quae ita inter se opponantur, ut Aeschines iudices interroget, utrum hoc an illud Atheniensibus utilius futurum fuisse censeat. Itaque particulam *ἤ*, quae in cod. h. rectissime ponitur ante *μεταπεμπομένου* non admittit, licet res ipsa et particula *μέν* post *μεταπεμπομένου* posita, nullam de loci interpretatione dubitationem relinquat. Sed aliis praeterea vitiis laborat locus: Aeschines enim ostendit eum fuisse rerum statum et apud Phocenses et apud Athenienses ut longe deteriore conditione futura fuisset expeditio, quam Phocensium rogatu primum mittere decreverant, ea quam postea Philippus eos ut mitterent invitavit. In iis autem, quae ante oculos nobis ponuntur, unum est, quod historiae adversetur, alterum, quod Phocensium conditionem non peiorem sed meliorem faciat. Phocenses, inquit, *ἐπολέμουν δὲ Φιλίππῳ*; imo cum Thebanis et Thessalis; nam Philippus ante pacem cum Atheniensibus factam bellum Phocicum non suscepit, nec ulla Thebanis auxilia misit: praeterea nihil erat in hac re, quare Athenienses milites iis non mitterent, siquidem aliquanto ante pacem cum Philippo compositam gesta sunt. Deinde quod castella Alponum et Nicaeam, quae postea a Phalaeco Mace-

Digitized by Google

donibus tradita sunt, etiam tum in Phocensium manibus fuisse ait, haec res conditionem Atheniensium, si quam expeditionem misissent, non peiorem sed multo meliorem et minus periculosam reddidisset: qui enim castella illa tenebat, Macedones ab aditu Graeciae prohibere poterat; aliud enim ad Pylas iter non est: conf. § 152. Quae quum ita sint, ego nullus dubito, quin ea, quae de castellis hoc loco dicuntur, ab interpolatore adscripta sint; Aeschines enim nihil dicturus erat, quod contra se faceret et tuto auxilia Phocensibus mitti potuisse ostenderet. Quod vero ad verba attinet, quibus tum bellum Phocensibus cum Philippo fuisse dicitur, in his scriptoris manus facili emendatione restitui potest. Aeschines enim scripserat *ἐπολεμοῦμεν δὲ Φιλίππῳ*, quibus verbis in secunda sententiae parte opponitur: *ὅρκων δ' ἡμῖν καὶ συμμαχίας γεγενημένης*. Universa sententia, interpolatione deleta et corruptis emendatis, sic scribenda esse videtur: *καὶ πότερον ἦν ἀσφαλεστέρα καὶ καλλίων Ἀθηναίοις ἡ ἔξοδος, ἡνίκα ἤκμαζον ἐν τῇ μανίᾳ Φωκεῖς, ἐπολεμοῦμεν δὲ Φιλίππῳ, τὰς σπονδὰς δὲ οὐ ἐμέλλομεν βοηθεῖν τὰς μυστηριώτιδας οὐκ ἐδέχοντο, Θηβαίους δ' ὄπισθεν κατελείπομεν, ἢ μεταπεμπομένου μὲν Φιλίππου κτέ.*

§ 139. *πρεσβεύοντος ἐμοῦ τὴν τρίτην ἤδη πρεσβείαν ἐπὶ τὸ κοινὸν τῶν Ἀμφικτυόνων, ἐφ' ᾗν τολμᾷς με λέγειν ὡς οὐ χειροτονηθεὶς ᾠχόμην, ἐχθρὸς δ' ὢν οὔπω καὶ τήμερον ἠθέλησάς με εἰσαγγεῖλαι παραπρεσβεύσασθαι.* Hic in verbis *τολμᾷς με λέγειν*, in locum pronominis *με*, quod abundat et ferendum non est, succedere debet particula *μέν*; manifesta enim oppositio est inter *τολμᾷς μὲν λέγειν* et *ἐχθρὸς δ' ὢν οὔπω — ἠθέλησας*. Etiam verbum *ἠθέλησας* corruptum est; Demosthenes enim Aeschinem accusare volebat quidem, sed id facere non sustinuit; verebatur enim ne quintam suffragiorum partem non ferret. Itaque scribendum: *ἐχθρὸς δ' ὢν οὔπω καὶ τήμερον τέτληκάς με εἰσαγγεῖλαι παραπρεσβεύσασθαι*. Conf. Arist. Plut. vs. 280. *φράσαι δ' οὔπω τέτληκας ἡμῖν*, et Thesm. vs. 545. *ἥτις μόνη τέτληκας | ὑπὲρ ἀνδρὸς ἀντειπεῖν*.

§ 142. *κατηγόρουν ἄν μου Βοιωτοὶ καὶ Φωκέων οἱ φεύγοντες*. Bekkerus recipere debebat lectionem cod. e. Βοιωτῶν

Digitized by Google

non enim omnes Boeotiae populi nec tota gens Boeotorum Aeschinem accusavisset, sed illi tantum, qui exules Athenis morabantur et quos Aeschines, ni calumniatur eum Demosthenes, ἐκώλυσε κατελθεῖν.

Ibid. οὓς ἐγὼ ἔσωσα Οἰταίων ἐγχειρούντων λέγειν ὡς δεῖ τοὺς ἡβῶντας ὠθεῖν κατὰ τοῦ κρημνοῦ καὶ παρήγαγον εἰς τοὺς Ἀμφικτύονας ὥστε ἀπολογίας τυχεῖν. Male in his editur ἔσωσα — καὶ παρήγαγον, quasi duo essent, quae pro Phocensibus fecisset Aeschines, quod ab interitu servasset quodque in consilium Amphictyonum introduxisset. At res aliter se habuit: Aeschines enim Phocenses eo salvos fecit, quod aditum ad Amphictyones iis aperuit. Itaque corrigendum: οὓς ἐγὼ ἔσωσα — παραγαγὼν εἰς τοὺς Ἀμφικτύονας κτέ.

§ 146. ἅμα γὰρ ταῖς αἰτίαις ταύταις Φανῆναί με δεῖ θηριώδη. Legendum ἅμα γὰρ τῇ αἰτίᾳ ταύτῃ; spectant enim haec unum illud accusationis caput, quo proditorem esse Aeschinem arguebat Demosthenes, μάλιστα δὲ ἠγωνάκτησα, ἡνίκα ἠτιᾶτο εἶναί με προδότην.

§ 147. σὺ μὲν, ὦ Δημόσθενες, ταῦτα ἐπλάσω ἐπ' ἐμὲ, ἐγὼ δ' ὡς ἐπαιδεύθην καὶ δικαίως ἐξηγήσομαι. Vix dubito quin Aeschines, quo magis appareret, quomodo haec sententia cum superioribus coniuncta esset, particulam γάρ adhibuerit et scripserit: σὺ μὲν γὰρ, ὦ Δ. κτέ. Praeterea in sequentibus corrigendum: ἐγὼ δ' ὡς ἐγεννήθην καὶ ἐπαιδεύθην καὶ δὴ ἐξηγήσομαι. Aeschines enim de parentibus et propinquis suis prius exponit, quam iudicibus enarret ut adolescentiam transegerit et institutus sit; itaque ἐγεννήθην, quod saepe cum ἐπαιδεύθην coniungitur, hic omitti nullo modo potuit. Conf. Demosth. p. 1384. 11. γεγεννῆσθαι καλῶς καὶ πεπαιδεῦσθαι σωφρόνως. Quod vero pro καὶ δικαίως scripsi καὶ δή in oculos incurrit δικαίως huic loco non convenire et sensu cassum esse, quum contra καὶ δή, quod ponitur pro ἤδη et aptissimum sit et δή vel δι facile a librario pro compendio adverbii δικαίως haberi potuerit.

Digitized by Google

§ 160. σκοπεῖτε γὰρ δὴ καθ' ἕκαστον, ὦ Ἀθηναῖοι, ποῖον ἐγὼ ψήφισμα γράψας κρίνομαι, ἢ ποῖον νόμον λύσας, ἢ ποῖον γενέσθαι κωλύσας ἢ τίνας ὑπὲρ τῆς πόλεως συνθήκας ποιησάμενος, ἢ τί τῶν δεδογμένων περὶ τῆς εἰρήνης ἀπαλείψας ἢ τί τῶν μὴ δοξάντων ὑμῖν προσγράψας; Aeschines non accusatur a Demosthene, quod legem abrogarit, nec quod prohibuerit, quominus lex aliqua fieret, nec quod pactum aliquod pro civitate fecerit, neque habent illa quidquam commune cum γραφῇ παραπρεσβείας, quam Demosthenes in eum instituit. Palam est omnia a verbis ποῖον νόμον ad συνθήκας ποιησάμενος a stupido interpolatore inserta esse, qui ipsam adeo falsae legationis actionem, qualis esset, ignorarit. Etiam verba ποῖον ἐγὼ ψήφισμα γράψας κρίνομαι gravi vulnere laborant; nam omnino scribendum μεταγράψας. Aeschines, »Nihil, inquit, in psephismate a me vel mutatum vel expunctum vel adscriptum est."

§ 164. ὠνείδισας δέ μοι καὶ πολιτείας ἐμπληξίαν, εἰ τὰ πρεσβευκὼς πρὸς Φίλιππον πρότερον παρεκάλουν ἐπ' ἐκεῖνον τοὺς Ἕλληνας. Hic locus librariorum incuria corruptus est, qui participium scripserunt, ubi Aeschines verbum finitum dederat et contra. Corrigendum: εἰ πεπρέσβευκα πρὸς Φίλιππον πρότερον παρακαλῶν ἐπ' ἐκεῖνον τοὺς Ἕλληνας. Constat enim Aeschinem prius Graecos in Philippum concitasse, postea legationem obiisse.

Ibid. ἐπολεμεῖτε Λακεδαιμονίοις καὶ μετὰ τὴν ἐν Λεύκτροις συμφορὰν τοῖς αὐτοῖς ἐβοηθεῖτε. Sententia postulat ut corrigamus ἐβοηθήσατε: Athenienses enim post Leuctricam pugnam opem ferre Lacedaemoniis coeperunt.

§ 165. τὸν δὲ ἀγαθὸν σύμβουλον τί χρὴ ποιεῖν; οὐ τῇ πόλει πρὸς τὸ παρὸν τὰ βέλτιστα συμβουλεύειν; τὸν δὲ πονηρὸν κατήγορον τί χρὴ λέγειν; οὐ τοὺς καιροὺς ἀποκρυπτόμενον τῆς πράξεως κατηγορεῖν; τὸν δὲ ἐκ φύσεως προδότην πῶς χρὴ θεωρεῖν; ἆρά γε οὐχ ὡς σὺ τοῖς ἐντυγχάνουσι καὶ πιστεύσασι κέχρησαι; λόγους εἰς δικαστήρια γράφοντα μισθοῦ τούτους ἐκφέρειν τοῖς ἀντιδίκοις; ἔγραψας λόγον Φορμίωνι.

Digitized by Google

τῷ τραπεζίτῃ χρήματα λαβών· τοῦτον ἐξήνεγκας Ἀπολλοδώρῳ τῷ περὶ τοῦ σώματος κρίνοντι Φορμίωνα. Haec paragraphus, quam totam apposui, non uno loco prava interpolatorum diligentia laborat. Videamus singula. Primum conspicitur in verbis τὸν δὲ πονηρὸν κατήγορον τί χρὴ λέγειν; in quibus κατήγορον ab aliena manu illatum est. De malo accusatore enim hic non agitur, sed de malo oratore vel potius συμβούλῳ τῆς πόλεως, qui bono illi opponitur, de quo supra dixit. Aeschines post πονηρόν nomen σύμβουλον non subiecit; hunc enim intelligi e superioribus manifestum est: at stupidus interpolator, quum id non perspexisset et Aeschinem paulo post verbo κατηγορεῖν uti videret, (τοὺς καιροὺς ἀποκρυπτόμενον τῆς πράξεως κατηγορεῖν) qui accusaret, eum accusatorem esse putavit, et nomen κατήγορον in textum intulit. Deinde verba χρὴ λέγειν et inferius χρὴ θεωρεῖν mihi suspecta sunt. Orator enim ita respondet ad quaestiones, quas ipse sibi ponit, ut eum in his non verbis λέγειν et θεωρεῖν usum esse, sed ut in prima quaestione verbum ποιεῖν intelligere appareat. Quod enim malum oratorem ait de temporibus tacere sed τῆς πράξεως κατηγορεῖν, hoc non est *dictum* sed *factum*, quemadmodum supra πρὸς τὸ παρὸν τὰ βέλτιστα συμβουλεύειν. Nec quae sequitur quaestio, τὸν δὲ ἐκ Φύσεως προδότην πῶς χρὴ θεωρεῖν; iis quae ad haec respondet orator accommodata est. Vides enim, quam inepta sententia nascatur, si verbum θεωρεῖν, quod e superioribus intelligi necesse est, inseramus: ἆρά γε οὐχ (οὕτω χρὴ θεωρεῖν) ὡς σὺ τοῖς ἐντυγχάνουσι καὶ πιστεύσασι κέχρησαι; Contra si pro θεωρεῖν ponatur ποιεῖν omnia optime procedunt; ἆρά γε οὐχ (οὕτω χρὴ ποιεῖν) ὡς σὺ κτέ. Orator igitur verbis λέγειν et θεωρεῖν usus non est, et nihil dedit quam τὸν δὲ πονηρὸν τί; et τὸν δὲ ἐκ Φύσεως προδότην πῶς; nam quod supra legitur χρὴ ποιεῖν huc trahi oportere, interpolatorem latuit, sed lectoribus, quos Aeschines norat, primo adspectu in oculos incurrere debebat. Ultimo denique loco insiticia sunt verba: λόγους εἰς δικαστήρια γράφοντα μισθοῦ τούτους ἐκφέρειν τοῖς ἀντιδίκοις; Orator enim non universe hoc dicere sed exemplis e Demosthenis vita sumtis rem illustrare volebat: hoc manifestum quum e verbis ὡς σὺ τοῖς ἐντυγχάνουσι καὶ πιστεύσασι κέχρησαι, tum ex iis quae de Phormione, Apollodoro, Ari-

Digitized by Google

starcho statim post sequuntur. Itaque illa, quae prorsus inutilia, delenda sunt et tota § hoc modo scribenda est: τὸν δὲ ἀγαθὸν σύμβουλον τί χρὴ ποιεῖν; οὐ τῇ πόλει πρὸς τὸ παρὸν τὰ βέλτιστα συμβουλεύειν; τὸν δὲ πονηρὸν τί; οὐ τοὺς καιροὺς ἀποκρυπτόμενον τῆς πράξεως κατηγορεῖν; τὸν δὲ ἐκ Φύσεως προδότην πῶς; ἆρά γε οὐχ ὡς σὺ τοῖς ἐντυγχάνουσι καὶ πιστεύσασι κέχρησαι; ἔγραψας λόγον Φορμίωνι τῷ τραπεζίτῃ χρήματα λαβών· τοῦτον ἐξήνεγκας Ἀπολλοδώρῳ τῷ περὶ τοῦ σώματος κρίνοντι Φορμίωνα.

§ 169. καὶ τὰς ἄλλας τὰς ἐκ διαδοχῆς ἐξόδους τὰς ἐν τοῖς ἐπωνύμοις καὶ τοῖς μέρεσι ἐξῆλθον. In his verba καὶ τοῖς μέρεσι interpolatori debentur; Aeschines enim supra (§ 168.) dixit de prima adolescentium militia, quae ἡ ἐν τοῖς μέρεσι appellatur, hic autem de illa loquitur, qua viri aetate militari perfungi solent, quam Athenis τὴν ἐν τοῖς ἐπωνύμοις dici constat: itaque verbis καὶ τοῖς μέρεσι nunc locus non est. Praeterea articulus τάς, qui in cod. h. non legitur, post ἄλλας expungendus est et ἐκ διαδοχῆς coniungendum cum ἐξῆλθον.

§ 171. οὐδὲ τοὺς Δημοσθένους ὑμᾶς ἐῶν προγόνους μιμεῖσθαι (οὐ γὰρ εἰσίν) ἀλλὰ τῶν καλῶν τῇ πόλει βουλευμάτων ζηλωτὰς εἶναι παρακαλῶν. Ridicule interpolator infersit verba οὐ γὰρ εἰσίν, quasi Demosthenes proavos habeat nullos et non ipse Aeschines genus eius in Orat. adv. Ctes. § 171. nobis enarrarit. Avus maternus Demosthenis Cylon, si fides Aeschini, patriam prodidit et barbaram mulierem uxorem duxit; hac de causa, non quod nullos proavos habeat, orator Athenienses proavos eius imitari vetat.

§ 172. σπονδὰς τοῦ πολέμου πεντηκονταετεῖς ἐποιησάμεθα. Graeci, qui saepissime utuntur locutione σπονδὰς ποιεῖσθαι, numquam solent addere τοῦ πολέμου. Ineptum hoc interpolatoris additamentum est.

§ 176. καὶ τοσαῦτ' ἔχοντες ἀγαθὰ πόλεμον δι' Ἀργείους πρὸς Λακεδαιμονίους ἐξηνέγκαμεν πεισθέντες ὑπ' Ἀργείων. Alterum utrum, vel δι' Ἀργείους vel πεισθέντες ὑπ' Ἀργείων

Digitized by Google

ab annotatore in margine adscriptum indeque in textum illatum est. Ego magis in eam partem inclino ut δι' Ἀργείους genuinum esse putem, quoniam et melius hoc loco legitur et brevius dictum est, ut magis credibile sit aliquem haec illis quam illa his interpretatum esse.

Ibid. καὶ τελευτῶντες — εἰς τοὺς ἀσεβεῖς τριάκοντα ἐνεπέσομεν, οὐκ εἰρήνην ποιησάμενοι ἀλλ' ἐκ προσταγμάτων ἠναγκασμένοι. In his desidero verbum ἄγειν, quum εἰρήνην ἠναγκασμένοι, ut nemo non videt, solum per se sensu cassum sit et rescribo ἐκ προστάγματος: pluralis enim in hac locutione in usu non est. Itaque corrigendum: οὐκ εἰρήνην ποιησάμενοι ἀλλ' ἄγειν ἐκ προστάγματος ἠναγκασμένοι.

§ 179. κἀμοὶ μὲν οἱ συνδεησόμενοι πάρεισιν ὑμῶν πατὴρ μὲν — ἀδελφοὶ δὲ κτἑ. In his articulus ante συνδεησόμενοι expungendus est. Participium quod iungendum cum πάρεισιν, significat quo consilio parentes Aeschinis in iudicio adsint et quid facturi sint: πάρεισιν ἐμοὶ συνδεησόμενοι ὑμῶν. Etiam particula μέν post κἀμοί mihi suspecta est, quum nullum legatur in sequentibus δέ, quod ei opponatur.

(*Continuabitur*).

AD PHOTII LEXICON.

Photius, ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης Κωνσταντίνου πόλεως, aetatis suae, ut aiunt, homo eruditissimus et litteratissimus composuit Λέξεων συναγωγήν, quam illorum temporum more ex aliorum libris satis impudenter descripsit, messem ab aliis olim collectam facili labore in suum horreum comportans. Servavit ab interitu eximias Antiquitatis reliquias, quibus gratissimi fruimur, sed incredibile dictu est quantum sit in eruditissimo Patriarcha inscitiae et ἀκρισίας. Quem quis optime Graece scire putaverit, eum saepissime videbit implicantem sese in tam ridiculos et iam ineptos errores, ut ne futilissi-

Digitized by Google

mum quidem γραμματισὴν tam turpiter se dare in huiusmodi argumento et tam ioculariter hallucinari potuisse existimes. Dedi subinde nonnulla huius rei exempla, nunc plura sub unum conspectum ponam, ne Photio sine teste loquenti quidquam temere credas. Dabo operam ne scribarum errores, quorum in unico Codice ingens copia est, ipsi Patriarchae imputem. Afferam eos tantum locos, ubi scripturae vitia ex ipsa serie (nam glossae diligenter κατὰ στοιχεῖον divisae sunt) certa et manifesta apparent, cuiusmodi est:

Λέμμα.
Λέμφας: πέπωκας.
Λέμφοι.

ubi λέμφας dormitans elicuit ex ΛΕΛΑΦΑΣ turpissimo, ut vides, errore et paene incredibili. Paulo ante dederat: Λελάφασιν οἷον πεπώκασιν et ne sic quidem quidquam homini suboluit. Paulo ante legitur Λέκρανα: οἱ ἀγκῶνες. Capite truncata glossa est: ὀλέκρανα debebat dicere. Saepius ridiculum in modum prima pars glossae periit ut reliqua intelligi non possint, ut in Τίς ἐν Κύδωνος: ἐπὶ τῶν φιλοφρόνως δεχομένων τοὺς ξένους. Imo vero: Ἀεί τις ἐν Κύδωνος. Similiter in v. Ταῦτα πράσσων φάσκ' ἀνὴρ οὐδὲν ποιῶν. Κρατῖνος Ὥρᾳσι. Cratinus iocose dixerat:

τί ταῦτα πράττω; Φασκ' ἀνὴρ οὐδὲν ποιῶν.

sic et τιγόνιον: ἐπὶ νηπίου τίθεται male scribitur pro τιτιγόνιον. Mirifice litteras figurae non multum dissimilis confundit et perturbat. Bona fide credidit ᾔεμεν significare sciebamus, ᾔδειμεν, et de vera lectione ᾖσμεν ne cogitavit quidem. Idem homo tamen ex alia quadam λέξει descripsit ᾖσμεν: ἠπισάμεθα, et ᾖσαν: ἠπίσαντο, nam sic scribendum, non ἐπισάμεθα et ἐπίσαντο. Καντήρια, si Photio credis, est καταβατήρια. Nempe κατιτήρια KATITHPIA alias res agens sic descripsit. Θάρνυσθαι ei est συγγίνεσθαι, sat notum est θέρνυσθαι et θορός pro σπερμαίνειν et σπέρμα. Καθάπτω: κατηφορῶσω, inquit. Noli credere. καθαγιῶ verum est. Συγγαληττός: δῆμος Κεκροπίδος, inquit. Novus et inauditus is δῆμος est, Συπαληττός omnibus praeter Photium satis notus. Haec omnia, et quae deinde afferam, κατὰ στοιχεῖον scripta sunt. Continuo sequitur: Συγγραφῆς: ἄνδρες ἠροῦντο ἵνα συγγρά-

Digitized by Google

ψωσι τοὺς μεθέξοντας τῆς τῶν τετρακοσίων ἀρχῆς, in quibus I et male insertum est et statim oscitanter omissum. Emenda: Συγγραφῆς et ἠροῦντο ἰ (δέκα) ἵνα κτέ. Inter Προήκατο et Προηρόσια legitur: Προημώμενον: τὸν περὶ γάμου ἐντυγχάνοντα καὶ μνηστευόμενον. Num tu eum προημώμενον dici putas? Scilicet ΠΡΟΜΝΩΜΕΝΟΝ male legit, fortasse in glossa Platonis ex Menexeno p. 239. A. ἐπαινοῦντά τε καὶ προμνώμενον τοῖς ἄλλοις. Inter Τολμητίας et Τολυπεύειν conspiciuntur Τολόται οἱ δημόσιοι ὑπηρέται, pro τοξόται, nec minus negligenter Τάλεσιν: ἀναλώμασιν est scriptum pro τέλεσιν. Idem homo Τέλος — τὸ δαπάνημα et Τελεσθῆναι τὸ ἀναλωθῆναι dederat. Emenda obiter fragmentum Euripidis in Schol. Venet. ad Iliad. K. 56. τέλος — τὸ δαπάνημα, ὡς Εὐριπίδης ἐν Πολυείδῳ·

μάτην γὰρ οἴκῳ σὸν τόδ' ἐκβαίη τέλος.

facile enim senties veram lectionem hanc esse:

μάτην γὰρ οἴκων σῶν τόδ' ἐκβαίη τέλος.

Ὕπερθρον Photio est ὁ οὐρανός. Mira res est: sed causam reddit: ὑπὸ γὰρ τὸν αἰθέρα ὑπάρχει. Ergo ὕπαιθρον dare debuerat. Πλῆγμα, βῆμα, inquit. Minime gentium, sed πλίγμα ex πλίσσομαι, unde ἀμφιπλίξ, περιπλίγδην et alia. Προσπήξομαι: προσκυνήσω, inquit. Cave credas: προσπτύξομαι verum est. Sunt qui credant τριοβολιμαῖος esse Graecum. Auctor est Photius, sed fallit. Graecum est τριωβολιαῖος. Interpretatio τριῶν ὀβολῶν εὔωνος aut mutilata est aut vitiosa: requiritur enim aut τριῶν ὀβολῶν ἄξιος, εὔωνος, aut τριῶν ὀβολῶν ὤνιος. Aliud agens ex ὑποβολιμαῖος et sim. μ inseruit, et ω pro ο requiri non meminit, in qua re quamquam omnibus nota impegit iterum v. Ὑπόβολον, quod inter Ὑποβολιμαῖοι et Ὑποβρύχιον interpositum est. Non solum ipse fallit sed testem quem adducit corrumpit Pherecratem:

οὐχ ὁρᾷς τὴν οἰκίαν
τὴν Πολυτίωνος κειμένην ὑπόβολον;

Metri πειθανάγκη analogiae fert opem ὑπώβολον requirenti. Usus demonstrat Πουλυτίωνος esse corrigendum. Γ ei Ι esse visum est in Τεικτούς: χρῆσούς, ubi τεγκτούς verum est, qui τοῖς ἀτέγκτοις opponuntur. Alibi Ι et C confudit μεταστῆσαι scribens pro μεταιτῆσαι, et Κῶσος pro Κῷος (ΚΩΙΟΣ). Toto li-

Digitized by Google

bro passim I et EI et H negligentissime permutantur inter se, et AI — E, et T — OI, et O — Ω, et quidquid aliquam habebat soni affinitatem. Quasi perinde esset utrum H an EI scriberetur dedit: Ἥματα: ἡμέρας ἢ ἱμάτια (ἵματα an εἵματα). Itaque Φθεῖναι illi est προλαβεῖν, Graecis φθῆναι: item Φθείσεται: καταλήψεται pro φθήσεται, sed post pauca φθείσονται est διαφθαρήσονται. Nempe Homericum hoc est Iliad. Λ. 821.

ἢ ἤδη φθίσονται ὑπ' αὐτοῦ δουρὶ δαμέντες.

Periit contra forma Homerica in Μέσεγγυς: μεταξύ, nam genuinum est Μεσσηγύς, ut vides. Μυροκλῆς inauditum nomen est, Μοιροκλῆς Atheniensium Demagogus est notissimus; sic et Πτυόδωρος quis fuerit novit nemo, nobilis est Megarensis Πτοιόδωρος. Contrario errore inter Ποιήσειας et Ποῖ inseruit Πολίθιοι: τέσσαρες ἄνδρες αἱρετοὶ παρὰ Λάκωσι δύο καθ' ἕκαστον βασιλέα σύσσιτοι. Omnibus notum ex Herodoto VI. 57. et Xenophonte Rep. Laced. XV. 5. ὅτι Πύθιοι καλοῦνται, εἰσὶ γὰρ θεοπρόποι εἰς Δελφούς. Subridebis ad mentionem Μωρῶν. *Stultorum* mentionem fieri putas. Minime, συντέγματά τινα Λακωνικὰ οὕτω καλεῖται. Quin tu igitur Μορῶν scripsisti? Πύτυλος Graecum esse narrat, non est, sed πίτυλος. ΦΝΕΙ erat scriptum (φνεί), ille sibi visus est φλιει videre. Παρείετο dedit (pro παρίετο): παρῃτεῖτο et Παρείεμαι: παραιτοῦμαι. Solet sic scribi I productum, sed idem Παρείσεται: παραιτήσεται recepit, pessime pro παρήσεται. Alio loco Μιλισσόμενος: πραῦνων scribit, et Μίλιχον: πρᾶον pro μειλισσόμενος et μείλιχον. Pro Γ oscitanter T dedit in Νωταλεύματα, et I pro H in Μελιτίδης, et E pro AI in Κυεσμένον: καταπονούμενον, et H pro I in Κήνυγμα, et Γ pro T in Σηγάνιοι πυροί, et O pro Ω in Κυνοπίς: ἀναιδής. Eiusdem et etiam peioris socordiae est quod dedit Οἰκεῖλαι: ἐκβληθῆναι pro ὀκεῖλαι, Μαντινοσύνων pro μαντοσυνάων, Μεθαρμοζίμενος: μετερχόμενος pro μεθορμιζόμενος, Μαστρυλεῖον pro ματρυλεῖον, Μναρόν: μαλακόν pro μνιαρόν, Κεχήληνται: κατεπεπράϋνται ubi κεκήληται verum est. Κυρίσαι, Photio solo teste, est φιλῆσαι, at tu κύσαι repone. Συγκεκορδυλημένα habet pro ἐγκεκορδυλημένα et Ταονθαρύζειν pro τανθαρύζειν et alia complura manifestis mendis inquinata. Huic homini credemus

Digitized by Google

quidquam? Ubi monstra et portenta loquitur eius testimonium audietur? Quam bene Graece sciat vel ex hoc uno aestimes. Interpretatur qui sint τόκοι ἔφεκτοι. Esse alios τόκους ἐπιτρίτους, ἐπιπέμπτους, ἐπογδόους ne cogitavit quidem. Repetit ἔφεκτος a verbo ἐπέχειν, ut sint τόκοι οἷον ἐπεχόμενοι — μὴ μέντοι προϊόντες. Hoc demum est sapere! Descripsit haec ex alio nihilo saniore et ridiculi erroris ne minima quidem eum tangit suspicio. Quomodo, quaeso, Graecus homo dare potuit: Ὀμείρονται: ἐπιθυμοῦσι pro ἰμείρονται? aut Πέλαθρα: πλέθρα pro πέλεθρα? Huiccine credemus Τενθεύς apud Hecataeum nomen esse illius, qui a caeteris omnibus Πενθεύς dicatur? Eadem opera credas λέμφας esse Graecum pro πέπωκας. Πλατιάζειν, Photio auctore, est ἀλαζονεύεσθαι. Equidem istiusmodi testem flocci non facio et suspicor ITAAIAZEIN Ἰταλιάζειν ab illo male lectum esse. Hesychius: Ἰταλιάζειν: ἐν Ἰταλίᾳ διατρίβειν δεδεμένον. tum Ἰταλιώτης:

Οὐδ' Ἰταλιώτης οὐδ' ἀλαζὼν οὐδαμῶς.

Scitus incerti Comici senarius multo melius quid sit Ἰταλιάζειν demonstrat quam malesana Hesychii eruditio. Nihil aliud est quam ἀλαζονεύεσθαι propter Pythagoreorum fastum et arrogantiam ita iocose dictum. Parco nunc quidem pluribus et indicabo errores quosdam, quibus scribae reliquias antiquarum λέξεων a Photio descriptas commacularunt. In v. Τὰ Σαμίων ὑποπτεύεις legitur: τοὺς δὲ ἔσιξαν τῇ καλουμένῃ Σαμιῇ, ἥ ἐστιν εἶδος πάθους Σαμιακοῦ, tu corrige: τῇ καλουμένῃ Σαμαίνῃ, ἥ ἐστιν εἶδος πλοίου Σαμιακοῦ. Stultissimi mortalium ΠΛΟΙΟΤΣΑΜΙΑΚΟΥ in πάθους Σαμιακοῦ deformarunt, quemadmodum in v. Ταχυβάμονας ὅρκους pro βέλτιον δὲ τοὺς ἐν ἔρωτι γινομένους νοεῖν alias res agentes dederunt τοὺς ἐν ἑτέρῳ τινὶ γινομένους. Foedus barbarismus in vicinia conspicitur Τέθνασο: προσακτικόν, imo vero Τέθναθι. Mireris talia Graecos iam tum oportuisse doceri, sed mira iam tum (multis annis priusquam antiquissimi quibus hodie utimur Codices scriberentur) erat antiqui sermonis ignorantia et in vulgatissimis impingebant. Si Photius unus omnium longe eruditissimus pro ἤσμεν *noveramus* nil mali suspicans ἤεμεν: ἤδειμεν in suam farraginem recipere potuit, quid tu caeteros committere potuisse putes? Τελμισεῖς οἰκοῦσιν ἐν Καρίᾳ κατέχοντες ἐξή-

Digitized by Google

κοντα σάδια Ἀλικαρνασσοῦ. Quis intelligit quid dicat, sed ἀπέχοντες scribendum intelliges. Quantum ubique cerno monstrorum! Τέμνειν illi est πείθειν, τιμᾶν, ἡγεῖσθαι, et Τέμνουσι Φάρμακον (mirabile dictu) τιμῶσιν, ἡγοῦνται significare narratur. Eodem die credam τέλος, ut in vicinia legitur, esse ἀρχήν. Verum istis nemo poterit umquam Φάρμακον τέμνειν. Nata sunt ex turpissimis erroribus et cum contemtu sunt abiicienda. Facilius emendabitur Τήβεννα: ἱμάτιον ἢ χλαμὺς ὃ φοροῦσιν τύραννοι. Facessant *tyranni* et redeant οἱ Ῥωμαῖοι, quorum *toga* τήβεννος a Graecis dicitur. Caeterum (quod cum magistri pace dictum sit) *toga* neque ἱμάτιον est neque χλαμύς. Θηβαλλαδοῦς dicitur esse ὁ ὑπὸ τιτθῇ τεθραμμένος pro ὑπὸ τήθῃ. Proverbium est non, ut editur, Τὴν ἐμὴν κάμνειν νόσον sed κάμνεις, sumtum ex aliquo poëta Comico ut pleraque omnia istiusmodi. Inepte admodum multa aut coniungenda distracta sunt, aut disiungenda in unum contracta. Τοκάδα: Εὔβουλος τὸ κηρύκειον ἢ τὴν μάχαιραν· λεγόμενόν τι. Hoc vero est κλώθειν τὰ ἀσύγκλωστα pro:

Τοκάδα: Εὔβουλος.

Τὸ κηρύκειον ἢ τὴν μάχαιραν: λεγόμενόν τι.

Lepidum est quod post pauca comparet: Τοκήων: γονέων ἢ τέκνων. Si τέλος significare poterit ἀρχή, et τοκεῖς τέκνα difficilius multo erit quam nunc est Graece intelligere. Τυπτήσεις: οὕτω λέγουσι τὸ μέλλον. Ἀριστοφάνης. Respicit versiculum in Pluto:

οὐ γάρ με τυπτήσεις στέφανον ἔχοντά γε.

sed Attici omnes summa constantia ita loquebantur, ut satis docui in Variis Lectionibus. Iterum expellendi tyranni sunt v. Τυραννικὰ σανδάλια: πολυτελῆ. In Codice est τυρηνικά, tu Τυρρηνικά repone. Etiam alibi apud Photium ὑπὸ Τυρρηνῶν in ὑπὸ τυράννων abiit in v. Πελαργικόν, ubi legendum: τὸ ὑπὸ τῶν Τυρρηνῶν κατασκευασθὲν τῆς ἀκροπόλεως τεῖχος, pro ὑπὸ τῶν τυράννων. In v. Τυφλότερος λεβηρὶς dicitur λεβηρὶς τάττεσθαι ἐπὶ πάντων τῶν τὸ γῆρας ἀπολειπομένων. Ineptum est ἀπολείπομαι τὸ γῆρας: eximе unam litterulam et habebis verum ἀπολεπομένων.

Plura alio tempore in medium proferam.

C. G. C.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google